Mus. th.
1228- 4°
1

Philoxenes

<36601920990010

<36601920990010

Bayer. Staatsbibliothek

Philoxenes

Mus. th. 4º. 1228.

ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

ΦΙΛΟΠΟΝΗΘΕΝ ΜΕΝ

ΥΠΟ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΣ

ΤΟΥ ΕΦΕΣΙΟΜΑΓΝΗΤΟΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'.

Ἐκδιδόμενον δὲ ἐγκρίσει καὶ ἀδείᾳ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΙΣ, *ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΥ ΜΙΣΑΗΛΙΔΟΥ.*

1869.

Div. 1534

25 B

ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

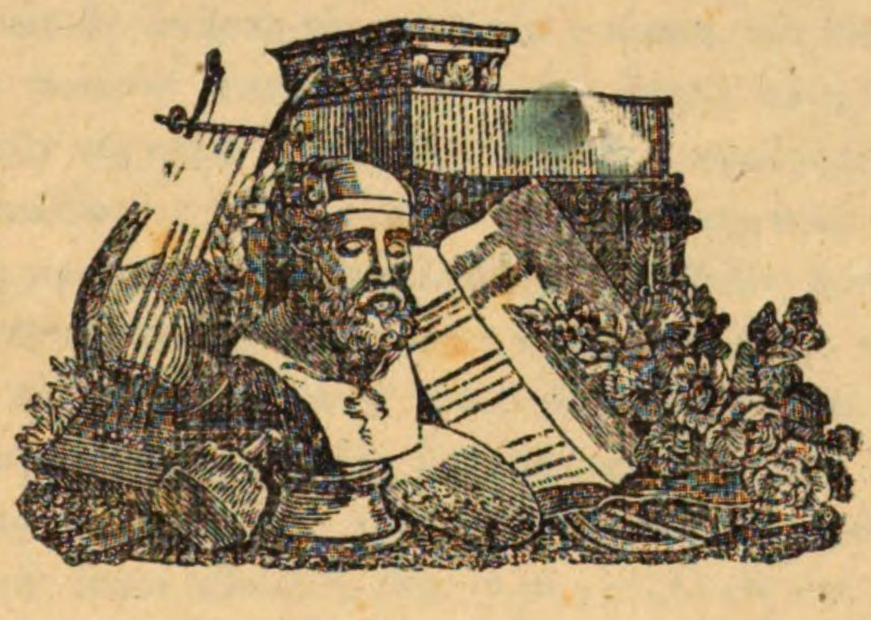
ΦΙΛΟΠΟΝΗΘΕΝ ΜΕΝ

ΥΠΟ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΣ

ΤΟΥ ΕΦΕΣΙΟΜΑΓΝΗΤΟΣ.

Ἐκδιδόμενον δὲ ἐγκρίσει καὶ ἀδείᾳ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

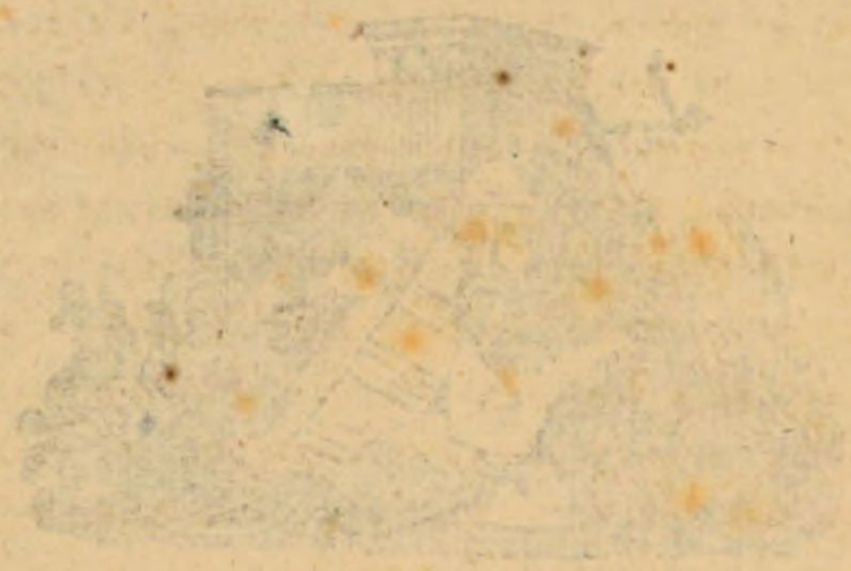
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΙΣ, *ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΥ ΜΙΣΑΗΛΙΔΟΥ.*

1868.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν κάτωθι ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου ὡς κλοπιμαῖον καταδιώκεται κατὰ τοὺς νόμους. Θ. Ηλιάδης.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

'Αντίγραφον 'Αριθ. Γρ. 1392

Συνιστᾶται τῷ Συγγραφεῖ τοῦ Μουσικοῦ Λεξικοῦ ἡ παροῦσα γνωμοδότησις τῆς 'Επιτροπῆς.

Παναγιώτατε Δέσποτα!

Οἱ ὑποφαινόμενοι ἀποτελοῦντες τὴν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ παρὰ τοῦ Κ. Κυριακοῦ Φιλοξένους φιλοπονηθέντος Λεξικοῦ τῆς Μουσικῆς ἐπιστήμης, διορισθεῖσαν 'Επιτροπὴν, μετὰ προηγουμένην μελέτην εὐσεβάστως καθυποβάλλομεν τῇ προσκυνητῇ ἡμῖν Αὐτῆς Παναγιότητι τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἔκθεσιν.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο πραγματευόμενον περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς 'Εκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν ἰδέαν τοῦ συγγραφέως θεωρούμενον κέκτηται ἀναμφιβόλως πολλὴν ἀξίαν ἐνώπιον τῆς παντελοῦς σχεδὸν ἐλλείψεως μεθοδικοῦ τινὸς βιβλίου περὶ τῆς ἡμετέρας ἱερᾶς Μουσικῆς μὲ ὅλην τὴν πληθὺν συγγραμμάτων πολλῶν μουσικοδιδασκάλων ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων.

Μεγίστη ὄθεν χάρις ὀφείλεται τῷ Κ. Φιλοξένῃ ὅστις συνέλαβε πρῶτος τὴν ἰδέαν συγγραφῆς *Μουσικοῦ Λεξικοῦ* θεραπευούσης τὴν ἔλλειψιν ταύτην κατὰ μέγα μέρος. 'Ανεξαρτήτως δὲ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ ὃν προέθετο ὁ Συγγραφεὺς, εἶναι ἀξιέπαινος διότι διὰ τῆς πρωτοτύπου αὐτοῦ ἐπινοήσεως δίδων ἀφορμὴν εἰς τὴν φιλοπονίαν καὶ μελέτην τῶν μουσικοδιδασκάλων, ἠνέωξε στάδιον εἰς ἔργον τὸ ὁποῖον τελειοποιούμενον ἡμέραν τινα δύναται νὰ λύσῃ μὲν πλεῖονα μουσικὰ ζητήματα, νὰ συντρέξῃ δὲ πρὸς μόρφωσιν ὡρισμένου τινὸς διδακτικοῦ συστήματος ἀντὶ τῶν κατ' ἀρέσκειαν πολλῶν ἐν χρήσει σήμερον, καὶ νὰ συναθροίσῃ εἰς ἓν ἁπάσας τὰς μουσικὰς γνώσεις τῆς ἐποχῆς ἡμῶν.

Τὴν σπουδαιότητα ἣν ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν κέκτηται τὸ παρὸν σύγγραμμα καθιστᾶ, οὕτως εἰπεῖν μεθοδικὴν ἡ ἐξήγησις ὅλων τῶν τεχνιτῶν ὅρων τῆς μουσικῆς λαμβανομένων κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν, κυρίως μὲν διὰ θεωριτικῆς ἀναλύσεως, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ διὰ παραδειγμάτων τονισμένων διὰ χαρακτήρων τῆς καθ' ἡμᾶς Μουσικῆς πρὸς πρακτικωτέραν κατάληψιν. Τὴν μέθοδον ταύτην ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ ὁ Συγγραφεὺς ἀποτελεσματικωτάτην καὶ ἐπιτυχεστάτην ἐὰν καθ' ὅλον τὸ φιλοπόνημά του μετεχειρίζετο γλῶσσαν εὐληπτοτέραν καὶ εὐρυτέραν ἀνάλυσιν· ἐὰν δὲ ἡ σαφήνεια καὶ τὸ εὐκατάληπτον θεωροῦνται ἀναγκαῖα πρὸς πᾶσαν συγγραφὴν, πολλῷ μᾶλλον ἀπαιτοῦνται ταῦτα εἰς *Λεξικὰ τῆς Μουσικῆς ἐπιστήμης* ὅπου ἡ θεωρία ἀντικαθιστᾷ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀκοῆς. Ἡ ἔλλειψις αὕτη ἐλαττώνει κατὰ πολὺ τὴν ἀξίαν τοῦ πονήματος, καὶ εὐχῆς ἔργον ἦθελεν εἶσθαι τὸ νὰ μεταβληθῇ ἐπὶ τὸ εὐληπτότερον οὐ μόνον διὰ τὸν τυχόντα ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς μουσικοδιδασκάλους. Ἡ ἐξήγησις λ. χ. τῶν λέξεων *'Αγωγὴ, 'Αθροισις, 'Ακατάληκτος* ἐστὶ λίαν ἀσαφὴς, ἡ δὲ τῶν λέξεων *'Αναλογία, Βαρύπυκνον 1 4 Δέμα 3], 4] Διατονικὰ* καὶ ὅλως ἀκατάληπτος.

Τὴν ὕλην τοῦ πονήματος συνέλεξεν ὁ Συγγραφεὺς ἐκ διαφόρων συγγραμμάτων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἐκδεδομένων τε καὶ ἀνεκδότων, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν πολυαρίθμων παραπομπῶν αἵτινες παρέχουσι μὲν κῦρος ἀναμφισβήτητον εἰς τὴν ἐργασίαν τιμῶσι δὲ τὴν ἄοκνον φιλοπονίαν τοῦ Κ. Φιλοξένους.

Δυστυχῶς τὴν καταλληλότητα καὶ χρησιμότητα τῶν μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων Συγγρραφέων, Πλάτωνος, Εὐκλήδου, Πυθαγόρου, Βακχείου Γέροντος κτλ. δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσωμεν, διότι καθόσον γνωρίζομεν. μ' ὅλας τὰς ἐρεύνας τῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρονους ἀρχαιολόγων καὶ τὴν ἐν Εὐρώπῃ καταβαλλομένην μελέτην, τὰ περὶ μουσικῆς τῶν ἀρχαίων συγγράμματα διατελοῦσιν εἰσέτι δι' ἡμᾶς ἀκατάληπτα, αἱ δὲ ὀλίγαι περὶ μουσικῆς τῶν ἀρχαίων γνώσεις τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς στηρίζονται ἐπὶ εἰκασιῶν καὶ πιθανοτήτων· Οὐχ' ἧττον ἀξιέπαινον θεωροῦμεν τὸν Κ. Φιλοξένην, δι' ἣν καταβάλλει σπουδὴν περὶ τὴν μελέτην τῶν 'Ελληνικῶν συγγραμμάτων καὶ ἀνοίγων τὴν ὁδὸν πρὸς ἀναδρομὴν εἰς τὰς ἀκενώτους πηγὰς τῆς ἀρχαιότητος.

δ'.

Ἐκ τοῦ Πνεύματος τοῦ ὅλου πονήματος ἐξάγεται ὅτι ὁ Συγγραφεὺς ἐμόρφωσεν ἤδη ἰδέαν τινα καὶ γνώμην ὡρισμένην ἐπὶ τῆς ἀναλογίας καὶ σχέσεως τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων. Τὸ καθ' ἡμᾶς δι'οὓς προεξεθέσαμεν λόγους, δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐκφέρωμεν ὁριστικὴν γνώμην ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τούτου ἀντικειμένου, ἀλλ' οὐδὲ συμμεριζόμεθα τὴν πεποίθησιν μεθ' ἧς ὁ Κ. Φιλοξένης παραδέχεται οὐ μόνον τὴν ταυτότητα τῶν ἤ χ ω ν τῶν ἀρχαίων πρὸς τοὺς ἡμετέρους, ἀλλ' ὡρισμένος θεωρεῖ αὐτοὺς ἀντιστοιχοῦντας τὸν μὲν Δ ώ ρ ι ο ν πρὸς τὸν Α'. τὸν Λ ύ δ ι ο ν πρὸς τὸν Β'. τὸν Μ ι ξ ο λ ύ δ ι ο ν πρὸς τὸν Δ'. καὶ ἐφεξῆς (Ἄ γ ι α 4), 5), Β, β α ρ ὺ ς καὶ ἀλλαχοῦ). Ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου θέματος τινὲς μὲν παραδέχονται τὴν ἀντιστοίχησιν ταύτην *κατ' ἀριθμητικὴν σειρὰν τῶν ἤχων*, ἀλλ' ἅπαντες ἀμφιβάλλουσι ὡς πρὸς τὴν ταὐτότητα τοῦ μέλους.

Ἐπίσης θεωροῦμεν τολμηρὸν τὴν ἀπὸ πολλῶν χωρίων τοῦ συγγράμματος συναγομένην ἀόριστον τὴν θεωρίαν ἐπὶ τῆς προσῳδίας τῶν ἀρχαίων ἐφιρμοσμένης ἐπὶ τῆς μουσικῆς, ὡς λ. χ. εἰς τὴν λέξιν *Διαίρεσις* 9 τὴν θεωρίαν ταύτην ἀγνοοῦντες εἰς ποίους κανόνας νὰ ἀνάξωμεν δὲν ἠδυνήθημεν ἄλλως τε νὰ ἐννοήσωμεν ἐκ τίνων διδομένων ὁ Κ. Φιλοξένης προήχθη εἰς τὸ νὰ μορφώσῃ πεποίθησιν ἐπὶ ζητήματος τὸ ὁποῖον μένει εἰσέτι ἄλυτον διὰ τοὺς σοφοὺς τοῦ αἰῶνος ἡμῶν.

Ὁ Κ. Φιλοξένης ἐκτιμᾷ κατ' ἀξίαν τὴν γνῶσιν τῆς παλαιᾶς μουσικῆς μεθόδου (τῆς πρὸ τοῦ Πέτρου) καὶ τῷ ὄντι μεταξὺ τῶν σημερινῶν μοῦσικοδιδασκάλων μας εἶναι σχεδὸν γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι τὸ παρ' ἡμῶν μουσικὸν σύστημα ἂν καὶ διευκόλυνε τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς τέχνης, ὅμως ὑπολήπεται κατὰ πολὺ ὡς πρὸς τὴν θεωρητικὴν σπουδαιότητα τῆς ἀρχαίας Μεθόδου. Περιττὸν κρίνομεν νὰ ἀναπτύξωμεν ἐκτενέστερον τὴν ἰδέαν ταύτην· ἀρκεῖ νὰ προσθέσωμεν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων μουσικοδιδασκάλων δύναται νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον βαθέος μουσικοῦ, εἰμὴ καθόσον εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κάτοχος τῆς παλαιᾶς μεθόδου.

Ἐπὶ τῆς γνώμης ταύτης συμφωνοῦντες πληρέστατα μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ὅλου συγγράμματος τοῦ Κ. Φιλοξένους εὑρίσκομεν ὅτι ἐν τούτῳ κυρίως ἔγκειται ἡ ἀξία αὐτοῦ, ὅτι συνδιάζον τὸ ἡμέτερον σύστημα μετὰ τοῦ ἀρχαίου προτίθεται νὰ καταστήσῃ καταληπτὴν καὶ δημώδη τὴν μέθοδον ἐκείνην ἣν ὁ μὲν ἀοίδημος Πέτρος πρῶτος ἐπεχείρισε νὰ μεταποιήσῃ, οἱ δὲ τρεῖς τελευταῖοι μετ' αὐτὸν Διδάσκαλοι ἐπενόησαν ν' ἀντικαταστήσωσι διὰ τῆς ἐν χρήσει ἀναλυτικῆς μεθόδου.

Ὁμιλῶν περὶ τῶν διαφόρων μεθόδων καὶ συστημάτων τῆς μουσικῆς ὁ Συγγραφεὺς ἄπορον πῶς δὲν ἔκρινεν ἀναγκαίαν τακτικωτέραν τινὰ ἀπαρίθμησιν αὐτῶν τοὐλάχιστον ὑπὸ τὴν ἱστορικὴν ἔποψιν· εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπηρχαιωμένης ἐποχῆς συστήματα νεώτερα ἀντεκατέστησαν καὶ πρὸ αὐτῶν, ὅπως ἐσχάτως τὸ τοῦ Πέτρου. Ἀπόδειξις πρόχειρος τῶν λόγων μας κείσθωσαν τὰ σωζόμενα μουσικὰ χειρόγραφα οἷον τὸ παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Γέροντος ἁγίου Δέρκων ἀρτίως ὑποβληθὲν τῷ μουσικῷ Συλλόγῳ χειρόγραφον, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν ἐποχὴ δὲν ὡρίσθη ἀκριβὲς, ἡ δὲ γραφὴ τοσοῦτον διαφέρει τῆς τῶν πρὸ ἑνὸς ἢ δύο αἰώνων γραφέντων βιβλίων, ὥστε οὐδὲν τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἰδημόνων τοῦ ἀρχαίου συστήματος ἠδυνήθη ἐννοῆσαι τὸ μέλος αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῇ ἱερᾷ καὶ βασιλικῇ Μονῇ τοῦ Συναίου Ὄρους (ὡς καὶ ἐν ἄλλοις Μοναστηρίοις βεβαίως) σώζονται πλῆστα μουσικὰ χειρόγραφα ἐν μεβράνης καὶ ἐπὶ Παπύρου τοῦ Ἰά: τοῦ Θ'. καὶ μέχρι τοῦ Η'. αἰῶνος, ὧν ἡ μουσικὴ γραφὴ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν ἢ ὁμοιότητα χαρακτιριστικὴν πρὸς τὴν τῶν νεωτέρων χρόνων.

Περὶ τούτων πάντων νομίζομεν ὅτι ὤφειλεν ἐκτενέστερον νὰ πραγματευθῇ ὁ Κ. Φιλοξένης καὶ λυπούμεθα ὅτι ἀκροθυγὼς μόνον καὶ ἐν παρόδῳ ἥψατο αὐτῶν, περιορισθεὶς εἰς τὸ ν' ἀναφέρῃ μόνον ἀορίστως τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν κατὰ καιρούς.

Μετὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ὅλου πονήματος μεταβαίνοντες εἰς τὰ μερικώτερα λυπούμεθα ὅτι κατὰ τὸ βραχὺ τοῦτο μηνιαῖον διάστημα μᾶς ἦτον ὑλικῶς ἀδύνατον νὰ προβῶμεν εἰς λεπτομερῆ ἔρευναν ἁπάσης τῆς ἐν αὐτῷ ὕλης, τοῦθ' ὅπερ ἀπήτει μακρὰν ἐργασίαν ποικιλίαν γνώσεων ἀσχέτων πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ πρὸ πάντων σχολὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀκάματον φιλοπονίαν τοῦ Κ. Φιλοξένους. Καθόσον δὲν ἠδυνήθημεν νὰ κρίνωμεν ἀπὸ τῆς ἐφικτῆς ἐπεξεργασίας, τὴν μὲν ἀποκληστικῶς μουσικὴν ἐργασίαν εὕρομεν πολλοῦ λόγου ἀξίαν, ἐξαιρέσει ἐσφαλμένων τινῶν χωρίων ἐκ παραδρομῆς βεβαίως παρεισφρυσάντων, οἷον τὸ ἀναλυτικὸν παράδειγμα τὸ ὁποῖον φέρει πρὸς ἐξήγησιν τῆς λέξεως *Γορθμὸς* εἰς τὸ ὁποῖον, καθ' ἡμᾶς, εἶναι *θεματισμὸς ἔσω*, τὸ ἐπὶ τῆς λέξεως *Γρόνθισμα*, ὅπερ καθ' ἡμετέραν

κρίσιν ἀνήκει εἰς τὰ *στραγγίσματα* μετὰ τοῦ *παρακαλέσματος*, ἡ ἐτυμολογία τουρκικῶν τινῶν λέξεων, οἷον· *ζεμζεμὲ* εἰς τὴν λέξιν *βαυκαλικόν* καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα ἀναμφιβόλως ὁ Συγγραφεὺς εἰς δευτέραν καὶ τρίτην ἐπιθεώρησιν δὲν θέλει λείψει νὰ ἐπανορθώσῃ.

Δὲν ἠδυνήθημεν δὲ νὰ ἐννοήσωμεν ὁποία τις ἀνάγκη ὑπηγόρευσε τῷ Κ. Φιλοξένῃ τὴν εἰσαγωγὴν νέων τεχνητῶν ὅρων ἀγνώστων ὅλως εἰς ἡμᾶς τοὐλάχιστον, οἷον· *ἀμειλιτικόν*, *δαρμός*, *ἔσω καὶ ἔξω φρενῶν* κτλ. οὐδὲν βλέπομεν ἄλλον λόγον ἢ τὴν ἀκόρεστον αὐτοῦ φιλοπονίαν εἰς ἣν ἐνδίδων ἐνόμισε καλὸν νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπ' ἄπειρον τὸν κύκλον τοῦ λεξικοῦ του καὶ νὰ πλουτήσῃ τὸ μουσικὸν γλωσσάριον διὰ λέξεων αἵτινες δὲν ἔχουσι μερικὴν τινὰ παραδεδεγμένην μουσικὴν σημασίαν, ὡς αἱ λέξεις, *ἀδίδακτος*, *ἀδιόρθωτον*, *ἀθεώρητον*, *ἄκρον*, *ἀλαζονικὸς*, *ἀμετάδοτος*, *βαυκαλικόν*, *γαλήνιος*, *διδασκαλία*, *ἀτελὴς*, *ἀποτομὴ* κτλ. κτλ. Αὐστηρότερος δέ τις κριτὴς ἤθελε ζητήσει λόγον παρὰ τοῦ Κ. Φιλοξένους ἐπὶ πολλῶν κρίσεων καὶ ἰδεῶν αὐθαιρέτων, ὡς π. χ. εἰς τὰς λέξεις *βόμβος*, *βραχὺς*, *διασταλτικόν*, *σκολιὸν* καὶ ἄλλας πλείστας.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ Κ. Φιλοξένους δυσχερέστερον πρὸ πάντων κατέστησεν, ὡς ἔφημεν ἡ ὑπέρμετρος αὐτοῦ φιλοπονία, ὑφ' ἧς ὠθούμενος εἰσήγαγεν ἐντὸς τοῦ λεξικοῦ του ἄφθονον ὕλην, διὰ τὴν συνάθροισιν τῆς ὁποίας βεβαίως ἐμόχθησεν, ἀλλ' ἤτις εἶναι ξένη πρὸς τὸν ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα ὑφ' ὃν παρουσιάζει τὸ φιλοπόνημά του κατὰ τὸν ἐν κεφαλίδι τίτλον· λέγομεν δὲ τὰς ἀρχὰς τῶν πολυαρίθμων εἱρμῶν, κανόνων, ἐξαποστειλαρίων καὶ ἄλλων ὧν ἡ ἀποστήθισις ἐστὶν ἀναμφιβόλως εἰς πάντα *Ἱεροψάλτην*, ἀποκτᾶται ὅμως διὰ τῆς συνηθείας καὶ τῆς ἀκοῆς· τὴν ὕλην ταύτην ἀναγομένην μᾶλλον εἰς τὴν πρακτικὴν ψαλτικὴν, θεωροῦμεν ὡς περιττὴν πολυτέλειαν ἐντὸς συγγράμματος ἔχοντος ἐπιστημονικὰς ἀξιώσεις.

Ἐὰν δὲ μετὰ τῆς πολυσελίδου ταύτης ὕλης ἤθελεν ἀφαιρεθῇ καὶ ἀπὸ τοῦ γλωσσαρίου λέξεις τινὲς μηδὲν μουσικὸν ἐμφαίνουσαι, οἷον· *ἄκουρος* βαθμὸς 3) καὶ ἄλλαι ἱκαναὶ, τὸ σύγγραμμα δὲν ἤθελεν ἀπολέσει οὐδὲν ἐλάχιστον μέρος τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ ἀξίας.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰς ὀλίγας ταύτας παρατηρήσεις ἡμῶν κρίνωμεν ὅτι τὸ *Λεξικὸν* τοῦ Κ. Φιλοξένους, ὡς ἰδέα πρωτότυπος, καὶ ὡς γέννημα ἀόκνου φιλοπονίας, ἔχει ἀξίαν ἀναμφισβήτητον. Ἐπιθεωρούμενον δὲ ἀκριβέστερον καὶ ἀπαλλαττόμενον πάσης ἄλλης πολυτελείας δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀξιόλογος ἀφορμὴ καὶ νύξις εἰς τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλοπονίαν τῶν καθ' ἡμᾶς μουσικοδιδασκάλων.

Περαίνομεν δ' ἐπαναλαμβάνοντες ὅτι γλῶσσα εὐληπτοτέρα, καὶ ἐκτενεστέρα ἀνάλυσις ἤθελε πολὺ συντείνει πρὸς ἀκριβεστέραν ἐκτίμησιν αὐτοῦ.

Ἀποδίδοντες δὲ τὸν προσήκοντα ἔπαινον τῷ Κ. Φιλοξένῃ τῷ ἀκαμάτῳ ἐργαζομένῳ πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν εἰς διάδοσιν καὶ πρόοδον τῆς μουσικῆς τέχνης, πεποίσμεθα ὅτι αἱ θεοπειθεῖς καὶ πατρικαὶ εὐλογίαι τῆς ἡμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Αὐτῆς μέριμνα καὶ προστασία πρὸς πᾶν ἀφορῶν τὴν κοινὴν ὠφέλειαν θέλουσιν ἐνισχύσει τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ πρὸς συγγραφὴν καὶ ἄλλων τελειοτέρων ἔργων.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 13 Δεκεμβρίου 1867.

Τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς ἡμῶν Παναγιότητος

Τέκνα εὐπειθῆ καὶ δοῦλοι ἐλάχιστοι

(ὑπογεγραμμένοι) † Ἀρχιμαν. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΑΦΘΟΝΙΔΗΣ Σ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΟΛΑΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ ἀπὸ Κέϊβε.

Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 8 Ἀπριλίου 1868.

Ὁ ἐπὶ τῆς διεκπαιραιώσεως

Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

Ἀντίγραφον Ἀριθ. Γρ. 1392.

Παναγιώτατε Δέσποτα!

Διελθόντες καὶ αὖθις μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας τὸ ἐπιδιορθωθὲν *Λεξικὸν τῆς Μουσικῆς Ἐπιστήμης* τοῦ Κ. Κυριακοῦ Φιλοξένους, εὐσεβάστως ἀναφέρωμεν τῇ προσκυνητῇ ἡμῖν Αὐτῆς Παναγιότητι ὅτι μολονότι αἱ ἐπενεχθεῖσαι ἐν αὐτῇ διορθώσεις δὲν ἀναιροῦσι τὰς διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13 Δεκεμβρίου 1867 ἡμετέρας ἐκθέσεως ὑποβληθείσας παρατηρήσεις, οὐχ ἧττον ὁ Κ. Φιλοξένης ἀνέφερεν εἰς τὸ πόνημά του ἐπαισθητὴν βελτίωσιν ἀφαιρέσας πολλὴν ὕλην περιττήν. Ἐπειδὴ δὲ ἄλλως οὐδὲν τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων ἀντέκειται εἰς τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ, κατὰ τὸν πόθον τοῦ φιλοπόνου συγγραφέως, οἱ ὑποφαινόμενοι, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐντολῆς, ταπεινῶς ὑποβάλλομεν τῇ ὑμετέρᾳ Παναγιότητι ὅτι θεωροῦμεν ἀναγκαῖον τὸ νὰ συνεκδοθῶσιν ἀμφότεραι αἱ ἐκθέσεις ἡμῶν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 26 Μαρτίου 1868.

Τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς ἡμῶν Παναγιότητος
Τέκνα εὐπειθῆ καὶ δοῦλοι ἐλάχιστοι
(ὑπογεγραμ.) † Ἀρχιμανδ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΑΦΘΟΝΙΔΗΣ Σ.
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΟΛΑΚΗΣ

Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον.
Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 8 Ἀπριλίου 1868.

Ὁ ἐπὶ τῆς διεκπεραιώσεως.
Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

Μουσικολογιώτατε Διδάσκαλε κὺρ Κυριακὲ Φιλόξενες, εὐχὴ καὶ εὐλογία παρὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος· συνεπείᾳ ἐγγράφου αἰτήσεως Ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας δι' ἐπανειλημμένων ἀναφορῶν τῆς ἡμετέρας Μουσικολογιότητος πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ ὑπ' αὐτῆς φιλοπονηθέντος *Λεξικοῦ τῆς Μουσικῆς* ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀναθεμένη τὴν τούτου ἀναθεώρησιν εἰδικῇ Ἐπιτροπῇ συγκειμένῃ ἐκ τεσσάρων μουσικῶν διδασκάλων, καὶ ἰδοῦσα ὅσα ἡ διαληφθεῖσα Ἐπιτροπὴ ἐγγράφως ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ δύω αὐτῆς ἐκθέσεων, ἐνέκρινε τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Λεξικοῦ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ συνεκδοῦναι καὶ ἀμφοτέρας τὰς τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκθέσεις, ὧν ἐπισυνάπτομαι τὰ ἀντίγραφα διὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἀκρίβειαν· τοῦτο ἀναγγέλλοντες τῷ περισπουδάστῳ ἡμῖν αὐτῆς Μουσικολογιότητι οὐ λείπομεν ἐπαινοῦντες ὡς εἰκὸς τὸ φερέπονον καὶ φιλότιμον αὐτῆς· ἐπευχόμεθα δὲ αὐτῇ ἵνα καὶ διὰ τελειοτέρων συγγραφῶν πλουτίσῃ τὴν καθ' ἡμᾶς μουσικὴν φιλολογίαν εἰς δόξαν ἐθνικὴν καὶ ὄφελος τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα καταγινομένων.

1868 Ἀπριλίου 8

Κατ' ἐντολὴν τῆς Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ.
Μέγας Πρωτοσύγγελος ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Τοῦ παρόντος Λεξικοῦ τὴν ἔκδοσιν ἀνέλαβον οὐχὶ διότι ἐφαντάσθην ὅτι μόνος ἐγὼ κέκτημαι πάντα τὰ προσόντα τὰ πρὸς τοιοῦτον μέγα ἔργον ἀπαιτούμενα, ἄπαγε! Ἀλλὰ τὸ μόνον καὶ κύριον αἴτιον ἦτο πρῶτον μὲν ὁ πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν διακαὴς ζῆλός μου· δεύτερον δὲ αἱ πολλαὶ παρεξηγήσεις καὶ ἀσάφειαι, αἵτινες βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, διὰ τῆς παραμελήσεως τῆς Μουσικῆς προέκυψαν, ὥστε καὶ πολλὰ μέλη καὶ ὀνόματα μελῶν καὶ κλάδων, πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐγνωσμένα ὑπὸ τῶν προγόνων ἡμῶν, συνέβη ν' ἀπολέσωσι τὸ ἴδιον ὄνομα καὶ νὰ προσλάβωσιν ὀθνεῖον καὶ ἀλλότριον, ἢ καὶ ὅλως διάφορον, ὡς τοῦτο συνέβη εἰς τοὺς ἤχους. Ταῦτα καὶ ἔτι πλείονα αἴτια, ἐν οἷς καὶ ἡ προθυμία ὅπως δώσω νύξιν εἰς σοφωτέρους καὶ εἰδημονεστέρους τῶν πραγμάτων, ἵνα ἐμβριθέστερον ἐπιληφθῶσι τοῦ πράγματος, μὲ παρακίνησαν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Λεξικοῦ τούτου, ὅπερ δὲν ἔχω βεβαίως τὴν ἀξίωσιν νὲ θεωρῶ, ὡς ἀλάνθαστον ἀπαύγασμα πάντων τῶν Μουσικῶν γνώσεων. Ἠρυσάμην μὲν πλεῖστα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων συγγραμμάτων, πολλὰ ὅμως καὶ ἐκ χειρογράφων ἀπέσπασα, ὅπως ἀποτελέσω ἓν ὅλον, ὅσον ἔνεστι πλῆρες, περιέχον πάσας τὰς μουσικὰς γνώσεις τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μουσικήν.

Ὅτι μὲν ἡ παρ' ἡμῖν μουσικὴ ἐκ παραδόσεως καὶ γραφῆς μέχρις ἡμῶν ἀπὸ τῶν προγόνων κατήντησεν, οὐδεὶς δύναται νά διαμφισβητήσῃ. Ἂν ὅμως τὰ μέλη τὰ σήμερον ψαλλόμενα εἰσὶ τὰ αὐτὰ μὲ τὰ ψαλλόμενα πρὸ χιλίων πεντακοσίων ἢ δισχιλίων ἐτῶν, τοῦτο εἶνε ζήτημα τὸ ὁποῖον ἀπόκειται εἰς ἄλλους νὰ λύσωσι. Πιθανὸν ἡ μουσικὴ ἡμῶν νὰ ἔπαθε ὅ,τι καὶ ἡ ζωγραφική. Δηλονότι ὅπως ἡ ζωγραφικὴ περιορισθεῖσα εἰς μόνην τὴν Ἱερὰν εἰκονογραφίαν κατήντησεν εἰς εὐτελῆ παρακμήν, ὥστε ἐδέησε νὰ ἀναφανῇ εἷς Ραφαῆλος ὅπως ἐκλαϊκεύσῃ καὶ οὕτω δώσῃ τὴν ὥθησιν πρὸς τὴν γιγαντιαίαν πρόοδον ἣν ἐποιήσατο, οὕτως ἐνδέχεται, λέγω, χωρὶς νὰ δύναμαι καὶ νὰ τὸ βεβαιώσω, ἡ Μουσικὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐκκλησίαν περιορισθεῖσα, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀκαλλιέργητος μείνασα, νὰ ἔχασε μέγα μέρος τοῦ κάλλους αὐτῆς καὶ τῆς λαμπρότητος· ὡσαύτως εἶναι βέβαιον ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει ἀρχαίων ποιημάτων, ὡς ὑποδειγμάτων, ἐποίουν καὶ ἐμέλιζον οἱ προγενέστεροι μουσικοδιδάσκαλοι· ἀλλὰ διατηρήσαντες τὰ μέτρα, διετήρησαν ἄρά γε καὶ τὸ μέλος; Καὶ τοῦτο κατ' ἐμὲ εἶναι ἄλυτον ζήτημα, εἰ καὶ πολλαχοῦ παρενείρω παραδείγματα στίχων ἀρχαίων μελισμένων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μεταγενεστέρων μελῶν· καὶ μόνον οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδικοὶ δύνανται ν' ἀποφανθῶσιν· ἐπειδὴ ἐγὼ τοὐλάχιστον, ὅσον αἱ ἀσθενεῖς δυνάμεις μου τὸ ἐπέτρεπον, ἀνεζήτησα πανταχοῦ τοὺς λόγους τούτων καὶ τὰς ἀποδείξεις, ἀλλ' οὐδὲν εὗρον· ἄν τις ἄλλος ὅμως εὕρε καὶ δύναται ν' ἀποδείξῃ τὸ τοιοῦτον μυρίαις θὰ τῷ γνωρίζω χάριτας ἐγώ τε καὶ ἅπαντες οἱ μουσικοί. Διὰ τὸν αὐτὸν ὅμως λόγον εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται ἄνευ ἀποδείξεων νὰ διϊσχυρίζηται τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἐξ εἰκασίας οὐδὲν δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ.

Οἱ πρόγονοι ἡμῶν, καθὼς ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν μανθάνομεν, ἀνύψωσαν τὴν Μουσικὴν εἰς μέγιστον βαθμὸν τελειότητος καὶ λαμπρότητος, ἀναπτύξαντες αὐτὴν καὶ διὰ θεωρίας λίαν ὑψηλῆς. Εἶχον δὲ καὶ γραπτὰ τῆς μουσικῆς σημεῖα, ὧν πλεῖστα σώζονται· ἀλλὰ δυστυχῶς ἀγνοεῖται ἡ δύναμις ἑνὸς ἑκάστου, ὡς μὴ περισωθέντων γραπτῶν μελῶν τῆς γεραρᾶς ἐκείνης ἀρχαιότητος. Καὶ ὅμως ἄκοντες ἀναγκαζόμεθα νὰ κινηθῶμεν εἰς θαυμασμὸν διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ἀκρίβειαν τοῦ νοός των.

Καὶ ὄντως τίς δὲν θαυμάζει βλέπων ὅτι τὰ μουσικὰ στοιχεῖα τῆς ποσότητος εἰσὶν εἰλημμένα ἀπὸ τὰ μεγάλα ἢ κεφαλαιώδη στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἅπερ μεταχειρίζοντο οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰς τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῆς μελῳδίας καὶ ποτὲ μὲν αὐτὰ ὀρθίως, ποτὲ δὲ πλαγίως καὶ ποτὲ μὲν ἀνεστραμμένως, ποτὲ δὲ καθειλκυσμένως; Καὶ ποτὲ μὲν αὐτὰ σῶα καὶ τέλεια ποτὲ δὲ ἐλλει-

πῶς καὶ ἀμελητικῶς (α); ὡς τὸ ἄλφα Α, καὶ ἡμίαλφα ⊬, ὡς τὸ Β, καὶ Ꭱ, ὡς τὸ γάμμα Γ, καὶ γάμμα ἐπεστραμμένον ⅂, καὶ γάμμα ἀνεστραμμένον L, (συντούτοις καὶ τὸ δίγαμμα F)· ὡς τὸ Ζ, καὶ ζῆτα 7· ὡς τὸ ἦτα Η, καὶ ἦτα ἐλλειπὲς Ч· ὡς τὸ κάππα Κ, καὶ ⊭· ὡς τὸ λάμβδα Λ, καὶ λάμβδα πλάγιον ⋖, καὶ λάμβδα ἀνεστραμμένον V· ὡς τὸ πῖ, καὶ πῖ ἀνεστραμμένον Π, καὶ πῖ πλάγιον ⊐· ὡς τὸ σῖγμα, C καὶ σῖγμα ἀνεστραμμένον ↄ· ὡς τὸ ταῦ Τ, καὶ ταῦ πλάγιον ⊢· ὡς τὸ ὑψιλὸν Υ, καὶ ὑψιλὸν κατεστραμμένον ⅄· ὡς τὸ φῖ Φ, καὶ φῖ πλάγιον ⊕, καὶ φῖ ἐλλειπὲς ἢ ἡμίφι πλάγιον ⊏, (ὅπερ ἡμεῖς μεταχειριζόμεθα εἰς τὸ μαρτυρικὸν ποιὸν, ὄρθιον ϥ)· καὶ ὡς τὸ ὦμεγα Ω, καὶ ὦμεγα τετράγωνον Ὦ-πτιον ⍹; (β).

Τίς δὲν μένει ἐκστατικὸς, βλέπων τὰ σημεῖα τῆς μαρτυρικῆς ποιότητος ἑκάστου κυρίου καὶ πλαγίου ἤχου τῶν τριῶν γενῶν τῆς ἡμετέρας Ἑλληνικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὅτι εἰσὶν ἀπὸ τὰ μικρὰ ἢ ψιλὰ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἅτινα μεταχειριζόμεθα κατὰ τὴν ἀνέκαθεν παράδοσιν, καὶ διατήρησιν τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἄλλων ἐξ Ἰταλίας, καὶ ἄλλων μερῶν ὁρμωμένων σοφῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ᾀοιδῶν ἀνδρῶν· καὶ ἄλλα μὲν ἐξ αὐτῶν ὀρθίως καὶ ἀδιαφόρως (ἢ κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἀμελητικῶς)· ἄλλα δὲ κατὰ τὸ ἴδιον ἑαυτῶν Σχῆμα πλαγίως; ὡς τὸ δέλτα δ, καὶ ⅁· ὡς τὸ ζῆτα ζ, καὶ ∾· ὡς τὸ λάμβδα λ, καὶ ϟ· ὡς τὸ τελικὸν ς, καὶ ⅁· καὶ τὸ κεφαλαιῶδες ἡμίφι ϥ, τοῦθ' ὅπερ ὁ Γαθδέντιος Σχηματίζει πλάγιον (γ).

Τίς δὲν ἐκπλήττεται βλέπων ὅτι τὸ γορθμικὸν ᵾ, καὶ τὸ πελαστικὸν ᾽ σημεῖον τῆς μελῳδίας τῶν κρατημάτων, καὶ ἄλλων μελῳδικῶν θέσεων τῆς ἡμετέρας Ἑλλ. Ἐκκ. Μουσικῆς εἰσὶν ἀπὸ τὸ στοιχεῖον ν καὶ μ. τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, καὶ σύγκεινται μὲν ἐκ δύω νῖ νν, παράγεται δὲ ὁ σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ στοιχεῖον μ, καὶ χ; (δ). Καὶ τίς δὲν πείθεται ἔτι μᾶλλον περὶ τούτου, βλέπων σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ σημεῖα τῆς ποσότητος, καὶ ἄλλα σημαδόφωνα καὶ σημαδόχρονα τῆς ἡμετέρας Ἑλληνικῆς Ἐκκλησιαστ. Μουσικῆς, ὅτι εἰσὶν ἐφευρέσεις τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς (ε), καὶ ταῦτα ἐκ τῶν κεφα-

---

(α) Ἀμελητικῶς, λέξις τοιαύτη δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ λεξικὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης· εὗρον δὲ αὐτὴν γεγραμμένην εἰς τὰ κοινὰ τετράχορδα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς εἰς τὴν χορδὴν τοῦ τόνου τῆς νήτης Διεζευγμένων « Νήτη διεζευγμένων, φῖ πλάγιον, καὶ η ἀμελητικόν· Θ Η ». ἡ ὁποία λέξις *ἀμελητικὸς* ὑπάρχει καὶ εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τῆς σελίδος 67, τοῦ Ἀνωνύμου Συγγράμματος, τοῦ περὶ εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος. Ἀλλὰ, πόθεν, καὶ πῶς ἔλαβε καὶ ἔχει ὁ Ἀνώνυμος οὗτος Συγγραφεὺς τὴν λέξιν ταύτην «ἀμελητικὸν» τοῦτο οὐκ οἶδα.

(β) Περὶ τῶν στοιχείων τούτων καὶ ἄλλων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, καὶ πῶς μετεχειρίζοντο αὐτὰ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἰς τὴν Μουσικὴν, καὶ πῶς εἰς τὴν χορδὴν ἑκάστου τόνου ἐπὶ τῶν κοινῶν Τετραχόρδων, δύναται νὰ βεβαιωθῇ ὁ περίεργος μουσικὸς καὶ ἕκαστος φιλολόγος, ὅταν ἐπεξέλθῃ τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Ἀνώνυμον σύγγραμμα Βακχείου τοῦ Γέροντος, Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ, τύποις. . . . . 1841 (σελ. 78—81 καὶ 89).

Τὰ ἀνεστραμμένα καὶ κατεστραμμένα, τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, τὰ καθειλκυσμένα καὶ πλάγια, σώζονται σποράδην καὶ εἰς ἄλλα συγγράμματα Ἑλληνικὰ, ὅπως ὑπάρχει συντούτοις καὶ τὸ λάμβδα πλάγιον ἀριστερόν. « Οὐ μέντοι γε δοκεῖμοι ἀδύνατον καὶ αὐτὴν ἡμᾶς ὁμωγέπως ἀνακαλέσαι, καὶ τὴν τῶν ἀρχαίων ἀπαγγελίαν ὡς ἐφικτὸν μιμηθῆναι, τὰ μὲν ψιλούμενα τῶν στοιχείων ἄκροις τοῖς χείλεσι προφέροντας, ἐν δὲ τοῖς δασυνομένοις ἐκ βάθους τοῦ θώρακος τὸ πνεῦμα ἐκφέροντας, ἐν δὲ τοῖς περισπωμένοις ἐπιτείνοντας ἅμα τοῦτο καὶ ἀνιέντας· ὥσπου νῦν Μουσικῶν παῖδες ἐν τοῖς δε τοῖς σημείοις ⋖ ⋗ ποιοῦσι ». (πραγματεία περὶ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνήσεως Ἀναστασίου Γ. Φιλιππουπολίτου· περὶ προσῳδίας σελ. 167).

(γ) Περὶ δ' ὅλων τούτων τῶν ὀρθίων καὶ κατεστραμμένων, τῶν πλαγίων καὶ ἀνεστραμμένων, τῶν κεφαλαίων καὶ μικρῶν στοιχείων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἀρκετὰ καταδεικνύει ὁ Ἀνώνυμος συγγραφεὺς (ἴσως ὁ Μεϊβόμιος) εἰς τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ εἰρημένου περὶ Μουσικῆς Συγγράμματος Βακχείου τοῦ Γέροντος. (ἴδε σελ. 78—81).

(δ) Περὶ τῆς παραγωγῆς τῶν τοιούτων σημείων ᵾ, ᾽, ἴδε εἰς τὸ στοιχεῖον Ν· ᾽, ᵾ· καὶ εἰς τὴν λέξιν «Ἠχάδην καὶ Διπλοπέλαστον ».

(ε) Σερούϊος ὁ Καθηγητὴς Σύρου, περὶ τῶν τῆς ἡμετέρας Ἑλλην. Ἐκκλησ. Μουσ. σημαδοφώνων ἱστορικῶς ἀναφέρει ταῦτα. « Τὰ δὲ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς σημαδόφωνα καὶ σημαδόχρονα ἐπενοήθησαν μὲν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς, δι' οὓς εἰρήσεται λόγους (ἀπὸ 200 π. Χ.), ἐπολαπλασιάσθησαν δὲ καὶ ἐποικοίλθησαν ἔπειτα εἰς τὸν νῦν τρόπον ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ». ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ. «Ἡ Ἑλ-

λαίων ἢ μεγάλων στοιχείων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ; καθὼς τὸ μὲν ὀλίγον —, ἀπὸ τὸ κεφαλαιῶδες Ἰῶτα Ι πλάγιον ⊢, τὸ δὲ κέντημα ʻ, ἀπὸ τὸ μικρὸν ἰῶτα ι, πλάγιον ἀριστερὸν ʽ, τὰ δὲ κεντήματα ʻʻ, ἅπερ καί τοι μεταγενέστερα, πιθανὸν καὶ ταῦτα νὰ ὦσιν ἀπὸ δύο μικρὰ ι ι, πλάγια ἀριστερὰ ʽʽ· ἡ δὲ ὑπορροὴ, καὶ αὕτη ἀπὸ τὸ ἰῶτα μικρὸν, πλάγιον δεξιὸν, ὡς ʻ, πολὺ πιθανὸν ὅμως νὰ παρήχθη ἀπὸ τὸ τελικὸν σῖγμα μικρὸν ς, πλάγιον δεξιὸν ς, διότι τὸ σημεῖον καὶ τὸ σχῆμα τῆς ὑπορροῆς ταύτης, καὶ εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα τοῦ παλαιοῦ συστήματος τῆς μουσ. καὶ εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς νέας μεθόδου, διακρίνεται τὸ πλάγιον καὶ δεξιὸν αὐτῆς σχῆμα κατά τι καὶ ἑλικοειδὲς, ὡς ς· (α) ἡ δὲ πεταστὴ ᔓ, εἶναι αὐτὸ τὸ στοιχεῖον σῖγμα μεγάλον C, ἀνεστραμμένον ᔓ, ὡς ἔχει ἡ χορδὴ τῆς ὑπάτης, καὶ παρυπάτης τοῦ τετραχόρδου τῶν μέσων τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσ. ὁμοίως καὶ τὸ ἑλαφρὸν ᓚ, εἶνε ἀπὸ τὸ αὐτὸ σῖγμα κατεστραμμένον, ὡς ᓚ· κ.τ.λ. ἐκ τούτων τὰ τρία ἀνεῦρε Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου· οἷον τὸ ἴσον ⊂, τὸ ὀλίγον —, καὶ τὴν ἀπόστροφον ⊃, καὶ ἐπρόσθεσεν αὐτὰ εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑλληνικὴν Μουσικὴν, καθὰ βεβαιοῦσιν ἡμᾶς τὰ σοφὰ συγγράμματα τῶν ἀοιδῶν ἀνδρῶν καὶ ἀρχαιολόγων (β).

Καὶ τίς δὲν μένει ἔκθαμβος, ὅταν ἴδῃ τὸ σύνθετον ἀλφάβητον, ὅπερ κεῖται καὶ σώζεται εἰσέτι εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀλφαβητάρια τὰ παιδαγωγικὰ, οἷον, τὸ « αω, βψ, γχ, δφ, ευ, ζτ, ησ, θρ, ιπ, κο, λξ. μν » ὅπως μετεχειρίζοντο αὐτὰ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ εἰς τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῆς μελῳδίας, εἰς τὸ τροπικὸν καὶ χρονικὸν τῆς ποσότητος τῆς μελῳδίας, εἰς τὸ μακρὸν καὶ βραχὺ τῆς ἄρσεως καὶ θέσεως τοῦ χρόνου (μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, ἀλλοῦ εἰσι μὲ ἄλλα ἀντίστιχα τὰ σύνθετα διὰ κεφαλαίων στοιχείων), ὅπως εἰσὶ προσδιωρισμένα εἰς τοὺς φυσικοὺς τόνους ἐπὶ τῶν Κοινῶν τετραχόρδων τῆς ἀρχαίας Ἑλλ. Μουσ. οἷον ἐπὶ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, ἐπὶ τοῦ τῶν Μέσων, ἐπὶ τοῦ τῶν Διεζευγμένων (καὶ τοῦ τῶν Συνημμένων), καὶ ἐπὶ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων ; ὅπερ βεβαιοῦσι καὶ παριστάνουσιν εἰς τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσ. σοφὰ συγγράμματα τῶν ἐγκρατῶν τῆς Ἑλλάδος φωνῆς Λατίνων, Γερμανῶν, Ἰταλῶν καὶ ἄλλων σοφῶν τῆς Εὐρώπης, ὡς ὁ Κῶδιξ τοῦ Ἀλαπολιτάνου, καὶ τὸ τοῦ Μεϊβομίου «Ἀ-

---

λληνικὴ γλῶσσα οὔτε τόνους οὔτε πνεύματα εἶχε μέχρι τοῦ Γ'. π. Χ. αἰῶνος, ἀλλ' ἐγράφετο καὶ ἐλαλεῖτο ὅπως ἡ Λατινικὴ, Ἰταλικὴ κτλ. ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων, ἀφ' ὅτου τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ὑπέπεσεν εἰς τὴν δυναστείαν ἐκείνων, ἀφ' ὅτου ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ Μουσικὴ περιερχομένη τὴν Ἀσίαν καὶ Αἴγυπτον, ἤρχισε νὰ ἀλλοιώνηται εἰς τὰ ἀλλόφυλα στόματα, ἔκτοτε ἔπρεπε νὰ ληφθῶσι μέτρα καὶ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων καὶ οἱ τονισμοὶ τῆς γλώσσης νὰ διατηρηθῶσι, καὶ ἡ ἁρμονία τῆς Μουσ. Τί ἐμεθοδεύθη λοιπὸν ἡ τότε ἀκμάζουσα Ἀλεξανδρινὴ Σχολὴ (200 π. Χ.) ; ἐπενόησε τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα, μὲ σκοπὸν νὰ διασώσωσι τὴν τῶν λέξεων προφοράν. Τὰ δὲ σημαδόφωνα καὶ σημαδόχρονα (ὅπως τὰ βλέπομεν ἕως τὴν σήμερον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μουσικὴν), μὲ σκοπὸν νὰ διασώσωσι τὸν μουσικὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέλος τῶν ἤχων. Καὶ ἰδοὺ ἀπὸ πότε καὶ τίνος ἕνεκα εἰσήχθησαν εἰς τὴν γλῶσσάν μας τὰ πνεύματα καὶ οἱ τόνοι. Καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἀναιροῦνται οἱ περὶ τὸν Βοσσίνον καὶ Ἐννώνιον. (ἴδε τὴν αὐτοῦ περὶ ποιήσεως Καλλιόπην σελ. 8 καὶ 13).

(α) Ἀφ' ὅτου ὁ τύπος ἤρξατο νὰ καλλωπίζῃ τὰ στοιχεῖα τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὡς καὶ τὰ στοιχεῖα ἢ σημεῖα τῆς Μουσ. πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἀπώλεσαν τὸ πρωτότυπον αὐτῶν σχῆμα· ὡς τὸ ζ, τὸ ξ, τὸ τελικὸν σῖγμα ς, καὶ ἄλλα καὶ ἐκ τῶν μουσικῶν, ὡς ἡ πεταστὴ, ᔓ, τὸ ἑλαφρὸν ᓚ, καὶ ἡ ὑπορροὴ ʻ.

(β) Ὁ μὲν Χρύσανθος Προύσης, εἰς τὴν Ἀφήγησιν περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς Μουσικῆς λέγει· «Κατὰ τῶν ἀριθμῶν τῶν τριῶν Μουσῶν ἐφεῦρε, λέγουσιν, ὁ Πυθαγόρας τὰ τρία μέρη τῆς ἐν Μουσικῇ ποσότητος· Ὑπατοειδὲς, Νητοειδὲς, καὶ Μεσοειδές· ἐνταῦθα θετέον καὶ τὴν διὰ τριῶν συμφωνίαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, λέγει συγγραφεύς τις μεταγενέστερος (Ἐγχειρίδιον Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ) ἐφεῦρε καὶ ὁ Πτολεμαῖος, τοὺς τρεῖς χαρακτῆρας τῆς Μουσικῆς· τὸ ἴ σ ο ν, τὸ ὀ λ ί γ ο ν καὶ τὴν ἀ π ό σ τ ρ ο φ ο ν· (Θεωρητικὸν Μέγα· μέρος Β'. ἐδάφιον 10).

Ὁ δὲ Α. Πιτζηπιὸς, τὰ αὐτὰ λέγει εἰς τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα « Ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων γνώσεων ». (Περὶ Μουσικῆς, ἔτος 1848 φυλλάδιον Φεβρουαρίου μηνός).

Ὁ δὲ Ἀρχαιολόγος Κυριακὸς Μελίῤῥυτος ὁ Θεσσαλονικεὺς, ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ αὐτοῦ εἰς τὸ περὶ Μουσικῆς κεφάλαιον λέγει. « Κατὰ καιροὺς ἐγένοντο μεταβολαί τινες· τῇ σήμερον ἔχομεν 14 φωνὰς, 8 ἀνιούσας, καὶ 6 κατιούσας· λέγουσιν, ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ἴσως ὁ Κλαύδιος, ἐφεῦρε, τὸ ἴσον, τὸ ὀλίγον καὶ τὴν ἀπόστροφον ».

νώνυμον περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσ. σύγγραμμα Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ », ὃ ἐπιγράφεται « Εἰσαγωγὴ Τέχνης Μουσ. Βακχείου τοῦ Γέροντος ».

Καὶ ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος, καὶ εἷς μεταγενέστερος ἐκ Νεοχωρίου τοῦ Καταστένου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Βασίλειος Στεφανίδης ὁ ἰατροφιλόσοφος, ὅστις διέπρεψεν εἰς τὰς ἐπιστήμους Ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης· αὐτοὶ δὲ καὶ ἄλλοι *οὐκ ὀλίγα* πραγματεύονται περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλλην. Ἐκκλησ. Μουσ. καὶ τῆς ἀρχαίας.

Ὡσαύτως παρατηρεῖ τις ὅτι τὰ μελικὰ ποιήματα τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἀκολουθίας καὶ πλεῖστα τροπάρια τῆς ψαλμῳδίας, καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαυΐδ, καὶ ᾠδαὶ τῶν Προφητῶν, καὶ διάφορα ἔμμετρα τροπάρια τῶν Ἐκκλησ. ποιητῶν, δηλονότι τὰ κατὰ στίχον Στιχηρὰ Προσόμοια, Καθίσματα, Εἱρμοὶ ᾠδῶν, πεζῶν τε καὶ Ἰαμβικῶν στίχων τῶν Καταβασιῶν, Ἐξαποστειλαρίων, κτλ. ἀντιστοιχοῦσι καὶ ταυτίζονται πρὸς τὰ μελικὰ ποιήματα τῶν Ἀρχαίων.

Ὡσαύτως ἐκεῖθεν μανθάνομεν ὅτι οἱ Νόμοι ἢ Ἦχοι καὶ τὰ συστήματα τῆς ἡμετέρας Ἑλλην. Ἐκκλησ. Μουσικῆς εἰσὶν αὐτοὶ οἱ Νόμοι ἢ Ἦχοι καὶ ἄλλα διάφορα συστήματα τῶν τριῶν γενῶν, καὶ οἱ φυσικοὶ τόνοι τῆς διατονικῆς κλίμακος, οἷον τοῦ μείζονος 12, τοῦ ἐλάσσονος 9, καὶ τοῦ ἐλαχίστου 7, ἐκείνων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ποιητικὰ μέτρα τῶν στίχων τῶν ἀρχαίων ποιητῶν εἰσὶν ἡνωμένα μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τῶν στίχων τῶν προσομοίων στιχηρῶν, Ἐξαποστειλαρίων, Εἱρμῶν καὶ Καθισμάτων, οὕτως ὥστε καὶ νὰ ψάλλωνται οἱ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας στίχοι τοῦ Ὁμήρου καὶ ἄλλων ποιητῶν ὅπως καὶ τὰ μελικὰ ποιήματα τῆς ἡμετέρας ψαλμῳδίας (α).

Ἔτι δὲ βλέπομεν ὅτι οἱ στίχοι τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου, τὰ μελικὰ ποιήματα τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Πινδάρου, τονίζονται κάλλιστα ἐπὶ τῶν διαφόρων προλόγων τῶν τροπαρίων, οἷον τῶν στιχηρῶν προσομοίων, τῶν ἐξαποστειλαρίων, τῶν Εἱρμῶν καὶ τῶν καθισμάτων. Ποῖος ὀρθόδοξος Ἕλλην, ἢ καὶ ξένος σοφὸς καὶ ποιητὴς, καὶ ποῖος πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας ἀναιρεῖ ὅτι τὰ ποιητικὰ μέτρα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐμμέτρων στίχων ἢ τροπαρίων ἐλήφθησαν ἀπὸ τὰ μέτρα τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ; Καὶ ποῖος πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας ἀρνεῖται ὅτι, οἱ καθ' ἡμᾶς ὀκτὼ ἦχοι, καὶ τὰ συστήματα τῶν διαφόρων ποικίλων τε καὶ δραστηρίων κατὰ κλάδον ἤχων, τῶν χαρακτηριζόντων ἦθος τὸ Ἀξιωματικὸν, τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ κόσμιον, ἅπερ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸν πρῶτον ἦχον, καὶ ἀπὸ τοὺς ποικίλους αὐτοῦ καὶ ἐπεισαγωγικοὺς κλάδους, ὅστις πρῶτος, εἶν' ἐκεῖνος ὁ ἀντιστοιχῶν μὲ τὸν Δώριον ἦχον τῶν ἀρχαίων (β) ; ἦθος τὸ συγκινητικὸν, καὶ τὸ χαῦνον, ἅπερ χαρακτηρίζονται ἀπὸ

(α) Ἐπὶ τῶν μουσικῶν μέτρων τινῶν στιχηρῶν Προσομοίων, καί τινων Καθισμάτων καὶ Ἐξαποστειλαρίων πολλῶν δὲ Εἱρμῶν τῶν ἐννέα ᾠδῶν τῶν διαφόρων ἐμμέτρων πεζῶν τε καὶ Ἰαμβικῶν στίχων τῶν Καταβασιῶν, ἐτονίσθησαν πολλοὶ στίχοι τοῦ Ὁμήρου καὶ ἄλλων ποιητῶν, ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα τροπάρια, περὶ ὧν ἴδε λέξιν κατὰ πρόλογον ἑκάστου Εἱρμοῦ, καὶ ἄλλου ἐμμέτρου στίχου.

(β) Ὅτι ὁ ἀντιστοιχῶν μὲ τὸν Δώριον ἦχον εἶνε ὁ καθ' ἡμᾶς πρῶτος ἦχος, ἀποδεικνύεται ἐντεῦθεν· ἐπειδὴ τὸ χαρακτηρίζον τὸν πρῶτον ἦχον κατὰ τὸ Ἀξιωματικὸν, τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ τὸ κόσμιον ἦθος, αὐτὰ ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἦθος, χαρακτηρίζει καὶ τὸν Δώριον ἦχον. Περὶ οὗ, ὁ μὲν Ἀριστείδης ὁ Κουϊντιλιανὸς λέγει· « τῆς ἁρμονίας ἑκάστης διαφυλάττειν τὸ ἴδιον· τῆς Φρυγίου τὸ ἔνθεον, τῆς Λυδίου τὸ βακχικὸν, τῆς Δωρίου τὸ σεμνὸν, κτλ. » ὁ δὲ Ἀθήναιος ὁ Δειπνοσ. λέγει. « Ἡ μὲν οὖν Δώριος ἁρμονία τὸ ἀνδρῶδες ἐμφαίνει καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς, κ.τ.λ. » Ὁ δὲ Χαρίσιος Μεγδάνος εἰς τὸ περὶ Μουσικῆς τῶν παλαιῶν λέγει. « Εἶναι λοιπὸν ἡ Μουσικὴ τέχνη δεικνύουσα τὰ ἰδιώματα τῶν φωνῶν, τὰ ἱκανὰ πρὸς ἀποτέλεσιν μελῳδικῆς ἁρμονίας. Τὰ ἁπλᾶ εἴδη τῶν τόνων, ἤτοι τῶν ἤχων, εἰς τοὺς παλαιοὺς κατ' ἀρχὰς ἦσαν τρία, τὸ Δώριον, τὸ Λύδιον, καὶ τὸ Φρύγιον· ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν Δώριον εὑρέθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Δωρίδα, ἀπὸ τὸν Δωριέα Θάμυριν τὸν ἀνταγωνιστὴν τῶν Μουσῶν· καὶ ἦτον τὸ πλέον βαρὺ, καὶ χθαμαλόν· εἶχεν ἀνδρώδη, καὶ μεγαλοπρεπῆ τὴν Ἁρμονίαν του, καὶ ὄχι χαροποιὰν καὶ ἱλαρὰν, οὐδὲ ποικίλην καὶ πολύτροπον, ἀλλὰ σκυθρωπὴν, καὶ σφοδράν· διὸ καὶ ἦτον σεμνὸν καὶ πραϋντικὸν, καὶ χρήσιμον ἐξαιρέτως εἰς τοὺς ὕμνους τῶν θεῶν, καὶ εἰς τὰ τραγικὰ μέλη ». (Καλλιόπη Παλινοστοῦσα σελ. 237).

Ὁ δὲ Χρύσανθος Προύσσης εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων περὶ τούτου λέγει. « Τὸ ἦθος τοῦ πρώτου ἤχου σώζει χαρακτῆρα σεμνὸν καὶ ἐμβριθῆ, ἢ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀξιωματικόν· καὶ ἂν αὐ-

τὸν δεύτερον ἦχον, καὶ ἀπὸ τὸν χρωματικὸν Συντονολύδιον αὐτοῦ κλάδον· ὅστις δεύτερος εἶναι ἀντίστοιχος τοῦ Λυδίου ἤχου τῶν ἀρχαίων (α). Ἦθος τὸ σκληρὸν, τὸ ἀλαζονικὸν, τὸ ἔνθερμον, τὸ ἀνδρικὸν, τὸ ὁρμητικὸν καὶ τὸ φρικῶδες, ἅπερ χαρακτηρίζουσι τὸν τρίτον ἦχον καὶ τοὺς διαφόρους διατονικοὺς καὶ ἐναρμονίους αὐτοῦ κλάδους, ὅστις τρίτος εἶναι ὁ ἀντίστοιχος τοῦ Φρυγίου ἤχου τῶν ἀρχαίων (β); Ἦθος τὸ ἀξιωματικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς, τὸ πανηγυρικὸν καὶ χορευτικὸν, τὸ παθητικὸν καὶ ἡδονικὸν, τὸ ταπεινὸν καὶ διαπεραστικὸν τῆς καρδίας εἰς παρακίνησιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ἅπερ χαρακτηρίζουσι τὸν τέταρτον ἦχον, καὶ τοὺς διαφόρους δραστηρίους, ἐπεισαγωγικοὺς καὶ ποικίλους κλάδους, καὶ μάλιστα τὸν διατονικὸν αὐτοῦ Κλάδον τὸν Συντονολύδιον, ὃς καλεῖται « Λέγετος Ὑπατος » ὅστις τέταρτος εἶναι ἀντίστοιχος τοῦ Μιξολυδίου τῶν ἀρχαίων (γ); Ἦθος τὸ φιλοικτίρμον καὶ θρηνῶδες, τὸ διεγερτι-

---

τὸς ὁ ἦχος ταυτίζεται μὲ τὸν Δώριον τῶν ἀρχαίων ὁ Πλάτων ἐθεώρει τὴν σεμνότητα τούτου, ὡς οἰκείαν πρὸς τὴν βελτίωσιν τῶν ἠθῶν καὶ παραιτησάμενος τὰς λοιπὰς διαλέκτους τῶν ἤχων ἐνέκρινε τὴν Δωριστὶ, ὡς ἁρμόζουσαν ἀνδράσι πολεμικοῖς καὶ σώφροσι. Διότι αὐτὴ τοῦ ἐφαίνετο ἱκανὴ τὴν ψυχὴν, τοῦ μὲν σωφρονοῦντος, νὰ τὴν ἐπιῤῥώσῃ, τοῦ δὲ ἀνοηταίνοντος. νὰ τὴν σωφρονίσῃ ».

Ἰωάννης δὲ ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ ὁ συμφοιτητὴς καὶ συνάδελφος αὐτοῦ Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς εἰς τὰ κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὀνόματα των ἤχων λέγουσι. « Τῶν δὲ ἤχων τὰ ὀνόματά εἰσι ταῦτα· ὁ πρῶτος λέγεται Δώριος ᴸ𝅘𝅥· ὁ δὲ δεύτερος λέγεται Λύδιος ᴸ𝅘𝅥 ὁ τρίτος λέγεται Φρύγιος ᴸ𝅘𝅥, ὁ τέταρτος Μιξολύδιος ᴸ𝅘𝅥, κ.τ.λ. » (Μουσικῆς Κανόνιον αὐτῶν, ὡς ἐδιδάχθησαν παρὰ τοῦ σοφοῦ αὐτῶν διδασκάλου Κοσμᾶ τοῦ Ξένου ἢ Ἱκέτου. (Ἴδε προλεγόμενα Παπαδικῆς).

(α) Ὅτι ὁ ἀντίστοιχος τοῦ Λυδίου ἤχου τῶν ἀρχαίων εἶναι ὁ καθ' ἡμᾶς δεύτερος ἦχος, δῆλον ἐντεῦθεν· ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ χαρακτηρίζον τὸν δεύτερον ἦχον κατὰ τὸ συγκινητικὸν καὶ τὸ χαῦνον ἦθος, αὐτὰ ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ χαρακτηρίζουσι καὶ αὐτὸ τὸ ἦθος ἔχει καὶ ὁ Λύδιος ἦχος· περὶ οὗ ὁ μὲν Πλούταρχος λέγει. « Ὄλυμπον γὰρ πρῶτον Ἀριστόξενος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Μουσικῆς ἐπὶ τῷ Πύθωνί φησιν ἐπικήδιον αὐλῆσαι Λυδιστί ».

Ὁ δὲ Πλάτων λέγει. « Τὴν Λυδιστὶ συμποτικὴν καὶ ἀνειμένην· ὅθεν καὶ παραιτεῖται αὐτὴν ἐπειδὴ ἐκχαυνοῖ τὰς ψυχὰς τῶν νέων ».

Ὁ δὲ Χρύσανθος Προύσης εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων, περὶ τοῦ δευτέρου ἤχου λέγει· « τὸ ἦθος τοῦ δευτέρου ἤχου, ἂν ἦναι ἐκεῖνος ὅστις ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων « Λύδιος » σώζει χαρακτῆρα ἐμψυχοῦντα καὶ κεντῶντα, ἔτι δὲ καὶ λυποῦντα καὶ πάθος ἐνστάζοντα ταῖς ψυχαῖς· ὅθεν λέγουσι ὅτι ὁ Ὀρφεὺς ἡμέρωνε τὰ θηρία διὰ μέσου τούτου τοῦ ἤχου ».

Ἰωάννης δὲ ὁ Δαμασκηνὸς καὶ Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς βεβαιοῦσι περὶ τοῦ ἤχου τούτου, ὅτι ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ Λυδίῳ τρόπῳ, εἶναι ὁ δεύτερος ἦχος « ὁ δεύτερος λέγεται Λύδιος ᴸ𝅘𝅥 ». ὡς εἴρηται εἰς τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν.

(β) Ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ Φρυγίῳ ἤχῳ τῶν ἀρχαίων εἶναι ὁ καθ' ἡμᾶς τρίτος ἦχος· ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸν τρίτον ἦχον κατὰ τὸ ἀλαζονικὸν, τὸ ἀνδρικὸν, τὸ ὁρμητικὸν, τὸ ἔνθερμον ἦθος κ.τ.λ. αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἦθος χαρακτηρίζουσι καὶ τὸν Φρύγιον ἦχον· περὶ οὗ, ὁ μὲν μέγας Βασίλειος λέγει. « Ταύτῃ τοι καὶ Ἀλεξάνδρῳ ποτὲ τὸν Φρύγιον ἐπαυλήσαντα, ἐξαναστῆναι ἐπὶ τὰ ὅπλα, λέγεται, μεταξὺ δειπνοῦντα· καὶ ἐπαναγαγεῖν πάλιν πρὸς τοὺς συμπότας, τὴν ἁρμονίαν χαλάσαντα ». (Παραίν. πρὸς τοὺς νέους § 16).

Ὁ δὲ Χαρίσιος ὁ Μεγδάνος εἰς τὸ περὶ Μουσικῆς τῶν παλαιῶν λέγει· « Καὶ τὸ Φρύγιον (μέλος) ἦτον ὁ μεταξὺ τοῦ Δωρίου, καὶ τοῦ Λυδίου ἦχος· εὑρέθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν Φρύγα Ὑαγνιν, καὶ ἡ ἁρμογία του ἦτον διεγερτικὴ, καὶ ἄσεμνος, διὸ καὶ ἡ χρῆσις του ἐγένετο μάλιστα εἰς τὰ ἐρωτικὰ, τρυφηλὰ ᾄσματα, καὶ εἰς κωμικὰ μέλη ».

Ἀριστείδης δὲ ὁ Κουϊντιλιανὸς λέγει. « Τῆς ἁρμονίας ἑκάστης διαφυλάττειν τὸ ἴδιον· τῆς Φρυγίου τὸ ἔνθεον, τῆς Λυδίου τὸ βακχικὸν, τῆς Δωρίου τὸ σεμνὸν, κ.τ.λ. ». Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς σὺν τῷ Κοσμᾷ τῷ μελῳδῷ βεβαιοῖ περὶ τοῦ ἤχου τούτου εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ἤχων, ὅτι ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ Φρυγίῳ τρόπῳ εἶναι ὁ τρίτος ἦχος. « Ὁ τρίτος ἦχος λέγεται Φρύγιος ᴸ𝅘𝅥, κ.τ.λ.

(γ) Ὅτι ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ ὑπὸ τῆς δεκάτης Μούσης Σαπφοῦς ἐφευρεθέντι Μιξολυδίῳ ἤχῳ τῶν ἀρχαίων εἶναι ὁ καθ' ἡμᾶς τέταρτος ἦχος, δῆλον ἐντεῦθεν· ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸν τέταρτον ἦχον κατὰ τὸ ἀξιωματικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς, τὸ πανηγυρικὸν καὶ χορευτικὸν, τὸ παθητικὸν καὶ ἡδονικὸν, τὸ ταπεινὸν καὶ διαπεραστικὸν τῆς καρδίας, εἰς παρακίνησιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἦθος, αὐτὰ ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἦθος, χαρακτηρίζει καὶ τὸν Μιξολύδιον ἦχον. Περὶ οὗ, ὁ Χρύσαν-

κὸν καὶ χορευτικὸν, τὸ κεχηνὸς καὶ χαῦνον, ἅπερ χαρακτηρίζουσι τὸν πλάγιον τοῦ Α'. ἦχον, καὶ ἀπὸ τοὺς διαφόρους ἁπλοῦς, ποικίλους καὶ χλιδανοὺς αὐτοῦ Κλάδους (α); Ἦθος τὸ ἁρμόζον εἰς ἄσματα ἐπικήδεια εἰς μελέτας ὑψηλὰς καὶ θείας, καὶ τὸ ἡδονικὸν, ἅπερ χαρακτηρίζουσι τὸν πλάγιον τοῦ Β'. ἦχον, καὶ τοὺς δραστηρίους καὶ ποικίλους τῆς ἐπεισαγωγῆς κλάδους (β); Ἦθος τὸ ἡσιχαστικὸν τὸ γαλήνιον, καὶ τὸ εἰρηνικὸν, ἅπερ χαρακτηρίζουσι τὸν πλάγιον τοῦ Γ'. ἦχον ἢ βαρὺν καὶ τοὺς διαφόρους διατονικοὺς καὶ ἐναρμονίους αὐτοῦ Κλάδους (γ); Ἦθος τὸ κλῖνον εἰς τὸ θελκτικὸν εἰς τὸ ἡδονικὸν, καὶ ἑλκυ-

---

θος Προύσης εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων, λέγει. « Τὸ ἦθος τοῦ τετάρτου ἤχου σώζει χαρακτῆρα τὸ πανηγυρικὸν καὶ τὸ χορευτικόν. Καὶ ὅταν μὲν ἔχῃ Ἴσον τὸν Δι, σώζει τὸ Ἀξιωματικὸν καὶ Μεγαλοπρεπές· ὅταν δὲ τὸν Βου, τὸ παθητικὸν καὶ ἡδονικόν· καὶ ὅταν τὸν Πα, τὸ ταπεινὸν καὶ διαπερατικὸν τῆς καρδίας εἰς παρακίνησιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ».

Ἰωάννης δὲ ὁ Δαμασκηνὸς καὶ Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς, εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ὀκτὼ ἤχων καὶ περὶ τούτου λέγει, ὅτι ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ Μιξολυδίῳ τρόπῳ τῶν ἀρχαίων εἶναι ὁ καθ' ἡμᾶς τέταρτος ἦχος. « Ὁ τέταρτος ἦχος λέγεται Μιξολύδιος ⸗, κ.τ.λ.

Ὁ δὲ Πλούταρχος λέγει· « Καὶ ἡ Μιξολύδιος δὲ παθητική τις ἐστι, τραγῳδίαις ἁρμόζουσα, Ἀριστόξενος δὲ φησὶ, Σαπφὼ πρώτην εὑρασθαι τὴν Μιξολυδιστὶ, παρ' ἧς τοὺς τραγῳδοποιοὺς μαθεῖν· λαβόντας γοῦν αὐτοὺς, συζεῦξαι τῇ Δωριστί· ἐπεὶ ἡ μὲν τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀξιωματικὸν ἀποδίδωσιν, ἡ δὲ τὸ παθητικὸν, μέμικται δὲ καὶ διὰ τοῦτο τραγῳδία ».

(α) Καὶ ἐκ τῶν πλαγίων ἤχων (οἵτινες διακρίνονται ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς διὰ τῆς ὑπὸ προθέσεως) ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ Ὑποδωρίῳ ἤχῳ τῶν Ἀρχαίων εἶναι ὁ καθ' ἡμᾶς πλάγιος τοῦ Α'. ἦχος. Ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸν πλάγιον τοῦ Α'. ἦχον κατὰ τὸ φιλοικτίρμον καὶ θρηνῶδες, τὸ διεγερτικὸν καὶ χορευτικὸν, τὸ κεχηνὸς καὶ χαῦνον ἦθος, αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἦθος χαρακτηρίζουσι καὶ τὸν Ὑποδώριον ἦχον. Περὶ οὗ, ὁ μὲν Χρύσανθος Προύσης εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων λέγει. « Τὸ ἦθος τοῦ πλαγίου Α'. ἤχου κλίνει μὲν εἰς τὸ φιλοικτίρμον καὶ θρηνῶδες διὰ τὰ Στιχηραρικὰ μέλη καὶ Παπαδικά· εἰς τὸ διεγερτικὸν δὲ καὶ χορευτικὸν διὰ τὰ Εἱρμολογικὰ, εἰς ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου (τοῦτ' ἐστι τὸ « Πάσχα Ἱερόν »)· εἰς δὲ βραδεῖαν, εἰς τὸ κεχηνὸς καὶ χαῦνον ».

Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς βεβαιοῦσι περὶ τοῦ ἤχου τούτου εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ὀκτὼ ἤχων, ὅτι ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ ὑποδωρίῳ τρόπῳ εἶναι ὁ πλάγιος τοῦ Α'. ἦχος· « ὁ πλάγιος τοῦ Α'. λέγεται Ὑποδώριος ⸗, κ.τ.λ. » καθὼς καὶ οἱ εἰς τὸν ἦχον τοῦτον στίχοι αὐτοῦ· « θρηνῳδὸς εἶ σὺ, καὶ φιλοικτίρμων ἄγαν, ἀλλ' εἰς τὰ πολλὰ καὶ χορεύεις εὐρύθμως, κ.τ.λ.

Ὁ δὲ Ἀριστόξενος λέγει. « Τὸ δὲ τῶν Αἰολέων ἦθος ἔχει τὸ γαῦρον καὶ ὀγκῶδες· διὸ καὶ περιέχουσι τὸ τῆς ὑποδωρίου καλουμένης Ἁρμονίας ἦθος· αὕτη γὰρ ἐστὶ, φησὶν ὁ Ἡρακλείδης, ἣν ἐκάλουν Αἰολίδα· ὡς καὶ Λᾶσος ὁ Ἑρμιονεὺς ἐν τῷ εἰς τὴν Ἑρμιόνην Δήμητραν ὕμνῳ λέγων οὕτως *Δάματρα μέλπω κόραν τε Κλυμένοιο ἔλαχον Μελίβοιαν, ὕμνον ἀράγων Αἰολίδ' ἅμα βαρύβρομον ἁρμονίαν*· ταῦτα δ' ᾄδουσι πάντες ὑποδώριον τὰ μέλη. Ἐπεὶ οὖν τὸ μέλος ἐστὶν ὑποδώριον, εἰκότως Αἰολίδα φησὶν εἶναι τὴν ἁρμονίαν ὁ Λάσος ».

(β) Χρύσανθος ὁ Προύσης, εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων λέγει· « τὸ ἦθος τοῦ ἤχου τούτου σώζει χαρακτῆρα ἁρμόζοντα εἰς ἄσματα ἐπικήδεια, καὶ εἰς μελέτας ὑψηλὰς καὶ θείας· οὕτως ἔχει εἰς τὰ Στιχηρὰ καὶ Παπαδικὰ, εἰς δὲ τὰ Εἱρμολογικὰ σώζει χαρακτῆρα ἡδονικὸν, ὅπου δηλαδὴ πλεονάζει μὲν ἡ ποιότης τοῦ λεχέλες, καὶ δὲν ἀκούεται ἡ τοῦ λεγαγώ ». Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ἤχων βεβαιοῖ ὁμοίως τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ ἤχου τούτου, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ Ὑπολυδίῳ τρόπῳ εἶναι ὁ πλάγιος τοῦ Β'. ἦχος. « Ὁ πλάγιος τοῦ Β'. λέγεται Ὑπολύδιος ⸗, κτλ.».

Ὁ δὲ Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος, εἰς τὸ περὶ τῶν ὀκτὼ ἤχων Κεφ. λέγει· « ἕκτον δὲ εἶδος τῆς μελῳδίας εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν Ὑπολύδιον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τοῦτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν ἦχος πλάγιος δεύτερος ».

(γ) Ὅτι ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ Ὑποφρυγίῳ τρόπῳ, ἦν ὁ καθ' ἡμᾶς πλάγιος τοῦ τρίτου ἡ βαρὺς ἦχος, βεβαιοῦται ἀπὸ τὸν βαρύτατον καὶ κατώτατον αὐτοῦ τόνον τοῦ διὰ πασῶν συστήματος, τοῦτε διατονικοῦ καὶ τοῦ ἐναρμονίου γένους. Περὶ οὗ, ὁ Χρύσανθος Προύσης εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων λέγει. « Βαρὺν ἦχον ὠνόμασαν οἱ Ψαλμῳδοὶ τὸν πλάγιον τοῦ Γ'. ἦχον ἐξ ἀρχαιολογίας. Διότι, καθὼς λέγουσιν, ἐπινοήσας ὁ Ἑρμῆς τὴν λύραν ἑπτάχορδον, ἐδίδαξε καὶ φθόγγους ἑπτὰ, καὶ ἤχους ἑπτά· βαρύτατος δὲ τῶν ἑπτὰ φθόγγων ἦτον ὁ Ζω· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἦχος ὅστις εἶχεν Ἴσον τὸν Ζω, ὠνομάσθη βαρὺς ἦχος· ὕστερον ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μετ' αὐτὸν αὐξήσαντες εἰς ὀκτὼ τὰς χορδὰς καὶ τοὺς φθόγγους, καὶ τοὺς ἤχους, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀλλάξωσι τὸ ὄνομα τοῦ βαρέως ἤχου διὰ νὰ μὴ λησμονηθῇ παντάπασιν ἡ ἀρχαιότροπος Λύρα ».

στικὸν εἰς πάθη, ἅπερ χαρακτηρίζουσι τὸν πλάγιον τοῦ Δ'. ἦχον, καὶ τοὺς διαφόρους ἐπεισάκτους αὐτοῦ Κλάδους (α) ;

Καὶ τίς δὲν ὁμολογεῖ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ὅτι εἶν' ἐκείνη ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ μουσικὴ, ἧς τὰ μέλη τονίζονται, ὅπως ἐτονίζοντο καὶ τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μουσικῶν μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ; μή τοι τὰ σημεῖα τῆς ποσότητος- δηλονότι τοῦ ὀλίγου —, τῆς πεταστῆς ⸝, τοῦ ἐλαφροῦ ⸜, δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ Κεφαλαιώδη ἢ μεγάλα στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, οἷον· ἀπὸ τὸ ἰῶτα πλάγιον, καὶ σῖγμα ἀνεστραμμένον, καὶ σῖγμα κατεστραμμένον, καθὼς μετεχειρίζοντο αὐτὰ εἰς τὸν μουσικὸν τονισμὸν τῆς Μελοποιΐας καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἀρχαῖοι Ἕλληνες ; μή τοι τὸ κέντημα ˙, καὶ τὰ κεντήματα ‥, καὶ ἄλλα δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ ἀλφάβητον ὡς εἴρηται ; μή τοι τὰ ῥυθμητικὰ καὶ χρονικὰ σημεῖα τῆς ἀγωγῆς τοῦ ταχέος καὶ βραδέος, ἤτοι τοῦ γοργοῦ ⸢χ καὶ τοῦ ἀργοῦ ⸣χ, δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ κεφαλαιῶδες στοιχεῖον τοῦ γάμμα ὀρθίου καὶ ἀνεστραμμένου Γ, ⅂ ; μή τοι τὰ σημεῖα τῆς μαρτυρικῆς ποιότητος δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ μικρὰ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ὡς τὸ δέλτα μικρὸν δ, διὰ τὸν Δ'. ἦχον Δ, καὶ διὰ τὸν πλάγιον τοῦ Δ'. ν· ὡς τὸ σῖγμα μικρὸν (τὸ τελικὸν) πλάγιον ⸦, διὰ τὸν δεύτερον ἦχον Δ, β, καὶ διὰ τὸν πλάγιον τοῦ Β'. π, κ· ὡς τὸ πελαστικὸν διπλοῦν νν ⸗, διὰ τὸν Γ'. ἦχον ⸢⸗, καὶ πλάγιον τοῦ Γ'. ἢ βαρὺν κατὰ τὸ ἐναρμόνιον ⸢⸗, ⸗, καὶ τὸ ζῆτα μικρὸν πλάγιον ⸦, διὰ τὸν πλάγιον Γ'. ἢ βαρὺν κατὰ τὸ διατονικὸν Ζ, καὶ τὸ κεφαλαιῶδες φῖ ἐλλειπὲς ἢ ἡμῖφι ὄρθιον φ, διὰ τὸν πρῶτον κ, π καὶ πλάγιον τοῦ Α'. λ π φ κ.τ.λ. ὅπερ μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι πλάγιον σ, καθὼς παριστάνει αὐτὸ ὁ μουσικώτατος Γαυδέντιος (β) ;

Σὺν τούτοις καὶ τὸ φθορικὸν σημεῖον τῆς ἐνάρξεως μικρὸν ξ ξ, (ὅπερ ἔντισι χειρογράφοις εὑρίσκεται γεγραμμένον καὶ οὕτως ⸩, ὡς ἔχει τὸ πρωτότυπον στοιχεῖον ⸩), ἢ καὶ τὸ κεφαλαιῶδες Ξ, καθὼς παριστάνει αὐτὸ ὁ μουσικώτατος Βασίλειος Σ. ὁ ἰατροφιλόσοφος (γ).

Εἰς δὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων ὁ αὐτὸς λέγει. « Τὸ ἦθος τοῦ βαρέος ἤχου κλίνει εἰς τὸ ἡσυχαστικόν. καὶ μάλιστα ὅταν ποιῆται χρῆσιν τῆς ἐναρμονίου Κλίμακος, σώζει χαρακτῆρα γαλήνιον, εἰρηνικὸν, καὶ δυνάμενον μετριάζειν τὸ ἐξορμητικὸν τοῦ τρίτου ἤχου, καὶ κατακοιμίζειν τὰ πνεύματα. διὰ τοῦτο ἀπαρέσκει μὲν τοῖς νέοις καὶ τοῖς εὐγενέσιν· ἀρέσκει δὲ τοῖς ἁπλοῖς καὶ γέρουσι ». ὅθεν καὶ οἱ περὶ τούτου κατάλληλοι στίχοι Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, οὐκ ὀλίγον ἐμφαίνουσι τὸ φυσικὸν ἦθος τοῦ ἤχου τούτου· « ὁ τοὺς λογισμοὺς ἐν βοαῖς μισῶν φιλεῖ. Ἀνδρῶν δὲ ἅσμα δευτερότριτε βρέμεις, ὢν ποικίλος δὲ, τοὺς ἁπλῶς ἔχεις φίλους ».

Καὶ ὁ Εὐκλείδης λέγει « ἕβδομον εἶδος τοῦ διὰ πασῶν, τὸ ὑπὸ βαρύπυκνον περιεχόμενον, οὗ πρῶτος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ βαρύ »· Ἰωάννης δὲ ὁ Δαμασκηνὸς εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ὀκτὼ ἤχων τὸ αὐτὸ λέγει καὶ περὶ τῆς ἀντιστοιχήσεως τοῦ ἤχου τούτου. «Ὁ βαρὺς λέγεται ὑποφρύγιος ⸧ »· ὁ δὲ Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος λέγει. « Ἕβδομον δὲ εἶδος τῆς μελῳδίας εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπέχει τὸν ὑποφρύγιον τόνον· ὀνομάζεται δὲ τοῦτο ὑπὸ τῶν μελοποιῶν ἦχος βαρύς ».

(α) Ὁ ἀντιστοιχῶν τῷ Ὑπομιξολυδίῳ τρόπῳ, ἦν ὁ καθ' ἡμᾶς πλάγιος τοῦ Δ'. ἦχος· περὶ οὗ, ὁ Χρύσανθος Προύσης εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων, καὶ περὶ τοῦ ἤθους τοῦ ἤχου τούτου λέγει. « Τὸ ἦθος τοῦ πλαγίου Δ'. σώζει χαρακτῆρα κλίνοντα εἰς τὸ θελκτικὸν, ἡδονικὸν, καὶ ἑλκυστικὸν εἰς πάθη· διὰ τοῦτο καὶ οἱ Κῶμοι κατὰ τοῦτον τὸν ἦχον ἐμελίζοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ». Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, σὺν τοις ἄλλοις ἤχοις, εἰς τὰ ὀνόματα τῶν ἤχων, τὸ αὐτὸ λέγει καὶ περὶ τῆς ἀντιστοιχήσεως τοῦ ἤχου τούτου. « Ὁ πλάγιος τοῦ Δ'. λέγεται Ὑπομιξολύδιος λ π φ ». Ταῦτα πάντα σώζονται καὶ διατηροῦνται εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα τῆς Παππαδικῆς γεγραμμένα καὶ εἰς μεμβράνας.

(β) «Ὑποκείσθω τις φθόγγῳ δύναμις βαρυτάτη, καὶ πρώτως ἀκουστή· ταύτην οἱ παλαιοὶ κατεσημήναντο τὸ ἡμιφῖ πλαγίῳ, καὶ ἀρχὴν τῶν σημείων ἔθεντο τοῦτο πρῶτον σ . . . . » Γαυδέντιος.

(γ) Διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἑνὸς τετραχόρδου εἰς ἄλλο τετράχορδον μετάβασιν μέλους τινος τῶν ἀρχαίων, εἰς παράδειγμα ἐξομοιοῖ αὐτὴν ὁ μουσικώτατος οὗτος Βασίλειος ὁ ἰατροφιλόσοφος εἰς τὸ περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα αὐτοῦ πρὸς τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας, καὶ διαιρέσεις τῶν κοινῶν τετραχόρδων τῆς ἀρχαίας Ἑλ-

Μήτοι ἐκεῖνοι οἱ ἀοίδιμοι Διδάσκαλοι καὶ Πατέρες τῆς νέας μεθόδου, καὶ εὐεργέται τοῦ ἔθνους Γρηγόριος Πρωτοψάλτης, Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ καὶ Χρύσανθος Προύσης, δὲν ἔλαβαν τὰ σημεῖα τῆς μαρτυρικῆς ποσότητος, καὶ τὰ τῶν φθόγγων τῆς μονοσυλλάβου παραλλαγῆς ἀπὸ τὰ μεγάλα στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου Ζ, Ν, Π, Β, Γ, Δ, Κ, κατὰ μίμησιν τῶν μουσικῶν μαρτυριῶν τῶν κοινῶν τετραχόρδων τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς ; Μήτοι οἱ θεῖοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας οἱ κατὰ βάθος γινώσκοντες τὴν ἀρχαίαν μητρικὴν γλῶσσαν καὶ Μουσικὴν, ὡς ὁ ἱερομάρτυς Ἀθηνογένης (α), ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων (β), ὁ ἐξ Ἰταλίας αἰχμάλωτος ἐνεχθεὶς εἰς Δαμασκὸν Κοσμᾶς ὁ Ξένος ἢ Ἱκέτης (γ), Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς, Λέων ὁ Σοφὸς, Κωνσταντῖνος Α. ὁ Πορφυρογέννητος, Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος, Νικόλαος ὁ Μαλαξὸς, Σωφρόνιος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, Ἀνατόλιος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίτου, Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, ὁ Ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης, Βασίλειος Πιχωριώτης, ὁ Ἐφέσου Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς, Ἰωσὴφ ὁ Ὑμνογράφος, σὺν τούτοις καὶ ἡ Σοφωτάτη καὶ Μουσικωτάτη Κασσιανὴ Μοναχὴ, καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ποιηταὶ καὶ μελοποιοὶ, οἵτινες τὰ μουσικὰ καὶ ποιητικὰ μέτρα τῶν ποιημάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μελεασμάτων, δὲν παρέλαβον ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς δηλονότι ἀπὸ τὸν Πίνδαρον, Ὅμηρον, Εὐριπίδην, Σοφοκλέα, Ἀριστοφάνην, καὶ ἄλλους;

Μή τοι οἱ ἀντίστοιχοι ὀκτὼ ἦχοι, οἷον, ὁ Πρῶτος, ὁ Δεύτερος, ὁ Τρίτος, ὁ Τέταρτος, ὁ Πλάγιος τοῦ Α'., ὁ Πλάγιος τοῦ Β'., ὁ Πλάγιος τοῦ Γ'. ἢ βαρὺς, καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Δ'., ὧν τὰ διάφορα ἤθη χαρακτηριζόμενα (ὡς εἴρηται ἀνωτέρω) καὶ παραβαλλόμενα πρὸς τὰ ἤθη ἐκεῖνα τοῦ Δωρίου, τοῦ Λυδίου, τοῦ Φρυγίου, τοῦ Μιξολυδίου, τοῦ Ὑποδωρίου, τοῦ Ὑπολυδίου, τοῦ Ὑποφρυγίου, καὶ τοῦ Ὑπομιξολυδίου, δὲν εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὀκτὼ ἦχοι τῶν ἀρχαίων, ὡς παριστῶνται ἐν χάρταις καὶ μεμβράναις, καὶ ἀναριθμήτοις χειρογράφοις τῆς Παππαδικῆς, καὶ εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ κατὰ Γραμματικὴν Κανονίου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ Μελῳδοῦ, ὡς ἐδιδάχθησαν παρὰ τοῦ σοφοῦ αὐτῶν διδασκάλου Κοσμᾶ τοῦ Ξένου ἢ Ἱκέτου (γ).

ληνικῆς Μουσικῆς (§ 56) λέγων. « Καὶ ὁ τέταρτος ἦχος τοῦ Στιχηραρίου διὰ τοῦ Συνημμένου τετραχόρδου ψάλλεται τὰ πολλὰ, τοῦ Α" τῷ Δ" συναφθέντος· καὶ τότε εἰς τὸν φθόγγον τῆς Μέσης τίθεται τὸ σημεῖον ζ· ἔναρξις λεγόμενον, δηλοῦν πάντος τὴν ἔναρξιν τοῦ Συνημμένου τετραχόρδου ».

(δ) Κατὰ τὴν μαρτυρίαν καὶ ἀπόδειξιν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου διὰ τὸ ποίημα τοῦ ἐπιλυχνίου ὕμνου « Φῶς Ἱλαρὸν » πῶς ἤνωσε τὰ μουσικὰ καὶ ποιητικὰ μέτρα εἰς τὸ μικτὸν μέλος τοῦ Μιξολυδίου (τετάρτου ἤχου) μὲ τὴν ἐπεισαγωγὴν τοῦ Λυδίου (δευτέρου ἤχου), καὶ ἔψαλλεν αὐτὸ ὁ ἱερομάρτυς Ἀθηνογένης, ὅπερ σώζεται καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτὸ τὸ πρωτότυπον καὶ ἀρχαῖον μέλος, καὶ μὲ ποίαν μουσικὴν εἶχε τονίσει αὐτὸ ὁ ποιητὴς καὶ μουσικὸς αὐτὸς πρὸ 1600 χρόνων ;— Λέγω δὲ 250 καὶ 300, μετὰ Χριστόν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὅτε ἐπετελεῖτο ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, ἔψαλλον μὲν τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, μὲ ποίους δὲ τόνους μουσικῆς εἶχον τονίσει αὐτοὺς, καὶ πῶς ἐμέλισαν τότε τὸ ἀρχαιότατον μέλος τοῦ νικητηρίου τροπαρίου « Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν »· τὸ « Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος, Σαβαὼθ, κ.τ.λ. » τὸ « Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, κ.τ.λ.», καὶ ὁ πρώτιστος χερουβικὸς ὕμνος « Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία, κ.τ.λ. » καὶ ἄλλα πολλά ; Πῶς δὲ ἐμέλησαν, καὶ μὲ ποίαν μουσικὴν ἐτόνισαν τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἀμίμητον μέλος τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

(ε) Ὁ Πυθαγόρας προσθέσας εἰς τοὺς φθόγγους τῶν δύω τετραχόρδων, ἐποίησε τὸ διαπασῶν Σύστημα, οὗ τοὺς φθόγγους τῆς παραλλαγῆς ἐπαραλλάγιζον οἱ μετὰ τὸν Πυθαγόραν πάλιν μὲ τὴν αὐτὴν μονοσύλλαβον παραλλαγὴν τῶν ἀρχαίων, τε, τα, τη, τω, ἕως εἰς τὰ τέλη τοῦ Δ'. αἰῶνος μ. Χ.

Ὁ δὲ Ἅγιος Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων, ὅπως συμπληρώσῃ πάσας τὰς χορδὰς τοῦ διαπασῶν δι' ἰδιαιτέρου φθόγγου ἐν ἑκάστῃ χορδῇ, ἐφεῦρε τοὺς μονοσυλλάβους φθόγγους τῆς μεθόδου του· ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος, εἰς πᾶν διαπασῶν γίνεται πρῶτος· οἷον· ὁ, τὼς, ὀν, ἁ, νά, βαί, νέ', ὁ, τὼς, καί, κά, τά, βαί, νέ»· ἡ ὁποία παραλλαγὴ σώζεται καὶ εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα τῆς Παπαδικῆς τοῦ παλαιοῦ Συστήματος, ἐπὶ τῆς παραλλαγῆς τῶν Μαρτυριῶν.

(γ) Ὁ σοφώτατος οὗτος Κοσμᾶς ὁ Ξένος ἠνέχθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν εἰς τὴν Δαμασκὸν ἐξ Ἰταλίας, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ζ'. αἰῶνος μ. Χ. (ὅτε κατέσχον αὐτὴν ἐπὶ 6—7 ἔτη εἰς αἰχμαλωσίαν). τοῦτον ἀπελευθερώσας ὁ περίφημος Σέργιος ὁ Μανσοὺρ, ὁ πατὴρ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, διετήρει αὐτὸν ἐν τῷ οἰκείῳ Μεγάρῳ· ὁ δὲ Κοσμᾶς Ἱκέτης γενόμενος, νυχθημερὸν ἐδέετο τῷ Κυρίῳ ὑπὲρ τοῦ εὐεργέτου

Ἐὰν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, οἱ τότε Ἐκκλησιαστικοὶ δὲν ἀπέβαλλον ἀπὸ τοὺς ἤχους τὰ πρῶτα καὶ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς ἐθνικὰ ὄντα, οἷον, Δώριος, Λύδιος, Φρύγιος, Μιξολύδιος, Ὑποδώριος, Ὑπολύδιος, Ὑποφρύγιος, Ὑπομιξολύδιος, καὶ ἀντὶ τῶν ὀνομάτων τούτων, δὲν ἀντεισῆγον ὀνόματα ὑστερογενῆ, οἷον· Πρῶτος, Δεύτερος, Τρίτος, Τέταρτος καὶ εἰς ἕκαστον Πλάγιον αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι διακρίνονται ἀπὸ τοὺς κυρίους αὐτῶν ἤχους διὰ τῆς ὑπὸ προθέσεως (α), ἤθελέ ποτε ὑπάρχει τοιαύτη τις ἀμφιβολία ;

Μήτοι τὸ ἐν μεμβράναις καὶ χάρταις σωζόμενον Σχῆμα τοῦ Τροχοῦ τοῦ Πενταχόρδου συστήματος, δὲν εἶναι παρηγμένον ἀπὸ τὸ κοινὸν τεράχορδον τῶν ὑπερβολαίων, ὅπερ σχηματίζεται εἰς πεντάχορδον, περικλειόμενον μὲ τὴν ὑπερτάτην χορδὴν τῆς διοξείας τῶν ὑπερβολαίων, καὶ παραλλαγίζεται μὲν μὲ τοὺς μονοσυλλάβους φθόγγους τῆς ἀρχαιοτάτης παραλλαγῆς διὰ πέντε φθόγγων τε, τα, τη, τω, τε, σαφηνίζεται δὲ μὲ τὰς ἀρχαιοτάτας μαρτυρίας ταύτας A^4, B^4, Γ^4, Δ^4, $A^{\Delta'''}$ (β)· ἐκτὸς τῶν κυρίων ἢ

τε τα τη τω τε

ὀξέων τῶν πλαγίων ἢ βαρέων ἤχων, οἱ ἄπειροι κλάδοι, καὶ αἱ ποικίλαι ἁρμονίαι τῶν διαφόρων χροῶν, ἃς γινώσκομεν καὶ διακρίνομεν μὲ τὰς ξενικὰς ὀνομασίας τῶν Περσικοτουρκικῶν, καὶ τῶν Ἀραβοτουρκικῶν λέξεων *τὶζ Σεπὰ, τὶζ Χουζὰμ, τὶζ Τζαρκὰχ, τὶζ Νεβὰ, τὶζ Σεκὰχ, Χουσεϊνὶ ἀσιρὰν, Ἀβζὲμ ἀσιρὰν, Σουζινὰκ, Φεραχνὰκ, Καρὰ πατὰκ, χουμαγιοὺν, ραχατουλλεβὰχ, Χιτζαζκιὰρ, Κιουλιζὰρ, Σουζιδιλ*, καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ἁρμονικοὶ κλάδοι, δὲν εἶναι αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ Κλάδοι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς ; περὶ ὧν ἀναφέρουσιν οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, ὅσοι πραγματεύονται περὶ Μουσικῆς· ὡς ὁ Πλούταρχος, Ἀριστείδης Κουϊντιλιανὸς, Ἀριστόξενος, Φιλόξενος, Ἀθήναιος ἐν Δειπνοσοφισταῖς, Πυθαγόρας, Πλάτων, Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἄλλοι Ἕλληνες· σὺν τούτοις καὶ ὁ Πορφύριος, Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης Σχολιαστὴς τοῦ Ὁμήρου, Μανουὴλ ὁ Ψελλὸς, Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος Κ. Λάσκαρις ὁ Πωγωνιάτης, Ἀγαλιανὸς, Ἰωάννης Μαΐστωρ ὁ Κουκουζέλης, Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας, Πέτρος Μπερεκέτης, Βασίλειος Σ. Ἰατροφιλόσοφος, Χρύσανθος Προύσης, καὶ ἄλλοι πλεῖστοι μουσικοὶ προγενέστεροί τε καὶ μεταγενέστεροι, οἵτινες ἀναφέρουσιν αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Κλάδους, μὲ τὰς οἰκίας αὐτῶν ὀνομασίας τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων, « Ὑπερδώριος, Ὑπερλύδιος, Ὑπερφρύγιος, Ὑπερμιξολύδιος, Συντονολύδιος (γ), Ἡσυχαστι-

---

καὶ ἐλευθερωτοῦ τῆς ζωῆς αὐτοῦ Σεργίου τοῦ Μανσούρ· διὸ καὶ ἐκλήθη « Ἱκέτης ». Κάτοχος ὢν ὁ Κοσμᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν αὐτὸς ἐδίδαξε τὸν τοῦ Σεργίου τοῦ Μανσοὺρ υἱὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, καὶ τὸν συναναστραφέντα αὐτῷ Κοσμᾶν τὸν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, τήν τε Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν Θεολογίαν, κ.τ.λ. σὺν τούτοις καὶ τὴν Ἐκκλησ. Μουσικήν.

Ζητῶ συγγνώμην παρὰ τῶν ἀδολεσχούντων ἱστορικῶς, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἦν ὁ Πατὴρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἐν ᾧ αὐτὸς ἐσπούδασεν αὐτὴν ἀπὸ τὸν ἐξ Ἰταλίας Κοσμᾶν τὸν Ξένον, καθὼς καὶ ὁ Κοσμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐσπούδασε παρ' ἄλλων, καὶ οὗτος παρὰ τῶν πρὸ αὐτῶν, κ.τ.λ. καὶ οὗτος ὀφείλει ἕκαστος διὰ τῆς Ἱστορίας νὰ ἀνατρέχῃ εἰς τὴν πηγὴν βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογίας.

(α) Κυριακὸς Μελίῤῥυτος ὁ Θεσσαλονικεὺς, ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ αὐτοῦ εἰς τὸ περὶ Μουσικῆς κεφάλαιον λέγει. « Ἄδεται, ὅτι οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ἀποφεύγοντες τὰς ἐθνικὰς προσηγορίας Δώριον, Φρύγιον, καὶ Λύδιον, ἀντεισήγαγον τοὺς ἤχους Α'. Β'. Γ'. Δ'. καὶ τοὺς πλαγίους ».

(β) Ὁ μὲν Χρύσανθος Προύσης λέγει· « ὅ,τι δύναται παρ' ἡμῖν τὸ Πλάγιος, τοῦτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐδύνατο ἡ ὑπό ».

Ὁ δὲ Ἀθήναιος ἐν Δειπνοσοφισταῖς λέγει· « ὁρῶντες οἱ Μουσικοὶ τὸν ὄγκον καὶ τὸ προσποίημα τῆς καλοκἀγαθίας ἐν τοῖς τῆς ἁρμονίας ἤθεσιν, Ὑποδώριον ἐκάλεσαν, ὡς τὸ προσεμφερὲς τῷ λευκῷ ὑπόλευκον· καὶ τὸ μὴ γλυκὺ μὲν, ἐγγὺς δὲ τούτου λέγομεν ὑπόγλυκυ· οὕτω καὶ Ὑποδώριον τὸ μὴ πάνυ δώριον »

Ἴδε εἰς τὴν φυσικὴν διαίρεσιν τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, εἰς τὸ περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα Βασιλείου Σ. τοῦ Ἰατροφιλοσόφου. § 52.

(γ) Οἱ διὰ τῆς ὑπὲρ προθέσεως διακρινόμενοι Κλάδοι τῆς Μουσικῆς τῶν ἀρχαίων, εἰσὶν οἱ καθ' ἡμᾶς ἐπὶ τὸ ὀξὺ ἑπτάφωνοι Κλάδοι τῶν τεσσάρων κυρίων ἤχων· οἷον, Ὑπερδώριος, καθ' ἡμᾶς εἶν' ὁ Καλλοφωνικὸς Εἱρμὸς « Ἔφριξε γῆ » Πέτρου τοῦ Μπερεκέτου· Ὑπερφρύγιος δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς ἐναρμόνιος Δοξολογία τοῦ Χουρμουζίου τοῦ Χαρτοφύλακος. Συντονολύδιος, κατὰ μὲν τὸ χρωματικὸν, καθ' ἡμᾶς εἶναι ὁ

κὸν (α), Πανηγυρικὸν (β), Ὑπνωτικὸν δ λέγεται Βαυκάλιον ἢ Βαυκαλικὸν (γ), Ποταμὶς (δ), Ῥοδανὸν (ε), Βασιλικὸν (ζ), κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἀλλὰ ποῦ εἶναι τὰ μουσικὰ καὶ τὰ περὶ Μουσικῆς σοφὰ Συγγράμματα τῶν Παλαιῶν, δι' ὧν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσική; Ποῦ τὸ Μουσικὸν Λύκειον τῆς ᾠδικῆς (η), καὶ ποῦ εἶναι τὸ τῆς Γυμναστικῆς Σχολεῖον τῆς Μουσικῆς (θ); Ποῦ εἶναι οἱ Διδάσκαλοι τῆς Πράξεως, καὶ οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θεωρίας τῆς Μουσικῆς (ι); Ποῦ εἶναι ὁ Καθηγητὴς ὅστις παραδίδων τὰ μέτρα, τοὺς πόδας, τὰ μακρὰ καὶ βραχέα, τὴν ἄρσιν καὶ θέσιν, τὸν χρόνον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν ποιητῶν, νὰ παραδώσῃ συγχρόνως καὶ τὸ μέλος (κ); φεῦ!!! ὁ πανδαμάτωρ χρόνος μᾶς ἀφήρεσε. μᾶς ἐστέρησε βασίλειον....

Εἱρμολογικὸς τοῦ Δευτέρου ἤχου· κατὰ δὲ τὸ διατονικὸν, ὁ Εἱρμολογικὸς τοῦ Τετάρτου ἤχου, ὅστις ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν μουσικῶν τοῦ παλαιοῦ Συστήματος Δεύτερος διατονικὸς ἢ Γ̈λτος.

(α) Ἡσυχαστικὸν μέλος ἢ ἦχος, εἶναι ὁ καθ' ἡμᾶς Ἐπεισαγωγικὸς Κλάδος τοῦ Βαρέος ἤχου, ὅπερ γινώσκομεν Ἀραβοτουρκιστὶ «Ῥαχατουλλελβὰχ» ὃ ἑρμηνεύεται «Ἡσυχαστικόν».

(β) Πανηγυρικὸν μέλος, εἶν' ὁ καθ' ἡμᾶς Ἐπεισαγωγικὸς Κλάδος τοῦ Τετάρτου ἤχου, ὅπερ καλεῖται Ἀραβοτουρκιστὶ «Φεραχνὰκ» ὃ ἑρμηνεύεται «Πανηγυρικόν».

(γ) Βαυκαλικὸν ἢ Βαυκάλιον μέλος εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς ἁπλοῦν μέλος τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, μᾶλλον δὲ ἡ σπανιωτάτη παρακλητικὴ τῆς τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου προηχήσεως· ὡς ἔχει ἡ τοῦ Δοξαστικοῦ τῆς ς'. ὥρας τῆς Ἁγ. καὶ Μεγάλης Παρασκευῆς ὃ γινώσκεται ἀραβοτουρκιστὶ «ζεμζεμὲ, ἢ Σεπὰ ζεμζεμέ».

(δ) Ὁ Κ. Λάσκαρις ὁ Πωγωνιάτης, τὸν μουσικὸν Κλάδον, ὁ ὁποῖος καλεῖται Ἀραβοτουρκιστὶ «Σουζινὰκ» τὸν ὀνομάζει «*Ποταμίδα*» φέρεται δὲ γεγραμμένον ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς μαθήματος χεβουβικοῦ φύσει τοῦ Δευτέρου ἤχου, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τὸν βου. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἀγαλιανὸς εἰς τὸν εἰς Δεύτερον ἦχον χερουβικόν του (οὗ, τὸ μυστικῶς κατέρχεται ἕως εἰς τὸν κάτω Γα)· ἄρχεται δὲ ἀπὸ τὸν βου· γράφει ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μαθήματος τὸ αὐτὸ ὄνομα «Ποταμὶς» ὃ γινώσκομεν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σουζινάκ».

(ε) Ἰωάννης Μαΐστωρ ὁ Κουκουζέλης, τὸν μουσικὸν Κλάδον, τὸν καλούμενον ἀραβοτουρκιστὶ «Κιουλιζὰρ» ὀνομάζει «Ῥοδανόν»· φέρεται δὲ γεγραμμένον ἐπὶ κεφαλῆς ἑνὸς χερουβικοῦ τοῦ πλαγίου Α'. ἤχου, ὅπερ ἄρχεται ἀπὸ τὸν Πα. μὲ τὴν συνεπιγραφὴν δὲ, φέρει καὶ προκέφαλον παρὰ τὴν ἀρκτικὴν μαρτυρίαν λ ϱ.

Ὁμοίως καὶ ὁ Πέτρος ὁ Μπερεκέτης, κατὰ μίμησιν Ἰωάννου Μ. τοῦ Κουκουζέλη, ἔχει εἰς τὸν αὐτὸν Κλάδον «Ῥοδανὸν» ἓν Χερουβικὸν, καὶ ἓν Κοινωνικὸν «Αἰνεῖτε» ἅπερ σώζονται ἐν τοῖς σημειώμασιν αὐτοῦ ἐξηγημένα.

(ζ) Ὁ τῆς Ἁγίας Σοφίας Λαμπαδάριος Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς, τὸν μουσικὸν Κλάδον, τὸν καλούμενον Ἀραβοτουρκιστὶ «Χουμαγιοὺν» ὀνομάζει «Βασιλικὸν» ὅπερ φέρεται γεγραμμένον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Μεγάλου Ἄσματος «Ἅγιος ὁ Θεός» τοῦ λ κεναγὼ «Βασιλικὸν» ὃ ἑρμηνεύεται «Χουμαγιοὺν».

(η) «ὨΙδικὴ ἦτις τὸ πάλαι ὠνομάζετο Ἐγκύκλιος Παιδεία· διότι αὐτὴ πραΰνει τὴν ψυχὴν παρέχει διατριβὴν ἡδεῖαν, ἀποπλανᾷ τὴν διάνοιαν τῶν φαύλων ἐπινοιῶν, καὶ ἐμβάλλει φιλοτιμίαν εἰς καλοκἀγαθίαν» Δ. Ν. Φωτίλας. (Ἴδε εἰς τὰ αὐτοῦ Προλεγόμενα τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τῶν Κοραϊων).

(θ) «Τί δαί; ἆρ' οὐ γυμναστικῇ καὶ μουσικῇ μαθήμασί τε ὅσοις προσήκει τούτοις ἐν ἅπασι τεθράφθαι;» Πλάτων.

(ι) Ὑπάρχουσι μὲν καὶ σήμερον ἄνδρες πεπαιδευμένοι καὶ μουσικοὶ, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὴν ἱκανότητα τῆς παραδόσεως τούτων τῶν δύω ἰσχυρῶν μέσων τῆς Μουσικῆς, ἀλλὰ κεῖνται ἐν παραβύστῳ καὶ γωνείᾳ, ἕνεκα τῆς δυστυχίας καὶ ταλαιπωρίας· ἕνεκα δὲ τούτου οὐδ' ἐκτιμᾶται ἡ ἀξία αὐτῶν· ἐκτιμῶνται δὲ ἀντ' αὐτῶν οἱ ἀνίκανοι καὶ ἐγωϊσταί.

(κ) «Καὶ τὰ μὲν εἴδη καὶ τὰ μέλη τῆς κατὰ τοὺς παλαιοὺς Μουσικῆς, καὶ οἱ τρόποι τῆς μετὰ τῶν ποιημάτων συγκοινωνίας των, οὕτω πως εἶχον· ἡ δὲ τοιαύτη ἱστορικὴ καὶ σύντομος περὶ αὐτῶν εἴδησις εἶναι ἱκανὴ νὰ δηλώσῃ, πόσον περισπουδάστως οἱ παλαιοὶ κατεγίνοντο νὰ γίνωσιν εὐεπιτυχεῖς εἰς τὰ ποιήματά των καθ' ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τὸ κρεῖττον, καὶ τελειότερον· καὶ προσέτι νὰ πληροφορήσῃ καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς ζηλοῦντας τὸν ποιητισμὸν, καὶ φιλοτιμουμένους εἰς τὴν βελτίωσίν του, ὅτι, τὰ ποιήματά των τότε ἤθελε λάβωσι τὴν πρέπουσαν ζωηρότητα, ὁπόταν ἤθελον τὰ ἐνώνωσι μὲ τὴν

Δόξαν. . . . . πλοῦτον. . . . . καὶ ὕλην ἄφθονον παιδείας καὶ Μουσικῆς, σὺν τούτοις Διδασκάλους καὶ Καθηγητὰς τῶν δύω γνησίων θυγατέρων τῆς μιᾶς Ἑλλάδος φωνῆς, τῶν δύω γνησίων ἀδελφῶν τῆς μιᾶς Ἑλληνικῆς Ποιητικῆς καὶ Μουσικῆς!

Ποῦ εἶναι τὸ παρὰ τῶν Ο'. Σοφῶν Ῥαβίνων ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης συλλεχθὲν κατὰ προτροπὴν Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου τὸ καλούμενον *Πτολεμαϊκὸν Μουσικὸν* ὅπερ προσέφερεν αὐτὸς ὁ φίλος τῆς Μουσικῆς καὶ μουσικώτατος Βασιλεὺς εἰς τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἐκείνην (φεῦ!) Βιβλιοθήκην ὡς προῖκα; Ποῦ εἶναι τὸ ἀμίμητον ἐκεῖνο Μουσικὸν πόνημα Μανουὴλ τοῦ Βρυεννίου, δι' οὗ δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ μουσική;

Ἀλλ' ἄρά γε, μετὰ τῶν τῆς θρυλλουμένης ἐκείνης Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης ἀπολεσθέντων ἢ πυρποληθέντων ἐπιστημονικῶν Ἑλληνικῶν Βιβλίων συναπωλέσθη καὶ τὸ Πτολεμαϊκὸν ἐκεῖνο Μουσικὸν, ἢ σώζεται καὶ αὐτὸ μεταξὺ τοῦ κονιορτοῦ Βιβλιοθήκης τινὸς τῆς Εὐρώπης, ὡς καὶ τὸ τοῦ Μανουὴλ τοῦ Βρυεννίου, ὃ κεῖται εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην τῆς Γαλλίας (α);

Τίς ἔλαβε ὑπ' ὄψιν τὸν Κώδηκα τοῦ Ἀλλαπολιτάνου, ὅστις πραγματεύεται περὶ τοῦ τονισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς διὰ διπλῶν ἢ συνθέτων στοιχείων τῶν κεφαλαίων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου; Τίς τῶν καθ' ἡμᾶς μουσικῶν διῆλθε τοῦ Μεϊβομίου τὸ μουσικὸν Σύγγραμμα, ὃ πραγματεύεται περὶ τοῦ Μουσικοῦ τονισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς καὶ περιέχει πλείστους μουσικοὺς ὁρισμούς (β).

Τελευταῖον ἐρωτῶ τοὐλάχιστον περὶ τῶν σοφῶν συγγραμμάτων τῶν κατὰ καιροὺς μεταγενεστέρων μελοποιῶν καὶ Διδασκάλων τῆς παρ' Ἕλλησι σωζομένης Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς; Ποὺ εἶναι τὸ περὶ μουσικῆς Σύγγραμμα τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων, ὅπερ βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς; Ποῦ εἶναι ἡ ἐν μεμβράναις γεγραμμένη κατ' ἐρωταπόκρισιν Γραμματικὴ τῆς Μουσικῆς, ἥτις λέγεται καὶ «Κανόνιον» Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ Μελῳδοῦ; Ποῦ τὸ Μουσικὸν Σύγγραμμα τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὃ πραγματεύεται περὶ τῶν πολυσυλλάβων ἀπηχημάτων, Ἄνανεις, Νεάνεις, ναναὶ, Ἅγια καὶ Νεάγιε, καὶ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν; Ποῦ κεῖται τὸ περὶ μουσικῆς σύγγραμμα τοῦ Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας, Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ; ὃ πραγματεύεται περὶ μετροφωνίας, περὶ μουσικῶν σημείων, καὶ περὶ ἤχων; Ποῦ κεῖται τὸ περὶ μουσικῆς Σύγγραμμα τοῦ Κουκουμᾶ ἤτοι Ἰωάννου Ἱερέως τοῦ Πλουσιαδινοῦ; ὃ πραγματεύεται περὶ ἤχων, περὶ μετροφωνίας, περὶ σημείων μουσικῶν, περὶ διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ ἤχων, περὶ τῶν ἔσω καὶ ἔξω ἤχων,

---

Μουσικὴν ἁρμοδίως κατὰ τὴν εἰς ἕκαστα ἁρμόζουσαν διάθεσιν· τοῦτο δὲ ἐπιτυγχάνεται, ὁπόταν οἱ ποιηταὶ ἤθελον εἶναι ἅμα καὶ Μουσικοὶ, καθὼς ὅλοι οἱ ἄριστοι τῶν παλαιῶν· ἢ ἂν τοὐλάχιστον οἱ Μουσικοὶ κατελάμβανον καλῶς τὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἐπιχειρίζονται νὰ τονίσωσι· ὅθεν δὲν πρέπει οὔτε οἱ Μουσικοὶ νὰ ἦναι ἀμέτοχοι παιδείας (καθὼς συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς καιροὺς) οὔτε οἱ ποιηταὶ, καὶ εἰ δυνατὸν, καὶ ἅπασα ἡ μερὶς τῶν πεπαιδευμένων νὰ ἦναι ἀμέτοχοι τῆς Μουσικῆς. Ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς μαθήσεως, ὄχι μόνον μετὰ τῆς ποιητικῆς προσφυέστατα ἑνοῦται, ἀλλὰ καὶ συμβάλλει πολλὰ πρὸς γύμνασιν, καὶ ὀξύτητα τῆς διανοίας· καὶ ἡ θεωρία του εἶναι χρήσιμος πρὸς τὴν ἀκριβῆ διάγνωσιν πολλῶν ἐπιστημῶν· διὸ καὶ ὁ Πυθαγόρας, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Πλούταρχος, καὶ σχεδὸν πάντες οἱ μεγάλοι σοφοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν εἰδήμονες αὐτῆς τῆς εὐγενοῦς μαθήσεως καὶ Συγγραφὰς περὶ αὐτῆς κατέλιπον». (Χαρίσιος Μεγδάνος. Περὶ Μουσικῆς τῶν παλαιῶν, κτλ. Ἴδε τὴν αὐτοῦ Καλλιόπην Παλινοστοῦσαν σελ. 241).

(α) «Ποῖον κρίνεται ὠφελιμώτερον; τὴν τῶν πολλάκις ἐκδοθέντων συγγραφέων ἔκδοσιν ἢ τῶν ἀνεκδότων; προσθήσω δὲ νῦν καὶ τῶν ἐκδεδομένων μὲν, ἀλλὰ δυσευρέτων· τὴν ἑκκαιδεκάτην ἔκδοσιν τοῦ . . . . ἢ τοσούτους ἀξιολόγους συγγραφεῖς, ὅπου μόνον εἰς τὰς μεγάλας βιβλιοθήκας εὑρίσκονται; τὴν τεσσαρακοστὴν ἔκδοσιν τοῦ . . . . . ἢ τὸ περὶ Μουσικῆς Ἐμμανουὴλ Βρυεννίου σύγγραμμα; ὃ ἀνέκδοτον ἐν τῇ ἐν Παρισίοις βιβλιοθήκῃ κεῖται, δι' οὗ ἴσως εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἡ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων Μουσική». (Ἴδε Προλεγόμενα [εἰς ἀναίρεσιν] τῆς περὶ τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνήσεως Πραγματείας Ἀναστασίου Γεωργιάδου Φιλιππουπολίτου).

(β) Τὸ περὶ Μουσικῆς τοῦτο πόνημα εἶναι γεγραμμένον Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστί· φέρει δὲ ἐπιγραφὴν «Ἀνωνύμου Σύγγραμμα, περὶ Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος, Εἰσαγωγὴ Τέχνης Μουσικῆς· τύποις, ἐν. . . . . 1841»· εἰς ὃ εὑρίσκεται καὶ ἀπόσπασμά τι περὶ τοῦ μουσικοῦ τονισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ἐκ τοῦ Κώδηκος τοῦ Ἀλλαπολιτάνου.

περὶ μαρτυριῶν τοῦ τροχοῦ καὶ τῆς διαπασῶν, περὶ τοῦ τροχαϊκοῦ συστήματος τῆς Σοφωτάτης παραλλαγῆς, ἐν ᾗ ἑρμηνεύονται τῶν τριῶν γενῶν τὰ διόφορα συστήματα ἤτοι τῆς Τριφωνίας, Τετραφωνίας, Πενταφωνίας, καὶ Ἑπταφωνίας, καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ μικρῶν τινῶν καὶ μεγάλων Τροχίσκων, δι' ὧν δύναται ὁ τεχνολόγος καὶ περίεργος Μουσικὸς νὰ ἐννοήσῃ τί ἐστι τὸ μουσικῶς « ἔσω καὶ ἔξω » (α). Ποῦ εὑρίσκεται τὸ μουσικὸν Ἐνχειρίδιον Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου, ὃ πραγματεύεται περὶ ἤχων, περὶ φθορῶν, καὶ περὶ χαρακτήρων ; Ποῦ εἶναι τὸ μουσικὸν σύγγραμμα Κυρίλλου ἐπισκόπου Τήνου, ὃ πραγματεύεται περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ Ἀραβοτουρκικῆς Μουσικῆς καὶ τῶν Κλάδων αὐτῆς, σὺν τούτοις καὶ περὶ ἤχων, τόνων, φθορῶν καὶ χαρακτήρων ; Ποῦ εἶναι τὸ περὶ Μουσικῆς Σύγγραμμα τοῦ εὐγενοῦς Δημητρίου Καντεμίρη, γεγραμμένον Ἀραβοπερσιστὶ, ὃ πραγματεύεται, περὶ τοῦ Τροχοῦ καὶ περὶ τῶν Μουσικῶν Κλάδων (β) ; Ποῦ εἶναι τὸ Μουσικὸν Σύγγραμμα Γαβριὴλ Ἱερομονάχου καὶ φιλοσόφου, ὃ πραγματεύεται, περὶ τῆς Ψαλτικῆς τέχνης ; Ποῦ εἶναι τὸ τοῦ Νεοφύτου τοῦ Καυσοκαλυβίτου καὶ φιλοσόφου Μουσικὸν Σύγγραμμα, ὃ πραγματεύεται περὶ προσῳδίας καὶ περὶ ἀπηχημάτων ; Ποῦ εἶναι τὸ τοῦ Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη Μουσικὸν Σύγγραμμα, ὃ πραγματεύεται, περὶ τοῦ μικροῦ καὶ μεγίστου κυκλικοῦ Τροχοῦ, περὶ τῆς πλαγίας καὶ ὀρθῆς πτώσεως, περὶ τῆς ἀντιστοιχήσεως τῶν ὀνομάτων τῶν ὀκτὼ ἤχων τῶν καθ' ἡμᾶς μετὰ τῶν ἀρχαίων (γ), περὶ τῶν κυρίων καὶ ἐπιθέτων ὀνομάτων τῶν ἀφώνων καὶ μεγάλων Ἱερογλυφικῶν σημαδίων, καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος Σημαδοφώνων, καὶ τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν τῆς μουσικῆς θέσεων, εἰς ὃ συνάπτει μίαν ῥαψῳδίαν εἰς μέγα τι σύστημα, ἣν ὀνομάζει « Μέγα Ἴσον τῆς Παππαδικῆς », καὶ περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ ἤχων, κ.τ.λ. Ποῦ εἶναι τὸ περὶ Μουσικῆς ἐπιστημονικὸν Σύγγραμμα Βασιλείου Στεφανίδου τοῦ Ἰατροφιλοσόφου, ὃ πραγματεύεται φυσικῶς, καὶ μαθηματικῶς περὶ τοῦ κατὰ ψόφον ἁπλοῦ ἤχου, καὶ τῆς ἐκ τῶν χορδῶν φυσικῆς παραγωγῆς τῶν τόνων, περὶ Συμφωνίας, περὶ εὑρέσεως τῶν συμφωνιῶν, περὶ τῆς διατονικῆς διαιρέσεως τῆς διαπασῶν, περὶ τῆς Κοινῆς τῶν Ἀρχαίων Μουσικῆς, περὶ τῶν τριῶν γενῶν τῆς Μουσικῆς. Περὶ ἤχων διατονικῶν ἤτουν τρόπων τῶν Μελῳδιῶν, περὶ τοῦ Δευτέρου ἤχου τοῦ χρωματικοῦ καὶ τοῦ $\frac{\lambda}{\pi}$ β'. , περὶ τοῦ μέλους τοῦ λεγετώ, περὶ φθορῶν, περὶ ἀργίων καὶ μελοποιΐας, περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν μουσικῶν θέσεων, περὶ τῶν Σημαδίων, μὲ ἕνα πίνακα ἐν τῷ τέλει, ἐφ' ᾧ σχηματίζει πάντα

(α) Ὁ τροχὸς τῆς σοφωτάτης παραλλαγῆς τοῦ Κουκουμᾶ, ἤτοι Ἰωάννου Ἱερέως τοῦ Πλουσιαδινοῦ, σχηματίζεται εἰς τετράγωνον ἐπίμηκες χιαστὸν, καὶ τοῦτο ἐκ τροχίσκων μεγαλειτέρων, ἐντὸς τῶν ὁποίων πληροῦται μονοσυλλάβως τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπίθετον τοῦ ποιητοῦ, καὶ *μικροτέρων*, ἐντὸς τῶν ὁποίων εἰσὶ τὰ προκέφαλα τὰ θεμέλια, καὶ αἱ ἀρκτικαὶ μαρτυρίαι τῶν ὀκτὼ ἤχων, ἐξ ὧν διακλαδίζονται αἱ κλίμακες τῶν συστημάτων τῶν τριῶν γενῶν, οἷον· τοῦ τετραχόρδου ἢ τριφωνίας· ἢ πενταχόρδου (τοῦ τροχοῦ) ἢ τετραφωνίας, πρὸς τὸ ὀκτάχορδον (διαπασῶν) ἢ ἑπταφωνίας· καὶ ἔσωθεν μὲν τῶν μικρῶν τροχίσκων εἰσὶ μαυτυρίαι, δι' ὧν παραλλαγίζεται ἡ κλίμαξ καὶ τὸ μέλος ἑκάστου Συστήματος· ἔξωθεν δὲ τῶν τροχίσκων (παραπλαγίως) εἰσὶν ἄλλαι μαρτυρίαι ἀνοικταὶ, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται ἔξωθεν τῆς τριφωνίας, τῆς τετραφωνίας, καὶ ἑπταφωνίας, καὶ αἱ ὁποῖαι μαρτυρίαι εἰσὶν εἰς τὸ τέλος τοῦ Συστήματος ἑνὸς ἤχου, μαρτυρίαι προσδιωρισμέναι, ἄλλου ἤχου, οἱουδήποτε γένους. ὅθεν καὶ γίνεται ἡ μεταβολὴ τοῦ Συστήματος, κατὰ τὰ ἰδιώματα τινῶν φθόγγων τοῦ τροχοῦ. Τοῦτο εἶναι τὸ λεγόμενον « ἔσω, καὶ ἔξω » κατὰ τὰς διαιρέσεις τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐξηγήθησαν δὲ καὶ ταῦτα παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων τῆς νέας μεθόδου, ὅσον ἐξηκριβώθησαν ἀπὸ τὸν ποιητὴν, κατὰ τὸ Ι'. καὶ ΙΑ'. κεφ. ἤτοι ἀπὸ § 77, καὶ ἑρμηνεύονται ἕως εἰς τὴν § 100· τοῦ μεγάλου Θεωρητικοῦ Χρυσάνθου Προύσης.

(β) Μετεφράσθη ἐν μέρος τούτου εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν, πρὸ ὀλίγων χρόνων.

(γ) Ὁ μέγιστος Τροχὸς Ἰωάννου Μ. τοῦ Κουκουζέλη, ἔχει συγκεντρωμένους περὶ αὐτῶν ἄλλους τέσσαρας μικροτέρους Τρόχους, ἐξ ὧν οἱ μὲν δύω, ἄνωθεν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, οἱ δὲ δύω, κάτωθεν ὁμοίως· ἕκαστος δὲ τούτων, διὰ μαρτυριῶν παριστᾷ τὴν πλαγίαν πτῶσιν ἑνὸς ἑκάστου κυρίου ἤχου, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πλάγιον, καὶ τὴν ὀρθὴν πτῶσιν ἑνὸς ἑκάστου πλαγίου ἤχου, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ κύριον ἦχον, ἔνθα ἀντιστοιχεῖ ὁ ποιητὴς (Ἰωαν. Μ. Κουκουζέλη) τοὺς καθ' ἡμᾶς ὀκτὼ ἤχους, μὲ τοὺς ὀκτὼ ἤχους τῶν ἀρχαίων. Ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθεν τῶν μικροτέρων Τροχῶν, φέρει ὁλογράφως τὰ ὀνόματα τῶν κυρίων καὶ πλαγίων ἤχων, ὡς : « Δώριος Λύδιος Φρύγιος Μιξολύδιος »
« Ὑποδώριος, Ὑπολύδιος, Ὑποφρύγιος, Ὑπομιξολύδιος ».

Ὁ μέγιστος Κυκλικὸς Τροχὸς Ἰωάν. Μ. τοῦ Κουκουζέλη, καὶ ὁ Τροχὸς τῆς Σοφωτάτης Παραλλαγῆς τοῦ Κουκουμᾶ ἤτοι Ἰωάνν. Ἱερέως τοῦ Πλουσιαδινοῦ σώζονται γεγραμμένα εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα τῆς Παππαδικῆς τοῦ Μ. Ἴσου.

τὰ Συστήματα καὶ τὰς διαιρέσεις αὐτῶν, μὲ Σχήματα Ἀλγεβρικὰ, καὶ μὲ μαθηματικὰς πράξεις, κτλ.(α). Καὶ ποῦ εἶναι τὸ μικρὸν καὶ τὸ μεγάλον Θεωρητικὸν Ἐγχειρίδιον Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος ; καὶ ποῦ εἶναι τὸ Μουσικὸν Ἐγχειρίδιον Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, περὶ ἑρμηνείας τῶν φθορῶν, καὶ Κλιμάκων (β).

Παραβάλλων τις ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα πλεῖστα περὶ Μουσ. Συγγράμματα, καὶ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν θρυλλουμένην κατάστασιν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ὅ,τι δηλαδὴ ὑπέστη καὶ ὑφίσταται εἰσέτι, ἐρωτῶ καὶ αὖθις ἐννοεῖ τί ἄρά γε ἐστερήθημεν ἢ κατὰ τὴν μουσικὴν ἠδικήθημεν ;— ἐρωτῶ δὲ καὶ οἰκείους, καὶ ξένους, μᾶλλον δέ τινας ἀλλοτριόφρονας καί τοι ὁμογενεῖς Ἕλληνας, οὐχὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὀρθοδόξων Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων Ἐκκλησιαστικῶν. Ποῖος Ἱερεὺς καὶ Ἱεροδιάκονος, ἢ ὅσιος μοναχὸς Κληρικὸς τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ καὶ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ὀρθοδόξων Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν ὑπηρέτης, κέκτηται τὰς ἀπαιτουμένας μουσικὰς γνώσεις ; Καὶ ποῖος Ἱεροψάλτης (δὲν τολμῶ νὰ εἴπω μουσικὸς) εἶναι μὲ τὴν ἀπαιτουμένην μάθησιν τῆς γλώσσης, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς παιδείας ἀλατισμένος ; Καὶ ποῖος παραδίδει τὴν θεωρίαν, καὶ ποῖος ἀκούει τὴν τῆς μουσικῆς τεχνολογίαν ; Δὲν εἶν' ἀληθὲς ὅτι ὁ αὐτοδίδακτος διδάσκει ἵνα διδάσκεται παρὰ τοῦ διδασκομένου ; δὲν εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἐνδυόμεθα τὸν μανδύαν τῆς ὑπερηφανίας, ἵνα σκεπάσωμεν τὴν γυμνότητα τῆς ἀδυναμίας ; δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι γινόμεθα φειδωλοὶ, καὶ δὲν παραδίδομεν τὴν τέχνην εἰς ἄλλους, ἵνα μὴ πλουτίσῃ ὁ ποθῶν οὗ ὑστερούμεθα ; δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ἀρνούμεθα τὴν παράδοσιν οἱουδήποτε εἴδους τῆς Μουσικῆς εἰς τὸν προτείνοντα αὐτὴν, ἢ πᾶσαν θεωρίαν, προσποιούμενοι γινώσκειν καὶ διδάσκειν αὐτὴν μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ πρακτικοῦ μέρους ὅλης τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς, ἣν οὐκ οἴδαμεν ἀκόμη, οὐδὲ πόσα τὰ ἀντικείμενα τῆς παραδόσεως τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς ; . .

Λέγω δ' ὅτι, οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα· ἀλλ' ἡ τοῦ Ἡλίου περιστροφὴ συμπεριάγουσα καὶ τὴν σφαῖραν κατὰ τὸν κύκλον τῶν αἰώνων, ἴσως γεννήσει Ἑλληνόπαιδά τινα, πεπροικισμένον διὰ φύσεως μουσικῆς, καὶ κεκοσμημένον διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ πεπλουτισμένον δι' ὅλων τῶν τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς προτερημάτων καὶ πλεονεκτημάτων.

Διὸ εὔχομαι (εἰ καὶ ἀνάξιος) ἵνα ὁ Πάνσοφος Θεὸς ἐπιδαψιλεύσῃ ζῆλον καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὴν Μουσικὴν εἰς τοὺς εὐπόρους καὶ φιλογενεῖς· οὕτω δὲ παρακινοῦντες καὶ παρακινούμενοι, δὲν θέλουσι λείψει ἀπὸ τὸ νὰ βοηθῶσι καὶ συντρέχωσι καὶ τοὺς περὶ μουσικὴν φιλολογίαν καὶ θεωρητικὰς πράξεις καταγινομένους, φιλοτίμως δὲ ὑποστηρίζωσι καὶ τὰς ἐκδόσεις τῶν τοιούτων εὐχρήστων καὶ ἀναγκαίων Μουσικῶν πονημάτων, ἅπερ κεῖνται δυστυχῶς ἐν παραβύστῳ καὶ γωνίᾳ.

Ὅταν τοιαύτην τάσιν λάβωμεν, εὔελπίς εἰμι ὅτι τὸ πεπτωκὸς ἐγερθήσεται, τὸ νενεκρωμένον ἀναστήσεται, καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος προσβαλλομένη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ παρὰ τῶν καταφρονούντων αὐτὴν, ὡς γνησία Ἑλληνικὴ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἱκανοποιηθήσεται.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον 1868.

Ὁ Συγγραφεὺς καὶ Ἐκδότης
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΦΙΛΟΞΕΝΗΣ.

(α) Τὸ λαμπρὸν τοῦτο περὶ Μουσ. Σύγγραμμα, φέρει ἐπιγραφὴν, « Σχεδίασμα περὶ Μουσικῆς Ἰδιαίτερον Ἐκκλησιαστικῆς Βασιλείου Στεφανίδου τοῦ Ἰατροφιλοσόφου κτλ. » Συνεγράφη ἐν τῷ Νεοχωρίῳ τοῦ Καταστένου· ἐν ἔτει ᾳωιθ'.

(β) Εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, σώζεται σὺν αὐτῷ καὶ ἓν Κανόνιον (αὐτοῦ) τῆς παραχορδῆς, ἤτοι τῆς μεταβολῆς τῶν τόνων τοῦ διατονικοῦ Γένους.

ΤΟΙΣ

Φιλοτίμως πρὸς ἔκδοσιν τοῦ παρόντος

Λεξικοῦ δαπανήσασι Κυρίοις Κυρίοις

ΣΩΦΡΟΝΙΩ ΡΑΧΤΖΟΠΟΥΛΩ

ΚΑΙ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΧΑΔΖΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ.

Ὑπαλλήλοις τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ

Ταχυδρομείου

Ἀνατίθησιν

Ὁ Συγγραφεύς.

ΛΕΞΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

Α.

Α α Τὸ πρῶτον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Τὸ πρῶτον φωνῆεν τῶν ἑπτὰ φωνιέντων. 3) Ἡ πρώτη καὶ κυριωτέρα προσῳδιακὴ φωνὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς. 4) Ἡ τροφὸς τῆς βάσεως τοῦ φυσικοῦ μείζονος τόνου τοῦ ἀρχαιοτάτου Δωρίου ἤχου. 5) Ὁ ὁδηγὸς τῆς καταμετρήσεως τοῦ Πενταχόρδου. 6) Ὁ ἀρκτικὸς φθόγγος τοῦ πρώτου τόνου τῶν Ὑπατῶν, ὃν ἐπρόσθεσεν ὁ Πυθαγόρας, εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν κοινῶν Τετραχόρδων ὀνομάσας αὐτὸν « Προσλαμβανόμενον ». 7) Τὸ κατὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς νοούμενον ἀπήχημα τοῦ πρώτου ἤχου ὡς ἦ νη πα, ἦ δι κε, τατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀρχαιοτάτου συστήματος τοῦ Τροχοῦ. 8) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ συμφώνου Π: καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Πα, τῆς παραλλαγῆς τῆς Νέας μεθόδου· μετὰ τοῦ συμφώνου Γ, καὶ ἀποτελοῦν τὸν φθόγγον Γα.

Α. α, Ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον, δηλοῦν τὸ μοναδικὸν μέτρον τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων χαρακτήρων τῆς ποσότητος, εἰς τὴν συνεχῆ καταμέτρησιν τῶν φθόγγων αὐτῶν· α, α, α, α. 2) Ὡς τακτικὸν δηλοῦν τὸ ἀρκτικὸν, ἢ μοναδικὸν· ὡς εἷς, μία, ἕν· ὡς ἦχος Α΄. , λ Α΄. κτλ.

Α. ά, Μικρὸν ὀξύτονον· ὁ πέμπτος μονοσύλλαβος φθόγγος τῆς ἀρχαίας παραλλαγῆς (τῆς Ἐκκλ. Μουσικῆς) τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων· ἐξισοῦται δ' ὁ φθόγγος αὐτὸς ά. μὲ τὴν πολυσύλλαβον μὲν τοῦ Παλαιοῦ συστήματος « Ἅγια » μὲ τὸν Δι δὲ τοῦ Νέου συστήματος. (Ἴδε Παραλλαγή).

Α. ά΄. Μικρὸν διοξύτονον· ὁ δωδέκατος φθόγγος τῆς δὶς διαπασῶν τῆς ἀρχαίας παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων.

Α. Μεγάλων καὶ ἁπλοῦν. Ἡ μετὰ τὸ ἴσον (προσλαμβανόμενον) πρώτη μαρτυρία τῆς Α΄. διαπασῶν τῆς ἀρχαίας παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων. 2) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀντιφωνία τῆς Μέσων διατόνου χορδῆς τοῦ λιχανοῦ τόνου τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων τῆς Μουσικῆς τῶν Ἀρχαίων, ὅστις ἐξισοῦται μὲ τὴν ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀντιφωνίαν τοῦ « Ἅγια » τοῦ παλαιοῦ Συστήματος ἢ μὲ τὸν κάτω ∠ Δ, τοῦ καθ' ἡμᾶς Συστήματος τῆς Νέας μεθόδου, καὶ μὲ τὸν τῶν Ἀράβων φθόγγον (ἢ τὴν χορδὴν τὴν ἀνοικτὴν) ἥτις καλεῖται « Γεκιάχ ».

Α΄ Μεγάλον καὶ ὀξύτονον· ἡ πρώτη μαρτυρία τῆς Α΄. χορδῆς τῶν βαρυτάτων τόνων τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ προσλαμβανομένου τόνου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Α" Μεγάλων διοξύτονον· ἡ τετάρτη μαρτυρία τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, ἐπὶ τῆς χορδῆς τῶν Ὑπατῶν διατόνου, ἢ λιχανοῦ τόνου. Αἱ δύο ὀξεῖαι δηλοῦσιν ὅτι εἶναι ἐκ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἐκ τῶν κοινῶν δευτέρου Τετραχόρδου, ὅπερ ἐστὶ τὸ Τετράχορδον τῶν Μέσων.

Αᴬ΄ Μεγάλον σύνθετον ἀπὸ δέλτα καὶ ὀξεῖαν· ἡ τετάρτη μαρτυρία τοῦ κοινοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων τῆς χορδῆς τοῦ τόνου τῆς Μέσης· τὸ ἐπὶ τοῦ Α, δέλτα Δ΄ μὲ ὀξεῖαν δηλοῖ τὴν ἀντιφωνίαν ἢ διαπασῶν

ἀπὸ τοῦ προσλαμβανομένου, κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων, καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν διαίρεσιν τῶν κοινῶν Τετραχόρδων, ἤτοι τοῦ τῶν Ὑπατῶν, καὶ τοῦ τῶν Μέσων. (Σχεδίασμα περὶ Μουσικῆς ἐν γένει τῆς Ἐκκλησ. ἀνέκδοτον Βασιλείου Ἰατροφιλοσόφου, τοῦ ἐκ Νεοχωρίου τοῦ Καταστένου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.)

Α$^{\Delta}$″ Μεγάλον σύνθετον ἀπὸ δέλτα Δ″ μὲ δύο ὀξείας· ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ τελευταία μαρτυρία, τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων, ἧς ἡ χορδὴ περικλείει μὲν τὸ κοινὸν Τετράχορδον, παριστάνει δὲ τὴν Πεντάχορδον στερεότητα τοῦ Τροχοῦ· 2) ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ τελευταία μαρτυρία τῆς δὶς διαπασῶν· 3) ἡ μαρτυρία τῆς ὑψηλοτάτης χορδῆς τῆς Νήτης Ὑπερβολαίων· τὸ ἐπ᾽ αὐτοῦ δέλτα Δ″ μὲ δύο ὀξείας, δηλοῖ τὴν ἀντιφωνίαν τῆς δὶς διαπασῶν, ἀπὸ τοῦ προσλαμβανομένου τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσ. ταύτην παριστᾷ καλῶς μὲ τὴν ἀρχαίαν μονοσύλλαβον παραλλαγὴν τῆς Ἐκκλησ. Μουσικῆς ὁ μὲν Ἅγιος Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων μὲ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων καὶ μαρτυριῶν τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων διὰ τοῦ Ἄλφα, Βῆτα· ἀπὸ τοῦ Ἄλφα Α ἕως Ἦτα Η· ὁ δὲ Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος, εἰς τὴν φυσικὴν διαίρεσιν τῶν κοινῶν Τετραχόρδων· καὶ ὁ Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος ἀμυδρῶς πῶς παριστᾷ μὲ τὰς ὀνομασίας τῶν λέξεων, εἰς τὰ κοινὰ Τετράχορδα διὰ τοῦ σφαιρικοῦ αὐτοῦ σχεδίου. (Ἴδε Θεωρητικὸν Μ. Χρυσάνθου Προύσης § 285.

Α^{4} Μεγάλον σύνθετον μὲ τὸν ἀριθμὸν 4· ἡ πρώτη μαρτυρία τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων ἐπὶ τῆς χορδῆς τοῦ διεζευγμένου διατόνου τόνου· ὁ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἀριθμὸς 4, δηλοῖ τὸ ποσὸν τῆς ὑψηλῆς ˊ, ˋ, ὅτι εἶν᾽ ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων ἤχων, ὡς τῶν καθ᾽ ἡμᾶς μαρτυριῶν τῶν ὀξέων ἢ κυρίων ἤχων, ˊ, ˋ, κτλ.

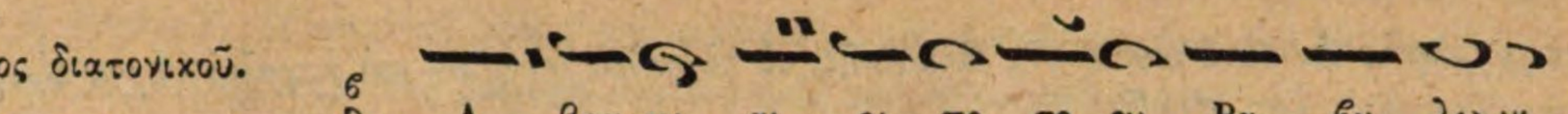
Ϝ Ἄλφα ἐλλιπὲς, ἢ ἡμίαλφα ἀριστερὸν ἀνεστραμμένον· σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Τρίτης Ὑπερβολαίων τῆς ἀρχαίας Ἑλλ. Μουσ. ὃ συνυπεγράφετο μετὰ τοῦ κάτω νεύοντος υ: ψιλοῦ, οὕτως· Ϝ· ἐθεώρουν δὲ αὐτὸ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ ὡς σημεῖον τροπικὸν τῆς χρονικῆς ποιότητος· ἐτίθετο δὲ κάτωθεν τοῦ ἐπιγραφομένου, ἐπειδὴ ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς σημεῖον θέσεως. (Ἴδε ὖψιλον κάτω νεῦον). καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Ϝ, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς θέσεως βραχείας· ὡς . Ἰδὲ ἐστιγμένον Ϝ·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς θέσεως μακρᾶς δισήμου ·. (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσ. Ἀνώνυμον Σύγγραμμα, τύπ. Βακχείου τοῦ Γέροντος σελ. 78—81 καὶ 94.)

Ἄαγγες. Ἄαȷες· πολυσύλλαβος τις φθόγγος τοῦ Παλαιοῦ συστήματος ὃ γράφεται μὲ τὸ Γορθμικὸν σημεῖον ȷ, ἤτοι Ἄαȷες. 2) Ὁ τρίτος ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμετρούμενος φθόγγος τοῦ Τροχοῦ ἀπὸ δύο μείζονας τόνους, καὶ διατονικῶς ἀντιφθεγγόμενος βαρὺς ἐπὶ τοῦ ἐναρμονίου φθόγγου τοῦ ηαηα, οὗτινος ἡ ἀρχὴ πηγάζει ἀπὸ τοὺς Βυζαντινούς. 3) Ὁ ἕκτος ἐπὶ τὸ ὀξὺ καταμετρούμενος φθόγγος τῆς διαπασῶν. 4) Ὁ ἐπέχων πάντοτε τὴν θέσην τῆς ἐναρμονίου μαρτυρίας ηη διατονικῶς, καὶ φθέγγεται ἀντὶ ηαηα, Ἄαȷες· ὄχι ηη, ἀλλὰ ȷ, ἢ ȷ́, ἀντὶ ηή. 3) Τὸ πολυσύλλαβον, Ἀπήχημα τοῦ βαρέος ἤχου (κατὰ τοὺς Παλαιοὺς) ὅπερ ἐγράφετο οὕτως . Τούτου ἡ μελῳδία κατὰ τὸ ἡμέτερον Σύστημα οὕτως. Γράφεται δὲ καὶ μελῳδεῖται κατὰ τοὺς ἑξῆς δύο τρόπους· ἐναρμονίως μὲν καὶ πολυσυλλάβως, οὕτως . διατονικῶς δὲ καὶ μονοσυλλάβως, (κατὰ τὸ Ἀπήχημα τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους), οὕτως. (Ἰδὲ Θεωρητικὸν Μέγα. § 315).

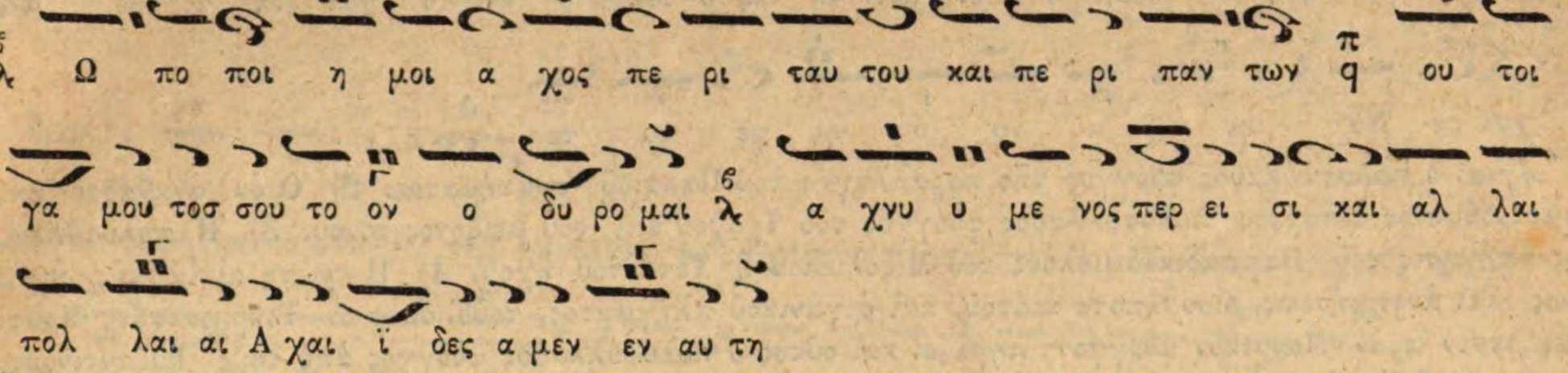
Ἀββᾶς ἀββᾶν ἀπήντησε κτλ. Προπαιδευτικόν τι μάθημα μουσικὸν τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, τονισμένον κατὰ τὸ εἶδος τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου, μὲ τὰ μεγάλα καὶ Ἱερογλυφικὰ Σημαδόφωνα. (Ἴδε Προπαίδεια).

Ἀβραμιαῖοί ποτε. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ζ′. ᾠδῆς ἐκ τῶν Καταβασιῶν « Χοροὶ Ἰσραήλ »· Προεόρτια τῆς Μεταμορφώσεως. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Κανόνος Ζ′.

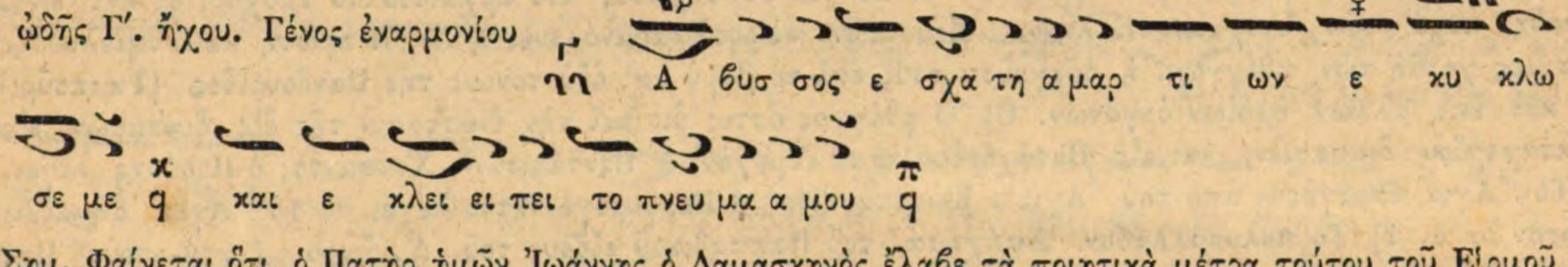
φδῆς Δ'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

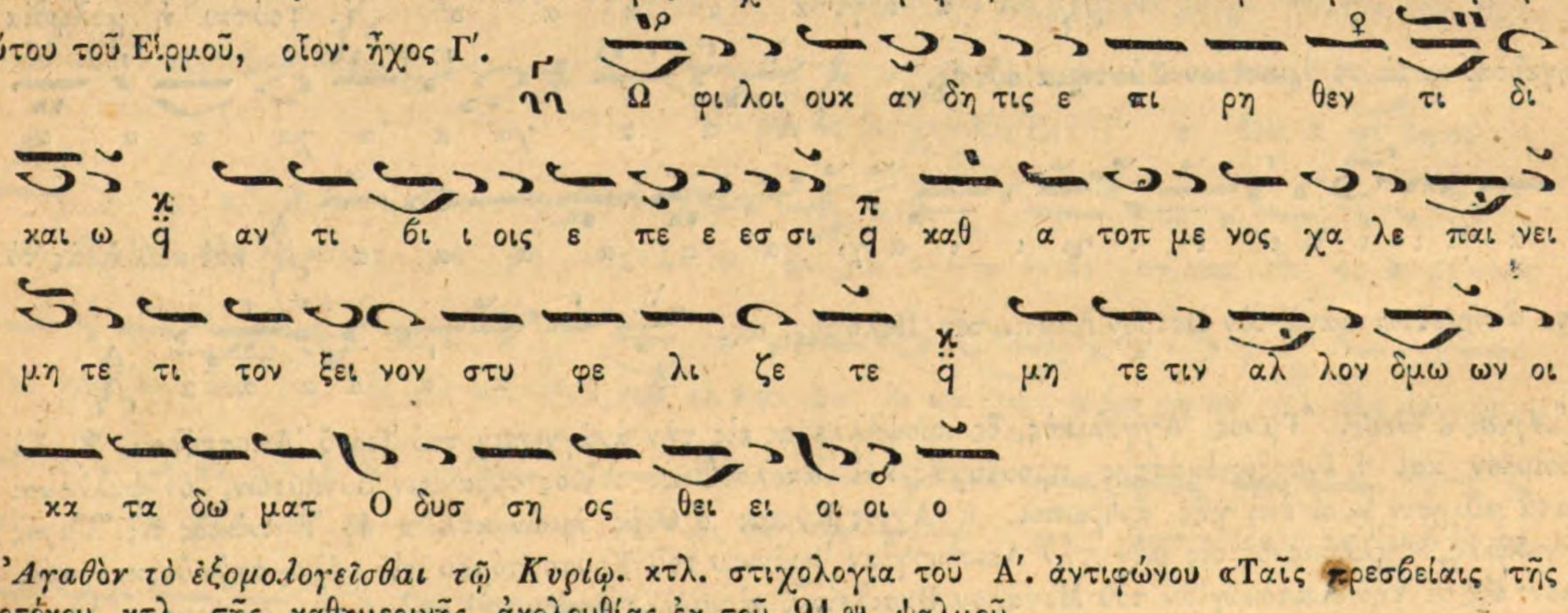
Σημ. Φαίνεται ὅτι τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἔλαβεν ὁ ποιητής του ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Φ. τῆς Ὀδύσσ. «Ὦ πόποι, ἦμοι ἄχος περὶ τ'αὐτοῦ καὶ περὶ πάντων.». (στίχ. 249)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε δύο στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Δ'.

Ἄβυσσος ἐσχάτη ἁμαρτιῶν. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος ς'. ᾠδῆς ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασ. τοῦ Γ'. ἤχου «Ὁ τὰ ὕδατα πάλαι νεύματι θείῳ». 3) Εἱρμολ. πρόλογος Κανόνος ς'. ᾠδῆς Γ'. ἤχου. Γένος ἐναρμονίου

Σημ. Φαίνεται ὅτι, ὁ Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Υ. τῆς Ὀδυσσείας. «Ὦ φίλοι οὐκ ἂν δή τις ἐπὶ ῥηθέντι δικαίῳ ». (Ἴδε στίχον 322)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Γ'.

Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ. κτλ. στιχολογία τοῦ Α'. ἀντιφώνου «Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου κτλ. τῆς καθημερινῆς ἀκολουθίας ἐκ τοῦ 91ου ψαλμοῦ.

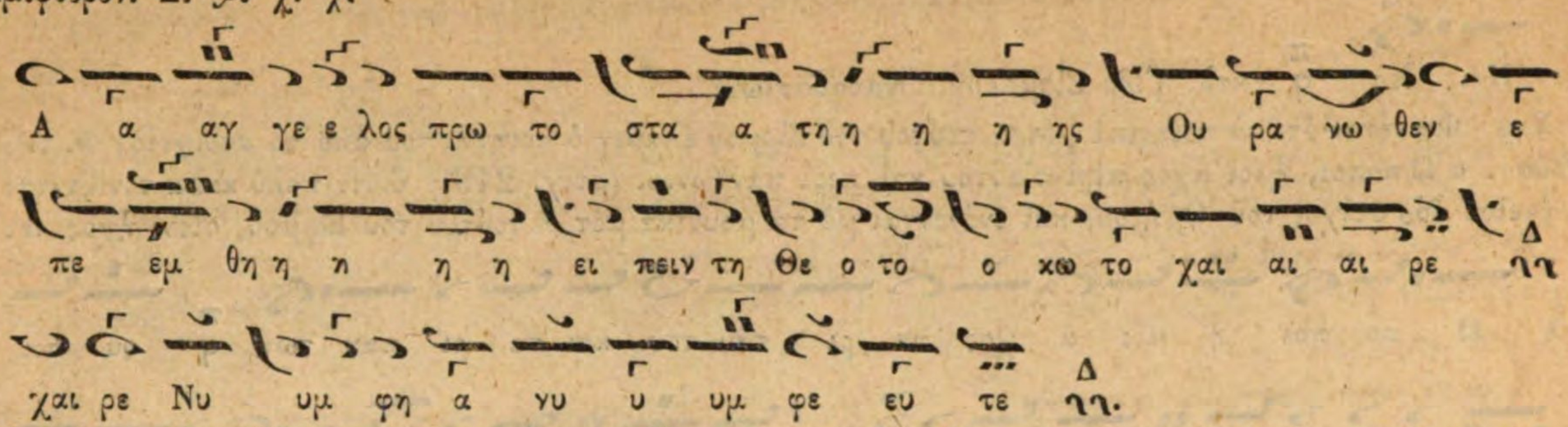
Ἀγαλλιᾶσθε. Κοινωνικὸς Ὕμνος, ψαλλόμενος εἰς μνήμας Προφητῶν καὶ Δικαίων, καὶ τῇ Κυριακῇ τῶν Ἁγίων Πάντων· οὗ τὸ κείμενον « Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν Κυρίῳ, τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις. » (ψαλμ. 32. 2) Μάθημά τι Παππαδικὸν, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

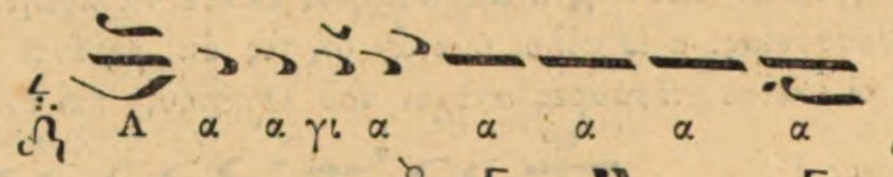
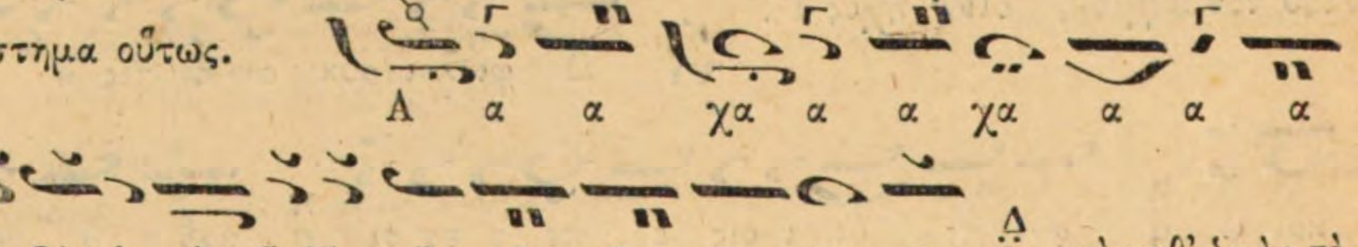
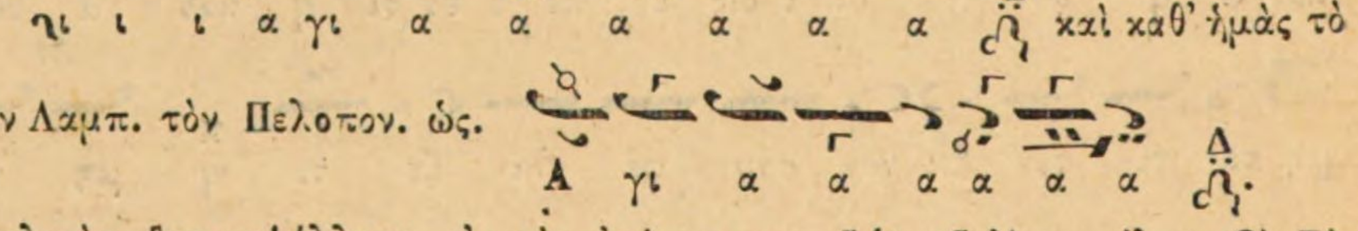
Ἀγαπήσω σε Κύριε ἡ ἰσχύς μου, κτλ. ᾠδὴ ψαλλομένη εἰς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ ἱερουργοῦντος, καὶ εἰς τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν τῶν συλλειτουργούντων Ἱερέων τε καὶ Ἀρχιερέων, πρὸ τῆς φωνήσεως τοῦ Συμβόλου, ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Λειτουργίας. 2) Ἀγαπήσω Σε, σύντομον ἀρχαῖον, εἰς ἦχον βαρύν. 3) Ἀγαπήσω Σε, ἀργὸν μεταγενέστερον εἰς ἦχον Β'. 4) Προκείμενον ἑσπερινοῦ τῆς Ε'. τῆς Διακαινησίμου.

Ἄγγελοι τὴν εἴσοδον τῆς Παράγκου· ἢ Ἄγγελοι τὴν ἄνοδον τοῦ Δεσπότου· στιχολογία Θ! ᾠδῆς.

Ἄγγελος πρωτοστάτης. Μάθημά τι τοῦ Οἰκηματαρίου, οὗ ὁ ποιητὴς ὁ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς· ἐξηγήθη δὲ εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπ. τοῦ Πελοπον. εἰς δὲ τὴν Νέαν μέθοδον παρὰ Γρηγορίου Πρωτοψ. καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, σώζεται δὲ καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις

χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ ἀρχαῖον. ἦχος Δ'. ἔξω Φθορὰ ἡ Ἡμίφθορον. Δι ϱ. χ. χ.

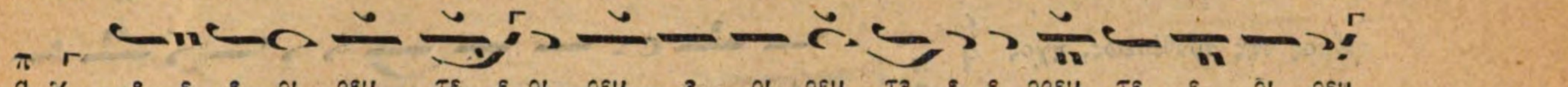

Ἄγια· ὁ πολυσύλλαβος φθόγγος τῆς παραλλαγῆς τοῦ Παλαιοῦ συστήματος. 2) Ὁ ἐν ἀναβάσει καταμετρούμενος τέταρτος πολυσύλλαβος φθόγγος τοῦ Τροχοῦ ἐπὶ τοῦ μείζονος τόνου. 3) Ἡ πολυσύλλαβος ἀπήγησις τοῦ Παππαδικοῦ μέλους τοῦ Μιξολυδίου ἢ Τετάρτου ἤχου. 4) Ἡ πρώτη αἰτία τῆς ἠχήσεως καὶ ἀντηχήσεως οἱουδήποτε κρότου, καὶ ὀργανικοῦ πλήγματος, τοῦθ' ὅπερ οἱ Τουρκοάραβες Μουσ. δοξάζουσιν ἱερὸν Μουσικὸν φθόγγον· πηγάζει καὶ οὗτος ὁ πολυσύλλαβος φθόγγος ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς, καὶ ἔχει καλῶς τὴν αἰτίαν, ἐπειδὴ κυριεύει τὸν φυσικὸν μείζονα τόνον, ὑπερασπίζεται τὴν ἔναρξιν τῆς ἀπηχήσεως τοῦ Δωρίου ἢ Α'. ἤχου βοηθεῖ τὴν βάσιν αὐτοῦ, συμπράττει μετὰ τοῦ Ὑπομιξολυδίου (Ἄγιε ἢ Νη) εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν φυσικῶν τόνων τοῦ συστήματος τοῦ ἀρχαιοτάτου Τροχοῦ, ὃς καὶ ὠνομάσθη παρὰ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων Μουσικῶν «Προσλαμβανόμενος» 5) Ἡ πρώτη καὶ θεμελιώδης δέσιμος χορδὴ τῶν φθόγγων. ἡ ὁδηγοῦσα τοὺς ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀξὺ τόνους τῆς Πανδουρίδος (Ταμποῦρι) ἢ καὶ ἐπὶ ἄλλων ὁμοίων ὀργάνων. 6) Ὁ φθόγγος ὅστις διαιρεῖ τὴν διάστασιν τῆς δὶς διαπασῶν εἰς Ὀκτάχορδον διαπασῶν, καὶ εἰς Πετάχορδον κατὰ Τροχὸν, ἢ Πεντάφωνον. Χρύσανθος ὁ Προύσης λέγει. «Τὸ Ἄγια παράγεται ἀπὸ τοῦ Ἄγιε» Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος λέγει. «Τὸ Ἄγια σημαίνει σῶσον δή». 7) Τὸ πολυσύλλαβον Ἀπήχημα τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους τοῦ Δ'. ἤχου· (κατὰ τοὺς Παλαιοὺς) ὅπερ ἐγράφετο οὕτως· Τούτου ἡ μελῳδία ἐξηγεῖται κατὰ τὸ ἡμέτερον Σύστημα οὕτως. καὶ καθ' ἡμὰς τὸ αὐτὸ ἀπηχεῖται κατὰ τὸν Πέτρον Λαμπ. τὸν Πελοπον. ὡς.

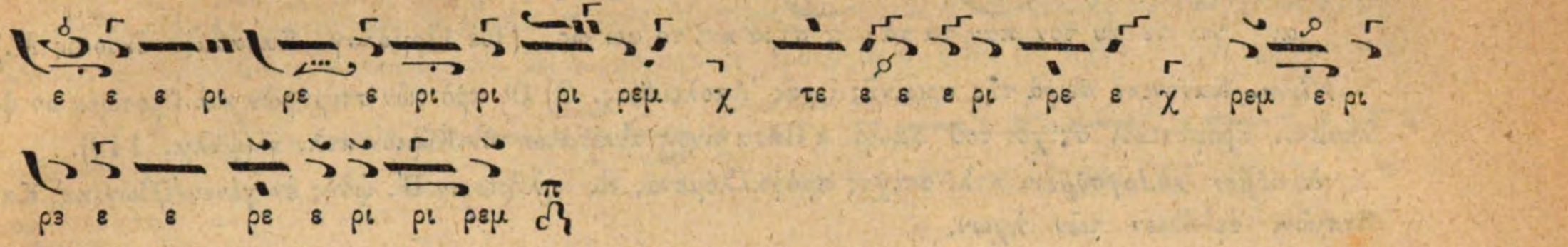
Ἅγιος ὁ Θεός. Ὕμνος Ἀγγελικὸς, ὃς προψάλλεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἱεροῦ Ἀποστόλου. 2) Τὸ προοίμιον καὶ ἡ ἔναρξις ἑκάστης προσευχῆς καὶ ἀκολουθίας. Αἶνος οὐρανίων Δυνάμεων, ὃν ψάλλουσι (κατὰ μίμησιν) οἱ ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι. «Ἅγιος Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν κτλ.» 4) Ἐπινίκιός τις Ὕμνος Ἀγγελικὸς, ψαλλόμενος εἰς μὲν τὴν Λειτουργίαν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς μέλος ἁπλοῦν καὶ σύντομον· εἰς δὲ τὴν Λειτουργίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, εἰς μέλος ἀργὸν καὶ ἀνάμικτον. «Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος, Σαββαὼθ κτλ.»

Ἀγωγή· κανών τις ἐκ τῶν μερικοτέρων τῆς μελοποιΐας, δι' οὗ ὁδηγεῖται ὁ μελοποιὸς καὶ παριστᾷ διὰ τῆς Μουσ. γραφῆς καὶ συνθέσεως τῶν τόνων, τὴν κατὰ νοῦν αὐτοῦ πρᾶξιν, καὶ τὸ εἶδος τοῦ στίχου ἢ τροπαρίου καὶ τοῦ μέλους· δηλ. ἂν ἡ ἐπιχείρησις τῆς κατὰ νοῦν αὐτοῦ πράξεως, ἦναι κατὰ τὸ εἶδος τὸ Στιχηραρικὸν, ἢ Εἱρμολογικὸν, κτλ. «Ἀγωγὴ μὲν οὖν ἐστι ἡ διὰ τῶν ἑξῆς φθόγγων ὁδὸς τοῦ μέλους.» (Εὐκλείδης). Ταύτης δὲ τὰ εἴδη τρία. Εὐθεῖα, Ἀνακάμπτουσα, καὶ Περιφερής. «Ἀγωγῆς μὲν οὖν εἴδη τρία. Εὐθεῖα, Ἀνακάμπτουσα, καὶ Περιφερής». (Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος). «Ἀγωγὴ ῥυθμικὴ (ἐστὶ), χρόνων τάχος ἢ βραδύτης, εἶον· ὅταν τῶν λόγων σωζομένων, οὓς αἱ θέσεις ποιοῦνται πρὸς τὰς ἄρσεις, διαφόρως ἑκάστου χρόνου τὰ μεγέθη προφερόμενα». (Ἀριστείδης Κουϊντλιανὸς) «Ἀγωγὴ δὲ ἔστω ἡ διὰ τῶν ἑξῆς φθόγγων ἔξωθεν τῶν ἀρχῶν, ὧν ἓν ἑκατέρωθεν ἀσύνθετον κεῖται διάστημα». (Ἀριστόξενος)· τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Μουσικοῦ μαθήματος τιθέμενον χρονικὸν σημεῖον τῆς Ἀγωγῆς, πρὸς

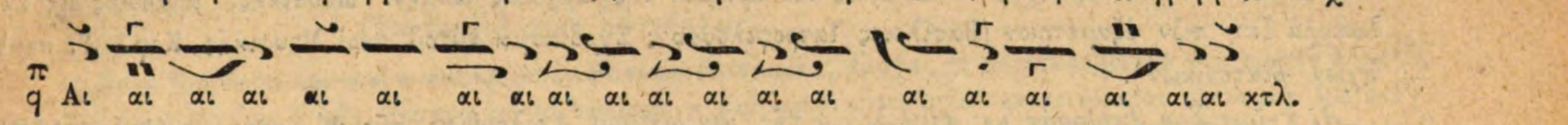
εὐκολίαν καὶ ἐλευθερίαν τοῦ βαδίσματος τοῦ μέλους. 2) Ὁ τρόπος τῆς μεταβολῆς τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ ἄρχεσθαι ἀπὸ ἄρσιν ἢ θέσιν. 3) Τὸ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ μαθήματος ὁρισμένον σημεῖον, διὰ τὸ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ὁμαλοῦ πληρώματος τοῦ ῥυθμοῦ, διὰ τοῦ ἑνὸς καὶ ἰδίου βαδίσματος τοῦ χρόνου· καὶ ἐπιῤῥ. Ἀγωγικῶς, ὅθεν βαδίζει τὸ μέλος κατὰ τὸ ἐπὶ κεφαλῆς ὁρισμένον σημεῖον τῆς Ἀγωγῆς ὡς.

Ἢ ἄλλως πως κατὰ μεταβολὴν τοῦ ῥυθμοῦ περὶ τὰ μέσα, ὅπερ λέγεται καὶ Παραγωγικῶς ὡς:

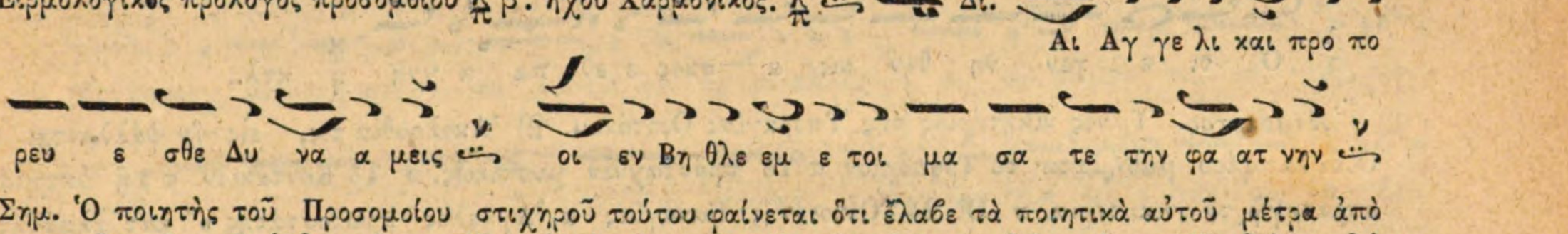

Αἰ. Ὁ προσῳδιακὸς φθόγγος τῆς ὀριστικῆς, καὶ ἀορίστου παρακλητικῆς μελῳδικῆς γραμμῆς· π: χ:

Αἱ Ἀγγελικαὶ προπορεύσθε Δυνάμεις. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Τροπάριον Προσόμοιον.

3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος προσομοίου λ β'. ἤχου Χαρμονικός. λ Δι.

Σημ. Ὁ ποιητὴς τοῦ Προσομοίου στιχηροῦ τούτου φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ μέτρα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ω. τῆς Ὀδυσσείας «Εὗρον δὲ ψυχὴν Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος» Ἴδε στίχον 15)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε ἓξ στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Προσομοίου στιχηροῦ, οἷον· ἦχος λ Δι.

Αἱ γενεαὶ πᾶσαι. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Γ'. στάσεως τοῦ Ἐπιταφίου Ὕμνου. Γ'. ἤχου ἁρμονικὸς, οὗ τὸ μέλος ἀρχαῖον καὶ πρωτότυπον ηη. (Ἴδε Εἱρμολ. Καταβ.)

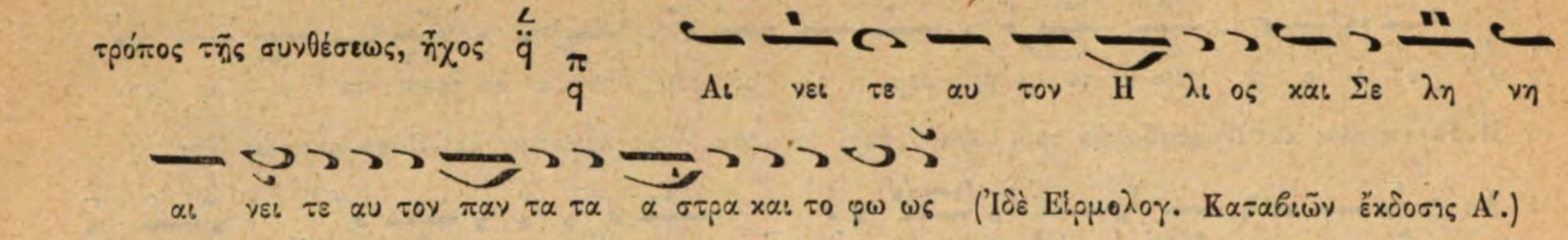
Αἱ γενεαὶ πᾶσαι· Στιχολογία τῆς Θ'. ᾠδῆς τῆς Κοιμήσεως Α'. ἤχου. 2) Στίχος ψαλλόμενος εἰς τὴν Θ'. ᾠδὴν τῶν Καταβασιῶν «Πεποικιλμένη» εἰς ἦχον Α'.

Αἴνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον· ἡ κατὰ Στροφὴν καὶ Ἀντιστροφὴν πρὸς τὸν Θεὸν ᾠδὴ, ἧς ἡ κίνησις ἢ ἔναρξις ἄρχεται ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ τοῦ χοροῦ, καὶ παύει πάλιν ὅθεν ἤρχισε. στιχολογία τῆς Β'. στάσεως τῶν τυπικῶν, εἰς ἦχον Β'. (ψαλλμ. 145) Ἴδε Ἀντιστροφή.

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν Οὐρανῶν· (ψαλμ. 148) Κοινωνικὸς Ὕμνος, ψαλλόμενος κατὰ πᾶσαν Κυ-

ριακὴν, κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ Θεοφανείων, καὶ εἰς τὴν Ἑορτὴν τῆς Περιτομῆς, οἵᾳ ἡμέρᾳ καὶ ἂν τύχῃ· ψάλλεται καὶ εἰς ὀκτὼ ἤχους. 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους· οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

Αἰνεῖτε. Στιχολογία τῶν Αἴνων τῆς καθημερινῆς ἀκολουθίας τονισμένη καὶ εἰς ὀκτὼ ἤχους· ἧς ὁ τρόπος τῆς συνθέσεως, ἦχος

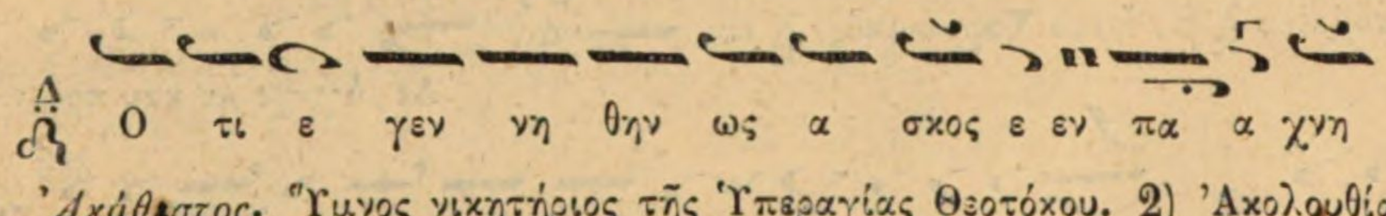
(Ἰδὲ Εἱρμολογ. Καταβιῶν ἔκδοσις Α΄.)

Αἶνοι. Κανονικὴ σειρὰ τῆς πρωϊνῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας. 2) Οἱ πρὸ τῶν στιχηρῶν καὶ Προσομοίων ψαλλόμενοι προφητικοὶ στίχοι τοῦ Δαυὶδ « Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον κτλ. » (ψαλμ. 149).

Αἰνοῦμεν εὐλογοῦμεν, κτλ. στίχος προψαλλόμενος εἰς πλήρωσιν Η΄. ᾠδῆς ἐν γένει Ὠδῶν καὶ Καταβασιῶν, ἐφ' ὅλων τῶν ἤχων.

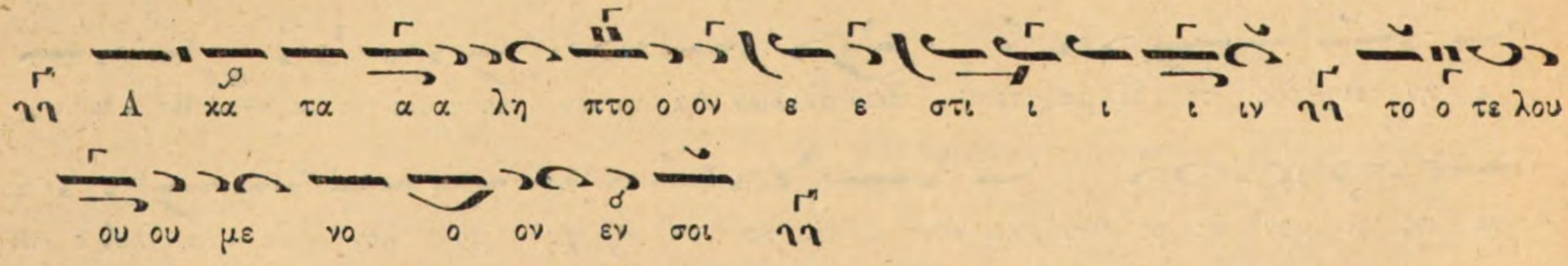
Αἰόλιος. κύριός τις ἦχος καὶ ἔννατος τὸν ἀριθμὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς, ἁρμόδιος εἰς τὰ λυπηρὰ ἔπη τῶν ἐξαμέτρων (Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς Κεφ. Ζ΄. περὶ ἤχων διατονικῶν).

Αἱ χεῖρες Σου ἐποίησάν με· στιχολογία τῆς νεκρωσίμου Ἀκολουθίας, τῆς Β΄. στάσεως (ψαλμ. 118) ψαλλομένη εἰς ἦχον Α΄. ἐπὶ τῆς διατονικῆς τριφωνίας αὐτοῦ.

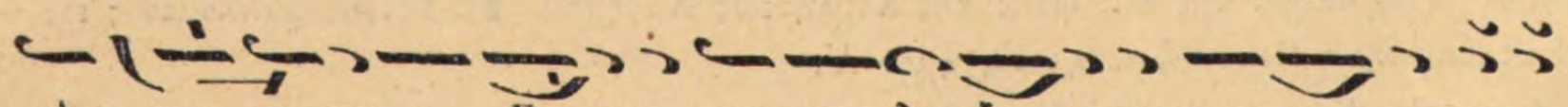
Ἀκάθιστος. Ὕμνος νικητήριος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. 2) Ἀκολουθία τις, εἰς ἣν ψάλλονται τοῦ Οἰκηματαρίου μαθήματα· τὸ Τροπάριον « Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς. » Τὸ Κοντάκιον « Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια. » Οἱ 24 Οἶκοι τῆς Παναγίας « Ἄγγελος πρωτοστάτης » κατ' ἀλφάβητον. «Ὁ δὲ Λαμπαδάριος Ἰωάννης τούτων ὕστερος ὤν, καὶ οὐδὲν ἐλαττούμενος τῶν προτέρων, καὶ ἂν ταῖς λέξεσι γράφων ἰδίᾳ χειρὶ ἔφη. « Ἀκάθιστος ποιηθεὶς παρ' ἐμοῦ Ἰωάννου Λαμπαδαρίου Κλαδᾶ, μιμουμένη κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν παλαιὰν Ἀκάθιστον. » (Μανουὴλ Λαμπαδάριος ὁ Χρυσάφης. Ἰδὲ Οἶκος.) Ἐπεισῳδίως δὲ καὶ οἱ ἐγκωμιαστικοὶ καὶ πανηγυρικοὶ στίχοι τοῦ ὑμνογράφου Ἰωσήφ. « Ἀνοίξω τὸ στόμα μου καὶ πληρωθήσεται πνεύματος. »

Ἀκατάληπτόν ἐστι. Στιχολογία ἀρκτικὴ ψαλλομένη πρὸ τῶν Κανόνων τῆς θ΄. ᾠδῆς, τῶν Καταβασιῶν « Χέρσον ἀβυσσοτόκον » εἰς τὴν Ἑορτὴν τῆς Ὑπαπαντῆς, εἰς ἦχον γ΄. ἁρμονικῶς.

Ἡ κατ' ἀλφάβητον αὕτη στιχολογία τῆς Ὑπαπαντῆς, εἰς χειρόγραφόν τι ὑπάρχει ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἄλφα Α, ἕως τοῦ ὠμέγα Ω· δὶς τὸ ἄλφα ΑΑ, δὶς τὸ ἦτα ΗΗ, δὶς τὸ θῆτα ΘΘ, καὶ τρὶς τὸ ΣΣΣ.

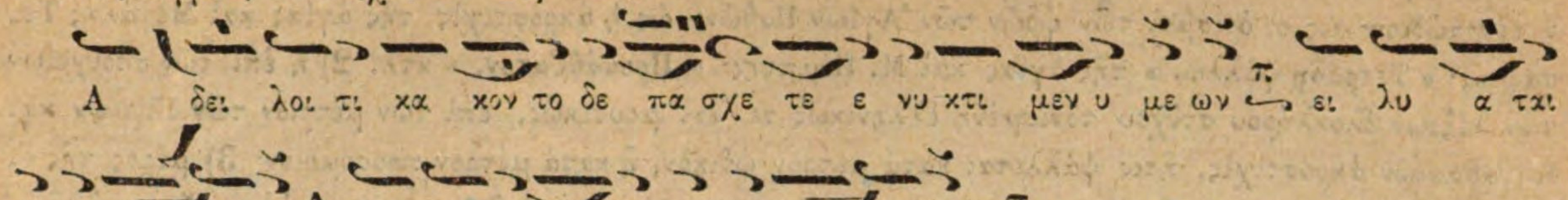
Ἀκήκοα Κύριε τὴν ἔνδοξόν σου οἰκονομίαν. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος δ΄. ᾠδῆς β΄. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος δ΄. ᾠδῆς, β΄. ἤχου. Γένος χρωματικοῦ. Πα.

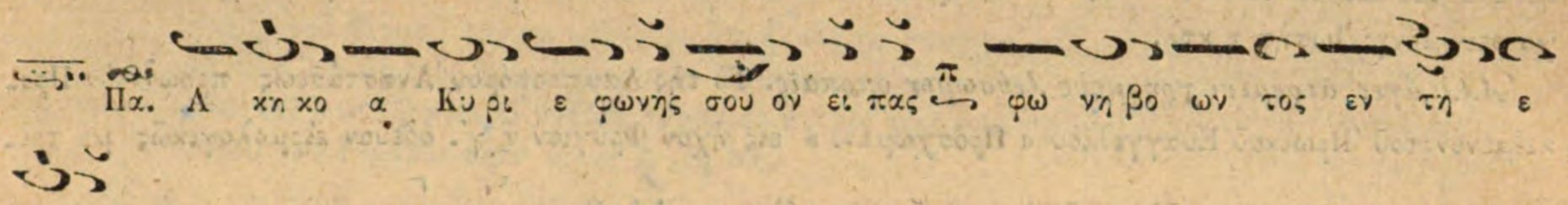
κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Γ. τῆς Ὁδυσ. « Ἄ δειλοί, τί κακὸν τόδε πάσχετε ; » (Ἴδε στίχον 351) διότι πολὺ καλὰ

τονίζονται οἱ ἐκεῖσε δύο στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα, τούτου τοῦ μικροσκελοῦς Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Β΄. Πα.

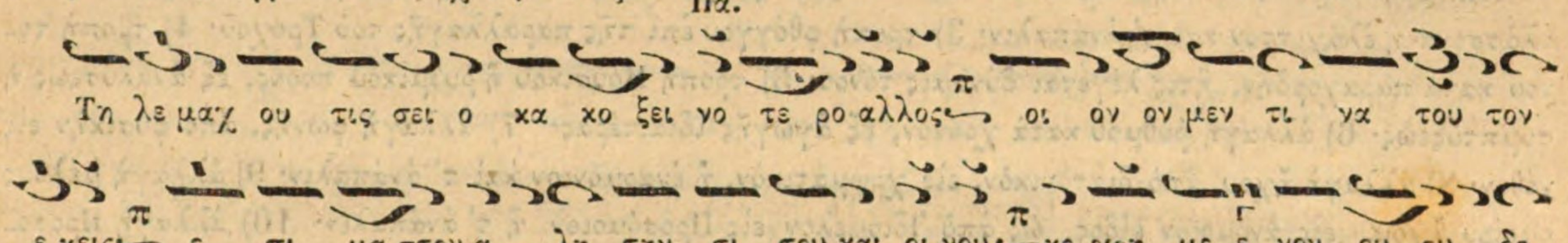

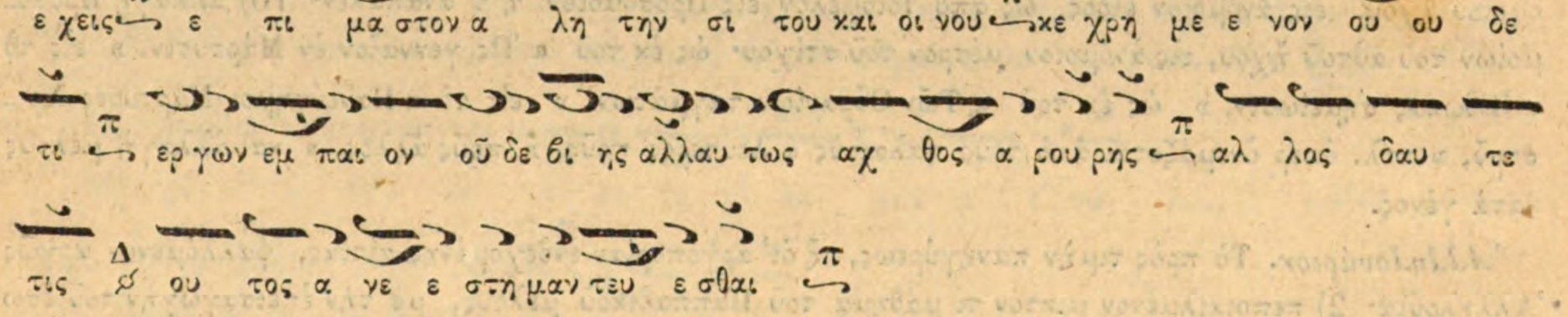
Ἀκήκοα Κύριε φωνῆς σου ὃν εἶπας· στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος δ΄. ᾠδῆς ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῶν Θεοφανείων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος δ΄. ᾠδῆς β΄. ἤχου γένους χρωματικοῦ.

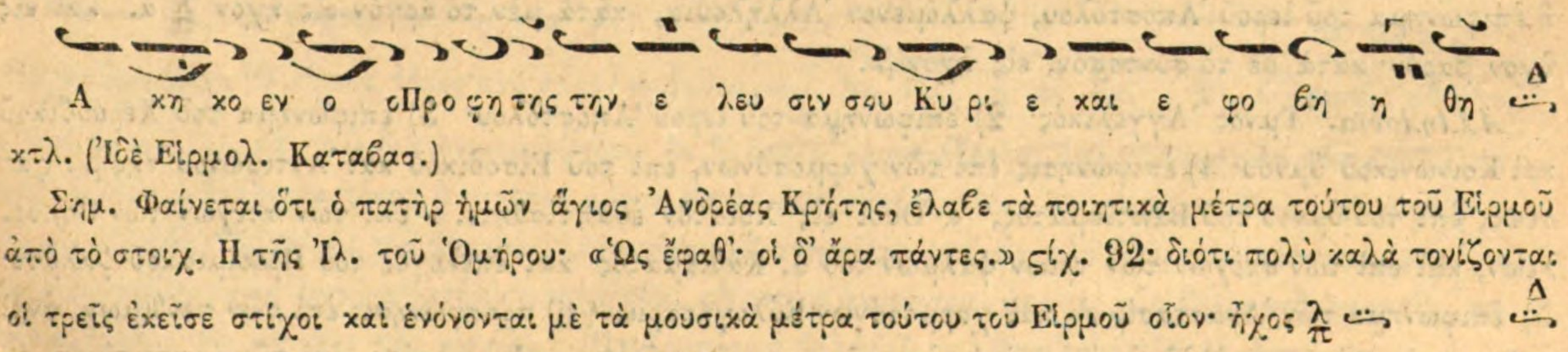
(Ἰδὲ Εἱρμολόγιον Καταβασ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Υ τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου « Τηλέμαχ' οὔτις σεῖο κακοξεινότερος ἄλλος. » Ἰδὲ στίχ. 376.) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ μακροσκελοῦς Εἱρμοῦ οἷον· ἦχος β΄. Πα.

Ἀκήκοεν ὁ Προφήτης· στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος δ΄. ᾠδῆς ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Ἀποκρέω. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος δ΄. ᾠδῆς λ β΄. ἤχου γένους χρωματικοῦ. Βου

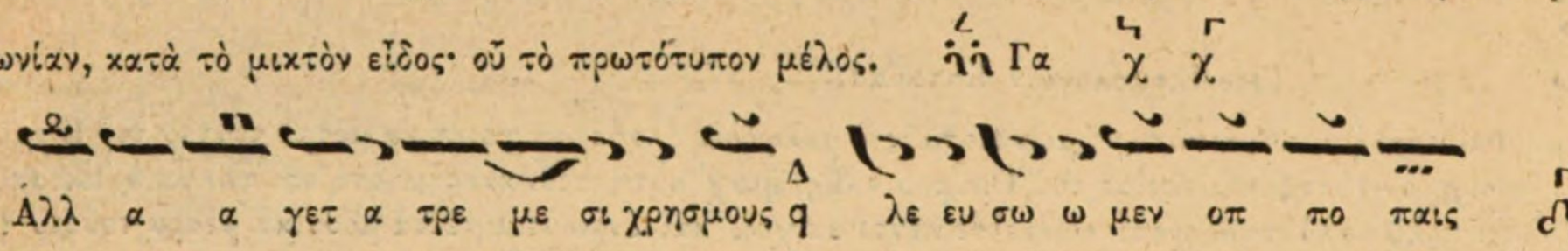

κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολ. Καταβασ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχ. Η τῆς Ἰλ. τοῦ Ὁμήρου· «Ὡς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες.» στίχ. 32· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ τρεῖς ἐκεῖσε στίχοι καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ οἷον· ἦχος λ

Ἀκροστιχίς. Οἱ μουσικῶς τονισμένοι στίχοι, ἐπὶ τῶν ἀρκτικῶν στοιχείων ἐξ ἐκλογῆς ἀρίστου λόγου, οἵτινες, ἀφοῦ τονισθῶσι κατὰ πρόλογον, τότε ἡ ποίησις τῶν στίχων τοῦ λόγου λέγεται ᾠδὴ, ἢ τριῴδιον, ἢ τετραῴδιον· ὡς οἱ ὁρισμοὶ τῶν ᾠδῶν τῶν Ἁγίων Παθῶν· ὡς ἡ ἀκροστιχὶς τῆς ἁγίας καὶ Μεγάλης Τετάρτης· « Τετράδῃ ψάλλω. » τῆς ἁγίας καὶ Μ. Πέμπτης· « Προσάββατον. » κτλ. 2) ἡ ἐπὶ τῶν στοιχείων τῶν λέξεων ὁλοκλήρου στίχου τονισμένη ἑλληνικῶς τε καὶ μουσικῶς, ἐπὶ τῶν μέτρων τῶν Εἱρμῶν καὶ Καταβασιῶν ἀκροστιχὶς, ἥτις ψάλλεται κατὰ μέτρον ᾠδικὸν, ἢ κατὰ μέτρον προσόμοιον· 3) μέρος τῆς ὅλης πρωϊνῆς ἢ ἑσπερινῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας, ποιημένη σειρὰ διὰ στίχων, ἣν ὀνομάζομεν ἐκκλησιαστικῶς « Ἀκροστιχίδα, καὶ Στίχον, καὶ κοινῶς Κανόνα· » ὡς ἡ ἀκροστιχὶς τοῦ Τριαδικοῦ Κανόνος « Μίαν σε μέλπω τὴν τρισήλιον φύσιν. » ὡς ὁ ἱκετήριος Κανὼν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς· « Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου, » ὡς ὁ νικητήριος Κανὼν τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου· « Χαρᾶς δοχεῖόν σοι πρέπει χαίρειν μόνῃ· Ἰωσὴφ » κτλ.

Ἀλλ' ἄγετ' ἀτρεμέσι χρησμοὺς λεβσωμεν ὁποπαῖς. Τὸ τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως προῳδικὸν Προκείμενον τοῦ Ἡρωϊκοῦ Εὐαγγελίου « Πρόσχωμεν. » εἰς ἦχον Φρύγιον ἢ γ'. ὁδεῦον εἱρμολογικῶς μὲ τριφωνίαν, κατὰ τὸ μικτὸν εἶδος· οὗ τὸ πρωτότυπον μέλος.

Ἀλλ α α γετ α τρε με σι χρησμους q λε ευ σω ω μεν οπ πο παις

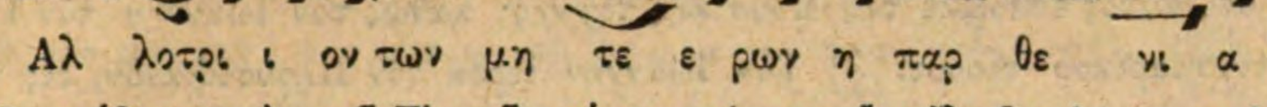
Ἀλλαγή. Τροπὴ συστήματος ἀπὸ Διαπασῶν εἰς Τροχὸν καὶ τ' ἀνάπαλιν· 2) τροπὴ τόνου μείζονος εἰς ἐλάσσονα ἢ ἐλάχιστον καὶ τ' ἀνάπαλιν· 3) τροπὴ φθόγγου ἐπὶ τῆς παραλλαγῆς τοῦ Τροχοῦ· 4) τροπὴ τόνου κατὰ παραχορδὴν, ἥτις λέγεται δύναμις τόνου· 5) τροπὴ Μουσικοῦ ἢ ῥυθμικοῦ ποδὸς, ἐξ ἀναλύσεως ἢ συμπτύξεως· 6) ἀλλαγὴ ῥυθμοῦ κατὰ χρόνον, ἐξ ἀγωγῆς ἰδιαιτέρας· 7) ἀλλαγὴ φωνῆς, ἀπὸ φυσικὴν εἰς νόθον· 8) ἀλλαγὴ ἤχου, ἀπὸ διατονικὸν, εἰς χρωματικὸν, ἢ ἐναρμόνιον καὶ τ' ἀνάπαλιν· 9) ἀλλαγὴ μέλους ὁμοίου ἤχου, εἰς ἀνόμοιον εἶδος, ὡς ἀπὸ Ἰδιόμελον εἰς Προσόμοιον ἢ τ' ἀνάπαλιν· 10) ἀλλαγὴ Προσομοίων τοῦ αὐτοῦ ἤχου, εἰς ἀνόμοιον μέτρον τοῦ στίχου· ὡς ἐκ τοῦ « Ὡς γενναῖον ἐν Μάρτυσιν. » εἰς τὸ « Ἔδωκας σημείωσιν. » ὡς ἐκ τοῦ « Τῶν Οὐρανίων ταγμάτων. » εἰς τὸ « Πανεύφημοι Μάρτυρες Χριστοῦ, » κτλ. ὅπερ ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς « Δεύτερος ποῦς, ἢ ποῦς ἄλλος. » καὶ ἀλλαγὴ μέλους κατὰ γένος.

Ἀλληλούάριον. Τὸ πρὸς τιμὴν παννυχίδος, ἢ δι' ἀργοπορίαν ἐνδεχομένης αἰτίας, ψαλλόμενον ἀργῶς Ἀλληλούϊα· 2) πεποικιλμένον μικτόν τι μάθημα τοῦ Παππαδικοῦ μέλους, μὲ τὴν ἐπεισαγωγὴν τοῦ ἔσω Θεματισμοῦ ἢ φθορᾶς τοῦ β'. ἤχου —Θ→ , ψαλλόμενον εἰς ♩ ά. ἦχον· τοῦτο λέγεται Ἀλληλούάριον ἢ Ἀλληλουϊάριον· ὑπάρχει εἰς τὴν Παππαδικὴν καὶ ἄλλο Ἀλληλουϊάριον παλαιὸν εἰς ἦχον βαρύν· 3) Ἐπίλογος ἢ ἐπιφώνημα τοῦ ἱεροῦ Ἀποστόλου, ψαλλόμενον Ἀλληλούϊα, κατὰ μὲν τὸ ἀργὸν εἰς ἦχον ♩ ά. καὶ εἰς ἦχον βαρύν· κατὰ δὲ τὸ σύντομον, εἰς ἦχον β.

Ἀλληλούϊα. Ὕμνος Ἀγγελικός· 2) ἐπιφώνημα τοῦ ἱεροῦ Ἀποστόλου· 3) ἐπιφώνημα τοῦ Χερουβικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ ὕμνου· 4) ἐπιφώνησις ἐπὶ τῶν χαρμοσύνων, ἐπὶ τοῦ Εἰσοδικοῦ καὶ Ἀντιφώνου τῆς β'. ςάσεως, ἐπὶ τοῦ ὕμνου τοῦ Βαπτίσματος, « Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε. » ἐπὶ τῶν στίχων τῶν Πολυελέων, καὶ ἐπὶ τῶν στίχων τῶν τριῶν ψαλμῶν τοῦ ά. Κάθίσματος· καὶ ἐπίλογος τοῦ Προοιμιακοῦ ψαλμοῦ· 5) ἐπιφώνημα τῶν Ἀναστασίμων καὶ χαρμοσύνων Εὐλογηταρίων· 6) προσφώνησις ἐπὶ τῶν πενθίμων, ἀντὶ τοῦ « Θεὸς Κύριος. » Ἀλληλούϊα καὶ ὡς ἐπὶ τῆς μετοχῆς τοῦ Ἁγίου Εὐχελαίου, ἐπὶ τῶν νηστεισίμων ἡμερῶν τῆς ἁγίας καὶ Μ. τεσσαρακοστῆς, ἐν αἷς ὑπάρχει Μετάνοια, ἥτις ἀκολουθεῖ τὸ « Ἀλληλούϊα. » διὸ καὶ γέγραπται· « εἰ μέν ἐστιν Ἀλληλούϊα, ποιοῦμεν Μετανοίας, εἰ δὲ οὐκ ἔστιν Ἀλληλούϊα, καταλιμπάνεται . . . . . (θέσπισμα τῶν ἁγίων Πατέρων.) 7) ἐπιφώνημα ἑκάστου στίχου, τῶν τριῶν στάσεων τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας· 8) ἐπιφώνημα τῶν νεκρωσίμων Εὐλογηταρίων· 9) ἐπιφώνημα τῶν εἰς Ὁσίους ὑπαγομένων Κοντακίων καὶ Οἴκων· 10) ἐπίλογος τῶν τριῶν στάσεων τῶν ψαλμῶν ἑκάστου Καθίσματος, καὶ ὅλων τῶν ᾠδῶν τῶν Ἀναβαθμῶν τοῦ ιή. Καθίσματος· 11) τέλος τῶν ἐννέα Προφητικῶν ᾠδῶν· Μωϋσέως, Ἄννης, Ἀββακοὺμ, Ἡσαΐου, Ἰωνᾶ, τῶν ἁγίων τριῶν Παίδων, καὶ Ζαχαρίου πρὸς τὴν ἐννάτην· 12) λέξις Ἑβραϊκὴ ἑρμηνευομένη πολλαχῶς, κυρίως εἰς τὸ « Ὑμνεῖτε τὸν ὄντα Θεόν». (Ἄνθιμος Γαζῆς.)

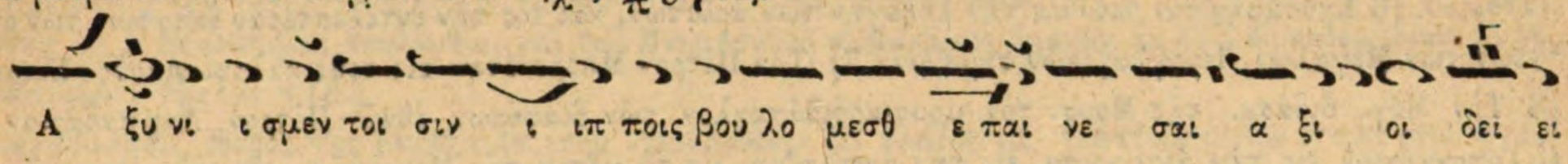
Ἀλλοιόστροφα. Μελικά τινα ποιήματα τῆς ψαλμῳδίας, ἅπερ ἔχουσι τὴν πρᾶξιν τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς ἀμφοτέρων μὲν τῶν Χορῶν, ψάλλονται δὲ ἀπὸ πολλοὺς καὶ ἀνομοίους ἤχους· ὡς τὸ τῆς Ἀρτοκλασίας δίχορον καὶ ὀκτάηχον μάθημα « Θεοτόκε Παρθένε. » Πέτρου τοῦ Μπερεκέτου· ὡς τὸ τῆς ὁμοίας πράξεως μάθημα « Ῥόδον τὸ ἀμάραντον. » Χουρμ. χαρτοφύλακος καὶ ὡς τὸ ἐπὶ τῆς τοῦ λαοῦ μεταλήψεως ψαλλόμενον δίχορον ὀκτάηχον μάθημα « Εἴδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. » Χουρμ. χαρτοφ. κτλ.

Ἀλλότριον τῶν μητέρων ἡ παρθενία. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής· 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος θ'· ᾠδῆς $\frac{\lambda}{\pi}$ δ. ἤχου· 4) Εἱρμ. πρόλογος θ'. ᾠδῆς $\frac{\lambda}{\pi}$ δ ἤχου, γένους διατονικοῦ, βάσις φυσική· ἦχος $\frac{\lambda}{\pi}$ δ. Νη.

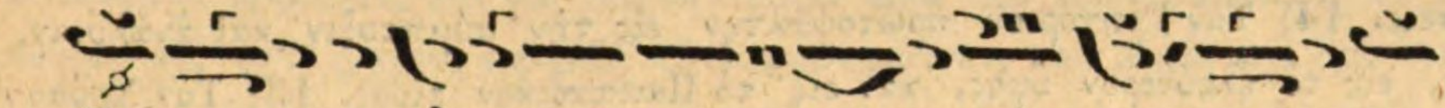

κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμ. Καταβασ.)

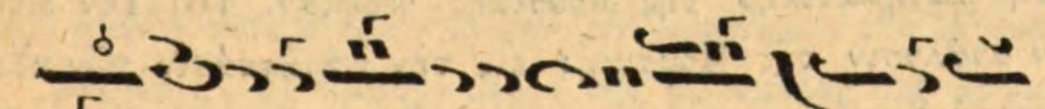
Σημ. Ὁ ποιητὴς τοῦ Εἱρμοῦ τούτου φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα αὐτοῦ ἐκ τῶν μελικῶν ποιημάτων, τῶν εἰς τοὺς ἱππεῖς τοῦ Ἀριστοφάνους « Ἀξύνισμεν τοῖσιν ἵπποις, βουλόμεσθ' ἐπαινέσαι. » (Στίχ. 595.) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος $\frac{\lambda}{\pi}$ δ Νη.

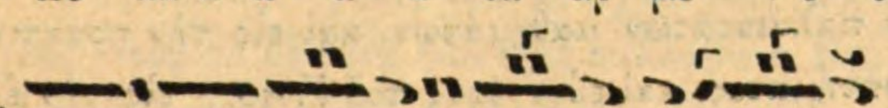
Ἀμετάβολον. Τὸ ἐκ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, ἀμετάβολον σημεῖον τοῦ ὀλίγου· — 2) πληθυντικῶς τὰ ἀμετάβολα στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς λ, μ, ν, ρ· ταῦτα μόνον τὰ σημεῖα δύνανται νὰ γραφθῶσι συλλαβικῶς ὑπὸ τῶν κεντημάτων ⁚, καὶ τὸ τελικὸν σῖγμα ς, κατ' ἐξαίρεσιν· ἦχος $\frac{\lambda}{\pi}$ β'.

= τῷ ν.

= τῷ ρ.

= τῷ ς.

Ἀμετακίνητος. Ὁ κοινὸς τόνος τοῦ προσλαμβανομένου Νη Πα, ἢ Δι Κε. 2) ὁ στερεὸς φθόγγος τοῦ διατονικοῦ $\overset{\beta}{\lambda}$, καὶ τοῦ διατονικοῦ ὑψηλοῦ $\overset{\beta}{\lambda}$ οἱ ὁποῖοι ἐξουσιάζονται ἀπὸ τὸν φυσικὸν τόνον τοῦ ἐλάσσονος· ἐπειδὴ ὁ ἐλάσσων τόνος ὑπάγεται μόνον εἰς τὸ διατονικὸν γένος· 3) τόνος μουσικὸς, οὗ ὁ φθόγγος κατὰ τὸ μέγεθος τῆς φωνῆς τοῦ ἀμετακινήτου τόνου, διατηρεῖται καὶ εἰς τὴν ἀλλαγὴν ἑκάστου συστήματος· « δύνασθαί τινας ἐν τῷ συστήματι τηρεῖσθαι φθόγγους ἀκινήτους, ἐν ταῖς τῶν ὅλων μεθαρμογαῖς, παραφυλάττοντας τὸ μέγεθος τῆς φωνῆς. » (Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου.)

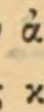
Ἄμετρον. Τὸ φωνητικὸν καὶ ἄμετρον Ἴσον, τὸ ἐκ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος θεωρούμενον 0 ὅπερ δηλοῦται ἀπὸ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀριθμητικὸν σημεῖον τοῦ μηδενικοῦ, περὶ οὗ λέγει Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς « Τὸ Ἴσον —, ἐστι ἄφωνον· φωνεῖται μὲν, οὐ μετρεῖται δέ. » ἐπειδὴ δὲν ὑπάγεται οὔτε εἰς ἀνάβασιν, οὔτε εἰς κατάβασιν· 2) τὸ τονισμένον ἀπὸ ἀνίδεον καὶ ἀκανόνιστον μάθημα, ἀπὸ χρονικοὺς πόδας· 3) τὸ ἀσύντακτον ἀπὸ τὰ μακρὰ καὶ βραχέα τῆς ἄρσεως καὶ θέσεως.

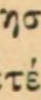
Ἀμήν. Εὐχῆς λόγος, γένοιτο· (2) ἐπίλογος ἑκάστης δεήσεως, καὶ ἑκάστης αἰτήσεως, ὡς καὶ τοῦ Δόξα καὶ Νῦν· 3) τὸ ἀργῶς ψαλλόμενον εἰς ἦχον β'. ἐν τῇ ἐκφωνήσει « Ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ Μαθηταῖς κτλ. » εἰς τὴν Λειτουργίαν τοῦ Μ. Βασιλείου· 4) τὸ τέλος ἑκάστης Ἱεροπραξίας σὺν τῷ « Διὰ εὐχῶν. »

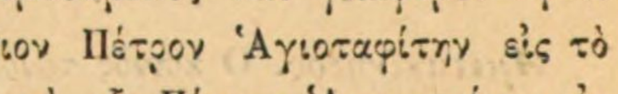
Ἀμήν· 5) τὸ κατὰ τὸ ἔθος τῶν Μοναζηριακῶν εἰς συγχώρησιν τῶν συναδέλφων, « Δι' εὐχῶν. » — ὁ Θεὸς συγχωρῆσαι. » εἰς χαιρετισμὸν δὲ, « Δι' εὐχῶν. » — Ἀμήν. »

Ἄμικτα. Τὰ ἁπλᾶ καὶ γνήσια μαθήματα τοῦ συντόμου Εἱρμολογίου, τοῦ συντόμου Στιχηραρίου, ἐκτὸς τῶν ποικίλων Καθισμάτων καὶ Ἀπολυτικίων τοῦ δ'. ἤχου κτλ.

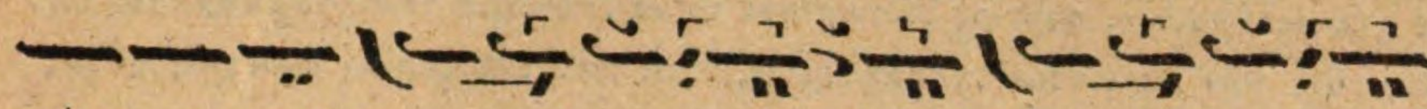
Ἀμίμητος, μητον· τὸ λαμπρότατον καὶ τεχνικώτατον Μουσ. μάθημα. τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπόρεσε νὰ μιμηθῇ ἄλλος τις, εἰς τὸ νὰ ποιήσῃ ὅμοιον· ὡς τὸ ἄνωθεν οἱ Προφῆται, Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη· ὡς τὸ τετράφωνον κοινωνικόν· « Γεύσασθαι Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ. 2) ὡς τὸ Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτιαις » Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. Ὁ ἄριστος τῆς ἐπιστήμης μουσικὸς, τὸν ὁποῖον δὲν ἠμπόρεσε ἄλλος νὰ τὸν φθάσῃ, εἰς ὅτι αὐτὸς ἐπέδωκε τῆς Μουσικῆς τέχνης· καθὼς τὸν Ἰωάννην τὸν Γλυκῆν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀργοῦ στιχηραρικοῦ εἴδους. 3) Τὸν Ἰωάννην ἱερέα τὸν Πλουσιδιανὸν, εἰς τὴν Μουσικὴν τεχνολογίαν, καὶ εἰς τὰς συμφωνίας τῶν τόνων τοῦ ἑαυτοῦ τροχοῦ τῆς σοφωτάτης παραλλαγῆς. 4) Τὸν Ἰωάννην Μαΐστορα τὸν Κουκουζέλην εἰς τὴν φωνὴν, καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦ μαθηματαρίου, εἰς τὸν ἀναγραμματισμόν. 5) Κωρόνην τὸν Ξένον καὶ Ἰω. τὸν Κλαδᾶν Λαμπ. τῆς Ἁγ. Σοφίας εἰς τὸ εἶδος τοῦ Οἰκηματαρίου. (6 Χρυσάφην τὸν νέον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων, καὶ εἰς τὴν ἐντελεστέραν ἔκτασιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν Μεγάλων Ἱερογλυφικῶν σημείων. 7) Τὸν Πέτρον Μπερεκέτην εἰς τοὺς καλοφωνικοὺς Εἱρμούς. (8 Τὸν Μέγ. διδάσκ. τῆς Μουσ. τὸν μουσικοδιδάσκαλον τῶν διαφόρων ἐθνῶν Πέτρον Λαμπαδάριον τὸν Πελοποννήσιον εἰς τὴν ἀγχίνοιαν, εἰς τὴν ἀντίληψιν, εἰς τὰ μέτρα τῆς Μουσικῆς, εἰς τοὺς ὁριομοὺς τῶν ὁριστικῶν καὶ ἀορίστων παρακλητικῶν Γραμμῶν, εἰς τὰ δραστήρια ποιήματα, εἰς τὸ κλέπτειν διὰ γραφῆς (τῆς Μουσ.) ἐπ' αὐτοφόρῳ τὰ ψαλλόμενα ἄσματα τῶν διαφόρων ἐθνῶν, εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς παλαιοτάτης καὶ δυσνοήτου συνεπτυγμένης γραφῆς (τῆς Μουσ.) καὶ εἰς τὴν μελοποιίαν, κατὰ τὸ εἶδος τῆς τακτικῆς παραδόσεως, ὅλης τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσ. 9) Τὸν Δανιὴλ πρωτοψάλτην εἰς τὴν μίμησιν τῶν παλαιῶν. 10) Τὸν Ἰάκωβον πρωτοψάλτην εἰς τὸ συντέμνειν τὰς παλαιὰς γραμμὰς, ἀπὸ σύνθετον καὶ παρασύνθετον, εἰς ἁπλῆν γραμμήν. 11) Τὸν Βυζάντιον Πέτρον πρωτοψάλτην εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὕφος. 12) Τὸν Γεώργιον Κρῆτα, εἰς τὴν γραφὴν τῆς Μουσ. καὶ εἰς τὴν κανονικὴν σύνθεσιν τῆς ραψῳδίας. 13) Τὸν Μανολάκην πρωτοψάλτην εἰς τὸ ἡρωϊκὸν ὕφος, εἰς τὸ Εἱρμολογικὸν καὶ στιχηραρικὸν εἶδος, καὶ εἰς τὰς σημειώσεις. 14) Τὸν Γρηγόριον πρωτοψάλτην εἰς τὴν σύμπτυξιν καὶ ἀνάλυσιν, εἰς τοὺς δραστηρίους κλάδους, εἰς τὸ ἐλεύθερον ὕφος, καὶ εἰς τὸ Παππαδικὸν εἶδος. 15) Τὸν Χρύσανθον Προύσης εἰς τὴν Μουσικὴν φιλολογίαν, καὶ εἰς τὴν μαθηματικὴν τῆς Μουσικῆς θεωρίαν. 16) Τὸν Μουσικομάστιγα Χουρμούζιον Χαρτοφύλακα, εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς Μουσικῆς εἰς τὴν παράστασιν τῶν κλάδων, εἰς τὸ εἶδος τῆς παραχορδῆς, εἰς τὰς ὀξείας καὶ βαρείας μαρτυρίας τῶν τριῶν γενῶν τῆς Μουσικῆς, εἰς τὸ εἶδος τοῦ κρατηματαρίου, εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν παλαιοτάτων μαθημάτων, καὶ εἰς τὴν πρακτικὴν θεωρίαν. 17) Τοὺς τρεῖς διδασκάλους τοῦ ἡμετέρου συστήματος, καὶ εὐεργέτας τοῦ ἔθνους, εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς νέας μεθόδου. 18) Τὸν Κωνσταντῖνον πρωτοψάλτην εἰς τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ γλαφυρὸν ὕφος. 19) Τὸν Α. Κρουστάλαν εἰς τὴν μετροφωνίαν. 20) Τὸν νέον Βυζάντιον Πέτρον Ἁγιοταφίτην εἰς τὸ μνημονικόν. (κατὰ τοῦτο εἷς Νικόδημος Ἁγιορήτης εἰς τὰ Γραμματικὰ, καὶ εἷς Πέτρος Ἁγιοταφίτης εἰς τὰ Μουσικά·) καὶ εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν λειψάνων τῶν ἀρχαίων μουσικῶν μαθημάτων. 21) Τὸν Ἑβραῖον Μισάκην εἰς τὸ ταμποῦρι (Πανδουρῖδα). 22) Τὸν ἀοίδιμον Μυρώνην εἰς τὸ Βιολί. 23) Τὸν ἀοίδιμον Χανενδὲ Γεωργάκην (ἐξωτερικὸν ἀσματοποιὸν καὶ τραγῳδιστὴν) εἰς τὰ τραγῴδια. 24) Τὸν εὐγενῆ ὀθωμανὸν Ντετὲ Ἰσμαΐλάκην, εἰς τὸν πλαγίαυλον, καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μελοποιίαν. 25) Τὸν μουσικώτατον Ἄνακτα Σουλτὰν Μαχμοὺτ εἰς τὴν ῥυθμικὴν χειρονομίαν.

Ἀμφίβραχυς. Ῥυθμικὸς ποῦς, δεικνύων τὰ χρονικὰ μέτρα ἐκ βραχείας, μακρᾶς, καὶ πάλιν βραχείας. ∪ — ∪ καὶ Μουσικῶς, ὁ αὐτὸς ποῦς

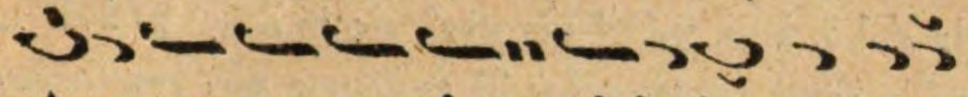
Ἀμφίμακρος. Ῥυθμικὸς ποῦς, δεικνύων τὰ χρονικὰ μέτρα ἐκ μακρᾶς, βραχείας, καὶ πάλιν μακρᾶς — ∪ — καὶ μουσικῶς ὁ αὐτὸς ποῦς

Ἀμφότερα χαιρετισμός. Προσηγορικὸς λόγος τῆς μελῳδικῆς γραμμῆς τοῦ ἐπιθέτου « χαιρετισμὸς » φανερόνων μόνον τὰς ἀμφοτέρωθεν ὁμοίας θέσεις τοῦ ξηροῦ κλάσματος 2) Ἐπίθετον τὸ ὁποῖον παριστᾷ εἰς τὴν μελῳδικὴν γραμμὴν δύο θέσεις ὁμοίας. 3) Ἴδιον κανόνος τῆς

μελοποιΐας, τὸ νὰ μεταχειρίζηται ὁ μελοποιὸς, εἰς μὲν τὸ ἀργὸν Στιχηράριον, ἀμφότερα τὰ κλάσματα (ὡς ἀνωτέρω), εἰς δὲ τὸ Παππαδικὸν ἀμφότερα χαιρετισμὸν ὡς. π q

 (Ἰδὲ χαιρετισμὸς).

Ἄμωμοι ἐν ὁδῷ ἀλληλούϊα· στιχολογία τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας τῆς Α'. στάσεως (ψαλμ. 118.) ψαλλομένη εἰς ἦχον Λύδιον, ἤτοι Δεύτερον Β'. βου.

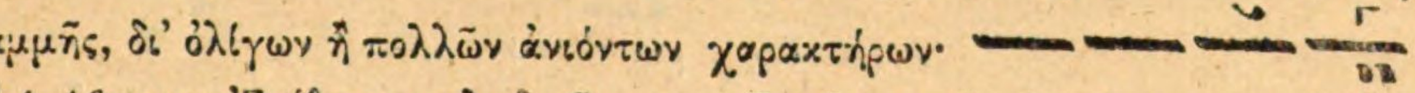

Α μω μοι εν ο δω ω αλ λη λου ι ι α ε χτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολ. καταβασιῶν). Ὅτι τὰ νεκρώσιμα καὶ ἐπικήδεια εἰς τοῦτον τὸν ἦχον ἐψάλλοντο κυρίως καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. «Ὅλυμπον γὰρ πρῶτον Ἀριστόξενος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Μουσικῆς ἐπὶ τῷ Πύθωνι φησιν ἐπικήδειον αὐλῆσαι Λυδιστί.» (Πλούταρχος.)

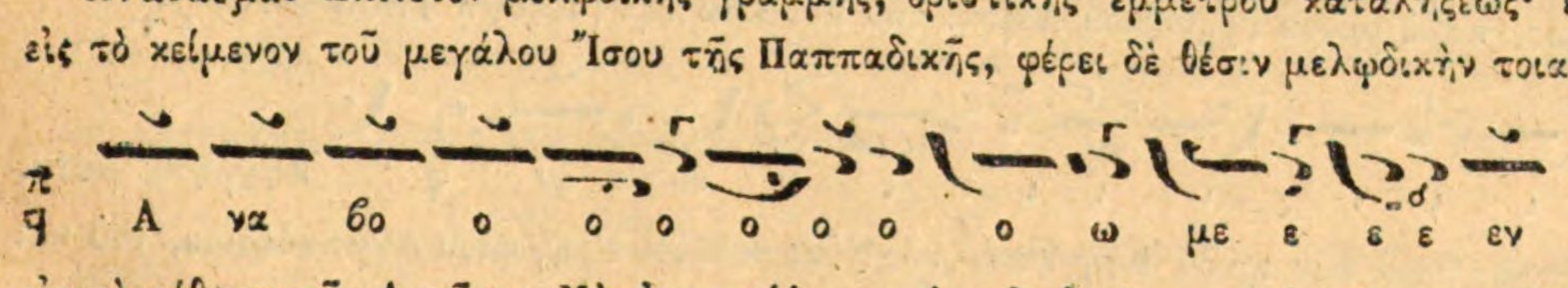
Ἄμωμος. Τὸ μεσονυκτικὸν, ἢ αἱ τρεῖς στάσεις τοῦ ιζ'. Καθίσματος· 2) ἡ στιχολογία τοῦ Ἐπιταφίου Ὕμνου· 3) ἡ Νεκρώσιμος ἀκολουθία, καὶ τοῦ Μνημοσύνου «Μακάριοι ἄμωμοι ἐν ὁδῷ οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου.» (ψαλμ. 118.)

Ἀναβαθμοί. Μέρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας· 2) κλάδος τις ἑκάστου κυρίου ἢ πλαγίου ἤχου, ὅστις λέγεται παράμεσος ἦχος, κατὰ τὰς διαιρέσεις τῶν ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ· 3) σειρὰ ἑκάστου ἤχου τῆς Ἀναστασίμου ἀκολουθίας· 4) οἱ μετὰ τὴν Ὑπακοὴν εἰς τρία Ἀντίφωνα ψαλλόμενοι στίχοι, εἰς τύπον μὲν τῆς ἐκ γῆς εἰς οὐρανὸν νοερᾶς ἀναβάσεως διὰ τῶν ἀναβαθμῶν τῆς κλίμακος, ἣν εἶδεν ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ· «Καὶ ἰδοὺ κλίμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῇ ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον εἰς αὐτὴν, ὁ δὲ Κύριος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς.» (Γεν. Κεφ. 28.) εἰς ἀνάμνησιν τῶν 15 Ἀναβαθμῶν τοῦ ιή. Καθίσματος τοῦ Ψαλτηρίου τοῦ Δαυΐδ (ἐξ ὧν καὶ ἐπήγασαν) ἅτινα ἔψαλλον ᾠδικῶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ, κατὰ προσταγὴν τοῦ Σολομῶντος· διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζονται «Ἀναβαθμοί.» Ὁ δὲ Κάλλιστος Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος, περὶ τούτου λέγει ταῦτα. «Ἀναβαθμοὶ κέκληνται καὶ διὰ τὰς πέντε καὶ δέκα τοῦ Ἱεροῦ βαθμίδας, ἐν αἷς ἀντιπροσώπως ἑστῶτες οἱ τοῦ μέλους κατάρχοντες ἐκμελῶς αὐτοὺς ἀνεκρότουν, τοῦ Δαυΐδ καὶ Βασιλέως διὰ τοῦ υἱοῦ Σολομῶντος τοῦτο προστάξαντος, τὸ ἑπόμενον προορώντων.» (Ἰδὲ τὰς αὐτοῦ ἑρμηνείας τῶν Ἀναβαθμῶν, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν ἐκτεταμένην ἑρμηνείαν Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, Νέα Κλίμαξ.)

Ἀνάβασις. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς φωνασκίας τοῦ ἀρχαρίου μαθητοῦ ἐπὶ τῆς διατονικῆς κλίμακος· 2) ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ καταμέτρησις τῶν συνεχῶν φθόγγων τῆς παραλλαγῆς· 3) σειρὰ φθόγγων ψαλλομένων ἀπὸ τοῦ βαρέος πρὸς τὸ ὀξὺ διὰ τῶν ἑξῆς συλλαβῶν· Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα· κατὰ τὴν προπαιδευτικὴν τῶν ἀρχαίων τάξιν, ἐπὶ τῆς διατονικῆς κλίμακος· 4) ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ προχώρησις μελῳδικῆς τινος γραμμῆς, δι' ὀλίγων ἢ πολλῶν ἀνιόντων χαρακτήρων·

Ἀνάβασμα. Ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς, ὁριστικῆς ἐμμέτρου καταλήξεως· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς, φέρει δὲ θέσιν μελῳδικὴν τοιαύτην

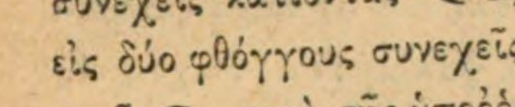

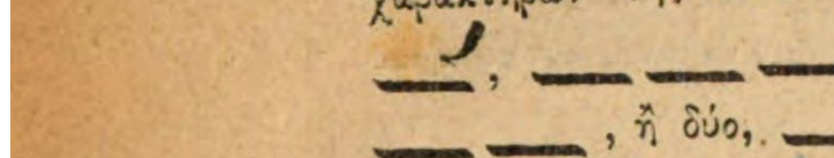
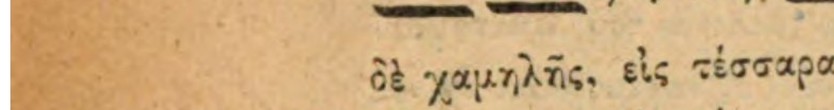
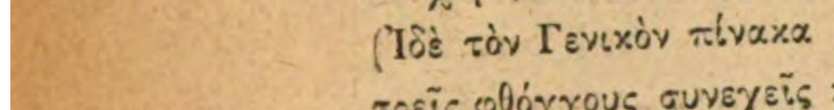
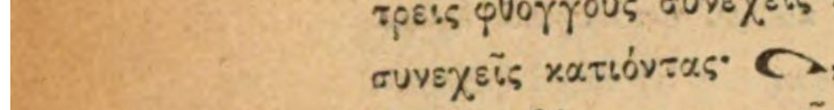
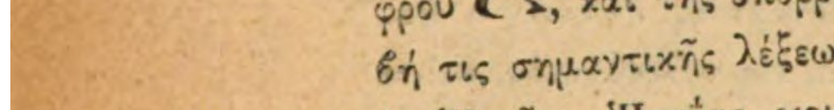
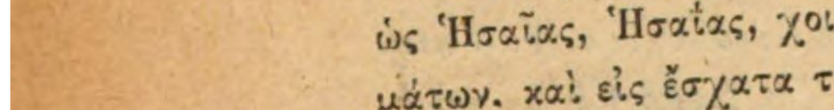
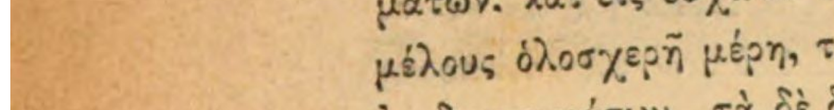
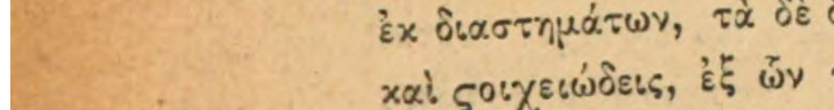
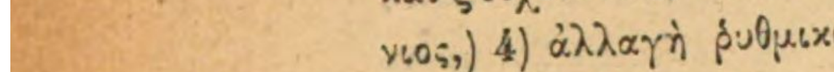
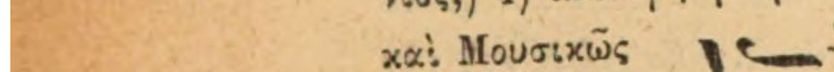
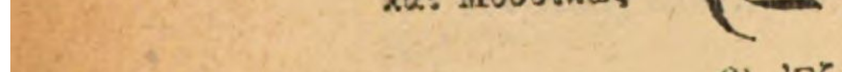
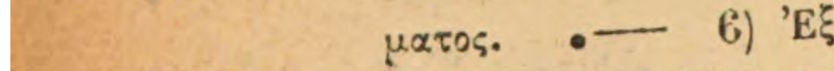
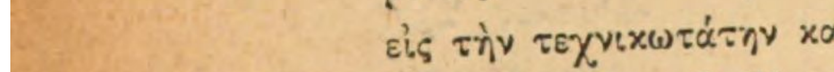
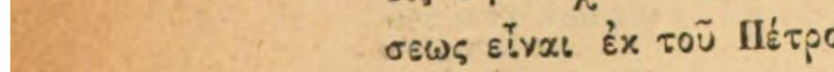
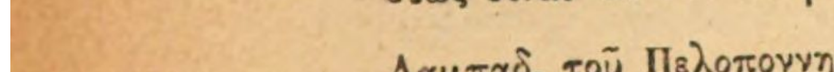
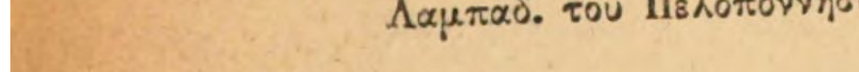
π q Α να βο ο ο ο ο ο ο ω με ε ε ε εν Δ

εἰς τὸ μάθημα τῆς Δοχῆς «Μὴ ἀποστρέψῃς.» ἡ μελῳδικὴ γραμμὴ τῆς περιόδου «ταχύ.» εἶναι ἀνάβασμα. κτλ.

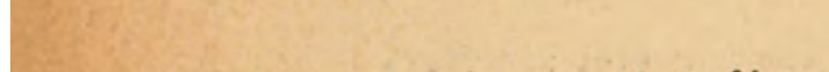
Ἀναγραμματισμός. Κανών τις τῆς μελοποιΐας τοῦ τελευταίου μαθήματος τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς· 2) τὸ τελευταῖον θέμα τῆς γυμνάσεως τῆς τοῦ Μαθηματαρίου μελοποιΐας· 3) ἡ αἰτία τῆς ἐκβολῆς τῶν ἐντελῶν καταλήξεων τῆς ὁριστικῆς γραμμῆς κατ' ἀπάτην, καὶ προχωρεῖν πάλιν εἰς τὴν ἀόριστον τοῦ μαθήματος μελέτην ἢ σύνθεσιν, ἧς ὁ τρόπος εἶναι τὸ νὰ λαμβάνῃ ὁ ποιητὴς τὸ κείμενον πρῶτον ἀπὸ τὰ μέσα κατ' ἐκλογὴν λόγου, καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀρχήν· π. χ. τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην, παρέλαβεν ὁ Χριστὸς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. Εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀναγραμματισμοῦ μεγάλως συνηγωνίζοντο οἱ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν παλαιοὶ Μουσικοδιδάσκαλοι. Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων τούτων πολλὰ ὀλίγοι ἐμιμήθησαν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀναγραμματισμὸν μετὰ τὴν ἅλωσιν. Ὁ ἀναγραμματισμὸς λέγεται καὶ

παρεκβολὴ, καθὼς ἀναφέρεται τοῦτο εἰς τὸ Μαθηματάριον ἀπὸ Ἰωάννην τὸν Γλυκέα, καὶ ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Μαΐστορα τὸν Κουκουζέλην.

Ἀνακάμπτουσα. Κανών τις τῆς μελοποιΐας, οὗτινος ἴδιον εἶναι τὸ νὰ ἐπεγείρῃ τὴν γραμμὴν τοῦ μέλους ἐκ τοῦ ὀξέος πρὸς τὸ βαρὺ, διὰ τῶν κατιόντων χαρακτήρων, καὶ κατ' εὐθυφορίαν συνεχῶς οὕτως· « Ἀνακάμπτουσα δέ ἐστιν ἡ διὰ τῶν ἑπομένων ἀποτελοῦσα τὴν βαρύτητα· » (Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος.)

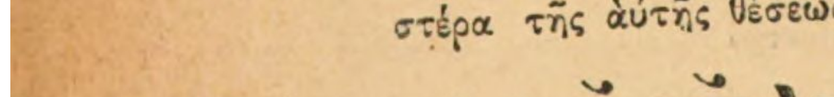
Ἀνάλυσις. Ἡ ἐξήγησις τοῦ λόγου ἐκ τοῦ ὀλίγου εἰς πολὺ, ἢ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς ἁπλοῦν· 2) ἀνάλυσις τῶν συστημάτων τῆς Μουσικῆς τοῦ Διαπασῶν, εἰς δύο κοινὰ τετράχορδα· 3) ἀνάλυσις τῶν ὑπερβατῶν χαρακτήρων τῆς Μουσικῆς εἰς συνεχεῖς· τῆς μὲν ὑψηλῆς εἰς τέσσαρας φθόγγους συνεχεῖς ἀνιόντας . τοῦ δὲ κεντήματος εἰς τρεῖς φθόγγους συνεχεῖς ἀνιόντας, , ἢ δύο, , εἰς δύο συνεχεῖς ἀνιόντας· , ἢ . τῆς δὲ χαμηλῆς, εἰς τέσσαρας φθόγγους συνεχεῖς κατιόντας· , εἴτε οὕτως (Ἰδὲ τὸν Γενικὸν πίνακα τῆς συμπλοκῆς τῶν χαρακτήρων.) Τοῦ δὲ ἑλαφροῦ κατὰ τὸ σύνθετον μὲν εἰς τρεῖς φθόγγους συνεχεῖς κατιόντας , ἢ οὕτως , κατὰ τὸ ἁπλοῦν δὲ, εἰς δύο φθόγγους συνεχεῖς κατιόντας· , καὶ καθ' ὑπόταξιν τῆς ἀποστρόφου, οὕτως · τῆς δὲ ὑποῤῥοῆς εἰς δύο φθόγγους συνεχεῖς κατιόντας · ἡ δὲ ἀνάλυσις τῶν δύο διφθόγγων χαρακτήρων τοῦ ἑλαφροῦ , καὶ τῆς ὑποῤῥοῆς , γίνεται ἐνίοτε ἐξ ἀνάγκης, ὅτε ἤθελε συμπέσῃ ὑπὸ τῆς ὑποῤῥοῆς συλλαβή τις σημαντικῆς λέξεως· καθὼς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γίνεται ἀνάλυσις τῶν διφθόγγων αι, οι, αυ, κτλ. ὡς Ἡσαΐας, Ἡσαΐας, χοικὸς, χοϊκὸς, αὖλος, ἄϋλος κτλ. « Καὶ γὰρ συνίσταται ὁ λόγος ἐκ πρώτων γραμμάτων. καὶ εἰς ἔσχατα ταῦτα ἀναλύεται, οὕτω καὶ τῆς ἐμμελοῦς καὶ ἡρμοσμένης φωνῆς καὶ παντὸς τοῦ μέλους ὁλοσχερῆ μέρη, τὰ λεγόμενα συστήματα, τετράχορδα, πεντάχορδα καὶ ὀκτάχορδα. Ταῦτα δέ ἐστιν ἐκ διαστημάτων, τὰ δὲ διαστήματα ἐκ τῶν φθόγγων, αἵτινες πάλιν φωναὶ εἰσὶ πρῶται καὶ διαιρετικαὶ καὶ στοιχειώδεις, ἐξ ὧν πρῶτον συνίσταται τὸ πᾶν μέλος, καὶ εἰς ἔσχατα ἀναλύεται. » (Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος,) 4) ἀλλαγὴ ῥυθμικοῦ ποδὸς, ἀπὸ Σπονδεῖον, εἰς Προκελευσματικόν· οἷον· ∪ ∪ ∪ ∪ ἀντὶ — — καὶ Μουσικῶς ἀντὶ 5) γραμμὴ ἥτις γίνεται ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ στίγματος. 6) Ἐξήγησις τοῦ ὀχληροῦ καὶ δυσνοήτου τρόπου τῆς παλαιᾶς γραφῆς (τῆς Μουσικῆς) εἰς τὴν τεχνικωτάτην καὶ ἐπιστημονικωτάτην νέαν τῆς Μουσικῆς μέθοδον. (Τὸ παράδειγμα τῆς ἐξηγήσεως εἶναι ἐκ τοῦ Πέτρου Λαμπαδ. τοῦ Πελοποννησίου Κοινωνικὸν Ποτήριον· ἦχος Α'.) Ἐξήγησις Πέτρου Λαμπαδ. τοῦ Πελοποννησίου (Ἐποχὴ. 1755—62).

Κυ ρι ου

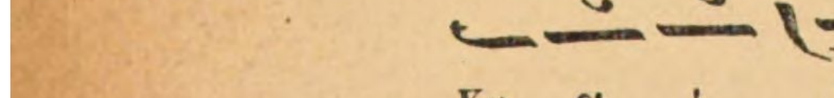
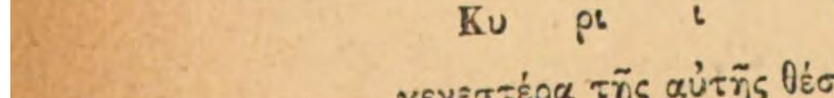
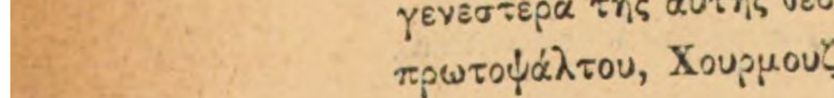
Ἐξήγησις μεταγενεστέρα τῆς αὐτῆς θέσεως, παρὰ μόνου Γρηγορίου Λαμπ. τοῦ καὶ πρωτοψ. (Ἐποχὴ 1808—10)

Κυ ρι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ου ου ου ου

Ἐξήγησις μεταγενεστέρα τῆς αὐτῆς θέσεως παρὰ τῶν τριῶν Ἐξηγητῶν τῆς Νέας μεθόδου Γρηγορίου Λαμπαδαρίου, τοῦ καὶ πρωτοψάλτου, Χουρμουζίου χαρτοφύλακος, καὶ Χρυσάνθου Προύσσης. (Ἐποχὴ 1813 —15)

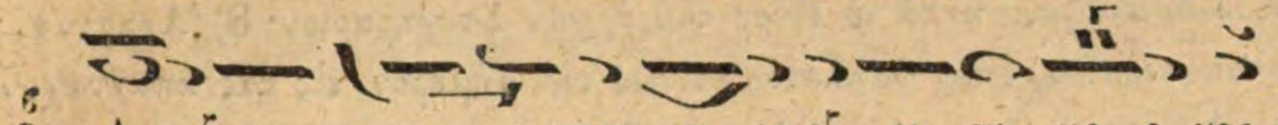
Δ Κυ ρι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ου ου ου ου ου ου ου ου

Ἀνάμικτα. Ὅσα μαθήματα τακτικά τε καὶ ἔκτακτα, μετέχουσιν ἀπὸ δύο εἴδη τῆς ψαλμῳδίας λέγονται μικτὰ ἢ ἀνάμικτα· ὡς ὁ στίχος (Εἱρμὸς) τοῦ « Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ. » οὗτινος τὸ μέλος εἶναι ἀπὸ καθαρὰν βάσιν, καὶ τριφωνίαν. καὶ ἀπὸ φυσικὴν μαρτυρίαν , καὶ ἀπὸ μικτὴν τῆς τριφωνίας καὶ ἄλλοι παρόμοιοι· 2) Τὸ εἶδος τῶν Καλοφωνικῶν Εἱρμῶν, τῶν ὁποίων τὸ σύστημα μετέχει καὶ ἀπὸ τὰς γραμμὰς τοῦ Εἱρμολογίου, τῆς Παππαδικῆς, καὶ τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου. (Τὸ τοιοῦτον εἶδος ὀνομάζε-

ται ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς Μουσικοὺς « Καλοφωνικὸν Στιχηρόν. ») 3) τὸ εἶδος τῶν ἀργῶν Καταβασιῶν· 4) τὸ σύστημα τῶν Δοχῶν ἢ μεγάλων Προκειμένων (Μὴ ἀποστρέψῃς κτλ.) Τὴν γὰρ σὴν μήτραν· Ἅγιος, Ἅγιος, Σὲ ὑμνοῦμεν, καὶ ἄλλα παρόμοια. (Ἴδε μικτόν.)

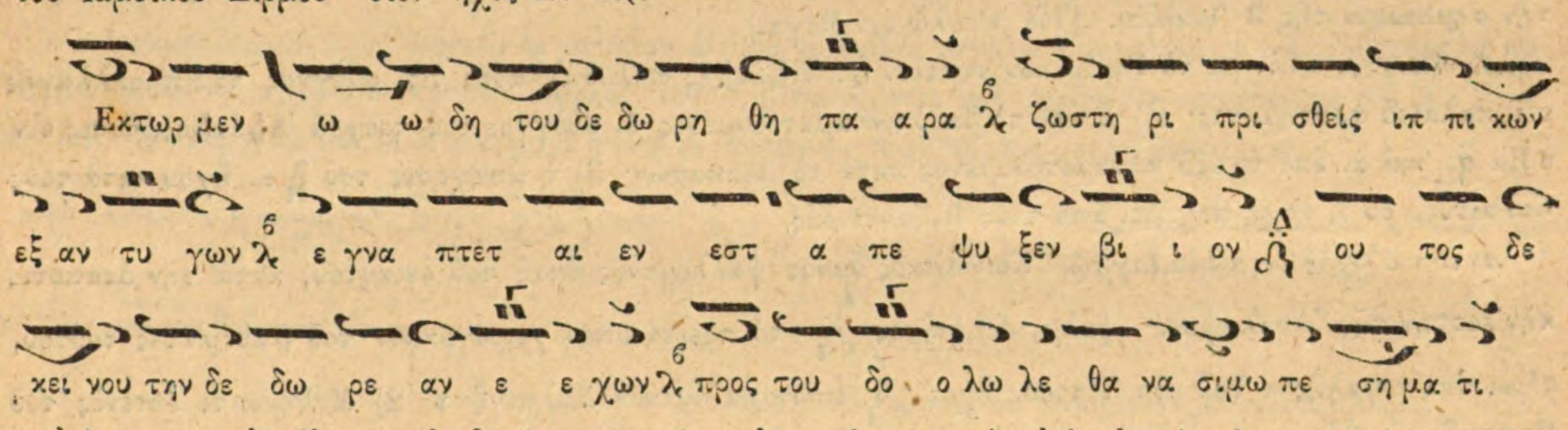
Ἄνναγες. Πολυσύλλαβός τις φθόγγος τῆς Μουσικῆς μὲ τὰ διπλᾶ σημεῖα τοῦ πελαστοῦ ηη, καὶ μὲ τὸ Γορθμικὸν σημεῖον ι, τοῦ παλαιοῦ συστήματος Ἀηηαιες· 2) ὁ παριστάνων τὴν βάσιν τοῦ Δωρίου ἤχου (πρώτου ἤχου) ἐπι τοῦ τροχοῦ Ἀηηαιες· 3) ὁ ἀ. μὲν ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, ἐ. δὲ ἐπὶ τοῦ Διαπασῶν καταμετρούμενος πολυσύλλαβος φθόγγος τῆς παραλλαγῆς τῶν παλαιῶν Ἀηηαιες, οὗ ἡ ἀρχὴ πηγάζει ἀπὸ τούς Βυζαντινούς. Χρύσανθος ὁ Προύσσης λέγει. « Τὸ Ἀηηαιες, παράγεται ἀπὸ τοῦ Ἄννα, ἄνες· τοὐτέστιν Ἄναξ ἄφες. » (Θεωρητικὸν μέγα· § 66.)

Ἄναξ ἀράκτων. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής· 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος δ΄. ᾠδῆς ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῆς Πεντηκοστῆς· 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος δ΄. ᾠδῆς δ΄. ἤχου γένος διατονικοῦ.

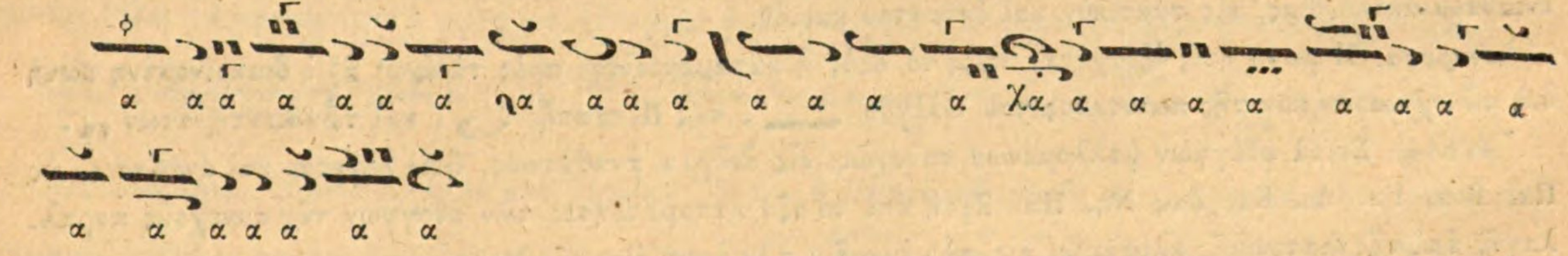
Ἀ ναξ α να α κτων οι ος ες οι ου μο ο νος κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμ. Καταβασ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι Ἰωάννης ὁ Ἀρκλᾶς, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα καὶ τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Σοφοκλέους (Αἴας Μαστιγοφόρος) « Ἕκτωρ μὲν ᾧ δὴ τοῦδ' ἐδωρήθη πάρα » στίχ. 1029· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Σοφοκλέως, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος Δ΄.

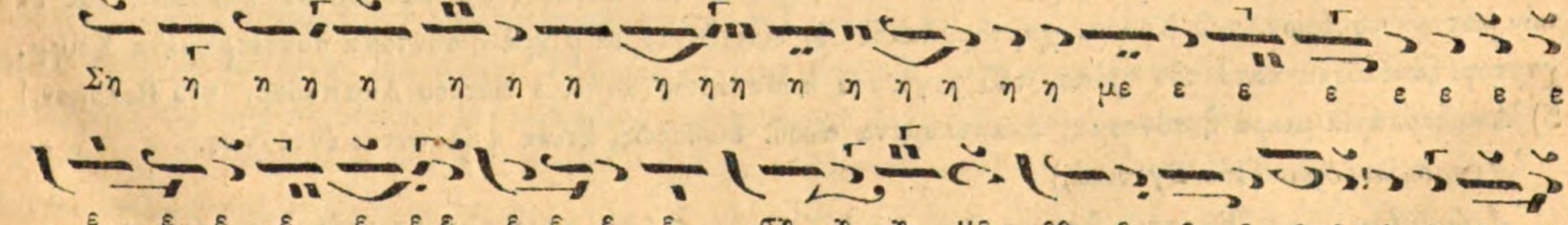

Ἑκτωρ μεν . ω ω δη του δε δω ρη θη πα α ρα ζωστη ρι πρι σθεις ιπ πι κων εξ αν τυ γων ε γνα πτετ αι εν εστ α πε ψυ ξεν βι ι ον ου τος δε κει νου την δε δω ρε αν ε ε χων προς του δο ο λω λε θα να σιμω πε σημα τι.

Ἀνάπαυμα. Ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς, ἐμπεριέχεται καὶ αὐτὸ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· φέρει δὲ ἡ μελῳδική του γραμμὴ, τοιαύτην ἀτελῆ κατάληξιν ἢ θέσιν.

Ἀνάπαυμα. Ὁ καλεῖται καὶ « Σήμερον » ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· « Ἀνάπαυμα Σήμερον· » 2) ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς· φέρει δὲ ἡ μελῳδική του γραμμὴ τοιαύτην ἐντελῆ ὁριστικὴν κατάληξιν ἢ θέσιν Πα.

Ἀνάπεστος. Ῥυθμικὸς ποῦς, δεικνύων τὰ χρονικὰ μέτρα τοῦ ῥυθμοῦ ἀπὸ δύο βραχέα, καὶ ἑνὸς μακροῦ· υ υ — καὶ Μουσικῶς.

Ἀνάστα ὁ Θεός. Στίχος προφητικὸς ψαλλόμενος ἐν τῇ Λειτουργίᾳ τοῦ Μεγ. Σαββάτου ὅτε διασκορποῦν τὰ νικηφόρα βαΐα, ἀντὶ Ἀλληλούϊα· εἰς παλαιότερα χειρόγραφα ἔχει τὸ τέλος τοῦ Μαθήματος τού-

του οὕτως· « κρίνων τὴν γῆν, ὅτι σὺ βασιλεύεις εἰς τοὺς αἰῶνας· » φαίνεται ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ὀρθοδόξους οὕτως ἐψάλλετο τὸ τέλος μὲ τὸ ὅλον.

Ἀναστάσιμα. Τὰ ὑπάγοντα εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ τροπάρια· 2) τὰ τοῦ Πεντηκοσταρίου τροπάρια, τὰ ψαλλόμενα μέχρι τῆς ἀποδόσεως τοῦ « Χριστὸς ἀνέστη· » 3) τὰ ἐμπεριεχόμενα ἅπαντα τῆς Ὀκτωήχου καὶ ψαλλόμενα εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐξαιρουμένης τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, καὶ τῆς Πεντηκοστῆς· (ἢ καὶ τῶν ἄλλων Δεσποτικῶν ἑορτῶν, ὅταν τύχωσιν ἐν Κυριακῇ·) 4) τὰ μετὰ τὸν Εἱρμὸν ἀνὰ ἓν ψαλλόμενα τροπάρια τοῦ Κανόνος τῆς πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως Κυριακῆς.

Ἀναστασιματάριον. Βιβλίον τι Μουσικὸν, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται τῶν ὀκτὼ ἤχων τὰ Ἀναστάσιμα τροπάρια· 2) ἡ βάσις τοῦ συντόμου Στιχηραρίου· 3) τὸ πρῶτον τῆς παραδόσεως μάθημα τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς· 4) Ἀναστασιματάριον στιχηρὸν, ὃ λέγεται ἀργόν· 5) Ἀναστασιματάριον Εἱρμολογικὸν, ὃ λέγεται σύντομον· 6) Ἀναστασιματάριον παλαιότατον Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος, καὶ Χρυσάφου τοῦ Παλαιοῦ· 7) Ἀναστασιματάριον παλαιὸν τοῦ νέου Χρυσάφου, κατὰ τὸ εἶδος τοῦ ἀργοῦ Στιχηραρίου· 8) Ἀναστασιματάριον Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, ὅπερ ψάλλεται κοινῶς τὴν σήμερον εἰς τὰς ἁπανταχοῦ τῶν Ὀρθοδόξων ἐκκλησίας, τοῦτ' ἔστιν ἡ βάσις τοῦ συντόμου Στιχηραρίου.

Ἀνατολικά Στιχηρά τινα Ἀναστάσιμα. 2) τὰ μετὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ τέσσαρα πρῶτα Στιχηρὰ Ἀναστάσιμα, τὰ ἕτερα τέσσαρα Στιχηρὰ Ἀναστάσιμα τοῦ Ἀνατολίου Πατριάρχου, ἅτινα φέρουσι τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ποιητοῦ, ἀντὶ Ἀνατολίου Πατριάρχου « Ἀνατολικά. » ὡς εἶναι γεγραμμένα εἰς τοὺς ἑσπερινοὺς ὅλων τῶν ἤχων τὸ « Ἀνατολικά. » Βαρθολομαῖος ὁ Κουτλουμουσιανὸς λέγει περὶ τούτου εἰς τὴν σημείωσιν τῆς 3 Ἰουλίου. (Ἰδὲ Ὡρολόγιον Μέγα.)

Ἀνδεάντες. Τὸ μὲ τὸ Γορθμικὸν σημεῖον ι. Ἀιέαιες πολυσύλλαβός τις φθόγγος τῆς παραλλαγῆς τοῦ παλαιοῦ συστήματος· 2) ὁ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμετρούμενος ἑ. φθόγγος τοῦ τροχοῦ Ἀιέαιες, ὅστις εἶν' ὁ Πα ᾳ, καὶ ἁ. ἐπὶ τὸ ὀξὺ καταμετρούμενος κατὰ τὸ Διαπασῶν· 3) ἡ ἀπήχησις τοῦ ᾱ ἁ. ἤχου κατὰ τοὺς παλαιούς, οὗ ἡ ἀρχὴ πηγάζει ἀπὸ τοὺς Βυζαντινούς.

Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ. Κοινωνικὸς ὕμνος ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὴν Δεσποτικὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναλήψεως· (ψαλμ. 46.) ἦχος ᾱ τὸ πρωτότυπον χειρόγραφον τοῦ μαθήματος τούτου, φέρει ἐπὶ κεφαλῆς « Τοῦ κὺρ Πέτρου. ἦχος ᾱ ἐπωνομαζόμενον Σάλπιγξ· » 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

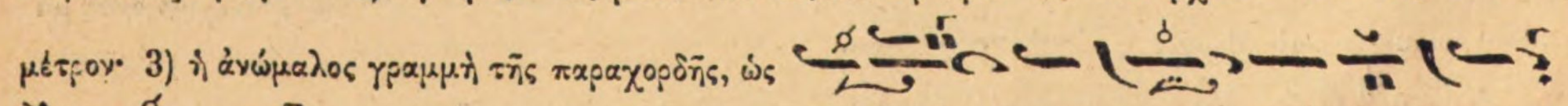
Ἀνθολογία. Μουσικόν τι βιβλίον, ὅπερ ἐμπεριέχει ἅπαντα τὰ ψαλλόμενα μαθήματα, εἰς ὅλας τὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀκολουθίας, εἰς τακτικὸν καὶ ἔκτακτον καιρόν.

Ἀνιοῦσα. Ἡ φωνὴ ἥτις ἐξέρχεται πρὸς τὸ ὀξὺ, ἢ καταμετρεῖται πρὸς τὰ ἄνω· 2) ἡ διακρινομένη φωνὴ διὰ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος τοῦ Ὀλίγου —, τῆς Πεταστῆς ⸝, καὶ τῶν Κεντημάτων ••.

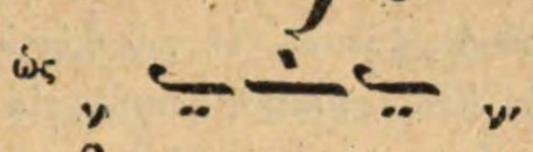
Ἄνοδος. Σειρὰ φθόγγων ψαλλομένων συνεχῶς, εἰς δεῖγμα ἀναβάσεως, ἥτις λέγεται καὶ ἀνάβασις, ὡς Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πά· 2) ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ καταμέτρησις τῶν φθόγγων τῆς συνεχοῦς παραλλαγῆς ἐπὶ τῆς διατονικῆς κλίμακος, εἰς τὴν ἔναρξιν τῶν ἀρχαρίων τῆς Μουσικῆς.

Ἀνοιξαντάρια. Μάθημα Στιχηραρικὸν ἀνάμικτον, στιχολογικῶς ψαλλόμενον εἰς τοὺς Μ. Ἑσπερινοὺς τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἅτινα λέγονται καὶ Τριαδικοὶ ὕμνοι ἀπὸ τοὺς Βυζαντινούς· 2) τὸ τρίτον μέρος τοῦ Προοιμιακοῦ (τοῦ 103 ψαλμ.) ὅπερ ψάλλεται εἰς τὰς ἀγρυπνίας « Ἀνοίξαντός σου τὴν χεῖρα.) κτλ. 3) Ἀνοιξαντάρια τὰ μέγιστα ἢ ἀργὰ, Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη καὶ ἄλλων παλαιῶν, καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων, τοῦ Χουρμ. χαρτοφύλακος· 4) Ἀνοιξαντάρια μικρὰ ἢ σύντομα συντετμημένα Χουρμ. χαρτοφ. (ἀνέκδοτα κατὰ τὸν τρόπον τοῦ μεγίστου « Μακάριος ἀνήρ. » Πέτρου Λαμπαδαρ. τοῦ Πελοπον.) 5) Ἀνοιξαντάρια μικρὰ ἢ σύντομα, ἀναλελυμένα Θεοδ. Φωκαέως, ἅτινα ψάλλονται ἐντέχνως.

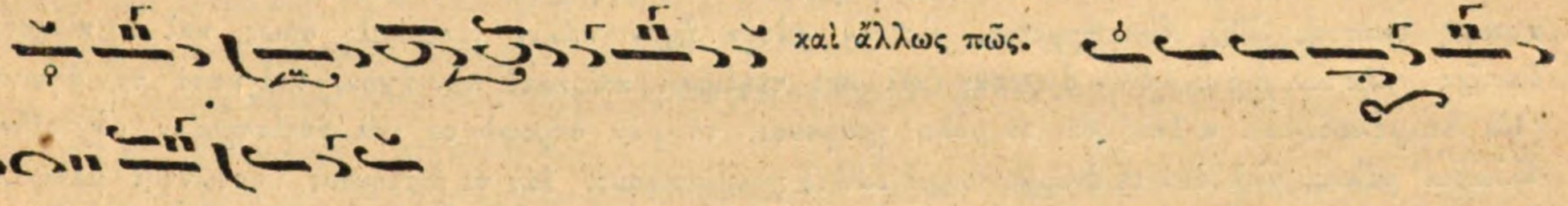
Ἀνομοιόστροφα. (Ἰδὲ Σχετικά.)

Ἀνώμαλον, λος. Ἕκαστον ᾆσμα τοῦ χοροῦ ἐν γένει, τοῦ ὁποίου ὁ ρυθμὸς εἶν' ἐλλειπὴς 1]4, ἀπὸ τὸν ἀκέραιον 4]4 ρυθμόν· 2) ὁ ρυθμὸς ὅστις μεταβαίνει εἰς ἄλλο μέτρον καὶ ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ μέτρον· 3) ἡ ἀνώμαλος γραμμὴ τῆς παραχορδῆς, ὡς 4) τὸ ἀπὸ εὐθεῖαν ὑποπίπτον εἰς ἄλλο σχῆμα· 5) τὸ σύστημα τοῦ τροχοῦ πρὸς τὸ

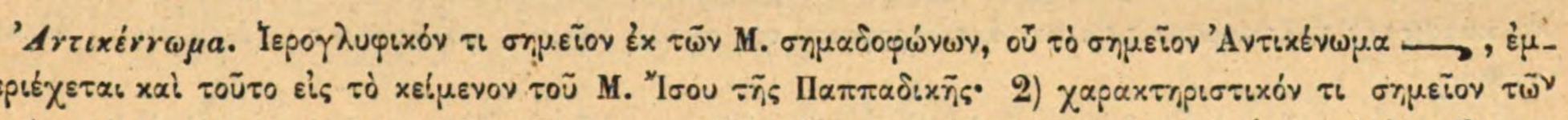
Διαπασῶν· 6) ἡ καταμέτρησις τῶν φθόγγων τοῦ πενταχόρδου, πρὸς τὸ ὀκτάχορδον, τῆς τριφωνίας πρὸς τὴν ἑπταφωνίαν· 7) ἡ κατὰ παρεκτροπὴν μετάθεσις φθορᾶς ἀπὸ σχετικὸν φθόγγον εἰς ἀσύμφωνον· 8) τὰ ὑπὸ ἀμαθοῦς καὶ ὑπερόπτου ψαλλόμενον ἀπὸ ἀσυναρτήτους φθόγγους ἄῤῥητ' ἀθέμιτα.

Ἀντήχησις. Ἡ ἀντιφωνία τῆς βαρύτητος ἐπὶ τῆς ὀξύτητος, καὶ τ' ἀνάπαλιν ἥτις λέγεται καὶ παρήχησις· 2) ἡ ἀμφοτέρωθεν τῶν ψαλτῶν ἀντιφωνία ἐπὶ τῆς στιχολογίας· 3) ἡ ἀντήχησις τῶν συστημάτων ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀξύ, ἣν λέγομεν « Ἑπταφωνίαν. » 4) ἀντήχησις μερικὴ, διακρινομένη ἀπὸ τὸ πεντάχορδον σύστημα τοῦ τροχοῦ, κατὰ συμφωνίαν διαπέντε 5) Ἀντήχησις γενικὴ, διακρινομένη ἀπὸ τὸ ὀκτάχορδον σύστημα τοῦ Διαπασῶν, κατὰ συμφωνίαν διὰ ὀκτώ· 6) ὁ συνδυασμὸς τῆς συμφώνου συμφωνίας, 7) ὁ φθόγγος ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὰ ἄκρα τῆς διαστάσεως, καὶ ἀπὸ τὰ Ἴσα τῆς ἠχήσεως τῶν δύο χορδῶν τοῦ συστήματος, ἤτοι τῆς ὀξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος· ἐξ ὧν, ἡ μὲν ά. χορδὴ τῆς βαρύτητος Ἴσον ἐστὶν ἀντηχήσεως τῆς ὀξύτητος· ὡς ἡ δὲ πρώτη χορδὴ τῆς ὀξύτητος, Ἴσον ἐστὶν ἀντηχήσεως τῆς βαρύτητος· ὡς καὶ ὑπάρχει εἰς αὐτὴν ἡ τῆς ἁρμονικῆς καὶ ἀριθμητικῆς ἀναλογίας συμφωνία· « διὸ συμβαίνει ἐτυμολογικῶς σύμφωνα καλεῖσθαι αὐτά· τοῦ γὰρ ἑνὸς (Ἴσου) αὐτῶν, κρουέντος φθόγγου, τὸν ἕτερον, μηδενὸς ἁψαμένου, συμβέβηκεν ἀντηχεῖν.» (Βακχείων ὁ Γέρων.)

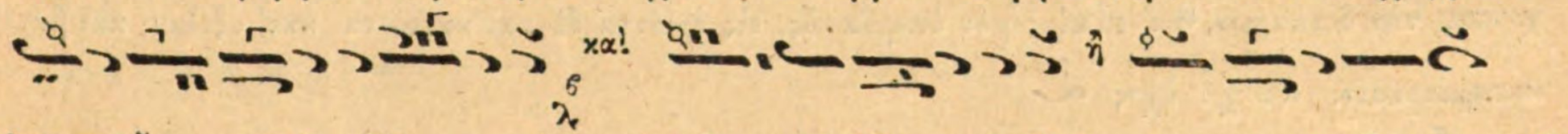
Ἀντικεκωκύλισμα. Ἱερογλυφικόν τι σημεῖον ἐκ τῶν παλαιῶν μεγάλων ὑποστάσεων ἢ σημαδοφώνων, οὗ τὸ σημεῖον καὶ τὸ σχῆμα Ἀντικενωκύλισμα ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς, ἡ δὲ ἐνέργειά του φέρει πάντοτε γραμμὴν ἀόριστον εἰς ἀτελῆ κατάληξιν.

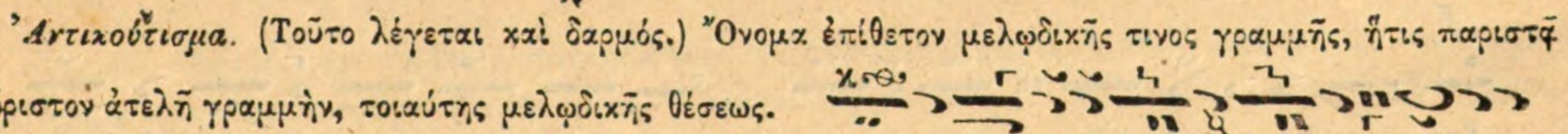
καὶ ἄλλως πῶς.

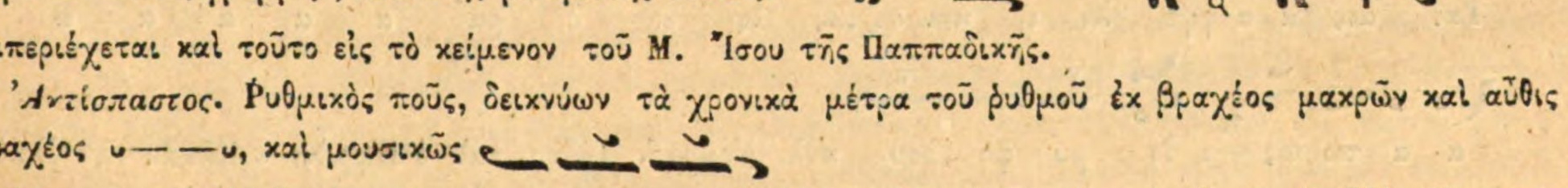

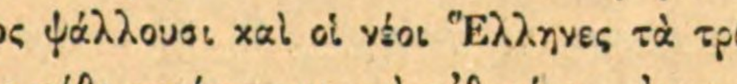
Ἀντικέκρωμα. Ἱερογλυφικόν τι σημεῖον ἐκ τῶν Μ. σημαδοφώνων, οὗ τὸ σημεῖον Ἀντικένωμα , ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· 2) χαρακτηριστικόν τι σημεῖον τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων τῆς τροπικῆς ποιότητος· καὶ ἡ μὲν τροπική του ποιότης κατὰ τὸ τραχὺ ἀποτέλεσμα φωνῆς, θέλει νὰ προφέρηται ἡ φωνὴ μὲ πέταγμα· ἡ δὲ ἐνέργειά του φέρει ἐξήγησιν τοιαύτης γραμμῆς.

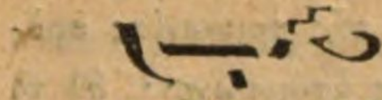
καὶ ἡ

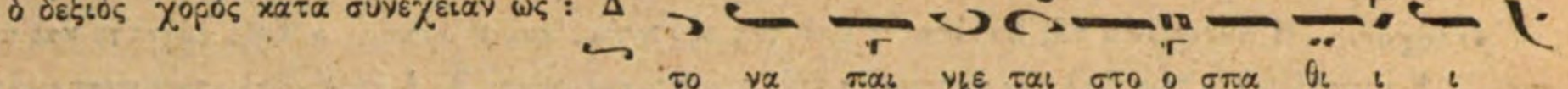
Ἀντικούϊτισμα. (Τοῦτο λέγεται καὶ δαρμός.) Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς τινος γραμμῆς, ἥτις παριστᾷ ἀόριστον ἀτελῆ γραμμὴν, τοιαύτης μελῳδικῆς θέσεως. ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς.

Ἀντίσπαστος. Ῥυθμικὸς πούς, δεικνύων τὰ χρονικὰ μέτρα τοῦ ῥυθμοῦ ἐκ βραχέος μακρῶν καὶ αὖθις βραχέος ∪ — — ∪, καὶ μουσικῶς

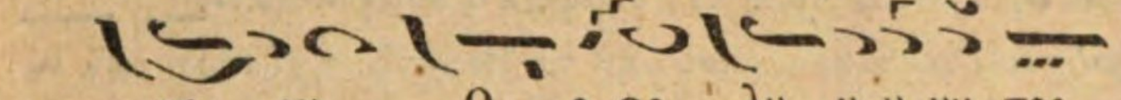
Ἀντιστροφή. Ἡ δραματικὴ καὶ ποιητικὴ στροφὴ τοῦ χοροῦ, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς ᾠδὴ τῆς στροφῆς, ἣ συνήθως ψάλλουσι καὶ οἱ νέοι Ἕλληνες τὰ τραγῴδια τῶν μεταγενεστέρων Ἡρώων Ἑλλήνων ἐπὶ τραπέζης, ἢ εἰς κάθε περίστασιν καὶ εὐθυμίαν, ἀνταποκρινομένης τῆς ᾠδικῆς στροφῆς ἐκ τῶν δευτέρων ἢ ἀριστερῶν, ᾀδόντων πρὸς τὴν Α'. στροφὴν ἢ δεξιῶν ᾀδόντων, καὶ οἱ παρ' αὐτῶν ἀντιστρόφως ψαλλόμενοι στίχοι τῶν Ἑλληνικῶν ᾀσμάτων π. χ. ἦχος Λύδιος, (Β'.) μικτὸς μετὰ τοῦ Ὑπολυδίου

τοῦτον καὶ ὁ ἀριστερὸς χορός· εἶτα ἄρχεται εἰς στροφὴν πάλιν ὁ δεξιὸς χορὸς κατὰ συνέχειαν ὡς : Δ

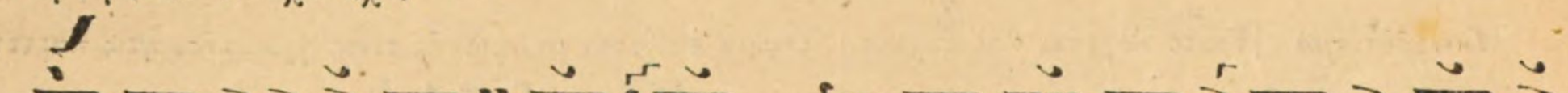

κτλ. 2). Ἡ Μουσικὴ ἀντιστροφὴ τοῦ χοροῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ψαλμῳδίας καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ᾠδὴ τῆς ἀντιστροφῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀνταποκρινομένη στιχολογία τοῦ « Μακάριος ἀνὴρ »· κτλ. 3) ἡ ἀνταποκρινομένη στιχολογία τῶν τυπικῶν ψαλμῶν· καὶ ἡ μὲν κίνησις ἢ ἔναρξις τοῦ Α΄. ψάλτου ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ πρὸς τὸν ἀριστερὸν χορὸν, παρὰ τοῦ ὁποίου ψάλλεται ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ᾠδὴ ἢ τυπικὴ στιχολογία τοῦ « Εὐλόγει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ »· (ψαλμ. 102) ἡ ὁποία κίνησις ἢ ἔναρξις ἐκ τοῦ δεξιοῦ χοροῦ πρὸς τὸν ἀριστερὸν, λέγεται « στροφή »· Ἡ δὲ κίνησις ἢ ἔναρξις τοῦ Β΄. ψάλτου ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ πρὸς τὸν δεξιὸν, παρὰ τοῦ ὁποίου ψάλλεται ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστήριος ᾠδὴ ἢ τυπικὴ στιχολογία του « Δόξα τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Αἶνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω ». (ψαλμ. 145). Ἡ ὁποία κίνησις ἢ ἔναρξις ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ πρὸς τὸν δεξιὸν, λέγεται « ἀντιστροφή »· εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα παριστάνεται καλῶς τὸ ἴδιον τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς. Ἐπειδὴ ἡ ποιητικὴ καὶ Μουσικὴ στροφὴ ἑκάστης ᾠδῆς ὅθεν ἄρχεται, εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον πάλιν τελειόνει· ὅπως καὶ ἡ κίνησις ἢ ἔναρξις ἑκάστου χοροῦ, ὅθεν ἄρχεται ἐκεῖ καὶ τελειόνει καὶ κατὰ τὸν ἦχον, καὶ κατὰ τὴν ἀγωγήν. (Ἰδὲ Ἐπιμελῴδημα). « Τοῖς δὲ τὰ μέλη γράφουσι, τὸ μὲν στροφόν τε καὶ ἀντίστροφον οὐχ οἷόν τε ἄλλᾶξαι μέλος, ἀλλ' ἐάν τε ἐναρμονίους, ἐάν τε χρωματικοὺς, ἐάν τε διατόνους ὑποθῶνται μελῳδίας, ἐν πάσαις δὲ ταῖς στροφαῖς τε καὶ ἀντιστροφαῖς τὰς αὐτὰς ἀγωγὰς φυλάττειν ». (Διονύσιος Ἁλικαρνασεύς).

Ἀντίφωνα. Εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ μέλη κυρίως λέγονται ὅσα μαθήματα ἄρχονται ἀπὸ ἀντιφωνίαν, καὶ ὅσαι παρακλητικαὶ γραμμαὶ ὁριστικῶν καὶ ἀορίστων, καταλήξεων, ὧν τὰ μέλη καὶ τὰ ἴσα διέρχονται τὴν διαπασῶν, ἀπ' εὐθείας μὲν ὑπερβατῶς, εἰς ἀνιόντα δὲ καὶ κατιόντα κατ' ὀξεῖαν καὶ βαρεῖαν καταμέτρησιν. π : χ : ἦχος

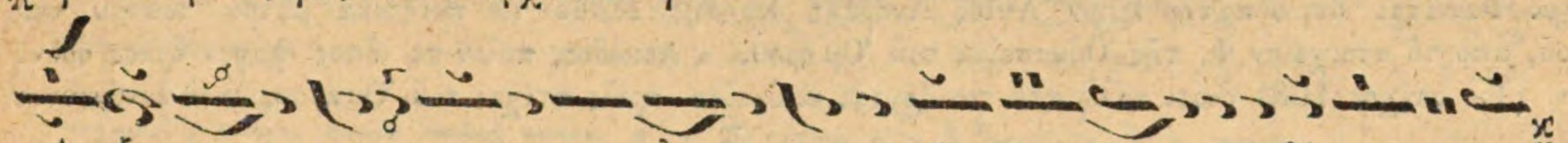
κτλ. Χουρμζ. Τοῦτο καὶ ὁ Εἱρμὸς « Πᾶσαν τὴν ἐλπίδα μου ἀντίφωνον ». 2) Τὰ ἐν τῇ Λειτουργίᾳ ψαλλόμενα χάριν συντομίας ἐν ταῖς Κυριακαῖς καὶ Σχόλαις, παραλειπομένων τῶν Τυπικῶν καὶ Μακαρισμῶν, ψάλλονται τὰ ἀντίφωνα. 3) Τὰ ἀντίφωνα τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν « Σῶσον ἡμᾶς παράκλητε ἀγαθέ »· καὶ ἄλλων παρομοίων. 4) Τὰ τῆς καθημερινῆς ἀκολουθίας « Ἀγαθὸν τῷ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ,— ὁ Κύριος ἐβασίλευσε, Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, κτλ. 5) Ἅπαντα τὰ ψαλλόμενα στιχηρὰ μετὰ τῶν Θεοτοκίων Εἱρμολογικῶς τῇ Ἁγίᾳ καὶ Μεγ. Πέμπτῃ, εἰς τὰ 12 Εὐαγγέλια, μέχρι τοῦ ς΄. Εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐκφωνεῖται τὸ, « Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου »· ἅτινα ἀνταποδίδονται εἰς 15 ἀντίφωνα. 6) Τὰ κατὰ ἐντελεῖς περιόδους ἀντιψαλλόμενα, καὶ ἀνταποδιδόμενα ἀπὸ τὸν δεξιὸν χορὸν, εἰς τὸν ἀριστερὸν, καὶ τ' ἀνάπαλιν· καθὼς « ἐπὶ τῇ θείᾳ δόξῃ σου » ὁ δεξιὸς « στεφάνων δόξης ἀξίωσον »· καθὼς, θᾶττον μολεῖν σε, ὁ ἀριστερὸς « τῆς ἐμῆς ῥαθυμίας ». 7) Κλάδος τις ἑκάστου κυρίου ἢ πλαγίου ἤχου. 8) Τὰ μετὰ τὴν ὑπακοὴν ψαλλόμενα ἀνὰ τρία

Ἀντίφωνα (τέσσαρα δὲ μόνον τοῦ λ Δ'.) Κάλλιστος Νικηφόρος ὁ Ξανθόπουλος περὶ τούτου, εἰς μὲν τὸν Α'. ὁρισμὸν λέγει· «Τίς ὁ λόγος τὸν ποιητὴν τρία ποιεῖν ἀντίφωνα, ἐννέα δὲ τοὺς ἀναβαθμοὺς κατ' ἦχον». Τρία μὲν ὁ ποιητὴς κατ' ἦχον ἐκτίθησι τὰ ἀντίφωνα εἰς τύπον πάντως τῆς Ἁγ. Τριάδος, καὶ τοῦ Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Ἀγγελικοῦ ὕμνου· ἐννέα δὲ πάλιν τοὺς ἀναβαθμοὺς διὰ τὴν τῶν ἐννέα Οὐρανίων ταγμάτων ἀκατάπαυστον καὶ πρὸς ἄλληλα ἀντίφωνον μελῳδίαν ». Εἰς δὲ τὸν Β'. ὁρισμὸν λέγει. « Διά τί ἀντίφωνα καὶ οὐ τροπάρια τούτους ὠνόμασεν ». Τὰ δὲ ἀντίφωνα ἐν πρώτοις τῷ ἱερῷ Ἰγνατίῳ ῥτῷ θεοφόρῳ καὶ Μάρτυρι εὕρηνται ἐν ἐκστάσει γινομένῳ, καὶ ἰδόντι αὐτῷ τὰ Οὐράνια τάγματα ἀντιφώνους ᾠδὰς τῷ Θεῷ ἀναπέμποντα ». Καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος διὰ τὸν λόγον τοῦτον, τοὺς στίχους τῶν ἀναβαθμῶν ὀνομάζει « Ἀντίφωνα ».

Ἀντιφωνία. Ἑπτάφωνον μάθημα τοῦ κρατηματαρίου, ὃ ἐπιγράφεται « κατ' ἀντιφωνίαν » (Ἰδὲ ἀντήχησις).

Ἀντῳδή. (Ἰδὲ ἀπὸ χοροῦ).

Ἄξιόν ἐστι, μεγαλύνειν Σε τὸν Ζωοδότην. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς ἀσυνήθιστος. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Β'. στάσεως τοῦ Ἐπιταφίου Ὕμνου· λ Α'. ἦχου Γένους διατονικοῦ π λ ϙ οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ ἀρχαῖον. q.

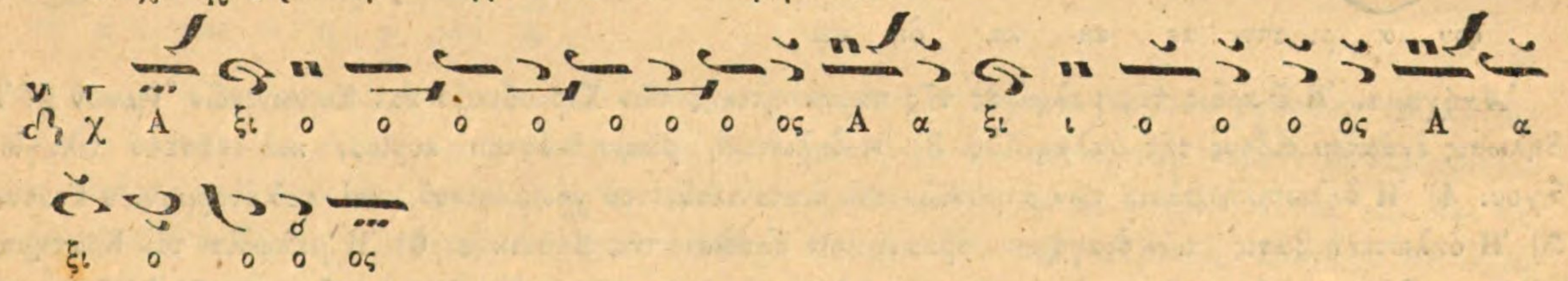

Ἄ ξι ο ον ε ε στι με γα λυ υ νειν ειν Σε τον Ζω ο ο ο δό ο ο την ϙ κτλ.

Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς, τὴν ὑπέρθεον ὑμνεῖν Τριάδα. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελὴς συνειθισμένος τοῦ Τριαδικοῦ Ὕμνου Β'. ἦχου Γένους χρωματικοῦ.

Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν Σε τὴν Θεοτόκον, Ὕμνος συνειθισμένος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ψαλλόμενος κοινῶς ἐν τοῖς διπτύχοις, εἰς διαφόρους ἤχους. 2) Τροπάριον Θεοτοκίον, ὃ ψάλλεται πάντοτε εἰς τὴν Θ'. ᾠδὴν τῆς παρακλήσεως.

Ἄξιος. Λέξις ἁπλῆ τρισσῶς ἐπαναλαμβανομένη μετὰ μέλους ἐναρμονίου εἰς χειροτονίας Ἀρχιερέων κτλ. εἰς ἦχον λ ϛ'. λήγει δ' ἁρμονικῶς εἰς τὴν τριφωνίαν.

Ν τ χ Α ξι ο ο ο ο ο ο ο ος Α α ξι ι ο ο ο ος Α α

ξι ο ο ο ος

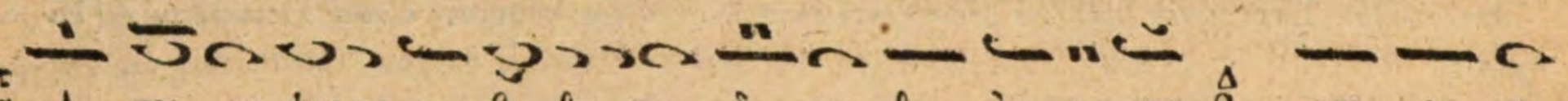
Ἀοιδός. Ἱεροψάλτης, ψάλτης, τραγῳδιστής· ὁ ἔκδοτος καὶ φύσει πεπλουτισμένος εἰς τὰ ᾄσματα Μουσικὸς ποιητής, ὃς ἐτάττετό ποτε εἰς τὸν κλάδον τῶν φιλοσόφων, καὶ εἰς τὴν μοῖραν τῶν Διδασκάλων. καὶ ὁ περὶ τὴν Μουσικὴν καταγινόμενος ἐξετιμᾶτο μεγάλως τὸ πάλαι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους· ἐκαλεῖτο δὲ ἐπῳδὸς· καὶ ἦτο ἀοιδὸς, κατὰ γένος καὶ σύστημα· ὅθεν ἀοιδὸς τῶν θρήνων, ἀοιδὸς Γαμηλίων, κ τ λ. « Τοὺς ἀοιδοὺς οἱ παλαιοὶ, ὅ ἐστι τοὺς περὶ τὴν Μουσικὴν καὶ ποιητικὴν, ἔταττον εἰς τὴν μοῖραν τῶν φιλοσόφων καὶ διδασκάλων θείων καὶ ἀνθρωπίνων. — Ἄλλο δὲ γένος ἀοιδῶν ἦσαν οἱ ἀοιδοὶ τῶν θρήνων, καὶ ἄλλοι οἱ περὶ Γάμους, καὶ λοιπὰ τοιαῦτα.— Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλαβεν εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ τὴν Πηνελόπην Διδάσκαλον, τὸν ἀξιόλογον ἀοιδὸν Φήμιον, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Δημόνικον διὰ τὴν Κλυταιμνήστραν, ὅτε κατὰ τῆς Τρῳάδος ἐξεστράτευσαν, ἀφήσαντες τοὺς φύλακας αὐτῶν διδασκάλους, καὶ παραινετῆρας, οἱ ὁποῖοι διήρχοντο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ γυναικῶν ἀρετὰς ἐν γένει, καὶ φρένας ἀγαθὰς, κατὰ τὸν Εὐστάθιον Σχολιαστὴν τοῦ Ὁμήρου. -- ὁ Ἀθήναιος λέγει, ὅτι σῶφρον ἦν τι τὸ τῶν ἀοιδῶν γένος, καὶ φιλοσόφων διάθεσιν ἐπέχον, καὶ πάνυ βιοφελές ». (Δ. Ν. Φωτίλας. Ἰδὲ εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τῶν Κορασίων).

Ἀόριστος. — Ἡ ἀρκτικὴ προήχησις τῶν Παππαδικῶν μελῶν, ἥτις γίνεται μετὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἤχου. 2) Ἡ ἀκατάληκτος μελῳδικὴ ἀόριστος θέσις τῶν ἐπιθέτων. 3) Ἡ σύνθεσις τοῦ τελευταίου μαθήματος τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς ἤτοι τοῦ Μαθηματαρίου. 4) Ἕκαστος χαρακτὴρ ποσότητος,

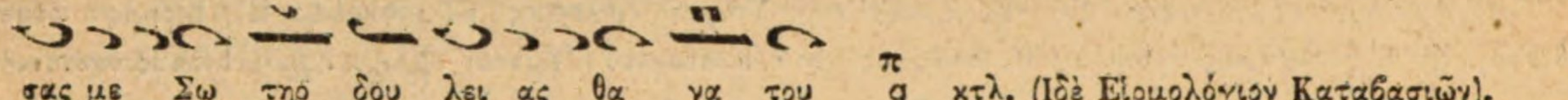
ἄνευ ἡγουμένου χαρακτῆρος, ἡ προϋπαρχούσης μαρτυρίας ἁπλῶς τιθέμενος ἀόριστος ἐστι: —, ⸗, ˇ, ˇ, ˇ, ˇ, ˇ, ˇ, ˇ, « Καὶ φανερόνουσιν οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος ἐκ μὲν ἑαυτῶν ἀορίστως· ἀπὸ δὲ τοῦ ἡγουμένου προσδιορισμένως ». (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός).

Ἀπάρθισμα. Μουσικόν τι βιβλίον, ἤτοι συλλογὴ ξενικῶν ᾀσμάτων, ἐμπεριέχον διάφορα Ἀραβοτουρκικὰ ἔντεχνα τραγῴδια παλαιά τε καὶ νεώτερα, ὃ ἐπιγράφεται « ὑπὸ Ἰωάννου Γ. Ζωγράφου Νικαέως ». Τύποις ἐν Κωνσταντινουπόλει 1856.

Ἀπέῤῥιψάς με εἰς βάθη καρδίας θαλάσσης. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς ἀσυνήθιστος ς΄. ᾠδῆς Α΄. ἤχου ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ Λαζάρου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς΄. ᾠδῆς Α΄. ἤχου Γένους διατονικοῦ.

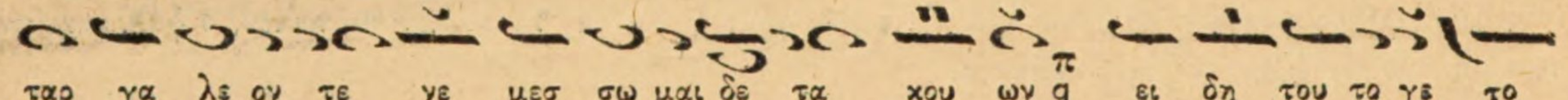

π q Α περ ρι ψας με εις βα θη καρ δι ας θα λα ασ σης Δ ζ και ε σω

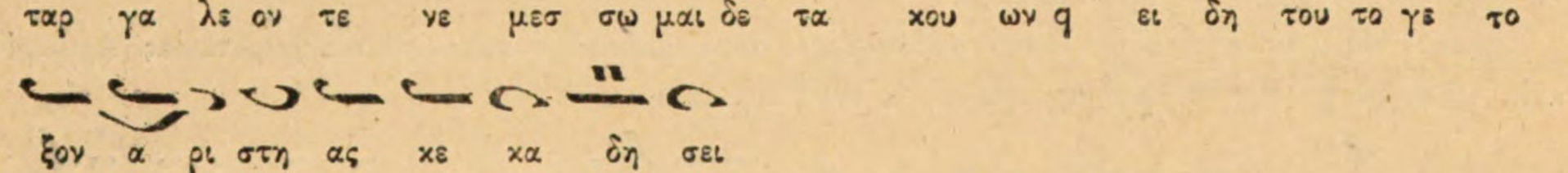

σας με Σω τηρ δου λει ας θα να του π q κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν).

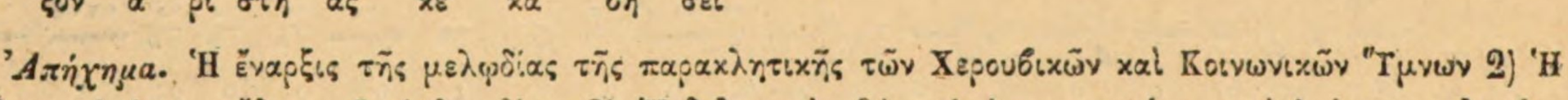
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Φ, τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου. « Λειῶδες, ποιόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων ». (Ἰδὲ στίχος 168) διότι κάλλιστα τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐννόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ οἷον· ἦχος Α΄. π q

Λει ω δες ποι ον σε ε πος φυ γεν ερ κος ο δο ον των Δ ζ δει νον

ταρ γα λε ον τε νε μεσ σω μαι δε τα κου ων π q ει δη του το γε το

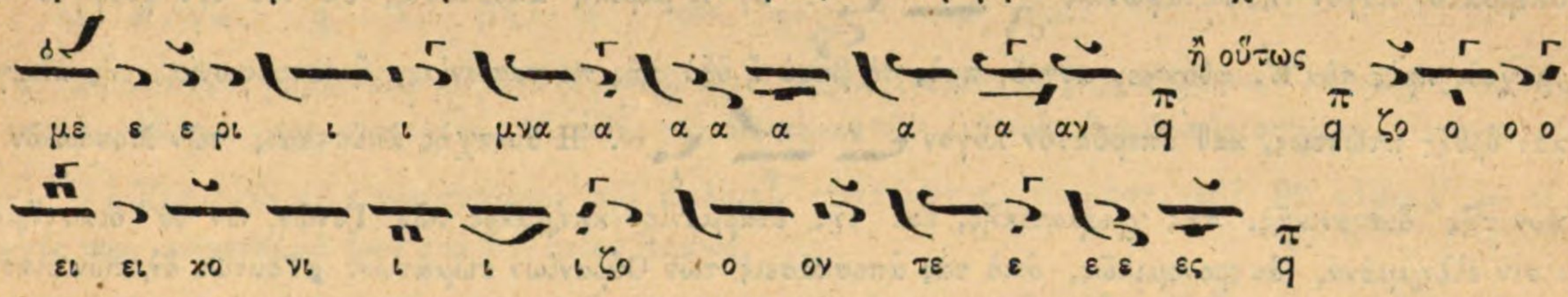
ξον α ρι στη ας κε κα δη σει

Ἀπήχημα. Ἡ ἔναρξις τῆς μελῳδίας τῆς παρακλητικῆς τῶν Χερουβικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ὕμνων 2) Ἡ δήλωσις ἑκάστου εἴδους τῆς ψαλμῳδίας. 3) Ἡ δηλωτικὴ βάσις ἑκάστου κυρίου, καὶ ἑκάστου πλαγίου ἤχου. 4) Ἡ δηλωτικὴ βάσις τῶν ἁρμονιῶν τοῦ διατονικοῦ, τοῦ χρωματικοῦ, καὶ τοῦ ἐναρμονίου Γένους. 5) Ἡ δηλωτικὴ βάσις τῶν διαφόρων δραστηρίων κλάδων τῆς Μουσικῆς. 6) Ἡ μελῳδία τοῦ Κρατηματαρίου μαθήματος, ἤτοι τὸ κοινὸν κράτημα, ὃ λέγεται ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ ἦχημα. 7) Ἡ διάκρισις τοῦ π Α΄. 8) Ἡ διάκρισις τοῦ Εἱρμολογικοῦ ἀπὸ τὸ μέλος τοῦ Παππαδικοῦ, καὶ τούτου ἀπὸ τοῦ στιχηραρικοῦ, καὶ τ' ἀνάπαλιν· ὅθεν καὶ τὸ ἀπήχημα τοῦ Α΄. ἤχου, καὶ τοῦ π Α΄. τοῦ Β΄. καὶ τοῦ π Β΄. τῷ Γ΄. καὶ π Γ΄. ἢ βαρέος, τοῦ Δ΄. καὶ τοῦ π Δ΄. « Φανερὸν οὖν ἐκ τούτου γίνεται ὡς μετά τινος μὲν παραλλαγῆς πάλαι τὰ γράμματα ἐξεφέρετο, δασεῖαν ἢ ψιλὴν, ἢ περισπωμένην ἔχοντα· ἡ δὲ τῆς ἐκφωνήσεως διαφορά οὐ πάνυ μεγάλη, καὶ αἰσθητὴ ἦν, ὡς ἔχουσα ἀπήχημα, οὕτω καὶ αὐτὴ τῆς Μουσικῆς ἀπαγγελίας διαφέρουσα· ἔδει γὰρ εἴπερ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας λαλοῦντας ἀναγινώσκοντας ᾄδειν ». (Ἀναστάσιος Γ. Φιλιππουπολίτης ἐν τῇ πραγματείᾳ περὶ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνήσεως §. κς΄.

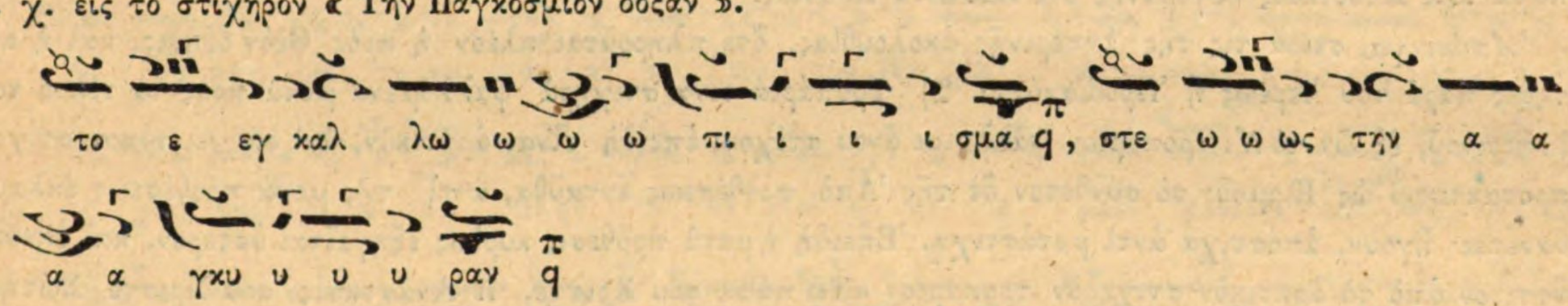
Ἁπλῆ. Τὸ χρονικὸν πάθος τῶν ὑποστάσεων τῆς ποιότητος (˙) 2) Σημεῖον ἔγχρονον τῆς Μουσικῆς (ἐκ τῶν ὑποστάσεων) ὅπερ μεταχειριζόμεθα εἰς τὸ ποσὸν καὶ διὰ ποιότητα ⸗ καὶ διὰ κενὸν χρόνον ⸗, ⸗ « Κενὸς μὲν οὖν ἐστι χρόνος ἄνευ φθόγγου, πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ῥυθμοῦ ». (Ἀριστείδης Κουϊντλιανός). 3) Ὁ περιττὸς ἀριθμὸς τῆς μονάδος, ὅστις γίνεται κέντρον τῆς γενέσεως τῶν ἀριθμῶν τῶν φυσικῶν τόνων τῆς διατονικῆς κλίμακος μᾶλλον τῶν 12 τμημάτων . . . . . τοῦ φυσικοῦ μείζονος τόνου, τῶν ὁποίων ἀριθμῶν ὁ ἐφευρετὴς εἶν' ὁ Σοφὸς Πυθαγόρας. 4) Τὸ 1[9 τοῦ ἐπογδόου, τὸ 1]4 τοῦ ἐπιτρίτου κλτ.

Απλοῦς. Ἀγωγικός τις τρόπος τῆς χρονικῆς ποσότητος. 2) Ὁ κατὰ τὸν ῥυθμὸν τοῦ βαδίσματος μεταχειριζόμενος ἁπλοῦς χρόνος ὅπως φέρει ἐπὶ κεφαλῆς ἢ περὶ τὰ μέσα τοῦ μαθήματος ἐξοδευόμενος ἁπλοῦς χρόνος, ἢ κατὰ τὸ γοργὸν ⌐χ¬, ἢ κατὰ τὸ ἀργὸν χ.

Ἀπόδομα. Ἄφωνόν τι Ἱερόγλυφικὸν σημεῖον τοῦ παλαιοῦ συστήματος τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ σημεῖον Ἀπόδομα ▬ · ἡ ἐνεργητικὴ δύναμις αὐτοῦ εἶναι τὸ νὰ φανερώνῃ γενικῶς τὸ τέλος τῆς περιόδου ἑκάστης μελῳδικῆς γραμμῆς, πάσης ἐντελοῦς καὶ τελικῆς καταλήξεως. 2) Κανονικὸν μέσον, εἰς τὸ νὰ λάβῃ ὁ Μουσικὸς τὴν ἔννοιαν τῶν περικοπῶν τῶν στίχων ἐπὶ τῆς μελοποιΐας. 3) Κανονικὸν μέσον, τὸ νὰ φανερώνῃ τὰ διάφορα σχήματα τῶν ὁμοίων γραμμῶν τῆς μουσικῆς, εἰς ὁμοίαν ἢ ἀνόμοιον κατάληξιν· ὡς τὸ «ἀπεγράφησαν οἱ λαοὶ τῷ δόγματι τοῦ Καίσαρος.—ἀπεγράφημεν οἱ πιστοὶ ὀνόματι θεότητος.» ὡς τὸ «Ὁ μὲν ἀντὶ τῆς λύπης, εὐφροσύνης σύμβολα μηνείων, ὁ δὲ ἀντὶ θανάτου Δεσπότην Ζωοδότην κηρύττων ἡμῖν.» 4) κανονικὸν μέσον, εἰς τὸ νὰ φυλάττῃ ὁ μελοποιὸς τὴν ἔννοιαν ὅλου τοῦ στίχου (Τροπαρίου), τὰς στιγμὰς καὶ τὰ κόμματα τῶν περιόδων, καὶ νὰ κάμνῃ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατάληξιν, εἰς τὰς ἀποδόσεις τῶν στιγμῶν, τῶν περικοπῶν, καὶ περιόδων· διὸ καὶ ἐκφωνίθη «ἀπόδημα» ▬ . Καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀποδόσεις τῶν περιόδων τοῦ Χερουβικοῦ Ὕμνου· εἰκονίζοντες, προσᾴδοντες μέριμναν κτλ. π. χ. εἰς τὸ Παππαδικόν.

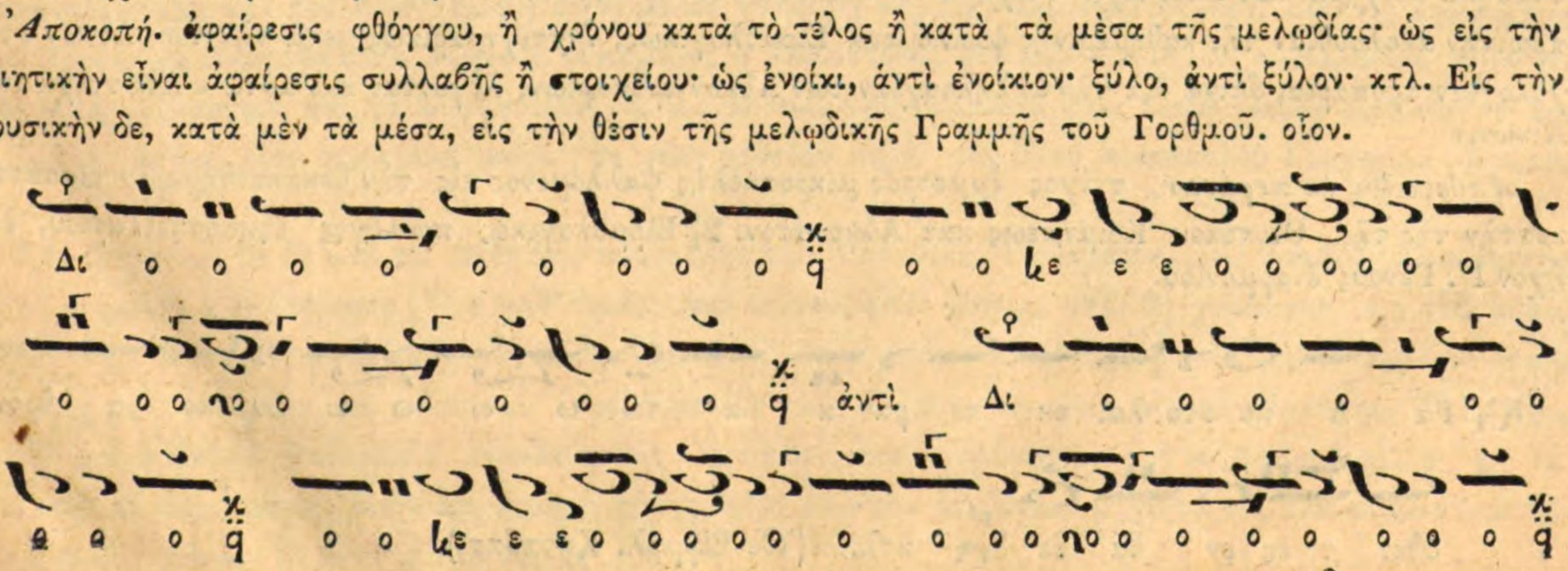

Εἰς δὲ τὸ σύντομον Στιχηράριον ὁ αὐτὸς κανὼν τῆς μελοποιΐας φυλάττηται κατὰ τὸ εἶδος ἐκείνου π. χ. εἰς τὸ στιχηρὸν « Τὴν Παγκόσμιον δόξαν ».

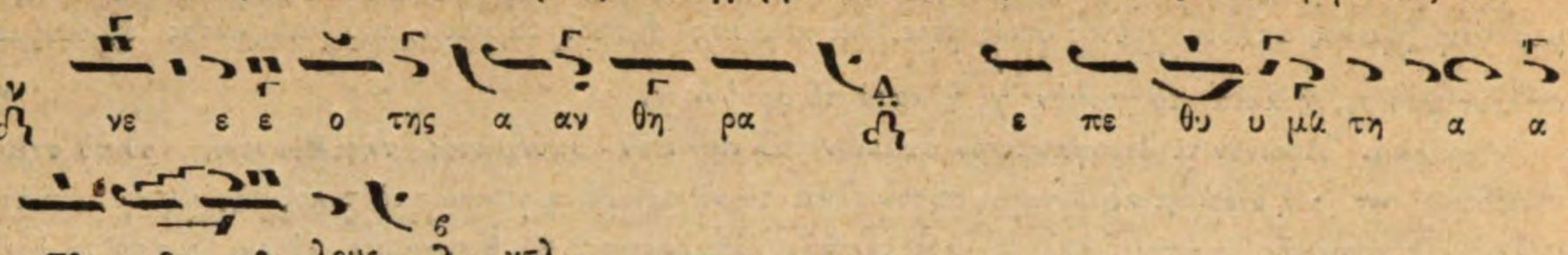

Ἀπόδοσις. ἡ ἐκπλήρωσις ἑκάστης ἀκολουθίας, τῶν παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων προσδιορισμένων ἡμερῶν τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν. 2) ἡ μεθέορτος ἀκολουθία, τῆς τελευταίας προσδιορισμένης ἡμέρας τῆς τυχούσης ἑορτῆς, εἰς ἣν ἐκτελεῖται ἡ ἀκολουθία αὐτῆς ἀπαραλλάκτως, ὡς καὶ εἰς τὴν πρώτην. 3(ἀπόδοσις τεσσαρακονθήμερος τοῦ Μεγ. Πάσχα, ἤτοι τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη.» 4) ἀπόδοσις ἐννεαήμερος τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. 5) ἀπόδοσις ὀκταήμερος, πενταήμερος, τριήμερος, καὶ μονομερὶς (ὡς συμπίπτει κατὰ τὴν προήγησιν τοῦ Τριῳδίου) τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν. 6) ἡ καθ' ἑβδομάδαν ἀπόδοσις τοῦ ἤχου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπόδοσις ἐκπληρεῖται διὰ τοῦ Δογματικοῦ, ὃ ψάλλεται τῇ παρασκευῇ ἑσπέρας τοῦ μὲν Α'. ἤχου, τὴν Παγκόσμιον δόξαν. τοῦ δὲ Β. Παρῆλθεν ἡ σκιά. Τοῦ Γ'. ἤχου Πῶς μὴ θαυμάσωμεν; κ. τ. λ.

Ἀποκοπή. ἀφαίρεσις φθόγγου, ἢ χρόνου κατὰ τὸ τέλος ἢ κατὰ τὰ μέσα τῆς μελῳδίας· ὡς εἰς τὴν ποιητικὴν εἶναι ἀφαίρεσις συλλαβῆς ἢ στοιχείου· ὡς ἐνοίκι, ἀντὶ ἐνοίκιον· ξύλο, ἀντὶ ξύλον· κτλ. Εἰς τὴν Μουσικὴν δε, κατὰ μὲν τὰ μέσα, εἰς τὴν θέσιν τῆς μελῳδικῆς Γραμμῆς τοῦ Ῥυθμοῦ. οἷον.

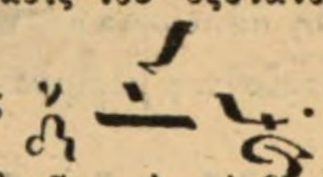
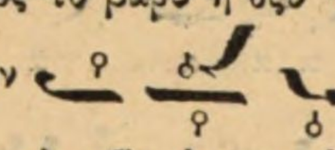

Κατὰ δὲ τὰ τέλη εἰς τὴν θέσιν τῆς μελῳδικῆς γραμμῆς τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ξενικῶν ᾀσμάτων, οἷον·

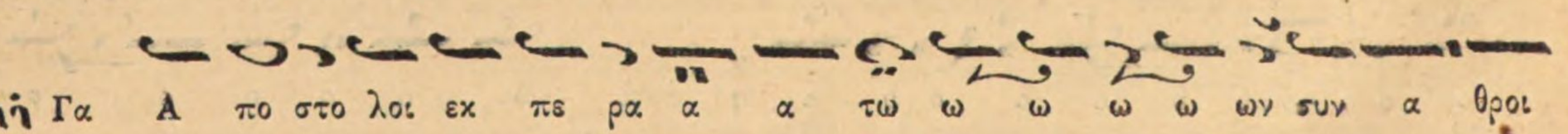
Ἀπολυτίκιον. τροπάριον ψαλλόμενον εἰς τὸ τέλος τῆς ἑσπερινῆς ἀκολουθίας· οὗτινος ἡ ἐκφώνησις φανερόνει τὸ τέλος, καὶ ἐπισφραγίζει τὴν ἀκολουθίαν κατὰ τὴν προφητικὴν ἐκφώνησιν τοῦ Γέροντος Συμεών «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον σου Δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμα σου ἐν εἰρήνῃ κτλ.»

Ἀπορρόη. (Ἰδὲ ὑπορρόη.).

Ἀπόστασις. τὸ τονιαῖον διάστημα τῆς μιᾶς χορδῆς τοῦ βαρυτάτου φθόγγου, πρὸς τὴν ἄλλην χορδὴν τοῦ ὀξυτέρου. 2) ἡ γενικὴ ἀπόστασις τοῦ ὀξυτάτου φθόγγου. ἀπὸ τὸν τοῦ βαρυτάτου τῆς διαπασῶν, καθ' ὑπερβατὸν λόγον τῆς ἑπταφωνίας . 3) Ἡ μερικὴ ἀπόστασις, ἐκ τοῦ Α'. φθόγγου τοῦ τροχοῦ, πρὸς τὸν Ε'. φθόγγον αὐτοῦ, πρὸς τὸ βαρὺ ἢ ὀξὺ τῆς πενταφωνίας, ἢ τετραφωνίας τῆς πλαγίας καὶ ὀρθῆς πτώσεως, καθ' ὑπερβατὸν λόγον . Ἡ συνεχὴς ἀπόστασις τῶν Μουσικῶν τόνων τῆς διατονικῆς, τῆς χρωματικῆς, καὶ τῆς ἐναρμονίου κλήμακος τῶν Γενῶν, ὧν τὰ διαστήματα εἰσὶν εἰλημμένα, ἀστρονομικῶς, ἀπὸ τὰς ἀποστάσεις τῶν Οὐρανίων σωμάτων. «Τούτων δὴ τῶν διαστημάτων τῶν φθόγγων ἀπὸ τῶν κατωτάτων τόπων μέχρι τοῦ Ζωδιακοῦ γίνεται διάστημα συμφωνίας τῆς παρὰ τοῖς Μουσικοῖς λεγομένης διὰ πασῶν.» Πλύνιος.

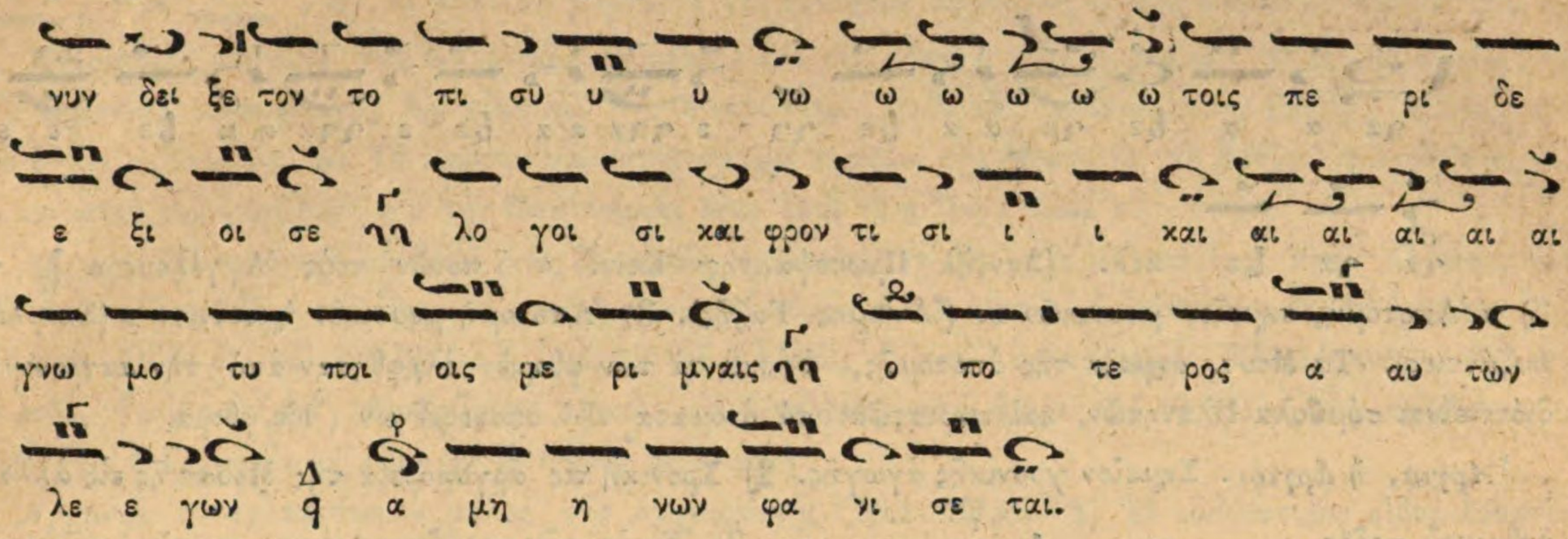
Ἀπόστιχα. σειρά τις τῆς ἑσπερινῆς ἀκολουθίας, ὅτε πληροῦται πλέον ἡ πρὸς Θεὸν δέησις, καὶ ἡ αἴτησις παρὰ τοῦ Ἱερέως ἢ Ἱεροδιακόνου. 2) Τροπάριά τινα στιχηρὰ ψαλλόμενα μετὰ πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἑσπερινοῦ, ἐξ ὧν τὸ Α'. τροπάριον ψάλλεται ἄνευ στίχου, ἐπειδὴ εἶναι ἀρκτικὸν, καὶ ἐπέχει τόπον στίχου προτακτικοῦ ὡς Εἱρμοῦ· τὸ σύνθετον δὲ τῆς Ἀπὸ προθέσεως ἐνταῦθα, ἀντὶ τῆς μετὰ προθέσεως ἐκλαμβάνεται· ἤγουν, ἀπόστιχα ἀντὶ μετάστιχα. Ἐπειδὴ ἡ μετὰ πρόθεσις κυρίως ἐξηγεῖται ὕστερον. καὶ ἐπειδὴ ὕστερον ἀπὸ τὸ ἀρκτικὸν στιχηρὸν τροπάριον «Τῷ πάθει σου Χριστὲ, Ἡ Ἀνάστασίς σου Χριστὲ Σωτὴρ, ὁ τῷ πάθει σου Χριστὲ, Κύριε ἀνελθὼν ἐν τῷ Σταυρῷ, κτλ.» ψάλλονται ὡς στίχοι, τὰ τῆς ἀκροστιχίδος κατ' Ἀλφάβητον τροπάρια τῶν 24 Γραμμάτων, (ἅτινα εἰσὶ διῃρημμένα ἀνὰ 3 εἰς ἕκαστον ἦχον) μὲ τὴν στιχολογίαν αὐτῶν «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, Καὶ γὰρ ἐστερέωσε τὴν Οἰκουμένην, Τῷ οἴκῳ σου πρέπει ἁγίασμα Κύριε εἰς μακρότητα ἡμερῶν» διὰ τοῦτο λέγονται ἀντὶ μετάστιχα, ἀπόστιχα. — Καὶ ἐπειδὴ μετάστιχον λέξις δὲν ὑπάρχει, ἢ καὶ ὑπάρχει φέρει ἴσως ἄλλην σημασίαν, ὡς ἐκ τούτου ὁ ποιητὴς διὰ τὴν ἔννοιαν «ὕστερον» ἀντὶ τῆς μετὰ προθέσεως, ἐμεταχειρίσθη τὴν ἀπὸ πρόθεσιν, διὰ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν ὑστέρων στίχων μετα τῶν ἀρκτικῶν ἢ πρώτων, εἰς τὴν σειρὰν ἢ σύνθεσιν τῆς Ἱερᾶς ἀκολουθίας. Καὶ ἡ σημασία τῆς ἀπὸ προθέσεως, ἁρμόζει ἐνταῦθα καλλήτερα. 3) Τὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων κατ' ἀλφάβητον Ἀναστάσιμα στιχηρὰ καὶ ἀπόστιχα στιχηρὰ ἰδιόμελάτε καὶ προσόμοια διαφόρων ἑορτῶν. 4) τὰ εἰς τὴν πρωϊνὴν ἀκολουθίαν τῆς καθημερινῆς ψαλλόμενα Εἱρμολογικῶς, ἢ στιχηραρικῶς μετὰ τὴν τῶν Αἴνων στιχολογίαν τροπάρια, ἅτινα διὰ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν Αἴνων τροπαρίων, λέγονται καὶ αὐτὰ «Ἀπόστιχα τῶν Αἴνων.»

Ἀπόστολοι ἐκ περάτων. στίχος ἔμμετρος μικροσκελὴς ψαλλόμενος εἰς τὴν δεκαπενθήμερον τεσσαρακοστὴν τῆς τῆς Θεοτόκου Κοιμήσεως κατ' Αὔγουστον. 2) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ἑξαποστειλαρίου, εἰς ἦχον Γ'. Γένους ἐναρμονίου.

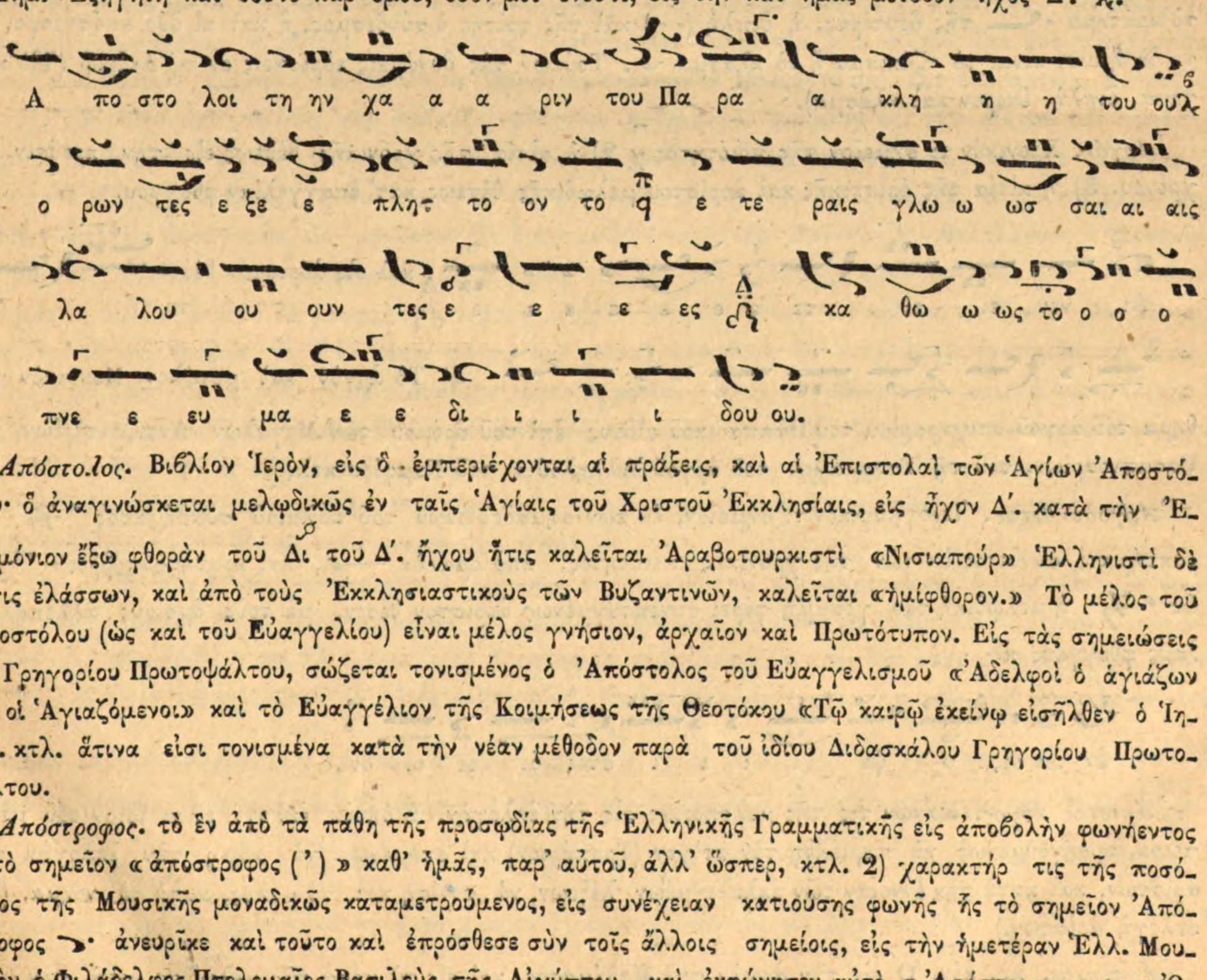
(Ἰδὲ Εἱρμολ. Καταβασ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι Θεόδωρος ὁ Βασιλεὺς, ὃς καὶ Δοῦκας Λάσκαρὴς, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ ἐξαποστηλαρίου τροπαρίου ἐκ τῶν μελικῶν ποιημάτων τοῦ Ἀριστοφάνους τῶν εἰς τὰς Νεφέλας «νῦν δείξετον τῷ πισύνῳ τοῖς περιδεξίοισε» στίχος 949· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε ἓξ στίχοι τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ ἐνόνουνται μετὰ μουσικὰ μέτρα τοῦ ἐξαποστηλαρίου τούτου οἷον· ἦχος Γ΄. ηη,

Ἀπόστολοι τὴν χάριν τοῦ παρακλήτου ὁρῶντες ἐξεπλήττοντο. ἑτέραις Γλώσσαις λαλοῦντες, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου. στιχολογία τῆς Θ΄. ᾠδῆς τῆς Πεντηκοστῆς· διὰ τοὺς Ἰαμβικοὺς στίχους, εἰς ἦχον Δ΄. λτος· ὃ σώζεται ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ παλαιοῦ συστήματος τῶν μουσ. τοῦ ΙΕ΄. αἰῶνος· ἐκ τῆς ἐπωχῆς του, φαίνεται νὰ ἦναι τοῦ Βαλασίου Ἱερέως,

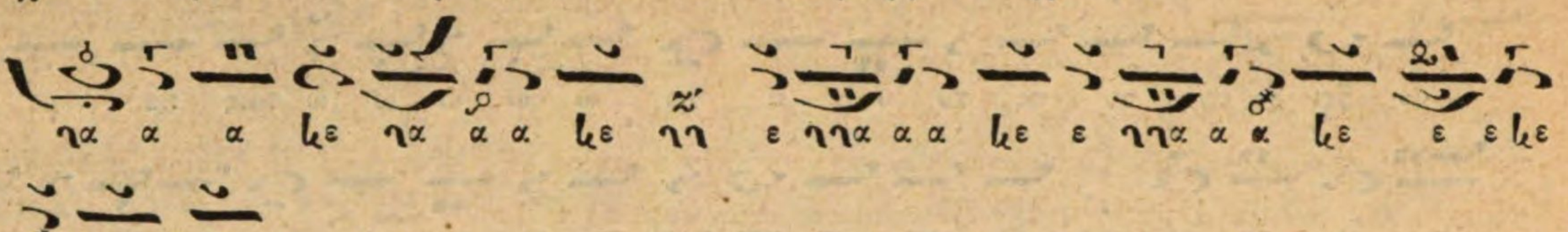
Σημ. Ἐξηγήθη καὶ τοῦτο παρ' ἐμοῦ, ὅσον μοι ἔνεστι, εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μέθοδον· ἦχος Δ΄. λ.

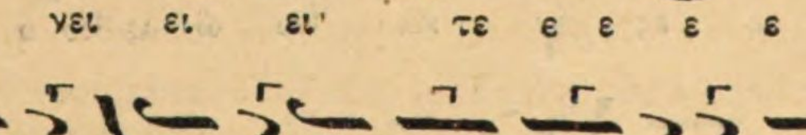
Ἀπόστολος. Βιβλίον Ἱερὸν, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται αἱ πράξεις, καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων· ὃ ἀναγινώσκεται μελῳδικῶς ἐν ταῖς Ἁγίαις τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαις, εἰς ἦχον Δ΄. κατὰ τὴν Ἐναρμόνιον ἔξω φθορὰν τοῦ Δί τοῦ Δ΄. ἤχου ἥτις καλεῖται Ἀραβοτουρκιστὶ «Νισιαπούρ» Ἑλληνιστὶ δὲ δίεσις ἐλάσσων, καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς τῶν Βυζαντινῶν, καλεῖται «ἡμίφθορον.» Τὸ μέλος τοῦ Ἀποστόλου (ὡς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου) εἶναι μέλος γνήσιον, ἀρχαῖον καὶ Πρωτότυπον. Εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, σώζεται τονισμένος ὁ Ἀπόστολος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ «Ἀδελφοὶ ὁ ἁγιάζων καὶ οἱ Ἁγιαζόμενοι» καὶ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦ. κτλ. ἅτινα εἰσι τονισμένα κατὰ τὴν νέαν μέθοδον παρὰ τοῦ ἰδίου Διδασκάλου Γρηγορίου Πρωτοψάλτου.

Ἀπόστροφος. τὸ ἓν ἀπὸ τὰ πάθη τῆς προσῳδίας τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς εἰς ἀποβολὴν φωνήεντος ἧς τὸ σημεῖον «ἀπόστροφος (᾽) » καθ' ἡμᾶς, παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὥσπερ, κτλ. 2) χαρακτὴρ τις τῆς ποσότητος τῆς Μουσικῆς μοναδικῶς καταμετρούμενος, εἰς συνέχειαν κατιούσης φωνῆς ἧς τὸ σημεῖον Ἀπόστροφος ⸗· ἀνευρῖκε καὶ τοῦτο καὶ ἐπρόσθεσε σὺν τοῖς ἄλλοις σημείοις, εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑλλ. Μουσικὴν ὁ Φιλάδελφος Πτολεμαῖος Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐκφώνησεν αὐτὸ « Ἀπόστροφος » ⸗· Ὀνομάσθη δὲ ἀπόστροφος, διότι ἀποστρέφει τὴν φωνὴν, ἀπὸ τὴν ὁδεύουσαν ὀξύτητα τῆς εὐθυφόρου ἀνιούσης, εἰς ἀνακάμπτουσαν βαρύτητα κατιούσης.

Ἀποτομή. σημεῖον μουσικῆς τὸ ὁποῖον διαιρεῖ καὶ σμικρίνει τὸν τόνον ἀπὸ μείζωνα εἰς ἐλάσσωνα καὶ τριτημόριον ἢ τεταρτημόριον διὰ τοῦ ἀποτομικοῦ σημείου τῆς μουσ. διαιρέσεως ϱ, ϱ, ϱ, καὶ τ' ἀνάπαλιν, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις φθείρει τὸν φθόγγον, καὶ πληγώνει τὴν διάθεσιν, εἰς παρακίνησιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ἢ κατὰ ὕφεσιν, ἢ κατὰ δίεσιν τοῦ φθόγγου. π. χ.

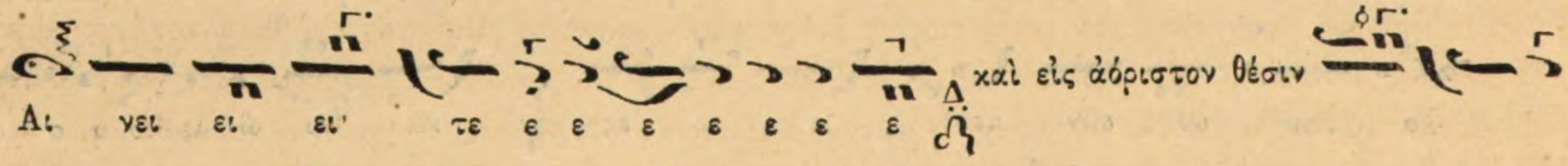

κτλ. (Δανιὴλ Πρωτοψάλτης· Κοιν. « ὁ ποιῶν τοὺς Ἀγγέλους ») 2) « Ἀποτομή, σημεῖον μουσικῶν ». (Ἄνθιμος Γαζῆς). 3) Ἀποτομὴ μουσικὸν ἡμιτόνιον » (Σκαρλάτος Βυζάντιος). Τὰ Μουσ. σημεῖα τῆς ἀποτομῆς, ὡς καὶ τὰ τῶν φθορῶν ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν ἀστρονομίαν, διότι εἶναι σύμβολα Πλανητῶν, καὶ παριστῶσι τὰ ὀνόματα τῶν ὑποκειμένων (Ἴδε φθορά.

Ἄργια, ἡ ἄργιον. Σημεῖον χρονικῆς ἀγωγῆς. 2) Χρονική τις ἀργοπορία τῆς Μουσικῆς εἰς ἀλλαγὴν ῥυθμικοῦ ποδός 3) Ἓν ἐκ τῶν προσδιορισμένων σημείων τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς τῶν κανόνων τοῦ παλαιοῦ συστήματος, ἤτοι τοῦ κρατήματος , τῆς διπλῆς (··) καὶ τοῦ συνδέσμου ἢ τῶν δύο ἀποστρόφων . 4) ἧς ἡ δύναμις, πρὸς τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ γοργοῦ ὑπάρχει 2 πρὸς 1.

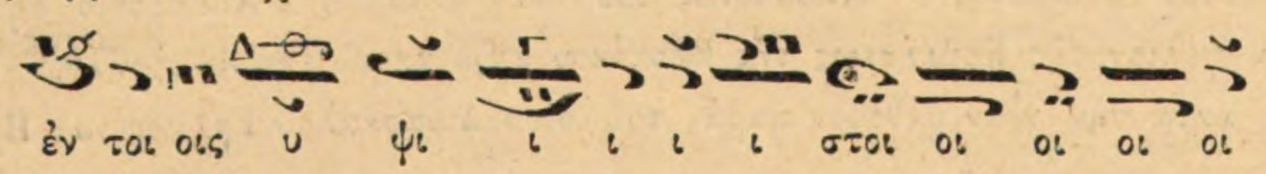
Ἄργιαι. Αἱ τρεῖς καὶ ἥμισυ ἄργιαι τοῦ παλαιοῦ συστήματος, ἐξ ὧν τῆς πρώτης τὸ σημεῖον εἶναι τὸ κράτημα τῆς δευτέρας, ἡ διπλὴ (··) καὶ τῆς τρίτης ὁ σύνδεσμος, ἢ καὶ αἱ δύο ἀπόστροφοι τὸ δὲ ἥμυσι εἶναι τὸ τζάκισμα ἢ τὸ κλάσμα . Τούτων τὰς δυνάμεις εὑρίσκεις ἐν τῷ Λεξικῷ (Ἰδὲ κράτημα, διπλὴ, ἕτερον καὶ κλάσμα).

Ἀργόν. Χρονικόν τι σημεῖον τῆς ποιότητος χ 2) ἡ αἰτία τῆς χρονικῆς θέσεως εἰς τὴν κροῦσιν τοῦ χρόνου. 3) ἡ αἰτία τῆς ὁριστικῆς καὶ ἀορίστου μελῳδικῆς θέσεως κατ' ἐπαγγελίαν φθόγγου.

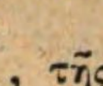
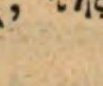
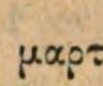
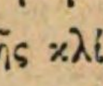
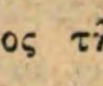
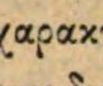
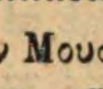
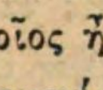
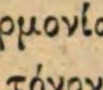
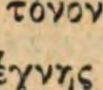
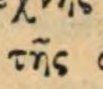
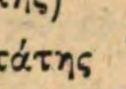
καὶ εἰς ἀόριστον θέσιν 4) Τὸ ἀργὸν καὶ μεγάλον Μουσικὸν μάθημα τοῦ ἀργοῦ στιχηραρίου τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους ἐπὶ τοῦ δρόμου τῶν Μεγάλων Ἀνοιξανταρίων, τῶν Πασαπνοαρίων, τοῦ τῇ Ὑπερμάχῳ, τοῦ ἀργοῦ Ἀλληλούϊα τοῦ Νυμφίου κτλ.

Ἀργοσύνθετον. Ἱερογλυφικόν τι σημεῖον, ἐκ τῶν σημαδοφώνων τοῦ παλαιοῦ συστήματος χαρακτήρ τις σύνθετος ἐκ τῶν τῆς χρονικῆς ποιότητος, ἀπὸ ὁμαλὸν , καὶ κρατημοϋπόῤῥοον , ὡς · ἡ μελῳδική του γραμμὴ φέρει συνεπτυγμένως ἀόριστον θέσιν, μὲ τοὺς ὁμοίους ἀλλεπαλλήλους φθόγγους π · χ :

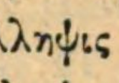
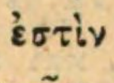
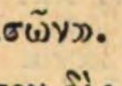
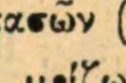
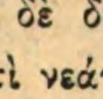
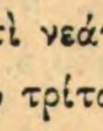
Ἄριστος λόγος. Κανών τις τῆς μελοποιΐας εἰς τὴν ἐκλογὴν, ἡ ὁποία ἐκλογὴ εἶναι ἴδιον τοῦ μελοποιοῦ, προηγουμένως νὰ περιέλθῃ τὸν στίχον (Τροπάριον) καὶ ἑπομένως νὰ κάμῃ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων, καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐκλελεγμένων λέξεων, νὰ τονίσῃ καὶ τό μέλος, κατὰ τὸ νόημα. (Ἰδὲ ἐκλογὴ ἀρίστων.)

Ἀρκτηκός, κὴ, κόν. Ὁ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Μαθήματος, καὶ εἰς τὰ μέσα τῆς μελῳδίας μετὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν καταλήξεων τιθέμενος χαρακτήρ. 2) Οἱ ἐπὶ κεφαλῆς του μαθήματος, εἰς δήλωσιν τοῦ ἤχου τιθεμένη μαρτυρία ἀρκτικὴ . 3) Ὁ ἐπὶ κεφαλὴς τοῦ μαθήματος

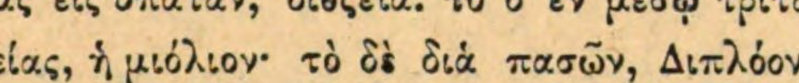
προγεγραμμένος χαρακτὴρ τῆς ποσότητος εἰς δήλωσιν τῆς διφωνίας , τῆς τριφωνίας , ἢ , τῆς τετραφωνίας , τῆς πενταφωνίας, καὶ τῆς ἑπταφωνίας   , 4) Ἡ ἀρκτικὴ μαρτυρία τῆς συνεχοῦς παραλλαγῆς τῆς Μουσικῆς προπαιδείας . 5) Ὁ ἀρκτικὸς φθόγγος τῆς διατονικῆς κλίμακος, ἐπὶ τῆς ὁδηγίας τῶν ἀρχαίων. 6) Ὁ εἰς ἀποτέλεσιν τῆς ἁρμονίας προσῳδιακὸς Α'. φθόγγος τῆς συμφωνίας. 7) Ἡ τῆς παρακλητικῆς (ταξὶμ) προάρχουσα φωνὴ τῆς προσῳδίας. 8) Τὸ πρῶτον χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς Μουσικῆς τὸ ὁποῖον προγράφεται εἰς τὸ κείμενον τοῦ μεγάλου ἴσου τῆς Παππαδικῆς ὅπερ ἐστὶ τὸ « Ἴσον ».

Ἁρμογή. Ἡ κανονικὴ σύνθεσις τῶν Μουσικῶν χαρακτήρων ἐπὶ τῆς μελοποιΐας, κατὰ τὸ εἶδος τοῦ μέλους, κατὰ τὸ ἦθος τοῦ ἤχου, ὁ ὁποῖος ἦχος ψαλλόμενος διὰ φωνῆς ἢ περαινόμενος δι' ὀργάνου διακρίνεται πλέον ὅτι τελείως ἔγινεν ἡ ἁρμονία τοῦ ᾄσματος ἐπὶ τοῦ σκοπουμένου (Ἰδὲ ἁρμονία). Ἁρμογὴ δὲ ἐστὶ, ὅταν αὐλῆσαι τὸν Φρύγιον τόνον, καὶ ἐκτελέσας τότε ᾆσμα καὶ τὰ κρούσματα τελείως κτλ. (Βακχεῖον ὁ Γέρων ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τέχνης Μουσικῆς)

Ἁρμονία Τὸ ἐκλεκτότερον μέλος τῆς ἀρχαιοτάτης Ἑλλ. Μουσ. 2) Τὸ οὐσιαστικὸν εἶδος ἑκάστου ἤχου· ὡς ἁρμονία Δωριστὶ, Λυδιστὶ, Φρυγιστὶ, Ὑπομιξολυδιστὶ, κτλ. 3). Ἕκαστος ἦχος λέγεται καὶ ἁρμονία. 4) Ἡ ἁρμογὴ τοῦ ὀρθῶς συνθεμένου καὶ κανονικῶς τετελειομένου μέλους ἑνὸς ἑκάστου ἤχου ἢ καὶ τὰ τῆς προηχήσεως κρούματα δύο Συμφωνίας τὴν τοῦ συστήματος διὰ τεσσάρων ἢ καὶ τὴν τοῦ διὰ πέντε. 5) Ἡ ἀληθὴς ἡδονὴ τῶν ἤχων, καὶ ἡ ζωογονοῦσα ψυχὴ τῶν συστημάτων κυρίως, ὅλην τὴν μηχανὴν τῶν μελικῶν ποιημάτων· «Ἁρμονία μὲν οὖν καλεῖται τὸ τῆς μικροτάτης πλεονάσαν διαστήμασι ἀπὸ τοῦ συναρμόσθαι». (Ἀριστείδης Κουϊντουλιανός). 6 Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τακτικῆς συμφωνίας διὰ τῶν πολλῶν ὀργάνων ἢ φωνῶν. 7) Σύνταξις συστημάτων (κατὰ τὸν Εὐκλείδην) ἀπὸ δύο τετράχορδα, ἢ μείζωνα τούτων εἰς μίαν διὰ πασῶν, « Ἁρμονίαν ἐκάλουν οἱ Παλαιότατοι τὴν διὰ πασῶν, Συλλαβὴν δὲ τὴν διὰ τεσσάρων· πρώτη γὰρ σύλληψις φθόγγων συμφώνων. Διοξεῖαν δὲ, τὴν διὰ πέντε· συνεχὴς γὰρ τῇ πρωτογενεῖ τῇ διὰ τεσσάρων ἐστὶν ἡ διὰ πέντε, ἐπὶ τὸ ὀξὺ προχωροῦσα. Σύστημα δὲ, ἀμφοτέρων συλλαβῆς καὶ διοξείας, ἡ διὰ πασῶν». (Πυθαγορικὸς Νικόμαχος ὁ Γερασινός). 8) Σύνταξις συστημάτων ἀπὸ δύο ὀκτάχορδα, εἰς μέγιστον δὶς διὰ πασῶν (κατὰ τὸν Πυθαγορικὸν Φιλόλαον), « Ἁρμονίας δὲ μέγεθος, συλλαβὰ καὶ διοξεῖα· τὸ δὲ διοξείας μεῖζων τῆς συλλαβᾶς ἐπογδόῳ· ἔστι γὰρ ἀπὸ ὑπάτας εἰς μέσαν, συλλαβὰ· ἀπὸ δὲ μέσας ποτὶ νεάταν, διοξεῖα· ἀπὸ δὲ νεάτας εἰς τρίταν, συλλαβὰ· ἀπὸ δὲ τρίτας εἰς ὑπάταν, διοξεῖα. τὸ δ' ἐν μέσῳ τρίτας καὶ μέσας, ἐπόγδοον· ἃ δὲ συλλαβὰ, ἐπίτριτον· τὸ δὲ διοξείας, ἡμιόλιον· τὸ δὲ διὰ πασῶν, Διπλόον· ὥστε ἁρμονία, πέντε ἐπογδόων καὶ δυεῖν διέσεων· διοξεῖα δὲ, τρί' ἐπόγδοα καὶ δίεσις· συλλαβὰ δὲ, δι' ἐπόγδοα καὶ δίεσις ». (Ἴδε Νικόμαχον τὸν Γερασινὸν ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς). 9) Ἡ σύγκρασις τοῦ ὀξέως καὶ βαρέως τόνου· 10) Βιβλλίον τι Μουσικὸν, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται διάφορα ἔντεχνα τραγῴδια Ῥωμαϊκὰ καὶ Ἀραβοτουρκικὰ, ὃ ἐπιγράφεται «Ἁρμονία » Παρὰ Σ· Βλαχοπούλου. τύπ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1848 »·

Ἄρσις. Ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως τοῦ χρονικοῦ ὀργάνου ἢ τοῦ χρονομέτρου. « Ἄρσιν ποίαν λέγομεν εἶναι; ὅταν μετέορος ᾖ ὁ ποῦς, ἡνίκα ἂν μέλλομεν ἐμβαίνειν· οἷον Θεοῦ » (Βακχεῖον ὁ Γέρων· Εἰσαγωγὴ τέχνης Μουσικῆς.) 2) Τὸ μέσον τῆς διαιρέσεως τοῦ ἀκαιρίου, εἰς δύο ἴσα μέρη 2]4 τῶν 4ρων. 3) Ἡ ἄνω φορὰ τοῦ χρόνου 4) Ἡ αἰτία τοῦ ῥυθμοῦ. 5) Ἡ οὐσιαστικὴ καταμέτρησις τῆς ἀγωγῆς ἐπὶ τοῦ βραχέος καὶ ἁπλοῦ χρόνου ἐπὶ τοῦ διπλοῦ χρόνου , « Ἄρσις μὲν οὖν ἐστὶ φορὰ σώματος ἐπὶ τὰ ἄνω» Ἀριστείδης Κουϊντλιανὸς) Ἡ αἰτιατικὴ ὁδηγία τῆς ἀναλύσεως ἐκ τοῦ συνεπτιγμένου.   5) Ἀποβολὴ τοῦ ἀναδιπλουμένου φθόγγου τοῦ χαρακτῆρος τῆς ποσότητος τῆς Μουσικῆς εἰς μὲν τὸν διπλοῦν χρόνον, νὰ ποιῇ τὸ μακρὸν δι' ἑνὸς χρόνου ὡς εἰς βραχὺν, οἷον·

Ε φραν

θη τε Ου Ε φραν θη τε Ου

Κατὰ τὸ εἶδος τοῦ συντόμου Στιχηραρίου.

· *Ἄρτιος.* Ὁ διπλοῦς ἀριθμὸς, ἐν γένει ὁ ζευγαροτὸς (. .) 2) Ὁ διπλάσιος τοῦ περιττοῦ ἢ τῆς μονάδος ἓν. (· καὶ ἓν (. δύο (. .) ὅ λέγομεν «ζυγὰ» τουρκιστὶ « τζιφτ » ὅστις δηλοῖ τὸν ἀριθμὸν δύο (. . 2). 2) ἀριθμὸς ὅστις παριστᾶ τὴν δύναμιν τοῦ παράγοντος μουσικοῦ μείζονος τόνου 12, τοῦ ἐπιτρίτου 4, τοῦ διπλασίου 8, καὶ τοῦ τριπλασιεπιτρίτου, ὅστις εἶν ὁμείζων 12.

Ἄσκαυλος. Ὄργανον ἐμπνευστὸν σχηματισμένον εἰς ἀσκὸν (τουλοῦμι) ἀπὸ κατεργασμένον δέρμα τοῦ προβάτου, τὸ κοινῶς λεγόμενον « Κάϊδα » οὗ τὸ μέλος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν συμφωνίαν διὰ πέντε· ἐπειδὴ ἡ σύστασις τοῦ παίζειν αὐτοῦ (κούρτισμα ἢ ντουσμὲ) γίνεται κατὰ τὸν τροχόν· διότι ὁ ἀπὸ τὸν ἰσοκρατικὸν σωλῆνα ἐξερχόμενος ἀδιάκοπος φθόγγος τῆς προσῳδίας, μὲ τὸν φθόγγον τοῦ αὐλοῦ, φέρει τὴν μερικὴν ἀντήχησιν τοῦ τροχοῦ ἥτις γεννᾷ τὴν συμφωνίαν διὰ πέντε. 2) Ἄσκαυλος Ἑλληνικὸς, ὅστις φέρει μελῳδίαν συγκινητικὴν, ἡδονικὴν, καὶ ἐπαισθητὴν (εἰς τὰ πρόβατα προπόντων) ὡς ἀπὸ τὸ σύστημα τοῦ τροχοῦ, καὶ τοῦ διὰ πασῶν καὶ δύναται νὰ παραστήσῃ ὅλα τὰ ξένα οἰκεῖα δραστήρια μέλη τῶν ὁμαλῶν καὶ ἀνωμάλων (σκολιὰ καὶ τοῦ τροχοῦ) ᾀσμάτων καὶ τῶν 3 Γενῶν τῆς Μουσικῆς. 3) Ἄσκαυλος Εὐρωπαϊκὸς, ὅστις φέρει μόνον τὴν διὰ τεσσάρων συμφωνίαν, ὡς ἀπὸ τὸ σύστημα τῆς τριφωνίας. Διότι οἱ ἀπὸ τοὺς ἰσοκρατικοὺς σωλήνας ἐξερχόμενοι ἀδιάκοποι τρεῖς ἀνόμοιοι φθόγγοι τῆς προσῳδίας, μὲ τὸν φθόγγον τοῦ αὐλοῦ, δεικνύουσι τὸ σύστημα τῆς τριφωνίας ἥτις γεννᾷ τὴν συμφωνίαν διὰ τεσσάρων· ἐπειδὴ ὁ ἀσκὸς μὲ τὸν αὐλὸν φέρει ἐν ἑαυτῷ καὶ τρεῖς ἀνομοίους ἰσοκρατικοὺς σωλήνας, διὰ νὰ παραστήσῃ τὸ ἴδιον τῆς συμφωνίας.

Ἀσκώλια. Μελικά τινα ποιήματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλ. ἅτινα περιεῖχον Ὕμνους εἰς τὸν Διόνυσον, οὓς ἐμελῴδουν εἰς τὰς συνειθιζομένας ὁμονύμους τελετὰς καὶ θυσίας τοῦ Διονύσου· ὠνομάσθησαν δὲ, Ἀσκώλια, διότι εἰς τὰς Διονυσιακὰς πομπὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου, οἱ Ἀσκοφόροι καλούμενοι, ἐβάσταζον ἐπὶ τῶν ὤμων των ἀσκοὺς (τουλούμια) Αἰγῶν καὶ Τράγων, γεμάτους μὲν οἶνον, ἔξωθεν δὲ ἀλειμμένους μὲ ἔλαιον· οἱ ὁποῖοι ἐθέττοντο εἰς τὸ μέσον τοῦ θεάτρου, καὶ οἱ ἀγωνισταὶ ἐπήδουν ἐπάνω εἰς τοὺς ἀσκοὺς μὲ τὸν ἕνα πόδα· ὅσοι δὲ ἐγλύστρον καὶ ἔπιπτον, ἐκίνουν γέλωτα εἰς τοὺς θεατάς· ὅσοι δὲ ἵσταντο, κατ' ἀξίαν ἐλάμβανον βραβεῖον τὸν ἀσκὸν καὶ τὸν οἶνον. Τὰ δὲ Μελικὰ ποιήματα ἦσαν πλήρεις κατηλλήλων νοημάτων ἔχθρας, καὶ ἐκδικήσεως, ἐπὶ τῶν ἀσκῶν, καὶ κατὰ τῶν Αἰγῶν καὶ Τράγων, ὡς εἰς ἐχθροὺς τοῦ Διονύσου, καθὼς καὶ τῆς Ἀμπέλου. Διότι οἱ Τράγοι ἀφανίζουν τὰς Ἀμπέλους. Καὶ οὓς, ὁ Διόνυσος ἐδέχετο εὐαρέστως νὰ θυσιάζονται εἰς τοὺς Βωμούς του μὲ ἐπέχυσιν οἴνου εἰς σημεῖον ἐκδικίσεως, (ὅπως κατά τινα τρόπον, συνειθίζουσι πολλοὶ χιδαῖοι ὅταν πίνωσι οἶνον κάμνουσι ὅρκον κατά τινος, καὶ χύνωσιν οἶνον λέγοντες « ἔτζι νὰ χυθῇ τὸ αἷμά μου ». Καθὼς καὶ τὸ φερόμενον ἐπίγραμμα τῆς Ἀμπέλου πρὸς τὸν Τράγον, δηλοῖ λέγον.

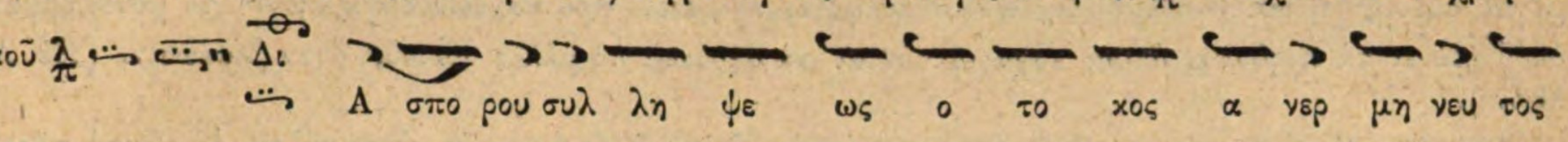
« Κἂν μὲ φάγῃς ἐπὶ ρίζαν, ὅμως δέ τι καρποφορήσω, ὅσον ἐπισπείσαί σοι, Τράγε, θυομένῳ. (Ἴδε Καλλιόπη Παλινοστοῦσα σελ. 263).

Ἄσμα. Τὸ μετ' εὐλαβείας καὶ θείου ζήλου ψαλλόμενον μέγα ᾆσμα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Τρισυπόστατον Θεὸν « Ἅγιος ὁ Θεὸς, Ἅγιος ἰσχυρὸς, Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς ». 2) Τὰ εὐαγγελικῶς καὶ χαρμοσύνως ψαλλόμενα Ἀναστάσιμα ᾄσματα μετὰ Εὐλογηταρίου Στιχολογίας « Τῶν Ἀγγέλων ὁ δῆμος κατεπλάγει ὁρῶν σε, κτλ. 3) Τὸ εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν τοῦ Μεγ. Βασιλείου μελῳδικῶς καὶ ἐκτεταμένως ψαλλόμενον ᾆσμα. » Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος Σαβαὼθ κτλ. » Σὲ ὑμνοῦμεν κτλ. » 4) Τὸ μετ' εὐλαβείας καὶ κατανύξεως ψαλλόμενον Μέγα ᾆσμα τῆς Ἐκκλησ. πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον « Τὴν γὰρ σὴν μήτραν θρόνον ἐποίησε » Ἰωάννης ὁ Δαμασκ. εἰς τὸ « Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς, μακαρίζειν Σε τὴν Θεοτόκον » (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας) 5) Τὸ μετ' εὐλαβείας καὶ θείου ἔρωτος ποιηθὲν Μέγα ᾆσμα πρὸς τὴν Θεόπαιδα καὶ Παρθένον Μαρίαν « Ἄνωθεν οἱ Προφῆται Σὲ προκατήγγειλαν Κόρη κτλ. » (Ὅσιος Ἰωάννης Μαΐστορ ὁ Κουκουζέλης). 6) Ἄσμα μέγα, ἐπίθετον τοῦ χαρμοσύνου ᾄσματος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἐπίθετον τοῦ νεκρωσίμου ᾄσματος τῆς ὑψηλῆς μελέτης τοῦ ℟ Β'. κατὰ τὴν ἐκτεταμένην μεταβολὴν, καὶ μεγάλην ἐνέργειαν τῆς φθορᾶς τοῦ « ⳩ε ϯα ϯω » τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς « σύνθεσις τοῦ Μεγάλου Ἄσματος ». (Ἰδὲ Βασιλικόν).

Ἀσματικὸν. Ἐπίλογος τῆς Δοξολογίας, τὸ ἐκ τῶν δύο χορῶν ἀργῶς ψαλλόμενον « Ἅγιος ὁ Θεός » 2) Τὸ ἀργὸν ᾀσματικὸν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. 3) Τὸ τῆς ὑψηλῆς μελέτης, τῆς ἐκτεταμένης μεταβο-

λῆς τῆς φθορᾶς Νεηαίω ϐ, Νεκρώσιμον Ἀσματικὸν Μέγα, ὃ παρὰ τῶν Βυζαντινῶν ὀνομάζεται « Βασιλικὸν » ἑρμηνεύεται δὲ Ἀραβοτουρκιστὶ «Χουμαγιοὺν ». λέγεται δὲ ἀσματικόν (Ἀπὸ τὸ μελικὸν Ἄσμα) ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ, εἶναι ἐντέχνως ἡνωμένη ἡ ποίησις, καὶ ἡ Μουσικὴ, καὶ τὸ τροπάριον ἢ ὁ στίχος αὐτοῦ εἶναι τονισμένος μὲ μέλος ἁρμόδιον εἰς τὴν ποιότητα τοῦ νοήματός του, κατὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἀνάγκην, δηλονότι κατὰ τὸ χαρμόσυνον, πανυγηρικὸν, πένθυμον, κτλ.

Ἀσπόρου συλλήψεως. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Θ'. ᾠδῆς ϡ Β'. ἤχου, ἐκ τῶν καταβασιῶν τῆς ἀποκρέω. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Θ'. ᾠδῆς ϡ Β'. ἤχου Γένους χρωματικοῦ ϡ Δι

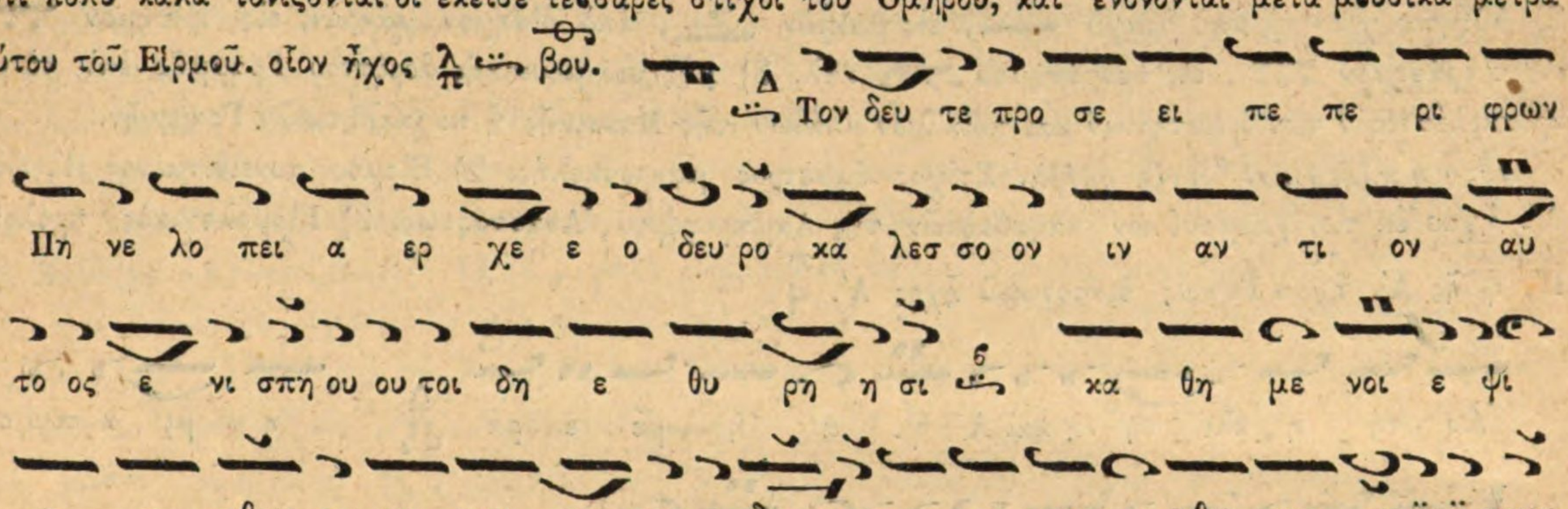

Ἀ σπο ρου συλ λη ψε ως ο το κος α νερ μη νευ τος

μη τρο ος α ναν δρου Δ κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολ. Καταβασιῶν) .

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἅγιος Πατὴρ ἡμῶν Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ρ. τῆς Ὀδυσσείας « Τὸν δ' εὖτε πρῶτ' εἶπε περίφρων Πηνελόπεια » (Στίχ. 528) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ. οἷον ἦχος ϡ βου.

Δ Τον δευ τε προ σε ει πε πε ρι φρων

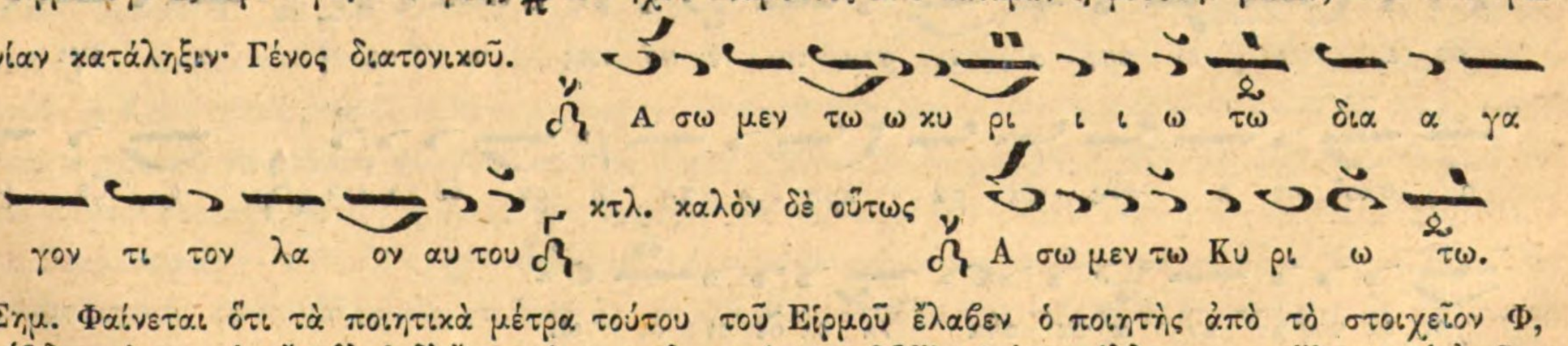
Πη νε λο πει α ερ χε ε ο δευ ρο κα λεσ σο ον ιν αν τι ον αυ

το ος ε νι σπη ου ου τοι δη ε θυ ρη η σι ϐ κα θη με νοι ε ψι

α α σθων η αυ του κα τα α δω ματ ε πι σφι σι θυ μος ε ϋ ϋ φρων

Ἀσύμφωνος. Ὁ συνδυασμὸς τῆς διαφώνου συμφωνίας, εἰς τῆς ὁποίας τὸ μέλος, μεταξὺ τῶν δύο φθόγγων, δὲν φαίνεται καμμία ἀναλογίας ἕνωσις εἰς τὸ μέλος· ὡς ♀ ἢ ♀, τὸ ὁποῖον εἶναι πάντι ἄσχετον. 2) Τὸ στιχηραρικὸν μέλος τοῦ Δ'. ἤχου, τοῦ ὁποίου ὁ συνδυασμὸς γίνεται κατὰ τὸ ἴδιον τῆς διαφώνου συμφωνίας, καθὼς δὲν ἔχει σχέσιν ὁ φθόγγος τοῦ Πα, πρὸς τὸν φθόγγον τοῦ Βου, καὶ εἶναι ἄσχετος ὁ λόγος, ὡς 10 πρὸς 9. 3) Τὸ παρ' ἀμαθοῦς καὶ ἀκανονίστου μελοποιημένον ἀσύντακτον μάθημα, τοῦ ὁποίου τὸ τέλος, δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἀρχὴν, ἢ τ' ἀνάπαλιν κατὰ τὸ Γένος. 4) Ὁ συνδυασμὸς τῆς συμφωνίας τῆς διαπασῶν καὶ διὰ τέσσαρα (Ἰδὲ συμφωνία διὰ ἕνδεκα).

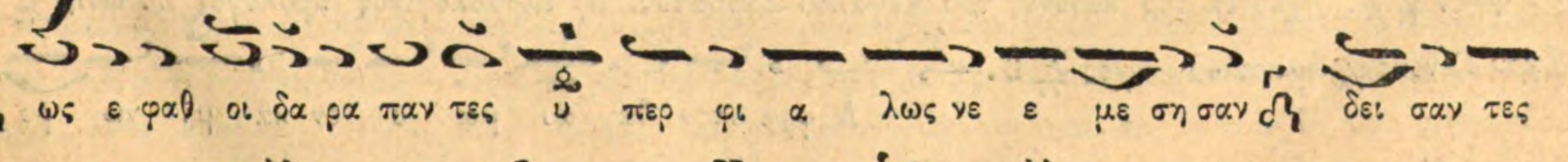
Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Α'. ᾠδῆς ϡ Δ'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α'. ᾠδῆς ϡ Δ'. ἤχου ἀνάμικτος ἀπὸ καθαρὰν ἢ φυσικὴν βάσιν, καὶ ἀπὸ τριφωνίαν κατάληξιν· Γένος διατονικοῦ.

Ἀ σω μεν τω ω κυ ρι ι ι ω τω δια α γα

γον τι τον λα ον αυ του κτλ. καλὸν δὲ οὕτως Ἀ σω μεν τω Κυ ρι ω τω.

Σημ. Φαίνεται ὅτι τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἔλαβεν ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Φ, τῆς Ὀδυσσείας· « ὡς ἔφαθ' οἱ δ' ἄρα πάντες κτλ. » (στιχ. 285). Διότι κάλλιστα τονίζονται οἱ ἐκεῖσε δύο στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ Μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος ϡ Δ'.

ὡς ε φαθ οι δα ρα παν τες ὑ περ φι α λως νε ε με ση σαν δει σαν τες

μη το ο ξον λ ε ϋ ξο ον εν τα α νυ σει εν

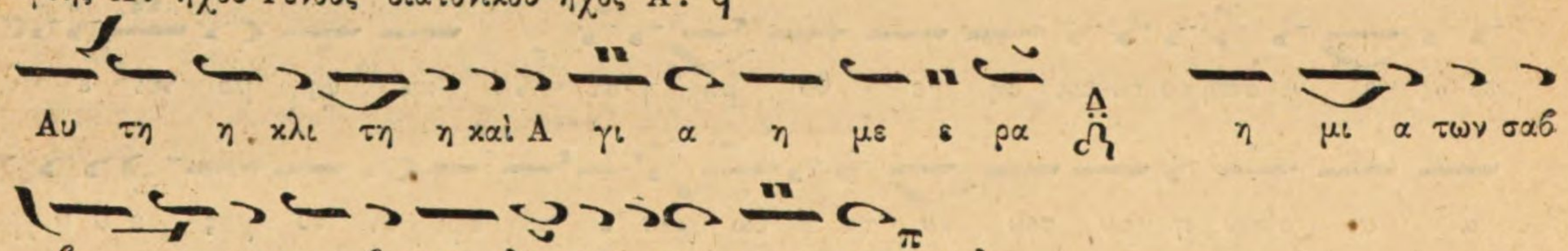
Αὐλῶν ποιμενικῶν. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. Εἱρμολογικὸς πρόλογος εἰς κοντάκιον Α'. ἦχου· φέρει μὲν τὰ μέτρα τοῦ στίχου « Τὸν τάφον σου Σωτὴρ » ψάλλεται δὲ ὡς κλάδος τοῦ Α'. ἦχου κατ' αὐτόμελον τριφωνίαν αὐτοῦ, ὅτε ἤθελε τύχῃ εἰς θέσιν καθίσματος.

Αὐλός. Ὄργανόν τι ἐμπνευστὸν σωληνοειδὲς κατασκευασμένον ἐκ ξύλου. 2) Αὐλὸς μικρὸς ἐκ ξύλου, τουρκιστὶ καλούμενος « ντουτοὺκ » ὃς καλεῖται μικρὸς σύριγξ· φέρει δὲ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων αὐτοῦ κατὰ διαπασῶν. 3) Αὐλὸς μέγας ὁ ποιμενικὸς τουρκιστὶ καλούμενος « καβὰλ » ὃς καλεῖται καὶ μέγας σύριγξ· ἡ συριγγοβομβώδης αὐτοῦ μελῳδία, προξενεῖ πρὸ πάντων συγκίνησιν· τὸ μόνον ὄργανον ὁποῦ ἡδύνει τὰ πρόβατα, ἅτινα εὐχαριστοῦνται νὰ ἀκούωσι τὸ μέλος αὐτοῦ, ὅταν βοσκῶσιν. (Ἰδὲ Αὐλῳδία).

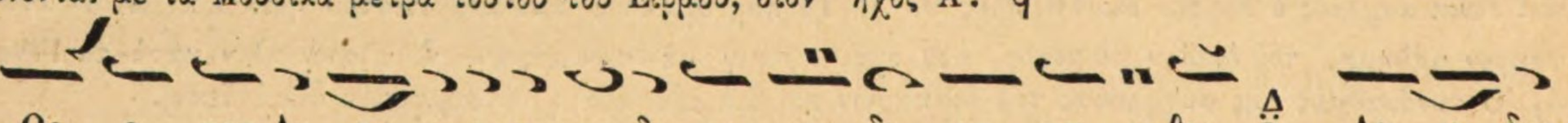
Αὐλῳδία. Προσῳδιακόν τι μέλος, ὅπερ περαίνεται διὰ τοῦ ποιμενικοῦ πλαγιαύλου ἐξ οὗ καὶ εὐχαριστοῦνται πολὺ τὰ πρόβατα ἐν τῇ νομῇ. 2) Τὸ μέλος τῶν παιδικῶν καὶ παρθενίων αὐλῶν· οἱ δὲ ἀνδρεῖοι' ἢ ἀνδρῶν αὐλοί, τὸ τέλειον καὶ ὑπερτέλειον. « Τοῖς μὲν παρθενίοις αὐλοῖς παρθένιοι προσεχόρευον, τοῖς δὲ παιδικοῖς παῖδες προσῄδουν· οἱ δὲ ὑπερτέλειοι αὐλοὶ προσέφθεγγον ἀνδρῶν χοροῖς » Γαυδέντιος.

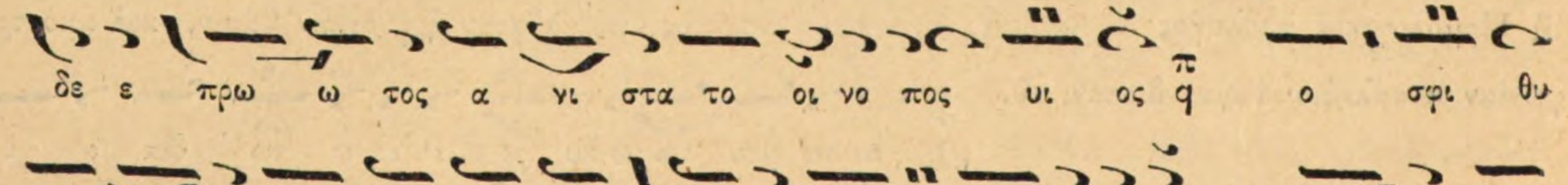
Αὔξησις. Ἡ τονικὴ αὔξησις διὰ τοῦ σημείου τῆς ἀποτομῆς ἀπὸ ἐλάσσωνα εἰς μείζωνα σ ρ
2) Αὔξησις χρονικὴ ἀπὸ βραχὺ —, εἰς μακρὸν —, ἀπὸ δίσημον μακρὸν, εἰς τρίσημον —·· εἰς τετράσημον —···, εἰς πεντάσημον —···· κτλ. 3) Αὔξησις μουσικῆς ἀορίστου Γραμμῆς ἐπὶ τὸ μικροσκελέστερον τῶν δραστηρίων καὶ ποικίλων κλάδων τῆς Μουσικῆς ἢ παρακλητικῶν Γραμμῶν.

Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ Ἁγία ἡμέρα. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Η'. ᾠδῆς Α'. ἦχου ἐκ τῶν χαρμοσύνων καταβασιῶν τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Η'. ᾠδῆς Α'. ἦχου Γένους διατονικοῦ ἦχος Α'. π q

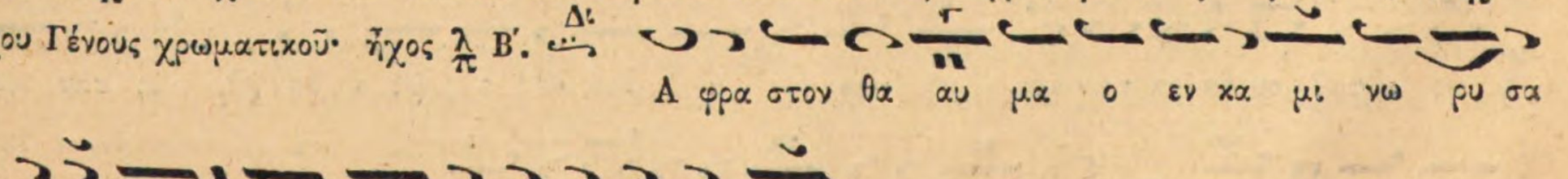

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ μακρασκελοῦς Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Φ, τῆς Ὀδυσσείας τοῦ Ὁμήρου. « Ὡς ἔφατ' Ἀντίνοος, τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος » (Ἰδὲ στίχον 143) διότι καλῶς τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ Μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Α'. π q

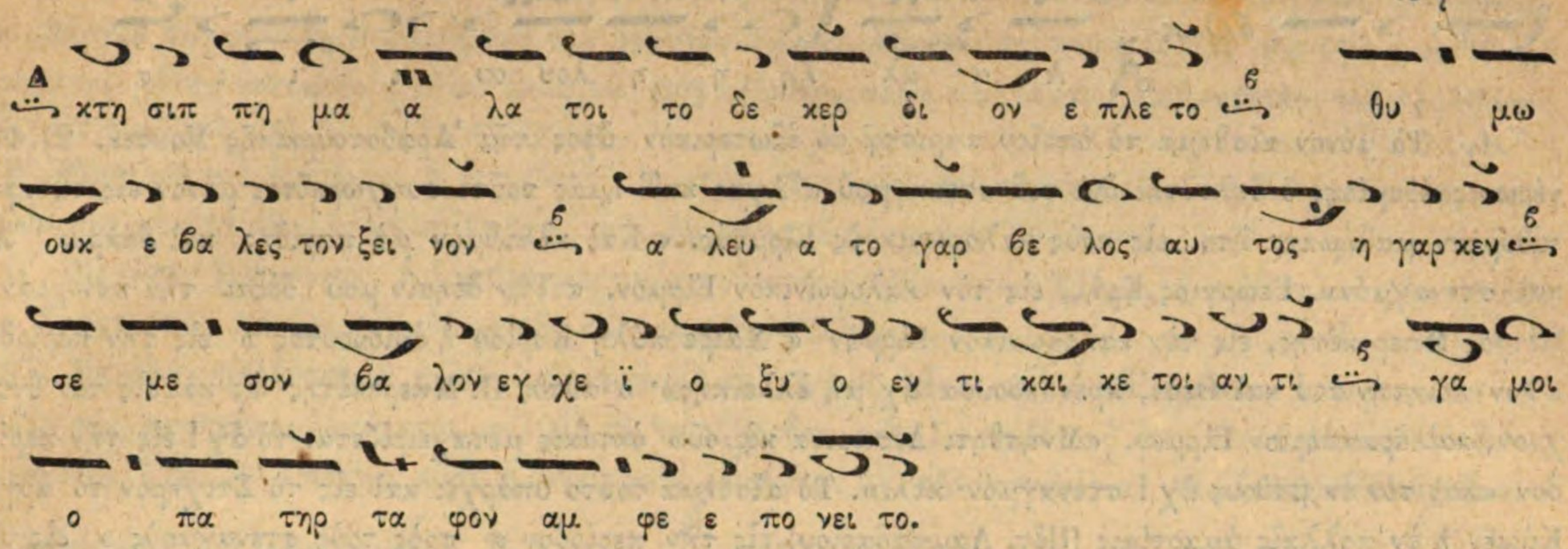

Ἄφραστον θαῦμα ὁ ἐν καμίνῳ ῥυσάμενος. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ζ'. ᾠδῆς λ π Β'. ἦχου ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ζ'. ᾠδῆς λ π Β'. ἦχου Γένους χρωματικοῦ· ἦχος λ π Β'. Δι

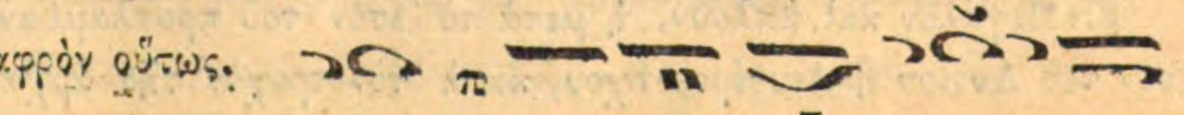

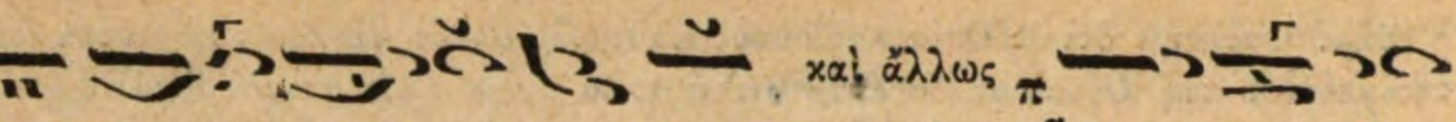
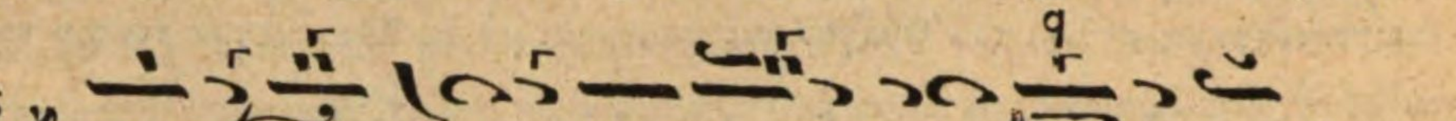
(Ἰδὲ Εἱρμολόγιον καταβασιῶν)

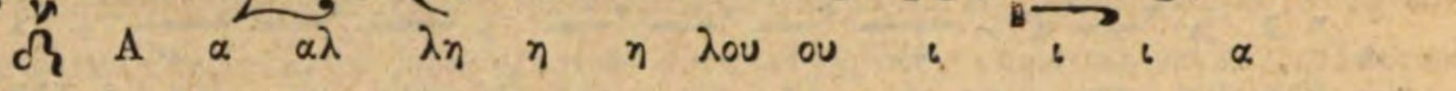
Σημ. Φαίνεται ὅτι ἡ Ὁσία καὶ σοφὸς Κασιανὴ, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Υ τῆς Ὀδυσσίας « Κτήσιππ' ἦ μάλα τοι » (Ἰδὲ στίχον 304) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ Μουσ. μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον.

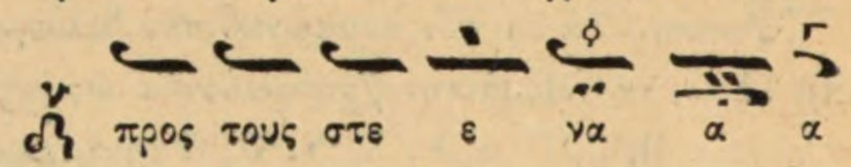
Ἄφωνα. Τὰ ἐκ τῶν συμφώνων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἐννέα ἄφωνα β, γ, δ, κ, π, τ, θ, φ, χ. 2) Τὰ εἰς τὴν Μουσικὴν χρησιμεύοντα ὡς ὄργανον τῆς παραλλαγῆς ἐκ τῶν συμφώνων ἑπτὰ Ἑλληνικὰ στοιχεῖα Π, Β, Γ, Δ, Κ, Ζ, Ν. 3) Τὰ μαρτυρικὰ σύμβολα τῶν ὀκτὼ ἤχων. ~, ϱ, q, λ, ϟ, ϱ̈, q̈. 4) Τὰ κείμενα διὰ σχήματα διάφορα, καὶ δι' ἔκτασιν μέλους καὶ χειρονομίαν, ἅπαντα τὰ ἀρχαῖα Ἱερογλυφικὰ σημάδια τοῦ παλαιοῦ συστήματος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς δι' ὧν λέγει Ἰωάννης Μαΐστωρ ὁ Κουκουζέλης· « Τὰ δὲ μεγάλα σημάδια τὰ ἄφωνα, ἅτινα λέγονται καὶ μεγάλαι ὑποστάσεις, εἰσὶ διὰ μόνην χειρονομίαν κείμενα, καὶ σχήματα διάφορα, καὶ οὐχὶ διὰ φωνὴν, ἄφωνα γάρ εἰσι ». (Προλεγόμενα τοῦ Μ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς). Ἰδοὺ πάντα τὰ ἄφωνα καὶ Μεγάλα σημάδια. Ἴσον ~, Διπλὴ ··, Παρακλητικὴ Z, Κράτημα ·~, Λύγισμα ϱ~, Κύλισμα ϱ~, Ἀντικενωκύλισμα ϱ~, Τρομικὸν, ϛ, Ἐκστρεπτὸν ζ, Τρομικοσύναγμα ϛϱ, Ψηφιστοσύναγμα ϱϱ, Γοργὸν τ, Ἀργὸν ⌐, Σταυρὸς +, Ἀντικένωμα —, Ὀμαλὸν —, Θεματισμὸς ἔσω —, Ἔξω Θεματισμὸς —, Ἐπέγερμα ϟ, Παρακάλεσμα ϛ, Ἕτερον ~, Ξηρὸν κλάσμα ϱ, Ἀργοσύνθετον ϟ, Γοργοσύνθετον ϟ, Οὐράνισμα ϱ, Ἀπόδομα —, Θὲς καὶ Ἀπόθες —, Θέμα ἁπλοῦν —, Χόρευμα —, Τζάκισμα ~, Πίεσμα ·|, Σείσμα ·|, Σύναγμα Z, Ἔναρξις ξ, Βαρεῖα |, Ψηφιστὸν ~, Τρομικοπαρακάλεσμα ϛϛ, Ψηφιστοπαρακάλεσμα ϛϛ, Ἡμίφωνον ϱ, καὶ Ἡμίφθορον ϱ. 5) Τὰ ἐπιτακτικὰ σημεῖα τῆς ποσότητος, ἃ λέγονται καὶ πνεύματα, ἐπειδὴ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἱστάμενα μένουσιν ἄφωνα, ὅταν ὦσιν ἄμοιρα, καὶ ἀμέτοχα τῶν ἄλλων ἐπιτακτικῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, ἤτοι τῶν σωμάτων, εἰσὶ δὲ ταῦτα, ἐκ μὲν τῶν ἀνιουσῶν φωνῶν, ἡ ὑψηλὴ /, καὶ τὸ κέντημα ·, ἅτινα ὡς ἐκπλήξεως. ἐκφωνῶσι ψιλὸν φθόγγον· ἐκ δὲ τῶν κατιουσῶν, ἡ χαμιλὴ \, διὰ τὸ δασύφθογγον, ὅπερ ὡς ἐξ' ἀνέσεως ἐκ τοῦ στήθους, ἐκφωνεῖ φθόγγον δασύν. « Κατὰ γὰρ προσῳδίαν ἀπαγγελόμενα τὰ συντεταγμένα, ὅτε τὰς τούτων συλλαβὰς ποιᾷ τάσσει κατά τε χρόνον, καὶ τόνον, καὶ πνεῦμα προφέρομεν· χρόνον μὲν, μακρὸν ἢ βραχύν· τόνον δὲ, ὀξὺν ἢ βαρύν· ὃ ἐστιν ἐπετεταγμένον, ἢ ἀνειμένον, ἢ μέσον· πνεῦμα δὲ, δασὺ ἢ ψιλόν ». (Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης ὁ φιλόσοφος)— « Οἱ δὲ τριχὴ νείμαντες τὰς πρώτας καὶ στοιχειώδεις τῆς φωνῆς δυνάμεις φωνήεντα μὲν ἐκάλεσαν, ὅσα καθ' ἑαυτὰ φωνεῖται, καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ ἔστιν αὐτοτελῆ· ἡμίφωνα δὲ, ὅσα μετὰ μὲν τῶν φωνηέντων κρεῖττον ἐκφέρεται, καθ' αὐτὸ δὲ χεῖρόν τε καὶ οὐκ αὐτοτελῶς· ἄφωνα δὲ, ὅσα οὔτε τὰς τελείας, οὔτε τὰς ἡμιτελείας φωνὰς ἔχει καθ' ἑαυτὰ, μεθ' ἑτέρων δὲ φωνεῖται » (Σέξτος).

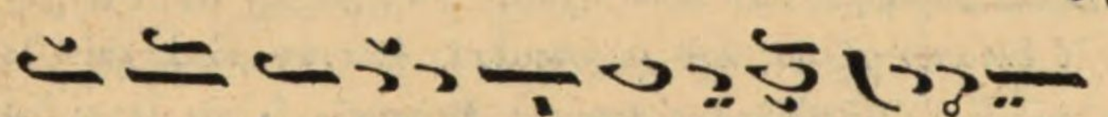
Ἄφωνον. Ἕκαστον Ἱερογλυφικὸν σημεῖον τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ὑποςάσεων, ἐξ ὧν ἕκαστον εἶναι διὰ μόνην χειρονομίαν κείμενον καὶ διὰ κάθε σχῆμα. 2) Τὸ οὐδέτερον Ἴσον ~ ἄφωνον λέγεται, ἀντὶ ἄμετρον· « Τὸ Ἴσον ~, ἄφωνον ἐστι· οὐχ' ὅτι φωνὴν οὐκ ἔχει, φωνεῖται μὲν, οὐ μετρεῖται δέ »· (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς). 3) Τὸ ἐκ τῶν τῆς ποσότητος μόνον ἡ ἀπόστροφος λογίζεται ἄφωνον, ὅταν ὑποτάξῃ αὐτὸ τὸ ἐλαφρὸν οὕτως.

κτλ. καὶ ἄλλως καὶ ἄλλως

Ἄχ. Τὸ μόνον αἴσθημα τὸ ὁποῖον παριστᾷ τὸ ἐξωτερικὸν ὕφος τῆς Ἀραβοτουρκικῆς Μουσικ. 2) Φανέρωσις ἀθυμίας, ὃ δηλοῦται διὰ τοῦ στεναγμοῦ «Ἄχ»· καθ' ἡμᾶς τοῦτο συγχωρεῖται μόνον εἰς τὰ πρὸς εὐθυμίαν μαθήματα ἤτοι εἰς τοὺς καλοφωνικοὺς Εἱρμούς. « Καὶ κλαυθμὸν μὴ παρίδης καὶ δάκρυα, Ἄχ καὶ στεναγμόν». Γεώργιος Κρὴς, εἰς τὸν καλοφωνικὸν Εἱρμόν. « Τὴν δέησίν μου δέξαι τὴν πενιχρὰν » Πέτρος Μπερεκέτης, εἰς τὸν καλοφωνικὸν Εἱρμὸν « Χαῖρε πύλη Κυρίου ἡ ἀδιόδευτος » εἰς τὴν περίοδον «Τὸν ποιητήν σου καὶ Θεὸν, πρεσβεύουσα ἄχ μὴ ἐλλείπης»· ὁ αὐτὸς Π. Μπερεκέτης ὡς καὶ εἰς τὸν ἔντεχνον, καὶ δραστήριον Εἱρμόν. «Μνήσθητι Δέσποινα κἀμοῦ» ὀκτάκις μεταχειρίζεται τὸ ἄχ ! εἰς τὴν περίοδον «καὶ τὸν ἐκ βάθους ἄχ ! στεναγμόν· κτλ.». Τὸ αἴσθημα τοῦτο ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ Στιχηρὸν τὸ ἀργὸν Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις (Πέτ. Λαμπαδαρίου) εἰς τὴν περίοδον « πρὸς τοὺς στεναγμοὺς » εἰς τὴν πρωτότυπον ἐξήγησιν τοῦ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου οἷον·

κτλ. 2) Φθόγγος ὁ ὁποῖος ἐκπληροῖ τὸ μέλος τοῦ « Ἠχάδην » εἰς ὃ ὑπόκειται ἀντὶ τοῦ Ἄχ, τὸ χα, χε, χη, χο, χου, κτλ. (Ἰδὲ Ἠχάδην).

Β.

Β. *β*. Τὸ δεύτερον στοιχεῖον τοῦ Ἑλλην. Ἀλφαβήτου. 2) Τὸ ἐκ τῶν συμφώνων ὡς ἄφωνον ἐκλεχθὲν διὰ τὸν φθόγγον Βου, τῆς μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τοῦ νέου συστήματος. 3) Τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τοῦ συστήματος ἑκάστου Γένους. Τοῦ διατονικοῦ , τοῦ χρωματικοῦ , τοῦ ἐναρμονίου . 4) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τῆς διφθόγγου, αι, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον βάι, τῆς παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων. 5) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τῆς διφθόγγου, ου, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον βου, τῆς παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου.

Β. *β*. Ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον, ἀντὶ τοῦ δύο, τὸ δηλοῦν, τὸ ὑπερβατὸν μέτρον τῶν ὑπερβασίμων χαρακτήρων τῆς ποσότητος 2) Ὡς τακτικὸν, ποῦς Β'. στίχος Β'. ἦχος Β'. Β'. Ἑωθινὸν Β'. κτλ.

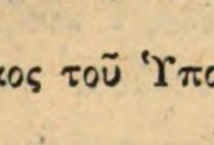
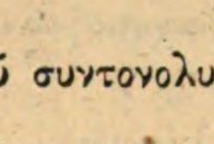
Β. Μεγάλον καὶ ἁπλοῦν, ἡ μετὰ τὸ Ἴσον τοῦ προσλαμβανομένου Β'. μαρτυρία, ἡ δηλοῦσα τὴν βάσιν τοῦ Λυδίου ἢ Δευτέρου ἤχου, κατὰ τὸν τροχὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικ. 2) Μαρτυρικὴ βάσις,

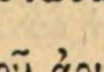
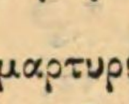
ἡ παριστῶσα τὴν καταμέτρησιν τοῦ μονοσυλλάβου φθόγγου τώς· τῆς ἀρχαίας μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων.

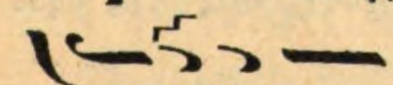
Β. Μεγάλον καὶ ἁπλοῦν· σημεῖον ὑπῆρχε μαρτυρικῆς ποσότητος, ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ μέλος ἀπαιτουμένου φθόγγου τῶν κοινῶν τετραχόρδων τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικ. ἐτίθετο πάντοτε εἰς τὴν ἐπὶ τὸ ὀξὺ καταμετρουμένην δευτέραν χορδὴν ἑκάστου τετραχόρδου, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀριθμητικὴν τοῦ ἀλφαβήτου τάξιν ὡς δεύτερον ἀπὸ τὸ Ἄλφα στοιχεῖον.

Β΄. Μεγάλον καὶ ὀξύτονον· ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ δευτέρα μαρτυρία τοῦ τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, ἡ παριστῶσα τὴν χορδὴν τῆς Ὑπατῶν Ὑπάτης, τῆς Μουσικ. τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

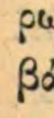
Β΄΄. Μεγάλον διοξύτονον· ἡ δευτέρα μαρτυρία τοῦ τετραχόρδου τῶν Μέσων, ἡ παριστῶσα τὴν χορδὴν τῆς Ὑπάτης τῶν Μέσων, τῆς Μουσικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Β΄΄΄. Μεγάλον τριοξύτονον· ἡ δευτέρα μαρτυρία τοῦ τετραχόρδου τῶν Διεζευγμένων, ἡ παριστῶσα τὴν χορδὴν τῆς παραμέσης (ὑπάγεται καὶ εἰς τὸ τετράχορδον τῶν Συνημμένων) ἥτις εἶν' ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ ἀντιφωνία τῆς Ὑπατῶν Ὑπάτης, αὕτη ἡ ἀντιφωνία ἐξισοῦται μὲ τὴν ἀντιφωνίαν τῆς διαπασῶν τῆς διατονικῆς κλίμακος τοῦ Ὑποφρυγίου μᾶλλον δὲ μὲ τὴν ἀντιφωνίαν τῆς διαπασῶν κλίμακος τοῦ συντονολυδίου κτλ.

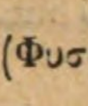
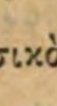
Β⁴. Μεγάλον σύνθετον μὲ τὸν ἀριθμὸν 4, ἡ πρὸς τὸ ὀξὺ δευτέρα μαρτυρία τοῦ τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων, ἡ παριστῶσα τὴν χορδὴν τῆς Νήτης διεζευγμένων τῆς Μουσ. τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· συμπλέκεται δὲ μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ 4, δηλοῦν τὸ ποσὸν τῆς Ὑψηλῆς , ὅτι εἶν' ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων ἤχων· ὡς τῶν καθ' ἡμᾶς μαρτυρικῶν βάσεων τῶν ὀξέων ἤχων. · ἡ δὲ ὑψηλὴ τῆς τετρασήμου ποσότητος, γίνεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τέσσαρα 4 ἀφαιρέσει δὲ τῆς καθέτου γραμμῆς ι, μένει τὸ σημεῖον τῆς ὑψηλῆς, , ἐξ οὗ καὶ ἡ .

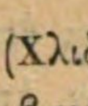
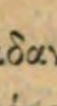
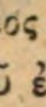
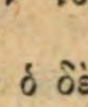
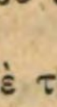
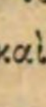
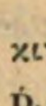
Β. Βῆτα μεγάλον ἐλλειπές· σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος, ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Ὑπατῶν παρυπάτης, τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς, ὁ συνεπιγράφετο μετὰ τοῦ ὑπτίου γράμμα L· οὕτως ἢ RL· ἐτίθετο δὲ ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως, ὡς σημεῖον ποσότητος. Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγετο πάντοτε εἰς τὸ τετράχορδον τῶν Ὑπατῶν, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες Μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον R, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχύς, ἄρσεως βραχείας· ὡς . εἰ δὲ ἐστιγμένον R· , ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, ἄρσεως μακρᾶς δισήμου ὡς (Ἰδὲ τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος Ἀνώνυμον σύγγραμμα, Τύπ. Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ σελ. 21—78 καὶ 89).

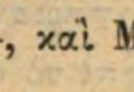
Βάδισμα. Περιπάτημα, τὸ μουσικὸν βάδισμα τοῦ ρυθμοῦ, κατὰ τὰ μέτρα τοῦ στίχου, καὶ κατὰ τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου. 2) Ὁ βραδὺς, καὶ ὁ ταχὺς δρόμος τοῦ μουσικοῦ καὶ ποιητικοῦ ρυθμοῦ τῶν διαφόρων κατὰ στίχον τροπαρίων, τῶν ὀξυτόνων, παροξυτόνων καὶ προπαροξυτόνων. 3) Τὸ κατὰ τὸ μέλος βάδισμα τῶν συντόμων καὶ ἀργοσυντόμων μαθημάτων, ἅτινα διακρίνωνται ἀπὸ τὸ χρονικὸν σημεῖον ἑκάστης ἀγωγῆς, τοῦ ἀργοῦ χ, τοῦ γοργοῦ χ, τοῦ ἡμιάργου χ, τοῦ ἡμιγόργου χ, τοῦ διάργου χ, καὶ τοῦ διγόργου χ. 4) Τὸ διὰ τῆς γραφῆς τῆς Μουσικῆς συνθέσεως διακρινόμενον μέλος τοῦ μαθήματος, ἀπὸ τὸ βάδισμα τοῦ ἁπλοῦ καὶ διπλοῦ χρόνου, ὅπερ ἀποκτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴν παράδοσιν τοῦ εἰδήμονος Μουσικοῦ διδασκάλου.

Βαί. Συλλαβὴ μὲ μικρὸν βῆτα β βαί, μὲ ὀξεῖαν, μονοσύλλαβός τις φθόγγος τῆς ἀρχαίας παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων. 2) Ὁ τρίτος φθόγγος τῆς Α΄. διαπασῶν, ὅστις ἐξισοῦται μὲ τὸν πολυσύλλαβον φθόγγον «Ἄαλες» τοῦ παλαιοῦ συστήματος καὶ μὲ τὸν τῆς νέας μεθόδου μονοσύλλαβον Ζω, τοῦ βαρέως ἤχου κατὰ τὸ διατονικόν· ἐξισοῦται κυρίως μὲ τὸν ἑπτάφωνον βαρὺν , ὃ καλεῖται τουρκιστὶ « ἔβητζ ».

Βαί΄, Συλλαβὴ μὲ μικρὸν βῆτα β, βαί΄, διοξύτονον, ὁ ΙΔ΄. φθόγγος τῆς δὶς διαπασῶν τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων, ὁ φθόγγος οὗτος ἐξισοῦται μὲ τὸν ὑψηλώτατον Ζω, τῆς διοξείας.

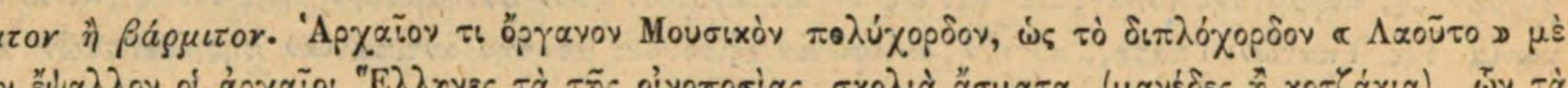
Βαί. (Φυσικὸν), αἱ μαρτυρίαι τοῦ βαρέος ἤχου κατὰ τὸ διατονικόν. , .

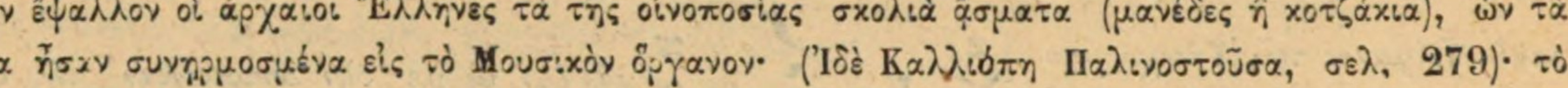
Βαί. (Χλιδανὸν), αἱ μαρτυρίαι τοῦ βαρέος ἤχου κατὰ τὸ ἐναρμόνιον. , . 2) Ὁ φθόγγος τοῦ ὀξέως καὶ βαρέος Ζω. Καὶ ὁ μὲν φθόγγος τοῦ φυσικοῦ βαί, εἶν' ἐκεῖνος, ὅστις διακρίνεται ἀπὸ τὸν φυσικὸν τόνον τοῦ ἐλάσσωνος, καὶ ἀπὸ τὴν διατονικὴν ταύτην φθορὰν , τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀμετακινήτου , · ὁ δὲ τοῦ Χλιδανοῦ βαί, εἶν' ἐκεῖνος ὅστις, διακρίνεται ἐκ τοῦ ἐξ ἀποτομῆς γινομένου τόνου τοῦ τριτημορίου καὶ τεταρτημορίου, καὶ ἀπὸ τὴν ἐναρμόνιον ταύτην φθορὰν , καὶ ἀπὸ ταύτην τοῦ Χλιδανοῦ καὶ κινητοῦ , . (Ἰδὲ Χλιδανόν).

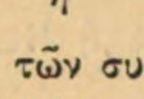
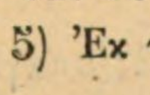
Βακχεῖος. Ῥυθμικὸς ποῦς, δεικνύων τὰ χρονικὰ μέτρα τοῦ ῥυθμοῦ, ἐξ ἑνὸς βραχέος, καὶ δύο μακρῶν, ∪ — —, καὶ Μουσικῶς .

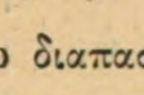
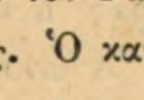
Βάρβιτον ἢ βάρμιτον. Ἀρχαῖον τι ὄργανον Μουσικὸν πολύχορδον, ὡς τὸ διπλόχορδον « Λαοῦτο » μὲ τὸ ὁποῖον ἔψαλλον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὰ τῆς οἰνοποσίας σκολιὰ ἄσματα (μανέδες ἢ κοτζάκια), ὧν τὰ ποιήματα ἦσαν συνηρμοσμένα εἰς τὸ Μουσικὸν ὄργανον· (Ἰδὲ Καλλιόπη Παλινοστοῦσα, σελ. 279)· τὸ ὄργανον τοῦτο πολὺ πειθανὸν νὰ ἦναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ τῆς Βλαχοπογδανίας μουσικοί, καὶ καλοῦσιν αὐτὸ « μισκάλ ».

Βαρεῖα. Τὸ προσῳδιακὸν σημεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ τονισμοῦ ὃ τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς λέξεως ', παρὰ διὰ. 2) Χαρακτήρ τις τῆς Μουσικῆς ἐκ τῶν ἀφώνων σημείων τῆς τροπικῆς ποιότητος τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων, οὗ τὸ σημεῖον, βαρεῖα · ἡ δὲ ἐνέργειά του εἶναι τὸ νὰ διακρίνηται ἡ δύναμις καὶ ἡ ζωηρότης του τόσον ἀπὸ τὸν ἡγούμενον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸν ἑπόμενον φθόγγον π: χ:

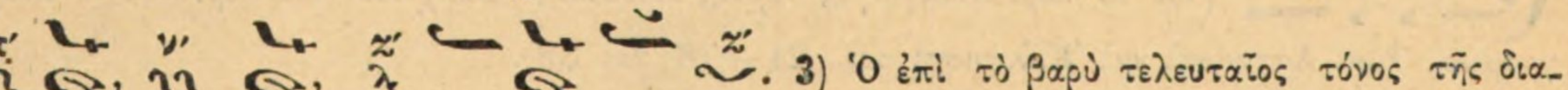

π τας ψυ υ χας η η

q· 3) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ βαρεῖα καταμέτρησις τῶν
χ
η η η η· η η μω ων

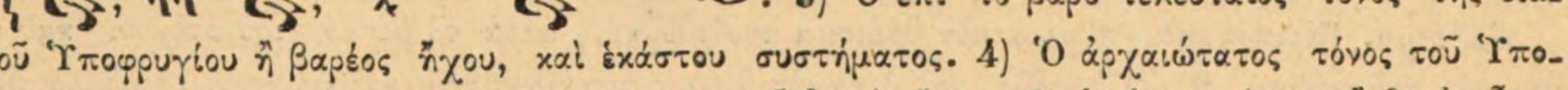
φθόγγων τῶν συστημάτων. 4) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησις τῶν τόνων τῆς πλαγίας πτώσεως ἐπὶ τοῦ τροχοῦ. 5) Ἐκ τῶν δύο διεζευγμένων συστημάτων τῆς δὶς διαπασῶν πρώτη ἡ βαρεῖα διαπασῶν, 6) Ἡ τῆς κάτω διαπασῶν ἑκάστη κατὰ βυθὸν βαρεῖα μαρτυρία, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τὸν Γα, ἢ Κε. ὡς , καὶ μετὰ τὸν Γα, ἄρχονται αἱ δύο βαρεῖαι '', ὡς κτλ.

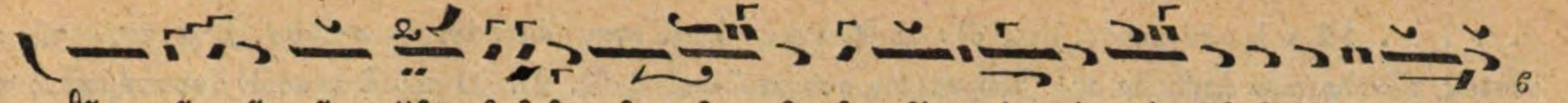
Βαρύς. Ὁ κατώτατος καὶ δυνατὸς ἦχος ἐναντίον τοῦ ὀξέως. 2) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀντήχησις τῆς ὀξύτητος . 3) Ὁ ἐπὶ τὸ βαρὺ τελευταῖος τόνος τῆς διαπασῶν τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ βαρέος ἤχου, καὶ ἑκάστου συστήματος. 4) Ὁ ἀρχαιώτατος τόνος τοῦ Ὑποφρυγίου. 5) Τὸ ἀρχαιώτατον ὄνομα τοῦ Ὑποφρυγίου, ἢ Γ'. ἦχου. 6) Ὁ Ὑποφρύγιος ἢ βαρὺς ἦχος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. 7) Ἕκαστος πλάγιος ἦχος, ὅστις ἐπέχει τὸν βαρὺν τόπον τῆς φωνῆς. 8) Ἕκαστος κλάδος τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ πλαγίου Γ'. οἷον ὁ τετράφωνος βαρὺς, ὁ πεντάφωνος βαρὺς, ὁ ἑπτάφωνος βαρὺς, ὁ διατονικὸς βαρὺς, ὁ ἐναρμόνιος βαρὺς, κτλ. 9) Τὸ ἕβδομον εἶδος τοῦ διαπασῶν τῶν βαρυπύκνων συστημάτων· οὗ ὁ πρῶτος φθόγγος Ζω (Ἰδὲ Ζω).

Βαρύτης. Τάσις φωνῆς φθόγγων μελῳδίας ἡρμοσμένων ἐπὶ τὸ βαρύ· ἧς ἡ κατὰ συναγμὸν γινομένη μελῳδικὴ θέσις, ἤτε συνεπτυγμένως, ἤτε ἀναλελυμένως. 2) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμετρουμένη μελῳδικὴ γραμμὴ ἐναντίον τοῦ ὀξέως, ἥτις ἐστὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνέσεως. π: χ:

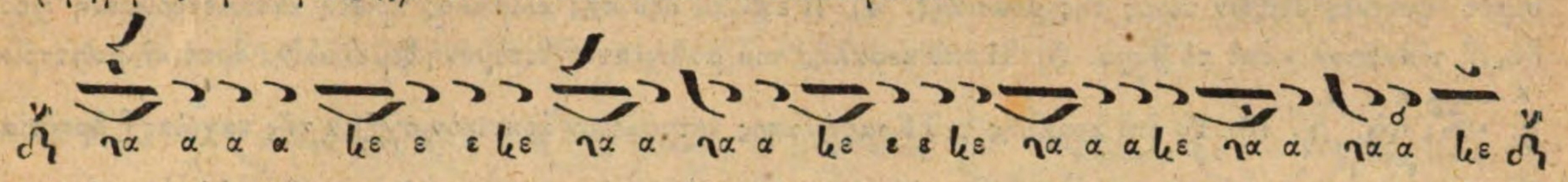

ε πα σαν την βι ι ω ω ω τι ι κην

ε' τοῦτο μέν ἐστι τὸ ἀντίθετον· (ὀξύτης, ἀποτέλεσμα ἐπιτάσεως) βαρύτης ἀποτέλεσμα ἀνέσεως.

δ' α πο θω ω ω ω με ε

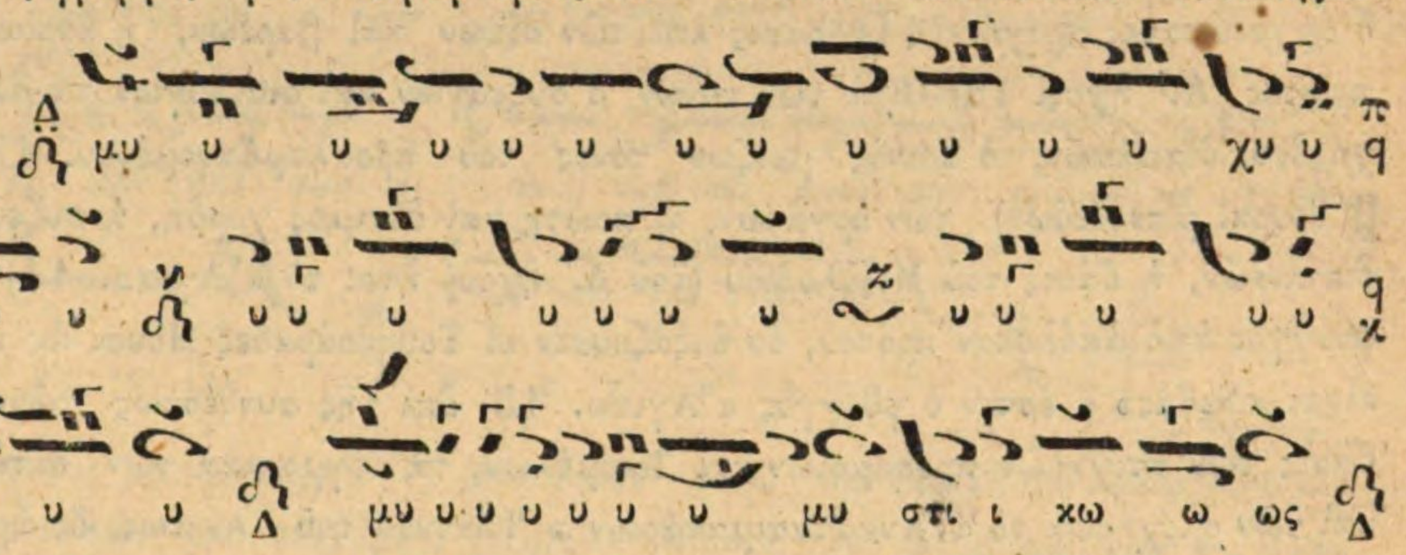

(Γρηγόριος Πρωτοψάλτης). Καὶ τοῦτο κατὰ τὸ συνεπτυμένον.

(Πέτρος Λαμπαδάριος ὁ Πελοποννήσιος)· « ὀξύτης μὲν οὖν ἐστι τὸ δι' ἐπιτάσεως γινόμενον ἀποτέλεσμα.· βαρύτης δὲ, τὸ δι' ἀνέσεως » (Εὐκλείδης).

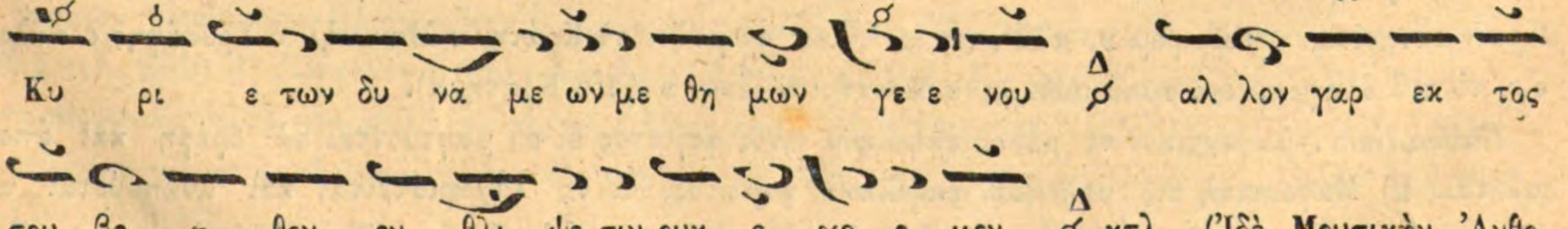
Βαρύτονος. Ἡ μὲ τὴν βαρεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν τονιζομένη λέξις· ὡς (ἀγαθὸς ποιμὴν). 2) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταλήγουσα μελῳδικὴ γραμμὴ πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν ἐντελῶν καὶ τελικῶν καταλήξεων τῆς βαρείας διαπασῶν. π: χ.

3) Ὁ ἔχων τὸν τόνον τῆς ἀπηχήσεως ὑποκάτω τῶν βάσεων ὅλων τῶν ἤχων· ὡς εἶν' ὁ τόνος τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ λ Γ'. ὅ ἐστι τοῦ βαρέος; Ζω Ζ.

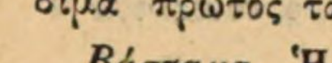
Βαρύφθογγος. Ἕκαστος Μουσικὸς χαρακτὴρ τῆς ποσότητος, ὁ ὁποῖος δεικνύει τὴν καταμέτρησιν τοῦ φθόγγου του, ἐπὶ τὸ βαρύ· ὡς ἡ ἀπόστροφος, τὸ ἐλαφρὸν, ἡ χαμιλὴ, καὶ ἄλλως πως οἱ σύνθετοι, , , . 2) Ἡ βαρύφθογγος προσῳδία τοῦ βροντοφώνου ἰσοκράτου. 3) Ὁ ἰσοκρατικὸς ἢ προσῳδιακὸς σύριγξ τοῦ ἀσκαύλου (κάϊδα). 4) Ἡ χονδροτέρα καὶ βαρύφθογγος χορδὴ τοῦ μεγάλου ὀργάνου καὶ ἑπταχόρδου Βιολὶ (κεμὰν), καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ προσῳδιακοῦ τριχόρδου ὀργάνου τῆς συμφωνίας, μπάσοβιόλας. 5) Ὁ ψάλλων μὲ ζωηρὰν καὶ βροντώδη φωνὴν καὶ παριστάνει τὸ μέλος μὲ ἀνδρώδες ὕφος 6) Ὁ προφορικὸς τρόπος τοῦ ψάλλειν τῶν Ῥώσσων Ἱεροψαλτῶν·

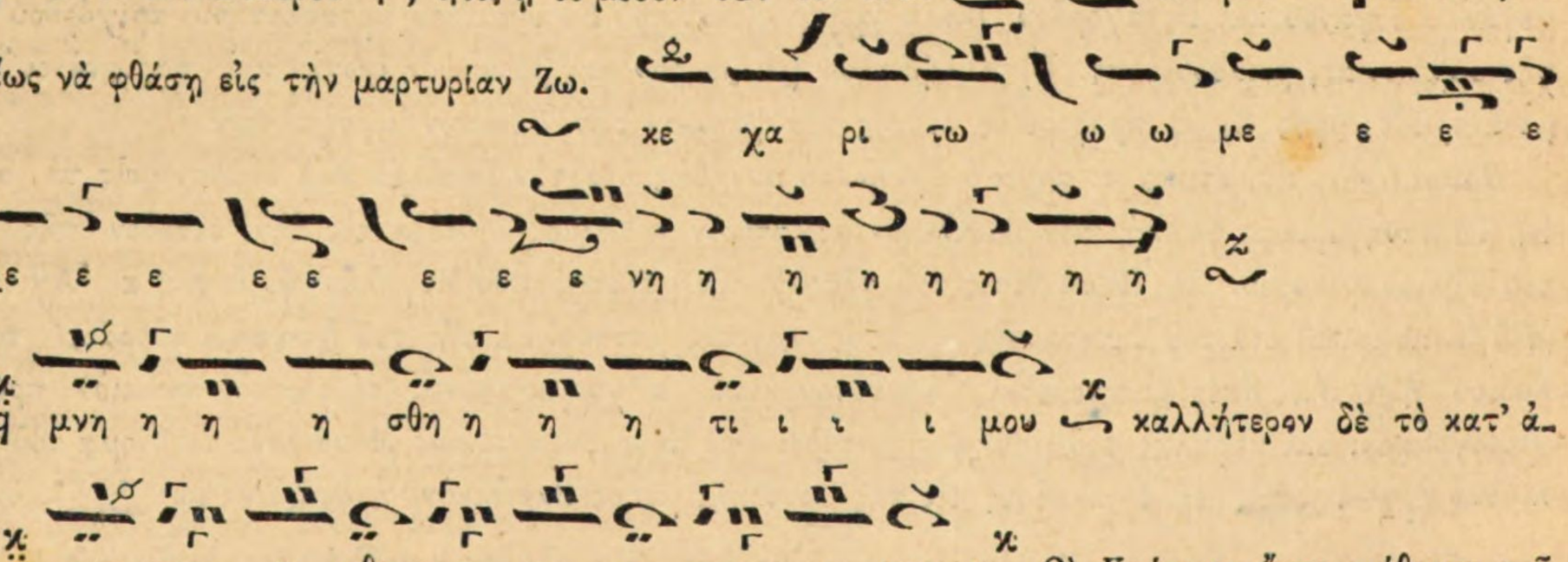
Βασιλικὸν. ἀσματικὸν τι ᾄσμα ὅ ἐψάλλετο συνήθως διὰ τὸν Βασιλέα καθ' ἑκάστην εἰς τὰ ἀνάκτωρα. 2) Τὸ πανηγυρικῶς ψαλλόμενον Βασιλικὸν ἀσματικὸν « Ἅγιος ὁ θεὸς» εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. 3) Ἡ σύνθεσις τοῦ τῆς ὑψηλῆς μελέτης τοῦ Μεγάλου ᾄσματος « Ἅγιος ὁ θεὸς» (τοῦ Ἐπιταφίου) διὰ τοῦ ἐκτεταμένου μέλους· καὶ τῆς μεταβολῆς τῆς τοῦ κεναγὼ φθορᾶς σ τοῦ ὑπολυδίου ἢ λ Β'., ὅπερ ἑρμηνεύεται Ἀραβοτουρκιστὶ « χουμαγιούν». τὸ εἰς τὸ παλαιὸν πρωτότυπον χειρόγραφον, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μαθήματος, φέρει ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς Μουσικοὺς τὸ ὄνομα τοῦτο «Βασιλικὸν» λ . 4) κλάδους τις τῆς μουσικῆς μέλος Βασιλικὸν, ἦχος κεναγὼ , ὃν οἱ Τουρκοάραβες Μουσικοὶ καλοῦσι «Μακάμ χουμαγιοὺν» ἔστι δὲ ὁ κλάδος ὁ καθ' ἡμᾶς τὸ, ἦχος λ Β.' Πα.

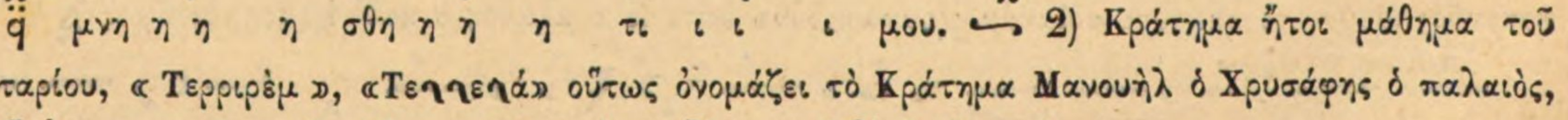

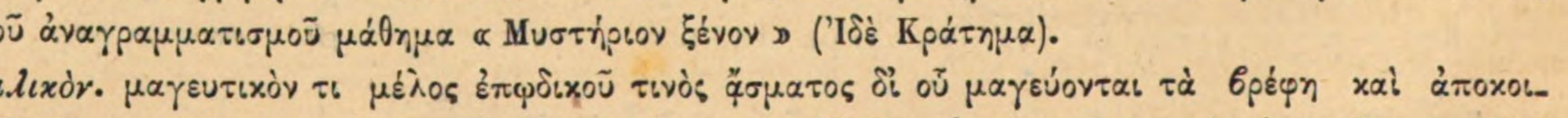
('Ιδὲ Μουσικὴν Ἀνθολογίαν κατὰ τὸ πρωτότυπον)· ὡς καὶ ὁ χερουβικὸς Ὕμνος Ἰωάννου Μ. τοῦ Κουκουζέλη ὃς καλεῖται· « Παλατινὸν » εἰς ἦχον λ σώζεται δὲ ἐξηγημένον ἐν τοῖς χειρογράφοις.

Βάσις. Τὸ πρῶτον καὶ κεντρικὸν τμῆμα, ἢ ὁ περιττὸς ἀριθμὸς τῆς μονάδος, τὸ ὁποῖον εἶν' ἡ αἰτία τῆς γεννέσεως τῶν λοιπῶν τονιαίων ἀρίθμῶν τῶν τμημάτων τοῦ μείζωνος μουσικοῦ τόνου . . . . . .

. . . . . 12 « ἡ μὲν μονάς. ἥτις δὲν ἀριθμεῖται, λογίζεται ὡς βάσιμον στίγμα, ἢ κέντρον τῆς γεννέσεως τῶν λοιπῶν ἀριθμῶν » (θεωρητικὸν στοιχειῶδες. § 6). 2). Ὁ τοῦ διαπασῶν συστήματος πρῶτος φθεγκτὸς φθόγγος, ὃν οἱ Πυθαγορικοὶ προσαγορεύουσιν « τροφόν ». 3) Ὁ πρῶτος καὶ κοινὸς βάσιμος φυσικὸς μείζων τόνος τῆς μουσικῆς. 4) Ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ τῆς κλίμακος πρώτη καταμετρουμένη χορδή, ἢ τ' ἀνάπαλιν ἐπὶ τὸ βαρύ. 5) Ἡ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μαθήματος θετομένη θεμελιώδης ἀρκτικὴ μαρτυρία, . 6). Τὸ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Κρατήματος θεττόμενον ἀρκτικὸν σχῆμα τῆς ταχείας ἢ βραδείας ἀγωγῆς . 7) Ἡ Μουσικὴ προπαίδια τῶν ἀρχαίων. 8) Ἡ ἀρκτικὴ παράδοσις τοῦ μαθήματος ἑκάστου εἴδους τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς μουσικῆς, δηλονότι τοῦ Στιχηραρίου, τοῦ Εἱρμολογίου, τοῦ κρατηματαρίου, τοῦ Οἰκηματαρίου, τῆς Παππαδικῆς, καὶ τοῦ Μαθηματαρίου, 9) Ἡ ἀρκτηκὴ Κλίμαξ τοῦ διαπασῶν συστήματος τοῦ διατονικοῦ γένους. 10) Θεμέλιον ἐπὶ τῶν Συστημάτων τῶν τριῶν γενῶν τῆς Μουσικῆς ὁ ἀρχαιώτατος τροχός. 11) Βάσις ἐπὶ τῶν ὀξέων καὶ βαρέων, ἢ κυρίων καὶ πλαγίων ἤχων, ὁ Δώριος πρῶτος Α.' ἦχος. 12) Ἐπὶ τῶν τόνων ὁ συζεύγων καὶ διαζεύγων τὰ δύο ὅμοια τετράχορδα τῆς Ὀκταχόρδου διαπασῶν, ὁ κοινὸς μείζων τόνος τοῦ προσλαμβανομένου. 13) Ἐπὶ τῶν δεσμίδων χορδῶν, (Τουρκ. μπερδέδων) τῶν ὀργάνων, ἡ πρώτη καὶ δέσιμος χορδή, ἡ συζεύγουσα καὶ διαζεύγουσα τὴν δὶς διαπασῶν, ἡ βάσις τοῦ Μιξολυδίου (τοῦ Δ.' ἤχου) ἤτοι τὸ «Ἅγια». 14) Ὁ κατὰ ψόφον προερχόμενος φθόγγος ἀπὸ ἀπόλυτον κρότον, ὃν δοξάζουσιν οἱ Τουρκοάραβες Μουσ. ὡς κοινὸν καὶ Ἱερὸν φθόγγον, ὅτι εἶναι «Νεβὰς» ὅ ἐστιν ὁ φθόγγος «Ἅγια». 15) ἐπὶ τῆς συνθέσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μελεϊσμάτων, βάσις τῶν στιχηρῶν προσομοίων καὶ Ἰδιομέλων, τὰ δογματικὰ τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκ. καὶ τῶν στιχηρῶν τὸ « Ἀναστασιματάριον » Ἰωάννου τοῦ Γλυκέως, ὃς ἤρξατο μελίζειν στιχηρὰ Ἀναστάσιμα πρῶτος τὰ ΙΑ'. Ἑωθινὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

Βάσταμα. Ἡ διαρκὴς τάσις τῆς φωνῆς ἐφ' ἱκανῶν κενῶν χρόνων τοῦ μέλους, ἐν ᾧ ἐκπληρεῖται ὁ ρυθμὸς ἀπὸ τὴν ἐκτεινομένην καὶ ἄκοπον φωνὴν τοῦ ψάλλοντος, ἀντέχων αὐτὸς καὶ βαστῶν ἐπὶ τὸ σημαντὸν πενταάσημον καὶ ἑξάσημον εἶδος τῆς πενταπλῆς , καὶ ἑξαπλῆς. . 2) Ἴδιον κανόνος ὁριστικῆς τινὸς γραμμῆς τῆς Μουσ. ὁ ὁποῖος προσδιορίζει τὸν Μουσικ. τὸ νὰ ἀντέχῃ καὶ νὰ βαστᾷ τὴν ἀναπνοὴν, ἕως νὰ πληρωθῇ τὸ μέλος τῆς προσδιορισμένης θέσεως, χωρὶς νὰ κόψῃ τὴν φωνὴν ἀπὸ ὁρισμένον ἀρκτικὸν φθόγγον μέχρι τέλους τῆς μελῳδικῆς θέσεως π. χ. εἰς τὸ, Τὴν γὰρ σὴν μήτραν, εἰς τὴν περίοδον «Κεχαριτωμένη» ἀπὸ τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Σταυροῦ +, ἥτις ἢ τὸ μέσον τῶν δύο ἴσων δὲν πρέπει νὰ διακόπτηται ἡ φωνὴ, ἕως νὰ φθάσῃ εἰς τὴν μαρτυρίαν Ζω.

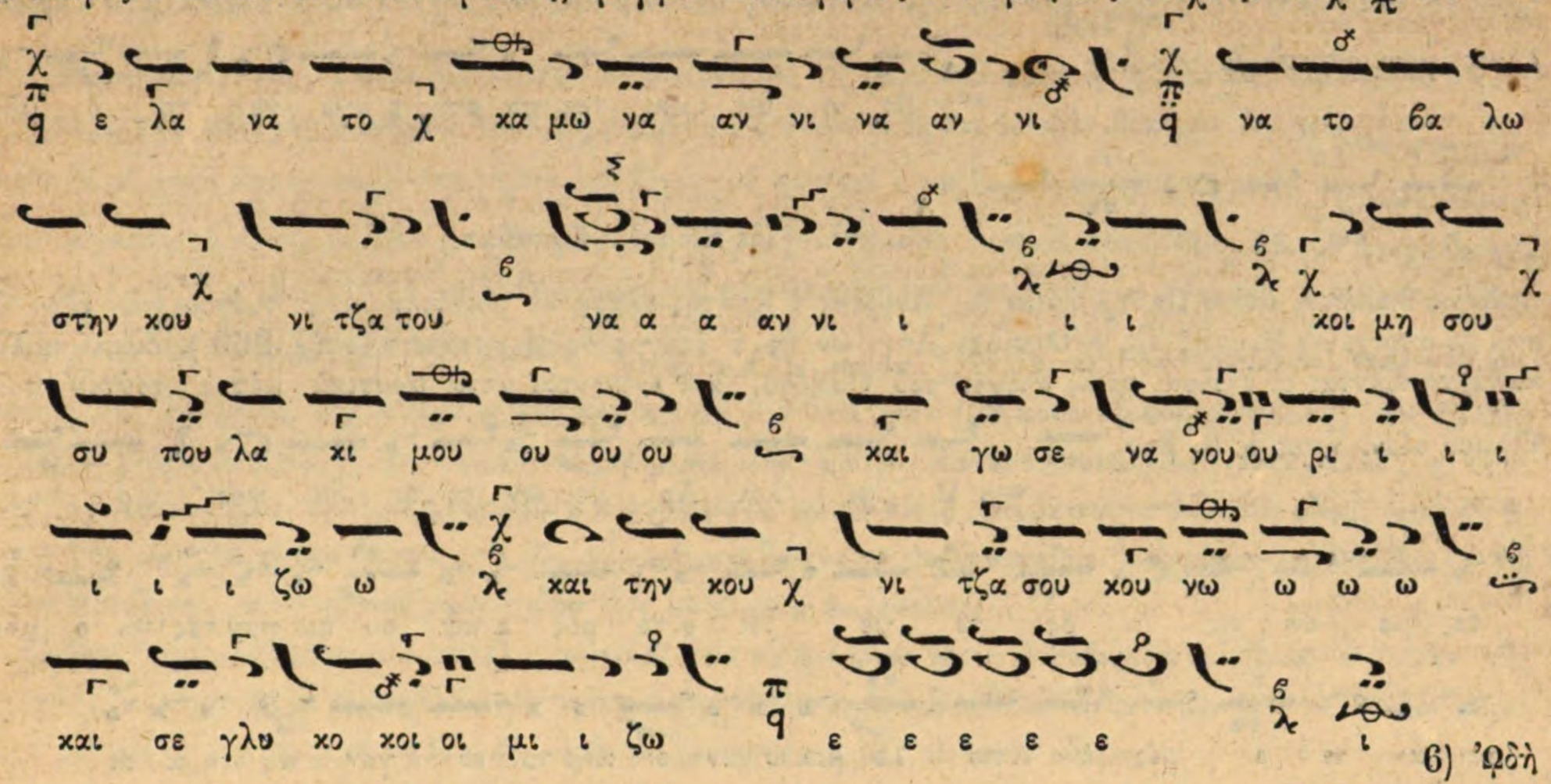
ἄλλο.

καλλήτερον δὲ τὸ κατ' ἀνάλυσιν.

2) Κράτημα ἤτοι μάθημα τοῦ Κρατηματαρίου, « Τερριρὲμ », «Τεηηελά» οὕτως ὀνομάζει τὸ Κράτημα Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης ὁ παλαιὸς, εἰς τὸ τοῦ ἀναγραμματισμοῦ μάθημα « Μυστήριον ξένον » (Ἰδὲ Κράτημα).

Βαυκαλικὸν. μαγευτικόν τι μέλος ἐπῳδικοῦ τινὸς ᾄσματος δι' οὗ μαγεύονται τὰ βρέφη καὶ ἀποκοιμῶνται. 2) Μαγευτικὴ τις μελῳδία ἐπῳδικοῦ ᾄσματος, δι' ἧς εὐχαριστεῖται καὶ ἀναπαύεται πᾶσα ἀδύνατος κράσις. 3) Προσῳδιακὸν τι μέλος ὡς τὸ νανούρισμα, δι' οὗ νανουρίζουν ὑπέργηρόν τινα (ξαναμοραμένον) διὰ νὰ κοιμηθῇ εἰς ἀνεμόκουνια. ἢ ἐντὸς μεγάλης σκάφης, καὶ ψάλλουσιν εἰς αὐτῶν ὕπνοτικὸν μέλος, μόνον τὸ κατὰ προσῳδίαν, διὰ τοῦ α α, ἢ διὰ τοῦ ε ε, ἐπειδὴ διὰ τὸν τοιοῦτον δὲν ἔχουν λόγους καταλλήλους ἢ ἀσυναρτήτους στίχους. 4) Κλάδος τις της Μουσικῆς, ὅστις φέρει τὸ ὑπνοτικὸν μέλος, ὃς καλεῖται ἀραβοτουρκιστὶ « Σεπὰ ζεμζεμέ ». 5) ὑπνοτικόν τι τραγῴδιον τῆς μητρὸς ἢ τῆς τροφοῦ

(παραμάνας) ἥτις κουνῶσα τὸ παιδίον, μὲ τὸ βαυκάλισμα (νανούρισμα) μαγεύει, ἢ ζαλίζει αὐτὸ, καὶ ἀποκοιμίζει διὰ τοῦ ὑπνοτικοῦ μέλους, τραγῳδοῦσα διαφόρους ἀσυναρτήτους στίχους. π. χ. ♩ Α΄.

6) Ὠδὴ ἐπὶ κατακοιμήσει τῶν παιδίων· κοινῶς (νανούρισμα). 7) Βαυκάλιον· (ἀπὸ τοῦ Βωκάλιον) ὅπερ λέγεται καὶ Βαυκαλία, καὶ Βαύκαλις· « Βαυκαλᾷν· καταποιμίζειν, τιθηνεῖν· παιδία μετ' ᾠδῆς κοιμίζειν » (Ἡσύχιος)· ὁ δὲ Σουΐδας λέγει· « Τιθηνεῖσθαι μετ' ᾠδῆς τὰ παιδία» (Ἰδὲ Λεξικὸν «Κιβωτὸς» Ν. Λογάδου).

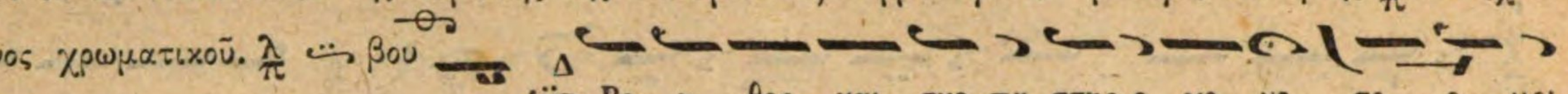
Βήξ. βῆχας, ὅστις φέρει τὸν κατὰ πλῆξιν ψόφον ἦχον. 2) Ὁ ἐκούσιος βῆχας τοῦ ἀμαθοῦς ψάλτου· ὅστις ἐν τῇ ἀπορίᾳ αὐτοῦ, ἵνα μὴ φέρῃ σιωπὴν καὶ χασμῳδίαν πληροῖ τὸν χρόνον τῆς ἀπορίας του μὲ τὸν ἀσυνάρτητον φθόγγον τοῦ κατὰ ψόφον ἤχου τοῦ βηχὸς μπρούρ. 3) Ἦχος, ὅστις διορθώνει τὴν ἀπορίαν τοῦ ἀμαθοῦς ψάλτου, καὶ Ἰσιάζει τὸ στραβὸν τῆς ἀπορίας μὲ τὸν βῆχα εἰς εὐθύτητα. διὸ καὶ παροιμία καταχλευάζει τὸν τοιοῦτον. «Ἐν λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη». ἢ « πρὸς στάθμην Πέτρον τίθεσθαι ». —« πρὸς δὴ τούτοις τὸ τῆς παροιμίας ἀρκέσει. Δεῖ πρὸς στάθμην Πέτρον τίθεσθαι. μήτι πρὸς Πέτρῳ στάθμην. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀπορία ψάλτου Βὴξ. » (Ἰωάννης ὁ Χέκκος).

Βιολί. ὄργανόν τι ἔγχορδον τὸ κοινῶς γνωστὸν καὶ ἐπίσημον βιολὶ τὸ τετράχορδον, τὸ καλούμενον Τουρκιστὶ « Κεμανέ «. 2) Βιολὶ τὸ ἑπτάχορδον, μεγάλον καὶ ἐπίσημον, εἰς ὃ ὑπάρχουσιν ὑποτενταμέναι καὶ ἑπτὰ ὁριχάλκινοι χορδαὶ πρὸς ζωηρότητα προσῳδιακῆς ἠχήσεως. —Ἐφευρέθη δὲ τὸ ἔντεχνον τοῦτο ἑπτάχορδον ὄργανον περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ.΄ αἰῶνος παρὰ τνιος Γεωργίου τυφλοῦ, τοῦ καὶ τοῖς παρ' Ὀθωμανοῖς Μουσικοῖς ἐμπειρωτάτου· δι' οὗ ἐπεννοήθησαν καὶ αἱ πρὸς συνῳδίαν ὑποτινόμεναι ἑπτὰ ὁριχάλκοινοι χορδαὶ πρὸς ζωηρότητα ἠχήσεως, καὶ διὰ νὰ ἀκούωνται οἱ φθόγγοι ἐκ' τοῦ ὀργάνου γλυκήτεροι. ἀπέθανε δὲ οὗτος ὁ τυφλὸς Γεώργιος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ.΄ αἰῶνος « Ἐστοχάσθη δὲ τοῦτο εἰς τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρῖδα καὶ Γεώργιος τις, ἀόμματος, τῷ γένει γραικὸς καὶ τοῖς παρ' Ὀθωμανοῖς Μουσικοῖς εμπειρώτατος. Καὶ ἐποίησαι μὲν τὴν λύραν ἑπτάχορδον, ἥτις καθ' ἡμᾶς λέγεται Βιολί, κατὰ δὲ τοὺς Ὀθομανοὺς Κεμάν· ἦν δὲ πρὸτούτου τοῦ Γεωργίου τετράχοδος. ὑπὸ δὲ τὰς παιζομένας χορδάς. ἔβαλεν ἄλλας ἑπτὰ χορδὰς ὁριχαλκίνους, ὀλίγον ἀπεχούσας ἐκείνων διὰ νὰ ἀκούωνται οἱ φθόγγοι ἐκ' τοῦ ὀργάνου γλυκήτεροι διὰ συνῳδίαν ». Χρύσανθος Προύσσης. (Ἰδὲ Θεωρητικὸν Μέγα ὑποσημείωσις τοῦ 446 § σελ. 205) 3) Ὄργανον βοηθιτικὸν μέσον, διὰ τὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους παράδοσιν τῆς Ἀραβοτουρκικῆς Μουσικῆς δι' οὗ παριστῶσι καλῶς (οἱ διδάσκοντες αὐτὴν) Τὰ θεμέλια τῶν ἤχων, καὶ τῶν δραστηρίων κλάδων τῆς κάτω διαπασῶν, καὶ τὰς χορδὰς τοῦ κατὰ βυθὸν (καραμπατὰκ) μαρτυριῶν τῆς Ὑπάτης. (Ἰδὲ) Βυθόν.).

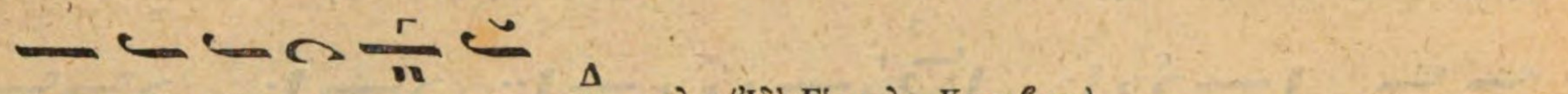
Βλέπουσα ἡ Ἁγία ἑαυτὴν ἐν ἀγρολᾳ. Μάθημά τι τοῦ Οἰκημάταρίου, οὗ ὁ ποιητὴς ὁ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας, Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς, ὅπερ ἐξηγήθη εἰς μὲν τὸ παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. εἰς δὲ τὴν νέαν μέθοδον, παρὰ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. σώζεται δὲ καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις χειγράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ ἀρχαῖον. (Ἴδε Ὦ Πανύμνητε Μῆτερ).

Βοηθὸς καὶ σκεπαστής. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Α΄. ᾠδῆς πλαγίου Β΄. ἤχου ἐκ τῶν καταβασιῶν τῆς Κυριακῆς τῆς Ἀποκρέω. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α΄. ᾠδῆς λ Β΄. ἤχου.

Γένος χρωματικοῦ. λ βου

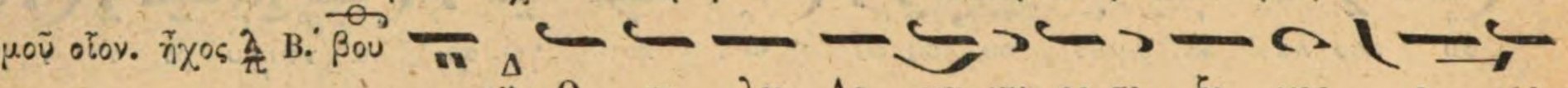

Βο η θος και σκε πα στης ε γε νε το ο μοι

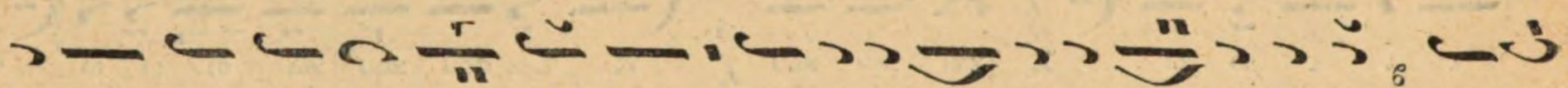

η σω τη ρι ι α κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολ. Καταβασ.)

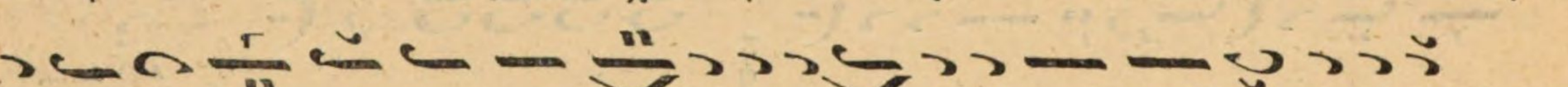
Σήμ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Α. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Μ. τῆς Ἰλ. «Ὦ φίλοι Ἀργείων ὅς τ' ἔξοχος ὅς τε μεσήεις» (στίχ. 269). διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσαι τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ οἷον. ἦχος λ Β΄. βου

Ω φι λοι Αρ γει ων ος τε ξο χος ο ος

τε με ση εις ο ος τε χε ρει ο τε ρος ε πει ου πω παν τες ο μοι

οι α νε ε ρες εν πο λε μω ω νυν ε πλε το ερ γον α πα α σι

Βόμβος. τὸ ρινῶδες καὶ σοβαρὸν Ἰσοκράτημα τοῦ προσῳδοῦ. 2) Ὁ βομβώδης ἦχος τῶν ἐκτενῶν φθόγγων τῆς φωνῆς ἐπὶ τῶν κενῶν μακρῶν χρόνων τῆς διπλῆς , τῆς τριπλῆς , καὶ τῶν λοιπῶν τετρασίμων καὶ πεντασίμων χαρακτήρων τῶν φθόγγων, ἐπὶ τὸ σοβαρῶς ψάλλειν τὸ « α

μην

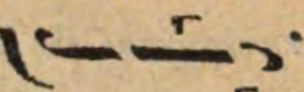
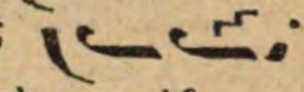
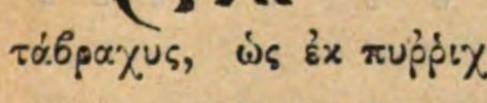
» κατὰ τὸ σοβαρὸν ὕφος τῶν Πατριαρχικῶν τῆς Μ. Ἐκκλ. 3) Ὁ βαρύτατος καὶ κατώτατος φθόγγος τῆς κάτω διαπασῶν καὶ τῆς κλίμακος οἱασδήποτε ἄλλης Συμφωνίας. «ἐμπεδοῦνται δὲ αὗται αἱ τέσσαρες συμφωνίαι ἐπὶ τῆς ἐξῆς πείρας· ὅταν κρουσθῇ παχεῖα χορδὴ τετραχόρδου τινὸς ὀργάνου μῆκος ἔχοντος ἱκανόν, ἀκούεται ὁ Βόμβος ». (Χρύσανθος Προύσης). 4) Ἡ ἀπόλυτος φωνὴ ἥτις ἐκπίπτει ἢ ἀπὸ στόμα, ἢ ἀπὸ χορδὴν ὀργάνου, χωρὶς νὰ προσδιορισθῶσιν περὶ αὐτὴν ἄλλοι τόνοι. « Ἡ φωνὴ ἥτις ἐκπίπτει ἀπὸ στόμα ἢ ἀπὸ χορδῆς, χωρὶς νὰ προσδιορισθῶσιν ἄλλοι τόνοι ἐπὶ τὸ ὀξύ, λέγεται Βόμβος. Οὗτος δύναται νὰ ἐπέχῃ τόπον ἑκάστου φθόγγου οἱουδηποτοῦν Συστήματος· κτλ. ». (Χρύσανθος Προύσης. Θεωρ. Μέγα. § 24. Ἰδὲ καὶ τὸν § 99). 5) Ὁ σοβαρὸς καὶ Βομβώδης ἦχος τῶν Μελισσῶν. « Βόμβος κατὰ τὸν Σουΐδαν, λέγεται ὁ ἦχος τῶν μελισσῶν· ὠνομάσθη δὲ καὶ ὁ φθόγγος Βόμβος διὰ τὸ βαρύ· λέγεται καὶ βομβοειδὲς μέλος, τὸ ἐν βαρέσι φθόγγοις περαινόμενον».

Ὁ δὲ Γερασινὸς Νικόμαχος παράγει καὶ βομβυκέστερον. « Ἐφ' ἑκάτερον ἄκρον τοῦ δισδιαπασῶν δυσέμπτωτος γίνεται ἡ φωνὴ, εἰς μὲν κοκνισμὸν κατὰ τὸ νητοειδὲς· εἰς δὲ βηχίαν κατὰ τὸ βομβυκέστερον τῶν ὑπ' αὐτῶν» (ὑποσήμ. Β.΄ § 58. Θεωρητικὸν Μέγα). 6) Ὁ διάφορος καὶ εἰδικὸς ἦχος τοῦ ψόφου. (Χρύσανθος Προύσης. Θεωρ. Μέγα § 279). 7) Ἡ σοβαρὰ καὶ βομβώδης μονοσύλλαβος ἀπήχησις τοῦ Τρίτου ἤχου, καὶ τοῦ Βαρέος κατὰ τὸ ἐναρμόνιον σύστημα, καθὼς παριστᾷ ἡ φυσικὴ παρατήρησις τῶν Διδασκάλων, Α. Κῶνστα ἢ Κρονστάλα, Χρυσάνθ. Προύσης, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. (Ἴδε τὰ τῆς Θεωρίας Ἐγχειρίδια αὐτῶν. Κεφ. Περὶ τοῦ Τρίτου ἤχου, καὶ τοῦ Βαρέος).

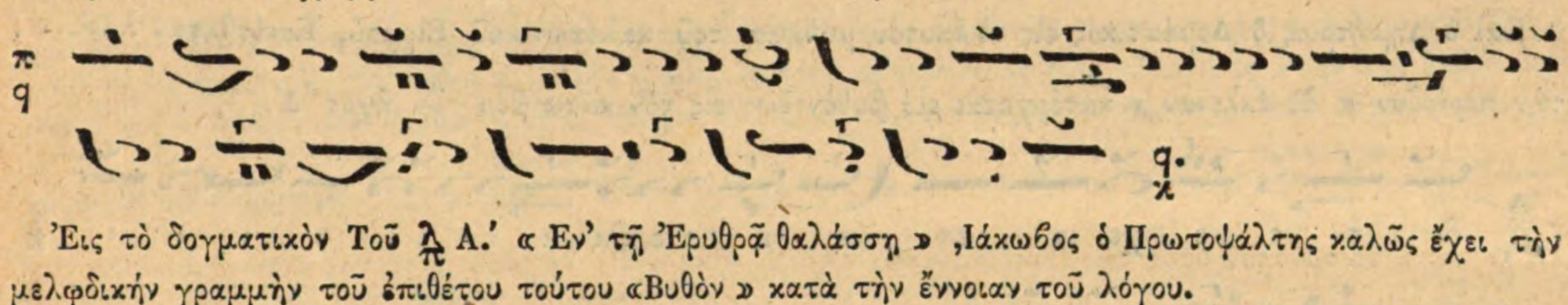
Βου. Ὁ δεύτερος μονοσύλλαβος φθόγγος, τῆς διατονικῆς κλίμακος, τῆς παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου. 2) Ἡ κατὰ διφωνίαν βάσις τυῦ Λυδίου· ἢ β΄. ἤχου. 3) Ἡ κυρίως βάσις τοῦ συντονολυδίου, ἤτοι τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους τοῦ Δ΄. ἤχου, ἥτις καλεῖται καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς, καὶ καθ' ἡμᾶς « λτος». 4) Τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τῆς μελῳδίας, ὃ εἰσάγεται εἰς τὰ συστήματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν. β, β, β, β, β, β, β, β..

γη

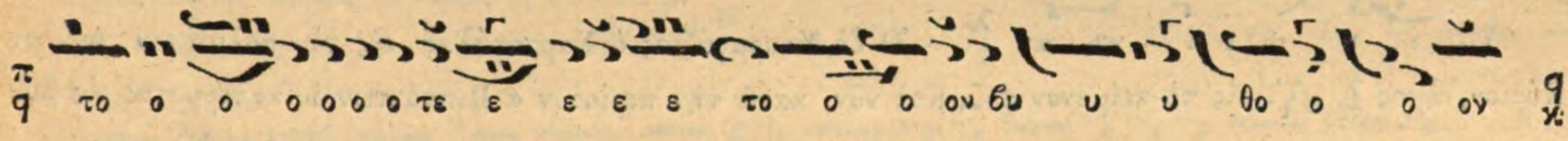
Βραχύς. Μέτρον ἐλάχιστον μουσικοῦ καὶ ποιητικοῦ ῥυθμοῦ, τοῦθ' ὅπερ διακρίνεται, ἀπὸ τὸ ἁπλοῦν καὶ

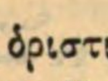
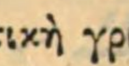
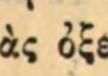
ἐλάχιστον τοῦ χρόνου. 2) Σημεῖον ῥυθμικὸν ∪. 3) Ὁ κατὰ θέσιν βραχὺς τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀκέραιον 4]4 . 4) Ὁ κατὰ ἄρσιν βραχὺς, τὸ ἁπλοῦν καὶ ἥμισυ τοῦ χρόνου 2[4 . 5) Ὁ ταχὺς καὶ βραχὺς Μουσικὸς χρόνος, ὃς διακρίνεται ἀπὸ τὸ διαιρετικὸν σημεῖον τοῦ γοργοῦ χ, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἁπλοῦ ἢ μονογόργου, γίνεται δίβραχυς κατὰ πυρρίχιον ἀπὸ τὸ κατὰ ἄρσιν μακρὸν δίσημον ὡς . Ἀπὸ δὲ τὸ κατὰ ἄρσιν μακρὸν τρίσημον τοῦ διγόργου γίνεται ὁ κατὰ χορεῖον τρίβραχυς ὡς . Ἀπὸ δὲ κατὰ τὸ ἄρσιν μακρὸν τετράσημον τοῦ τριγόργου γίνεται ὁ κατὰ προκελευσματικὸν τετράβραχυς ὡς . Ἀπὸ δὲ τὸ κατὰ ἄρσιν μακρὸν πεντάσημον τοῦ τετραγόργου γίνεται ὁ Μουσικὸς πεντάβραχυς, ὡς ἐκ πυρριχίου καὶ χορείου ὡς κτλ. 6) Ὁ τῆς ποσότητος ἔμφωνος χαρακτὴρ τῆς ὑπορροῆς , καὶ τῶν κεντημάτων , ἅτινα ὡς ὑγρόλυκτα καὶ βραχύφωνα, καὶ ἐκ δύω φθόγγων (τόνων) σύνθετα· διὸ καὶ ἐπὶ τούτων, ὡς ἀσθενῆ ὄντα, κατὰ περισπωμένην κλάσμα , οὐ τίθεται, ὅτι μακρόν ἐστι· «ἐπὶ τῆς βραχείας περισπομένη οὐ τίθεται, ὅτι βραχεῖα ἀσθενὴς οὖσα, ουκ' ἂν ἤνεγκε τὴν τῶν δύο τόνων δύναμιν » (Πορφύριος)·—«Ἀδύνατον περισπομένην βραχεῖαν γίνεσθαι διὰ τὸ τῷ περισπασμῷ κατ' ἀνάγκην συνυφίστασθαι τὴν ἐπέκτασιν ». (Σέξτος).

Βυθὸν. ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς, ἥτις σχηματίζει θέσιν ὁριστικῆς καταλήξεως, ἐναντίον τῆς γραμμῆς « ὄρθιον ». ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς. φέρει δὲ ἡ μελῳδική του γραμμὴ κατὰ βυθὸν πολλὰς θέσεις· ἡ κυρίως δὲ ἐστίν οὕτως.

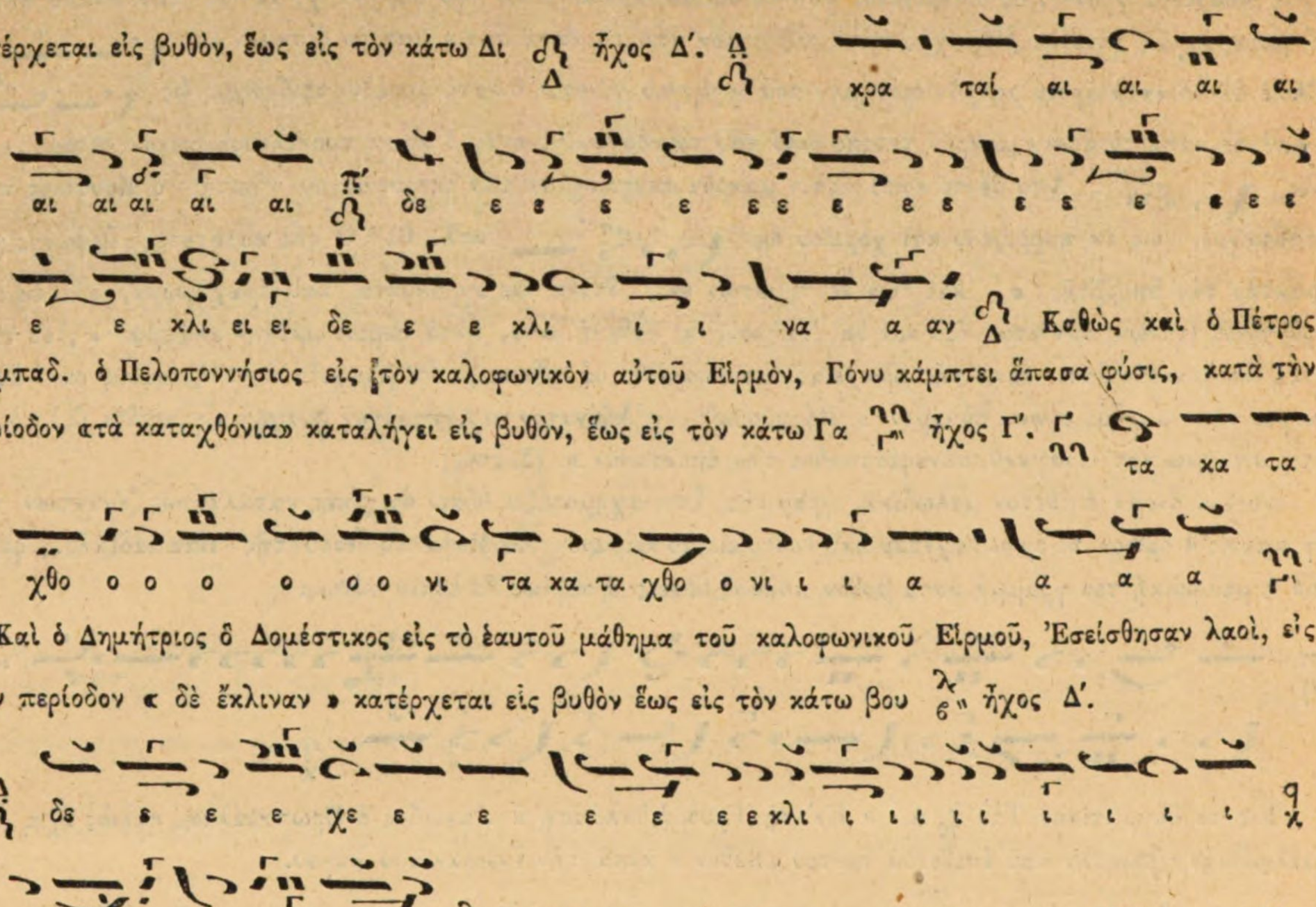
Εἰς τὸ δογματικὸν Τοῦ ϡ Α.' « Εν' τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ » ,Ιάκωβος ὁ Πρωτοψάλτης καλῶς ἔχει τὴν μελῳδικήν γραμμὴν τοῦ ἐπιθέτου τούτου «Βυθὸν » κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου.

2) Ἐντελὴς ὁριστικὴ γραμμὴ, ἥτις ἄρχεται πάντοτε ἀπὸ τὰ ὀξέα, καὶ λήγει εἰς τὰ βαρέα· καὶ βασίζεται μὲν εἰς τὰς ὀξείας μαρτυρίας τῆς β'. διαπασῶν, συνάζεται δὲ καὶ ἀποσωρεύεται εἰς τὰς βαρείας μαρτυρίας τῆς Α'. διαπασῶν . φυσικῶς δὲ ἄρχεται ἀπὸ τὸν χρωματικῶς τε καὶ διατονικῶς.

Καί τι πρὸς τοῦτο ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὁ Ἀγαλιανὸς (παλαιὸς ὑπῆρξεν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν) εἰς τὸ εἰς ἦχον Β'. χερουβικόν του ποταμὶς (σουζινὰκ) μεταχειρίζεται τὸ « Βυθὸν » εἰς τὸ μυστικῶς, καὶ κατέρχεται εἰς Βυθὸν, καὶ φθάνει εἰς τὰς βαρείας μκρτυρίας, ἕως εἰς τὸν κάτω . Χρυσάφης ὁ νέος εἰς τὸ μάθημα « Τοῖς συλλαβοῦσι Σε παρανόμοις» ἦχος ϡ δ'. Καταβαίνει εἰς βυθὸν, ἕως εἰς τὸν κάτω βου , σώζωνται καὶ ταῦτα ἐξηγημένα σὺν

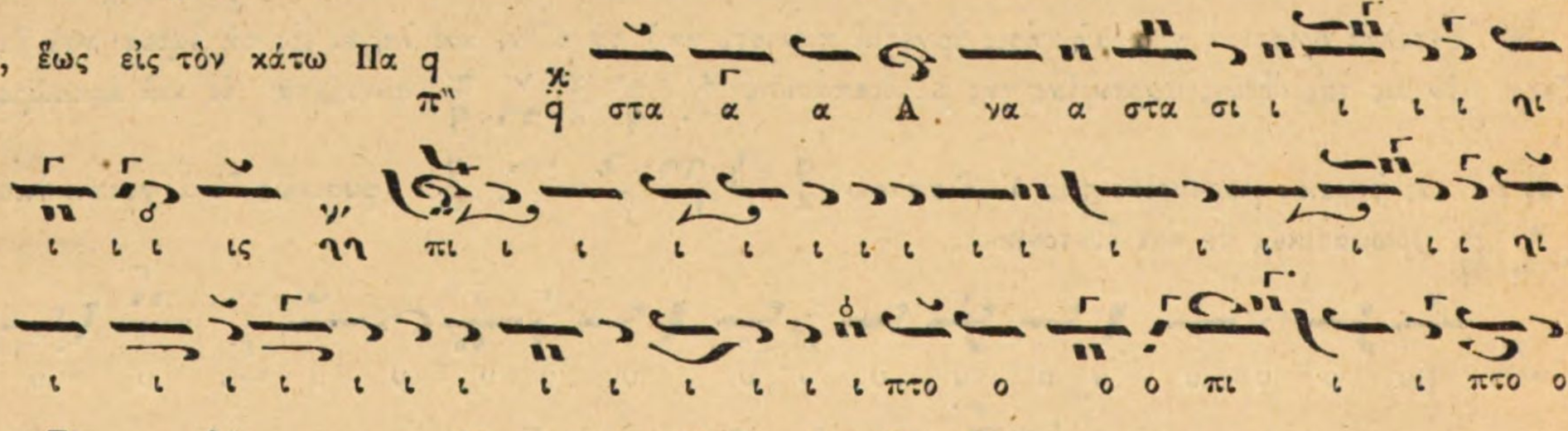
τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς). Διατονικῶς δὲ, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου καταβαίνει καί τι πρός. Διότι ἔχει τὴν ἰσχὺν, ἐφ' ὅλων τῶν βαρυτάτων μαρτυριῶν τῆς Ὑπάτης· ὡς ὁ Πέτρος ὁ Μπερεκέτης εἰς τὸν καλοφωνικὸν Εἱρμὸν, Ἐσείσθησαν λαοί· κατὰ τὴν περίοδον « ἔκλιναν » κατέρχεται εἰς βυθὸν, ἕως εἰς τὸν κάτω Δι Δ ἦχος Δ'. Δ

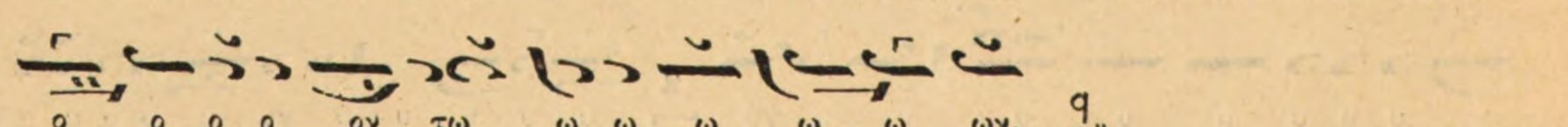

Καθὼς καὶ ὁ Πέτρος Δ Λαμπαδ. ὁ Πελοποννήσιος εἰς τὸν καλοφωνικὸν αὐτοῦ Εἱρμὸν, Γόνυ κάμπτει ἅπασα φύσις, κατὰ τὴν περίοδον «τὰ καταχθόνια» καταλήγει εἰς βυθὸν, ἕως εἰς τὸν κάτω Γα Γ'' ἦχος Γ'. Γ''

Καὶ ὁ Δημήτριος ὁ Δομέστικος εἰς τὸ ἑαυτοῦ μάθημα τοῦ καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ, Ἐσείσθησαν λαοὶ, εἰς τὴν περίοδον « δὲ ἔκλιναν » κατέρχεται εἰς βυθὸν ἕως εἰς τὸν κάτω βου Ζ'' ἦχος Δ'.

Ὁ δὲ Χουρμούζιος ὁ Χαρτοφύλαξ εἰς τὸν πολυέλεον Δοῦλοι Κύριον, ἦχος λ Λ'. εἰς τὸ κείμενον τοῦ, Καὶ νῦν, κατὰ τὴν περίοδον « Πιπτόντων » κατέρχεται εἰς βυθὸν, ἕως εἰς τὸν κάτω Πα Π'' Χ''

Π'

Ὁ αὐτὸς καί τι πρὸς ἕως εἰς τὸν κάτω νη Ν'' Λ Λ Π''. Οἱ Τουρκοάραβες Μουσικοὶ, τὰς χορδὰς ἢ φθόγγους τῶν μαρτυριῶν τούτων, παριστῶσι μὲν εἰς τὰς ἑαυτῶν παραδόσεις διὰ τοῦ ὀργάνου « Κεμὰν » (Βιολὶ μεγάλο), στεροῦνται ὅμως τὰς μελῳδικὰς αὐτῶν γραμμὰς ἢ θέσεις τὰς γινομένας κατὰ βυθὸν μαρτυρίας ὑπὸ δύο βαρείας, τὰς ὁποίας μαρτυρίας αὐτοὶ οἱ Τουρκοάραβες Μουσικοὶ εἰς τὰς ἑαυτῶν παραδόσεις τὰς προφέρωσιν οὕτως. « Σαγὴρ Γεκιὰχ Λ Δ'', Σαγὴρ Χουσεϊνὶ Π Χ'', Σαγὴρ Ἀρὰκ ~ Ζ'', Σαγὴρ Ῥάστ Λ Ν'', Σαγὴρ Πεγιατὶ Π Χ'', (ἐνταῦθα καὶ Σαγὴρ Ντουκιὰχ Πσ Π'', καὶ Σαγὴρ Σεπὰ Π Π''), Σαγὴρ Σεκιὰχ λ ε'', (μέχρι τοῦδε αἱ δύο βαρεῖαι ", Σαγὴρ Τζαρκιὰχ ηη Γ'', (αὕτη μόνον μὲ μίαν βαρεῖαν) καὶ τελειώνει τὸ Σαγὴρ, καὶ ἄρχονται αἱ μαρτυρίαι τῆς πρώτης διαπασῶν, καὶ ἐκφωνῶνται ἁπλῶς, Γε-

κιὰχ, Ἀσηρὰν, Ἀρὰκ, Ῥὰστ, Ντουκιὰχ, Σεκιὰχ, Τζαρκιὰχ, Νεβὰ ». Ἤτις εἶν' ἡ ἐπιφάνεια ἢ ἡ μέση διαπασῶν.— Οὗτος ὁ Νεβὰ εἶν' ἡ μέση καὶ κυρία βάσις, (Ἰδὲ Ἅγια) καὶ ἐπὶ τῆς ὀξείας καὶ διοξείας, ἕως νήτης ὑπερβολαίων, κτλ. — Ἡ Ἀραβοτουρκικὴ λέξις « Σαγὴρ » ἑρμηνεύεται κωφὸς ἀντὶ βαθύς· τὸ Σαγὴρ λέγεται καὶ «Νὴμ» ἤτοι ἡμίφωνον διὰ τὸ μὴ εἶναι στερεὰ φωνή· τὸ δὲ « Καραμπατὰκ » ἢ ἁπλῶς « Μπατὰκ » ἑρμηνεύεται κατὰ βάθος βυθὸν πυθμένα· τὸ ἁπλῶς « Σαγὴρ » φαίνεται νὰ τὸ λέγωσι καταχρηστικῶς, ἐνῷ πρέπει νὰ λέγηται « Σαγὴρ καρὰ ντουκιὰχ, Σαγὴρ καραμπατὰκ. κτλ. Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι τὰ κατὰ βυθὸν μέλη, ἢ αἱ μελωδικαὶ γραμμαὶ τῶν εἰρημένων λέξεων ἐπὶ τῶν βαρυτάτων μαρτυριῶν, οἵτινες εἰσὶν οἱ κλάδοι τῆς Μουσικῆς, δὲν ἀνεπτύχθησαν καλῶς εἰσέτι ἀπὸ τοὺς Τουρκοάραβας.

Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Α΄. ᾠδῆς Β΄. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῶν Θεοφανείων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α΄. ᾠδῆς Β΄. ἤχου Γένους χρωματικοῦ Πα

Βυ θου α νε κα λυ ψε πυθ με να και δι α ξη

ρας οι κι ους ελ κει κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ξ, τῆς Ὀδυσσ. « Τὸν δ' αὖτε προσέειπε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς » (στίχ. 148)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος Β΄. Πα

Τον δ' αυ τε προ σε ει πε πο λυ τλας δι ος

Ο δυσ σευς ω φιλ ε πει δη παμ παν α ναι αι νε αι ου δε τι φη σθα

χει νον ε λε ευ σε σθαι θυ μο ος δε τοι οι αι εν α πι στος

Βυθῷ ἁμαρτημάτων συνέχομαι Σωτήρ. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος ς΄. ᾠδῆς Β΄. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀσώτου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς΄. ᾠδῆς Β΄. ἤχου, Γένους χρωματικοῦ Πα

Βυ θω α μαρ τη μα των συ νε χο μαι Σω τηρ

και εν πε λα γει του βι ι ου χει μα ζο μαι κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολ. Καταβασ.)

Σημ. Καὶ ὁ ποιητὴς τούτου τοῦ Εἱρμοῦ φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ μέτρα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Η, τῆς Ἰλιάδ. « Οἷδ' ἐπὶ δεξιὰ, οἷδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν » (στίχ. 238)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται· μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Β΄. Πα

Οι δε πι δε ξι α οι οι δε πα ρι στε ρα

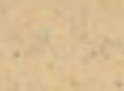
νω μη σαι βων α ζα λε ε ην το μοι ε στι τα λα αυ ρι νον πο λε

μι ι ζειν οι δα δε νι στα δι η δη ϊ ι ω μελ πε σθαι Α α ρη ΐ

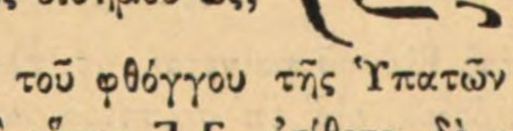
Βυκάνη. Ἐμπνευστόν τι ὄργανον τῆς ἀρχαίας Ἑβραϊκῆς Μουσικῆς, δι' οὗ ἐσχηματίζετο καὶ ὁ δυνατὸς φθόγγος τοῦ μονοσυλλάβου Βου· ἢ ὁ δυνατὸς καὶ κουφὸς ἢ βουβώδης φθόγγος, τοῦ Βύκτης ββου, βου, ἢ μπου. Ἄνθιμος Γαζῆς ἐκ τοῦ Βύζω (Ἰδὲ Ὀγκηθμός).

Γ.

Γ. γ. Τὸ τρίτον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Τὸ ἐκ τῶν συμφώνων φς ἄφωνον ἐκλεχθὲν διὰ τὸν φθόγγον Γα, τῆς μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τοῦ νέου συστήματος. 3) Τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τοῦ διατονικοῦ καὶ τοῦ ἐναρμονίου , , καὶ τοῦ χρωματικοῦ Γένους , . 4) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ φωνήεντος α, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Γα, τῆς παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου.

Γ. γ. Ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον ἀντὶ τοῦ τρία, τὸ δηλοῦν τὸ ὑπερβατὸν μέτρον τῶν ὑπερβασίμων χαρακτήρων τῆς ποσότητος . 2) Ὡς τακτικὸν Γ'. στίχος, Γ'. ἦχος Γ'. κτλ.

Γ. Μεγάλον καὶ ἁπλοῦν· ἡ τρίτη μαρτυρικὴ βάσις τοῦ μονοσυλλάβου φθόγγου, οὐν, τῆς ἀρχαίας παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων, ἥτις ἐπέχει πάντοτε τὴν θέσιν τοῦ ηανα, καὶ ἐξισοῦται μὲ τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Γα, τῆς παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου.

Γ. Μεγάλον ὄρθιον καὶ ἁπλοῦν, εἰς τὴν Μουσικὴν εἶχε διπλὴν σημασίαν· ὅπερ ἐκλαμβάνετο ποτὲ μὲν ὡς χαρακτὴρ ποσότητος, ποτὲ δὲ ὡς χαρακτὴρ ὑποστάσεως τροπικῆς ποιότητος. 2) Σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος, ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Συνημμένων διατόνου χορδῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς ὃ συνεπιγράφετο τῷ νῖ **N** οὕτως **Γ.** ἢ ΓΝ· ἐτίθετο δὲ τὸ γάμμα τοῦτο, ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως ὡς σημεῖον ποσότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλ. Μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Γ, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, ἄρσεως βραχείας, ὡς, · Εἰ δὲ ἐστιγμένον Γ·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, ἄρσεως μακρᾶς δισήμου ὡς, . 3) Γ, ὄρθιον· σημεῖον ὑπῆρχε τροπικοῦ πάθους τῆς ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Ὑπατῶν ὑπάτης χορδῆς, ὃ συνυπεγράφετο τῷ ἐπιστραμμένῳ γάμμα ⅂, οὕτως ⅂· ἢ οὕτως ⅂ Γ, ἐτίθετο δὲ κάτωθεν, ὡς σημεῖον ποιότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλην. Μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον θέσεως· καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Γ, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, θέσεως βραχείας, ὡς· · εἰ δὲ ἐστιγμένον Γ·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς θέσεως μακρᾶς δισήμου· ὡς . Ὁ δὲ Μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς κατὰ μὲν τὸ ποιὸν, ὑπάγεται εἰς τὸ τετράχορδον τῶν Ὑπατῶν. Κατὰ δὲ τὸ ποσὸν, εἰς τὸ τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων· (Ἰδὲ τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Ἀνώνυμον σύγγραμμα, τύπ· Βακχείου τοῦ Γέροντος σελ. 78—81 καὶ 89).

Γ'. Μεγάλον καὶ ὀξύτονον, ἡ τρίτη μαρτυρία τῆς χορδῆς τῶν βαρυτάτων τόνων, ἥτις εἶν' ἡ Ὑπατῶν παρυπάτη τοῦ τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς.

Γ″. Μεγάλον διοξύτονον. ἡ τρίτη μαρτυρία τῆς χορδῆς τῶν μέσων τόνων τῆς Μέσων παρυπάτης τοῦ τετραχόρδου τῶν Μέσων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικ. Μουσικῆς.

Γ‴. Μεγάλον τριοξύτονον· ἡ τρίτη μαρτυρία τῆς χορδῆς τῶν Διεζευγμένων τόνων τῆς τρίτης διεζευγμένων, τοῦ τετραχόρδου τῶν Διεζευγμένων, ἥτις λέγεται καὶ τρίτη τῶν Συνημμένων. (Ἐπειδὴ τὸ τετράχορδον τοῦτο ὑπάγεται καὶ ἐξουσιάζεται καὶ ἀπὸ τὸ τετράχορδον τῶν Συνημμένων κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς ἀρχαίας παραλλαγῆς τῆς τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων μεθόδου)· καὶ εἶναι τὸ Γ′. ἐπὶ τὸ ὀξὺ τετράχορδον τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς.

Γ⁴. Μεγάλον σύνθετον μὲ τὸν ἀριθμὸν τέσσαρα 4· ἡ τρίτη μαρτυρία τῆς χορδῆς τῆς τρίτης τῶν ὑπερβολαίων τοῦ τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων, τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς· ὁ ἐπ' αὐτῷ ἀριθμὸς 4, δηλοῖ τὴν ὑψηλὴν 𝅘𝅥𝅯, ὅτι εἶν' ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν ὑψηλοτέρων ἢ ὀξέων ἤχων, ὡς τῶν βασίμων μαρτυριῶν τῶν καθ' ἡμᾶς ὀξέων ἢ κυρίων ἤχων· 𝅘𝅥𝅯, 𝅘𝅥𝅯, 𝅘𝅥𝅯, καὶ ἡ ὁποία ὑψηλὴ γίνεται ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ἀριθμοῦ 4· ἀφαιρέσει δὲ τῆς καθέτου γραμμῆς I, μένει τὸ σημεῖον τῆς ὑψηλῆς 𝅘𝅥𝅯, ἐξ οὗ καὶ ἡ τῆς Μουσικῆς ὑψηλὴ 𝅘𝅥𝅯.

F. Γάμμα διπλοῦν ἢ δίγγαμα, εἰς τὴν Μουσικὴν εἶχε διπλῆν σημασίαν καὶ ἐξελαμβάνετο, ποτὲ μὲν, ὡς χαρακτὴρ ποσότητος, ποτὲ δὲ, ὡς χαρακτὴρ ὑποστάσεως τροπικῆς ποιότητος, ἐπὶ τῶν κατὰ ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν ἀπαιτουμένων φθόγγων τῶν συμφωνιῶν, τῶν μελισμῶν, τῶν κομπισμῶν, τῶν ἐκκρουσμῶν, τῶν τερετισμῶν. κτλ.. τὸ ὁποῖον συνεπιγράφετο μὲν ὡς ποσὸν, οὕτως· F, F, F, F. συνυπεγράφετο δὲ ὡς ποιὸν, οὕτως. C, C, Π, Π. κτλ. 2) Σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Ὑπατῶν διατόνου ἢ λιχανοῦ χορδῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλ. Μουσικῆς ὃ συνυπεγράφετο τῷ ὀρθίῳ φῖ Φ, οὕτως· Φ· ἢ οὕτως Φ· ἐτίθετο δὲ τὸ δίγγαμμα τοῦτο κάτωθεν, ὡς σημεῖον ποιότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλην. Μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον θέσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον F, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, θέσεως βραχείας, ὡς· 𝅗𝅥. Εἰ δὲ ἐστιγμένον F·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς θέσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς· 𝅗𝅥.· ὁ δὲ Μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς, ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ τετράχορδον τῶν Ὑπατῶν. (Ἰδὲ τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Ἀνώνυμον σύγγραμμα τύπ· Βακχείου τοῦ Γέροντος σελ. 23, 24, 78, 81 καὶ 89).

Γ. Γάμμα μεγάλον ἐπεστραμμένον· σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Ὑπατῶν ὑπάτης, χορδῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς ὃ συνεπεγράφετο τῷ ὀρθίῳ γάμμα Γ, οὕτως Γ. ἢ οὕτως ΓΓ· ἐτίθετο δὲ τοῦτο τὸ ἐπεστραμμένον γάμμα ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως, ὡς σημεῖον ποσότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες Μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Γ, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, ἄρσεως βραχείας· ὡς· 𝅗𝅥. Εἰ δὲ ἐστιγμένον, Γ, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, ἄρσεως μακρὰς δισήμου, ὡς· 𝅗𝅥. Ὁ δὲ Μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς, ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ τετράχορδον τῶν Ὑπατῶν. (Ἰδὲ τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Ἀνώνυμον σύγγραμμα, τύπ. Βακχείου τοῦ Γέροντος σελ. 78, 81 καὶ 89). Τοῦτο τὸ σημεῖον εἶν' ὁποῦ φέρει ἐκ τῶν δύο ὁμοειδῶν θέσεων, τὴν δευτέραν ὁριστικὴν μελῳδικὴν γραμμὴν ἥτις λέγεται ἐκστρεπτὸν 𝅗𝅥. (Ἰδὲ Ἐκστρεπτόν.)

L. Γάμμα μεγάλον ἀνεστραμμένον· σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Ὑπατῶν ὑπάτης χορδῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσ. ὃ συνυπεγράφετο τῷ ἐλλειπεῖ Βῆτα R οὕτως R. ἢ RL. Ἐτίθετο δὲ τοῦτο τὸ ἀνεστραμμένον γάμμα κάτωθεν, ὡς σημεῖον τῆς τροπικῆς ποιότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλλην. Μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον θέσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον L, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, θέσεως βραχείας, ὡς· 𝅗𝅥. Εἰ δὲ ἐστιγμένον L·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, θέσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς· 𝅗𝅥. Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς, ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ τετράχορδον τῶν Ὑπατῶν. (Ἰδὲ τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Ἀνώνυμον σύγγραμμα, τύπ. Βακχείου τοῦ Γέροντος σελ. 78 καὶ 89).

Γα. Ὁ τρίτος ἐπὶ τὸ ὀξὺ μονοσύλλαβος φθόγγος τῆς διατονικῆς κλίμακος, οὗ ἡ φθορά φ. 2) Ὁ φθόγγος ὅστις δεικνύει τὴν βομβώδη βάσιν τοῦ τρίτου ἤχου. 3) Φθόγγος ὅστις κυριεύει πάντοτε τὴν φωνὴν καὶ ποιότητα εἰς τὴν μετάθεσιν καὶ μεταβολὴν τῆς Χλιδανοῦ φθορᾶς ρ, τοῦ ἐναρμονίου Γένους

Γα, ϰ' Γα, ϐ, Γα. κτλ.

Γαλήνιον. Τὸ ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν εἰρηνικὸν ἦθος τοῦ Ὑποφρυγίου (πλ. Γ'. ἢ βαρέος) ἤχου, κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐναρμονίου αὐτοῦ κλίμακος τῆς διαπασῶν. 2) Τὸ γαλήνιον ἦθος ὅπερ χαρακτηρίζει τὸν βαρὺν ἦχον, μὲ τὸ ἐναρμόνιον αὐτοῦ μέλος τοῦ διαπασῶν συστήματος, τὸ ὁποῖον εὐχαριστεῖ μεγάλως τοὺς γέροντας καὶ τοὺς χυδαίους, ἢ ἁπλοῦς. Διότι τὸ ἐναρμόνιον μέλος κατακοιμίζει τὰ πνεύματα, καὶ εἰρηνεύει τὴν σωματικὴν κατάστασιν τῶν γερόντων, ὡς ἀπὸ τὸ μαλακὸν καὶ Χλιδανὸν μέλος (Ἀτζὲμ Ἀσιρὰν, Ἀτζὲμ Κιουρδὶ), μᾶλλον δὲ τὸ Γαλήνιον μέλος τοῦ θεματισμοῦ —Θ— τοῦ βαρέος ἤχου, ὡς τὸ « Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα » κτλ.

Γαμήλιον. Μέλος τι αὐλητικὸν, ὅπερ ἔπαιζον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τοὺς Γάμους. 2) Τραγῴδιον ὅπου ψάλλουν οἱ παρανύμφιοι περικυκλοῦντες τὸν γαμβρὸν, ὅταν ξηρίζηται καὶ στολίζηται τὰ χλίδια (γαμβριάτικα(μελῳδοῦντες τοὺς καταλλήλους στίχους, ὡς εἴθισται τοῖς Πελοποννησίοις· ἦχος Ὑποδώριος ϡ Α'. ϙ

Πα ϰ· Γαμ βρε ε στου ους μο ο ο σχου ους κα α α θε σαι Γαμ

βρε ε ε μο σχο ο ου μυ ρι ι ι ι ι ι ζεις κτλ. ϰ ϙ

Γενική. Ἡ φυσικὴ κλίμαξ ἑκάστου κυρίου καὶ ὀξέος ἤχου, ἧς οἱ τόνοι καταμετροῦνται ἀπὸ τὴν φυσικὴν βάσιν τοῦ κυρίου ἤχου ἐπὶ τὸ βαρὺ (κάτω) πρὸς δεῖξιν τῆς πλαγίας πτώσεως. 2) Φθορικόν τι σημεῖον τῆς Μουσικῆς εἰς ἀποτομὴν φθόγγου, κατὰ μειονεξίαν ὃ καλεῖται ὕφεσις γενικὴ ϕ, καὶ δίεσις ϧ, καθὼς ἑρμηνεύει περὶ αὐτῶν Γρηγόριος ὁ Πρωτοψάλτης, εἰς τὰς ἑρμηνείας τῶν κλιμάκων· τὰ σημεῖα ταῦτα (ϕ ϧ) ἀμφότερά εἰσι σημεῖα πλανητῶν εἰλημμένα ἐκ τῆς Ἀστρονομίας. 3) Ἡ τῆς ὀξύτητος μαρτυρία ἡ δεικνύουσα τὴν βάσιν, ἑκάστου ὀξέος ἢ κυρίου ἤχου, τοῦ Πρώτου ϙ, τοῦ Δευτέρου —Θ—, τοῦ Τρίτου ϙ, καὶ τοῦ Τετάρτου ϙ. 4) Ἡ γενικὴ φθορὰ ἑκάστου κυρίου ἤχου· τοῦ Πρώτου ϧ, τοῦ Δευτέρου —Θ—, τοῦ Τρίτου φ, τοῦ Τετάρτου ϧ. 5) Γενικὴ, καὶ ἡ χορδὴ τοῦ προσλαμβανομένου, ἐπὶ τῶν χορδῶν ὅλων τῶν Τετραχόρδων κτλ. (Ἰδὲ Ὕφεσις καὶ Δίεσις).

Γένος. Τὸ ἀρχαῖον φυσικὸν καὶ εὔκολον πρῶτον Γένος τὸ διατονικὸν, τὸ ὁποῖον διακρίνεται ἀπὸ τὸν εἰς αὐτὸ ὑπάγοντα ἐλάσσονα τόνον 9. 2) Τὸ τεχνικὸν καὶ δύσκολον Γένος τὸ χρωματικὸν, τὸ ὁποῖον διακρίνεται ἀπὸ τὸν εἰς αὐτὸ ὑπάγοντα ἡμιόλιον τόνον 18. 3) Τὸ τελευταῖον τέλειον ὀρθὸν καὶ δυσκολώτατον ἐναρμόνιον, τρίτον Γένος, τὸ ὁποῖον διακρίνεται ἀπὸ τὸν εἰς αὐτὸ ὑπαγόμενον τεταρτημόριον τόνον 3. 4) Τὸ κατὰ χρόνον Γένος (Θεωρητικὸν Μέγα. § 193—197).

Γένους βροτείου τὴν ἀνάπλασιν πάλαι. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Δ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν καταβασιῶν τῶν Χριστουγέννων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Δ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου, Γένος Διατονικοῦ.

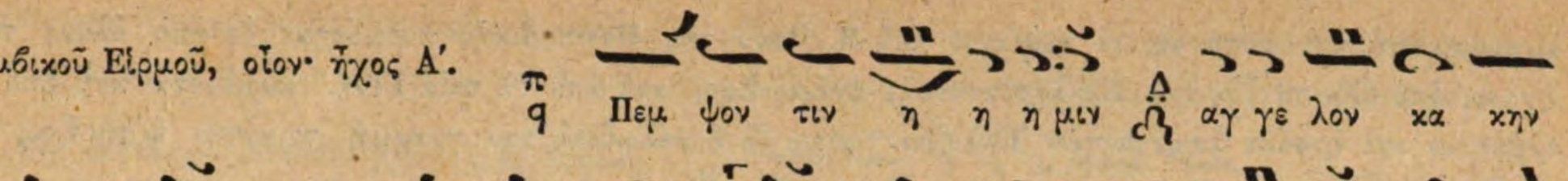
π ϙ Γε νους βρο τει ει ει ου ϡ την α να πλα σιν

πα α λαι ϡ α δων προ φη η η της Αϐ βα κουμ προ μη νυ ει π ϙ κτλ.

(Ἰδὲ Εἱρμολογ. Καταβασ.).

Σημ. Φαίνεναι ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Γωάν. ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαϐε τὰ ποιητικὰ μέτρα καὶ τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, ἐκ τοῦ Σοφοκλέους (Αἴας μαστιγοφόρος) « Πέμψον τιν' ἡμιν ἄγγελον κακὴν φάτιν » στίχος 826· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ

Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Α'.

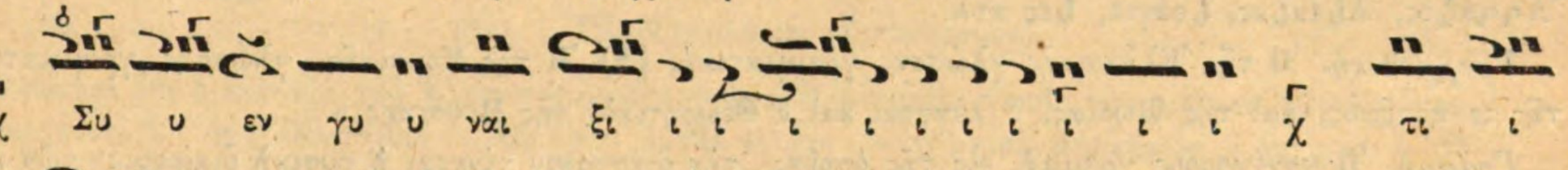

« Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος » (ψαλ. 33,) Κοινωνικὸς Ὕμνος ψαλλόμενος κατὰ τὴν Μ. τεσσαρακοστὴν εἰς τὰς προηγιασμένας, εἰς ἦχον Α.' κατὰ τετράφωνον. 2) Μάθημα πρωτότυπον καὶ ἀρχαιότατον Βυζαντινὸν ποίημα Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ, καὶ Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας. 3) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους· οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

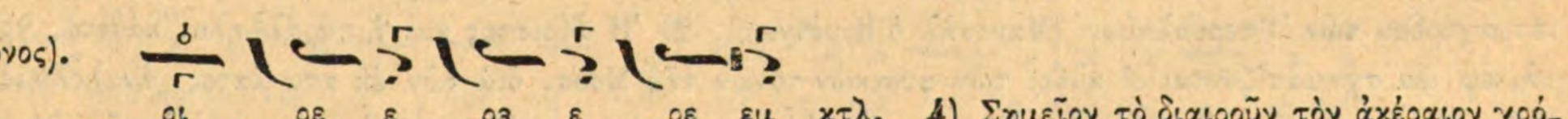
Γνωριστικόν. Κανονικὸν τι μέσον τῆς συστάσεως οἱουδήποτε ἤχου, δι' οὗ γνωρίζεται ὁ ἦχος εὐθύς. ἂν ἦναι κύριος, ἢ πλάγιος, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἀπήχημα. 2) Κανονικόν τι μέσον τῆς συστάσεως οἱουδήποτε ἤχου, δι' οὗ γνωρίζεται ὁ ἦχος εὐθὺς, καὶ ἂν ἦναι προσόμοιον ἢ Ἰδιόμελον, ἢ στιχηραρικὸν, ἢ Εἱρμολογικὸν, τὸ ὁποῖον εἶν' ἡ κατάληξις τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν μελῳδικῶν γραμμῶν περὶ τὸν ἦχον·

Γνῶσιν ἄγνωστον γνῶναι ἡ Παρθένος ζητοῦσα. Μάθημά τι τοῦ Οἰκηματαρίου, οὗ ὁποιητὴς ὁ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς· ὅπερ ἐξηγήθη εἰς μὲν τὸ παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου· εἰς δὲ τὴν νέαν μέθοδον, παρὰ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Σώζεται δὲ καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ ἀρχαῖον. (Ἴδε Ἄγγελος Πρωτοστάτης.

Γοργόν. Χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῆς Μουσικῆς, ἐκ τῶν ἐγχρόνων ὑποστάσεων τῆς ποιότητος, οὗ τὸ σημεῖόν ἐστι τὸ χ. 2) Ἡ αἰτία τῆς χρονικῆς ἄρσεως εἰς κίνησιν τοῦ χρόνου. 3) Ἡ αἰτία τῆς ὁριστικῆς, καὶ ἀορίστου μελῳδικῆς ἄρσεως, εἱρμολογικοῦ εἴδους.

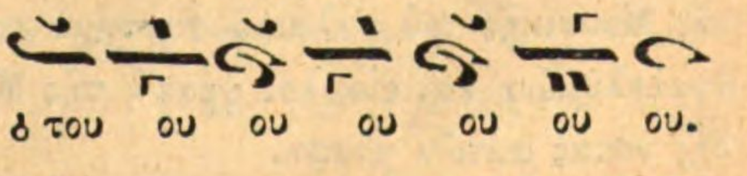

(Ἐννοεῖται ὁ διπλοῦς χρόνος).

4) Σημεῖον τὸ διαιροῦν τὸν ἀκέραιον χρόνον εἰς δύο ἴσα μέρη $\frac{2\Gamma}{4}$. 5) Ὁ ὁδηγὸς τῆς ταχείας ἀγωγῆς τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους. 6) Τὸ χαρακτηρίζον τὸν ῥυθμὸν, ἀρκτικὸν σῶμα τοῦ χρόνου, μὲ τὴν ἄρσιν καὶ ἠρεμίαν τῆς ἄνω φορᾶς τοῦ κινουμένου ὀργανικοῦ σώματος.

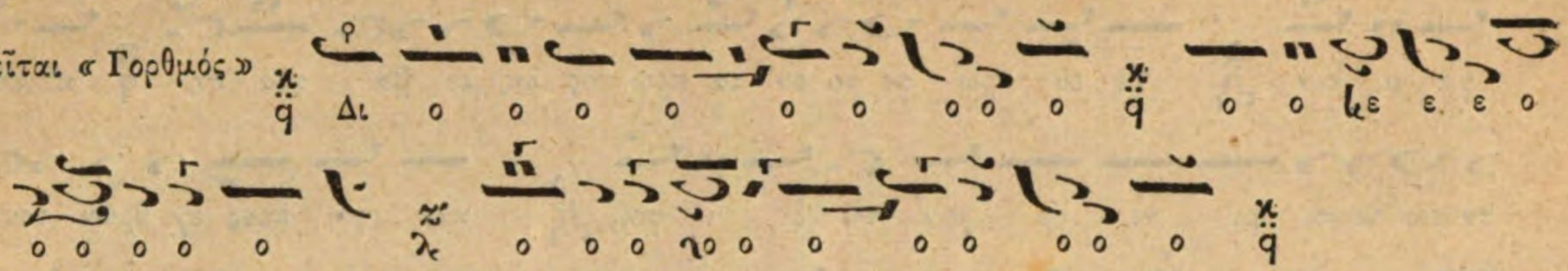
Γοργοσύνθετον. Ἱερογλυφικόν τι σημεῖον τῆς Μουοικῆς, ἐκ τῶν σημαδοφώνων τοῦ παλαιοῦ συστήματος· οὗ τὸ σημεῖόν ἐστι σύνθετον ἀπὸ δύο ὁμαλά · ἡ μελῳδική του γραμμὴ φέρει ἀναλελυμένως, ἀόριστον θέσιν, μὲ τοὺς ὁμοίους ἀλλεπαλλήλους φθόγγους.

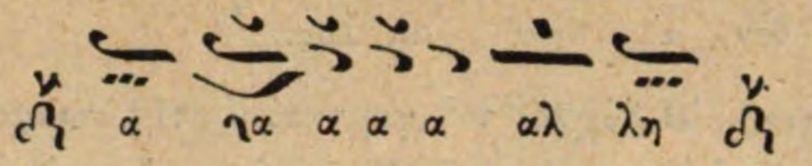

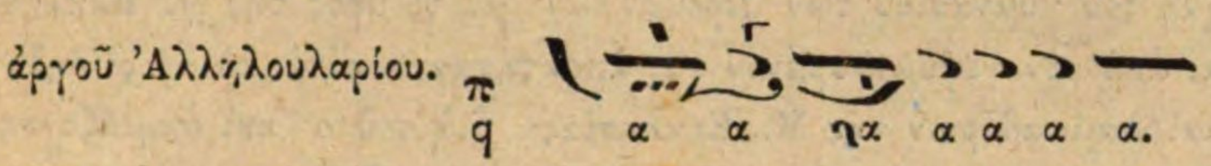
Γορθμικόν. (Ἰδὲ σημᾶον νῖ τοῦτο ἐστι σημεῖον διπλοῦν νῖ νν)·

Γορθμός. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς τινος γραμμῆς, οὗ τὸ σημεῖόν ἐστι τὸ γορθμικὸν ἢ διπλοῦν κε.

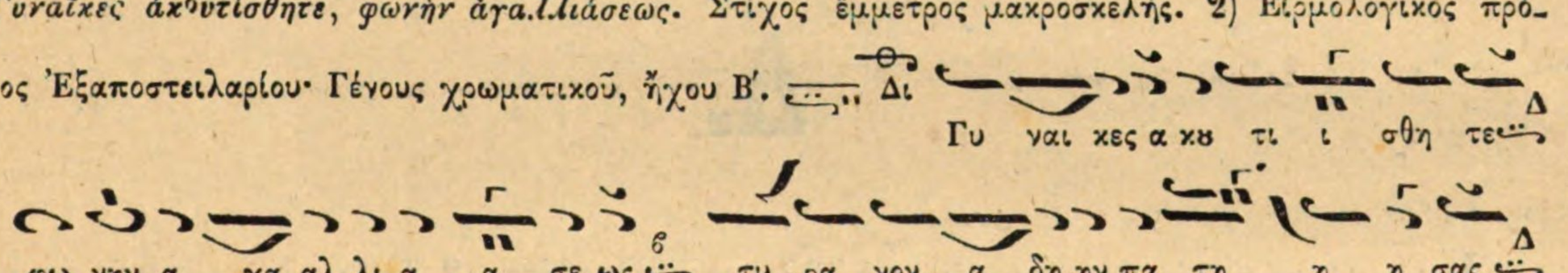
ἐμπεριέχεται καὶ αὐτὸ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· κυριεύεται δὲ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἤχους, ἀπὸ ὅλα τὰ ἴδη τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ψαλμῳδίας, καὶ ἀπὸ τὰ τρία Γένη. κυριεύεται καὶ ἀπὸ τὰ κλέπτικα καὶ ἡρωϊκὰ ἄσματα τῶν Ἑλλήνων· φέρει δὲ ἡ μελῳδικὴ του γραμμὴ τοιαύτην θέσιν ἥτις καλεῖται « Γορθμός »

Δι ο ο ο ο ο ο οο ο ο ο ε ε ε ο
ο ο ο ο ο ο

Γρόνθισμα. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς τινὸς γραμμῆς, ἧς ἡ ἀόριστος θέσις διακρίνεται ἀπὸ Πελαστικὸν σημεῖον διπλοῦν γνη ϩ· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγ. Ἴσου τῆς Παππαδικῆς φέρει δὲ γραμμὴν ἀόριστον τοιαύτης μελῳδικῆς θέσεως. κυρίως δὲ

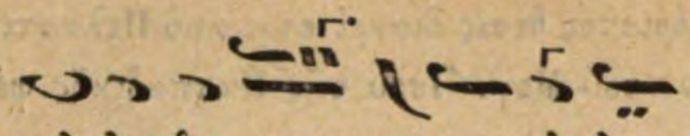
Γρόνθισμα εἶναι ἡ μετὰ τὴν ἐντελῆ κατάληξιν τοῦ παρακαλέσματος ἀρχομένη διατονικῶς, ἀόριστος θέσις τοῦ ἀργοῦ Ἀλληλουλαρίου.

Γρόνθον. Ἡ ἀρχὴ τοῦ μαθήματος τῆς φλογέρας (ποιμενικοῦ αὐλοῦ)· ὡς τὸ σύρισμα τῶν χειλέων, τὸ κίνημα τῶν δακτύλων ἐπὶ τῶν ἐμπνευστῶν ὀργάνων (Ἄνθιμος Γαζῆς)· καθὼς καὶ ἡ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἔναρξ.ς τοῦ Ἀραβικοῦ Πλαγιαύλου (Νέϊ) εἰς οὓς δίδεται ὁ πρῶτος κανὼν, τὸ τεσσαρακονθήμερον νείστης ἀπὸ πρωΐας τεσσαρακοντάκις φύσιμα, ἢ ὁ κωφὸς μὲ τὰ χείλη τοῦ πλαγιαύλου συριγμός. — Ἐντεῦθεν γίνεται ἴσως καὶ τὸ ἐπίθετον τῆς μελῳδικῆς ἀορίστου γραμμῆς «Γρόνθισμα» ὡς ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν Πελαστικοῦ σημείου διπλοῦ νν ϩ, οὗ ἡ ἐνέργεια διαιρεῖ τὸν φθόγγον εἰς δύο προφοράς· καὶ τὸ μὲν ἥμισυ, ἀναλαμβάνεται τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ στόματος, καὶ περιφράττεται ὁ οὐρανίσκος μὲ τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ῥινὸς, τὸ δὲ ἄλλο ἥμυσι πληροῦται ἐκ τοῦ στόματος· καθὼς καὶ τῆς Φλογέρας καὶ τοῦ Πλαγιαύλου ἡ ἐνέργεια διαιρεῖ τὸν φθόγγον, εἰς δύο προφοράς· ἀναλαμβάνει τὸ πνεῦμα ὁ αὐλῳδὸς καὶ περιφράττει τὸ στόμιον τῆς φλογέρας διὰ τοῦ ἡμύσεως τῶν χειλέων του, καὶ φυσῶν πλαγίως ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς φλογέρας, διασπᾶ τὸν φθόγγον, καὶ ἀποτελεῖ τὸ πελαστικὸν σύρισμα τοῦ Γρόνθονος. 2) Ἡ Μουσικὴ κλίμαξ τῆς ἑπταφωνίας· (Σκαρλάτος Βυζάντιος Λεξ. Ἰδὲ Γρόνθος).

Γυναῖκες ἀκουτίσθητε, φωνὴν ἀγαλλιάσεως. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ἑξαποστειλαρίου· Γένους χρωματικοῦ, ἤχου Β΄.

(Ἰδὲ Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ Ἑξαποστειλαρίου τούτου Προσομοίου ἔλαβε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ μέτρα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Κ· τῆς Ὀδυσσείας α Ὡς ἔφατ' αὐτὰρ ἔγωγε μετὰ φρεσὶ μερμήριξα » (στίχος 438) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα καὶ τὸ μέλος τοῦ στίχου τούτου τοῦ Ἑξαποστειλαρίου Προσομοίου· οἷον· ἦχος Β΄.

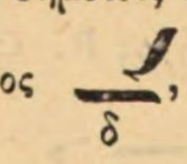
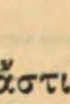

αλ λο θεν α α αλ λος.

Γυμναστική. Ἡ τέχνη τοῦ γυμνασίου τῆς σωμασκίας. 2) Ἡ τέχνη τοῦ γυμνασίου τῆς παιδείας, 3) Ἡ τέχνη τοῦ γυμνασίου τῆς Μουσικῆς· « ἔστι δὲ παιδεία, ἡ μὲν ἐπὶ σώματι, Γυμναστική· ἡ δὲ ἐπὶ ψυχῇ Μουσική· » Πλάτων. 4) Ἡ τέχνη τοῦ γυμνασίου τῶν Ἱεροψαλτῶν μὲ τὸ ὕφος τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἥτις ἐξαρτᾶται κυρίως καὶ περιμένεται ἀπὸ τὸν γεγυμνασμένον καὶ ἀποκτήσαντα αὐτὸ τὸ ὕφος· δηλονότι ἀπὸ τον κατὰ καιρὸν Πρωτοψάλτην, καὶ Λαμπαδάριον τῆς Μ. Ἐκκλησίας· διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζονται οἱ δύο αὐτοὶ, «Διδάσκαλοι» . Καὶ ὁ μὲν τούτων ἱκανὸς, ὀνομάζεται Κυρίως· ὁ δὲ μὴ, καταχρηστικῶς. (Ἰδὲ διδάσκαλος). « Τί δαί ; ἀρ' οὐ γυμναστικῇ καὶ Μουσικῇ, μαθήμασί τε ὅσοις προσήκει τούτοις ἐν ἅπασι τεθραῦσθαι ; ». Πλάτων.

Δ.

Δ. δ. Δέλτα τὸ τέταρτον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2 Τὸ ἐκ τῶν συμφώνων ὡς ἄφωνον ἐκλεχθὲν διὰ τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Δι τῆς παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου. 3) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ φωνήεντος, Ι, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον ΔΙ· τῆς παραλλαγῆς τοῦ νέου συστήματος. 4) Τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τοῦ διατονικοῦ καὶ ἐναρμονίου Γένους · τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τοῦ τοῦ χρωματικοῦ Γένους .

Δ, δ· Ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον, ἀντὶ τοῦ τέσσαρα, τὸ δηλοῦν τὸ ὑπερβατὸν μέτρον τῶν ὑπερβασίμων χαρακτήρων τῆς ποσότητος . 2) ὡς τακτικὸν, ἦχος Δ΄. στίχος δ΄. ἦχος .

. Δέλτα μικρὸν. σημεῖον τι μουσικὸν μαρτυρικῆς ποιότητος· καὶ ει μὲν τὸ σημεῖον ἄστικτον, δηλοῖ τὸν ἦχον ὅτι εἶναι κλάδος τις ἐκ τοῦ Ὑπομιξολυδίου ἤτοι τοῦ ὡς ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῆς πρώτης ἢ κάτω διαπασῶν· ὡς ἡ βαρυτάτη μαρτυρία μὲ δύο βαρείας · ὡς ἡ βαρεία μαρτυρία τῆς κάτω διαπασῶν · ὡς ἡ μαρτυρία τοῦ προσλαμβανομένου τῆς Ὑπατῶν ὑπάτης , ἥτις ἐστὶν ἡ μαρτυρικὴ βάσις τοῦ Ὑπομιξολυδίου, ἢ . ἤχου· ὡς ἡ μαρτυρία τῆς τριφωνίας τοῦ Ὑπομιξολυδίου ἤτοι τοῦ , ἥτις ἐστὶν ἡ μαρτυρικὴ βάσις τῆς Αἰχανοῦ ἢ Ὑπατῶν διατόνου.

. Δέλτα μικρὸν σύνθετον μὲ τὴν διπλῆν, σημεῖον τι μουσικὸν μαρτυρικῆς ποιότητος· τὰ ἐπ' αὐτοῦ στίγματα τῆς διπλῆς, δηλοῖ τὸν ἦχον ὅτι εἶναι κλάδος τις κυρίου ἤχου τοῦ Μιξολυδίου ἤτοι τοῦ Δ΄. ἤχου. 2) Δηλοῖ ὅτι εἶναι μαρτυρία ἐκ τῶν ἐντελῶν ἢ ἀτελῶν καταλήξεων τοῦ Στιχηραρικοῦ καὶ Παπαδικοῦ εἴδους τοῦ Δ΄. ἤχου τίθενται τὰ στίγματα ἐπ' αὐτοῦ, πρὸς διάκρισιν τῶν μαρτυριῶν τοῦ Γ-

πομιξολυδίου ἤτοι τοῦ λ πρ. ἤχου, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. (Ἰδὲ Χειρόγραφα τῆς Μουσικ. τοῦ παλαιοῦ συστήματος) πρ., πρ., πρ. κτλ.

πρ. Δέλτα μικρὸν, σύνθετον μὲ τὴν διπλὴν καὶ ὑψιλὴν, ἀρκτική τις μαρτυρία τοῦ Μιξολυδίου ἢ τοῦ Δ΄. ἤχου, ἥτις παριστᾷ αὐτὸν ὅτι εἶναι κύριος καὶ ὀξὺς ἦχος. Τίθεται δὲ πάντοτε ἐπὶ κεφαλῆς ἢ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μαθήματος, ἵνα φανερώσῃ τὸν ἦχον ὅτι εἶναι Δ΄. τέταρτος πρ., καὶ κύριος ἦχος.

Δ. Μεγάλων καὶ ἁπλοῦν· ἡ μετὰ τὸ ἴσον τοῦ προσλαμβανομένου τετάρτη μὲν μαρτυρικὴ βάσις τοῦ μονοσυλλάβου φθόγγου, ά, ἐπὶ τῆς διαπασῶν, ἐνδεκάτη δὲ ἐπὶ τῆς δὶς διαπασῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου, ὅστις καταμετρούμενος ἐπὶ τὸ ὀξὺ γράφεται μὲ δύο ὀξείας, ά΄, κατὰ τὴν ἀρχαίαν μονοσύλλαβον παραλλαγὴν τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων· ὁ φθόγγος οὗτος ἐξισοῦται μὲ τὸν πολυσύλλαβον μὲν φθόγγον « Ἅγια » τοῦ παλαιοῦ Συστήματος, μὲ τὸν μονοσύλλαβον δὲ Δι, τῆς νέας μεθόδου.

Δ΄. Μεγάλον καὶ ὀξύτονον, ἡ τετάρτη μαρτυρία τοῦ τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, ἐπὶ τῆς χορδῆς τῶν βαρυτάτων τόνων τῆς Ὑπατῶν διατόνου ἢ Λιχανοῦ. Αὕτη ἡ μαρτυρία, θεωρεῖται τελευταῖα μὲν τοῦ Α΄. τετραχόρδου ἤτοι τοῦ τῶν Ὑπατῶν, πρώτη δὲ τοῦ δευτέρου τετραχόρδου ἤτοι τοῦ τῶν Μέσων καὶ σχηματίζει τὴν Α΄. διαπασῶν τῆς Μουσικῆς· ἡ μαρτυρία αὕτη ἐξισοῦται μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δ΄. ἤχου πρ.

Δ″. Μεγάλον καὶ διοξύτονον· ἡ τετάρτη μαρτυρία τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων, ἐπὶ τῆς χορδῆς τῆς Μέσων διατόνου ἢ Λιχανοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς.

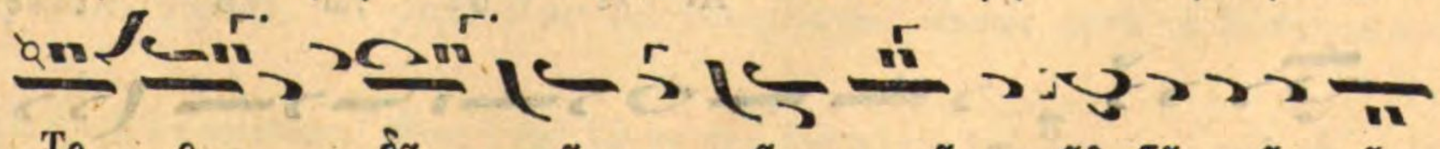
Δ‴. Μεγάλον καὶ τριοξύτονον· ἡ τετάρτη μαρτυρία τοῦ τετραχόρδου τῶν Διεζευγμένων, ἐπὶ τῆς χορδῆς τῆς Διεζευγμένων διατόνου· ἧς ἡ καταμέτρησις (ἐπὶ τὸ βαρὺ) πρώτη ὑπάγεται καὶ εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικ. Μουσ. Αὕτη ἡ μαρτυρία θεωρεῖται τελευταῖα μὲν ἐπὶ τὸ ὀξὺ τοῦ τρίτου Τετραχόρδου ἤτοι τοῦ τῶν Διεζευγμένων, πρώτη δὲ ἐπὶ τὸ βαρὺ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Συνημμένων. Ἐπειδὴ αὐτὸ τὰ τῶν Συνημμένων τετράχορδον, συνάπτει τὰ δύο Τετράχορδα τῆς δευτέρας Διαπασῶν, ἤτοι τὸ Τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων, μετὰ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐξισοῦται μὲ τὴν τοῦ τετάρτου Δ΄. ἤχου πρ., θεορουμένη ἐπὶ τὸ ὀξὺ, ἐξισοῦται μὲ τὴν μαρτυρίαν ταύτην πρ.

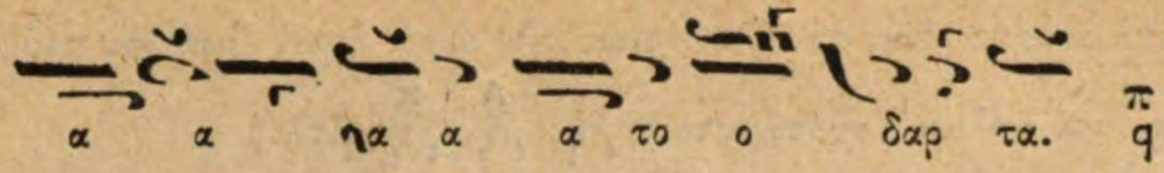
Δ⁴. Μεγάλον σύνθετον μὲ τὸν ἀριθμὸν 4. Ἡ τετάρτη μαρτυρία τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων, τῆς Ὑπερβολαίων διατόνου χορδῆς, τῆς ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικ. Ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ Δ συμπλεκόμενος ἀριθμὸς 4, δηλοῖ τὸ ποσὸν τῆς ὑψιλῆς ⸌, 𝆑, ὅτι εἶν, ἐκ τῶν ὑψιλοτέρων ἤχων, ὡς τῶν καθ' ἡμᾶς βασίμων ἢ ἀρκτικῶν μαρτυριῶν τῶν ὀξέων ἢ κυρίων ἤχων. πρ., πρ., πρ. Ἐντεῦθεν δ' ἔλαβεν τὴν αἰτίαν τῆς παραγωγῆς ἡ βάσιμος ἀρκτικὴ μαρτυρία τῆς ὀξύτητος τοῦ Δ΄. ἤχου πρ. Μαρτυρεῖται τοῦτο, ά. ἀπὸ τὴν μέθοδον τῆς σοφοτάτης Παραλλαγῆς Ἰωάννου Ἱερέως τοῦ Πλουσιαδινοῦ· β΄. ἀπὸ τὸν μέγιστον κυκλικὸν τροχὸν Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλου· καὶ γ΄. ἀπὸ τὴν μέθοδον τοῦ Σφερικοῦ σχεδίου Μανουὴλ τοῦ Βρυεννίου, ἥτις εἶν' Ἑλληνικοτάτη. Ἐντεῦθεν ἔλαβε καὶ ἡ ὑψιλὴ, 𝆑, τὸ τετράσημον ποσὸν τῆς μουσικῆς ποσότητος. Ἀφαιρεθείσης τῆς καθέτου γραμμῆς τοῦ Ἀραβικοῦ μάλιστα τοῦ Ἰνδικοῦ, ἀριθμοῦ 4, μένει καθαρὸν τὸ πνευματικὸν τῆς ὑψιλῆς σημεῖον 4 ⸌, ί, 𝆑.

Δάκτυλος. Ῥυθμικὸς ποῦς καταμετρούμενος ἀπὸ ἓν μακρὸν καὶ ἀπὸ δύο βραχέα. — ∪ ∪, καὶ μουσικῶς ♩ ♪ ♪.

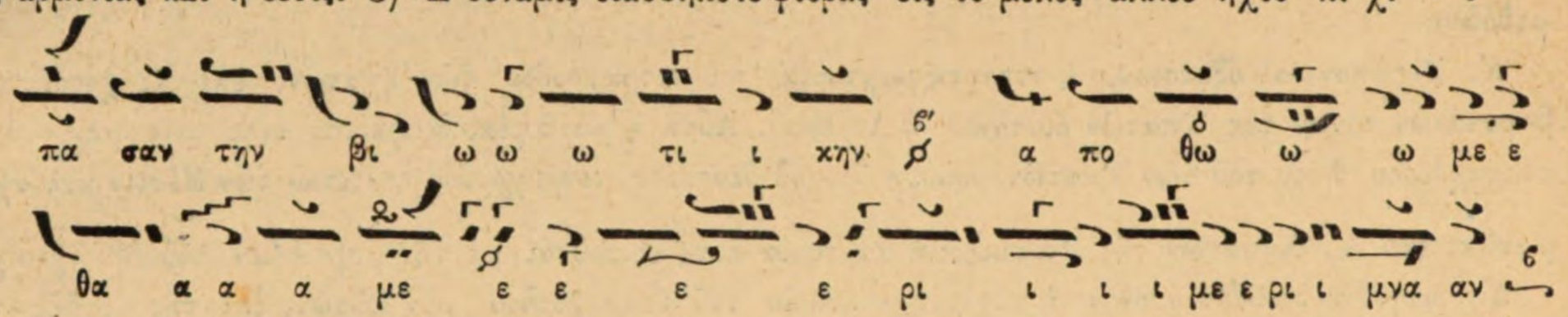
Δαρμός. Ὁ λέγεται καὶ ἀντικούτισμα· ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς ἀορίστου καταλήξεως· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς (Ἰδὲ ἀντικούτισμα).

Δαρτά. Ὄνομα ἐπίθετον ὁριστικῆς τινος γραμμῆς μελῳδικῆς θέσεως, ληγούσης εἰς ἐντελῆ κατάληξιν· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· φέρει δὲ ἡ μελῳδική του γραμμὴ τοιαύτην θέσιν.

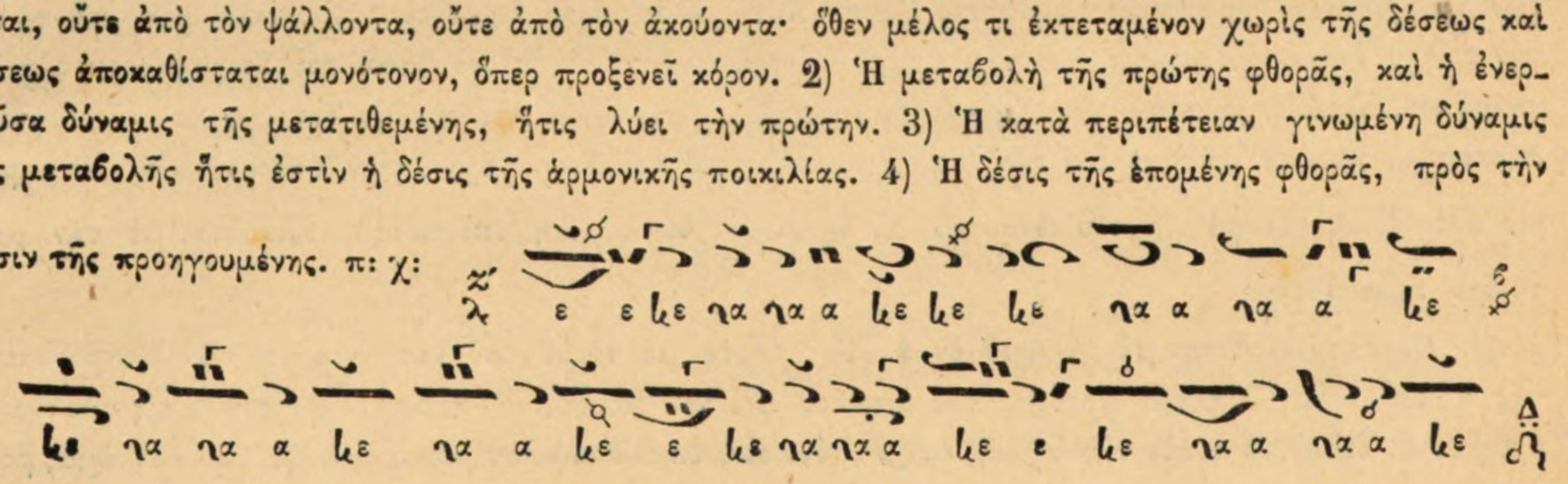

Δέμα. Ἡ ἐκτεταμένη δύναμις ἑκάστης ἐνεργούσης φθορᾶς, ἐπὶ τῆς μελῳδικῆς γραμμῆς. 2) Ἡ διαρκοῦσα δύναμις (προπάντων τῶν φθορῶν) τῆς φθορᾶς τοῦ ⸗ηαηώ ἧς ἡ ἐνέργεια εἶν' ἐκτενεστέρα παρὰ τῶν ἄλλων ἔσω καὶ ἔξω φθορῶν· περὶ ἧς λέγει ὁ Πρωτοψάλτης τῆς Ἁγίας Σοφίας Κορώνης ὁ Ξένος. « Τὸ ⸗ηαηώ, δέμα ὑπάρχει ἔξω τῶν ὀκτὼ ἤχων ». Ὁ δὲ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδὰς λέγει « Τὰ γὰρ ἄλλα δέματα τῶν ὀκτὼ ἤχων, τοῦ πρώτου φημὶ, καὶ καθεξῆς τῶν ἄλλων. Δένουσι καὶ λύουσι ἐντέχνως πάνυ, τὴν μεταβολὴν ὡς ἐν βραχὺ δεικνύντες. Τὸ δὲ ⸗ηαηώ ἐκτεταμένον μέλος, ὑπὲρ τῶν ὀκτὼ, ἔννατος ἦχος πέλει ». 3) Ἡ ἐπεισαγωγικὴ δύναμις τῆς μεταβολῆς κατὰ παραφθορὰν, εἰς ποικιλίαν τῶν δραστηρίων μελῶν· 4) Ἡ δύναμις τῆς περιπετείας, ἥτις ἐστὶν ἡ λύσις τῆς ἁρμονίας καὶ ἡ δέσις. 5) Ἡ δύναμις οἱασδήποτε φθορᾶς εἰς τὸ μέλος ἄλλου ἤχου π: χ: ⸗ϛ

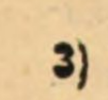

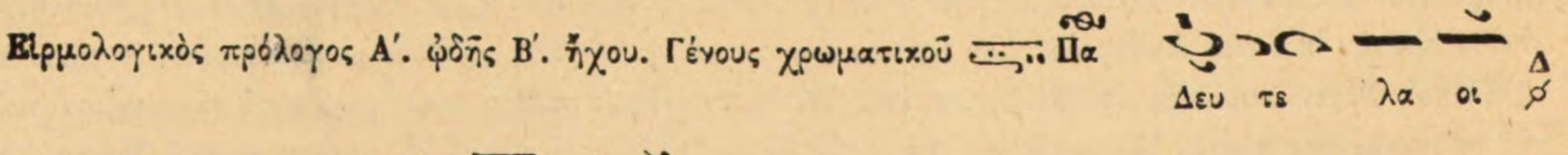
Δέσις. Φθορική τις δύναμις ἡ ὁποία ἐμποδίζει τὸ μέλος τῆς φαινομένης ἁπλῆς καὶ κατὰ γένος ψαλλομένης γραμμῆς, ἐφ' ἧς τίθεται πρὸς ποικιλίαν μία φθορὰ ἄλλου ἤχου οἱουδήποτε γένους, καὶ δένει τὸ μέλος ἐκείνης τῆς ἁπλῆς καὶ προψαλλομένης γραμμῆς, ἧς τὸ μέλος παραλείπεται πλέον καὶ δὲν γνωρίζεται, οὔτε ἀπὸ τὸν ψάλλοντα, οὔτε ἀπὸ τὸν ἀκούοντα· ὅθεν μέλος τι ἐκτεταμένον χωρὶς τῆς δέσεως καὶ λύσεως ἀποκαθίσταται μονότονον, ὅπερ προξενεῖ κόρον. 2) Ἡ μεταβολὴ τῆς πρώτης φθορᾶς, καὶ ἡ ἐνεργοῦσα δύναμις τῆς μετατιθεμένης, ἥτις λύει τὴν πρώτην. 3) Ἡ κατὰ περιπέτειαν γινωμένη δύναμις τῆς μεταβολῆς ἥτις ἐστὶν ἡ δέσις τῆς ἁρμονικῆς ποικιλίας. 4) Ἡ δέσις τῆς ἑπομένης φθορᾶς, πρὸς τὴν λύσιν τῆς προηγουμένης. π: χ:

5) Δέσις ἧς τὸ ἴδιον εἶναι τὸ νὰ διακόπτῃ ἐκ διαλειμμάτων τὴν συνέχειαν τοῦ κατὰ τὸ γένος ἐπικρατοῦντος ἢ ἐξακολουθοῦντος μέλος.

***Δεῦτε** λαοὶ ἄσωμεν.* Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Α'. ᾠδῆς Β'. ἤχου.

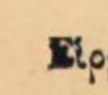
3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α'. ᾠδῆς Β'. ἤχου. Γένους χρωματικοῦ Πα

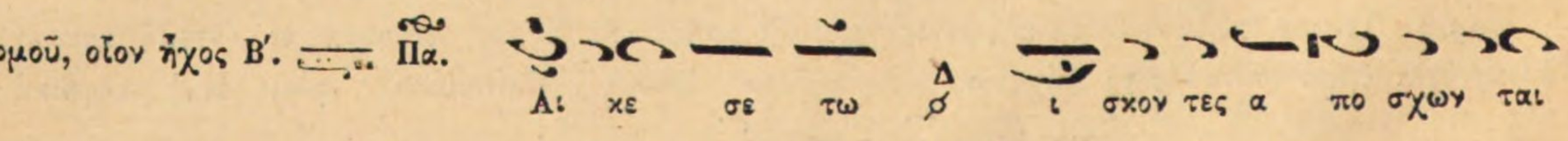

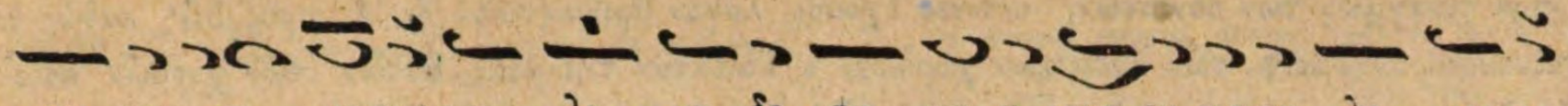

(Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

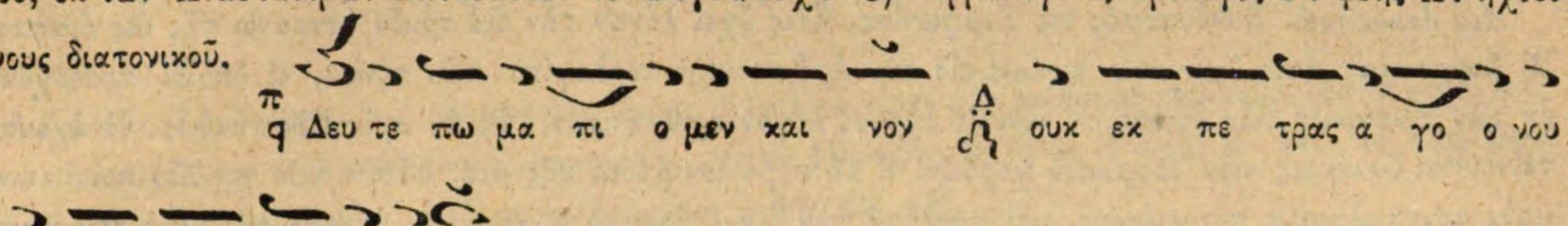
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Λ· τῆς Ἰλιάδος « Αἶκεσε τῷ Ἴσκοντες ἀπόσχονται πολέμοιο » (Ἰδὲ στίχον 798)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ

Εἱρμοῦ, οἷον ἦχος Β'. Πα.

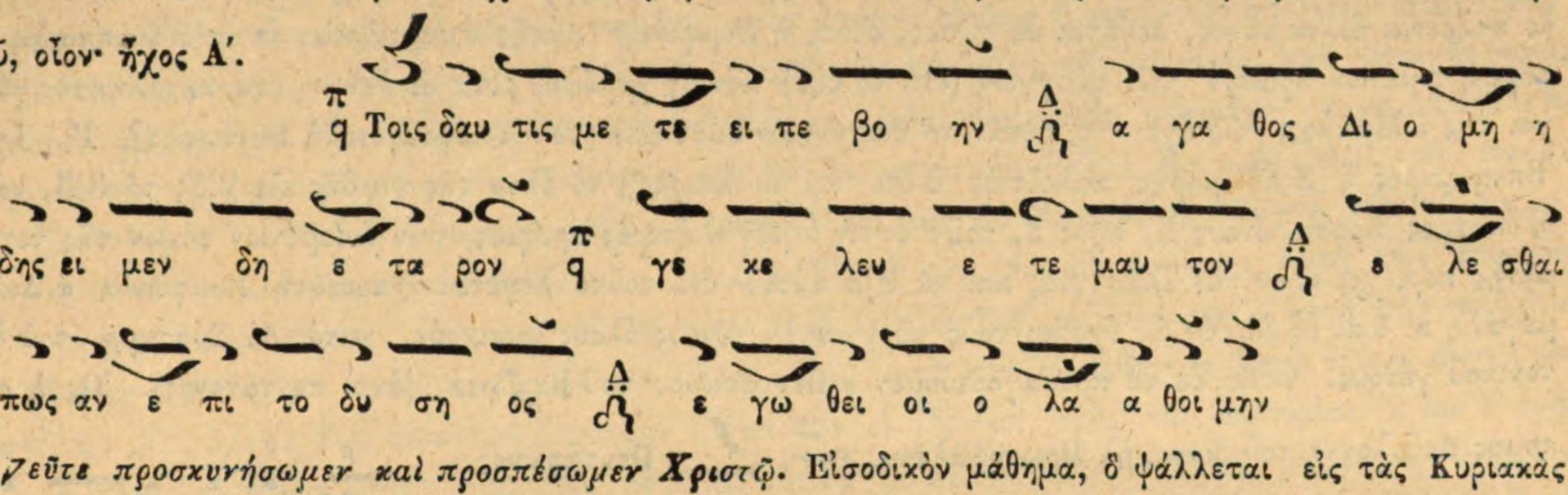

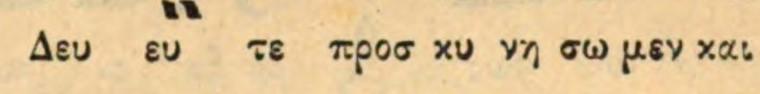
Δεῦτε πῶμα πίωμεν καινόν. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Γ'. ᾠδῆς Λ'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ **Μεγ. Πάσχα.** 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Γ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου. Γένους διατονικοῦ.

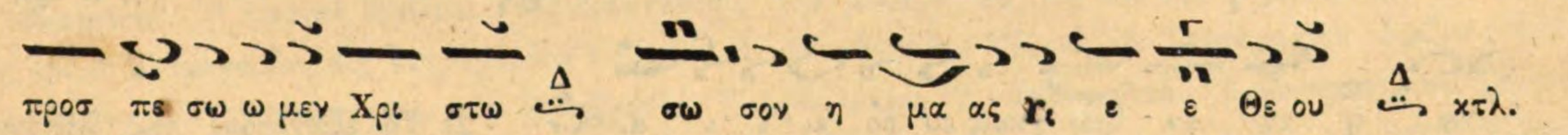

Σημ. Φαίνεται ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Κ· τῆς Ἰλιάδος « Τοῖς δ' αὖτις μετέειπε βοήν ». (Ἰδὲ στίχον **241**)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ **Ὁμήρου,** καὶ ἑνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· **ἦχος Α'.**

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν **Χριστῷ.** Εἰσοδικὸν μάθημα, ὃ ψάλλεται εἰς τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος κατὰ μνήμας Ἁγίων, ἤτοι τῶν Ἀγγέλων, Μαρτύρων, Ἀποστόλων, καὶ εἴς τινας ἑορτὰς τῆς **Θεοτόκου,** ᾄδει εἰς **ἦχον Β'.** Δι

2) Θέμα ἁπλοῦν καὶ ἀρχαῖον, οὗ τὸ πρωτότυπον μέλος κατὰ τὸ εἶδος τῆς Στροφῆς· ὅπερ ψάλλεται στιχηραρικῶς εἰς **ἦχον Β'.** (Ἰδὲ **Ἀνθολογία Μουσικῆς**).

Δεύτερος, τέρα, τερον. Ὁ ἐκ τῶν **Κυρίων καὶ** ὀξέων Λύδιος ἢ δεύτερος Β'. ἦχος. 2) Ὁ Ἰαμβικὸς ἢ Δεύτερος Κανὼν τῶν Χριστουγέννων, τῶν **Θεοφανείων,** τῆς Πεντηκοστῆς· ὁ Δεύτερος Κανὼν τοῦ Ἁγίου· κτλ. Ὁ Δεύτερος στίχος τοῦ **Κανόνος,** ὁ **Δεύτερος** Εἱρμὸς, Ὁ Δεύτερος ποῦς, κτλ. Ἡ δευτέρα ᾠδὴ τοῦ **Μεγ.** Κανόνος, ἡ Δευτέρα στάσις τοῦ **Ἐπιταφίου** Ὕμνου, τοῦ Ἀμώμου, τῆς νεκροσίμου ἀκολουθίας, κτλ. Τὸ δεύτερον Κάθισμα ἑκάστου ἤχου, καὶ τοῦ **Ψαλτηρίου.** Τὸ δεύτερον Ἀντίφωνον τῶν Ἀναβαθμῶν. Τὸ δεύτερον Ἀντίφωνον τῆς Λειτουργίας. **Τὸ δεύτερον** Ἑωθινὸν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου· καὶ τὸ δεύτερον Ἑωθινὸν Στιχηρὸν τῶν Αἴνων, κτλ.

Δηλωτικόν. (Ἰδὲ Γνοριστικόν).

ΔΙ. Φθόγγος τις μονοσύλλαβος τῆς παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου. δεικνύων τὴν βάσιν τοῦ Δ'. ἤχου «Ἅγια» Δι. τὴν βάσιν τοῦ Β'. ἤχου, «ἐλέησες» Δι· καὶ τὴν τοῦ Π Β'. «ἐλεήσω» Δι. κτλ.

Διάγραμμα. Τὸ ἀόριστον σχῆμα τῆς **Κλίμακος,** τὸ διὰ τὸν τροχὸν, τὸ διὰ τὴν διαπασῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι μὴ πεπληρωμένον ἀπὸ τόνους, χορδὰς, καὶ μαρτυρίας· καὶ διακρίνεται ποσῶς κατὰ τὸ Σύστημα καὶ Γένος.

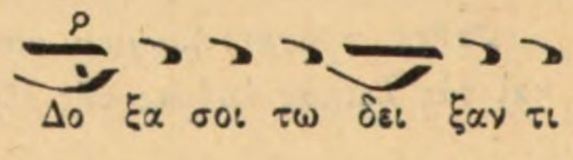
Διὰ δεκαεννέα. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἥτις ἔχει λόγον τὸν διὰ πέντε καὶ ὑπεράνω τῆς δὶς διαπασῶν. **2)** Συμφωνία, ἥτις ὑπάγεται **κυρίως** εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν τῶν τόνων, οἱ ὁποῖοι προέρ-

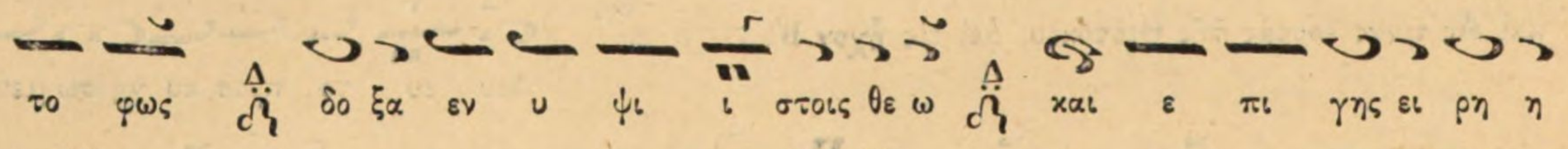
χονται ἐκ τῶν τιναγμῶν τῶν δονήσεων, οἵτινες ἔχουσι λόγον ἀριθμητικὸν ὡς 1, πρὸς 36· καθὼς θὰ ἔχουσι αἱ τείνουσαι δυνάμεις τῶν Ἰσομίκων χορδῶν. « Τὸ ἕκτον τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν χορδῶν ποιεῖ τιναγμοὺς ἑξαπλασίως ταχυτέρους, καὶ παριστᾷ τὴν διὰ δεκαεννέα συμφωνίαν, ἤγουν τὴν διὰ πέντε ὑπεράνω τῆς δὶς διαπασῶν ». (Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος· Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς. § 19). Παριστάνεται καὶ αὕτη ἡ Συμφωνία δι' ὀργάνων ὀξυφώνων.

Διὰ δεκαεπτά. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἥτις ἔχει λόγον τὴν διὰ τριῶν ὑπεράνω τῆς δὶς διαπασῶν. 2) Συμφωνία ἥτις ὑπάγεται κυρίως εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν τῶν τόνων, οἱ ὁποῖοι προέρχονται, ἐκ τῶν τιναγμῶν τῶν δονήσεων, οἵτινες ἔχουσι λόγον ἀριθμητικὸν, ὡς 1, πρὸς 25· καθὼς θὰ ἔχουσι αἱ τείνουσαι δυνάμεις τῶν Ἰσομίκων χορδῶν. « Τὸ πέμπτον μέρος τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν χορδῶν ποιεῖ τιναγμοὺς τενταπλασίως ταχυτέρους, καὶ παριστᾷ τὴν διὰ δεκαεπτὰ συμφωνίαν, ἤγουν τὴν διὰ τριῶν μεγάλην ὑπεράνω τῆς δὶς διαπασῶν ». (Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος. Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς §. 19). Παριστάνεται καὶ αὕτη ἡ συμφωνία δι' ὀργάνων ὀξυφώνων.

Διὰ δύο. Συνδυασμός τις Συμφωνίας. (Ἰδὲ Ἀσύμφωνων).

Διὰ ἓξ μεγάλη. Συνδυασμός τις Συμφωνίας ἁρμονικῆς ἑξαχόρδου, ἥτις ἔχει λόγον τὸν ἐπιδοίμιρον, ὃς καλεῖται ἐπίπεμπτος, λέγεται δὲ οὕτως, διότι ἡ Συμφωνία αὐτῆς ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς διαπασῶν, καταμετρουμένων πρῶτον τῶν φθόγγων (ἐπὶ τὸ ὀξὺ) τῶν ἓξ χορδῶν, εἶτα οἱ ἐπὶ τὸ ὀξὺ κατάληπτοι φθόγγοι τῆς Κλίμακος, ὡς ἔχει τὸ κατὰ τὸ διατονικὸν σύστημα τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ Βαρέως (λ Γ'.) ἤχου. Ἐπιδοίμιρος ἢ Ἐπιδοιμερὴς καλεῖται, διότι ἀφ' οὗ διαιρεθῇ τὸ ὅλον τῆς χορδῆς εἰς 2]5, τὰ 3]5, καὶ ἡ ὁλόκληρος δίδοσι τόνους 5, πρὸς 3, τοῦτ' ἐστιν ὁ μεγαλήτερος ἀριθμὸς τῶν διδομένων τόνων τῆς τετμημένης περιέχει ὅλον τὸν ἐλάσσονα, καὶ τὰ 2]3 αὐτοῦ· διὰ τοῦτο λέγεται ἡ τοιαύτη Συμφωνία « Διὰ ἓξ μεγάλη ». Καὶ ἐξ ἄλλου ὡς ἔχουσι τοὺς περὶ αὐτὴν τόνους ὅλους φυσικοὺς, κατὰ τὸ Σύστημα τοῦ διατονικοῦ γένους. Εἶναι δὲ τὸ προσαγορεύομεν « Πεντάφωνος τοῦ Βαρέος» (ἀντὶ πεντάτονος). Ὡς ἡ σύνταξις Δοξολογία τοῦ Μανουὴλ Πρωτοψάλτου. Πεντάφωνος

Δο ξα σοι τω δει ξαν τι

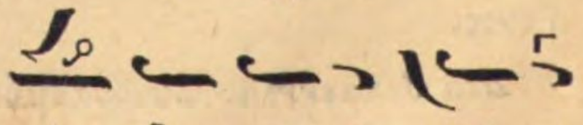

το φως δο ξα εν υ ψι ι στοις θε ω και ε πι γης ει ρη η

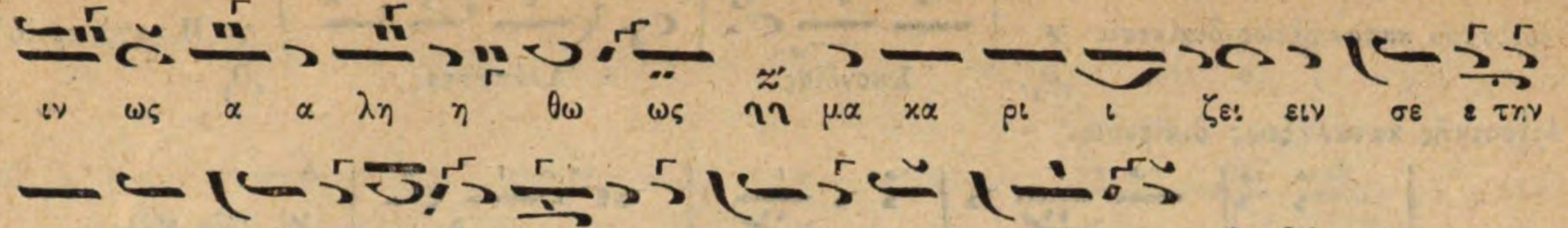

νη εν αν θρω ποις ευ δο κι ι ι α.

2) Τὸ ἑξάχορδον τῆς διατονικῆς Κλίμακος, ἧς τὸ Σύστημα διακρίνεται ἐκ τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς αὐτὴν φυσικῶν τόνων τοῦ μείζονος 12, τοῦ ἐλάσσονος 9, καὶ τοῦ ἐλαχίστου 7. Καὶ εἰς τὴν ἑξάχορδον ταύτην Συμφωνίαν, ἐμπεριέχονται ὅλως οἱ φυσικοὶ τόνοι, καὶ συνίστανται ἀπὸ δύο μείζονας τόνους, δύο ἐλάσσονας, καὶ ἓν ἡμιτόνιον μείζων ἢ ἐλάχιστον. Τοῦτο λέγεται καὶ μείζων ἑξάχορδον, ἢ διὰ ἓξ μεγάλη.

Διὰ ἓξ μικρά. Συνδυασμός τις Συμφωνίας ἁρμονικῆς ἑξαχόρδου, ἥτις ἔχει λόγον τὸν Ἐπιδοίμιρον· λέγεται δὲ οὕτως, διότι ἡ Συμφωνία αὐτῆς ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς ἀποτομικῆς διαπασῶν, καταμετρουμένων πρῶτον τῶν φθόγγων τῶν ἐπὶ τὸ ὀξὺ ἓξ χορδῶν, εἶτα οἱ κατάληποι ὀξύτεροι τῆς Κλίμακος φθόγγοι. Ὡς ἔχει τὸ Σύστημα τοῦ Ὑποδωρίου ἤτοι τοῦ λ Α'. ἤχου, ἥτις εἶναι μικτὴ ἐκ διατονικοῦ καὶ ἐξ ἐναρμονίου. Ἐπιδοίμιρος ἢ Ἐπιδοιμερὴς καλεῖται, διότι ἀφ' οὗ διαιρεθῇ τὸ ὅλον τῆς χορδῆς εἰς 3]8 καὶ ἡ ὁλόκληρος, δίδουσι τόνους 8, πρὸς 5, τοῦτ' ἔστιν ὁ μεγαλήτερος ἀριθμὸς τῶν διδομένων τόνων τῆς τετμημένης, περιέχει ὅλον τὸν ἐλάσσονα, καὶ 3]5, αὐτοῦ. Διὸ καὶ λέγεται ἡ τοιαύτη Συμφωνία « Ἡμιπεντάφωνος ἢ Διὰ ἓξ μικρὰ ἰδιαιτέρως ». Ὡς ἔχουσα δῆθεν τοὺς περὶ αὐτὴν τόνους, ἀπὸ φυσικοὺς, καὶ ἐξ ἀποτομῆς σημείου ρ, κατὰ τὴν Κλίμακα τοῦ λ Α'. ἤχου. Εἶναι δὲ τὸ προσαγορευόμενον «Πεντάφωνος Ἁρμονικὸς Ἰδιαίτερος ». Ὡς ἔχει τὸ Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς, ὃ καλεῖται Ἀραβοτουρκιστὶ « Σὴρφ Ἀτζὲμ » τοῦ Ζαμφυρίου Πρωτοψάλτου Ἀθηνῶν, μᾶλλον δὲ Ἀνθίμου Πρωτοψάλτου Μεσολογγίου, καὶ Πανα-

γιώτου Πελοπίδου, ὡς παλαιότερον τοῦ Ζαμφυρίου ἦχος λ τοῦ Α'. Πα

Α ξι ον ε στι ι

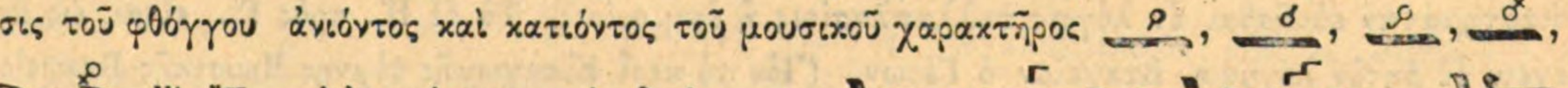
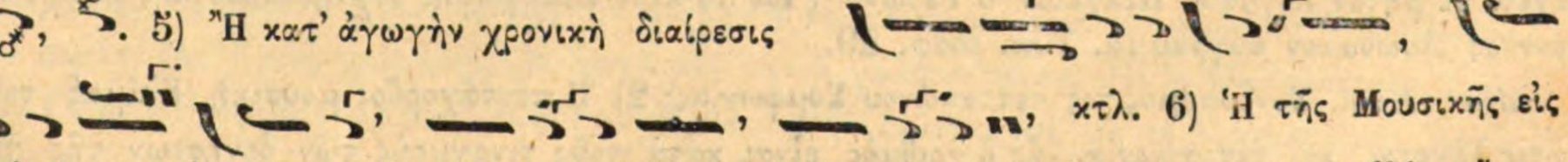

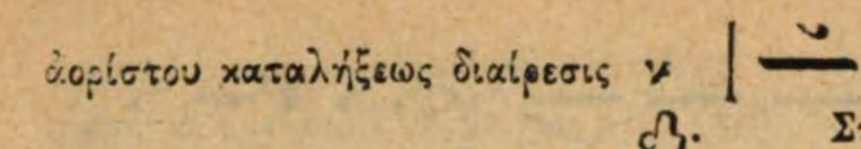
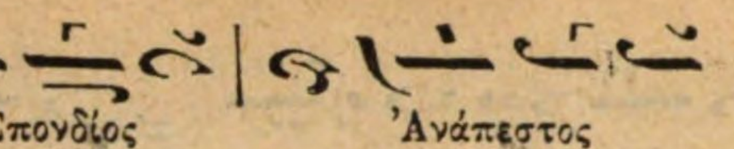
[(ἐν Χειρογράφοις ἀνέκδοτον).

Διὰ ἑπτά. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἧς τὸ Σύστημα φέρει μὲν ἀριθμοὺς πολλούς, πλὴν κατὰ συμμετρίαν· ἔχει δὲ τὸν ἀριθμητικὸν τῆς συμφωνίας λόγον 10, πρὸς 9· ἢ ὡς 9 πρὸς 8· (Ἰδὲ τὸ περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα· Βασιλείου τοῦ Ἰατροφιλοσόφου. § 25· καὶ 44).

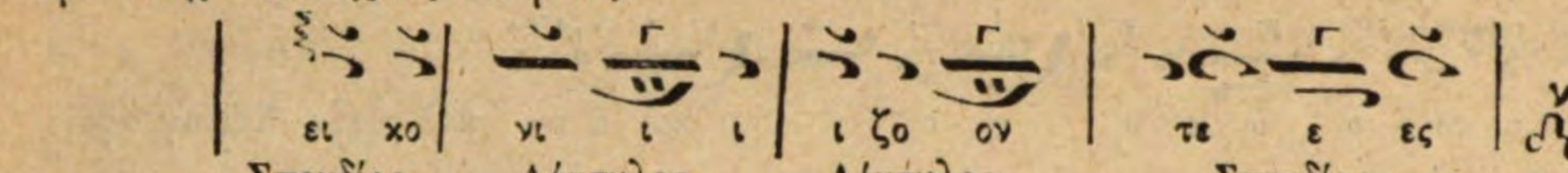
Διάζευξις. Τὸ συνδέον καὶ διαχωρίζον μέσον τῆς ὀξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος. 2) Ἡ μέση χορδὴ ἡ συνδέουσα καὶ ξεχωρίζουσα τὴν πρώτην διαπασῶν ἀπὸ τὴν δευτέραν. 3) Ἡ μέση ἀντιφωνία τῆς δὶς διαπασῶν. 4) Τὸ μέσον τῆς συζεύξεως τῶν δύω ὁμοίων τετραχόρδων τῆς ὀκταχόρδου διαπασῶν, ὅπερ ἐστὶν ὁ κοινὸς μείζων τόνος τοῦ προσλαμβανομένου.

Διακοπή. Ἡ κατὰ κῶλον καὶ κόμμα γινομένη πρὸς ἄνεσιν στάσις ἢ κοπὴ τῶν ἀτελῶν καταλήξεων 2) Ἡ διὰ τὴν σωματικὴν ἀνάγκην γινομένη κοπὴ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς χρονικῆς καὶ τροπικῆς ποιότητος τοῦ σταυροῦ +. 3) Ἡ διὰ τὴν ἁρμονικὴν ἀνάγγην τῆς συμφωνίας γενομένη κοπὴ, κατὰ τὴν ἐνέργιαν τῆς χρονικῆς καὶ τροπικῆς ποιότητος τῆς βαρύας μετὰ τῆς ἁπλῆς ⟩ . 4) Ἡ εἰς τὴν Μεγάλην Ἴσοδον (εἰς τὰ Ἅγια) γινομένη στάσις ἢ σιωπὴ, εἰς μὲν τὸν Χερουβικὸν Ὕμνον, Οἱ τὰ Χερουβὶμ, κατὰ τὴν περίοδον α ὡς τὸν Βασιλέα. . . . . ». Εἰς δὲ τὸν, Νῦν αἱ Δυνάμεις, κατὰ τὴν περίοδον α Ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης . . . . . ». Εἰς δὲ τὸν, Τοῦ Δείπνου Σου τοῦ μυστικοῦ, κατὰ τὴν περίοδον· « Καθάπερ ὁ Ἰούδας . . . . . ». Εἰς δὲ τὸν, Σηγησάτο, κατὰ τὴν περίοδον· « Μετὰ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας . . . . . ». Τῶν τοιούτων διακοπῶν ἢ στάσεων οἱ φθόγγοι πρὸς τὰς μαρτυρίας (ἢ καὶ τ' ἀνάπαλιν) πρέπει νὰ ἔχωσι λόγον Συμφωνίας μετὰ τὸ τῆς ἀρχῆς ἀπηχητικὸν Ἴσον τῆς μελῳδίας, ὅπερ φυλάττεται (βεβαίως), εἰς τὴν μνήμην τοῦ ψάλλοντος, καὶ μὲ ἐκεῖνον τὸ εἰς τὸν νοῦν φυλαττόμενον Ἴσον τῆς ἀπηχήσεως ἀναγκαίως νὰ συμφωνοῦν οἱ ἄλλοι πρὸς τὰς σχετικὰς φθόγγοι, κατὰ τοὺς ὁποίους ἀπαιτεῖται νὰ γίνῃ ἡ Στάσις ἢ Διακοπή.

Διαίρεσις. Ἡ φυσικὴ διαίρεσις τῆς διαστάσεως τοῦ μονοχόρδου εἰς δὶς διὰ πασῶν, εἰς διὰ πασῶν, εἰς κοινὰ Τετράχορδα, εἰς Τετράχορδον Ὑπατῶν, εἰς Τετράχορδον Μέσων, εἰς Τετράχορδον Διεζευγμένων, εἰς Τετράχορδον Συνημμένων, εἰς Τετράχορδον Ὑπερβολαίων. 2) Τοῦ φυσικοῦ δωδεκατιμορίου 12 μείζονος τόνου εἰς ἐλάσσονα 9 9]12, εἰς ἐλάχιστον 7 7]12, εἰς τριτημόριον 4 4]12, εἰς τετρατημόριον 3 3]12, ὡς διημίτονον 6 καὶ 6 6]12, καὶ τὸ ἡμιόλιον ὡς τριημίτονον 6, 6, καὶ 6, εἰς 18]12· ἢ καὶ ἄλλως πῶς κατ' ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν, ἥτις προέρχεται ἀπὸ τὰς ἐνεργίας τῶν ἔσω καὶ ἔξω φθορῶν, κατὰ τά Συστήματα τῶν τριῶν τῆς Μουσικ. Γενῶν. 3) Ἡ ἀναλογία τῶν τονιαίων ἀριθμῶν τῶν ἐπιμορίως τιναγμῶν τῶν δονημάτων τῆς τετμημένης χορδῆς, ἐξ ἧς, ἐκ τῆς διαφόρου κρούσεως τῶν μερῶν αὐτῆς, ἀναλόγως παριστᾷ τιναγμοὺς ἡ ὁλόκληρος, ὅσους ἐνδέχεται νὰ φέρῃ ἡ διαίρεσις· ὡς 3, πρὸς 2, τὸν ἡμιόλιον· ὡς 4, πρὸς 3, τὸν ἐπίτρητον· ὡς 9 πρὸς 8 τὸν ἐπόγδοον κτλ. 4) Ἡ κατ' ἀποτομὴν διαίρεσις τοῦ φθόγγου ἀνιόντος καὶ κατιόντος τοῦ μουσικοῦ χαρακτῆρος , κτλ. 5) Ἡ κατ' ἀγωγὴν χρονικὴ διαίρεσις , κτλ. 6) Ἡ τῆς Μουσικῆς εἰς τρία γένη διαίρεσις· εἰς Διατονικὸν, εἰς Χρωματικὸν, καὶ ἐναρμόνιον. 7) Ἡ τῶν τεσσάρων ὀξέων ἤχων διαίρεσις εἰς δέκα καὶ ἕξ, εἰς τέσσαρας 4 Κυρίους, εἰς τέσσαρας 4 Πλαγίους, εἰς τέσσαρας 4 Μέσους, καὶ εἰς 4 Παραμέσους. 8) Ἡ κατὰ κλάδων διαίρεσις τῶν ὀκτὼ ἤχων· εἰς τριφώνους, εἰς τετραφώνους, εἰς πενταφώνους, καὶ εἰς ἑπταφώνους· (κατὰ τοὺς κανόνας Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ Μελῳδοῦ). 9) Ἡ εἰς ῥυθμικοὺς πόδας διαίρεσις τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν μελῳδικῶν γραμμῶν οἱασδήποτε ὁριστικῆς καὶ ἀορίστου καταλήξεως. κατὰ συζυγίαν καὶ περίοδον, εἰς τετράμετρον καὶ εἰς ἑξάγετρον, εἰς δίσημον, εἰς τρίσημον, εἰς τετράσημον, καὶ εἰς ἑξάσημον· (Ἴδε Μέλος). Ἡ κατὰ συζυγίαν ἁπλῆν,

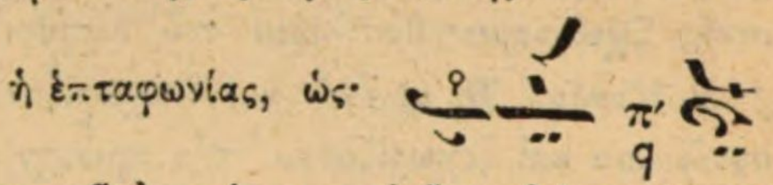
ἀορίστου καταλήξεως διαίρεσις Σπονδίος Ἀνάπεστος Ἡ κατὰ περίοδον

ὁριστικῆς καταλήξεως διαίρεσις.

Σπονδίος. Δάκτυλος. Δάκτυλος. Σπονδίος. (ἴδε Μέλος).

Διὰ ὀκτώ. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἧς οἱ φθόγγοι ἔχουσι σχέσιν κατὰ κράσιν μεταξύτων κατὰ τὸ σύμφωνον· καθῶς φαίνεται ἡ ἕνωσις τῶν φθόγγων τῆς βαρύτητος μετὰ τῆς ὀξύτητος αὐτῆς.

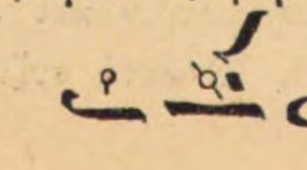
Διὰ πασῶν. Κατὰ τὸ μέλος τῆς ὁμοιότητος τῆς ἀντηχήσεως ἡ ἐπταφωνίας, ὡς·

2) Ἡ ὀκτάχορδος μουσικὴ Κλίμαξ, ἧς ὁ ἀριθμὸς εἶναι διπλάσιος τοῦ ἐπιτρίτου, καὶ ἔχει λόγον ὡς τὰ 4, πρὸς τὰ 2· ἐξ ἧς γεννᾶται ἡ διὰ ὀκτὼ Συμφωνία. 3) Ἡ ἐπταφωνία οἱουδήποτε Ἴσου τῆς προσῳδίας. 4) Ἡ ἀντήχησις τῆς βαρύτητος μετὰ τῆς ὀξύτητος, καὶ τ' ἀνάπαλιν· λέγεται δὲ διὰ ὀκτὼ, ἐπειδὴ μεταξὺ τοῦ ὀξέως καὶ τοῦ βαρέος τονιαίου ἤχου, εὑρίσκονται τονιαῖοι ἤχοι ἕξ, καὶ δύο τὰ ἄκρα αὐτὰ τῆς ὀξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος, γίνονται ὀκτώ. « Λαβόντες οὖν δύο Χορδὰς, ἀπὸ μονάδος ἀρξάμενοι, συνητίθησαν τοὺς ἀριθμοὺς, ἐκ μὲν τῆς ἑτέρας ὁλκὴν ἐξαρτήσαντες, ἐκ δὲ τῆς λοιπῆς δύο· καὶ τὰς ἀμφοτέρας πλήξαντες τὴν διαπασῶν συμφωνίαν εὗρον, καὶ ταύτην ἐν διπλασίονι λόγῳ τυγχάνειν ἀπεφήναντο ». Ἀριστείδης Κουϊντιλιανός.

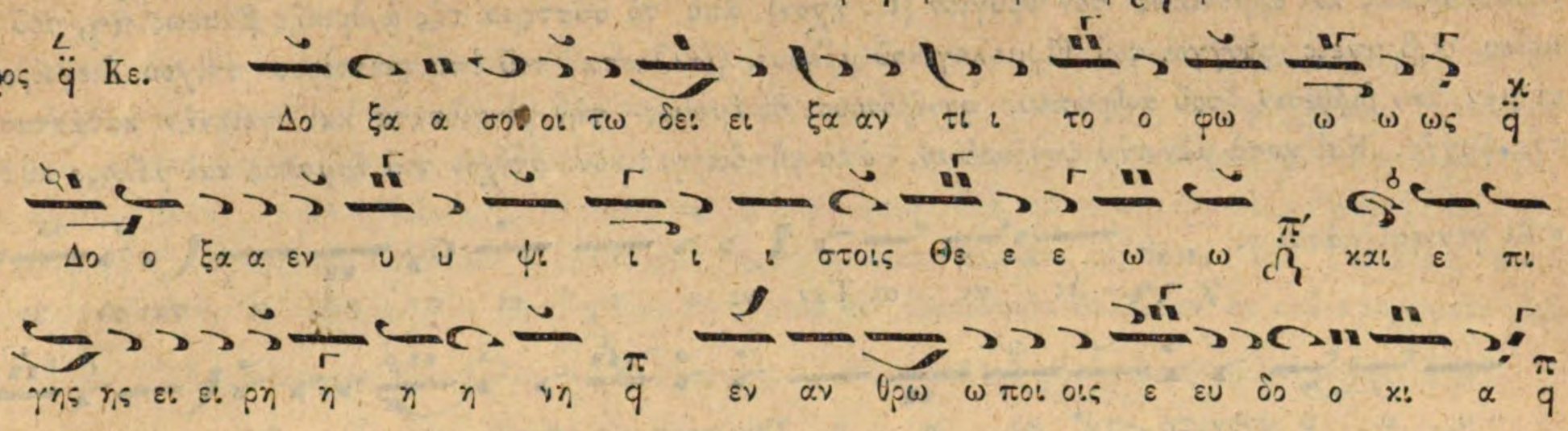
Διὰ πασῶν — καὶ διὰ πέντε. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἧς οἱ τόνοι ἐμφαίνονται ἐξ ἀνωμάλου Κλίμακος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσ. ἡ ὁποία Κλίμαξ σχηματίζεται ἀπὸ τόνους ἕνδεκα καὶ χορδὰς δώδεκα. Ἥτις ἔχει λόγον τὸν τριπλασιεπίτρητον. « Τριπλάσιος δὲ, ὁπηνίκα δύο ἀριθμῶν ὁ ἐλάττον τρὶς ἐν τῷ μείζονι ἀριθμεῖται. ὡς τὰ Γ'., πρὸς τὸ Α'., ἐκ δὲ τούτου τοῦ ἀριθμοῦ ἡ συμφωνία πρόεισιν, ἡ διαπασῶν ὀνομαζομένη, καὶ διὰ πέντε ». (Πυθαγόρας). Ἡ συμφωνία αὕτη ὑπάγεται κυρίως εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν τῶν τόνων, ὡς ἐκ τῶν τιναγμῶν τῶν δονήσεων. « Τὸ τρίτον μέρος τῆς μιᾶς αὐτῆς χορδῆς ποιεῖ τινογμοὺς τριπλασίως ταχυτέρους, καὶ παριστᾶ τὴν διὰ δώδεκα συμφωνίαν, ἢ διὰ πέντε ὑπεράνω τῆς δι' ὀκτώ ». (Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος. Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς. § 19). Παριστάνεται ἡ συμ. φωνία αὕτη, καὶ διὰ δυνατῶν φυσικῶν φωνῶν καὶ δι' ὀξυφώνων ὀργάνων. «Πάλιν δὲ ἐξ' ἄλλης (χορδῆς μιᾶς μετὰ τῶν δύο) τρεῖς ὁλκὰς ἀποδήσαντες, καὶ καθαψάμενοι τῆς χορδῆς. πρὸς ἣν μὲν εὗρον αὐτὴν ἠχοῦσαν τὸ διὰ πέντε, πρὸς δὲ τὴν πρώτην τὸ διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε ». Ἀριστείδης Κουϊντιλιανός.

Διὰ πασῶν— καὶ διὰ τέσσαρα. Συνδυασμός τις ἐνδεκαφώνου Συμφωνίας, ἥτις ἔχει λόγον τὸν ἐπιδέκατον· ὡς 8, πρὸς 3, δῆθεν. Ὁ συνδιασμὸς τῆς συμφωνίας ταύτης ἐφάνη ἄχριστος καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἀριθμοὶ τῶν τόνων αὐτῆς δὲν ἔχουσι σχέσιν πρὸς ἀλλήλους τοὐλάχιστον ἐπιμορίως, καὶ δὲν ὑπάγεται οὔτε εἰς τὸν διπλασιεπίτριτον, οὔτε εἰς τὸν τριπλασιεπίτριτον, ὡς ἀριθμὸν, μὴ ἔχουσα στεραιὸν λόγον.. « Τὸ δὲ διαπασῶν καὶ διὰ Δ.' διάστημα, οὐ φασὶν οἱ κανονικοὶ σύμφωνον εἶναι. κτλ. Τοῦτο δὲ φασὶν οἱ κανονικοὶ μὴ εἶναι συμφωνίαν. Τὰ γὰρ σύμφωνα τῶν διαστημάτων εὑρῆσθαι ἐν λόγοις πολλαπλασίοις ἢ ἐπιμορίοις. Τὰ δὲ Η'. πρὸς Γ'. εἶναι ὡς ἀριθμὸν, μὴ ἔχειν δὲ ῥητὸν λόγον ». Βακχεῖον ὁ Γέρων. (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος Ἀνώνυμον σύγραμμα. Τυπ. ἐδαφ. 29.

Διὰ πέντε. Συνδυασμός τις τετραφώνου Συμφωνίας· 2) Ἡ πεντάχορδος μουσικὴ Κλίμαξ τοῦ Τροχοῦ, ἥτις λέγεται καὶ τετραφωνία, ἧς ὁ ἀριθμὸς εἶναι κατὰ τοὺς τιναγμοὺς τῶν δονήσεων τῆς τετμημένης χορδῆς καὶ τῆς ὁλοκλήρου, αἵτινες παριστῶσι τιναγμοὺς 3, πρὸς 2, καὶ ἔχει λόγον τὸν ἡμιόλιον, κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν. Καὶ κατ' ἀριθμητικὴν μὲν ἀναλογίαν, διότι ὁ μείζων ἀριθμὸς τῶν τιναγμῶν τῆς τετμημένης χορδῆς περιέχει τὸν ἐλάσσω, καὶ ἓν τῶν δύο αὐτοῦ. Καὶ ὁ ἡμιόλιος οὗτος ἀριθμὸς παράγει τὴν συμφωνίαν διὰ πέντε. — Κατὰ ἁρμονικὴν δὲ ἀναλογίαν, ἐπειδὴ ἡ γενικὴ ἀντήχησις τῆς διὰ πασῶν, πρὸς τὴν μερικὴν ἀντήχησιν τοῦ πενταχόρδου, παριστᾶ φθόγγους ἢ Ἴσον συμφωνίας

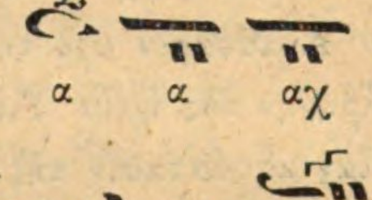
3, πρὸς 2, ὡς· — Λέγεται δὲ διὰ πέντε, ὡς πέντε φθόγγους περιέχουσα. Τρεῖς

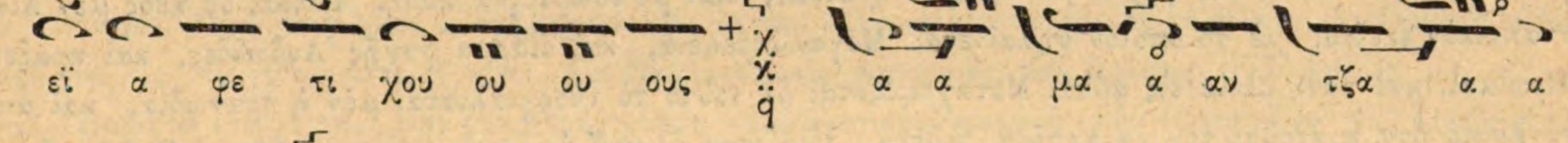
τοὺς ἐντὸς τοῦ Τροχοῦ, καὶ δύο τῶν δύο ἄκρων αὐτοῦ. | Πα | Βου | Γα | Δι | Κε· ἦ κ

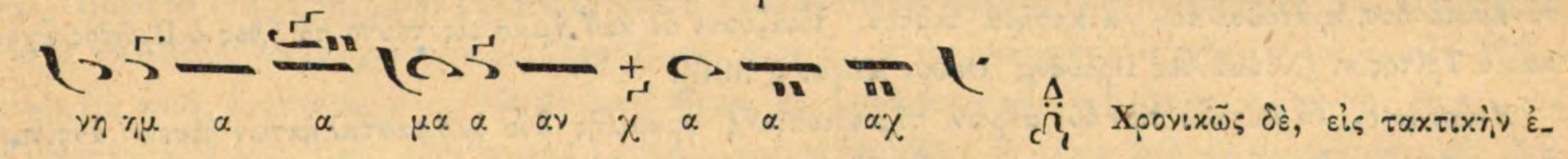

(Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ. Ἐκκλησιαστικότερον δὲ λέγεται « Τετραφωνία » περιέχουσα τόνους τέσσαρας. Δύο μείζονας, ἓν ἐλάσσονα καὶ ἓν ἐλάχιστον· περαίνεται δὲ μὲ τὴν Συμφωνίαν ταύτην ὁ σημαντικὸς κλάδος τοῦ λ Α΄. ἤχου « Χαίροις ἀσκητικὸν ἀληθῶς ». « Διαλέκτου μὲν οὖν μέλος ἐνὶ μετρεῖται διαστήματι τῷ λεγομένῳ διὰ πέντε ὡς ἔγγιστα. Καὶ οὔτε ἐπιτείνεται παρὰ τῶν τριῶν τόνων καὶ ἡμιτονίου ἐπὶ τὸ ὀξύ, οὔτε ἀνίεται τοῦ χωρίου τούτου πλεῖον ἐπὶ τὸ βαρύ ». (Διονύσιος Ἁλικαρνασεύς).

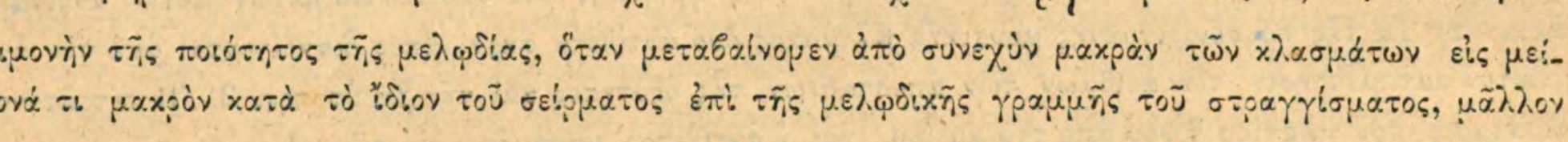
Διαργον. Χρονικόν τι σημεῖον τῆς Μουσικῆς ἀγωγῆς, οὗ τὸ σημεῖον χ, ὅπερ μεταχειριζόμεθα, παραγωγικῶς εἰς ἔκτακτον μεταβολὴν τῆς μελοποιΐας, ὅταν μεταβαίνωμεν ἀπὸ ἀργὸν χρόνον εἰς ἔτι βραδύτερον ρυθμὸν τοῦ μέλους, ἀπέναντι τοῦ ἁπλοῦ ἀργοῦ χ, καὶ τοῦ ἡμιάργου χ· ὅπερ συμβαίνει σπανίως νὰ τεθῇ μετοξὺ τῶν ἐμμελῶν γραμμῶν εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μέλη π: χ· χ·

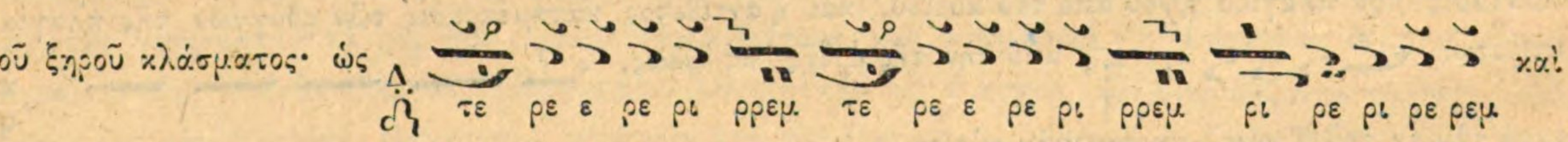

Χρονικῶς δὲ, εἰς τακτικὴν ἐπιμονὴν τῆς ποιότητος τῆς μελῳδίας, ὅταν μεταβαίνομεν ἀπὸ συνεχὺν μακρὰν τῶν κλασμάτων εἰς μείζονά τι μακρὸν κατὰ τὸ ἴδιον τοῦ σείρματος ἐπὶ τῆς μελῳδικῆς γραμμῆς τοῦ στραγγίσματος, μᾶλλον τοῦ ξηροῦ κλάσματος· ὡς

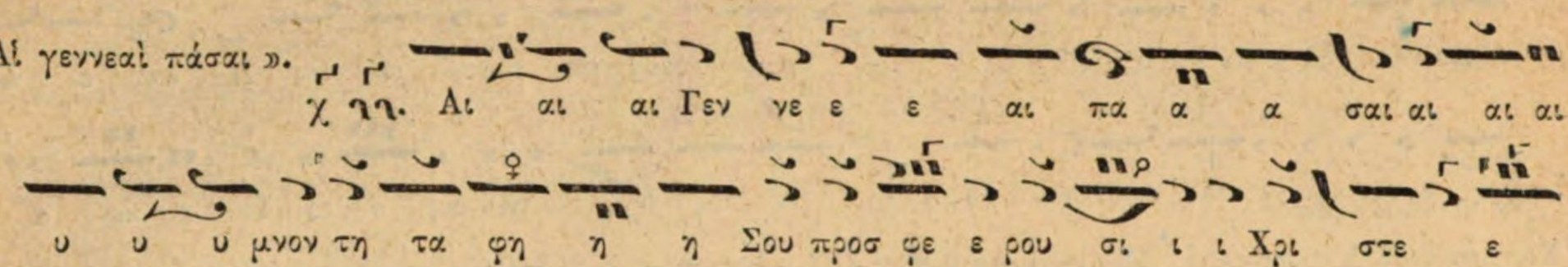
καὶ οὕτως

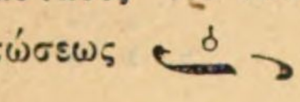
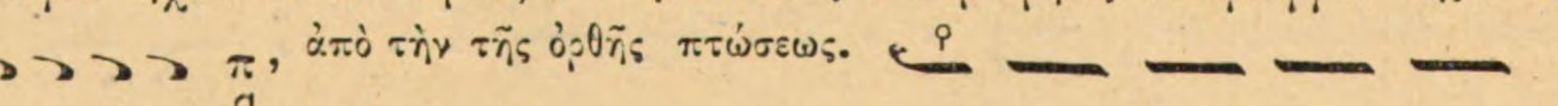
Διαστα.λτικόν. Ἦθος τι χαρακτηριστικὸν, τὸ ὁποῖον παριστᾶ μεγαλοπρέπειαν, ἀξίωμα, σεμνότητα, ἀνδρείαν. 2) Ἦθος, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸν Δώριον ἢ πρῶτον ἦχον, καὶ τὸν Φρύγιον ἢ τρίτον ἦχον. Καὶ τὸν μὲν Δώριον (Α.΄ ἦχον) χαρακτηρίζει, κατὰ μὲν τὴν μεγαλοπρέπειαν, μὲ τὸ Εἱρμολογικὸν Κοντάκιον « Ὅταν ἔλθῃς ὁ Θεὸς ἐπὶ γῆς μετὰ δόξης ». Κατὰ δὲ τὴν σεμνότητα, μὲ τὸ Εἱρμολογικὸν Ἀπολυτίκιον « Μορφὴν ἀναλυώτος ἀνθρωπίνην προσέλαβες ». Κατὰ δὲ τὴν καθαρὰν ἀνδρείαν, μὲ τὸ Εἱρμολογικὸν Κάθισμα « Τὸν τάφον σου Σωτήρ ». Καὶ κατὰ τὸ ἀξιωματικὸν ἦθος, με τὸ Ἀργὸν Στιχηράριον (Δόξα τῶν Αἴνων τῆς Ε.΄ Κυριακῆς τῶν νειστιῶν) « Οὐκ ἔστιν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πῶσις ». — Τὸν δὲ Φρύγιον (Γ.΄ ἦχον) Χαρακτηρίζει, κατὰ μὲν τὴν μεγαλοπρέπειαν, μὲ τὸν στίχον « Αἱ γενεαὶ πάσαι ». Κατὰ δὲ τὴν σεμνότητα, μὲ τὸν στίχον « Ἀκατάληπτον ἐστί ». Κατὰ δὲ τὸ Ἀξιωματικὸν, μὲ τὸ Εἱρμολογικὸν Κάθισμα. « Τὴν ὡραιότητα τῆς Παρθενείας σου ». Κατὰ τὴν καθαρὰν Ἀνδρείαν, μὲ τὸν στίχον « Ἀνάστα ὁ Θεὸς κρίνον τὴν γῆν ». 3) Κανονικός τις τρόπος τοῦ μουσικοῦ ρυθμοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου κινεῖται ἐρεθυσμὸς, καὶ ἐξεγείρεται θυμὸς, ὡς ἀπὸ τὸν Εἱρμολογικὸν τρόπον τῆς ῥαψῳδίας, ἧς τὴν

σύνθεσιν ποιῶμεν μᾶλλον διὰ βραχαίων χαρακτήρων τῶν φθόγγων. 4) Ἦθος τι τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει Εἱρμολογικῶς καὶ ἁρμονικῶς τὸν Φρύγιον (Γ'. ἦχον) ἀπὸ τὸ σύστημα τῆς ἀνδρικῆς βάσεως ηη, τοῦ ὁποίου οἱ βραχεῖς φθόγγοι τοῦ Εἱρμολογικοῦ μέλους, μάλλιστα τοῦ ἐπιμηκεστέρου στίχου, διεγείρουσι μὲν τὴν διάθεσιν ἠτοῦ ἀνθρώπου, φανερόνουσι δὲ ὁμοίως τὴν γεναιότητα καὶ ὑγειηνὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς. Καὶ κατὰ μὲν τὴν ψαλμωδίαν, ἀπὸ τὸν διεργετικὸν στίχον τοῦ ἄσματος καὶ μέλους αὐτοῦ

« Αἱ γενεαὶ πάσαι ».

Κατὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν ἀπὸ τὸν διεγερτικὸν στίχον καὶ μέλος τοῦ ᾄσματος αὐτοῦ « Παιδιὰ τοῦ Ἡρακλέως ». χ ηη. Τοῦ δὲ ἐπιμηκεστέρου, ἀπὸ μὲν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν στίχων, ὁ τῆς Η'. ᾠδῆς τοῦ Γ'. ἤχου « Λατρεύειν ζῶντι Θεῷ ». Ἀπὸ δὲ τῶν τραγῳδιῶν, τὸ ᾆσμα « Κλονεῖτ' ἡ γῆ, βογγοῦν οἱ Κάμποι, ἀναστενάζουν τὰ βουνά». 5) Ἦθος τι τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει Εἱρμολογικῶς καὶ μελῳδικῶς τὸν Δώριον (Α'. ἦχον) καθὰ αὐτὸς μεγαλοπρεπὴς καὶ ἀξιωματικὸς ἀπὸ τὴν φυσικὴν τριφωνίαν, τοῦ Διατονικοῦ γένους, τῆς ὁποίας οἱ βραχεῖς φθόγγοι τοῦ Εἱρμολογικοῦ μέλους, προξενοῦσι τὸ Διασταλτικὸν ἦθος, κατὰ τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ ἀξιωματικὸν βάδισμα τοῦ ἀπολυτικίου τροπαρίου. « Τὴν κοινὴν Ἀνάστασιν πρὸ τοῦ Σοῦ πάθους πιστούμενος ». Καὶ ὁ στίχος τῆς Ε'. ᾠδῆς τοῦ Α'. ἤχου. « Τὴν σὺν εἰρήνην δὸς ἡμῖν Υἱὲ τοῦ Θεοῦ». 6) Κανών τις τῆς μελοποιΐας, ὅστις χαρακτηρίζει τὴν ἔξοχον καὶ γενναῖαν κατάστασιν τῆς ψυχῆς μὲ πράξεις ἡρωϊκὰς, καὶ μὲ ἐσωτερικὰ πάθη. «Εἶναι δὲ ἦθος μὲν Διασταλτικὸν ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὁποῖον σημαίνεται Μεγαλοπρέπεια, καὶ δίαρμα ψυχῆς Ἀνδρῶδες, καὶ πράξεις Ἡρωϊκαὶ, καὶ πάθη οἰκία εἰς αὐτά. Μεταχειρίζεται δὲ τοῦτο τὸ ἦθος μάλιστα μὲν ἡ τραγῳδία, καὶ ἀπὸ τὰ λοιπὰ ὅσα κρατοῦσι τὸν χαρακτῆρα τοῦτον. Ἰδιάζουσι δὲ καθ' ἡμᾶς εἰς τοῦτο τὸ ἦθος ὁ Πρῶτος ἦχος, καὶ ὁ Τρίτος ». (Χρύσανθος Προύσης Θεωρ. Μέγα. § 396).

Διάστασις. Τὰ μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων τῆς ὁριστικῆς γραμμῆς δύο ὁμοιοκαταλήκτων θέσεων ἀντίθετα ἄκρα· 2) Τὰ τῆς προσδιορισμένης μουσικῆς Κλίμακος δύο ἀντίθετα ἄκρα, ἅπερ διακρίνονται ἀπὸ τὴν ἀντίθετον καταμέτρησιν τῶν ἀριθμῶν τῶν ἀποστάσεων τῆς ὀξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος. 3) Ἡ τετράτονος διάστασις τοῦ πλαγίου ἤχου ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ ἡ ἀντίθετος καταμέτρησις τῶν φθόγγων τῆς πλαγίας πτώσεως , ἀπὸ τὴν τῆς ὀρθῆς πτώσεως. , κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Τροχοῦ παραγωγὴν αὐτῶν.

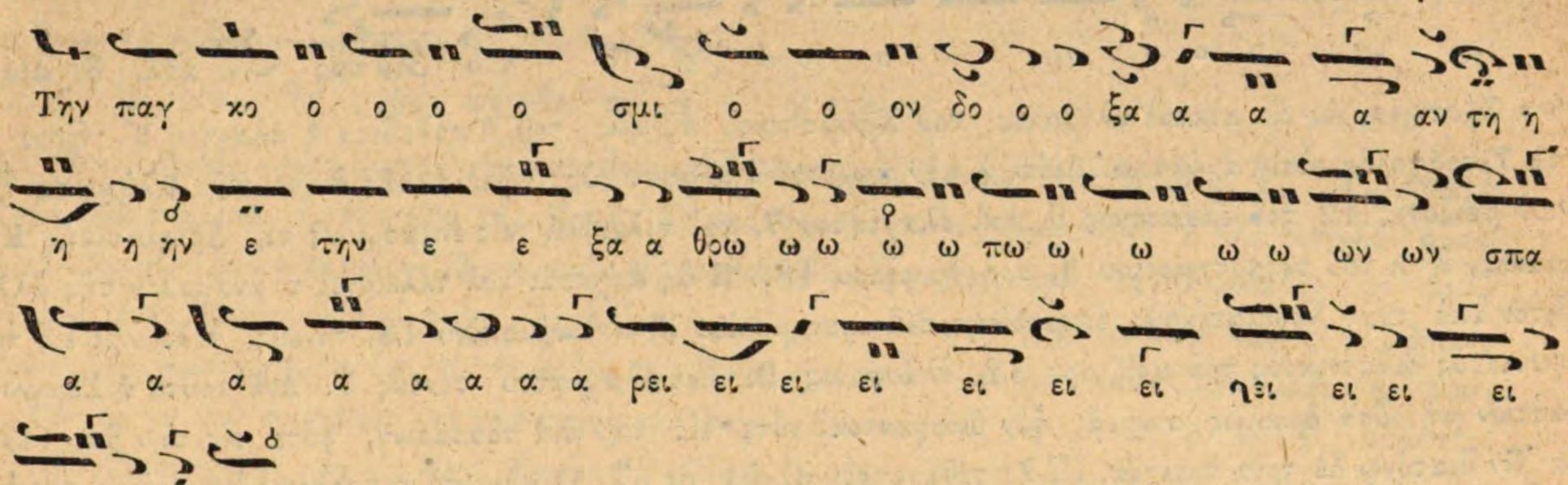
Διάστημα. Ἡ ἔκτασις οἱασδήποτε μελῳδικῆς γραμμῆς ὁριστικῆς καὶ ἀορίστου καταλήξεως, ἡ κοινῶς λεγομένη « Παρακλιτικὴ » (Ταξίμ). 2) Τὸ κατ' ἀριθμητικὴν μὲν προσδιορισμένον, καὶ κατ' ἁρμονικὴν δὲ ἀναλογίαν περιορισμένον διάστημα ἑκάστου συστήματος τῶν μουσικῶν Συμφωνιῶν. Ὅθεν τὸ διάστημα τοῦ συστήματος τῆς Συμφωνίας διὰ Τριῶν Βου. Δι. 19.— Τὸ διάστημα τῆς Συμφωνίας διὰ Τεσσάρων. Νη, Γα. 28. — Τὸ διάστημα τοῦ συστήματος τῆς συμφωνίας διὰ Πέντε Νη. Δι 40 — Τὸ διάστημα τοῦ συστήματος τῆς Συμφωνίας διαπασῶν. Νη Νη 68.— Καὶ τὸ διάστημα τοῦ συστήματος τῆς Συμφωνίας τῆς δὶς διαπασῶν. Νη Νή Νή'. 136. Ὁμοίως καὶ τὸ διάστημα τοῦ συστήματος τῆς Συμφωνίας διαπασῶν καὶ διὰ πέντε. Καὶ τὸ τῆς δὶς διαπασῶν καὶ διὰ πέντε. κτλ. 3) Τὸ τονιαῖον διάστημα τῆς μιᾶς χορδῆς ἀπὸ τῆς ἄλλης, τοῦ μείζονος, τοῦ ἐλάσσονος, τοῦ ἐλαχίστου, τοῦ ἡμιολίου, τοῦ τριτημορίου, τοῦ τεταρτημορίου μουσικοῦ τόνου. (Ἴδε ἀπόστασις).

Διαστηματική. (Ἴδε Ὑπερβατόν).

Διὰ τεσσάρων. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἥτις κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν τῶν τόνων αὐτοῦ ἔχει λόγον τὸν ἐπίτριτον, ὡς 4, πρὸς 3. — 2) Ἡ διὰ τῆς ἁρμονικῆς τριφωνίας γινομένη διὰ τεσσάρων Συμφωνία. Λέγεται δὲ διὰ τεσσάρων, ὡς τέσσαρας φθόγγους περιέχουσα μετρουμένων καὶ

τῶν ἄκρων τῆς Κλίμακος αὐτῆς. Ἐκκ. Τριφωνία. 3) Τὸ πρῶτον εἶδος τῶν Συμφωνιῶν, τοῦ ὁποίου τὸ ἡμιτόνιον ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ σχῆμα τῆς ἑαυτοῦ Συμφωνίας. «Πρὸς τὴν τῶν ἡμιτονίων σχέσιν τὰ σχήματα θεωρεῖται· τοῦ οὖν διὰ τεσσάρων πρῶτον μέν ἐστιν εἶδος, οὗ τὸ ἡμιτόνιον ἐπὶ τὸ βαρὺ τῶν τόνων κεῖται ». Εὐκλείδης.

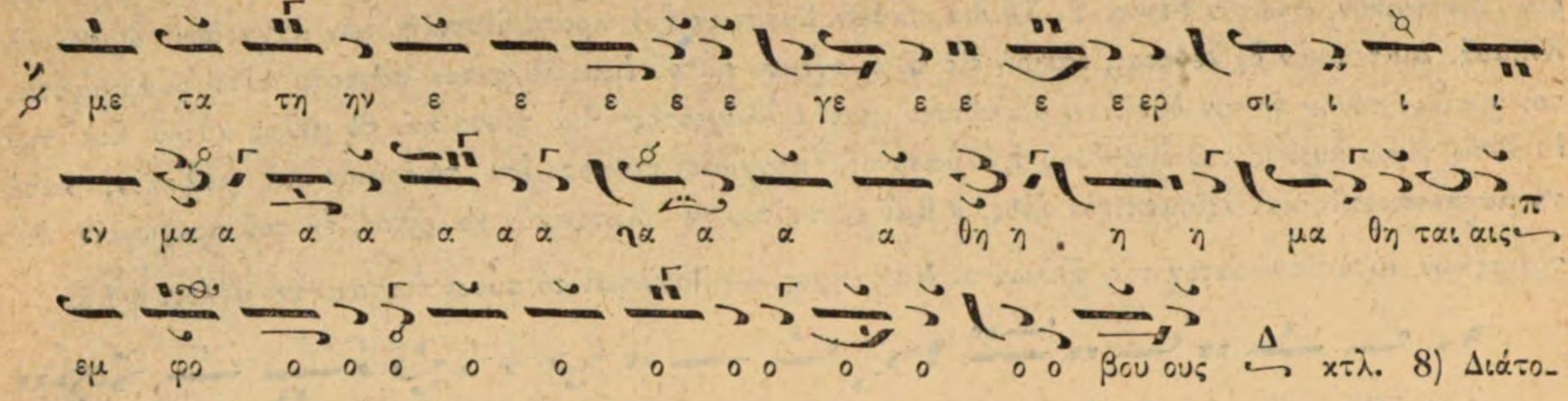
Διατονικόν· Τὸ ἐκ τῶν τριῶν τῆς Μουσικῆς Γενῶν τὸ εὐκολότερον, τὸ φυσικότερον, καὶ ἀρχαιότερον Διατονικὸν πρῶτον Γένος. 2) Τὸ διὰ πασῶν Σύστημα ἢ ἡ προπαιδευτικὴ τῶν ἀρχαίων διατονικὴ Κλίμαξ. Διατονικὸν δὲ λέγεται, ἐπειδὴ εἰς τὸ σύστημα αὐτοῦ ἐμπεριέχονται πάντοτε αὐτοὶ οἱ ἀρχαιότατοι φυσικοὶ τόνοι· ἦγουν ὁμείζων, ὁ ἐλάσσον, καὶ ὁ ἐλάχιστος· διὰ τοῦτο καὶ τὸ μέλος αὐτοῦ διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ τόνου κυρίως τοῦ ἐπογδόου ἢ ἐλάσσονος, προχωρεῖ πάντοτε ἐπὶ τὸ ἀραιὸν καὶ μαλακὸν, κατὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀξιωματικὸν ἦθος. « Καὶ ἐκ τούτου γε διατονικὸν καλεῖται, ἐκ τοῦ προχωρεῖν διὰ τὸν τόνων αὐτὸ μονώτατον τῶν ἄλλων ». Νικόμαχος.— Ἰδοὺ καὶ τὸ φύσει διατονικὸν μέλος. ♩ Κε.

ει ει ει σαν κτλ. « Καὶ μέν τοι τῶν συντεθειμένων γενῶν τὰ μὲν διατονικὰ πάντ' ἂν εὕροιμεν συνήθη ταῖς ἀκουαῖς· οὐκέτι δ' ὁμοίως τὸ ἐναρμόνιον οὔτε τῶν χρωματικῶν τὸ μαλακὸν, ὅτι οὐ πάνυ χαίρουσι τοῖς σφόδρα ἐκλελυμένοις τῶν ἠθῶν· Ξενικώτερόν πως καὶ Ἀγροικότερον ἦθος κτλ. ». Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος. Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Ἰατροφιλόσοφος λέγει. «Συμπεραίνεται δὲ ὅτι τὸ διατονικὸν ἐλέγετο οὕτω, καθ' ὅτι εἰς τὸ γένος αὐτὸ οἱ τόνοι δὲν διηροῦντο εἰς ἀποτομὰς, καὶ διαίσεις, ἀλλ' ἁπλῶς μὲ τόνους καὶ λείμματα ἐνεργεῖτο. Καὶ δὲν ἦτον τρόπος τὸ διατονικὸν γένος νὰ μὴν ἐμπεριέχῃ καὶ λείματα, ἐπειδὴ τότε δὲν ἤθελεν ἔχει οὔτε διὰ τεσσάρων, οὔτε διὰ πέντε, καὶ αὐτὴ σχεδὸν ἡ διὰ πασῶν ἤθελεν εἶναι εἰς αὐτὸ ἀσύστατος ». (Ἴδε τὸ περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα αὐτοῦ. § 51). τοῦτο τὸ διατονικὸν, κατά τινας ἀρχαίους Ἑλλ· λέγεται καὶ διάτονον, προχωρεῖν δῆθεν τὸ μέλος ἀπὸ τὸ χρωματικὸν, εἰς διατονικὸν ἢ καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὡς ἔχουσι τὰ συστήματα τῶν μικτῶν κλιμάκων τοῦ πλαγίου Β'. ἤχου. « Ὄλυμπος δὲ, ὡς Ἀριστόξενος φησὶν, ὑπολαμβάνεται ὑπὸ τῶν μουσικῶν τοῦ ἐναρμονίου γένους εὑρετὴς γεγενῆσθαι· τὰ γὰρ πρὸ ἐκείνου πάντα διάτονα καὶ χρωματικὰ ἦν. Ὑπονοοῦσι δὲ, τὴν εὕρεσιν τοιαύτην τινὰ γενέσθαι· ἀναστρεφόμενον τὸν Ὄλυμπον ἐν τῷ διατόνῳ, καὶ διαβιβάζοντα τὸ μέλος πολλάκις ἐπὶ τὴν διάτονον Παρυπάτην, τότε μὲν ἀπὸ τῆς Παραμέσης, τότε δὲ ἀπὸ τῆς Μέσης, καὶ παραβαίνοτα τὴν διάτονον λιχανὸν, καταμαθεῖν τὸ κάλος τοῦ ἤθους, καὶ οὕτω τὸ ἐκ τῆς ἀναλογίας συνεστηκὸς σύστημα θαυμάσαντα καὶ ἀποδεξάμενον, ἐν τούτῳ ποιεῖν ἐπὶ Δωρίου τόνου ». Πλούταρχος.

Διάτονος, τονον. Τόνος τις τῶν ἀρχαίων Συστημάτων· τῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Μουσικῆς. 2) Ἡ Ὑπατῶν διάτονος χορδὴ (ἢ Λιχανὸς), τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν. 3) Ἡ Μέσων διάτονος χορδὴ (ἢ Λιχανὸς) τοῦ Τετραχόρδου τῶν. Μέσων. 4) ἡ Συνημμένων διάτονος χορδὴ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Διεζευγμένων. 5) ἡ Διεζευμένων διάτονος χορδὴ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Συνημμένων. 6) ἡ Ὑπερβολαίων διάτονος χορδὴ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων· αἱ διημίτοναι χορδαὶ αὗται τῶν κοινῶν Τετραχόρδων, λέγονται καὶ, Παρανήτη, κατὰ τὸν Μανουὴλ τὸν Βρυαίννιον. 7) Διάτονον μέλος εἶναι καὶ τὸ μικτὸν καὶ ποικίλον, τοῦ ὁποίου τὸ σύστημα, ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους τόνους ἐμβαίνει εἰς ἐλαχιστοτέρους· καὶ διὰ τῶν μικροτάτων τόνων ἀποκαθίσταται τὸ μέλος κατάπικνον. Διαφέρει δὲ κατὰ τοῦτο τὸ διάτονον, ἀπὸ τὸ Διατονικὸν. Ἐπειδὴ εἰς μὲν τὸ διατονικὸν Σύστημα, αὐτοὶ οἱ φυσικοὶ τόνοι ὄντες, τὸ μέλος αὐτοῦ διὰ τῶν φυσικῶν καὶ ἀραιῶν τόνων τῆς διατονικῆς Κλίμακος, προχωρεῖ πάντοτε ἐπὶ τὸ μαλακὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἦθος, αὐτὸ μόνον τὸ Διατονικὸν, διαφέρει, ἀπὸ τὰ μέλη τῶν ἄλλων Συστημάτων.

Ἴδε Διατονικόν.) Εἰς δὲ τὸ Διάτονον Σύστημα, οἱ τόνοι αὐτοὶ ἐλάχιστοι ὄντες καὶ μικρότατοι, τὸ μέλος αὐτοῦ προχωρεῖ πάντοτε ἐπὶ τὸ πυκνὸν, κατὰ τὸ ἀνδρεικὸν, καὶ αὐστηρὸν ἢ σκληρὸν ἦθος. ὡς λέγομεν, ὁ τρίτος ἦχος κατὰ τὸ Διατονικόν. Κατά τινας δὲ, τὸ Διάτονον καὶ Διατονικὸν, τ' αὐτοσήμαν τον ἐστί. (Ἴδε Λεξ. Α. Γαζῆ.) « Διάτονον δὲ καλεῖται, διότι πεπύκνωται τοῖς τόνοις κατὰ τὰ διαστήματα· ἀῤῥενωπὸν δέ ἐστι καὶ αὐστηρότερον ». Ἀριστείδης Κουϊντὴλ. π: χ:

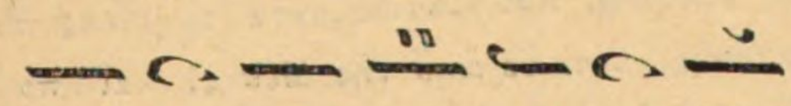

8) Διάτονον Σύστημα, ὡς αἱ μικταὶ κλίμακες τοῦ Χρωματικοῦ Γένους τοῦ Ὑπολυδίου ἢ πλαγίου Β'. ἤχου· ὧν τὰ Τετράχορδα εἰσὶν ἀνόμαλα. Διότι ἡ μὲν ἄρχεται ἀπὸ φυσικοὺς τόνους τῆς διατονικῆς Κλίμακος ἤτοι τοῦ μείζονος 12 τοῦ ἐλάσσονος 9, καὶ ἐλαχίστου 7, καὶ τελειόνει εἰς ἐπιμορίους τῆς Χρωματικῆς Κλίμακος, ἤτοι τοῦ τεταρτημορίου 3, καὶ ἡμιολίου 18. Ἡ δῆ ἄρχεται καὶ τελειόνει τ' ἀνάπαλιν τῆς ἄλλης ἤτοι ἀπὸ τοὺς Χρωματικοὺς ἐπιμορίους τοῦ τριτημορίου 3, καὶ ἡμιολίου 18, τόνους, τελειόνει εἰς τοὺς φυσικοὺς διατονικοὺς τοῦ μείζονος 12, ἐλάσσονος 9, καὶ ἐλαχίστου τόνους 7. Διὰ τοῦτο ἡ Συμφωνία αὐτῶν μὴ οὖσα ὁμαλῶς στερεὰ, δὲν ὑπάγονται οὔτε εἰς τὴν διὰ τεσσάρων, οὔτε εἰς τὴν διὰ πέντε. « Ἐν διατόνῳ δὲ τρία τονιαῖα, ἐξ' ἧς τεθήσεται· πλείω δὲ οὔ. Ὁ γὰρ [τὸ τεταρτονιαῖον ὁρίζων φθόγγος οὔτε τῷ τετάρτῳ διὰ τεσσάρων, οὔτε τῷ πέμπτῳ διὰ πέντε συμφωνήσει ». (Ἀριστόξενος).

Διὰ τριῶν. Συνδυασμός τις Συμφωνίας ἥτις ἔχει λόγον τὴν διφωνίαν ὁμοίαν, καὶ ἐγνωσμένην μόνον τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς. 2) Ἡ τῆς διφωνίας γενομένη καταμέτρησις τῶν τόνων τοῦ Λυδίου ἢ Β'. Ἤχου διὰ τριῶν Συμφωνία. Ὅθεν Συμφωνία διὰ τριῶν μικρὰ, καὶ διὰ τριῶν μεγάλη.

Διὰ τριῶν μεγάλη. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἧς τὸ σύστημα περιέχει τόνους δύο, ἕνα μείζονα, καὶ ἕναν ἐλάχιστον, καὶ ἔχει λόγον τὸν ἀριθμητικὸν 5, πρὸς 4. κατὰ τὴν ποσότητα τῶν τιναγμῶν τῶν δονήσεων. 2) Τὸ τρίχορδον σύστημα τῆς διατονικῆς Κλίμακος, ὅπερ διακρίνεται ἐκ τῶν εἰς αὐτὸ ἐμπεριεχομένων φυσικῶν τόνων· διότι ἐμπεριέχεται εἰς αὐτὸ ὁ φυσικὸς μείζων ἡ διημίτονος, καὶ ὁ ἐλάσσων ἐπόγδοος. Λέγεται δὲ, μεγάλη, διότι οἱ ἀριθμοὶ τῶν τόνων τῆς διὰ τριῶν ταύτης, μᾶς δίδωσι γενόμενον ὑπὲρ τὸν ἡμιόλιον· ὡς 12 σὺν 9,—21. Ὡς εἶναι ἡ διατονικὴ τοῦ ♃ ♃ ἥτις διακρίνεται ἀπὸ τὸν σημαντικὸν Κλάδον « Ὦ τοῦ παραδόξου Θαύματος. Νη. βου

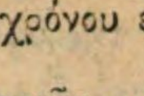
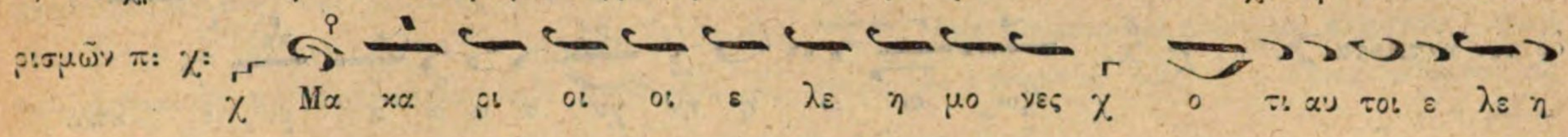

λ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

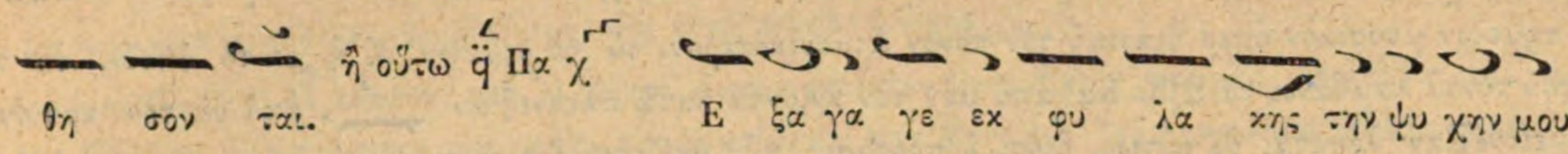
Διὰ τριῶν μικρὰ. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἧς τὸ σύστημα περιέχει τόνους δύο· ἕνα μείζονα καὶ ἕνα ἐλάχιστον. 2) τὸ τρίχορδον σύστημα τῆς χρωματικῆς Κλίμακος ὥπερ διακρίνεται ἐκ τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς αὐτὸ φυσικῶν τόνων, τὸν μείζονα καὶ τὸν ἐλάχιστον. 3) Τὸ τρίχορδον σύστημα τῆς διὰ τριῶν Συμφωνίας, ἥτις ἔχει τῶν τῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἁρμονικῆς ἀναλογίας λόγον, ὡς 6. πρὸς 5. Λέγεται δὲ μικρὰ, διότι οἱ ἀριθμοὶ τῶν τόνων τῆς διὰ τριῶν ταύτης, μᾶς δίδωσι γινόμενον ὀλιγότερον τοῦ ἐλάσσονος. 3]9. Ἐπειδὴ οἱ ἀριθμητικοὶ τόνοι αὐτῆς εἰσὶν ἀπὸ διημίτονον ἢ μείζονα τόνον, καὶ ἀπὸ ἐλάχιστον. Ὡς 12. σὺν 7—19 Ὡς εἶναι ἡ διατονικὴ τοῦ ♃ ♃ ἦχου, ἥτις διακρίνεται ἀπὸ τὸν σημαντικὸν Κλάδον τῶν Μακαρισμῶν « Ὁ Ἀναστὰς ἐν τῷ Σταυρῷ ».

Διάφωνος. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἧς οἱ φθόγγοι δὲν ἔχουσι κἀμμίαν σχέσιν καὶ κράσιν μεταξύ των, οὔτε φαίνεται κἀμμία ἕνωσις τῶν φθόγγων αὐτοῦ κατὰ τὸ μέλος· ὡς ♀ . 2) Ἡ διὰ τοῦ στιχηραρικοῦ εἴδους τοῦ Δ'. ἤχου γινομένη προσῳδιακὴ διάφωνος Συμφωνία· ὡς ♀ λ.

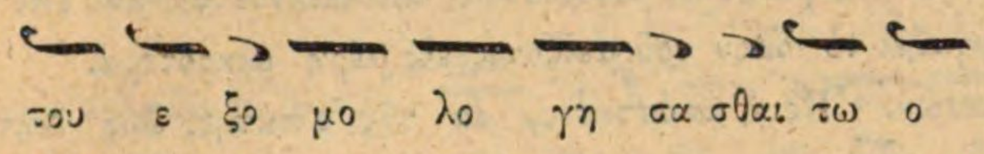
Δίγαμμα. (Ἰδὲ διπλοῦν Γᾶμμα ἢ Δίγαμμα F).

Δίγοργον. Μουσικόν τι σημεῖον τῆς χρονικῆς ποιότητος, ἧς τὸ σημεῖον χ. τοῦ ὁποίου, ἡ τροπικὴ ἢ χρονικὴ δύναμις εἶναι, τὸ νὰ διαιρῇ τὸ ἀκαίρεον τοῦ χρόνου εἰς τρία ἤτοι εἰς 3]4 οὕτως . 2) Τὸ χρονικὸν σημεῖον τῆς ἀγωγῆς Εἱρμολογικῶν τινῶν μαθημάτων, ὡς τῆς Στιχολογίας τῶν Μακαρισμῶν π: χ:

χ Μα κα ρι οι οι ε λε η μο νες χ ο τι αυ τοι ε λε η

θη σον ται. Ε ξα γα γε εκ φυ λα κης την ψυ χην μου χ

του ε ξο μο λο γη σα σθαι τω ο χ κτλ.

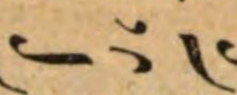
Διδάσκαλος. Ὅστις ἐπαγγέλεται τὴν παράδοσιν τοῦ Πρακτικοῦ μέρους τῆς Μουσικ. 2) Ὅστις ἐπαγγέλεται τὴν διδασκαλίαν τῆς Θεωρίας τῆς Μουσ. 3) Διδάσκαλος τῆς ῥυθμοποιΐας ἢ τῆς ξενικῆς (Ἐξωτερικῆς) μελοποιΐας ὅστις καλεῖται (Χανεντές). 4) Διδάσκαλος ὀργάνων, κτλ. 5) Ὁ κατὰ καιρὸν πρωτοψάλτης τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας· εἰ τύχῃ δὲ νὰ ἦναι ἀμέτωχος καὶ ὅλης τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσ. εἰς τὸ πρακτικὸν, ἀμέτωχος δὲ καὶ τῆς Θεωρίας τῆς Μουσικῆς, καὶ καταχρηστικῶς Διδάσκαλος λέγεται. Ἐπειδὴ μέτοχος ὢν τοῦ ἀμιμήτου ἐκείνου ὕφους τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, ὡς ἐκ τῆς Α΄. καὶ Β΄. Δομεστικίας, καὶ τῆς Λαμπαδαρίας ἐν τῇ Μεγ. Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τρυβῆς, δι' οὗ περιμένεται πλέον καὶ εἰς τὸν Α΄. Δομέστικον παράδωσις τῶν Μουσικῶν μαθημάτων τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἡ πρὸς τοὺς λοιποὺς διάδωσις τοῦ ὕφους τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας.

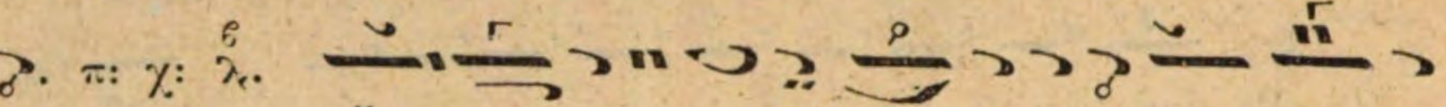
Διεζευγμένων. Τὸ ἐκ τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς Τετράχορδον δ καλεῖται «Διεζευγμένων Τετράχορδον». 2) Τετράχορδον, ὅπερ συζεύγεται μετὰ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων καὶ παριστᾷ τὴν Β΄. διὰ πασῶν τοῦ μεγάλου Συστήματος ἤτοι τῆς δὶς διαπασῶν. 3) Χορδή τις τοῦ Συνημμένου Τετραχόρδου, ἥτις λέγεται «Διεζευγμένων διάτονος». Ὡς καὶ ἡ Νήτη Διεζευγμένων, ἡ Τρίτη Διεζευγμένων, κτλ.

Δίεσις. Ἀποτομικόν τι σημεῖον τῆς μουσικῆς, ὅπερ ἔχει λόγον Γενικὴν, Μερικὴν, καὶ μερικωτέραν. Καὶ Γενικὴ μὲν Δίεσις, αὕτη ♭. (Ἴδε τὰς ἑρμηνείας τῶν Κλιμάκων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου). Ἥτις ἐνεργεῖ πάντοτε εἰς τὸν ἐπὶ τὸ ὀξὺ πρῶτον φθόγγον ἡμιτονίως ἀορίστως, ἢ ἑνὸς τριτημορίου. 2) Δίεσις Μερικὴ ἧς τὸ σημεῖον σ, ἥτις ἐνεργεῖ ἐφ' ἑνὸς μόνον φθόγγου ἡμιτονίως, ἤτοι ἐπὶ δύο τεταρτημορίων· καὶ ἡ μὲν τεθῇ εἰς κατιόντα χαρακτῆρα, ἐνεργεῖ κατὰ μειονεξίαν· εἰδὲ εἰς ἀνιόντα χαρακτῆρα, ἐνεργεῖ κατὰ πλεονεξίαν. 3) Δίεσις μερικοτέρα αὕτη σ♯, καὶ αὕτη σ𝄪. Καὶ ἡ μὲν σ♯, τιθεμένη, ἐνεργεῖ ἐφ' ἑνὸς τόνου ἡμιτονίως ἤτοι ἑνὸς τεταρτημορίου. Ἡ δὲ σ𝄪, τιθεμένη ἐνεργεῖ ἐφ' ἑνὸς τόνου τριημιτονίως, ἤτοι τριῶν τεταρτημορίων τοῦ μείζονος. (Ἴδε Ἀποτομὴ). Τὸ φθορικὸν τοῦτο σημεῖον τῆς Γενικῆς διέσεως ♭, εἶν εἰλημμένον ἀπὸ τὴν Ἀστρονομίαν, διότι εἶναι σύμβολον πλανήτου, καὶ παριστᾷ τὴν Γῆν (♁).

Διημιτόνιον. Τόνος μουσικὸς, διπλάσιος τοῦ ἡμιτονίου 6 σὺν 6—12. 2) Τὰ 2]3 τοῦ ἡμιολίου . . . Ἤτοι τοῦ τριημιτονίου 12]18. 3) Ὁ κοινὸς καὶ φυσικὸς μείζων τόνος 12]12. Ἤτοι τὸ δωδεκατημόριον, ... 12.

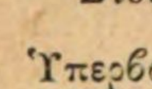
Διθύραμβος. Ὕμνος τις τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων γραφόμενος μὲ λυρικὰ ποιήματα, καὶ Συστήματα ποικιλόστροφα, τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἀρχὴ ἐγίνετο κυρίως πρὸς τὸν Διόνυσον, μὲ ἁπλᾶς ᾠδὰς, μὲ ἐνθουσιασμὸν μεγάλον, μὲ λέξεις ὑπερβολικὰς, καὶ μὲ ἰδιέτερον μέλος. Τὰ δὲ ἀκόλουθα τούτων, ἦσαν Αἰσχρολογίαι, φλυαρίσματα διὰ γέλωτα, καὶ Βομολοχικὰ, κατὰ τὴν ἐκείνων τότε συνήθειαν τὰ ἐφ' Ἵππου καὶ ἐξ' ἁμάξης. Ἐμελῴδουν δὲ τοὺς Διθυράμβους μὲ χοροὺς Κυκλικούς. Ὅλον δὲ τὸ Σύστημα τῶν Διθυραμβοποιῶν, καὶ τὸ μέλος, καὶ ἡ ἰδέα, καὶ ὅλα τὰ Μιμητικὰ τῶν ὀρχιστῶν, ἐδείκνυον πολὺ τὸ Μανικὸν καὶ ὁρμητικὸν ἦθος· διὸ καὶ τὰ πολύμετρα εἴδη τῶν στίχων αὐτῶν, καὶ ἄλλα χωρικὰ μέλη, ἡρμόζοντο καὶ ἐμελῳδοῦντο εἰς τὸν Φρύγιον, καὶ ὑποφρύγιον τρόπον. (Ἴδε Καλλιόπη παλινοστοῦσα. Σελ. 157).

Διἰαμβος. ῥυθμικὸς ποῦς σύνθετος ἐκ δισῖν Ἰάμβων, καταμετρούμενος ἕκαστος ἀφ' ἑνὸς βραχέος, καὶ ἑνὸς μακροῦ. ∪—∪— καὶ μουσικῶς .

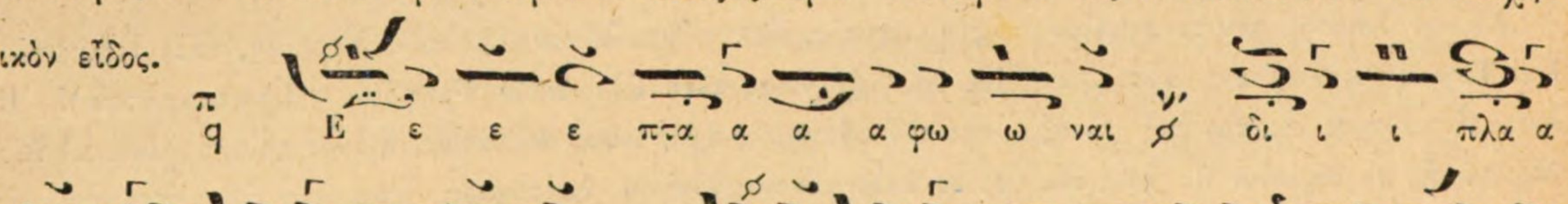
Δίλημμα. Διαίρεσίς τις τοῦ μουσικοῦ μείζονος τόνου εἰς δύο τεταρτημόρια, ἥτις δηλοῦται ἐκ τῆς ἀποτομικῆς διαιρέσεως τοῦ μουσικοῦ σημείου τῆς ὑφέσεως ἢ διέσεως. 2) Τὸ μουσικὸν σημεῖον τῆς μερικῆς ὑφέσεως ρ, ἢ διέσεως σ, ἥτις λαμβάνει ἐκ τοῦ ὅλου τοῦ τόνου τὰ 2]4. ἀπὸ μὲν τὸν ἀνιόντα , ἀπὸ δὲ τὸν κατιόντα . π: χ: λ.

ζω ω ω η ην χα α α α α ρι ι κτλ.

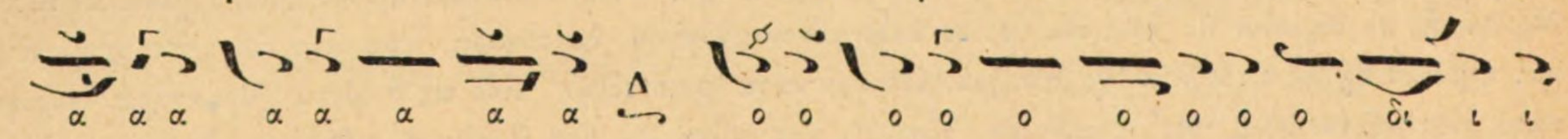
3) Σ σημεῖον μουσικὸν ὅπερ διαρκεῖ τὸν τόνον ἁρμονικότερον. οὗ τὸ σιμεῖον σ, ἢ ρ· τὸ ὁποῖν, ἐκ τοῦ ὅλου τοῦ τόνοῦ λαμβάνει τὰ 2]3. Καὶ ἀπὸ μὲν τὸν ἀνιόντα κατὰ πλεφνεξίαν , ἀπὸ δὲ τὸν κατιόντα κατὰ μειονεξίαν· λέγεται δὲ οὕτως, διότι ἡ πρότασις τῆς μείζονος διαιρέσεως ἀποδεικνύεται καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ἐπὶ τὸ ὀξύ· ἧς τὸ ἑπόμενον μέρος διαζευγνύει τὸ ὅλον τοῦ μείζονος εἰς μέρη μικρότερα.

Διοξεῖα. Ἡ ὑπερτάτη ἀντιφωνία τῆς δὶς διαπασῶν. Ἧς ἡ ἀπόστασις, ἐκ τῆς Ὑπάτης, ἕως Νήτης Ὑπερβολαίων. Ὡς ἢ . ἢ . ἢ . 2) Ἡ ὀξυτάτη μαρτυρία τῶν Ὑπερβολαίων, ἥτις σημειοῦται οὕτως $A^{\Delta''}$ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας μουσικούς. 3) Ἡ τῆς διοξείας χορδὴ τῆς Νήτης τῶν Ὑπερβολαίων. 4) Ἡ ὑπερτάτη χορδή, ἡ περιορίζουσα τὴν δὶς διὰ πασῶν, καὶ τὸ Τετράχορδον τῶν Ὑπερβολαίων σχηματίζουσα αὐτὸ εἰς Πεντάχορδον «Τροχόν». 5) Σημεῖα δύο προσωδιακὰ τῆς ὀξείας ἤτοι διοξεῖα ('') ἅπερ παριστάνουσι τὴν δὶς διὰ πασῶν, ἀπὸ τὸ ἴσον τοῦ προσλαμβανομένου, ἕως Νήτης Ὑπερβολαίων ('') κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων.

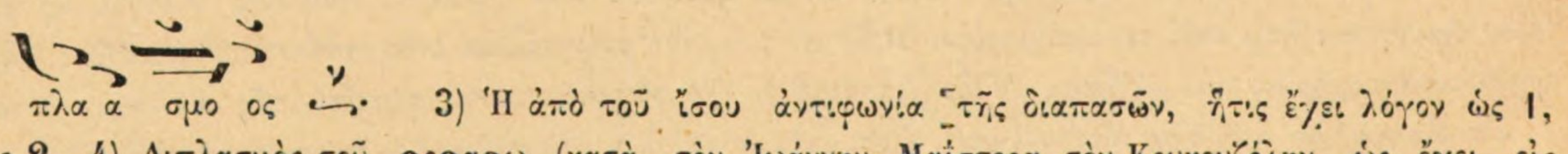
Διπλάσιος. Ὁριστικῶς λόγος τῆς Συμφωνίας διὰ ὀκτὼ, ἥτις γίνεται ἀπὸ τὸ διπλάσιον τοῦ ἐπιτρίτου, ὡς, ... 4 συν 4, —8. 2) Ἡ πλήρωσις τῆς ὀκτάβας ἢ διὰ πασῶν ἀπὸ δύο Τετράχορδα ὅμοια, ἢ διπλάσιος τοῦ Τετραχόρδου, ἢ διὰ πασῶν. 3) Διπλάσιος τοῦ περιττοῦ, ., ὁ ἄριστος, . . , Καὶ ἡ τοῦ ἀρτίου, ὁ ἐπίτριτος, ..., Ὡς 2 ἐπὶ 2 — 4. κτλ. 4). Ἡ Συμφωνία διὰ δεκαπέντε, ἥτις ἐστὶν ἡ δὶς διὰ πασῶν, διπλάσιος τῆς δι'ὀκτὼ ἢ διὰ πασῶν· ἐκ τούτου γίνεται καὶ τὸ ἐπίθετον ὄνομα τῆς μελῳδίας «Διπλασμός».

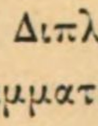
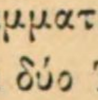
Διπλασμός. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς ἐντελοῦς καταλήξεως· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· « ἑπτὰ φωναὶ διπλασμός ». 2) Κλάδος τις τῆς Μουσ. « Διπλασμός »· ὃ καλεῖται Ἀραβοτουρκιστὶ «Χιτζαζκιὰρ »· ὃ ὑπάγεται εἰς τὸ Παππαδικὸν καὶ Στιχηραρικὸν εἶδος.

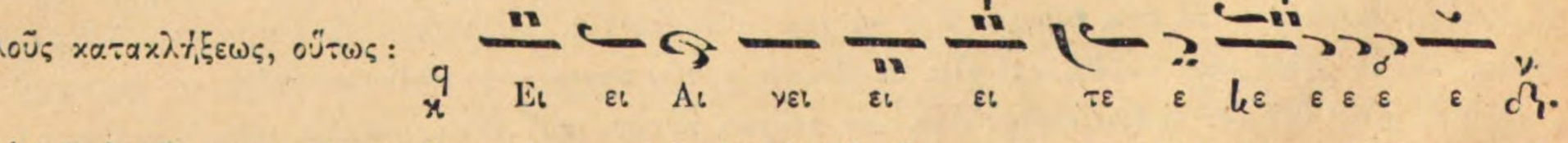
π q Ε ε ε ε πτα α α α φω ω ναι δι ι ι πλα α

α α α α α α α α α ο ο ο ο ο ο ο ο ο δι ι ι

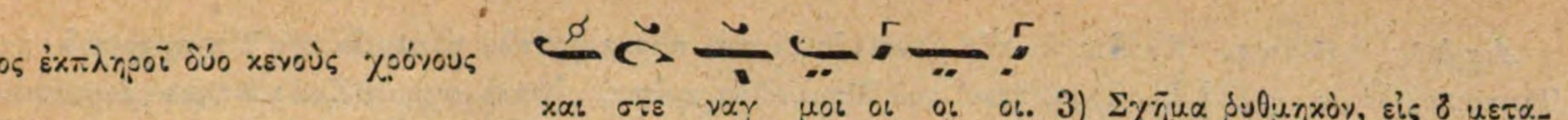

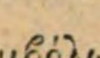
πλα α σμο ος ν. 3) Ἡ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἀντιφωνία τῆς διαπασῶν, ἥτις ἔχει λόγον ὡς 1, πρὸς 2. 4) Διπλασμὸς τοῦ ηεηαηω (κατὰ τὸν Ἰωάννην Μαΐστορα τὸν Κουκουζέλην, ὡς ἔχει εἰς τοὺς ἀναγραμματισμοὺς τοῦ Μαθηματαρίου), τὸ Χρωματικὸν μέλος τῆς διαπασῶν αὐτοῦ σ, εἰς ἣν ἐμπεριέχονται τὰ δύο Τετράχορδα τοῦ ⸢εηαηώ σ, ἐξιδιασμένως κατὰ κλάδον μουσικόν. 5) Ἡ ἀντήχησις τῆς ἑπταφωνίας, πρὸς τὸ διπλάσιον τῆς δὶς διαπασῶν· ἢ τοῦ ⸢εηαηώ σ; ἢ τοῦ Ἅγια ϰ. , ὡς ἀπὸ τῶν κάτω μαρτυριῶν . κτλ.

Διπλή. Συμβολικόν τι σημεῖον τῆς Μουσικ. συγκείμενον ἐκ δύο ἁπλῶν, -- , ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς φέρει δὲ ἡ μελῳδική του θέσις ὁριστικὴν γραμμὴν ἐντελοῦς κατακλήξεως, οὕτως:

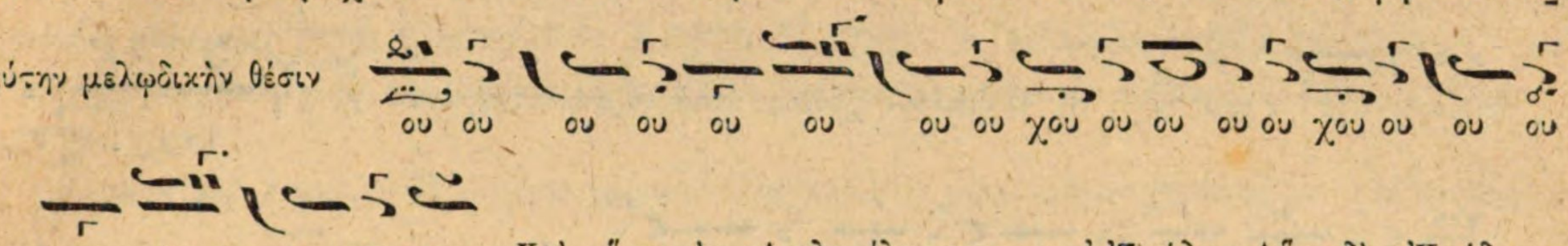
κ q Ει ει Αι νει ει ει τε ε ⸢ε ε ε ε ε ν. ηη.

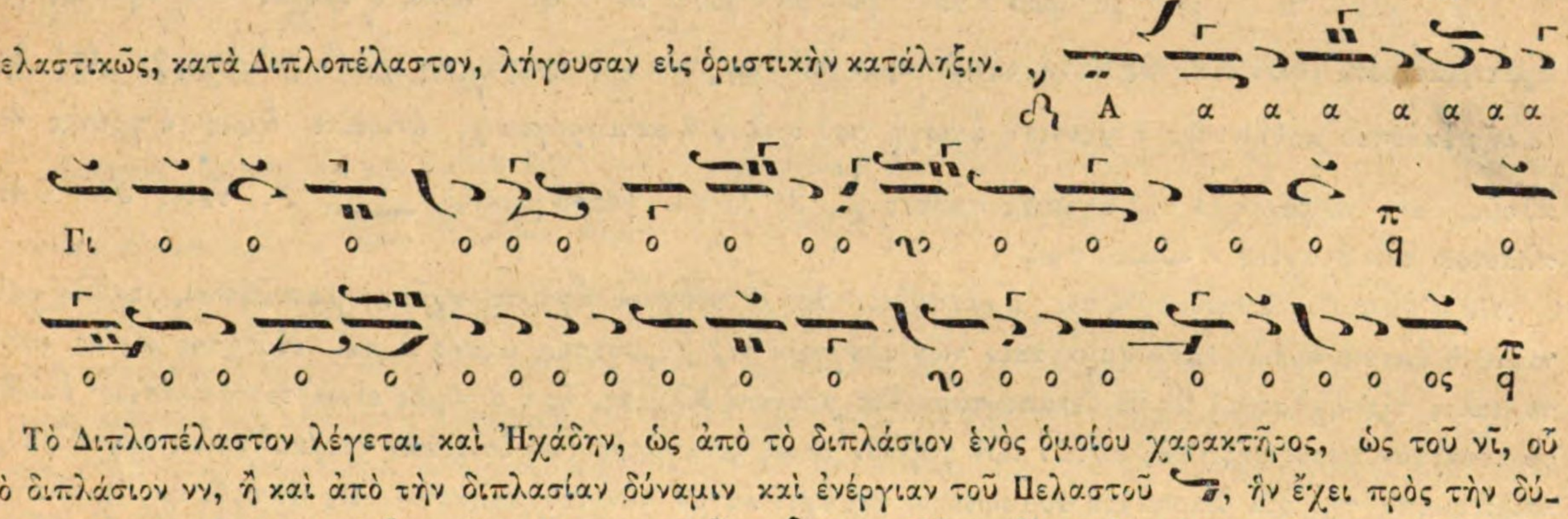
2) Ἡ ὑπὸ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος τιθεμένη διπλῆ, ἥτις μετὰ τὸν κοινὸν χρόνον τοῦ χαρακτῆ-

ρος ἐκπληροῖ δύο κενοὺς χρόνους
και στε ναγ μοι οι οι οι. 3) Σχῆμα ρυθμικὸν, εἰς ὃ μετα-

χειριζόμεθα τοὺς ἐν ἄρσι κενοὺς χρόνους τῆς διπλῆς , δηλαδὴ, μίαν μὲν θέσιν, δύο δὲ ἄρσις κατὰ τοὺς κανόνας τῆς μετρικῆς· ἤτοι κρούωμεν ἅπαξ μὲν τὸ γόνι, δὶς δὲ τὸν ἀέρα κατὰ μακρὸν, ὅστις ταυτίζεται μὲ τὸν ρυθμικὸν πόδα Ἴαμβον. 4) Διπλὴ , ἥτις λέγεται καὶ τρίσημος σημαντὸς, κατὰ τοὺς ρυθμικοὺς καὶ Ἐκκλησιαστικοὺς μουσικούς. 5) Διπλὴ ὡς στίγματα δύο, , ἅτινα τίθενται ἐπὶ τῶν μαρτυρικῶν συμβόλων, εἰς δήλωσιν ὅτι εἶναι κύριος ὁ ἦχος.

Διπλοπέλαστον. Ὁ λέγεται καὶ Ἠχάδην· ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς ἀορίστου καὶ ἀκαταλήκτου θέσεως· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς φέρει δὲ τοι-

αύτην μελῳδικὴν θέσιν
ου ου ου ου ου ου ου ου χου ου ου ου ου χου ου ου ου

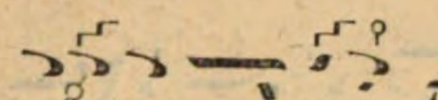
ου ου ου ου χου. Καὶ αὕτη μὲν «Διπλοπέλαστον» κατ' Ἠχάδην. Αὕτη δὲ «Ἠχάδην», πελαστικῶς, κατὰ Διπλοπέλαστον, λήγουσαν εἰς ὁριστικὴν κατάληξιν.
Α α α α α α α α

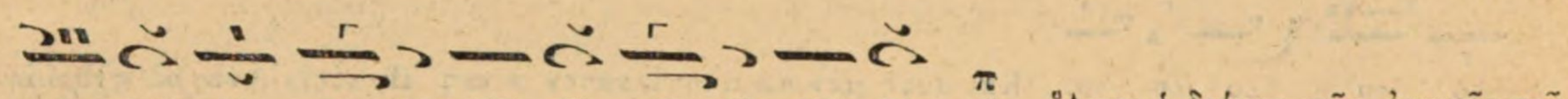
Γι ο ο ο

Διπλοῦν ἠχημα. Κλάδος τις τῆς μουσικῆς ἐκ τῶν παρακλητικῶν γραμμῶν τοῦ Στιχηραρικοῦ καὶ Παπαδικοῦ ἴδους, τοῦ ᾱ β'. ἤχου, ἤτοι τοῦ Ὑπολυδίου τρόπου. Ὅπερ σχηματίζει σύστημα διαπασῶν, διὰ τοῦ ἠχηματε ς. (Ἴδε Διπλασμός).

Διπλοῦς. Ὁ τρόπος τοῦ βαδίσματος τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς τῶν εἱρμολογικῶν μελῶν, κυρίως τῶν Κρατημάτων. 2) Ὁ χρόνος, εἰς ὃν ἐξοδεύονται δύο φθόγγοι εἰς μίαν κροῦσιν. 3) Ὁ φθόγγος ὁ μακρὸς , ὅστις εἶν' ὁ διπλάσιος τοῦ βραχέος . 4) Ὁ τρόπος τοῦ ψάλλειν τὰς Καταβασίας. 5) Ὁτρόπος τοῦ ψάλλειν τὰ στιχηρὰ Ἰδιόμελα. 6) Ὁ τρόπος τῆς συνθέσεως τοῦ συντόμου Στιχηραρίου.

7) Ὁ διπλοῦς χρόνος κατὰ τὸ ἀναλελυμένον.
χ π q τε ε ε τε ε ε ε q τε ε

ε ερ ρι ρε ε ρεμ π q 8) Ὁ διπλοῦς χρόνος κατὰ τὸ συνεπτυγμένον
χ π q Τε ε ε ρι

ρε ρεμ τε ρι ρι ρου τε ρι ρε ρου τε π q. Ἅπας ὁ δρόμος τῆς ἀγωγῆς τοῦ Κρατηματαρίου εἶναι διπλοῦς κατὰ τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργιαν τοῦ ἡμιγόργου χ, εἰ καὶ ὑπάρχῃ ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστου μαθήματος ἡ χρονικὴ ἀγωγὴ τοῦ ἁπλοῦ ἢ μονογόργου χ, ἐννοεῖτε ὅμως ὁ χρόνος διπλοῦς, κατὰ τὸ βάδισμα τῆς ἀγωγῆς ταύτης χ. 8) Ὁ φθόγγος ὁ μακρὸς , ὅστις εἶν' ὁ διπλάσιος τοῦ βραχέος .

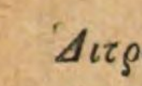
Δὶς διαπασῶν. Συνδυασμός τις Συμφωνίας, ἧς οἱ φθόγγοι ἔχουσι σχέσιν ματαξύτων, καθῶς φαίνεται ἡ ἕνωσις αὐτῶν κατὰ σύγκρασιν τῶν φθόγγων τῆς βαρύτητος, μέσης τε καὶ ὀξύτητος αὐτῆς κατὰ τὸ μέλος τῆς ἠχήσεως. 2) Ἡ δεκαπεντάχορδος μουσικὴ Κλίμαξ, ἧς ὁ ἀριθμὸς εἶναι τετραπλάσιος· ἐπειδὴ τὸ τέταρτον μέρος τῆς μιᾶς αὐτῶν τῶν χορδῶν ποιεῖ τιναγμοὺς τῶν δονίσεων τετραπλασίως ταχυτέρους, καὶ παριστᾶ τὴν διὰ δεκαπέντε συμφωνίαν, καὶ ἔχει λόγον τὸν τετραπλάσιον. Ὡς 4. πρὸς ἕν· 3) Σύστημα τῆς μουσικῆς Κλίματος, ἥτις σύγκειται ἀπὸ τέσσαρα τετράχορδα ὅμοια, καὶ ἀπὸ τὸ διπλάσιον τῆς ὀκτάβας, ἢ διὰ πασῶν. 4) Μάθημά τι τῶν παλαιῶν εἰς ἦχον Δι' · ὃ φέρει ἐπὶ κεφαλῆς « δὶς διὰ πασῶν » Σώζεται ἐξηγημένον σὺν τοῖς ἄλλοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς μουσικῆς. 5) Μάθημά τι τοῦ Κρατηματαρίου, ὃ ἐπιγράφεται « Ἀρσενίου τοῦ μικροῦ, δὶς διὰ πασῶν ». Ἐξηγημένον καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις· Τὸν συνδυασμὸν τῆς Συμφωνίας ταύτης, σύνθετον εἶναι (λέγει Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου) ὡς ἐκ δύο ὀκτάβων ἢ τεσσάρων Τετραχόρδων.

Δίσιμος. Ὁ μετρικὸς ποῦς ὅστις ἔχει δύο σημασίας· ὡς ὁ Πυρρίχιος ∪ ∪, καὶ μουσικῶς . 2) Τὸ μέτρον τοῦ διπλοῦ χρόνου, εἰς ὃν ὁ ἁπλοῦς χαρκτὴρ —, ἐὰν φέρῃ βραχὺ χρόνον, ὁ μακρὸς φέρει τὸν διπλάσιον χρόνον αὐτοῦ. 3) Τὰ δίχρονα κεντήματα ▪▪, (ἅτινα διπλὰ ὄντα, θεωροῦνται, σημεῖον ἕν) ποτὲ μὲν ὡς κεντήματα, ποτὲ δὲ ὡς ὀλίγον —. 4) Τὰ δίχρονα σημεῖα τῆς ἀγωγῆς τοῦ διπλοῦ χρόνου. Τὸ ἡμίαργον , καὶ τὸ ἡμίγοργον . (Ἴδε Διπλοῦς.)

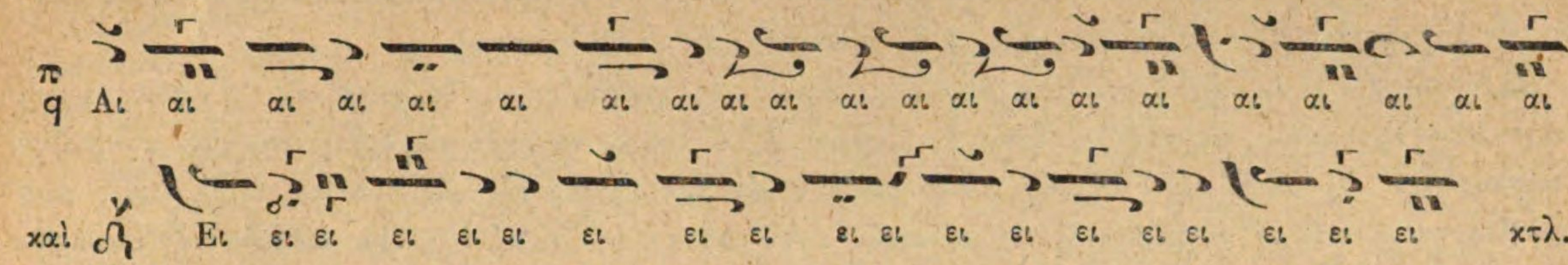
Δισπόνδιος. Ῥυθμικὸς ποῦς, σύνθετος ἐκ δύο σπονδίων. Ὁ ὁ ποῖος διακρίνεται καὶ καταμετρεῖται ἀπὸ τέσσαρα μακρὰ — — — —, καὶ μουσικῶς .

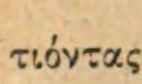
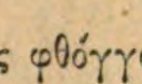
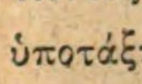
Δισύλλαβος. Ὁ πολυσύλλαβος φθόγγος τοῦ τρίτου ἤχου, ὅστις φέρει δύο συλλαβὰς « ηανα » κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς παραλλαγῆς τοῦ παλαιοῦ Συστήματος. 2) Ὁ ἀπὸ δύο συλλαβὰς λόγου κατὰ μακρὸν ἢ βραχὺν λόγον διακρινόμενος ῥυθμικὸς ποῦς· ὡς ὁ Πυρρίχιος ∪ ∪, · ὡς ὁ Ἴαμβος ∪ — ·
λο γος λο γος λε γω λε γω
ὡς ὁ Σπονδεῖος· — —, · ὡς ὁ Τροχαῖος — ∪, . κτλ.
η ρως η ρως θει ος θει ος

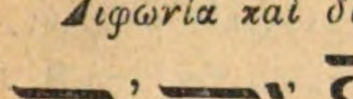
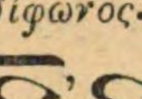
Δίτονον. Τὸ ἐλάχιστον σύστημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τὸ ὁποῖον σύγκειται ἀπὸ τόνους δύο, καὶ χορδὰς τρεῖς· ἔστι δὲ τοῦτο ἡ Συμφωνία διὰ Τριῶν· (ἴδε διὰ Τριῶν)..

Διτρόχαιος. Ρυθμικὸς ποῦς, σύνθετος ἐκ δύο τροχαίων. — υ — υ, καὶ μουσικῶς .

Δίφθογγος. Ἡ ἐκ τῶν μακρῶν φωνιέντων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου δίφθογγος, αι, αυ, ει, ευ, οι, ου, ὧν ἕκαστος εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς παρακλητικῆς προσῳδίας, ὡς καὶ τὰ φωνίεντα.

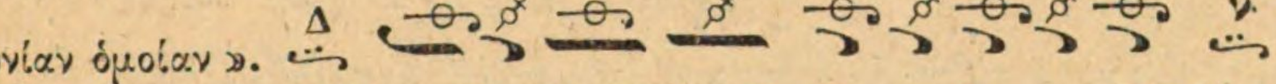
2) Ἐκ τῶν μουσικῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, δίφθογγος, ἡ Ὑποῤῥοὴ , ἥτις φέρει δύο συνεχεῖς κατιόντας φθόγγους, , ἡ . Δίφθογγος τὸ Ἑλαφρὸν , ὅταν ὑποτάξῃ τὴν ἀπόστροφον , ἀπὸ τὸ μονόφθογγον Ὑπερβατὸν, ἀναλύεται εἰς συνεχεῖ δίφθογγον , .

Διφωνία καὶ δίφωνος. Ὁ φθόγγος τῶν κατ' Ὑπερβατῶν 2 μετρουμένων χαρακτήρων τῆς ποσότητος· . 2) Ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ καταμετρουμένη ἀρκτικὴ μαρτυρία τοῦ Β'. ἤχου .

β β β β

3) Τὸ ἐπικεφαλῆς τοῦ Στιχηραρικοῦ μαθήματος τοῦ Γ'. ἤχου τιθέμενον μαρτυρικὸν ποσόν· ἦχος Γ'. Γα .

π
q

Διφωνία ὁμοία. Τὸ διὰ Τριῶν Σύστημα τοῦ Λυδίου ἢ Β'. ἤχου, ὁ ὁποῖος ἔχει λόγον τὸ α κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν ».
Δ ν

Δίχορδον. Ὄργανόν τι ἔγχορδον Ἑλλ. δίκολον φέρον χορδὰς δύο. Γίνεται δὲ ἡ σύστασίς του (κουρμὰκ) κατὰ τὸν Τροχὸν. Ἐπειδὴ ἡ μὲν μία χορδὴ φέρει φθόγγον τοῦ Κε ν̈ ἡ δὲ ἄλλη τοῦ Πα. π̈ q δι' οὗ φαίνεται καθαρῶς μὲ τὴν ἐπιμεριζομένην χορδὴν καὶ μὲ τὴν ἰσοκρατοῦσαν, ἡ Συμφωνία διὰ πέντε. Ὄργανον, τοῦ θ' ὅπερ ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς Μωραΐτας (Πελοποννησίους) « Γιογγάρι » Τουρκικότερον « μπουλγαρὶ ἢ ἰκίτελλη ».

Δίχορον. Τὰ ἀνὰ ἦχον ἀμφοτέροθεν ψαλλόμενα μεγάλα μαθήματα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μελῶν. Ὡς τὸ τῆς Ἀρτοκλασίας δίχορον Μάθημα « Θεοτόκε Παρθένε. Ῥόδον τὸ ἀμάραντον, κτλ. » 2) Τὸ Δοξαστικὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου δίχορον « Θεαρχίῳ νεύματι ». 3) Τὸ τῆς ς'. Ὥρας Δοξαστικὸν τῶν Ὡρῶν τῆς Μ, Παρασκευῆς δίχορον « Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου ». Τὸ τῆς ς'. Ὥρας Δοξαστικὸν τῶν Χριστουγέννων δίχορον « Σήμερον ὁ Χριστὸς ἐν Βιθλεὲμ Γεννᾶται ἐκ Παρθένου ». Τὸ τῆς ς'. Ὥρας Δοξαστικὸν τῶν Θεοφανείων δίχορον Δοξ. « Τὴν χεῖρα σου τὴν ἁψαμένην ». 4) Μάθημα ὀκτάηχον « Εἴδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν ». Ὅπερ ἐψάλλετο ἐν τῇ Ὑψόσει τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ὅταν ἐμεταλάμβανον οἱ μαθηταὶ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἐμπορικῆς Σχολῆς, καὶ ἔγινε τὸ ὀκτάηχον τοῦτο ὡς δίχορον μάθημα παρὰ τοῦ Διδασκάλου Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, διὰ παρακλήσεως τοῦ Σοφοῦ Καθηγητοῦ ἀειδήμου Ἀβραμίου Ὁμηρόλη. 5) Δίχορον τὸ ἐξ ὅλων τῶν Μεγάλων Ὕμνων τῆς Μεγάλης Εἰσόδου « Οἱ τὰ Χερουβὶμ »

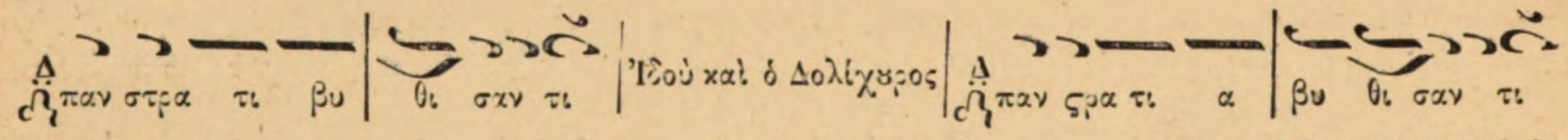
Δίχρονον. (Ἴδε Δίσημος).

Διῴδια καὶ Διῴδιον. Ὠδαί τινες, αἱ ὁποῖαι ψάλλονται ὁρισμένως, ἐκτὸς τῆς συνεχείας τῶν ἐννέα ᾠδῶν. 2) Διῴδια ὡς ἐκ τῶν δύο μόνων ᾠδῶν τῆς Η'. καὶ Θ'. ᾠδῆς. 3) Τὰ διῴδια τῶν Νυμφίων τῶν Ἁγίων Παθῶν. 4) Τὰ Διῴδια, ἢ οἱ Κανόνες τῶν δύο ᾠδῶν, ἤτοι τῆς Η'. καὶ Θ'. ᾠδῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μ. Τρίτης. « Τῷ δόγματι τῷ τυρανικῷ » καὶ τῷ τῆς Θ'. Ἡ τὸν ἀχώρητον Θεόν. » κτλ.

Δογματικόν. Τὸ κατὰ Σάββατον ἑσπέρας ψαλλόμενον Θεοτοκίον ἑκάστου ἐνορδίνου ἤχου. Ὡς τὸ Δογματικὸν τοῦ Α'. ἤχου « Τὴν Παγκόσμιον δόξαν ». Τὸ Δογματικὸν τοῦ Β'. ἤχου « Παρῆλθεν ἡ σκυὰ τοῦ νόμου ». Τοῦ τρίτου ἤχου « Πῶς μὴ Θαυμάσωμεν τὸν Θεανδρικόν σου τόκον Πανσεβάσμιε; ». Τοῦ Δ'. ἤχου « Ὁ διὰ σὲ Θεοπάτωρ Προφήτης Δαυὶδ » κτλ. Τῶν Πλαγίων ἤχων. (Ἴδε Ὀκτόηχον). Λέγεται Δογματικὸν, ἐπειδὴ ἡ ποίησις τοῦ Τροπαρίου ἔγινε ὁρισμένως κυρίως διὰ Δοξαστικὸν, διὸ καὶ προεκφωνεῖται τὸ « Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι» διὰ τὴν Θεολογικὴν ὑπόθεσιν τῆς Εἰσόδου, «Σοφία ὀρθὴ»

Σοφία δὲ, « Θεὸς », καὶ εἰς τὸ ὁποῖον (Τροπάριον) ἐμπεριέχεται ἡ περὶ τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου ἀληθὴς καὶ καθαρὰ ἔννοια, ἡνομένη μὲ τὴν τῆς Θεολογίας τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὴν ὁποίαν προεικόνισεν ἡ Ἁγία Γραφὴ τυπικῶς μὲ τὴν μαρτυρίαν τῶν θεηγόρων προφητῶν. « Πύλη ἐπουράνιος, Οὐρανὸς καὶ Ναὸς τῆς Θεότητος. Ὡς γὰρ ἡ βάτος οὐκ' ἐκέετο καταφλεγομένη. Παρέστη ἡ Βασίλεισα ἐκ δεξιῶν σου. (Ἐξ' ὅλων δὲ τῶν Δογματικῶν τῶν ὀκτὼ ἤχων, ἴδε τὸ Ε'. «Ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ »).

Δολίχουρος. Ἡ Δολιχόουρος. Ἐξαιρετικός τις κανῶν τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιητικῆς, ὁ ὁποῖος συμβαίνει νὰ γίνῃ σπανίως εἰς στίχον, ὅστις ἐπιδέχεται, ἐξ' ἀνάγκης, νὰ λάβῃ εἰς λέξιν κάμμίαν συλλαβὴν περισσοτέραν. Ἡ ὁποῖα συλλαβὴ, ὄχι μόνον παρεκτρέπει τὸν κανόνα τῆς Μελοποιΐας, ἀλλὰ βιάζει, καὶ τὸν Μελοποιὸν διὰ νὰ παρεκτραπῇ τῆς μουσικῆς ὀρθογραφίας, καὶ ν' ἀλλάξῃ τὸν ῥυθμὸν, τὴν σύνθεσιν τῆς μελῳδικῆς γραμμῆς ἐπὶ τῆς περιττευούσης συλλαβῆς ἐκείνης. Ὡς ὁ Στίχος « Τῷ βοηθήσαντι Θεῷ ἐν Αἰγύπτῳ τῷ Μωσῇ, καὶ δι' αὐτοῦ τὸν Φαραὼ πανστρατιᾷ βυθίσαντι. κτλ ». Ἐνταῦθα εἰς τὴν λέξιν, πανστρατιᾷ, ὁ τελεικὸς φθόγγος (ἡ συλλαβὴ) ᾷ, περιττεύει εἰς τὸν στίχον· ὁ ὁποῖος περιττεύων φθόγγος χαλνὰ καὶ τὸν ῥυθμὸν, καὶ τὴν ἀπαιτουμένην μελῳδικὴν γραμμὴν τῆς Μουσικῆς θέσεώς τε καὶ συνθέσεως, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἡ τετρασύλλαβος « Πανστρατιᾷ » πανστρατὶ τρισύλλαβος. Ἡ περιττεύουσα αὕτη συλλαβὴ τοῦ ποιητικοῦ μέτρου, βεβαίως παριστᾷ καὶ ἕνα φθόγγον περισσότερον καὶ εἰς τὸ μουσικὸν μέτρον, διότι, ἐν ᾧ ἡ κανονικὴ σύνθεσις τῆς μουσικῆς θέσεως, καὶ τῆς μελῳδικῆς γραμμῆς θὰ σύγκειται ἀπὸ 8. φθόγγους ἢ χαρακτῆρας, ἤτοι ἀπὸ δύο μουσικοὺς πόδας τετρασήμους, καὶ ὅμως, ἀντὶ 8. παριστάνεται μὲ φθόγγους ἢ χαρακτῆρας 9. καὶ ὁ β'. ποῦς τῆς κανονικῆς γραμμῆς φαίνεται πάντι συγκεχυμένος. Ὡς

Ἐν ᾧ οἱ πόδες πρέπει νὰ εἶναι καὶ οἱ δύο κατὰ συζυγίαν τετράσημοι ὁριστικῆς καταλήξεως· καὶ ὁ δεύτερος ποῦς γίνεται πεντάσημος κατὰ περίοδον ἀορίστου καταλήξεως· καὶ μεταβάλεται ὁ ποῦς ἀπὸ τὸ ἔρρυθμον, εἰς πόδα ἔμμετρον, ὅστις παριστᾷ τὴν παρεκτροπὴν, καὶ ποιεῖ τὴν ποίησιν φύσι Δολίχουρον. Εἰς τὰς νεοτέρας ὅμως τοῦ Εἱρμολογίου καὶ Τριῳδίου ἐκδόσεις τῆς Βενετίας ἐδιορθώθη τοῦτο καὶ ἀντὶ Πανστρατιᾷ, φέρουσι τὸ « Πανστρατὶ βυθίσαντι ».

Δόξα Πατρί. Τὸ πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον ἀναφερόμενον διὰ τὴν Τρισυπόστατον καὶ ἀδιαίρετον Θεότητα καὶ προψαλλόμενον κείμενον « Δόξᾳ τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι » εἰς τὴν στιχολογίαν τῆς β'. στάσεως τῶν τυπικῶν, πρὸς τὴν ἐπῴδιον ἐκφώνησιν τοῦ Θεολογικοτάτου Μαθήματος « Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ Ἀθάνατος ὑπάρχων ». 2) Τὸ στιχολογικῶς προψαλλόμενον κείμενον τοῦ Δογματικοῦ τροπαρίου, τοῦ Ἑωθινοῦ, κτλ. εἰς κάθε τελευταῖον ἢ προτελευταῖον στίχον Κανόνος, κτλ.

Δόξα σοι. Ἡ πρὸς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, καὶ χρεωστικῶς ἐκφωνουμένη εὐχαριστήριος φωνὴ «Δόξα σοι Κύριε ! Δόξα σοι ! ». 2) Ὕμνος Ἀγγελικὸς, εὐχαριστήριος Δοξολογία διὰ τὴν φιλάνθρωπον συγκατάβασιν τοῦ Θεανθρώπου, καὶ πρώτην παρουσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃν ψάλλομεν καὶ οἱ γηγενεῖς κατὰ μίμησιν ἐκείνων, ἀκαταπαύστως βοῶντες « Δόξα ἐν Ὑψίστις Θεῷ καὶ ἐπὶ Γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδωκία ». 3) Κλάδος τις δραστήριος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς οὗ τὸ μέλος πεποικιλμένον καὶ ἐπεισαγωγικὸν μὲ τὴν ἐναρμόνιον ἔξω φθορὰν τοῦ ἡμιφθόρου ♯, ἥτις καλεῖται Τουρκιστὶ « Νησαμπούρ ».

Δοξαστάριον. Βιβλίον τι μουσικὸν, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται ὅλα τὰ Δοξαστικὰ Ἰδιόμελα μέλη. 2) Δοξαστάριον, ὁ καλεῖται « Στιχηράριον Σύντομον ἢ Νέον » Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. 3) Δοξαστάριον, ὁ καλεῖται « Στιχηράριον Ἀρχαῖον ἢ Παλαιὸν » Ἰακώβου Πρωτοψάλτου.

Δοξολογία. Κλάδος τις σημαντικὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. 2) Στιχολογία εὐχαριστηρίου Ὕμνου. 3) Ἡ διὰ τὴν εἰς ἡμᾶς εὐσπλαχνίαν τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ ψαλλομένη Εὐχαριστήριος Ἀγγελικὴ Δοξολογία εἰς διαφόρους ἤχους. (Ἴδε Δόξα σοι).

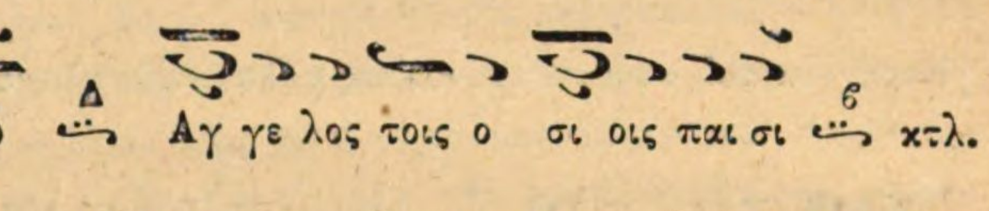
Δοῦλοι Κύριον. Πολυέλεος (Ψαλτηρίου) Ἀρχαιότατος (Ψαλ. 134) Ψαλλόμενος κατὰ τὴν ἀκολουθείαν τοῦ ὄρθρου εἰς διαφόρους ἤχους. 2) Κλάδος τις σημαντικὸς τῆς Ἐκκλ. μουσ. μακροσκελὴς καὶ πολύστιχος Ψαλλόμενος εἰς διαφόρους ἤχους.

Δοχαὶ καὶ Δοχή. Τὰ ἀργὰ ἢ Μεγάλα Προκείμενα τῶν Ἑσπερινῶν τῆς ὅλης Ἑβδομάδος. Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖ-

ται τὸν Κύριον. (ψαλλ. 133). Κύριος εἰσακούσεταί μου. (ψαλλ. 4). Τὸ ἔλεός σου Κύριε καταδιώξειμε (ψαλλ. 22). Ὁ Θεὸς ἐν τῷ ὀνόματί σου σῶσον με. (ψαλλ. 53). Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου. (ψαλλ. 120). Ὁ Θεὸς ἀντιλήπτωρ μου εἶ. (ψαλλ. 58). Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. (ψλλ. 92). Τὰ ἐν τῇ Μ. τεσσαρακοστῇ ψαλλόμενα Μεγάλα Προκείμενα κατὰ πάσαν Κυριακὴν ἑσπέραν «Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου. (ψαλλ. 68). Ἔδωκας κληρονομίαν. (ψλλ. 60). Τούτων τῶν Προκειμένων, τὰ μὲν ὁμαλὰ καὶ σύντομα, λέγονται «Προκείμενα μικρὰ» Ὡς καὶ τὰ ἐν τῇ Διακαινησίμῳ ἑβδομάδι κατὰ πάσαν ἡμέραν ψαλλόμενα Προκείμενα «Τὶς Θεὸς Μέγας. (ψαλλ. 76). Ὦ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ Οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ Γῇ. (ψαλλ. 134). Φωνή μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα. (ψαλλ. 76). Ἐνώτισε ὁ Θεὸς τὴν προσευχήν μου. (ψαλλ. 54)· Ἀγαπήσω σε Κύριε ἡ Ἰσχύς μου.)ψαλλ. 17). Ἔδωκας κληρονομίαν (ψαλλ. 60). κτλ.» Ἴδε Ἀνθολογία Μουσικῆς.) Τὰ δὲ τούτων Ἀργὰ, λέγονται « Δοχαὶ ἢ Μεγάλα Προκείμενα ». ἐξ ὧν τὰ τῆς ἑβδομάδος εἶναι τεχνικῶς τονισμένα εἰς ὀκτὼ ἤχους, κατὰ τὸ ἀνάμικτον εἶδος τῶν Ἀργῶν καὶ Μεγάλων Ἀνοιξανταρίων, καὶ κατὰ τὸ εἶδος τῆς παραγορδῆς, κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Α'. καὶ Β'. στίχου τῶν Ἀνοιξανταρίων Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλου. Ταῦτα δὲ πάντα εἰσὶν ἐξηγημένα παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων, καὶ διατηρῶνται σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφεις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς μουσικῆς, εἰς τὴν Καμάραν ἤτοι Βιβλιοθήκην, τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχείου τοῦ Παναγίου Τάφου, κατὰ τὸ Φανάρι.

Δροσοβόλον μὲν τὴν κάμινον εἰργάσατο. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ζ'. ᾠδῆς λ. β'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου. 3)

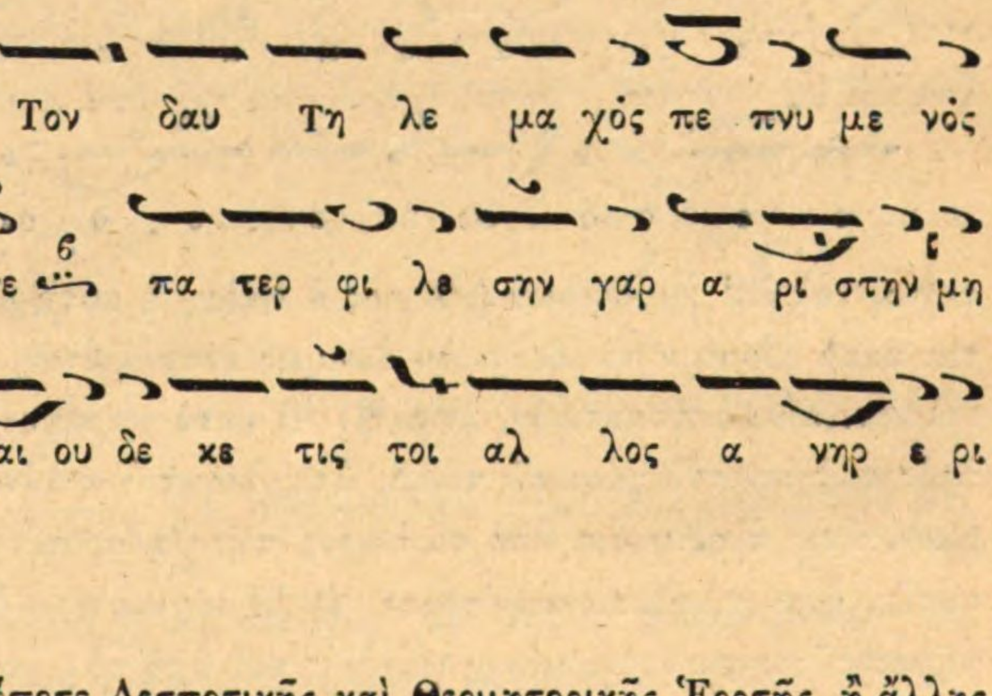
Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ζ'. ᾠδῆς λ. β'. ἤχου. Γένους Χρωματικοῦ· λ. βου

(Ἰδὲ Εἱρμολ. Καταβασ.).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ψ· τῆς Ὀδυσσείας « Τὸν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ηὔδα ». (Ἰδὲ στίχον 123)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα

τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος λ. Β'. βου

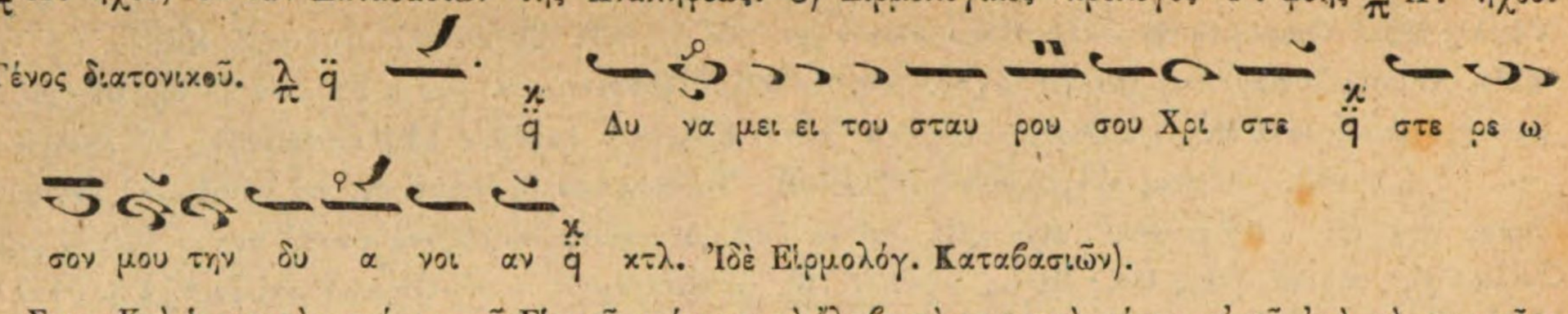

Δύειρμον καὶ δύειρμος. Ὁ διπλοὺς Κανὼν οἱασδήποτε Δεσποτικῆς καὶ Θεομητορικῆς Ἑορτῆς, ἢ ἄλλης Μεγάλης Ἑορτῆς, ἢ τῆς καθημερινῆς Ἀκολουθίας. 2) Κανὼν, ὁποῖος ἔχει εἰς τὴν αὐτὴν ᾠδήν του δύο κατὰ προλόγους Εἱρμοὺς, οἱ ὁποῖοι ὑπάγονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ᾠδήν. Ἐξ ὧν, τοῦ μὲν Α'. Κανόνος ψάλλεται ὅλος ὁ Εἱρμὸς ὡς εἰς πρόλογον, ὅστις φέρει εἰς τὰς γραμμᾶς του τὰ δηλοτικὰ εἰσαγωγικὰ «« Τοῦ δὲ Β'. Κανόνος, ὁ Εἱρμὸς ἀναφέρεται ἐπὶ κεφαλῆς, μόνον ὁρισμὸς κατὰ πρόλογον. 3) Δύειρμος, ἡ ἀνάγνωσις τῆς Ἀκροστιχίδος τῆς καθημερινῆς λυτῆς Ἀκολουθίας, ἥτις ἔχει δύο κανόνας ἀνομοίους ὧν ὁ Εἱρμὸς ἀναφέρεται ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν κατὰ ὁρισμὸν, μόνον ὁ πρόλογος· εἰς δὲ τὸ τέλος ἑκάστης ᾠδῆς ἀναφέρεται ὁ στίχος τοῦ Εἱρμοῦ ὁλόκληρος, μετὰ δηλοτικὰ σημεῖα τῶν εἰσαγωγικῶν. «« ««

Δυνάμει τοῦ Σταυροῦ σου Χριστέ. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Γ'. ᾠδῆς

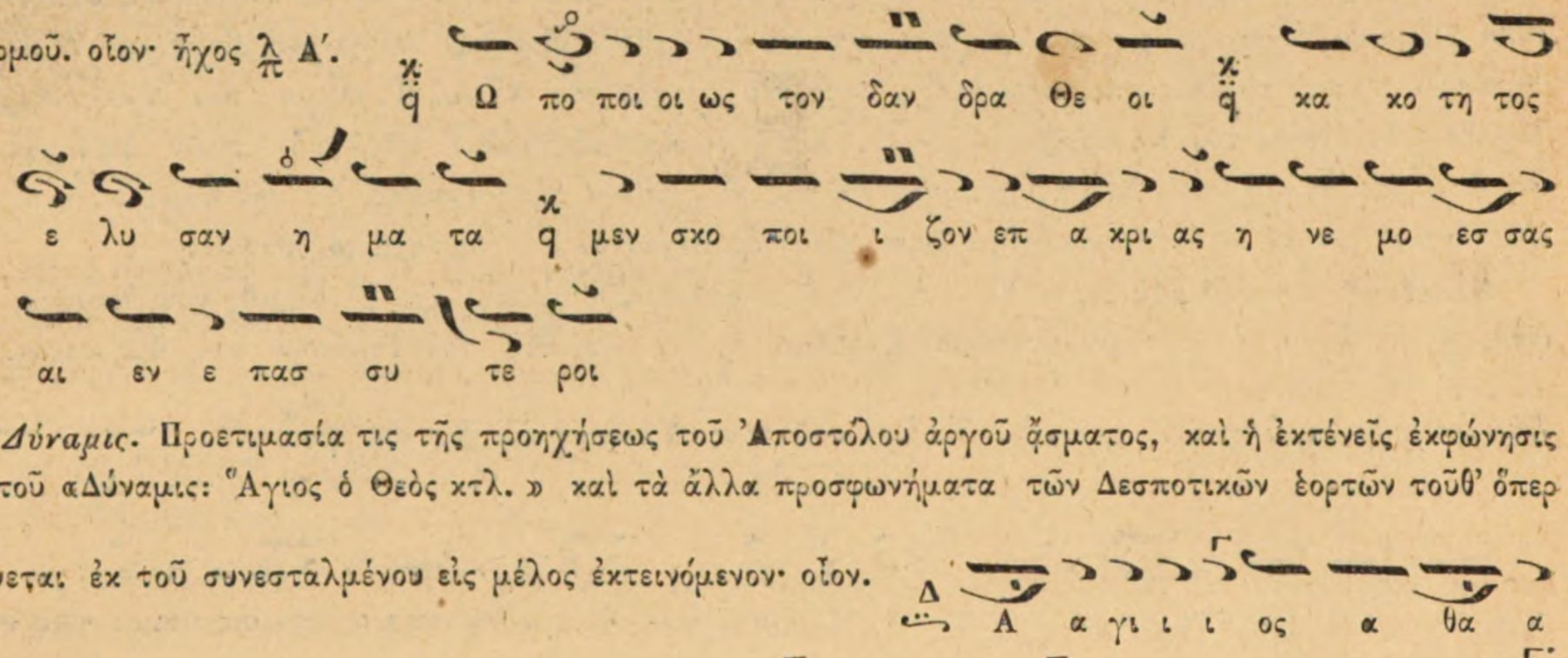
λ Α'. ἦχου, ἐκ τῶν Καταβάσιῶν τῆς Ἀναλήψεως. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Γ'. ᾠδῆς λ Α'. ἦχου.

Γένος διατονικοῦ. λ

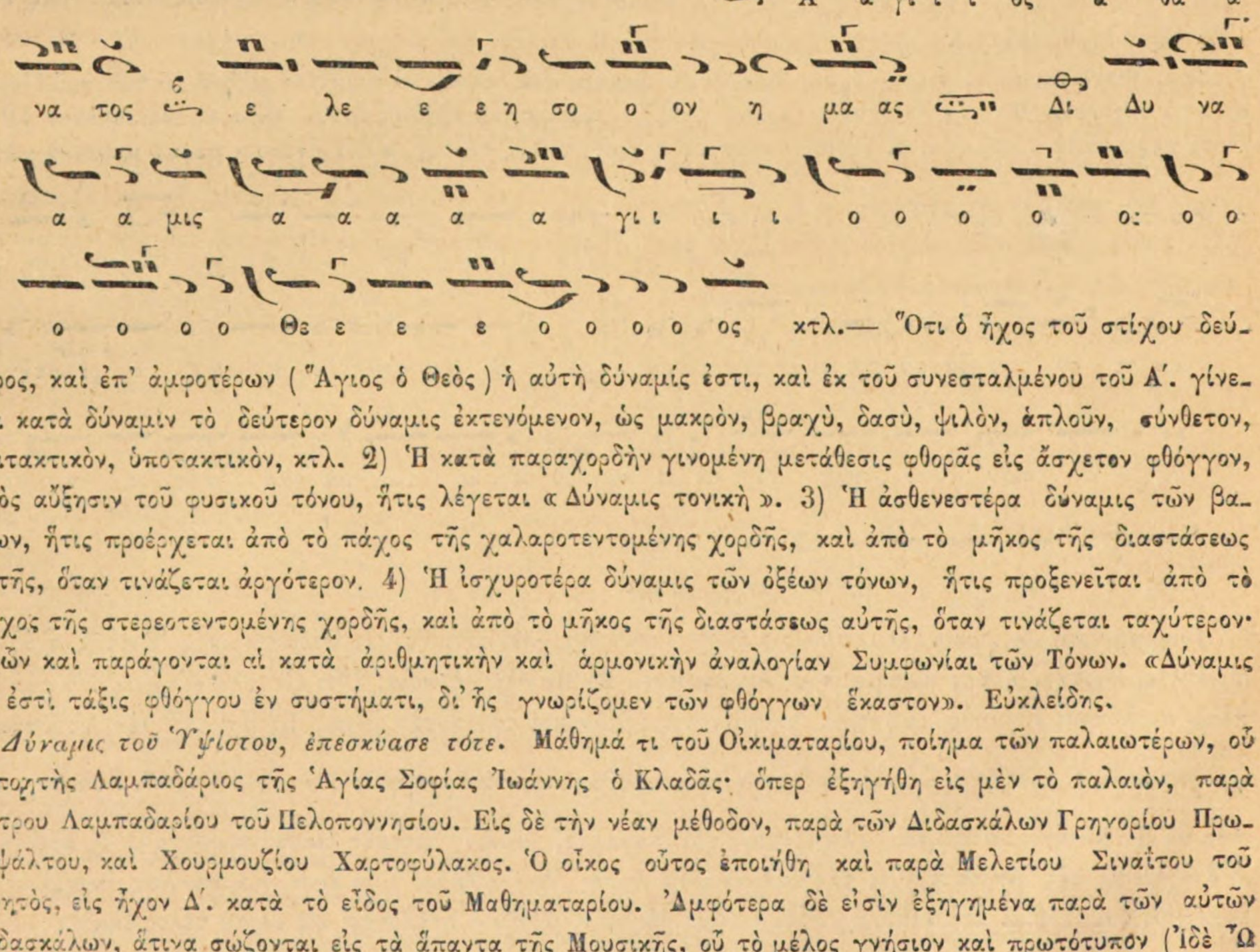
Σημ. Καὶ ὁ ποιητὴς τούτου τοῦ Εἱρμοῦ φαίνεται νὰ ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα αὐτοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Π. τῆς Ὀδυσσείας «Ὦ πόποι, ὡς τὸν δ' ἄνδρα Θεοὶ κακότητος ἔλυσαν». (Ἴδε στίχον 364). διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε δύο στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ

Εἱρμοῦ. οἷον· ἦχος λ Α'.

Δύναμις. Προετιμασία τις τῆς προηχήσεως τοῦ Ἀποστόλου ἀργοῦ ἄσματος, καὶ ἡ ἐκτένεῖς ἐκφώνησις αὐτοῦ «Δύναμις: Ἅγιος ὁ Θεὸς κτλ.» καὶ τὰ ἄλλα προσφωνήματα τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν τοῦθ' ὅπερ

γίνεται ἐκ τοῦ συνεσταλμένου εἰς μέλος ἐκτεινόμενον· οἷον.

κτλ.— Ὅτι ὁ ἦχος τοῦ στίχου δεύτερος, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων (Ἅγιος ὁ Θεὸς) ἡ αὐτὴ δύναμίς ἐστι, καὶ ἐκ τοῦ συνεσταλμένου τοῦ Α'. γίνεται κατὰ δύναμιν τὸ δεύτερον δύναμις ἐκτενόμενον, ὡς μακρὸν, βραχὺ, δασὺ, ψιλὸν, ἁπλοῦν, σύνθετον, ἐπιτακτικὸν, ὑποτακτικὸν, κτλ. 2) Ἡ κατὰ παραχορδὴν γινομένη μετάθεσις φθορᾶς εἰς ἄσχετον φθόγγον, πρὸς αὔξησιν τοῦ φυσικοῦ τόνου, ἥτις λέγεται «Δύναμις τονικὴ». 3) Ἡ ἀσθενεστέρα δύναμις τῶν βαρέων, ἥτις προέρχεται ἀπὸ τὸ πάχος τῆς χαλαροτεντομένης χορδῆς, καὶ ἀπὸ τὸ μῆκος τῆς διαστάσεως αὐτῆς, ὅταν τινάζεται ἀργότερον. 4) Ἡ ἰσχυροτέρα δύναμις τῶν ὀξέων τόνων, ἥτις προξενεῖται ἀπὸ τὸ πάχος τῆς στερεοτεντομένης χορδῆς, καὶ ἀπὸ τὸ μῆκος τῆς διαστάσεως αὐτῆς, ὅταν τινάζεται ταχύτερον· ἐξ ὧν καὶ παράγονται αἱ κατὰ ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν Συμφωνίαι τῶν Τόνων. «Δύναμις δὲ ἐστὶ τάξις φθόγγου ἐν συστήματι, δι' ἧς γνωρίζομεν τῶν φθόγγων ἕκαστον». Εὐκλείδης.

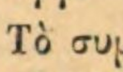
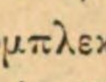
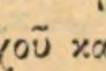
Δύναμις τοῦ Ὑψίστου, ἐπεσκύασε τότε. Μάθημά τι τοῦ Οἰκιματαρίου, ποίημα τῶν παλαιωτέρων, οὗ ὁ ποιητὴς Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς· ὅπερ ἐξηγήθη εἰς μὲν τὸ παλαιὸν, παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. Εἰς δὲ τὴν νέαν μέθοδον, παρὰ τῶν Διδασκάλων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Ὁ οἶκος οὗτος ἐποιήθη καὶ παρὰ Μελετίου Σιναΐτου τοῦ Κρητὸς, εἰς ἦχον Δ'. κατὰ τὸ εἶδος τοῦ Μαθηματαρίου. Ἀμφότερα δὲ εἰσὶν ἐξηγημένα παρὰ τῶν αὐτῶν Διδασκάλων, ἅτινα σώζονται εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ πρωτότυπον (Ἰδὲ Ὦ Πανύμνητε Μήτηρ).

Δώριος. Ὁ κατὰ τὸ ἦθος Ἀξιοματικὸς καὶ Ἡγεμονικὸς Πρῶτος ἦχος. 2) Ὁ Μεγαλοπρεπέστατος

καὶ ἀρχαιώτατος Νόμος, καὶ πρώτιστος πάντων τῶν Ἁρμονιῶν ἢ Ἤχων Δώριος ἦχος. « Ἁρμονίαν καλλίστην ἡρμοσμένος. Δωρίστι, ἀλλ' οὐκ Ἰαστὶ, οἶομαι δὲ οὐδὲ Φρυγιστὶ, οὐδὲ Λυδιστὶ, ἀλλ' ἥπερ μόνη Ἑλληνική ἐστιν Ἁρμονία. κτλ. ». Ἀριστείδης Κουϊντιλιανός.

Ε.

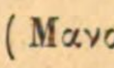
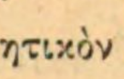
Ε, ε, Ἒψιλὸν, τὸ πέμπτον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Ἡ δευτέρα φωνὴ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων τῆς Ἑλλ. γλώσσης. 3) Ἡ δευτέρα προσῳδιακὴ φωνὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλ. μουσ. 4) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ συμφώνου Τ, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Τε, ἐπὶ τῶν κοινῶν Τετραχόρδων καὶ τῆς παραλλαγῆς τῶν Ἀρχαίων. 5) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ συμφώνου Ν, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Νε, ἐπὶ τῆς διαπασῶν τῆς ἀρχαίας παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγ. Ἀμβροσίου Μεδιολάνων. 6) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ συμφώνου Κ, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Κε, ἐπὶ τοῦ Τροχοῦ καὶ τῆς διὰ πασῶν τῆς παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου. 7) Φωνῆεν, ὅπερ ἐνεκρήθη πρῶτος φθόγγος ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους εἰς τὴν ἀνέκαθεν Μουσικὴν, οὗ ἡ συμπλοκὴ μετὰ τοῦ συμφώνου Τ, Ν, Κ, ἔγινε θεμέλιον καὶ ἀρχὴ τῶν φθόγγων τῆς Μουσικῆς. Καὶ εἰς μὲν τὴν παραλλαγὴν τῶν κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Μουσ. τῶν Ἀρχαίων, πρῶτος φθόγγος διὰ τοῦ Ε, εἶναι ὁ Τε. Εἰς δὲ τὴν ἀρχαίαν παραλλαγὴν τῆς Ἐκκλ. Μουσ. τῆς διὰ πασῶν τῆς μεθόδου τοῦ Ἁ. Ἀμβροσίου Μεδιολάνων, πρῶτος φθόγγος διὰ τοῦ Ε, εἶναι ὁ Νέ. Εἰς δὲ τὴν παραλλαγὴν τοῦ ἀρχαιοτάτου Τροχοῦ, τοῦ Πενταχόρδου συστήματος, ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ Δωρίου ἢ Α'. ἤχου, εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς νέας μεθόδου τῆς Ἐκκλ. Μουσ. εἶναι ὁ Κε. « Τοῦ δὴ πρώτου συστήματος ὅπερ ἐστὶ Τετράχορδον, ὁ μὲν πρῶτος διὰ τοῦ Ε προῆκτε φθόγγος, κτλ. » (Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος).

Ε, ε. Ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον, ἀντὶ τοῦ πέντε, Πέμπτος, τὸ δηλοῦν τὸ ὑπερβατὸν μέτρον τῶν ὑπερβασίμων χαρακτήρων τῆς ποσότητος· τῆς Ὑψιλῆς μὲν, ἀριστερόθεν τοῦ σώματος , , τῆς χαμηλῆς δὲ, συνθέτως . 2) Ὡς τακτικὸν, ἦχος Ε'. ᾠδὴ Ε'. κτλ. 3) Ἡ μετὰ τὸ ἴσον τοῦ προσλαμβανομένου Πέμπτη μαρτυρικὴ βάσις τοῦ μονοσυλλάβου φθόγγου Νε, τῆς μεθόδου τοῦ Ἁ. Ἀμβροσίου Μεδιολάνων.

Ε

Ε. Μεγάλον καὶ ἁπλοῦν, σημεῖον, ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Τρίτης Διεζευγμένων τῆς ἀρχαίας Ἑλλ. Μουσ., τὸ ἁπλοῦν τοῦ σημείου δηλοῖ τὴν ἐπὶ τὴν βαρύτητα καταμέτρησιν τοῦ φθόγγου αὐτοῦ, ὃ συνεπιγράφετο μετὰ τοῦ ἀνεστραμμένου πῖ Π, οὕτος Ε, ἢ οὕτως ΕΠ. Ἐτίθετο δὲ τοῦτο τὸ

Π

ἁπλοῦ ἐψιλὸν ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως ὡς σημεῖον ποσότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλλ. Μουσ. καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Ὁ δὲ Μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται κυρίως εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Ε, ὁ φθόγγος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, ἄρσεως βραχείας, ὡς · εἰ δὲ ἐστιγμένον Ε·, ὁ φθόγγος αὐτοῦ ἐλεγίζετο κενὸς μακρὸς, ἄρσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς . (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς, Ἀνώνυμον Σύγγραμμα τύπ. Βακχείου τοῦ Γέροντος. Σελ. 78. καὶ 89)

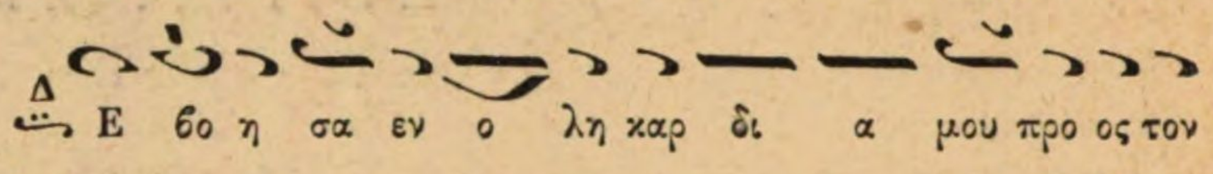
Ε'. Μεγάλον καὶ ὀξύτονον, σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Τρίτης Διεζευγμένων τῆς

ἀρχαίας Ἑλλ. Μουσ. ἡ ἐπὶ τοῦ σημείου ὀξεῖα δηλοῖ τὴν ἐπὶ τὴν ὀξύτητα καταμέτρησιν τοῦ φθόγγου αὐτοῦ Ε΄.

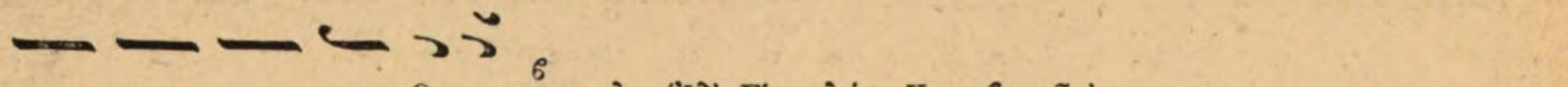
ὁ δὲ Μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται κυρίως εἰς τὸ Τετράχορδον τῶνΔ ιεζευγμένων (ὡς καὶ τὸ ἁπλοῦν Ε), Τροχαϊκῶς καταμετρούμενον ἐπὶ τὴν ὀξύτητα· οὗ ἡ καταμέτρησις γίνεται ἀπὸ τὴν χορδὴν τῆς Μέσης. (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος. σελ. 7).

ΕΒΟΗΣΑ ἐν ὅλη καρδίᾳ μου. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος ς΄. ᾠδῆς λ πβ΄. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Ἀποκρέῳ Κυριακῆς. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς΄. ᾠδῆς λ πβ΄. ἤχου.

Γένος Χρωματικοῦ. λ π βον

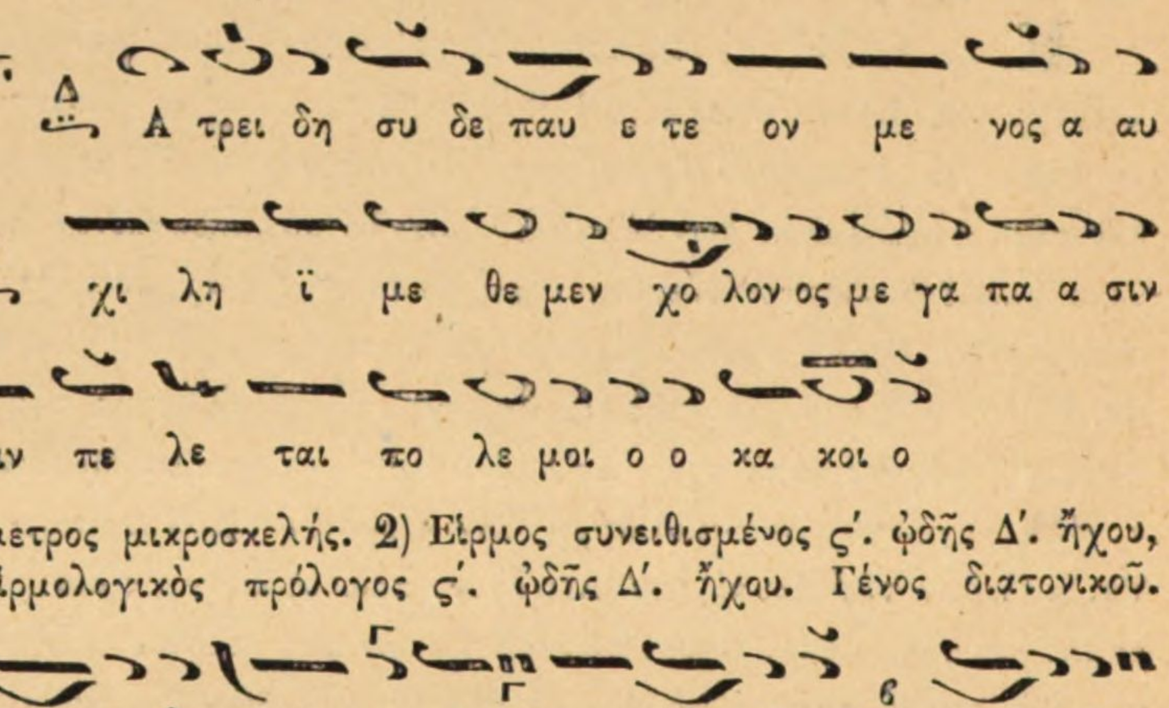
Δ Ε βο η σα εν ο λη καρ δι α μου προ ος τον

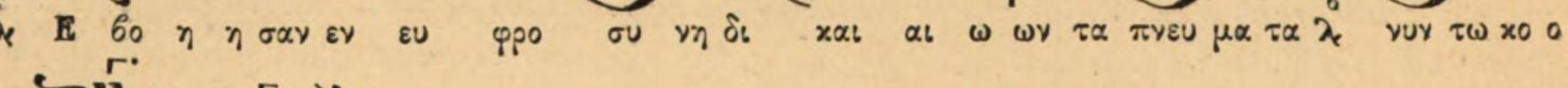
οι κτηρ μο να Θε ον κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι, ὁ Πατὴρ ἡμῶν Α. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Α. τῆς Ἰλ. «Ἀτρεΐδη, σὺ δὲ παῦε τεὸν μένος, ἀντὰρ ἔγωγε» (Ἴδε στίχον 282) διότι κάλιστα τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου

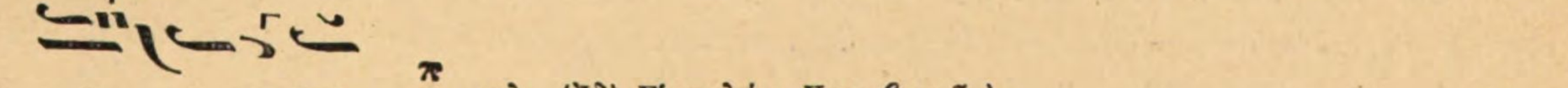
τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος λ Β΄. βου

Δ Α τρει δη συ δε παυ ε τε ον με νος α αυ

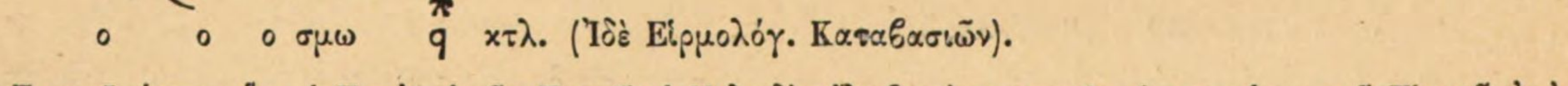

ταρ ε γω γε λυσ σομ Α χι λη ϊ με θε μεν χο λον ος με γα πα α σιν

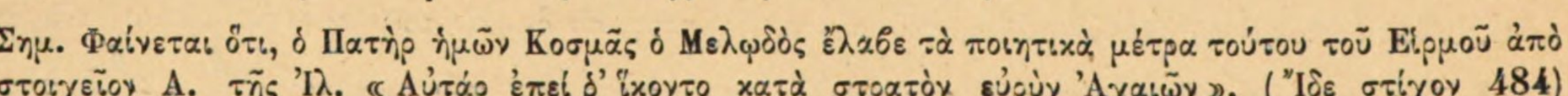

ερ χος Α χαι οι σιν πε λε ται πο λε μοι ο ο κα κοι ο

ΕΒΟΗΣΑΝ ἐν εὐφροσύνη. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμος συνειθισμένος ς΄. ᾠδῆς Δ΄. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῶν Βαΐων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς΄. ᾠδῆς Δ΄. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

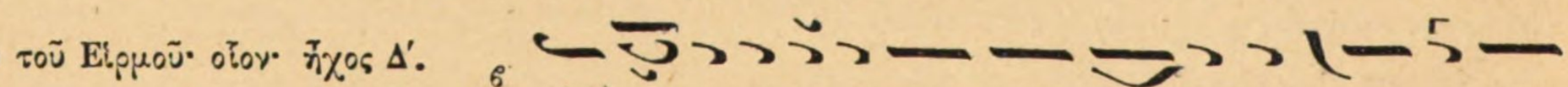

λ Ε βο η η σαν εν ευ φρο συ νη δι και αι ω ων τα πνευ μα τα λ νυν τω κο ο

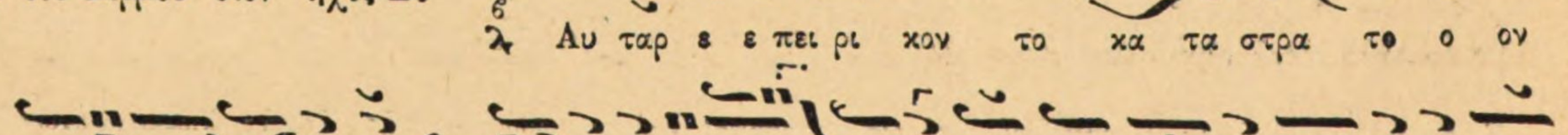

ο ο ο σμω κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

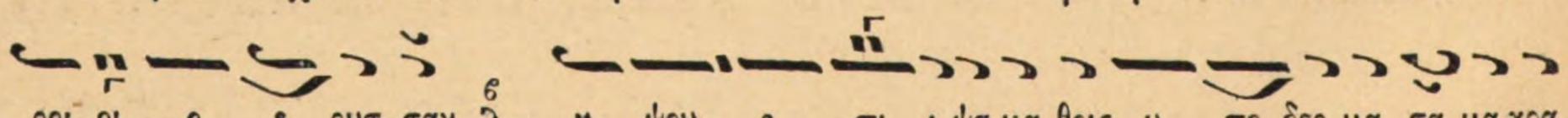
Σημ. Φαίνεται ὅτι, ὁ Πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Α. τῆς Ἰλ. «Αὐτάρ ἐπεί ῥ' ἵκοντο κατὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν». (Ἴδε στίχον 484) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος Δ΄.

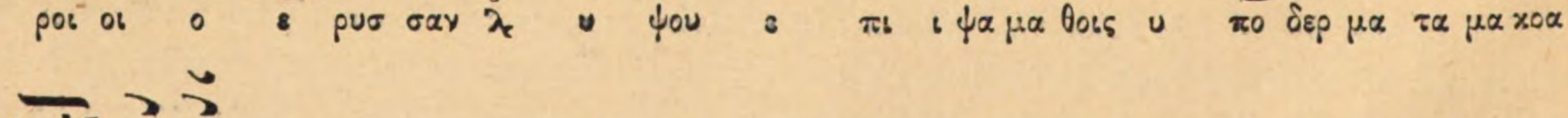
λ Αυ ταρ ε ε πει ρι κον το κα τα στρα τφ ο ον

ε ευ ρυν Α χαι ων λ νη α με ε ε ε εν οι γε με λαι· ναν επ η πει

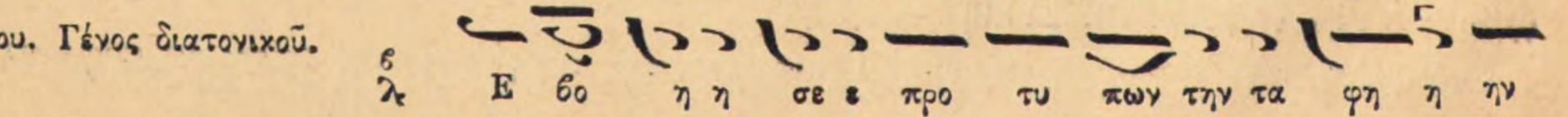

ροι οι ο ε ρυσ σαν λ υ ψου ε πι ι ψα μα θοις υ πο δερ μα τα μα κοα

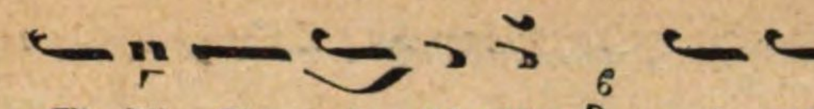

τα νυσ σαν

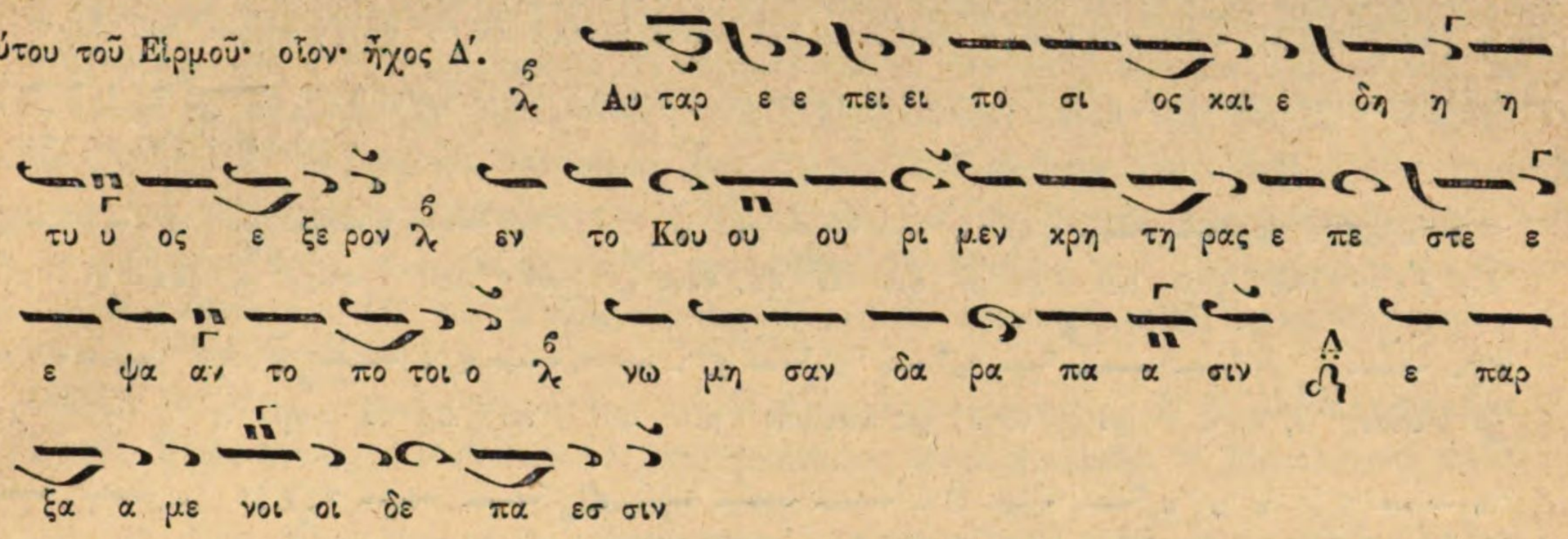
ΕΒΟΗΣΕ προτυπῶν τὴν Ταφὴν τὴν τριήμερον. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής· 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος ς΄. ᾠδῆς Δ΄. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς΄.ᾠδῆς Δ΄. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

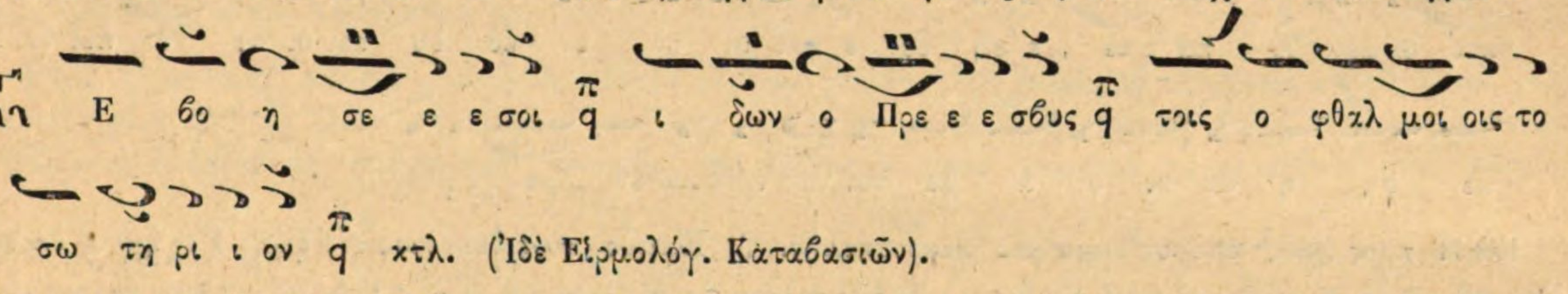
λ Ε βο η η σε ε προ τυ πων την τα φη η ην

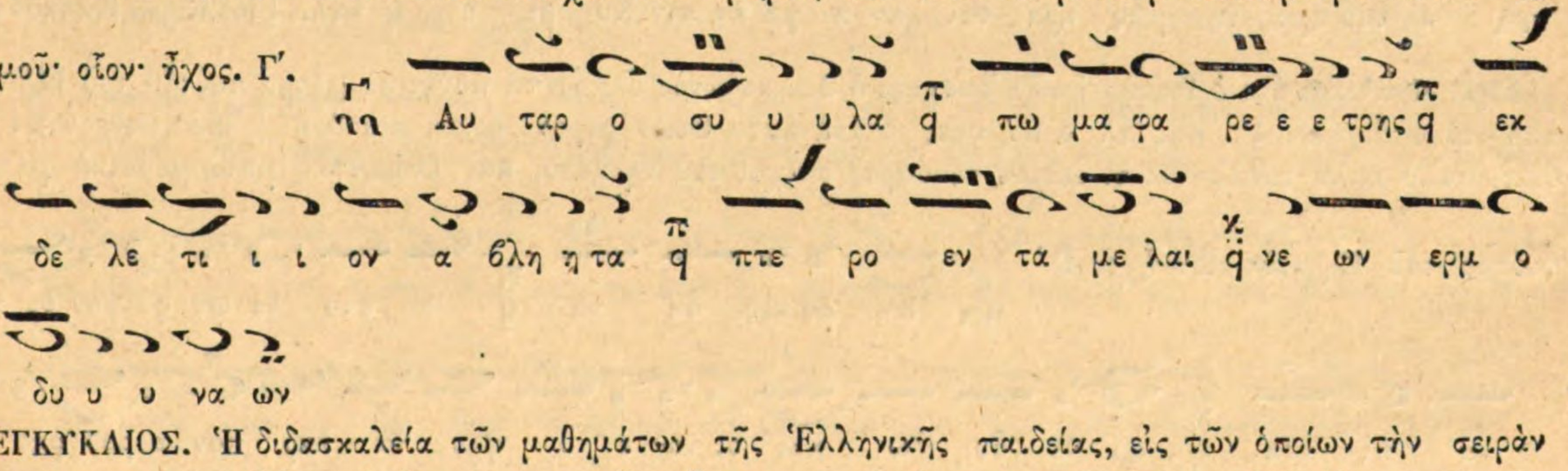
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα καὶ τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Α. τῆς Ἰλ. « Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο » (Ἴδε στίχον 469)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος Δ'.

ΕΒΟΗΣΕ ΣΟΙ, ἰδῶν ὁ Πρέσβυς. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος ς'. ᾠδῆς Γ'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Ὑπαπαντῆς. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλ. ς'. ᾠδῆς Γ'. ἤχου. Γένος ἐναρμονίου·

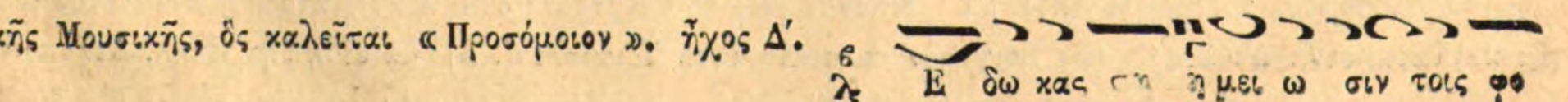
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Δ. τῆς Ἰλ. Αὐτὰρ ὃ σῦλα πῶμα φαρέτρης· ἐκ δ' ἕλετ' Ἰὸν » (Ἴδε στίχον 116) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε δύο στοίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος. Γ'.

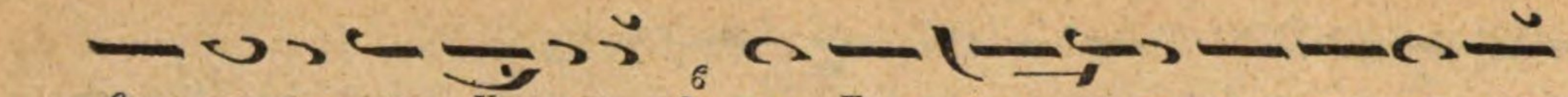

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ. Ἡ διδασκαλεία τῶν μαθημάτων τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, εἰς τῶν ὁποίων τὴν σειρὰν ἐμπεριέχεται καὶ ἡ διδασκαλεία τῆς Μουσικῆς, ἥτις παρὰ τῶν Ἀρχαίων ἐκαλεῖτο « Ὠδική ». Περὶ τῆς ὁποίας, μεγάλως ἐπιμελοῦντο οἱ πρόγονοι ἡμῶν Ἀρχαῖοι Ἕλληνες (Ἴδε Ὠδικὴ). 2) Ἡ διδασκαλεία τῶν μαθημάτων τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς, ἧς τὸ ἀντικείμενον εἶναι Α'. τὸ Σύντομον Στιχηράριον. Β'. τὸ Εἱρμολόγιον ἐν γένει, μετὰ τῶν εἰς αὐτὸ ὑπαγόντων μικτῶν καὶ ἀναμίκτων ἐκτάκτων μαθημάτων. Γ'. τὸ ἀργὸν Στιχηράριον. Δ'. τὸ Οἰκιματάριον. Ε'. τὸ Κρατηματάριον. ς'. ἡ Παππαδική· καὶ Ζ'. τὸ δεινὸν Μάθημα τῶν Ἀναγραμματισμῶν, τὸ Μαθηματάριον.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ. Πρόχειρόν τι μουσικὸν βιβλίον, ὅπερ ἑρμηνεύει περιληπτικῶς τὸ πρακτικὸν καὶ Θεωρητικὸν μέρος τῆς Μουσικῆς. (Ἴδε Θεωρητικόν).

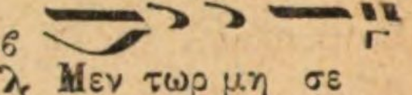
ΕΔΩΚΑΣ σημείωσιν. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Στιχηρὸν Προσόμοιον ἐκ τῶν Κλάδων τοῦ Δ'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Δ'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ. 4) Κλάδος σημαντικὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ὃς καλεῖται « Προσόμοιον ». ἦχος Δ'.

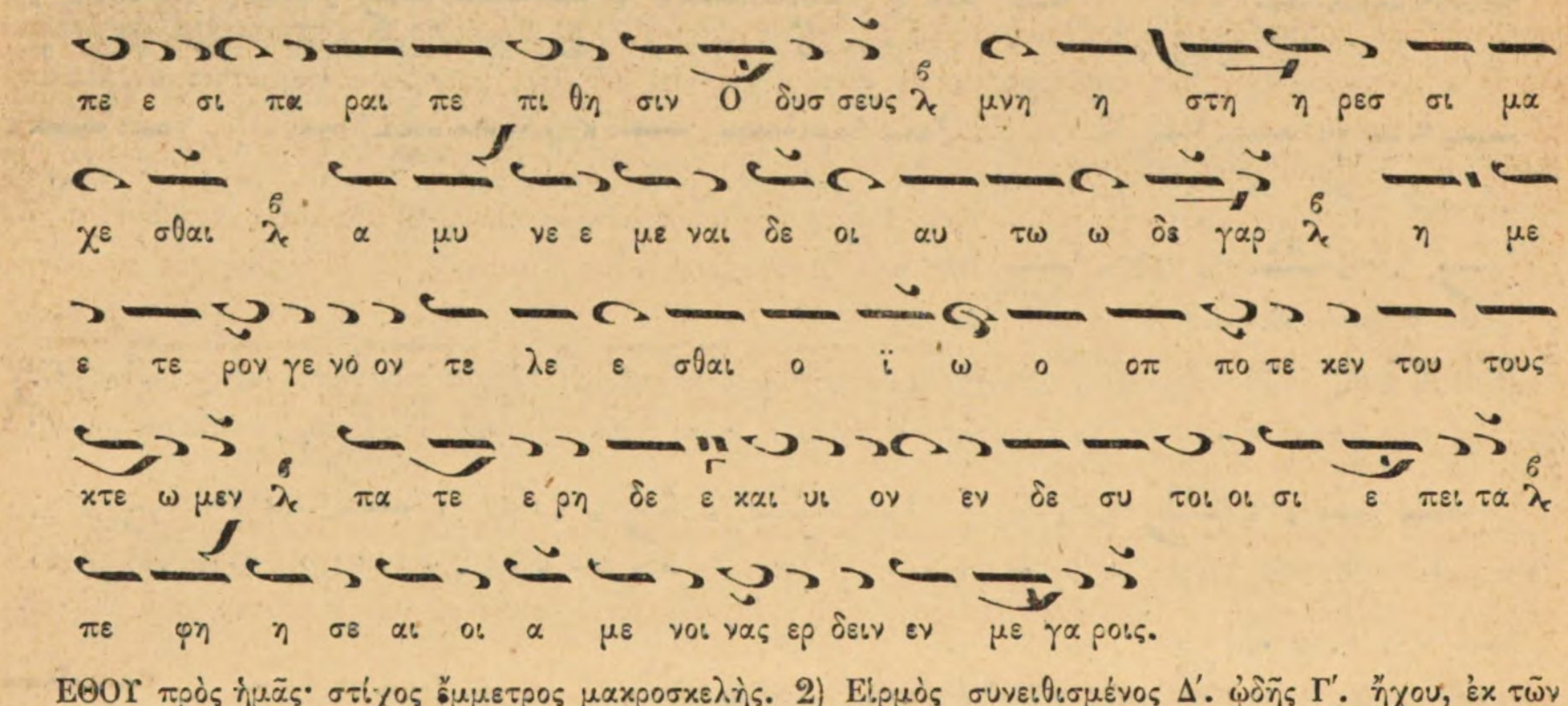

(Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Προσομοίου τούτου (Ἴσως Ἰωσὴφ ὁ Ὑμνογράφος) φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ μέτρα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Χ. τῆς Ὀδυσ. «Μέντωρ, μὴ σ' ἐπέεσοι παραιπεπίθησιν Ὀδυσσεὺς» (στίχ. 213)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε (καί τι πρὸς) στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ Μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ προσομοίου στίχου· οἷον· ἦχος. Δ'.

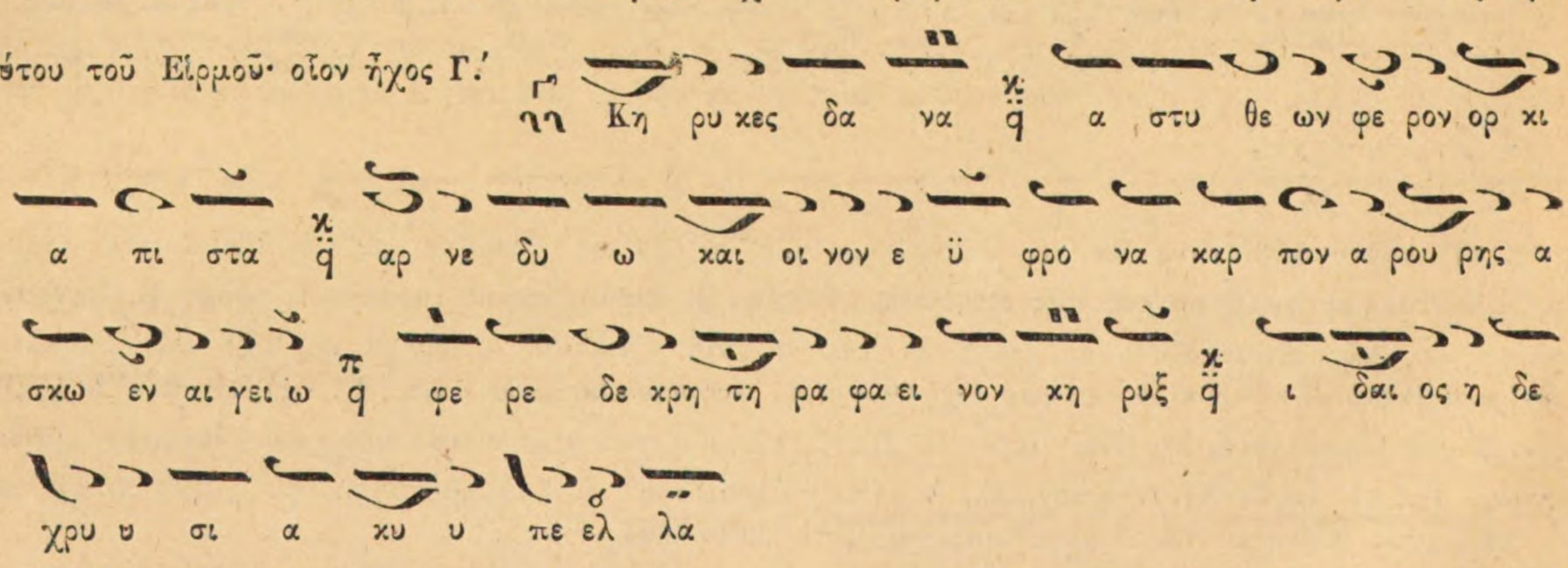

ΕΘΟΥ πρὸς ἡμᾶς· στίχος ἔμμετρος μακροσκελὴς. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Δ'. ᾠδῆς Γ'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ Γ'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Δ'. ᾠδῆς Γ'. ἤχου. Γένος ἐναρμονίου.

κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμ. Καταβασ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Γ. τῆς Ἰλ. «Κήρυκες δ' ἀνὰ ἄστυ Θεῶν φέρον ὅρκια πιστὰ» (Ἴδε στίχον 245)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον ἦχος Γ.'

ΕΙΔΗ καὶ ΕΙΔΟΣ τὰ συστηματικὰ σχήματα τῆς μουσικῆς κατὰ τοὺς κανόνας ἐν γένει τῆς τε ξενικῆς (ἐξωτερικῆς) καὶ Ἐκκλησιαστικῆς μελοποιΐας, ἅτινα ὑπάγονται κυρίως, εἰς σχήματα τέσσαρα. 2) Τὰ εἴδη τῆς ἐξωτερικῆς μελοποιΐας Α'. Ταξὶμ ὡς (Παρακλητικὴ ἢ Προοίμηον). Β'. Γιορούκ Σεμαΐ ὡς (Στιχολογία σύντομος, ἢ Εἱρμολογικὸς.) Γ'. Μπεστὲ (ὡς τὸ στιχηρὸν μετὰ κρατήματος, ἢ ἀνάμικτον μάθημα καὶ ἔκτακτον). Δ'. Σαρκὶ, (ὡς Στιχηρὸν τακτικὸν κατὰ Ἰδιόμελον(. 3) Τὰ εἴδη τῆς Ἐκκλ. μελοποιΐας. Α'. τὸ Στιχηράριον τὸ κατὰ σύντομον· Β'. Τὸ Εἱρμολόγιον, τὸ Εἱρμολογικὸν ἐν γένει εἶδος· Γ'. Τὸ Στι-

χηράριον τὸ κατ' ἀργὸν, καὶ Δ'. Τὸ Παππαδικὸν εἶδος. 4) Τὰ εἴδη τῆς ψαλμῳδίας, ἅτινα ὑπάγονται εἰς τὰ Ἐκκλ. μέλη· εἶναι δὲ ταῦτα. Ἀνοιξαντάρια ἢ Τριαδικοὶ Ὕμνοι. Κεκραγάρια, Δοξαντάρια, ἢ Δοξαστάρια Στιχηρὰ, Δοχαὶ ἢ Προκείμενα Μεγάλα, Τροπάρια, Ἀπολυτκια, Ἀναστάσιμα, Καθίσματα, Ὑπακοαὶ, Ἀντίφωνα, Πολυέλεοι, Πασαπνοάρια, Κανόνες, Καταβασίαι, Ἐξαποστειλάρια, Αἶνοι, Προσόμοια, Ἰδιόμελα, Ἑωθινὰ, Δοξολογίαι, Ἀσματικὰ, Μαθήματα, Τυπικὰ, Μακαρισμοὶ, Εἰσοδικὰ, Τρισάγια, Ἀλληλουάρια, Χερουβικὰ, Κοινωνικὰ, Καλοφωνικοὶ Εἱρμοὶ, Κρατήματα, κτλ. (Ἴδε Μικτὰ, καὶ Ἀνάμικτα). 5) Τὰ εἴδη τῶν Ἐκκ. μελῶν, τὸ Σύντομον ἢ Νέον Στιχηράριον, τὸ Εἱρμολόγιον, τὸ Ἀργὸν ἢ Παλαιὸν Στιχηράριον, καὶ τὸ Παππαδικόν. 6) Τὸ εἶδος τῆς Παραχορδῆς, ὡς ἐκ τῆς μεταθέσεως τόνου καὶ φθορᾶς, ὃ λέγεται καὶ δύναμις τονική. 7) Τὸ εἶδος τῆς Μονοτονίας, ἥτις γίνεται κατὰ σύνθεσιν τῶν ὁμοειδῆ ἁπλῶν χαρακτήρων, καὶ ἀπὸ πυρρίχιους ἢ προκελευσματικοὺς βραχεῖς φθόγγους. 8) Τὸ εἶδος τῶν πεποικιλμένων μελῶν. ὡς ἐκ τῆς ἐπεισαγωγῆς ξένης φθορᾶς εἰς τὸ αὐτὸ μέλος. 9) Τὸ εἶδος τοῦ Ἀναγραμματισμοῦ, ὡς ἀπὸ τὸ Σχῆμα προθύστερον. 10) Καὶ τὸ εἶδος τῆς παραδόσεως τῶν ἀντικειμένων τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς. (Ἴδε Ἐγκύκλιος).

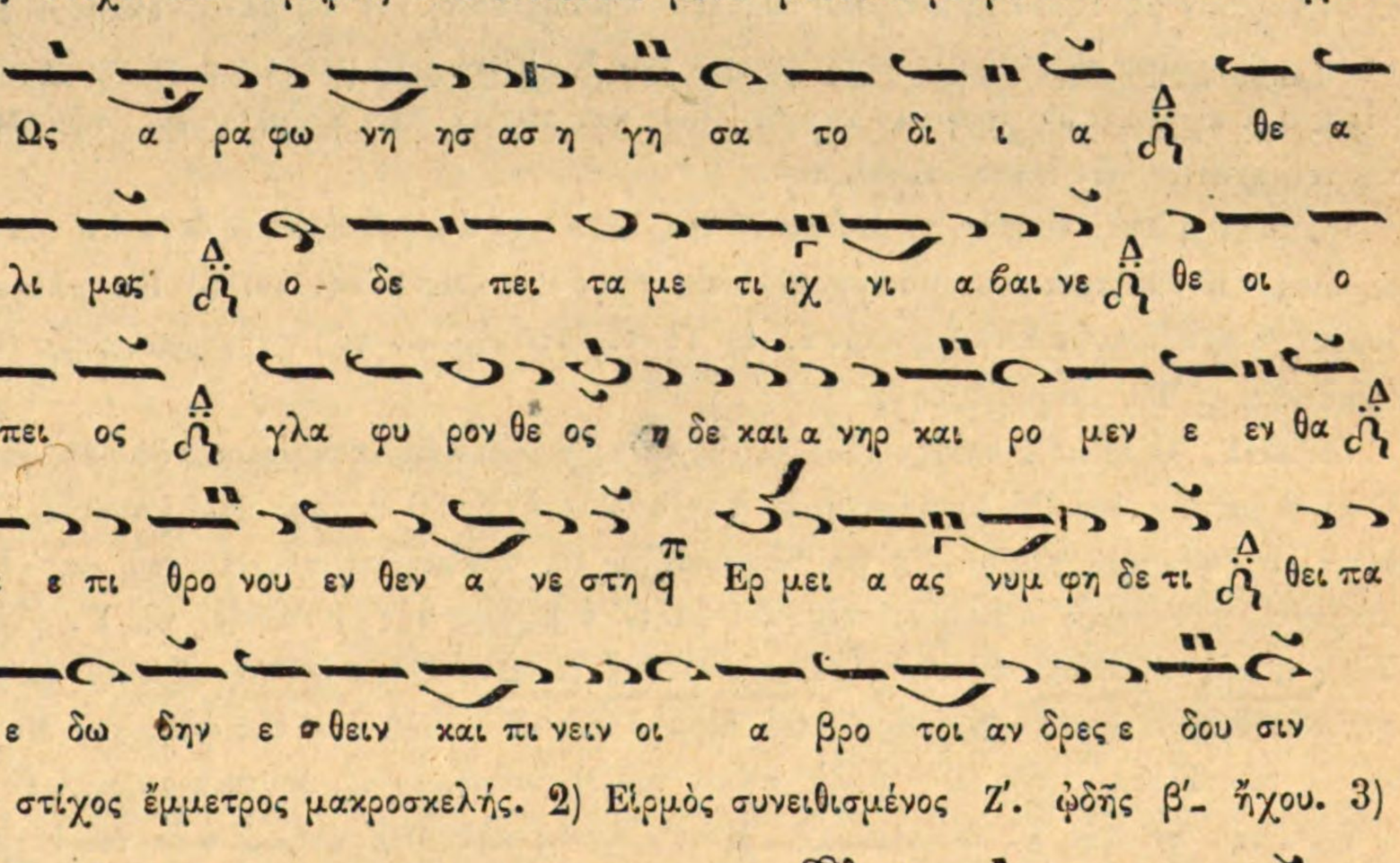
ΕΙΚΟΝΙ λατρεύειν μουσικῆς συμφωνίας· στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ζ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ Κυριακῆς. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ζ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

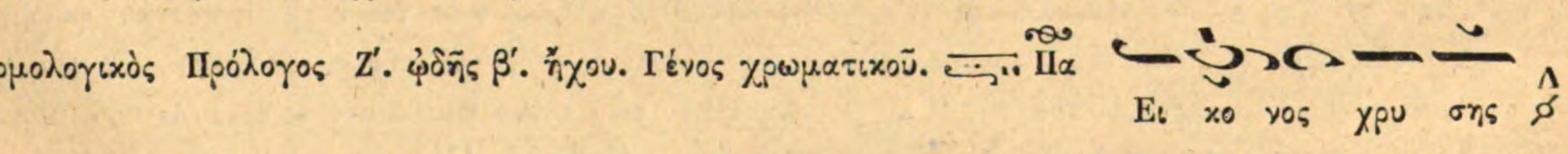
κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Ὁ ποιητὴς τοῦ μακροσκελοῦς τούτου Εἱρμοῦ φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ μέτρα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ε· τῆς Ὀδυσ. « Ὡς ἄρα φωνήσασ' ἡγήσατο δῖα θεάων ». (Στχί. 192). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε ἓξ στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ.

οἷον· ἦχος Α'.

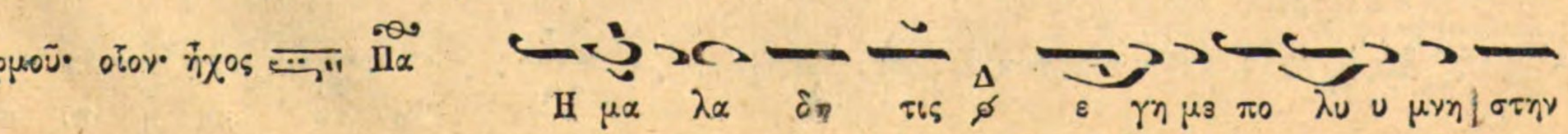
ΕΙΚΟΝΟΣ Χρυσῆς· στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ζ'. ᾠδῆς β'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Ζ'. ᾠδῆς β'. ἤχου. Γένος χρωματικοῦ.

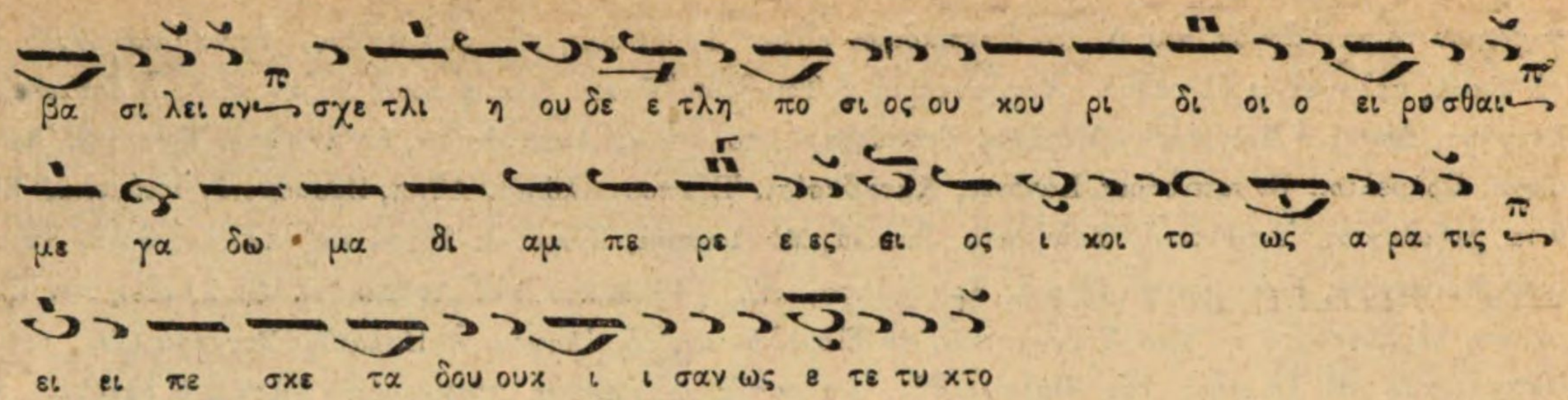

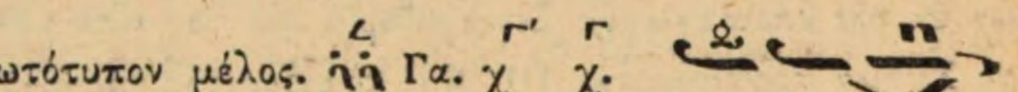
(Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

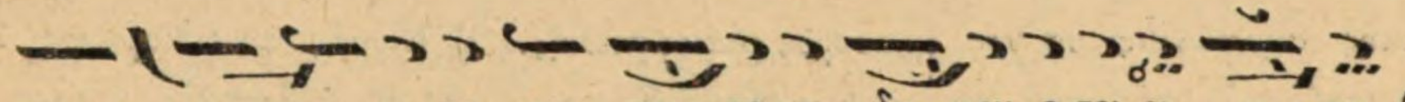
Σημ. Ὁ ποιητὴς καὶ τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ μέτρα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ψ· τῆς Ὀδυσ. « Ἧ μάλα δή τις ἔγημε πολυμνήστην βασίλειαν ». (Στίχ. 149). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ

Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος

ΕΙΡΗΝΗ Χαίεσσ ἐπαπείρονα δῆμον ἐσεῖται. Τὸ τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως Προφδικὸν Προκείμενον τοῦ Ἡρωϊκοῦ, ἢ Ποιητικοῦ, Εὐαγγελίου « Εἰρήνη Πάσι » εἰς ἦχον Φρύγιον ἢ Γ'. δδεύων Εἱρμολογικῶς μὲ τριφωνίαν κατὰ Μικτὸν Ἴδος, οὗ τὸ πρωτότυπον μέλος. ἠή Γα. χ χ·

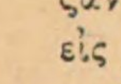
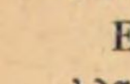
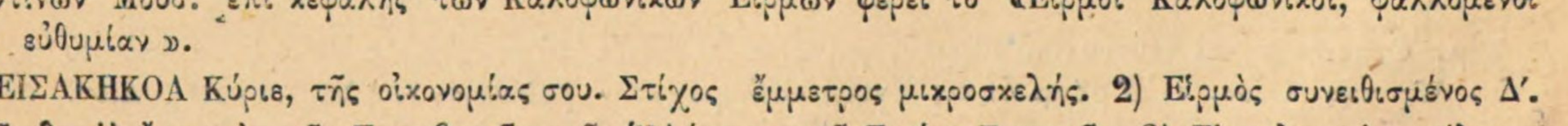
('Ιδὲ «Εὖτε δι' ἡ ἔλιος»).

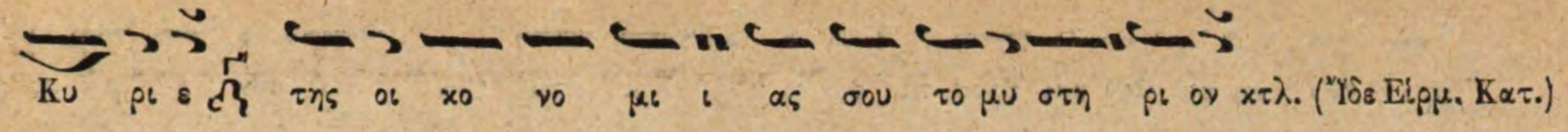
ΕΙΡΗΝΙΚΟΝ. Ἦθος τι τὸ ὁποῖου χαρακτηρίζει τὸν Ὑποφρύγιον ἢ Βαρὺν ἦχον κατὰ τὸ ἐπεισαγωγικὸν καὶ ποικίλον αὐτοῦ μέλος τοῦ θεματισμοῦ. 2) Κλάδος τις τῆς Μουσικῆς, ὃς καλεῖται ἀραβοτουρκιστὶ «Σουζιτήλ ». 3) ἦθος, τὸ ὁποῖον παριστᾶ τὸ Σύστημα τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ βαρέος ἦχου κατὰ τὸ ἐναρμόνιον Γένος, τοῦ θ' ὅπερ ἀποκοιμίζει τὰ πνεύματα, καὶ ἡσυχάζει τὰ σώματα καὶ τὰς διαθέσεις τῶν Γερόντων, καὶ τῶν ἁπλῶν ἢ χιδέων ὑποκειμένων.

ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΚΟΝ. Τὸ δεύτερον εἶδος τῆς Ἐκκλ· Ψαλμῳδίας. 2) Τὸ ἁπλοῦν καὶ διπλοῦν βάδισμα ἁπάντων τῶν Συντόνων (Συντόμων) Μουσικῶν μαθημάτων. 3) Τὸ μέλος ἑκάστου Συντόνου (Εἱρμολογικοῦ) μαθήματος· ὡς τὸ μέλος καὶ σχῆμα τῶν Κανόνων, τὸ μέλος καὶ τὸ σχῆμα τῶν Καταβασιῶν, τὸ μέλος καὶ σχῆμα τῶν Προσομοίων, τὸ μέλος καὶ σχῆμα τῶν Δοξολογιῶν, τῶν Πολυελέων, τῶν Ἐξαποστειλαρίων, τῶν Μακαρισμῶν, κτλ.

ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΟΝ. Βιβλίον τι Μουσικὸν ὅπερ ἐστι τὸ ἀναγκαιώτατον ὄργανον τοῦ Ἱεροψάλτου. 2) Εἱρμολόγιον τῶν Καταβασιῶν, διηρημένων εἰς Ἀργὸν καὶ εἰς Σύντομον. 3) Εἱρμολόγιον ἥδυστον πρὸς εὐθυμίαν, ὃ καλεῖται «Καλοφωνικόν ». 4) Τὸ Β'. ἀντικείμενον τῆς παραδώσεως τῆς Ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς. (Ἴδε Ἐγκύκλιος).

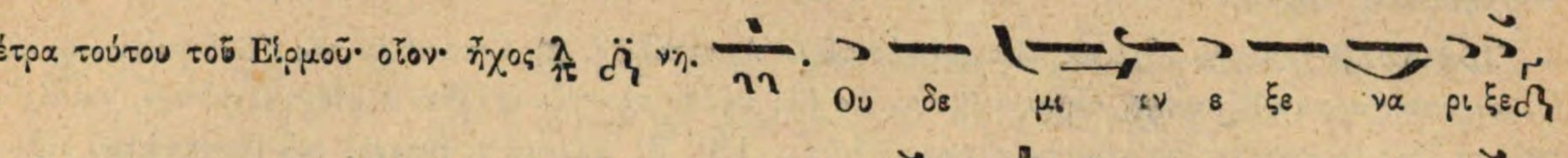
ΕΙΡΜΟΣ. Ὁ πρῶτος στίχος τῆς σειρᾶς ὅστις συνδέει ἕκαστον μέρος τῆς κατ' ᾠδὴν Ἀκροστιχίδος. 2) Ὁ κατὰ μέτρον καὶ Πρόλογον στίχος τῶν Κανόνων. 3) Ὁ πρῶτος καὶ χορηγὸς στίχος ἑκάστης ᾠδῆς, ὅστις λέγεται «Εἱρμός ». Ἐκ τοῦ Εἴρω, σείρω εἰς ἀράδαν τὰ στιχεῖα τοῦ κατ' ὁρισμὸν λόγου. (Ἴδε Ἀκροστιχίς). Ὅθεν ὁ Εἱρμὸς τῆς Α'. ᾠδῆς, ὁ Εἱρμὸς τῆς Β'. ᾠδῆς, τῆς Γ'. ᾠδῆς, τῆς Δ'., τῆς Ε'., τῆς ς'., τῆς Ζ'. ᾠδῆς, τῆς Η'., καὶ τῆς Θ'. ᾠδῆς. Ὧν οἱ ὁρισμοὶ πηγάζουσιν ἐκ τῶν στίχων τῶν Προφητικῶν ᾠδῶν. Καὶ ὁ μὲν ὁρισμὸς τοῦ Εἱρμοῦ τῆς Α. ᾠδῆς, ἐκ τῆς ᾠδῆς τοῦ Μωϋσέως, ἐν τῇ ἐξώδῳ· καὶ ὁ τοῦ Εἱρμοῦ τῆς Β'. ᾠδῆς πάλιν τοῦ Μωϊσέως, ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· ὁ δὲ τοῦ Εἱρμοῦ τῆς Γ'. ᾠδῆς, (τῆς ἐκ τῆς Α'. Βασιλειῶν). Ἤτοι Ἄννης καὶ Προφήτιδος· ὁ δὲ τοῦ Εἱρμοῦ τῆς Δ'. ᾠδῆς, ἐκ τῆς τοῦ Ἀβακοὺμ· ὁ δὲ τοῦ τῆς Ε'. ᾠδῆς, ἐκ τῆς τοῦ Ἡσαΐου· ὁ δὲ τοῦ τῆς ς'. ᾠδῆς, ἐκ τῆς τοῦ Ἰωνᾶ· ὁ δὲ τοῦ τῆς Ζ'. ᾠδῆς, καὶ τοῦ τῆς Η'., ἐκ τῶν Ὠδῶν τῶν τριῶν Παίδων· ὁ δὲ ὁρισμὸς τοῦ Εἱρμοῦ τῆς Θ'. ᾠδῆς, ἐκ τῆς (κατὰ Λουκᾶν) ᾠδῆς τῆς Θεοτόκου. 4) Ὁ τὸ εἶδος ἔχων ἀνάμικτον, καὶ τὸ μέλος ἐκτεταμένον πρὸς εὐθυμίαν Καλοφωνικὸς Εἱρμὸς· εἰς τὰ παλαιώτατα Μουσ. χειρόγραφα τῶν Βυζαντινῶν Μουσ. ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Καλοφωνικῶν Εἱρμῶν φέρει τὸ «Εἱρμοὶ Καλοφωνικοί, ψαλλόμενοι εἰς εὐθυμίαν ».

ΕΙΣΑΚΗΚΟΑ Κύριε, τῆς οἰκονομίας σου. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Δ'. ᾠδῆς ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Δ'. ᾠδῆς ἤχου. Γένος διατονικοῦ, βάσις Τριφωνία.

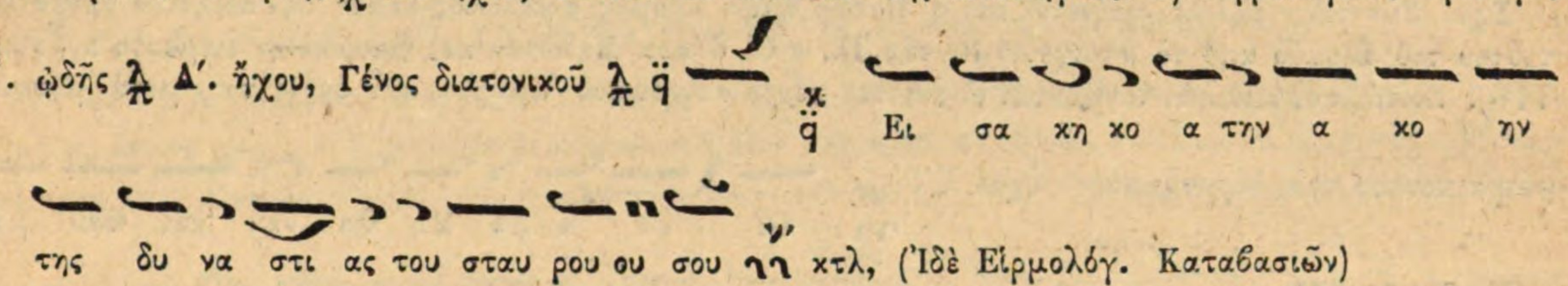
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Ἀ. Θεοφάνης ὁ Γραπτὸς, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ζ. τῆς Ἰλιάδ. «Οὐ δέ μιν ἐξενάριξε· σεβάσσατο γὰρ τόγε θυμῷ ». (στίχ. 417), διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε δύο (κέτι πρὸς) στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἑνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ

μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος λ πλ δ νη. ηη.

ΕΙΣΑΚΗΚΟΑ τὴν ἀκοὴν τῆς δυναστίας τοῦ Σταυροῦ σου. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Δ'. ᾠδῆς λ πλ Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Ἀναλήψεως. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος

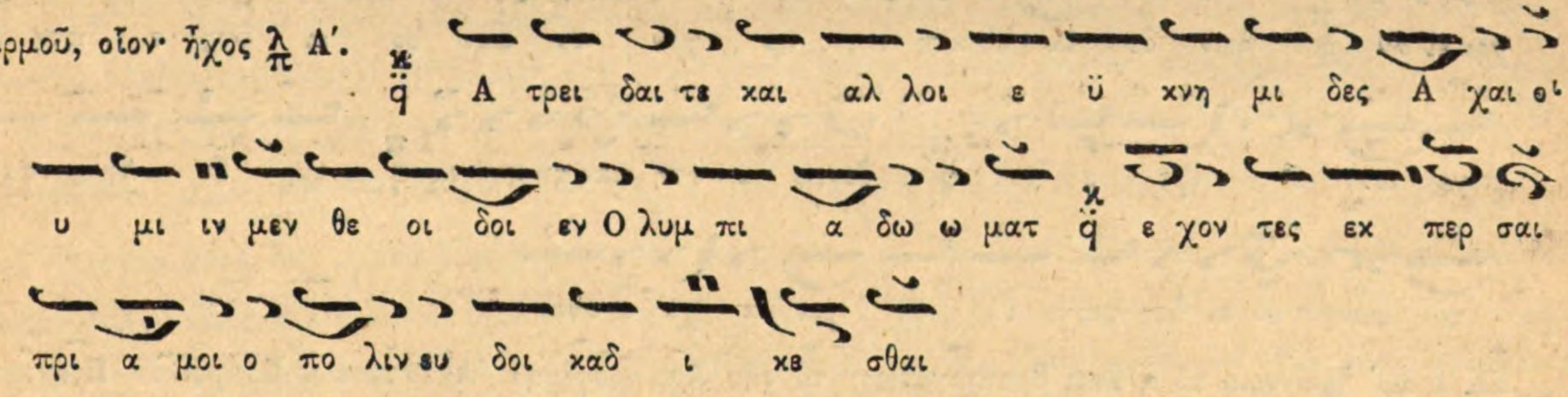
Δ'. ᾠδῆς λ πλ Α'. ἤχου, Γένος διατονικοῦ λ πλ δ ζ

κτλ, (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν)

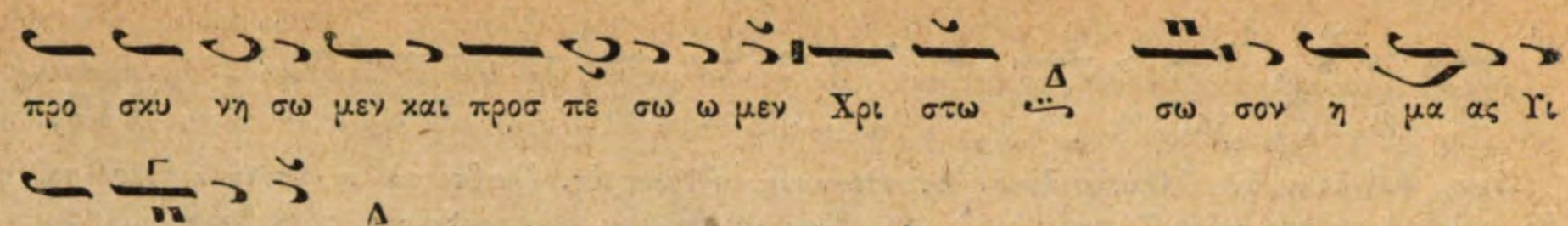
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Α· τῆς Ἰλ. « Ἀτρεϊδάιτε, καὶ ἄλλοι ἐϋκνήμιδες Ἀχαιοὶ ». (στίχον 17)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἑνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ

Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος λ πλ Α'.

ΕΙΣ μνημόσυνον αἰώνιον. Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος εἰς μνήμην μαρτύρων. 2) Κοινωνικὸν ψαλλόμενον κατὰ πάσαν Τρίτην· οὗ τὸ κείμενον « Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος ». (ψαλλμὸς 111). 3) Μάθημάτι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

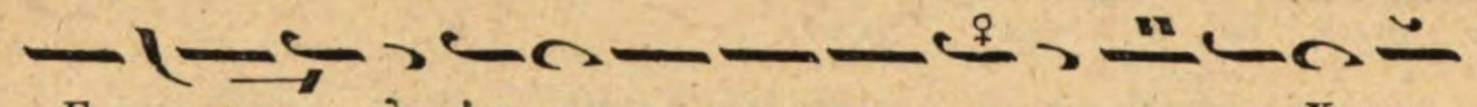
ΕΙΣΟΔΙΚΟΝ. Ὁ εἰς τὴν μικρὰν Εἴσοδον ψαλλόμενος Προφητικὸς στίχος, εἰς τὰς Κυριακὰς, καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας, εἰς τύπον μνήμης Ἁγίων, τῶν Ἀρχαγγέλων, τῶν Μαρτύρων, τῆς Θεοτόκου, τῶν Ἀποστόλων, κτλ. « Δεῦτε προσκυνήσωμεν, κτλ. » (ψαλ. 94). Ἑσοδικὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. « Εὐαγγελίσασθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας κτλ. (ψαλ. 95). Τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως. « Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησάσε, κτλ. (ψαλ. 109). Εἰσοδικὸν τῶν Θεοφανείων, καὶ τῶν Βαΐων. « Εὐλογιμένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, κτλ. (ψαλ. 117). Εἰσοδικὸν τῆς Ὑπαπαντῆς. « Ἐγνώρισε Κύριος τῷ Σωτήριον αὐτοῦ κτλ. » (ψαλ. 97). Εἰσοδικὸν τῆς Ἀναλήψεως. « Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, κτλ. ». (ψαλ. 46). Τὸ Εἰσοδικὸν τῆς Πεντικοστῆς. « Ὑψώθητι Κύριε ἐν τῇ δυνάμει σου, κτλ. (ψαλ. 20). Εἰσοδικὸν τῆς Μεταμορφώσεως. « Ὅτι παρά σοι πηγὴ ζωῆς Κύριε. κτλ. » (ψαλ. 35), Εἰσοδικὸν τοῦ τιμίου Σταυροῦ. « Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, κτλ. » (ψάλ. 98). π. Χ. Δι. Δε ευ τε

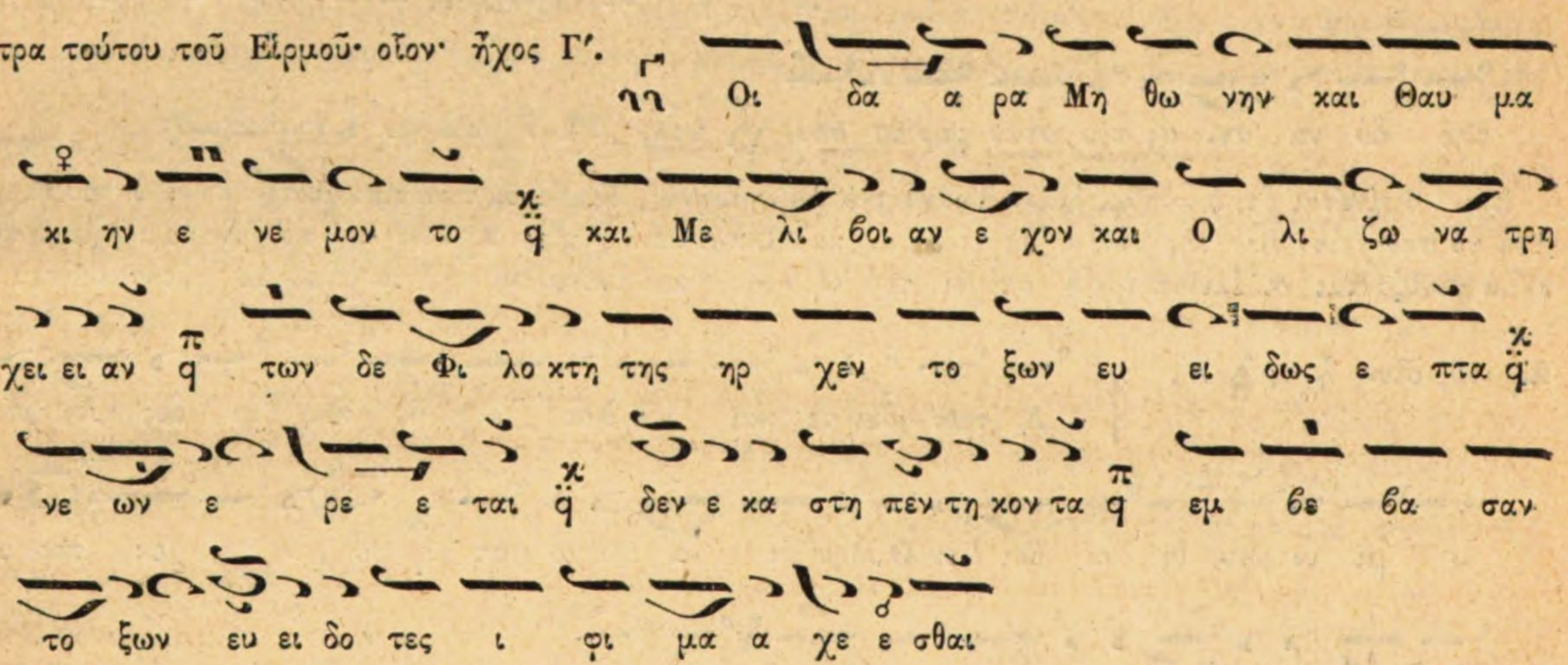
Ὡς καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτῶν Τροπάρια ἑκάστης Δεσποτικῆς καὶ Θεομητορικῆς Ἑορτῆς.

ΕΙΣ ΠΑΣΑΝ τὴν γῆν. Ὕμνος Κοινωνικὸς τῶν Ἀποστόλων. 2) Κοινωνικὸν τῆς Ἑβδομάδος ψαλλόμενον κατὰ πάσαν Πέμπτην, οὗ τὸ κοίμενον. « Εἰς πάσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν ». (ψαλ. 18). 3) μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

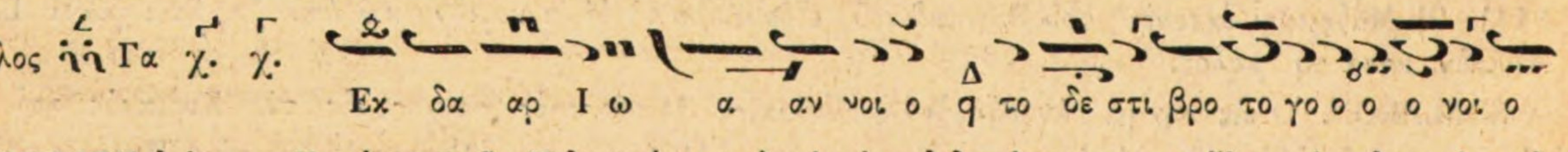
ΕΚΑΛΗΨΕΝ οὐρανούς· στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Δ'. ᾠδῆς Γ'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Ὑπαπαντῆς. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Δ'. ᾠδῆς Γ'. ἤχου. Γένος ἐναρμονίου.

Σημ. Σὺν τοῖς ἄλλοις φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα καὶ τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Β. τῆς Ἰλ. « Οἱ δ' ἄρα Μηθώνην καὶ Θαυμακίην ἐνέμοντο » (στιχ. 716). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος Γ'.

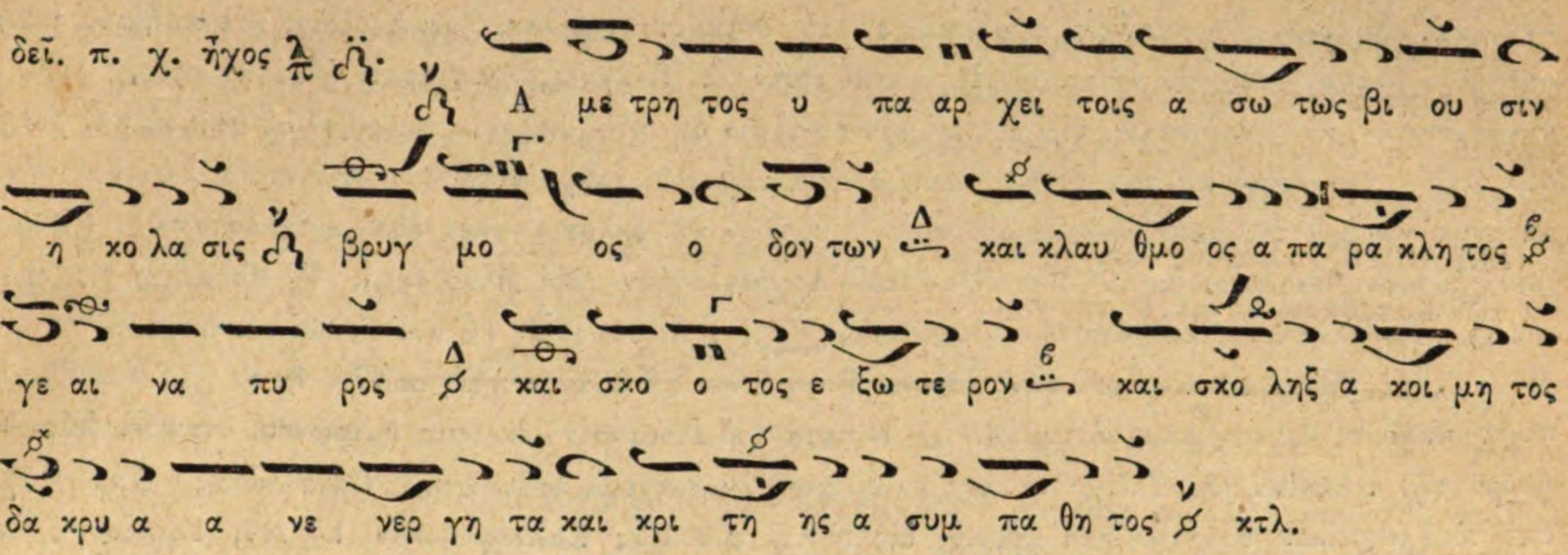

ΕΚ δ' ἄρ' Ἰωάννοιο τὸ δ' ἔστι βροντογόνοιο· τὸ τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως Προφδικὸν Προκείμενον τοῦ Ἡρωϊκοῦ ἢ Ποιητικοῦ Εὐαγγελίου «ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην, Ἁγ. Εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα » εἰς ἦχον Φρύγιον ἢ Γ'. ὁδεύων Εἱρμολογικῶς μὲ Τριφωνίαν, κατὰ τὸ μικτὸν εἶδος· οὗ τὸ πρωτότυπον μέλος

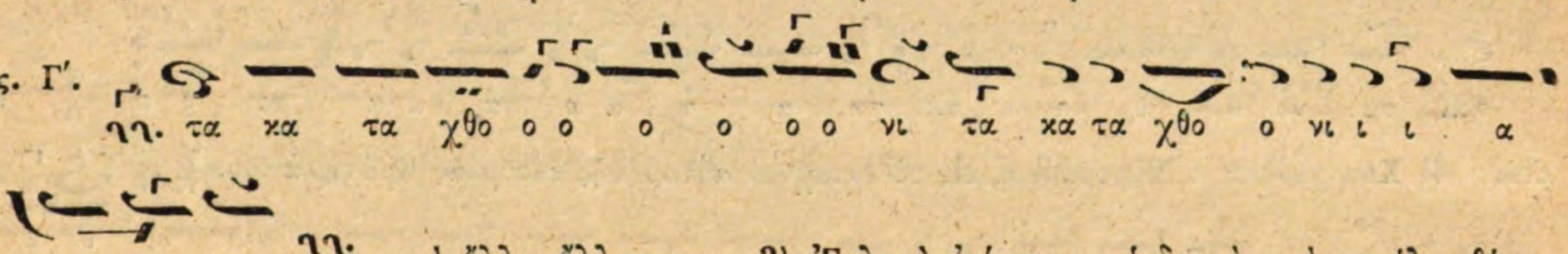

ΕΚΛΟΓΗ ἀρίστου. Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, τὴν ὁποίαν ἐκλογὴν μεταχειρίζεται ὁ μελοποιὸς εἰς τὴν πράξιν του, ὅταν θὰ εἰσάξῃ ποικιλίαν, ἥτις ἔχει περὶ αὐτὴν προσόντα μερικά, τὸν λόγον (λέξιν), τὸν ῥυθμὸν, καὶ τὴν ἁρμονίαν (τὸν ἦχον). Καθὼς ἡ ποίησις ἀγαπᾷ νὰ μεταχειρίζεται λέξεις ἰδιαιτέρας, κατὰ τὰς περιστάσεις, καὶ ξένας, πρὸς περισσοτέραν ποικιλίαν τῆς ὑποθέσεως, οὕτω καὶ ἡ μελοποιΐα ἀγαπᾷ νὰ μεταχειρίζεται τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων λέξεων, καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου μέλους νὰ ἐπεισάγῃ ξένην φθορὰν, καὶ δι' αὐτῆς νὰ παριστᾷ μέλος τι δραστήριον καὶ πεποικιλμένον, δι' οὗ νὰ κινῶνται τὰ ψυχικὰ πάθη τῶν ἀκροατῶν, κατὰ τὴν ἀρέσκειαν καὶ διάθεσιν ἑνὸς ἑκάστου. 2) Ἐκλογὴ ἀρίστων, ἥτις εἶναι ἴδιον τοῦ μελοποιοῦ, προηγουμένος νὰ περιέλθῃ τὸν στίχον (τὸ Τροπάριον), καὶ ἐπομένως νὰ κάμῃ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων, καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐκλελεγμένων λέξεων νὰ τονίσῃ καὶ τὸ μέλος κατὰ τὸ νόημα· ὡς τὸ τῆς λέξεως, χαρὰ, λύπη, θάνατος, φθορὰ, οὐρανὸς, γῆ, ὕψος, βάθος, φόβος, τρό-

μος, κτλ. Ὡς ὁ στίχος « Ἀμέτρητος ὑπάρχει τοῖς ἀσώτως βιοῦσιν ἡ κόλασις· βρυμὸς ὀδόντων, καὶ κλαυθμὸς ἀπαράκλητος· γέαινα πυρὸς, καὶ σκώληξ ἀκοίμητος, καὶ σκότος ἐξώτερον, δάκρυα ἀνενέργητα, καὶ Κρητὴς ἀσυμπάθητος. κτλ. » Εἰς τὸ τροπάριον τοῦτο, λαμπρώτατα ἔκαμε τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων λέξεων, ὁ Διδάσκαλος Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ, αἵτινες εἰσιν « βρυγμὸς ὀδόντων, κλαθμὸς, γέαινα πυρὸς, σκότος ἐξώτερον, σκώληξ ἀκοίμητος, δάκρυα, Κρητὴς ἀσυμπάθητος ». Εἰς τὴν ἐκλογὴν τούτων τῶν ἀρίστων λέξεων, κατὰ τὴν ἔννοιαν ἑκάστης, ἀναλόγος εἰσάγει καὶ φθορὰν, καὶ ποιεῖ τὴν πράξιν ὡς δεῖ. π. χ. ἦχος

— Καὶ ὁ Διδάσκαλος Πέτρος Λ. ὁ Πελοποννήσιος, εἰς τὸν Καλοφωνικὸν αὐτοῦ Εἱρμὸν « Γόνυ κάμπτει ἅπασα φύσις » λαμπρώτατα κάμνει τὴν ἐκλογὴν ἀρίστου λόγου, τῆς λέξεως « τὰ καταχθόνια » καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως νοηματικῶς ποιεῖ τὴν πράξιν εἰς τὸ μέλος ὡς ἀπαιτεῖ ἡ θέσις· οἷον· ἦχος. Γ'.

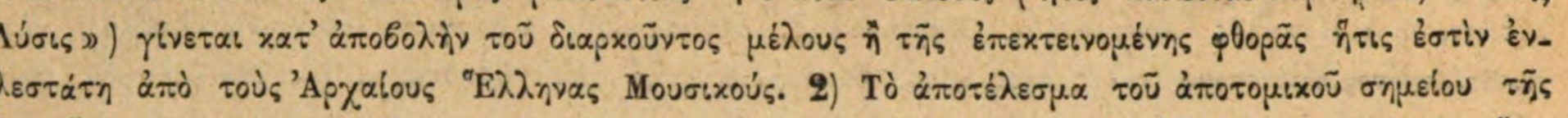

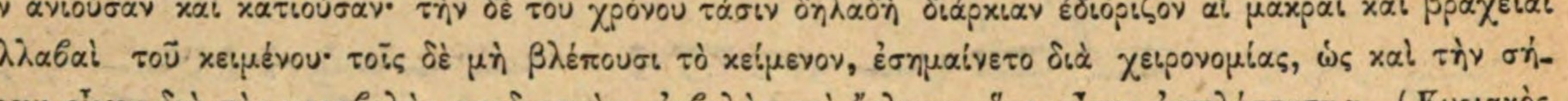
καὶ ἄλλοι ἄλλως πως. 3) Ἐκλογὴ ἀρίστων, αἱ δειναὶ καὶ μεγάλαι θέσεις τῶν εἰς ἀτελεῖ καὶ ἐντελεῖ κατάληξιν ληγουσῶν κατὰ θέσιν παρακλητικῶν γραμμῶν, αἵτινες γίνονται ἀπὸ τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργίας τῶν Ἱερογλυφικῶν σημαδοφώνων τῶν Μεγάλων ὑποστάσεων· ὡς τῆς Παρακλητικῆς Ζ. τοῦ Παρακαλέσματος ξ, τοῦ Χορεύματος , τοῦ Οὐρανίσματος , τοῦ Ἐπεγέρματος , τοῦ ἔσω Θεματισμοῦ , καὶ τοῦ ἔξω , κτλ. μὲ τὰς ἐπισήμους καὶ ἐκλελεγμένας λέξεις τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρίστων. Χρυσάφης ὁ νέος, εἰς τὸ ἀργὸν, παλαιὸν, αὐτοῦ Στιχηράριον, ἰδιαιτέρως ἔχει σημειώσεις ἐκλογῆς ἀρίστων, ἤτοι τῶν Μεγάλων καὶ δυνῶν θέσεων, ἑβδομήκοντὰ 70· ὧν ἐπικεφαλῆς φέρει γεγραμμένον τὸ « Ἡ ἐκλογὴ τῶν μεγάλων καὶ δεινῶν θέσεων ». Ὁ Διδάσκαλος Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ, εἰς τὸ Σημειοματάριον αὐτοῦ ἔχει ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων καὶ δεινῶν θέσεων, βιβλίον ὁλόκληρον. 4) Ἐκλογὴ ῥυθμοῦ, ἴδιον μελοποιοῦ, τοὺς τρόπους τῆς ἀσκήσεως, νὰ μεταβάλῃ τὰ μέτρα τοῦ ῥυθμοῦ, καὶ νὰ ψάλλῃ μελῳδίαν τοιαύτην, ἥτις νὰ ἔχῃ τὸ ἴδιον τὸ νὰ κινήσῃ τὴν ψυχὴν, καὶ νὰ διεγήρῃ τὰ πάθη, ἀπὸ θυμοειδὲς καὶ διεγερτικὸν, εἰς ἄθυμον καὶ νοθρῶδες, ἤτοι ἀπὸ τὸ Διασταλτικὸν, εἰς Ἡσυχαστικὸν ἦθος· ἀπὸ Σπονδεῖον, εἰς Πυῤῥίχιον, καὶ τ' ἀνάπαλιν, καθὼς ἤθελε γνωρισθῇ ἡ αἰτία τοῦ ἐπικρατοῦντος πάθους. 5) Ἐκλογὴ μελῳδίας, ἴδιον μελοποιοῦ, ὅστις ἠμπορεῖ νὰ προσφέρῃ μελῳδίαν εἰς κάθε ψυχὴν, ἢ κατὰ τὴν ὁμοίαν διάθεσιν, ἢ κατὰ τὴν ἐναντίαν, καὶ νὰ καλητερεύσῃ τὸ ἀπὸ κρυπτὸν ἀνακαλυπτόμενον ἦθος, μὲ καταπειστικὸν τρόπον, διὰ τῆς προσεικούσης ἁρμονίας, ἥτις χαρακτηρίζουσα τὸ εὔχρηστον ἢ δεισάρεστον ἦθος τῆς διαθέσεως, θὰ φανερώσῃ τὸ κρυπτόμενον. (Ἴδε περὶ ἐκλογῆς εἰς τὸ Μέγα Θεωρητικὸν τοῦ Χρυσ. Προύσις. (§ 448 — § 451).

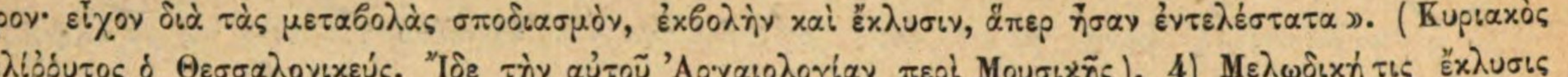
Ἐκλογὴ λέγεται σὺν τούτοις καὶ τὰ τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους γράμματα τῶν Δοξαστικῶν, καὶ τῶν, Καὶ νῦν, τῶν Πολυελέων. Ἐκλογὴ, καὶ οἱ ἔκτακτοι καὶ ἀσυνήθεις Πολυέλεοι, ψαλλόμενοι εἴς τινας τόπους, κατ' οἰκίαν τοῦ τόπου θέλησιν· ὡς ὁ Πολυέλεως « Οἱ Οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ »· ὡς ὁ « Ὑπομένων ὑπέμεινα τῶν Κύριον »· ὡς ὁ « Ἐξομολογεῖσθαι τὸ Κυρίῳ ὅτι ἀγαθὸς, κτλ. Ἐκλογὴ δὲ,

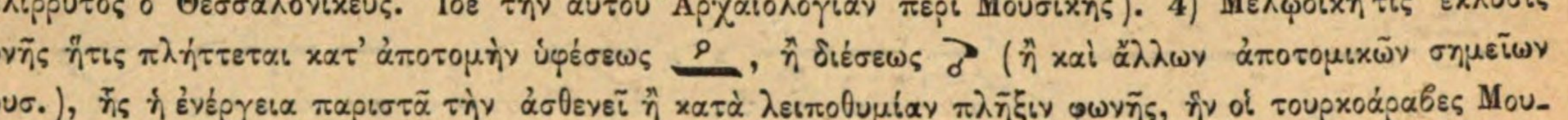
καὶ τὰ Ἐφύμνια γράμματα τῆς Στιχολογίας τῶν Τριαδικῶν Ὕμνων τῶν Ἀνοιξαϒταρίων. «Δόξα σοι Παντοκράτορ Βασιλεὺ Ἐπουράνιε, κτλ.».

ΕΚΛΥΣΙΣ. Κανών τις ἰδιαίτερος μελοποιίας· ἡ ὁ ποία ἔκλυσις (ἥτις καλεῖται παρ' ἡμῶν, ἁπλῶς, «Λύσις») γίνεται κατ' ἀποβολὴν τοῦ διαρκοῦντος μέλους ἢ τῆς ἐπεκτεινομένης φθορᾶς ἥτις ἐστὶν ἐντελεστάτη ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους Ἕλληνας Μουσικούς. 2) Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀποτομικοῦ σημείου τῆς Μουσ. ἤτοι τῆς ὑφέσεως ρ, ϱ, ἢ τῆς διέσεως σ, σ̇, σ̈. 3) ἡ δύναμις καὶ ἐνέργια τῆς ἑκάστης ἔσω ⊸ καὶ ἔξω ⊷ φθορᾶς, ἥτις προξενεῖ εἰς τὸ ἐπικρατοῦν μέλος, λύσιν, δέσιν, καὶ πλήξην. «Σημειογραφίαν ἔλεγον τὰς νῦν νότας, ὧν ἐφευρεταὶ εἰσὶν οἱ Ἕλληνες, τοῦτ' ἔστιν ὁ Τέρπανδρος, μόνον διὰ τὴν ἀνιούσαν καὶ κατιούσαν· τὴν δὲ τοῦ χρόνου τάσιν δηλαδὴ διάρκιαν ἐδιόριζον αἱ μακραὶ καὶ βραχεῖαι σηλλαβαὶ τοῦ κειμένου· τοῖς δὲ μὴ βλέπουσι τὸ κείμενον, ἐσημαίνετο διὰ χειρονομίας, ὡς καὶ τὴν σήμερον· εἶχον διὰ τὰς μεταβολὰς σποδιασμὸν, ἐκβολὴν καὶ ἔκλυσιν, ἅπερ ἦσαν ἐντελέστατα». (Κυριακὸς Μελίῤῥυτος ὁ Θεσσαλονικεύς. Ἴδε τὴν αὐτοῦ Ἀρχαιολογίαν περὶ Μουσικῆς). 4) Μελῳδική τις ἔκλυσις φωνῆς ἥτις πλήττεται κατ' ἀποτομὴν ὑφέσεως ρ, ἢ διέσεως σ (ἢ καὶ ἄλλων ἀποτομικῶν σημείων Μουσ.), ἧς ἡ ἐνέργεια παριστᾶ τὴν ἀσθενεῖ ἢ κατὰ λειποθυμίαν πλῆξιν φωνῆς, ἣν οἱ τουρκοάραβες Μουσικοὶ καλοῦσι «μπαγιλτμὰ ἢ ναμέ». 5) Ἡ κατὰ πρὸ ἑτοιμασίαν ἔκλυσις ἡμιφώνου, ὅταν θὰ λύσῃ ἡμία φθορὰ τὴν ἁρμονίαν τῆς ἄλλης· τὸ ὁποῖον ἡμίφωνον μεταχειρίζεται καλῶς Παναγιώτης ὁ Χαράτζογλους εἰς τὸ Τροχαϊκὸν σύστημα κατ' ὕφεσιν, εἰς τὸ τῆς εὐθυμίας Καλοφωνικὸν Εἱρμὸν, Ἔφριξε γῆ, κατὰ τὴν περίοδον «συνεσκότασε τὸ φῶς» οἷον.

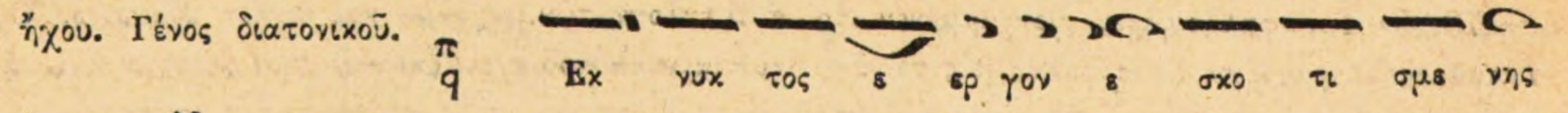

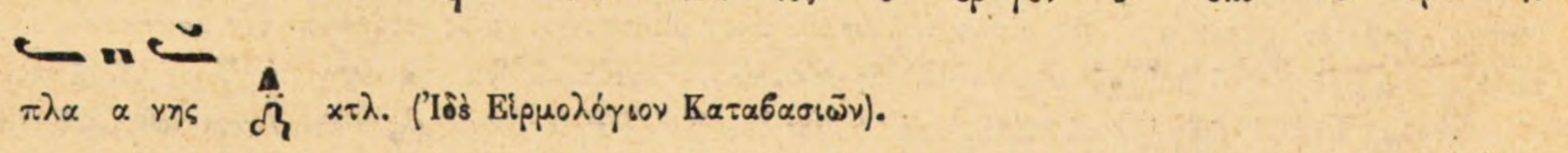
κατὰ δίεσιν δὲ Χουρμούζιος ὁ Χαρτοφύλαξ εἰς τὸ ἔντεχνον αὐτοῦ τῆς εὐθυμίας Κράτημά του.

ὁ δὲ Γρηγόριος Πρωτοψάλτης μεταχειρίζεται καλῶς τὴν ἔκλυσιν διὰ τοῦ φθορικοῦ σημείου τῆς μείζονος ἀποτομῆς τῆς ἐναρμονίου ⊸ (Χεϊσὰρ), εἰς τὸ ἔντεχνον αὐτοῦ Μάθημα, Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου, κατὰ τὴν περίοδον «τῇ Ὡραιότητι σου καὶ τῷ κάλλει σου». (Ἴδε εἰς τὰς Ἀνθολογίας).

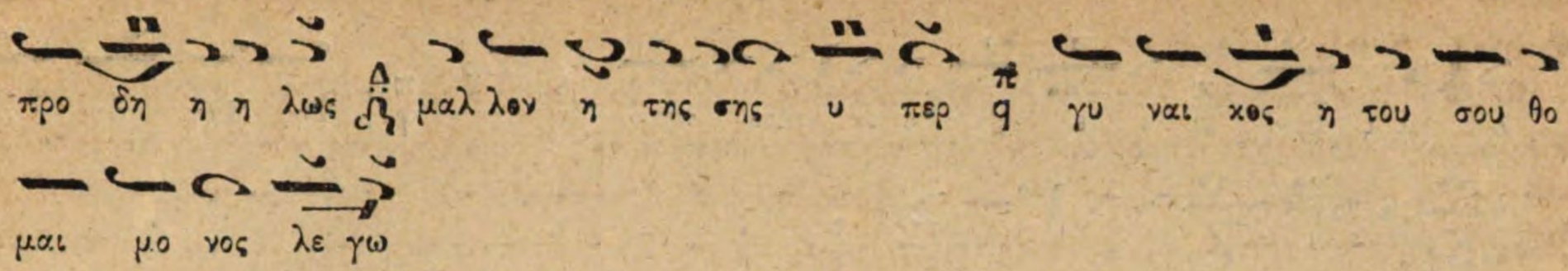
ΕΚ νυκτὸς ἔργον ἐσκοτισμένης πλάνης· στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ε'. ᾠδῆς Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῶν Χριστουγέννων. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Ε'. ᾠδῆς Α'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

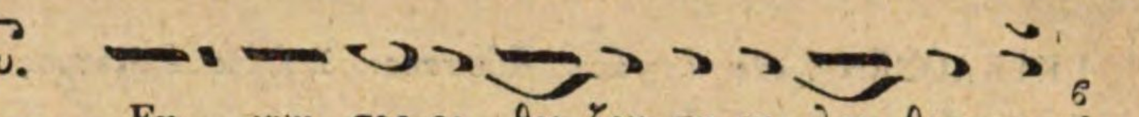

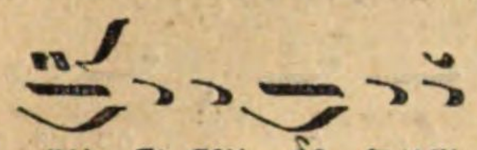
('Ιδὲ Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα καὶ τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Σοφοκλέως (Αἴας μαστιγοφόρος) «Εὖ νῦν τόδ' Ἴσθ', τοῦτον εἰ βαλεῖ τέ που» (Ἴδε στίχον 1308)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Σοφοκλέως, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Α'.

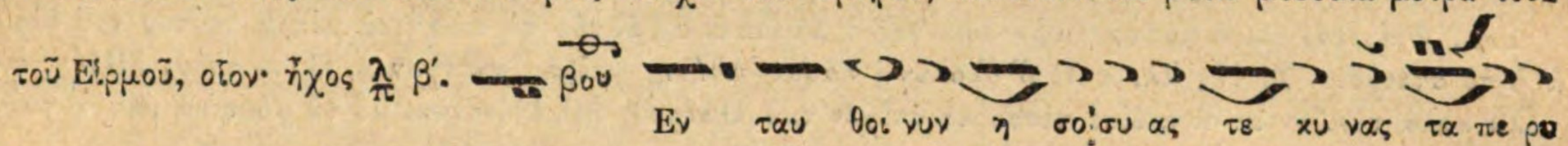
ΕΚ νυκτὸς ὀρθρίζοντα φιλάνθρωπε. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελὴς. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ε'. ᾠδῆς λ β'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶντῆς Κυριακῆς τοῦ 'Ασώτου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ε'. ᾠδῆς λ. β'. ἤχου. Γένος χρωματικοῦ. λ. βου.

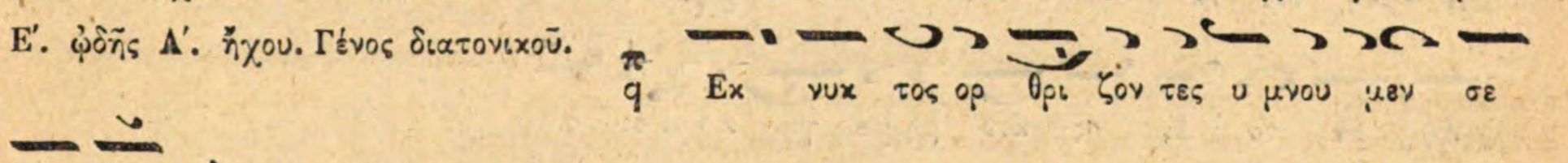

('Ιδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι, ὁ Πατὴρ ἡμῶν Α. 'Ανδρέας ὁ Κρήτης ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Σ. τῆς Ὀδύσ. « 'Ενταυθοῖ νῦν ἦσο σύας τε κύνα τ' ἐπερύκων » ('Ιδε στίχον 10**) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος λ β'. βου

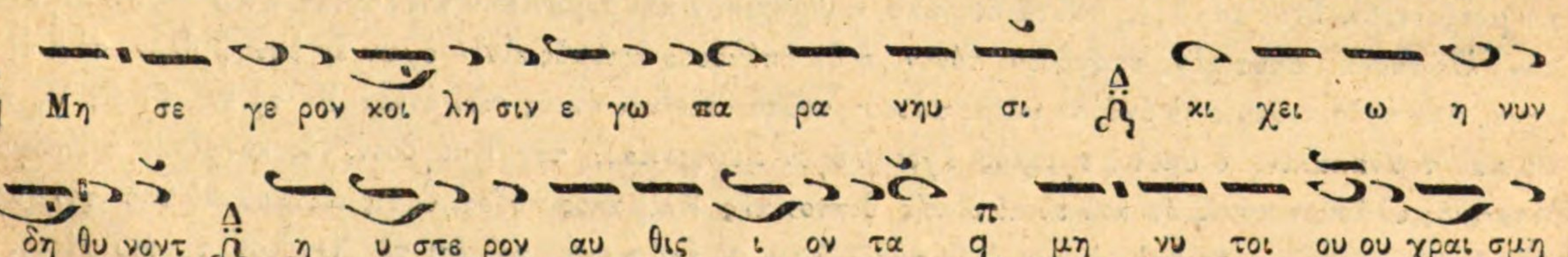

ΕΚ νυκτὸς ὀρθρίζοντες ὑμνούμεν σε Χριστέ. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ε'. ᾠδῆς Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Κυριακῆς τοῦ 'Αποστόλου Θωμᾶ. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ε'. ᾠδῆς Α'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

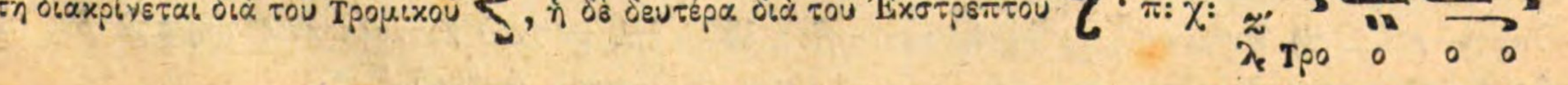

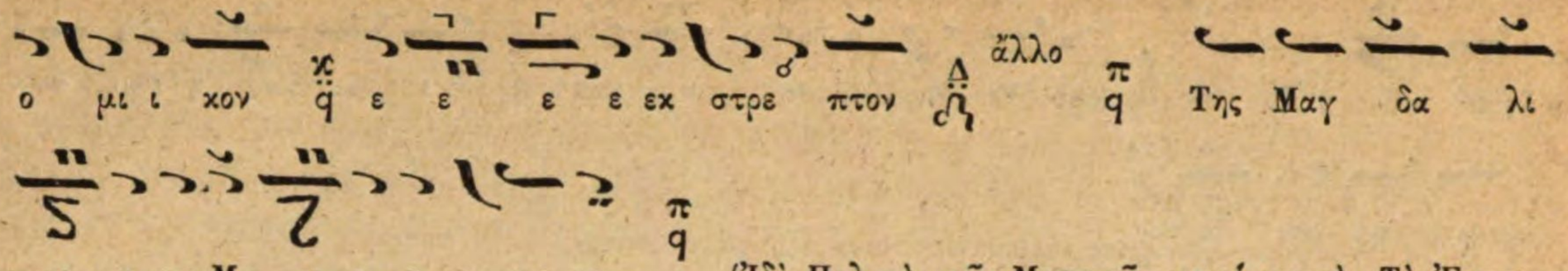
('Ιδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν)

Σημ. Καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Εἱρμοῦ τούτου, φαίνεται νὰ ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα αὐτοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Α. τῆς 'Ιλ. «Μήσε γέρον κοίλησιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω» ('Ιδε στίχον 26)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ. οἷον· ἦχος Α'.

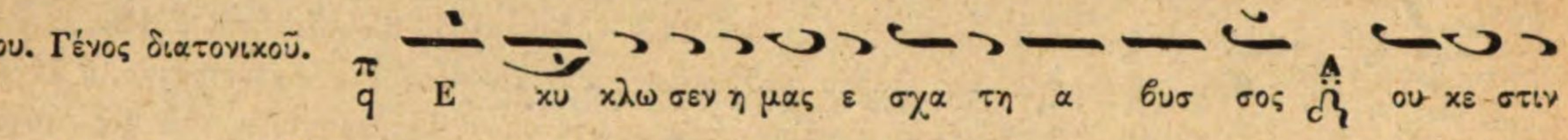
ΕΚΣΤΡΕΠΤΟΝ, ἢ στρεπτόν· ἄφωνόν τι 'Ιερογλυφικὸν σημεῖον τῆς Μουσ. τοῦ παλαιοῦ Συστήματος· οὗ τὸ σημεῖον 'Εκστρεπτὸν ζ, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις παριστᾷ πάντοτε τὴν δευτέραν θέσιν δύο ὁμοιοκαταλήκτων θέσεων, ἢ τὴν ἑπομένην ὁμοίαν θέσιν δύο ἀλλεπαλλήλων θέσεων μιᾶς μελῳδικῆς γραμμῆς· ἐξ ὧν, ἡ μὲν πρώτη διακρίνεται διὰ τοῦ Τρομικοῦ ϛ, ἡ δὲ δευτέρα διὰ τοῦ 'Εκστρεπτοῦ ζ· π: χ:

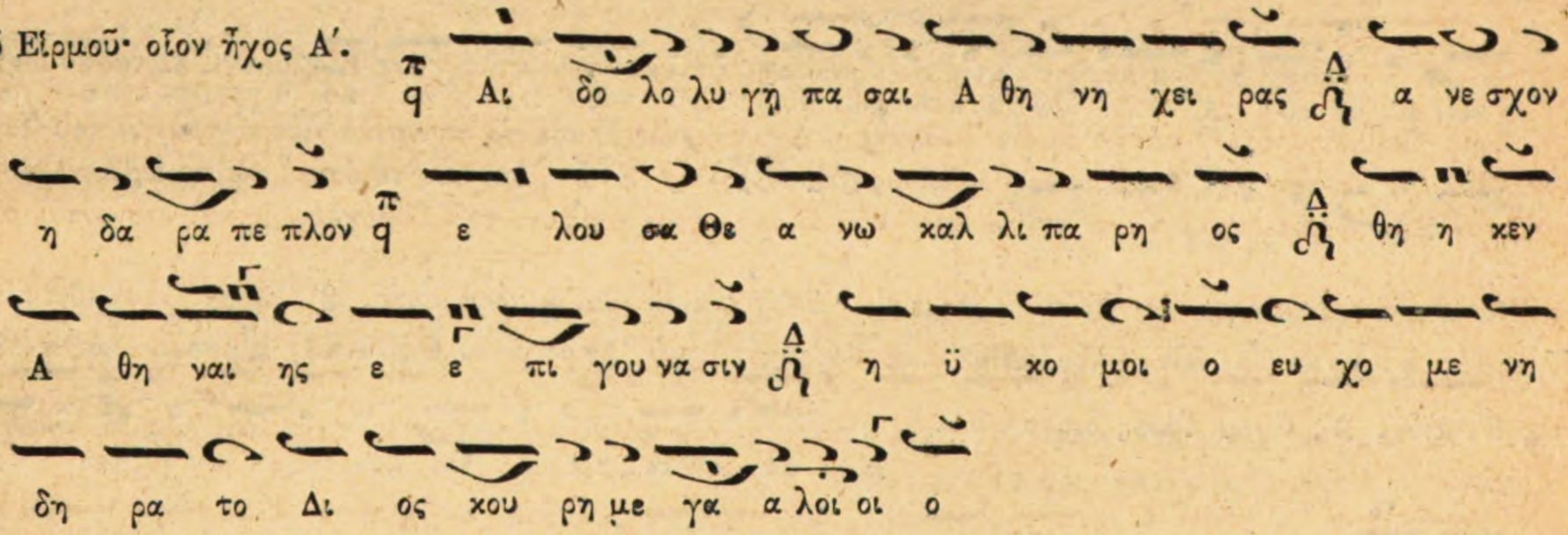
(Ἰδὲ Παλαιὰ τῆς Μουσικῆς χειρόγραφα). Τὸ Ἐκστρεπτὸν τοῦτο σημεῖον εἶν' ἐκ τῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσικῆς σημεῖον ὡς ἔχει τὸ ἀπεστραμμένον γάμμα ⅂.

ΕΚΥΚΛΩΣΕΝ ἡμᾶς ἐσχάτη ἄβυσσος. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος ς'. ᾠδῆς Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ Α'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς'. ᾠδῆς Α'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

(Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ζ. τῆς Ἰλ. « Αἱ δ' ὁλολυγῇ πᾶσαι Ἀθήνῃ χεῖρας ἀνέσχον ». (Ἰδὲ στίχ. 301)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τυῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον ἦχος Α'.

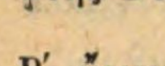

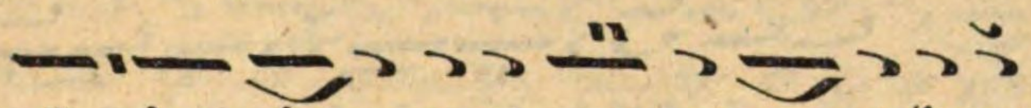
ΕΛΑΣΣΟΝ. Τόνος Μουσικὸς, ὃς καλεῖται παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλ. Μουσ. « ἐπόγδοος » 2). Ὁ εἷς ἐκ τῶν φυσικῶν τόνων τῆς διατονικῆς Κλίμακος ὑπὸ ἀριθμὸν ἐννέα ἢ ἐννεατημόριον . . . . . 9. Ὁ δὲ ἐννέα (τόνος) ἔχει λόγον πρὸς τὸν παράγοντα (κατὰ δεύτερον) 9, πρὸς 12. 3) Τόνος, ὁ ὁποῖος φέρει τὰ 3]4 μέρη τοῦ μείζονος, τοῦτ' ἔστι 9]12. 4) Ὁ τονιαῖος, ἀριθμὸς, ὅστις ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ μικρότερον, ἤτοι τὰ 3]3, ταῦτα δὲ, κατ' ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν 3Χ3 = 9· παράγωσι τὸν ἐλάσσονα Μουσικὸν ἐπόγδοον τόνον· ὁ δὲ ἐπόγδοος ἀριθμὸς εἶν' ὁ ἔχων ἐν ἑαυτῷ ὅλον τὸν ἐλάσσονα, καὶ πρὸς τούτοις τὸ ὄγδοον μέρος αὐτοῦ· τοῦτο δὲ εἶναι ἐντὸς τῶν ἐννέα 9, τὸ ἓν. 1· ὡς 9, πρὸς 8· καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὁ ὁποῖος ἀριθμὸς ἔχει λόγον Συμφωνίας, τὸν Ἐπόγδοον, ὃς καλεῖται « Ἐπόγδοος Μουσικὸς ἐλάσσον τόνος », καὶ εἶναι ὁ τῆς διατονικῆς Κλίμακος κύβος, ὅστις πληροῦται ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν 9· « Ἐπόγδοος ἀριθμὸς ἐστὶν, ὁ ἐν αὐτῷ ἔχων τὸ ἐλάττονα, καὶ ἔτι τὸ Ὄγδοον τούτου μέρος, ὡς Θ'. πρὸς Η'. ἐν τοῖς Θ'. γὰρ ἐστὶ ἓν· οὗτος δ' ἀριθμὸς γεννᾶ φθόγγον ὃν οἱ Μουσικοὶ τόνον ὠνόμασαν· τὸν δὲ φθόγγον τὸν τοῦ τόνου ἐλάττονα, οἱ μὲν παλαιοὶ, ἡμιτόνιον προσηγόρευσαν· ἀλλ' οὐχὶ οὕτως αὐτὸ ἐκληπτέων, ὡς ἡμίσεως φωνίεντος, δεχόμεθα, ἀμέλει· καὶ γὰρ ὁ τόνος τῇ ἑαυτοῦ φύσει εἰς δύο ἴσα διαιρεθῆναι οὐ δύναται, ἐπεὶ γὰρ ἐκ τοῦ ἐννέα ἀριθμοῦ γέγονε ». (Μάξιμος ὁ Πλανούδης. Ἴδε Ποικίλα Ἑλληνικὰ περὶ Μουσικῆς). Ἐλάσσον δὲ λέγεται, διότι εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ μείζονος τόνου, ὑποτάσσεται ἄλλος τις τονιαῖος τῆς Μουσικῆς ὅρος.

ΕΛΑΦΡΟΝ. Ἔμφωνόν τι σημεῖον Μουσικὸν ἐκ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος· οὗ τὸ σημεῖον ἐλαφρὸν ⸦. 2) Κατιόν τις χαρακτὴρ ποσότητος, οὗ, ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησις παριστᾶ δύο ὑπερβατοὺς φθόγγους· δηλοῦται τοῦτο ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ Ἑλληνικοῦ ἀριθμοῦ ⸦ϛ.

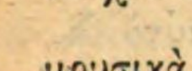
ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ. Τόνος Μουσικὸς, ὃς καλεῖται παρὰ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλ. Μουσικῶν «λεῖμμα»· ὁ εἷς ἐκ τῶν φυσικῶν τόνων τῆς διατονικῆς Κλίμακος ὑπὸ ἀριθμῶν ἑπτὰ ἢ ἑπταμόριον . . . . . 7· ὁ δὲ ἑπτὰ (τόνος) ἔχει λόγον πρὸς τὸν παράγοντα (κατὰ τὸν τρίτον) 7, πρὸς 12. 3) Τόνος, ὁ ὁποῖος φέρει τα 2]4 μέρη τοῦ μείζονος τοῦτ' ἔστι 7]12. 4) Ὁ τονιαῖος ἀριθμὸς, ὅστις ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸ μικρότερον τοῦ ἐλάσσονος ἤτοι τὰ 2]3 καὶ 1]6· ταῦτα δὲ, κατ' ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν 6Χ1 = 7, παράγωσι τὸν ἑπταμόριον Μουσικὸν ἐλάχιστον τόνον· ὁ δὲ τονιαῖος ἀριθμὸς τοῦ ἐλαχίστου τόνου γίνεται κατὰ πρόσθεσιν τοῦ Τριαδικοῦ ἀριθμοῦ . . ., 1. 2, 3· ἐπειδὴ ἡ μονὰς, ., δὲν ἀριθμεῖται, προσθέτεται εἰς αὐτὴν καὶ ὁ περιττὸς, .,· ὅθεν ἓν, 1, καὶ 1 = 2· 2Χ2 = 4. 4+3 = 7· ἄλλως δὲ κατὰ τριπλάσιον τοῦ ἀρτίου, . ., καὶ ἐκ προσθήκης τοῦ περιττοῦ, ., 1Χ6 = 7· ἤτοι 7]12· ὡς ἐκ τῆς παραγωγῆς τῶν ἀριθμῶν τῶν 12 στιγμιαίων μορίων . . . . . , οὓς ἀριθμοὺς ἐφεῦρεν ὁ σοφὸς Πυθαγόρας· γίνεται δὲ ἡ παραγωγὴ τοῦ ἐλαχίστου τόνου ἀπὸ τὸ τριπλάσιον τοῦ ἀρτίου, . ., καὶ τῆς προσθήκης τοῦ περιττοῦ, ., ὅθεν 2Χ3 = 6· καὶ 1Χ6 = 7· ἤτοι 7]12.

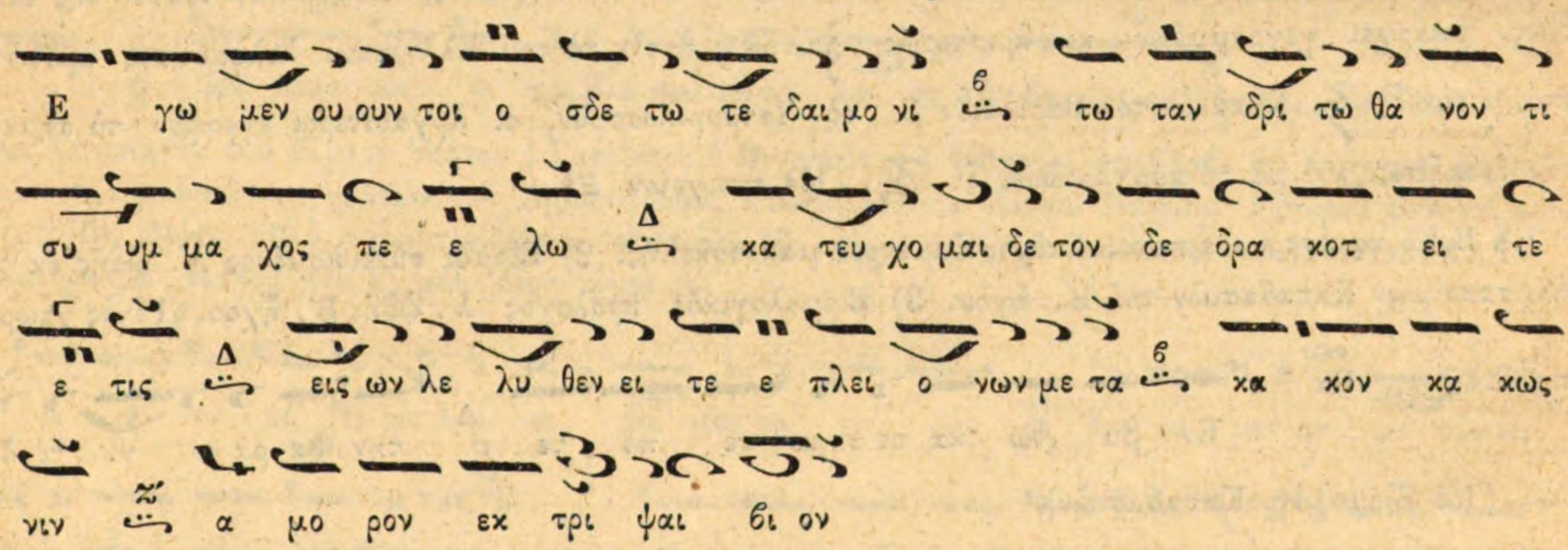
ΕΛΕΗΣΟΝ ΜΕ ὁ Θεός. Ψαλμῳδία τοῦ ὄρθρου, ψαλλομένη κατὰ τὸ εἶδος τῆς Ἀντιστροφῆς, ὃ λέγεται Πεντηκοστὸς Ν'. (ψαλμ. 50)· οὗ τὸ μέλος ἀρχαῖον καὶ πρωτότυπον Εἱρμολογικὸν, τὸ εἰς Δεύτερον ἦχον.

ΕΛΕΥΘΕΡΑ μὲν ἡ κτῆσις γνωρίζεται. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Η'. ᾠδῆς Β'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῶν Θεοφανείων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Η'. ᾠδῆς Β'. ἤχου. Γένος χρωματικοῦ· ἦχος βου

Ε λευ θε ρα μεν η κτη σις γνω ρι ζε ται κτλ. (Ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Σοφοκλέως (Οἰδίπους Τύραννος) «Ἐγὼ μὲν οὖν τοιόσδε τῷ τε δαίμονι» (Ἰδὲ στίχον 244)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τυῦ Σοφοκλέως, καὶ ἑνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Β'· βου

Ε γω μεν ου ουν τοι ο σδε τω τε δαι μο νι τω ταν δρι τω θα νον τι

συ υμ μα χος πε ε λω κα τευ χο μαι δε τον δε ὁρα κοτ ει τε

ε τις εις ων λε λυ θεν ει τε ε πλει ο νων με τα κα κον κα κως

νιν α μο ρον εκ τρι ψαι βι ον

ΕΜΜΕΤΡΟΝ. (Ἴδε Μέλος)

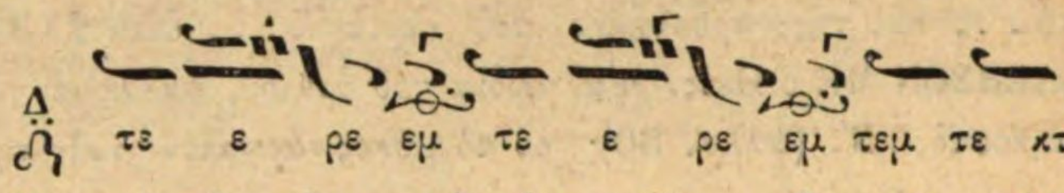
ΕΜΦΩΝΟΝ καὶ ΕΜΦΩΝΟΣ. Ὁ μουσικὸς χαρακτὴρ ὅστις φέρει φωνὴν ἀφ' ἑαυτοῦ. 2) Τὸ φωνητικὸν σημεῖον τῆς ποσότητος ὅστις παριστᾷ τὴν τοῦ ἑαυτοῦ φθόγγου ἐντονότητα· ὡς τὸ Ὀλίγον —, ἡ Πεταστὴ ⌣, τὰ Κεντήματα ⠶, ὡς ἡ Ἀπόστροφος ⌢, τὸ Ἑλαφρὸν ⌒, ἡ Ὑποῤῥοὴ ◞, ἡ Χαμηλὴ ⌣, καὶ ὡς τὸ ἄμμετρον καὶ οὐδέτερον Ἴσον ⌒, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ δὲν φέρῃ ποσότητα φωνῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως, φωνεῖται ὅμως πρώτως πρὸ πάντων τῶν ἄλλων ἐμφώνων χαρακτήρων τῆς ποσότητος. «Τὸ Ἴσον ⌒, ἄφωνον ἐστί· οὐχ ὅτι φωνὴν οὐκ ἔχει, φωνεῖται μὲν, οὐ μετρεῖτε δέ» (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός).

ΕΝΑΡΜΟΝΙΟΝ. Τὸ ἐκ τῶν Τριῶν τῆς Μουσικῆς Γενῶν, τὸ τέλειον, ὀρθὸν καὶ δυσκολώτατον, τελευταῖον ἢ τρίτον Γένος τῆς Μουσικῆς. 2) Γένος τῆς Μουσικῆς, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ Σύστημα ἐμπεριέχονται δύο τεταρτημόρια τοῦ μείζονος τόνου 3]12 ἐν ὑφέσει, ἢ ἐν ὑφέσει καὶ διέσει, καὶ τ' ἀνάπαλιν, κατὰ τὴν

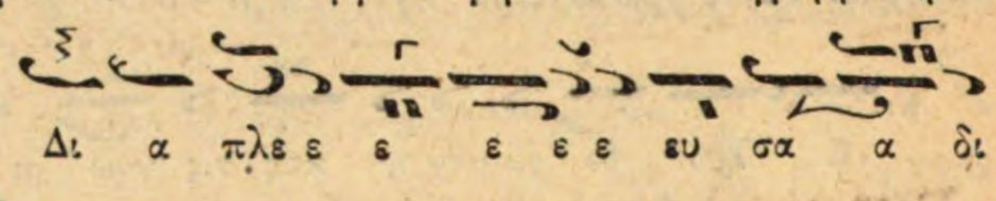
ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀξὺ καταμέτρησιν τῶν τόνων αὐτοῦ· « ἀκριβέστερον δὲ, (γένος) τὸ Ἐναρμόνιον· παρὰ γὰρ τοῖς ἐμφανεστάτοις ἐν μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς· τοῖς δὲ πολλοῖς ἐστιν ἀδύνατον». Ἀριστόξενος.

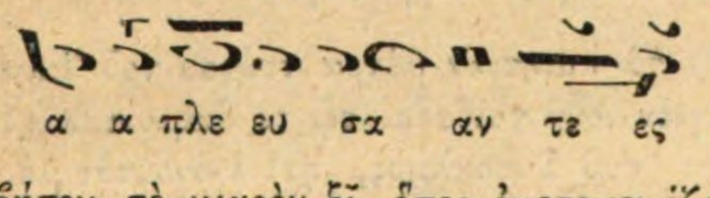
ΕΝΑΡΜΟΝΙΟΣ. Ἡ ἀρχαιοτάτη μουσικὴ Κλίμαξ τοῦ ἐναρμονίου Γένους εἰς ἣν ἐμπεριέχονται καὶ δύο μικρότατοι τόνοι τοῦ Τεταρτημορίου, ἤτοι τοῦ δωδεκατημορίου μείζονος τόνου τὰ 3]12, ὡς ἐξ ἀποτομῆς διημιτονίου 6: 6—12, 12]12. 2) Κλίμαξ μουσικὴ, ἥτις ὑπάγεται εἰς τὸν Φρύγιον ἢ Τρίτον ἦχον, καὶ εἰς τὸν Πλάγιον αὐτοῦ, ἤτοι εἰς τὸν Ὑποφρύγιον ἢ Βαρὺν ἦχον. 3) Ἦχος Ἐναρμόνιος, ὁ διεγερτικὸς Φρύγιος ἢ τρίτος ἦχος, καὶ ὁ Ὑποφρύγιος ἢ Βαρὺς ἦχος. 4) Ἡ Χλιδανὸς φθορὰ τοῦ ἐναρμονίου Γένους, ἥτις καλεῖται Ἀραβοτουρκιστὶ «Ἀτζέμ» ρ.

ΕΝΔΟΦΩΝΟΝ. Σημεῖον τι μουσικὸν ἐκ τῶν χαρακτήρων τῆς τροπικῆς ποιότητος τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων, οὗ τὸ σημεῖον, Ἐνδόφωνον ⟋ϴ· ἐνεργεῖ δὲ ἐντάσει φωνῆς τοιουτοτρόπως, ὅστε, ὁ φθόγγος τοῦ χαρακτῆρος εἰς ὃν ὑποτίθεται, κλειομένου τοῦ στόματος προφέρεται ἐκ τῆς ῥυνὸς, ἕως νὰ πληρωθῇ ὁ μακρὸς ἢ ὁ βραχὺς κενὸς χρόνος π: χ:

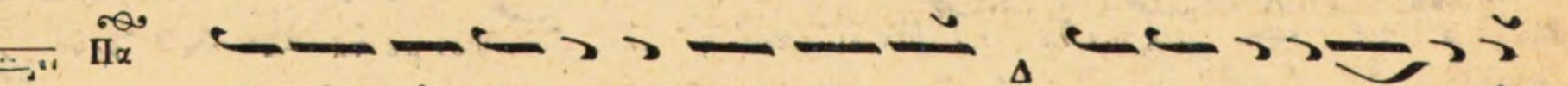
ΕΝΑΡΞΙΣ. Ἱερογλυφικόν τι σημεῖον τῆς Μουσικῆς ἐκ τῶν σημαδοφώνων τῶν μεγάλων ὑποστάσεων, οὗ τὸ σημεῖον ἔναρξις ⸎· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς. 2) Φθορικόν τι σημεῖον τῆς Μουσικῆς τοῦ διατονικοῦ Γένους, ὅπερ κυριεύει τὸ Σύστημα τοῦ σημαντικοῦ Κλάδου τοῦ διατονικοῦ Συντονολυδίου (λ,τος) ἡ δὲ φυσικὴ αὐτοῦ ἐνέργεια φέρει πάντοτε γραμμὴν μελῳδικὴν, εἰς ὁριστικὴν ἐντελεῖ κατάληξιν π: χ:

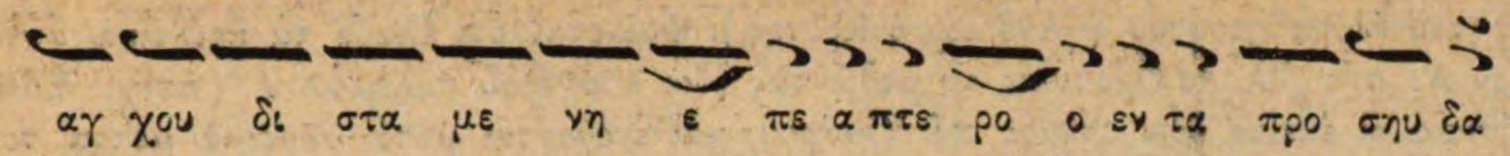
Τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως εἶν' ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου τὸ μικρὸν ξῖ, ὅπερ ἐμετεχειρίζοντο οἱ Ἀρχαῖοι εἰς φθορικὴν ποιότητα, καὶ ἔγραφον αὐτὸ δεξιῶς ξ̃ῖ· εἴς τινα χειρόγραφα τῆς Παππαδικῆς τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἐνάρξεως, ὑπάρχει γεγραμμένον καὶ ἀριστερῶς ξ̃ῖ, ὅπερ ἐστὶ τὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου προτότυπον μικὸν ξῖ ξ. Κατὰ δὲ τὸν Βασίλειον Σ. τὸν Ἰατροφιλόσοφον, οἱ Ἀρχαιότεροι ἔγραφον τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως, καὶ μὲ τὸ κεφαλαιῶδες ξῖ Ξ. (Ἰδὲ στοιχεῖον Ξ).

ΕΝ Βυθῷ κατέστρω σε ποτέ. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Α'. ᾠδῆς ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ Β'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α'. ᾠδῆς Β'. ἤχου. Γένος χρωματικοῦ. Πα

κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

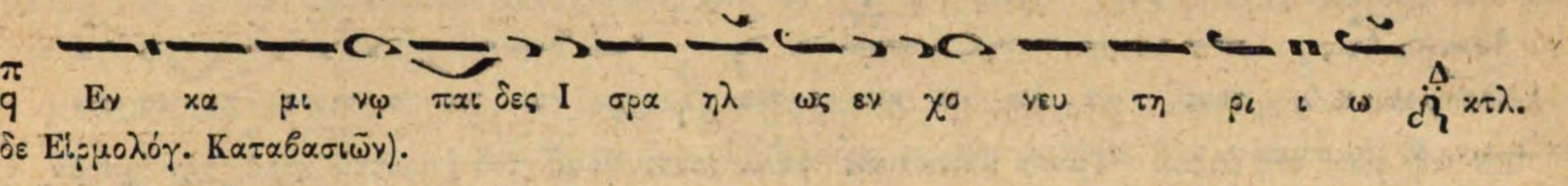
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Δ· τῆς Ἰλ. « Εὗρε Λυκάονος υἱὸν, ἀμύμονά τε κρατερόν τε » (Στχί. 89). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖτε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Πα.

αγ χου δι στα με νη ε πε α πτε ρο ο εν τα προ σηυ δα

ΕΝΗΧΗΜΑ καὶ ΕΝΗΧΗΣΙΣ. Προήχημα, Ἴδιον τῆς Παρακλητικῆς Ἀπηχήσεως. (Ἴδε Ἀπήχημα).

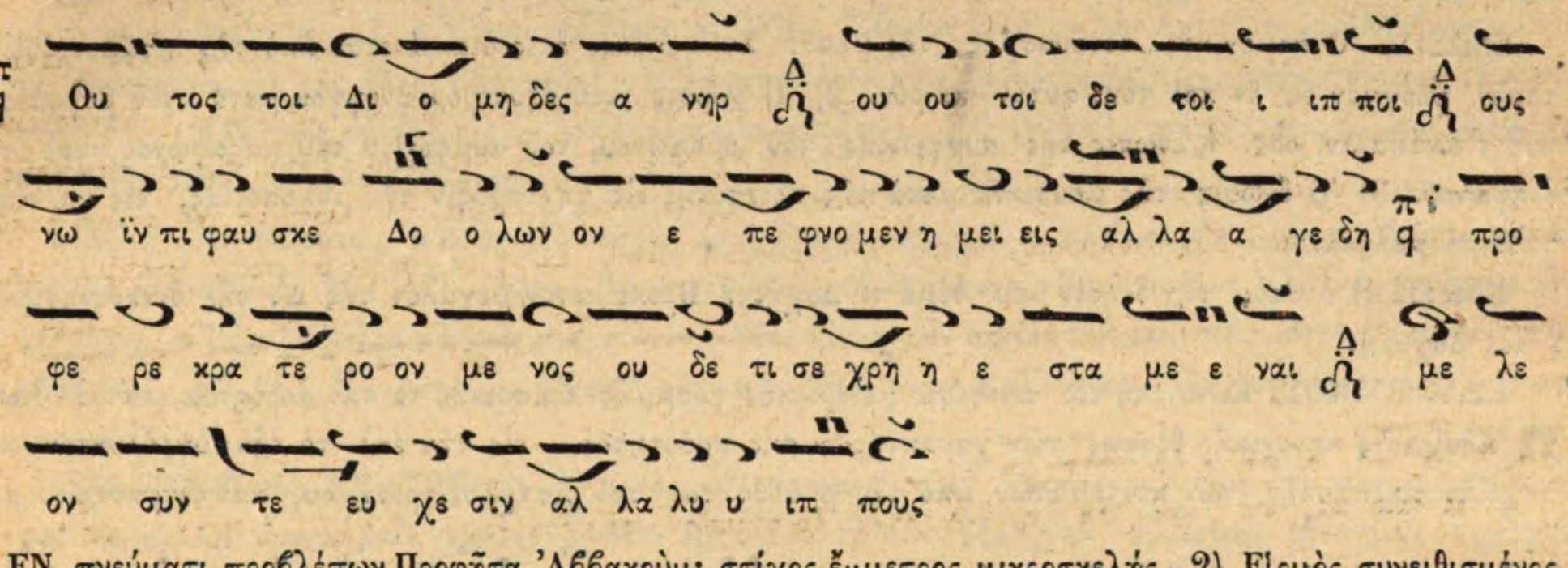
ΕΝ καμίνῳ παῖδες Ἰσραήλ. Σίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Η'. ᾠδῆς Α' ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Η'. ᾠδῆς Α'. ἤχου Γένος διατονικοῦ. ἦχος Α'.

π q Εν κα μι νῳ παι δες Ι σρα ηλ ως εν χο νευ τη ρι ι ω Δ ΔΗ κτλ.

(Ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Ὁ ποιητὴς τοῦ Εἱρμοῦ τούτου φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ μέτρα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Κ. τῆς Ἰλ. « Οὗτός τοι Διόμηδες, ἀνὴρ, οὗτοι δέ τοι ἵπποι » (στίχ. 477)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Α'.

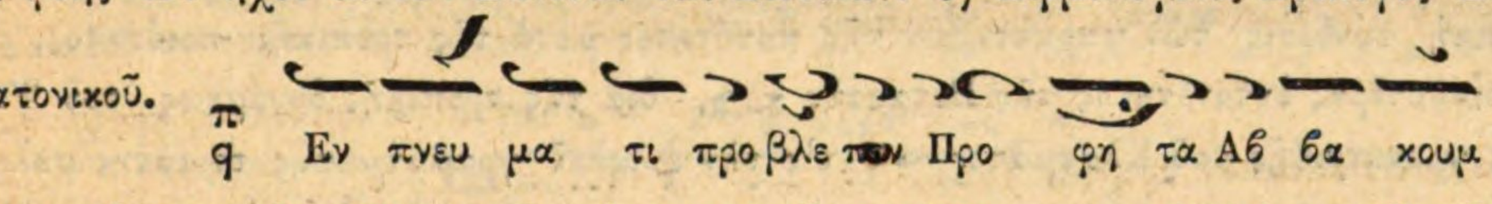
π q Ου τος τοι Δι ο μη δες α νηρ Δ ΔΗ ου ου τοι δε τοι ι ιπ ποι Δ ΔΗ ους

νω ϊν πι φαυ σκε Δο ο λων ον ε πε φνο μεν η μει εις αλ λα α γε δη π q προ

φε ρε κρα τε ρο ον με νος ου δε τι σε χρη η ε στα με ε ναι Δ ΔΗ με λε

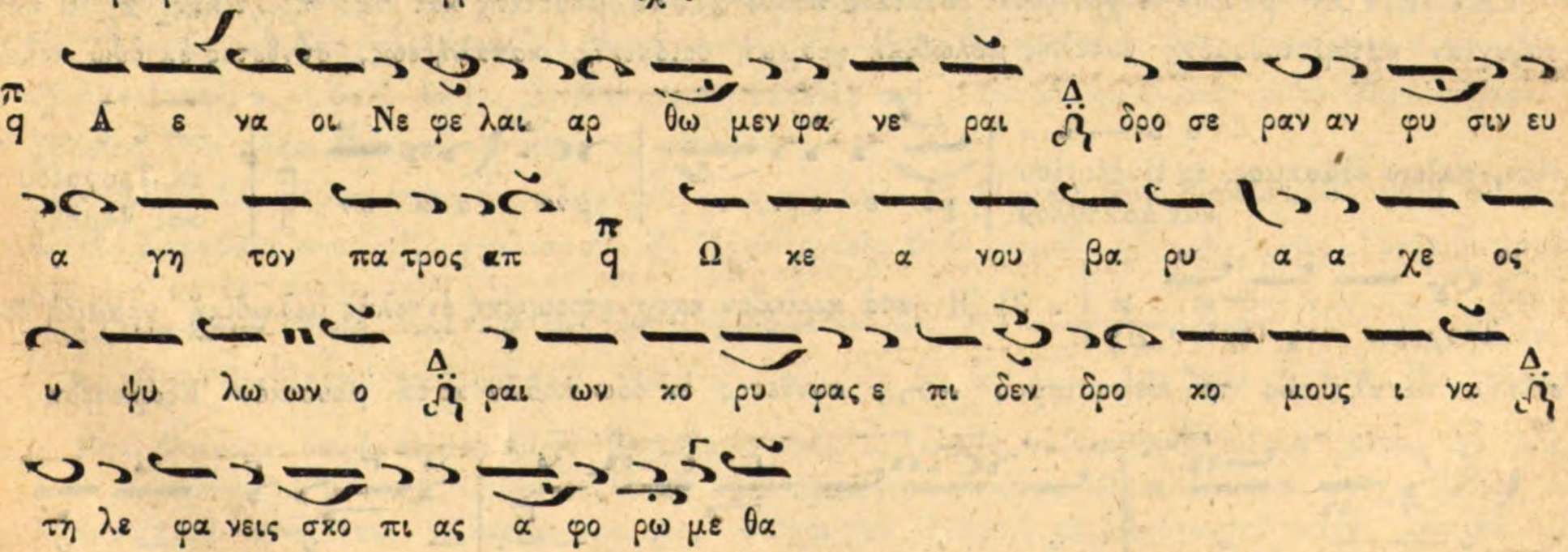
ον συν τε ευ χε σιν αλ λα λυ υ ιπ πους

ΕΝ πνεύματι προβλέπων Προφῆτα Ἀββακοὺμ· στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Δ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου ἐκ τῶν Κανόνων τῶν Εἰσοδίων. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Δ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

π q Εν πνευ μα τι προ βλε πων Προ φη τα Αβ βα κουμ Δ ΔΗ κτλ. (Ἰδὲ Εἰρ. Κατ.)

Σημ. Ὁ ποιητὴς τοῦ Εἱρμοῦ τούτου (Βασίλειος ὁ Ηιχοριώτης) Φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα αὐτοῦ ἐκ τῶν μελικῶν ποιημάτων τοῦ Ἀριστοφάνους (Νεφέλαι). « Ἀέναοι Νεφέλαι ἀρθῶμεν φανεραὶ » (στίχ. 275). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε ἓξ στίχοι τοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος Α'.

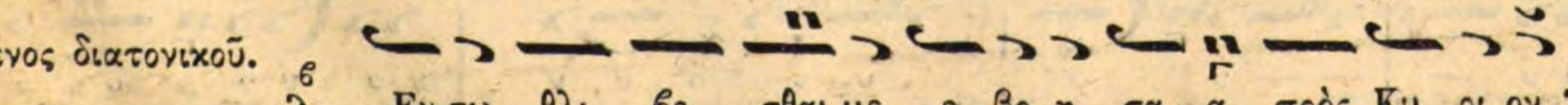
π q Α ε να οι Νε φε λαι αρ θω μεν φα νε ραι Δ ΔΗ δρο σε ραν αν φυ σιν ευ

α γη τον πα τρος απ π q Ω κε α νου βα ρυ α α χε ος

υ ψυ λω ων ο Δ ΔΗ ραι ων κο ρυ φας ε πι δεν δρο κο μους ι να Δ ΔΗ

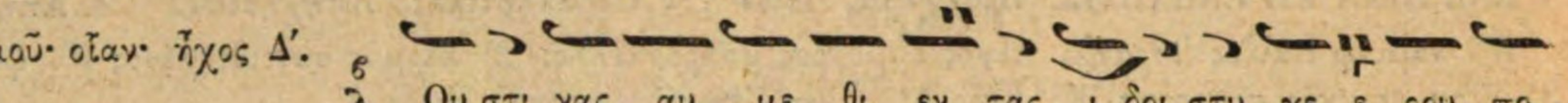
τη λε φα νεις σκο πι ας α φο ρω με θα

ΕΝ τῷ θλίβεσθαί με, ἐβόησα πρὸς Κύριον. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος ς. ᾠδῆς Δ'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Μεταμορφώσεως. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος ς'. ᾠδῆς Δ'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

β λ Εν τω θλι βε σθαι με ε βο η σα α πρὸς Κυ ρι ον β λ κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Εἱρμοῦ τούτου (Ἀνδρέας ὁ Κρίτης). Φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ μέτρα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Α. τῆς Ἰλ. «Οὔστινας αὖ μεθιέντας ἴδοι στυγεροῦ πολέμοιο» (στίχ. 240). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε δύω στίχος τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τού-

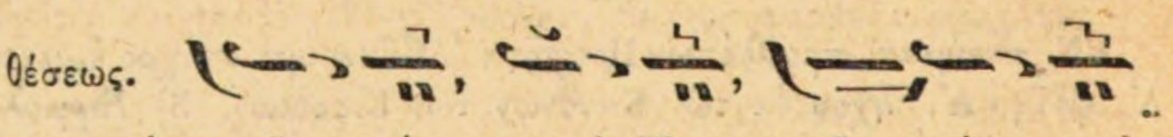
του τοῦ Εἱρμοῦ· οἷαν· ἦχος Δ'.

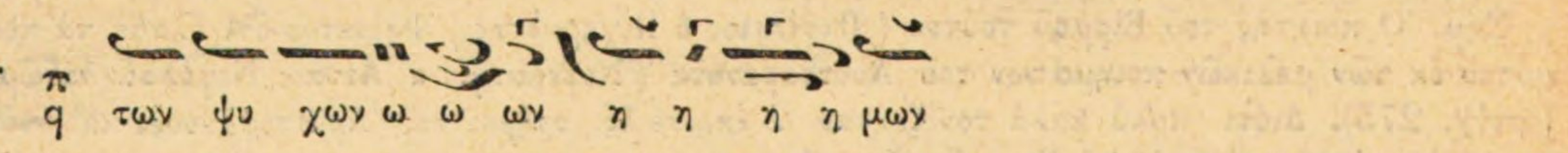
ΕΝ τῷ φωτὶ τῆς δόξης. Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Δεσποτικῆς Ἑορτῆς τῆς Μεταμορφώσεως· οὗ τὸ κείμενον «Ἐν τῷ φωτὶ τῆς δόξης τοῦ προσώπου σου Κύριε, πορευσώμεθα εἰς τὸν αἰῶνα». (ψαλ. 88. 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους· οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

ΕΝΩΣΙΣ. Ὁ ἁρμονικὸς συνδυασμὸς τῆς μουσ. Συμφωνίας, ἥτις διακρίνεται ἀπὸ τὴν πτῶσιν δύω ἢ τριῶν φθόγγον εἰς ἓν καὶ τὸν αὐτὸν καιρόν. 2) Ἡ ἕνωσις τοῦ ὀξυτέρου φθόγγου μετὰ τοῦ βαρυτέρου καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὅθεν ἡ ἕνωσις τῆς συμφωνίας τοῦ ὁμοφώνου, τοῦ συμφώνου τοῦ παραφώνου, καὶ τοῦ διαφώνου. 3) Ἡ ἕνωσις τῆς μουσικῆς μετὰ τῆς ποιητικῆς εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς μελοποιΐας, εἰς τὸ ἀποτελέσαι μελῳδίαν.

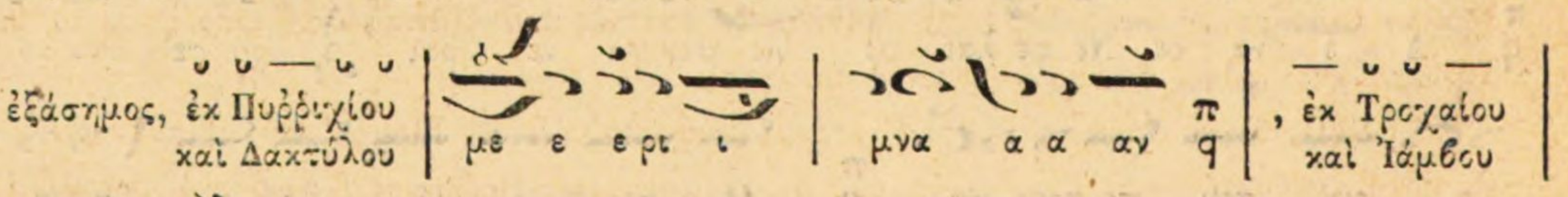
ΕΝΩΤΙΣΑΙ ὁ Θεὸς τὴν δέησίν μου· θέμά τι Δοχῆς ἢ Προκείμενον μεγάλον τῆς Δ'. τῆς διακαινησίμου. (Ἴδε Δοχαί).

ΕΞΑΙΡΕΣΙΜΟΣ. Κανονική τις σύνθεσις μελῳδικῆς γραμμῆς ὁριστικῆς τε καὶ ἀορίστου καταλήξεως· 2) Ἐξαίρεσις κανονικῆς θέσεως τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, εἰς τὴν ἐπὶ τὸ ὀξὺ ὑγρόλυκτον καὶ ταχείαν συμπλοκὴν τῶν κεντημάτων ὑπὸ τῆς βραδύτητος τοῦ δισήμου, τρισήμου, καὶ τετρασήμου μα-

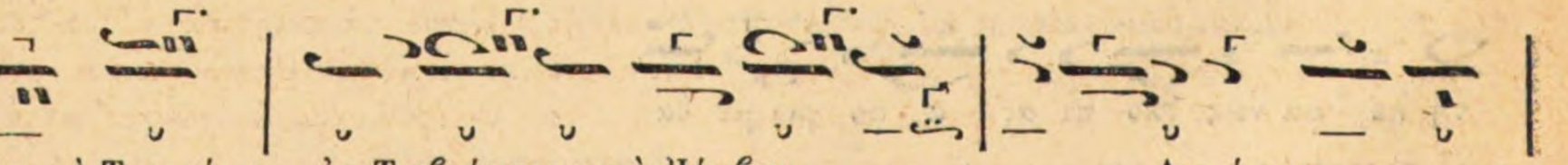
κροῦ σημείου τοῦ ἀργοῦ, ἐπὶ τῆς τοιαύτης θέσεως.

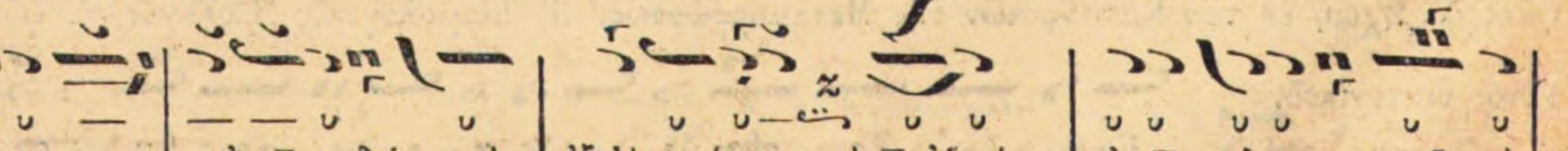
3) Ἡ ἐξαιρέσιμος κανονικὴ σύνθεσις τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος μετὰ τῆς τροπικῆς ποιότητος, εἰς τὴν ἀποκατάστασιν περισσοτέρας ἐντονότητος τῆς Πεταστῆς ⌣, διὰ τῆς τροπικῆς δυνάμεως τοῦ Ψηφιστοῦ ⌣, ἐπὶ τῆς χρονοτριβῆς τοῦ Κλάσματος ⌣, εἰς τὴν ἐντελεῖ γραμμὴν τῆς τοιαύτης μελῳδικῆς θέσεως.

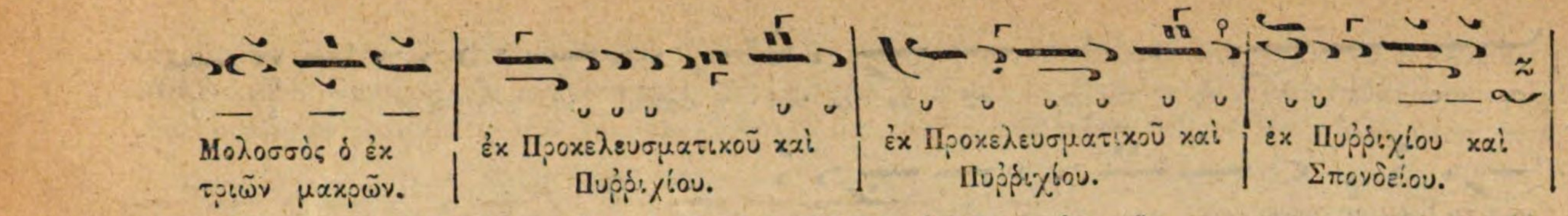
ΕΞΑΜΕΤΡΟΝ· μέτρον τι χρονικὸν ῥυθμικοῦ ποδὸς τῆς τε μουσικῆς καὶ τῆς ποιητικῆς. 2) Ἡ κατὰ συζυγίαν καταμετρουμένη ἐντελὴς μελῳδικὴ γραμμὴ ὁριστικῆς καταλήξεως, σύνθετος ἐκ δύω ποδῶν·

. 3) Ἡ κατὰ περίοδον καταμετρουμένη ἐντελὴς μελῳδικὴ γραμμὴ ὁριστικῆς καταλήξεως τοῦ Θεματισμοῦ —, σύνθετος ἐκ δύω ποδῶν κατὰ μουσικὸν Ἑξάμετρον

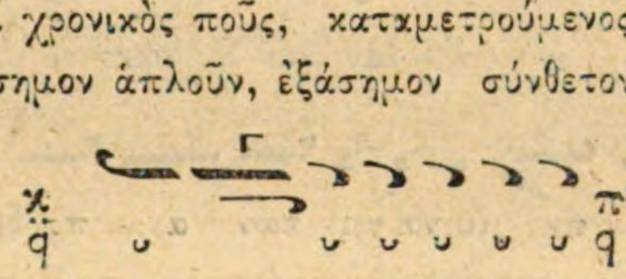
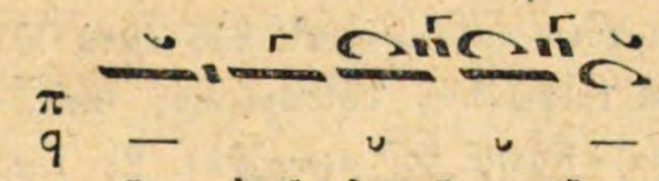
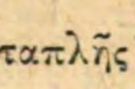

Μολοσσὸς ὁ ἐκ τριῶν μακρῶν. | ἐκ Προκελευσματικοῦ καὶ Πυρριχίου. | ἐκ Προκελευσματικοῦ καὶ Πυρριχίου. | ἐκ Πυρριχίου καὶ Σπονδείου.

Καὶ οἱ Ἰαμβικοὶ δὲ στίχοι τῶν Καταβασιῶν «Ἔσωσε λαὸν » κτλ. οὕτως καταμετρῶνται κατὰ Ἑξάμετρον τῶν ἀτελῶν καὶ ἐντελῶν καταλήξεων, ἀλλ' ὡς ἔχει τὸ γνήσιον τῆς ῥυθμικῆς ἑνώσεως τοῦ μουσικοῦ μέτρου εἰς τὸ πρωτότυπον Εἱρμολόγιον τῶν Καταβασιῶν.

ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑΡΙΟΝ. Στίχος τις ἕμετρος μικροσκελὴς, ἢ μακροσκελής. 2) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Προσομοίου στίχου Φωταγωγικοῦ Τροπαρίου. 3) Κλάδος σημαντικὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσ. ὃ λέγεται « Φωταγωγικὸν ἢ Ἐξαποστειλάριον ». 4) Τροπάριά τινα, τὰ ὁποῖα ψάλλονται μετὰ τὰς ᾠδὰς καὶ Καταβασίας τῶν Κανόνων, ἀντὶ τῶν Φωταγωγικῶν, ἅτινα ἠὔξησεν ὁ Σοφὸς Κωνσταντῖνος Βασιλεὺς ὁ Υἱὸς τοῦ Λέωντος τοῦ Σοφοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ μακροσκελέστερον ἐπέκτεινεν τὰ μέτρα αὐτῶν, ὠνομάσας αὐτὰ ἀντὶ Φωταγωγικὰ « Ἐξαποστειλάρια ». Ὅθεν, Ἐξαποστειλάρια τὰ Ἀναστάσιμα. Ἐξαποστειλάρια τὰ Νεκρώσιμα, τὰ τῆς ὅλης Ἑβδομάδος Ἐξαποστειλάρια τῶν Δεσποτικῶν, τῶν Θεομητορικῶν Ἑορτῶν, κτλ. Τοῖς Μαθηταῖς συνέλθωμεν. Ἀπόστολοι ἐκ περάτων. (Ὁ Οὐρανὸν τοῖς ἄστροις). Ἐν Πνεύματι, τῷ Ἱερῷ. Τὸν Ληστὴν αὐθημερόν. κτλ.

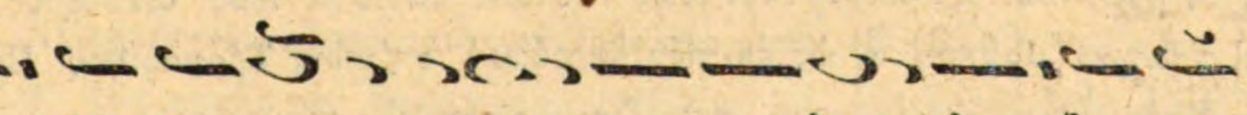
«Ἐκλήθησαν δὲ οὕτω, καὶ ἐν οἷς τόποις ἐτάχθησαν, ὅτι πρὸ τοῦ ἐπινοηθῆναι ταῦτα, καὶ μετὰ τὸν Κανόνα τελεσθῆναι, ἤδη τῆς ἡμέρας ὑπαυγαζούσης, τὰ λεγόμενα Φωταγωγικὰ ἐψάλλοντο, ἅπερ οὕτω λέγουσιν « Ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου κτλ. » Ὑφελόμενοι οὖν ἐκεῖνα λέγειν, τοῖς τόποις ἐκείνων ταῦτα ὠνόμασαν, διὰ τὸ, ἐξαπόστειλον δηλαδὴ λέγειν ». Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος. (Ἴδε Φωταγωγικόν).

ΕΞΑΣΗΜΟΝ καὶ ΕΞΑΣΗΜΟΣ. Ῥυθμικὸς καὶ χρονικὸς πούς, καταμετρούμενος ἐπὶ τῶν ἀορίστων παρακλητικῶν γραμμῶν, ἀπὸ χρόνους ἓξ· ὅθεν ἑξάσημον ἁπλοῦν, ἑξάσημον σύνθετον, ἑξάσημον σημαντὸν, κτλ. καὶ ἁπλοῦν μεν, ὡς ἐξ ὅλων βραχαίων. σύνθετον δὲ, ἐκ μακρῶν καὶ βραχαίων. καὶ σημαντὸν δὲ, ὡς ἐκ τῆς κατὰ τονὴν τάσεως φωνῆς ἐφ' ἑνὸς χαρακτῆρος εἰς ὃ πληροῦνται ἓξ κενοὶ χρόνοι κατὰ τὸν μακρὸν τῆς πενταπλῆς .

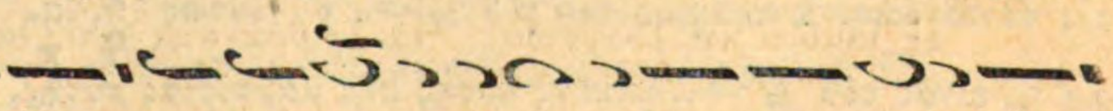
6

ΕΞΕΛΕΞΑΤΟ Κύριος τὴν Σιὼν. Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· οὗ τὸ κείμενον « Ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιὼν, ἠρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικίαν ἑαυτῷ ». (ψαλ. 131). 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους· οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

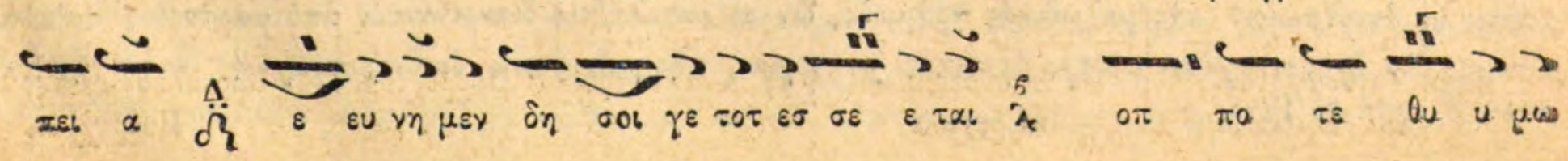
ΕΞΕΣΤΗ τὰ σύμπαντα· στίχος ἕμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ε'. ᾠδῆς Δ'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Ε'. ᾠδῆς Δ'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

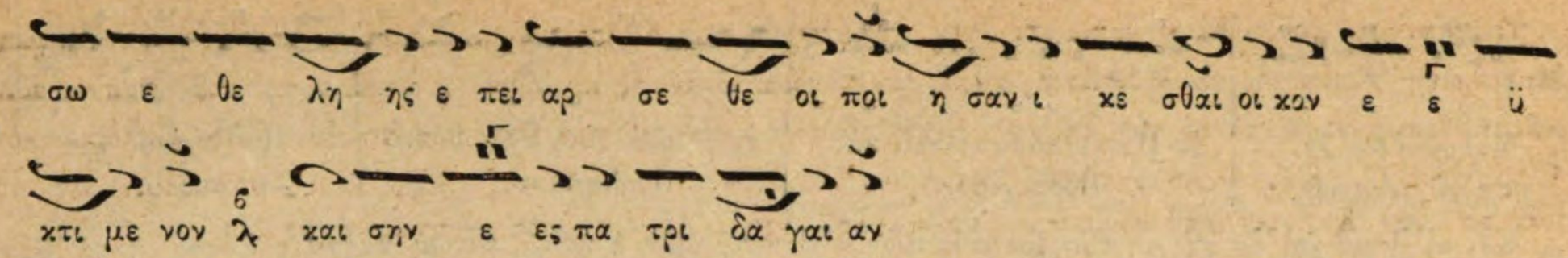
λ Ε ξε στη τα συμ παν τα ε πι τη θει α δο ξη σου Λ κτλ. (Ερμ. Καταβ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ψ. τῆς Ὀδυσ. « Τὸν δ' αὖτε προσέειπε περίφρων Πηνελόπεια » στίχ. 256). Διότι λαμπρώτατα τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος Δ'.

λ Τον δαυ τε προ σε ει πεν πε ρι φρων Πη νε λο

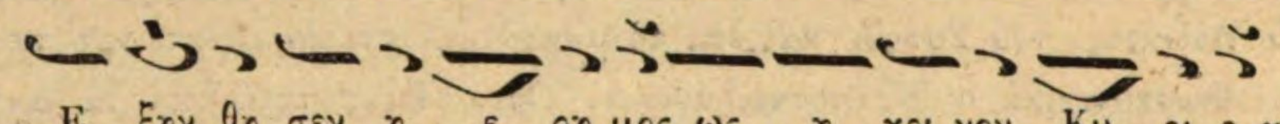

πει α Δ ε ευ νη μεν δη σοι γε τοτ εσ σε ε ται λ οπ πο τε θυ υ μω

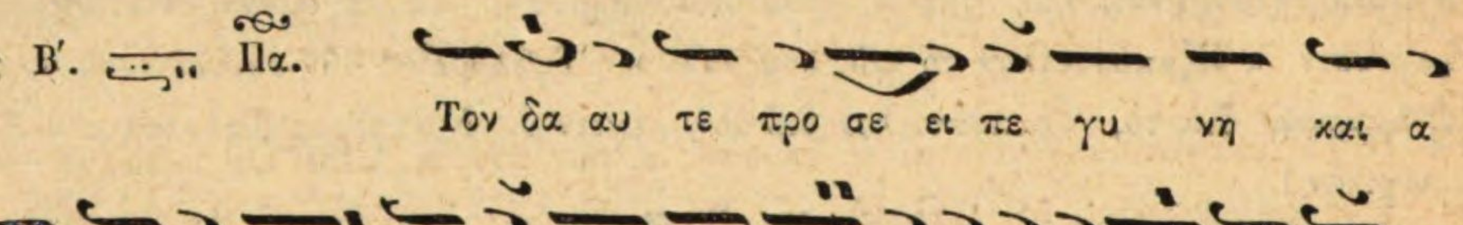
ΕΞΗΓΕΡΘΗ ὡς ὁ ὑπνῶν Κύριος. Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Α. καὶ Μ. Σαββάτου· οὗ τὸ κοίμενον « Ἐξηγέρθη ὡς ὁ ὑπνῶν Κύριος, καὶ ἀνέστη Σώζων ἡμᾶς » (ψαλ. 77) 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

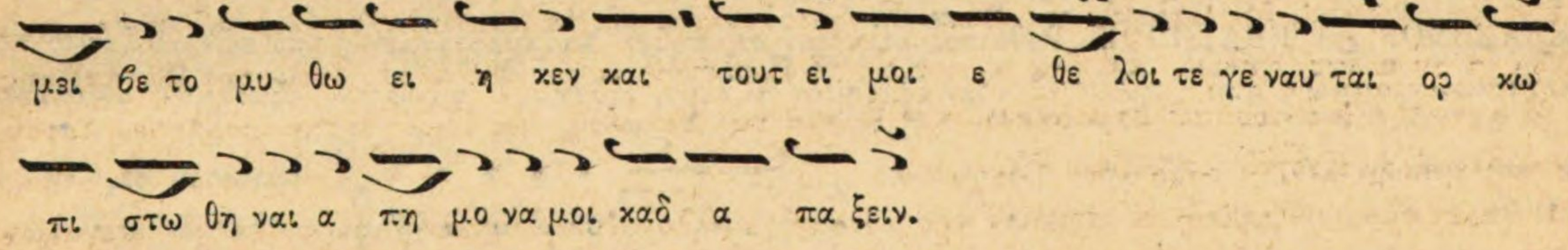
ΕΞΗΝΘΗΣΕΝ ἡ ἔρημος· στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Γ'. ᾠδῆς β'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ β'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Γ'. ᾠδῆς β'. ἤχου. Γένος χρωματικοῦ. Πα.

(Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ο. τῆς Ὀδυσ. « Τὸν δ' αὖτε προσέειπε γυνὴ καὶ ἀμείβετο μύθῳ » (στίχ. 434). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον ἦχος Β'. Πα.

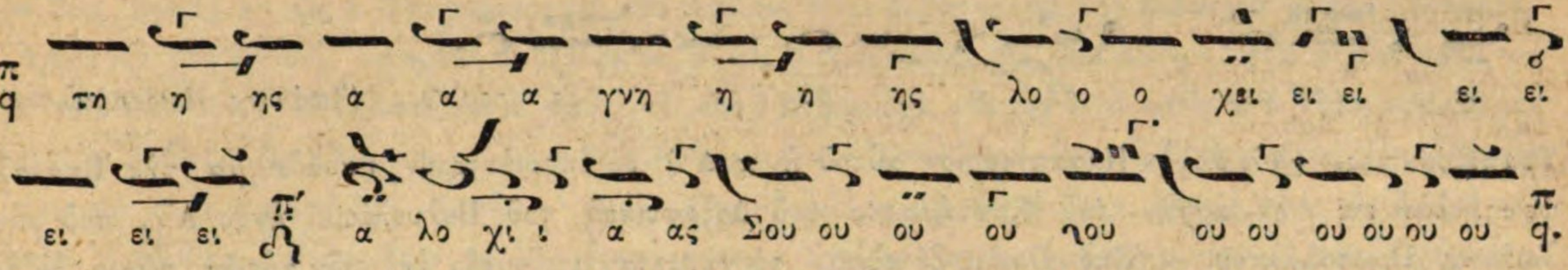

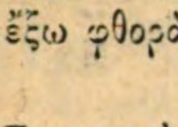
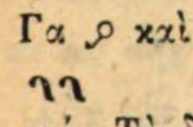

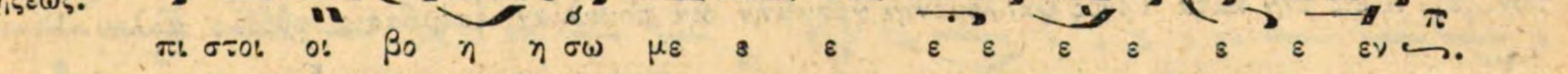
ΕΞΩ. Ἁπλῶς ἐπιῤῥ. λόγος ἐπιθετικὸς, χρησιμεύων κανονικῶς εἰς τὰς κατὰ κλάδους, διαιρέσεις τῶν ὀκτὼ ἤχων, κατὰ Μέσους καὶ Παραμέσους, κατὰ Τριφώνους, Τετραφώνους, κτλ. (ὡς ἑρμηνεύει ἡμᾶς τὸ μουσ. Κανόνιον Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ μελῳδοῦ). 2) Ἔξω, τὸ σύστημα ὅπερ διορίζεται ἀπὸ τὰς τελευταίας μαρτυρίας τοῦ ἀναχείρας καταμετρουμένου συστήματος (ὅπερ λέγεται « Ἔσω »), τὸ ὁ ποῖον, ἔξω, διακρίνεται μὲν εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν μαρτυριῶν τοῦ Τροχοῦ καὶ τῆς διὰ πασῶν· διακρίνεται δὲ καὶ κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν τόνων καὶ μαρτυριῶν τοῦ Τροχοῦ, καὶ κατὰ τὴν μετροφωνίαν τῶν Τετραχόρδων τῆς Σοφοτάτης παραλλαγῆς Ἰωάννου Ἱερέως τοῦ Πλουσιανοῦ, ἥτις σχηματίζεται ὅλος ἀπ' ἀλλεπαλλήλους Τροχίσκους, ἔσωθεν τῶν ὁποίων ἐμπεριέχονται αἱ τῆς καταμετρήσεως μαρτυρίαι· ἔξωθεν δὲ ἑκάστου Τροχίσκου παράκειται ἄλλη μαρτυρία, ἥτις φανερόνει τὸ « ἔξω » διὰ τὸ κεῖτεσθαι ἔξωθεν ἀνοικτὸν ἄλλον τόπον, καὶ τὰς ἔξω μαρτυρίας τοῦ Τροχοῦ καὶ τῆς διὰ πασῶν· καὶ διὰ τῆς ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀξὺ καταμετρήσεως αὐτῶν, παριστᾶ τοὺς διαφόρους κλάδους ἤτοι τὰ διάφορα ἔκτακτα καὶ τακτικὰ μαθήματα, ὡς ἐκ τῶν διαφόρων στίχων, Τροπαρίων, Προσομοίων, τῶν Μικτῶν καὶ Ἀναμίκτων Μαθημάτων, ὡς ἐκ τῶν περιοδικῶν γραμμῶν τῶν παρακλητικῶν θέσεων τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν καταλήξεων τοῦ Παππαδικοῦ καὶ Στιχηραρικοῦ εἴδους.

Ὅταν λέγει (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς) « Ἑπτάφωνος τοῦ $\overset{\angle}{\ddot{q}}$, εἰς μὲν τὰ ἔξω, εἶναι ὁ $\overset{\angle}{\ddot{\pi}}$ (οὕτως $\underset{q}{\pi}$ $\underset{\pi}{\ddot{\pi}}$). εἰς δὲ τὰ ἔσω, ὁ πλάγιος τοῦ β'. λ ⟶ » (οὕτως $\underset{q}{\ddot{\chi}}$, q. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις τῆς μαρτυρίας τοῦ κάτω Κε $\underset{\chi}{q}$, εἶναι τοῦ $\underset{\pi}{\lambda}$ ⟶, μικτῆς οὔσης τῆς μαρτυρίας αὐτῆς, ἥτις ἐγράφετο ἀπὸ τοὺς Παλαιοὺς οὕτως $\mathfrak{Q}$.), πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὰς μελῳδικὰς γραμμὰς, ὧν αἱ καταλήξεις διακρίνονται ἀπὸ μαρτυρίας τοιαύτας αἵτινες δὲν ἔχουσι σχέσιν μὲ τὰς ἀρκτικὰς μαρτυρίας τῆς μελῳδικῆς ἐκείνης γραμμῆς κατὰ τὴν Κλίμακα, ἢ κατὰ τὸ Γένος.

Παράδειγμα τοῦ, Ἔξω, ἔστω σοι ὅλον τὸ μάθημα τοῦ Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ « Ἔφριξε γῆ » Πέτρου Μπερεκέτη· κυρίως δὲ παριστάνεται, κατὰ μὲν τὸ διαπασῶν, ἡ περίοδος « διεράγη τὸ τοῦ Ναοῦ θεῖον καταπέτασμα ». Κατὰ δὲ τὸν Τροχὸν, ἡ περίοδος « ὁ αἰνετὸς τῶν Πατέρων Θεός ». (Ἴδε Καλοφωνικὸν Εἱρμολόγιον). Καὶ ὁ Δομέστικος Δημήτριος ὁ Δοκιανὸς παριστὰ τὸ, Ἔξω, κατὰ μαρτυρίαν εἰς τὸ μάθημα τοῦ Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ « Τύπον τῆς Ἁγνῆς Λοχείας Σου » οὕτως· ἦχος Α΄.

3) Ἔξω, τὰ τρία Ἐωθινὰ, τὸ Θ΄. , τὸ Ι΄. , καὶ τὸ ΙΑ΄. , ὡς ὄντα ἔξω τῶν ἀριθμῶν τῶν ὀκτὼ ἤχων, ἅτινα ὑπάγονται εἰς τὰς διαιρέσεις τῶν ὀκτὼ ἤχων, καὶ διακρίνονται ἀπὸ τὰς περιόδους τοῦ Ἀποστόλου, καθὼς παραπεμπόμεθα εἰς τὰς συζητήσεις τῶν ἕνδεκα Ἐωθινῶν καὶ τῶν Κυριακῶν Ἀποστόλων, καὶ εὑρίσκομεν ἀπὸ τὸν ἔστω ἦχον, καὶ ἔξω Ἐωθινὸν τὸν ζητούμενον τῆς Κυριακῆς Ἀπόστολον· π: χ: Ἐωθινὸν ΙΑ΄. ἦχος β΄. κτλ. 4) Ἔξω, ἡ ἐκτὸς τῶν φυσικῶν ἢ ἔσω φθορῶν τῶν Συστημάτων τῶν ὀκτὼ ἤχων ἔξωθεν φθοραὶ τῶν χλιδανῶν μελῶν, αἱ ὁποῖαι λέγονται καὶ Ἐξωτερικαὶ, ἀπὸ τὸ, ἔξω· ἤτοι ἡ ἔξω φθορὰ τοῦ , ἡ τοῦ Δι ♂, ἢ τοῦ Δι ♂, ἡ τοῦ Βου ♂, ἢ τοῦ Βου ♂, ἡ τοῦ Δι Δ ♂, ἡ τοῦ Γα ♂ καὶ ♂· αἱ ὁποῖαι ἀπὸ μὲν τοὺς Βυζαντινοὺς Παλαιοὺς μουσικοὺς κυρίως λέγονται ἔξω φθοραί. Τὸ δὲ μάθημα ὅπερ γίνεται ἐξ ἑκάστης αὐτῶν φθορὰς, φέρει ἐπὶ κεφαλῆς γεγραμμένον μὲ τὸ σημεῖον καὶ τὸ « ἔξω φθορά». (Ἰδὲ Παλαιὰ τῆς Μουσικῆς χειρόγραφα τῆς τε Παππαδικῆς, καὶ τοῦ Μαθηματαρίου, διὰ δὲ τὸ « ἔξω, ἁπλῶς, καὶ ἔσω », ἴδε εἰς τὰ Προλεγόμενα τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς ἢ εἰς τὸ Κανόνιον Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ του Μελῳδοῦ, ὡς ἐδιδάχθησαν παρὰ τοῦ Σοφοῦ αὐτῶν Διδασκάλου Κοσμᾶ τοῦ Ξένου ἢ Ἱκέτου).

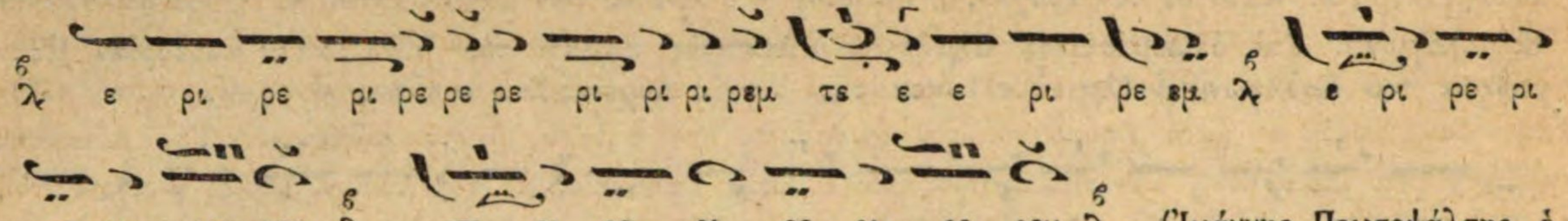
ΕΞΩ θεματισμός. Φθορικόν τι σημεῖον τῆς μουσικῆς μᾶλλον Ἱερογλυφικὸν Ἄφωνον ἐκ τῶν Μεγάλων Σημαδοφώνων· οὗ τὸ σημεῖον, ἔξω Θεματισμὸς , ὅπερ φέρει μελῳδικὴν γραμμὴν ὁριστικῆς καταλήξεως.

Ἐπειδὴ καὶ ἐνεργεῖ κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ Ιεχεαιες, διὰ τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὸ σύστημα τοῦ Ὑπολυδίου ἤτοι τοῦ Πλαγίου β΄. ἤχου· τὰ δὲ ὅλα τὰ λοιπὰ ἐνοούμενα τούτων εἰσιν κατὰ τὸ ἀνάπαλιν τούτου, ἤτοι κατὰ τὸ ἐπιθετικὸν « Ἔξω » τὰ μὲν, Ἔσω· τὰ δὲ, Ἔξω.

ΕΠΑΙΝΕΙ Ἱερουσαλὴμ τὸν Κύριον. Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ· οὗ τὸ κείμενον « Ἐπαίνει Ἱερουσαλὴμ τὸν Κύριον αἴνει τὸν Θεόνσου Σιὼν » (ψαλ. 144). 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

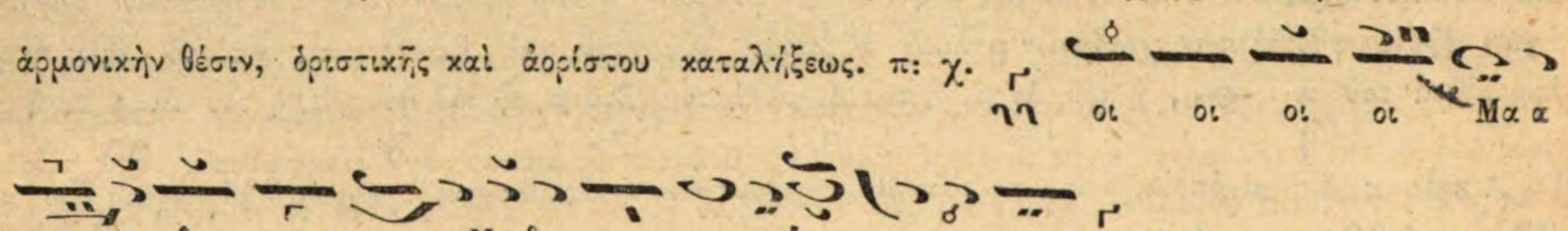
ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ. Ἡ κατὰ παραλλαγὴν καὶ μέλος πρώτη καὶ δευτέρα ἐπανάληψις τῆς παραδόσεως τοῦ μουσ. μαθήματος. 2) Ἡ διαρκῆς καὶ πολαπλάσιος μελέτη τοῦ ἀναχείρας μουσ. μαθήματος, καὶ τῶν ἀπερασμένων μαθημάτων. 3) Ἡ κατὰ θεωρίαν Α΄. καὶ Β΄. παρατήρησις τοῦ συνθετιμένου μουσικοῦ θέματος. 4) Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, οὗ τὸ ἴδιον εἶναι τὸ νὰ συνθέτεται κατὰ παλιλογίαν καὶ αὖθις ἡ αὐτὴ μελωδικὴ ἀόριστος γραμμὴ, ἢ ἐπὶ τὸ ὀξύτερον, ἢ ἐπὶ τὸ βαρύτερον· π· χ· ἡ κατὰ τὸ ἀργὸν μελῳδικὴ ὁμοιοκατάληκτος γραμμὴ « Σὲ Ὑμνούμεν, καὶ τὸ, Σὲ Εὐλογοῦμεν » εἶναι σχῆμα ὅμοιον ἐπαναλήψεως· ὡς καὶ ἡ προήχησις τοῦ Γ΄. ἤχου τοῦ Κοινωνικοῦ « Αἰνεῖται » τοῦ Δανιὴλ Πρωτοψάλτου καὶ ἀλλαχοῦ. 5) Ἡ κατασκεαστικὴ δύναμις τῆς μελοποιΐας, δι' ἧς ἐνισχύεται ὁ μελοποιὸς, καὶ πλατύνει τὸ μέλος τοῦ μουσ. θέματος, οὗ τὸ ἴδιον εἶναι κυρίως τὸ ἀντικείμενον τοῦ Κρατηματαρίου. 6) Ἴδιον κανόνος τῆς ῥαψῳδίας, δι' οὗ ἑρμηνεύεται ὁ μελοποιὸς, τὸ νὰ μεταχειρίζεται καὶ αὖθις ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόνον ὁμοίαν ὁριστικὴν γραμμὴν μιᾶς μελῳδικῆς θέσεως καὶ νὰ πλατύνῃ τὸ μέλος τοῦ θέματός του διὰ τῆς

ἐπαναλήψεως. (Ἴδε τὸ Κράτημα τοῦ Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ «Ἔφριξε γῆ» Παναγιώτου Χαλάτζογλου· καὶ τὸ τοῦ Δανιὴλ Πρωτοψάλτου ἔντεχνον Κράτημα τὸ εἰς ἦχον Δ'.) π: χ.

(Ἰωάννης Πρωτοψάλτης ὁ Τραπεζούντιος. (Ἴδε ἀργὸν Πασαπνοάριον αὐτοῦ ἦχος Δ'.) Τὸ ἐκτενέστερον παράδειγμα τῆς Ἐπαναλήψεως, ἴδε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Κρατήματος τοῦ Δοξαστικοῦ τοῦ Πολυελέου, ἦχος Α'., τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Πρωτοψάλτου. « Ἐπανάληψις δὲ εἶναι, τὸ νὰ μεταχειριζόμεθα ἐπὶ τῶν αὐτῶν τόνων ἐκ δευτέρου μίαν θέσιν, ἢ ὁλόκληρον περίοδον μελῳδίας· καθὼς μάλιστα συνειθίζεται εἰς τὰ Μαθήματα καὶ Κρατήματα τῶν Παλαιῶν ». Χρύσανθος Προύσης. (Θεωρητικὸν Μέγα. § 420).

ΕΠΕΓΕΡΜΑ. Ἱερογλυφικόν τι Σημαδόφωνον τῆς Μουσικῆς ἐκ τῶν Μεγάλων ὑποστάσεων, οὗ τὸ σημεῖον καὶ τὸ σχῆμα, Ἐπέγερμα · ἡ δὲ ἐνέργια αὐτοῦ φέρει μελωδικὴν γραμμὴν λήγουσαν πάντοτε εἰς ἁρμονικὴν θέσιν, ὁριστικῆς καὶ ἀορίστου καταλήξεως. π: χ.

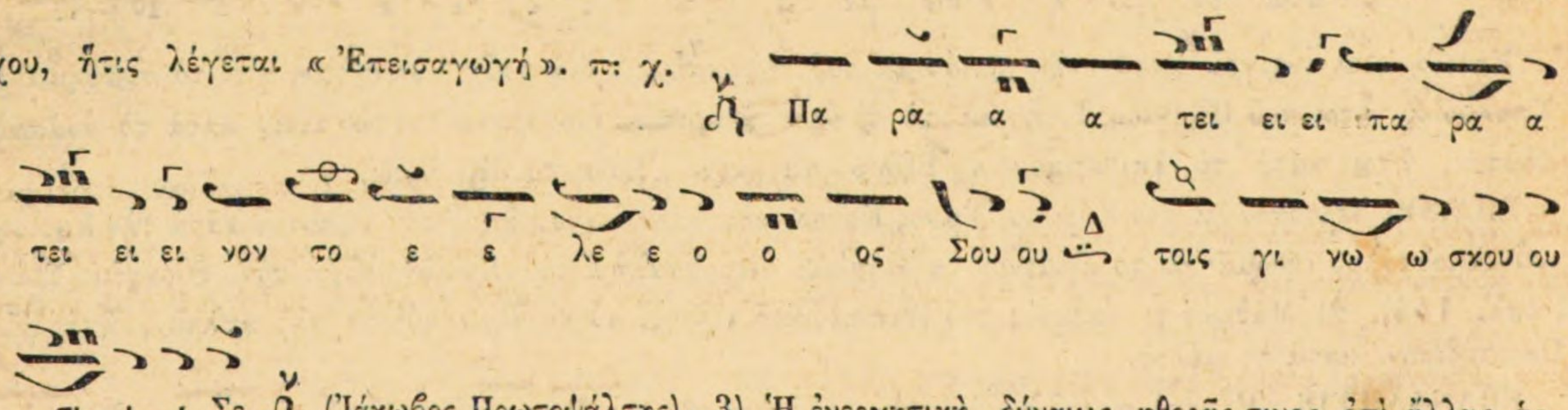

ὑπόκειται δὲ εἰς τὴν σύνθεσιν μελῳδικῆς θέσεως ἑκάστης Τριφωνίας, εἰς ὅλα τὰ Ἴδη, καὶ εἰς ὅλα τὰ Γένη.

ΕΠΕΦΑΝΗ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, οὗ τὸ κείμενον « Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ Σωτήριος πάσιν Ἀνθρώποις » (Ἀπόστολος Παῦλος, πρὸς Τίτον Ἐπιστολ.). 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους· οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

ΕΠΙΒΟΛΗ. (Ἴδε Ἐπιφώνιμα).

ΕΠΕΙΣΑΓΩΓΗ. Κανών τις τῆς μελοποιΐας, εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ποικίλων καὶ δραστηρίων μαθημάτων. 2) Ἡ εἰς τὴν κατὰ Γένος ψαλλομένην γραμμὴν διὰ ποικιλίαν ἐπέμβασις φθορᾶς ἄλλου Γένους ἤχου, ἥτις λέγεται « Ἐπεισαγωγή ». π: χ.

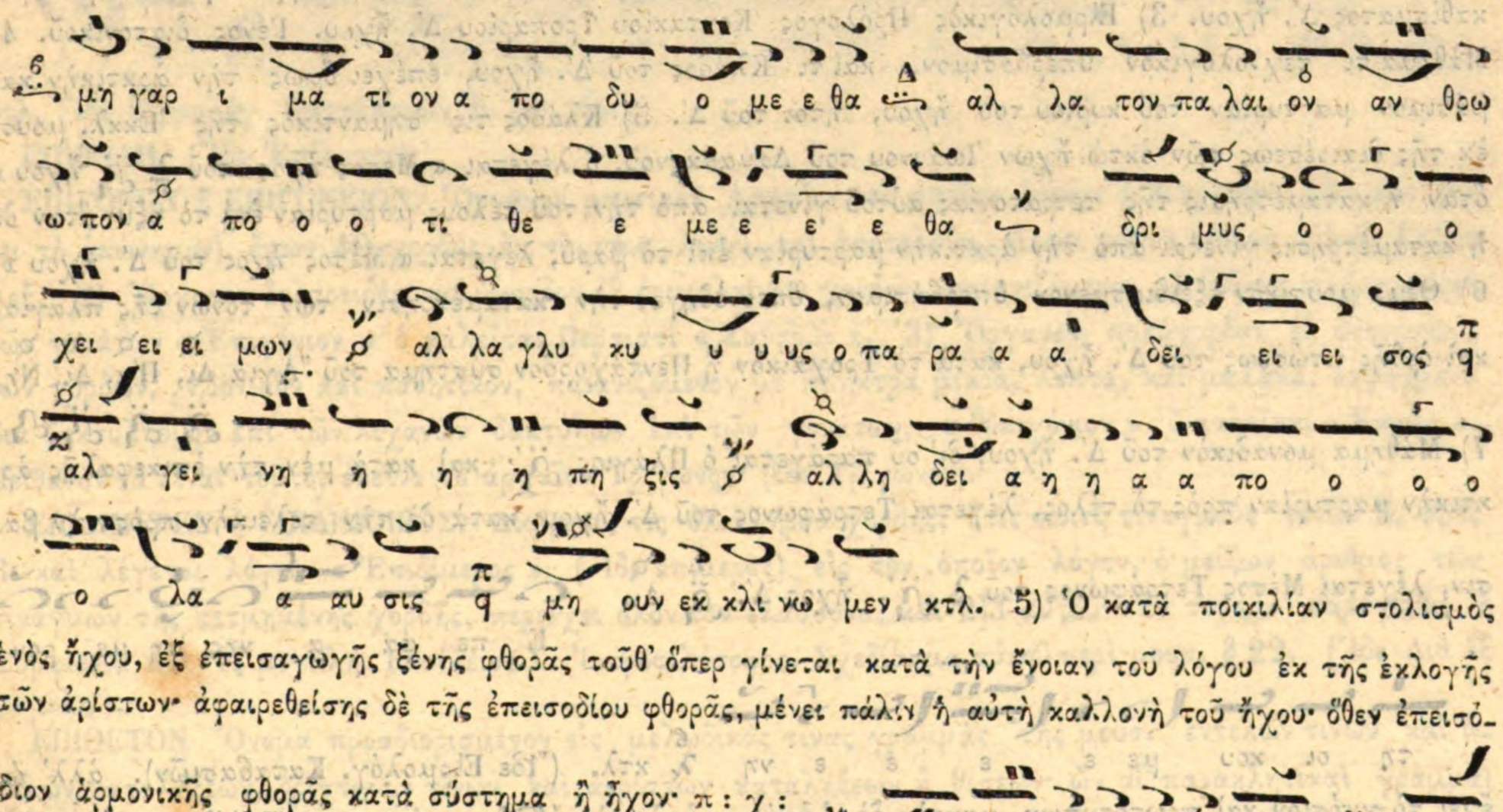

(Ἰάκωβος Πρωτοψάλτης). 3) Ἡ ἐνεργητικὴ δύναμις φθορᾶς τινος ἐπὶ ἄλλης ἁρμονίας· ἧς ἡ ἔκτακτος ἐπέμβασις εἰς ἦχον ἄλλου γένους, παράγει ἰδιέτερον Κλάδον, καὶ παριστᾷ τὸ μέλος αὐτοῦ δραστήριον καὶ πεποικιλμένον· ὡς τὸν Κλάδον Ποταμὶς (Σουζινάκ)· ὡς τὸν Ἡσυχαστικὸν (Ραχατουλλελβάχ) ὡς τὸν Γαλήνιον (Σουζητὴλ), κτλ. (Ἴδε Ἐπεισαγωγικόν).

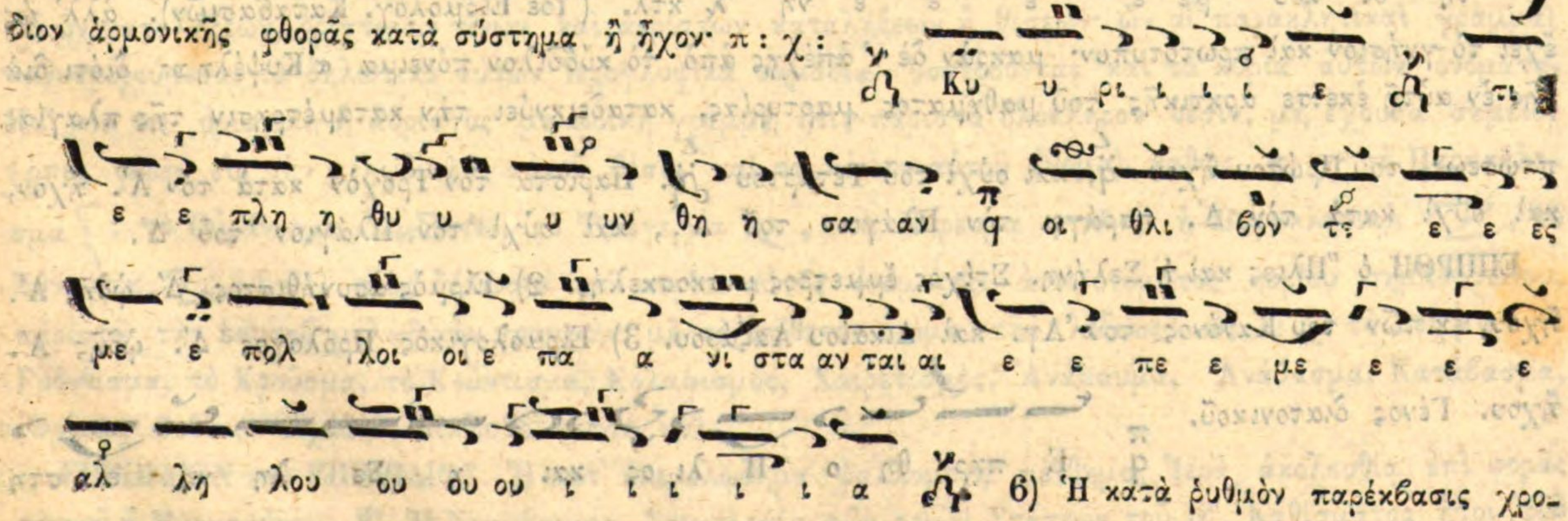
ΕΠΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΝ καὶ ΕΠΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟΣ. Μέλος τι σύνθετον καὶ ποικίλον ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ οἰκίον ἦχον, καὶ ἀπὸ ξένην φθορὰν· ὡς τὸ Κάθισμα τοῦ Α'. ἤχου « Τὸν Τάφον Σου Σωτὴρ »· ὡς τὰ Καθίσματα τοῦ Δ'. ἤχου « Ἀνέστης ὡς Ἀθάνατος, καὶ, Κατεπλάγη Ἰωσήφ ». κτλ. 2) Ὁ τρόπος τῆς συνθέσεως τῶν ἐκτάκτων καὶ δραστηρίων τῆς παρεισαγωγῆς μαθημάτων, ἅτινα λέγονται « Ἐπείσακτα ἢ πεποικιλμένα μέλη »· ὡς τὸ « Ἄνωθεν οἱ Προφῆται »· τὸ ἀργὸν « Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα »· ὡς τὸ ἀγρὸν Ἀλληλουάριον· ὡς τὸ ἀργὸν «Χριστὸς Ἀνέστη » κτλ. 3) Ἕκαστον δραστήριον μουσ. μάθημα τοῦ Θεματισμοῦ. (Ἴδε Θεματισμός).

ΕΠΕΙΣΑΚΤΟΝ καὶ ΕΠΕΙΣΑΚΤΟΣ. Ὁ ἀπὸ δύο εἴδη ἀνομοίων γενῶν πεποιημένος καὶ μικτὸς ἦχος, ὡς ἀπὸ μέσον, καὶ παράμεσον. 2) Τὸ τεχνικὸν μέλος τοῦ δραστηρίου μουσ. θέματος, ὅπερ σύγκειται ἀπὸ δύο εἴδη· ἀπὸ Ὁμοιογενὲς καὶ Ἑτερογενὲς· ἤτοι ἀπὸ τὴν Παρεισαγωγὴν ξένης φθορᾶς ἄλλου Γένους ἑτέρου ἤχου, καὶ παριστᾷ ἡνωμένους εἰς ἕν, δύο ἑτεροειδεῖς ἤχους, δι' ὧν παράγεται ἓν μέλος πεποικιλμένον, καὶ Σχῆμα οὐδέτερον· ὡς ὁ Δώριος μὲ τὸν Λύδιον, ἤτοι ὁ πρῶτος μὲ τὸν δεύτερον « Τὸν Τάφον Σου Σωτὴρ »· ὡς ὁ Ὑποφρύγιος μὲ τὸν Λύδιον, ἤτοι ὁ βαρὺς μὲ τὸν δεύτερον « Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα (τὸ ἀργὸν), Ἄνωθεν οἱ Προφῆται ». ὡς ὁ Ὑποδώριος μὲ τὸν Λύδιον, ἤτοι ὁ πλάγιος τοῦ Α΄. μὲ τὸν δεύτερον « Ἀλληλουάριον » τὸ ἀργὸν· ὡς ὁ Μιξολύδιος μὲ τὸν Λύδιον, ἤτοι ὁ Τέταρτος μὲ τὸν δεύτερον « Ἀνέστης ὡς ἀθάνατος »· ὡς ὁ Μιξολύδιος μὲ τὸν Ὑπολύδιον, ἤτοι ὁ Τέταρτος μὲ τὸν Πλάγιον Β΄. λεηλώ σ, « Κατεπλάγη Ἰωσὴφ »· ὡς ὁ Ὑπομιξολύδιος μὲ τὸν Λύδιον, ἤτοι ὁ πλάγιος Δ΄. μὲ τὸν δεύτερον, ὁ Κλάδος « Ποταμῆς » τὸ Ἀραβοτουρκιστὶ « Σουζινὰκ »· ὡς ὁ Ὑποφρύγιος μὲ τὸν Ὑπολύδιον, ἤτοι ὁ Βαρὺς μὲ τὸν Πλάγιον Β΄. λεχέλες ϙ, ὁ Κλάδος « Ἡσυχαστικὸν » τὸ Ἀραβοτουρκιστὶ « Ραχατουλλελβὰχ »· ὡς ὁ Ὑπομιξολύδιος μὲ τὸν Μιξολύδιον, ἤτοι ὁ Πλάγιος Δ΄. μὲ τὸν Τέταρτον, ὁ Κλάδος « Πανηγυρικὸς » τὸ Ἀραβοτουρκιστὶ « Φεραχνὰκ » κτλ. 3) Τὸ ἐπείσακτον, μάθημα, μέλος, Σχῆμα, ἑκάστου πεποικιλμένου καὶ δραστηρίου θέματος, τὸ μελοποιημένον κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἔσω —ϙ, καὶ ἔξω ϙ Θεματισμοῦ· τῆς Μελοποιΐας.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ καὶ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΣ. Ἡ κατὰ περιπέτειαν γινομένη μεταβολὴ τῆς ἁρμονίας ἀπὸ ξένην φθορὰν ἄλλου ἤχου. 2) Ὁ χρωματισμος οἱουδήποτε κατὰ γένος ἤχου. 3) Τὸ ἀρχόμενον κατὰ τὸ ὁμογενὲς μέλος, καὶ ψαλλόμενον κατὰ τὸ ἑτερογενές. 4) Ἡ ἔκτακτος ἐπεισαγωγὴ ξένης φθορᾶς, ἥτις τίθεται ἐκτὸς τῆς φθορᾶς τῆς ὡρισμένης ἁρμονίας· ὅθεν ἐπεισόδιον ἁρμονικῆς φθορᾶς κατὰ τὸ γένος π : χ :

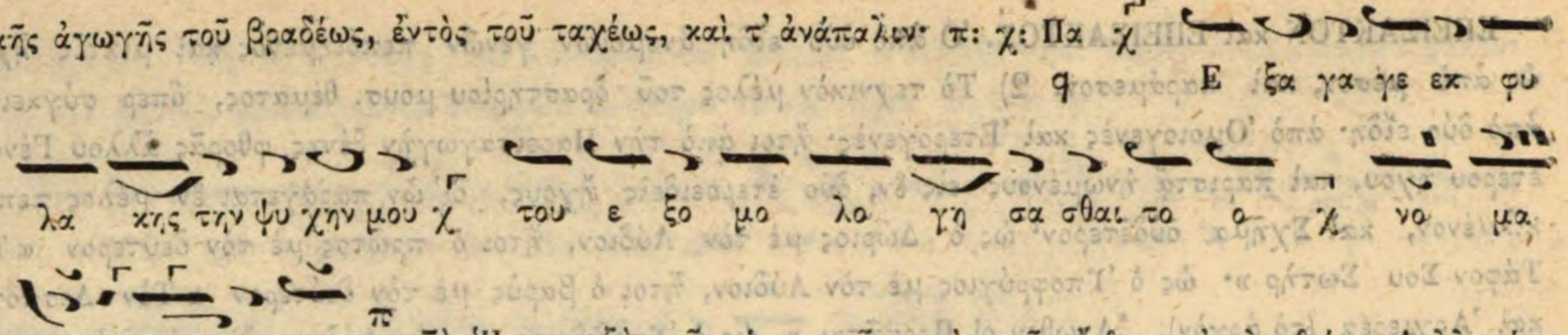

5) Ὁ κατὰ ποικιλίαν στολισμὸς ἑνὸς ἤχου, ἐξ ἐπεισαγωγῆς ξένης φθορᾶς τοῦθ' ὅπερ γίνεται κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρίστων· ἀφαιρεθείσης δὲ τῆς ἐπεισοδίου φθορᾶς, μένει πάλιν ἡ αὐτὴ καλλονὴ τοῦ ἤχου· ὅθεν ἐπεισόδιον ἁρμονικῆς φθορᾶς κατὰ σύστημα ἢ ἦχον· π : χ :

6) Ἡ κατὰ ῥυθμὸν παρέκβασις χρο-

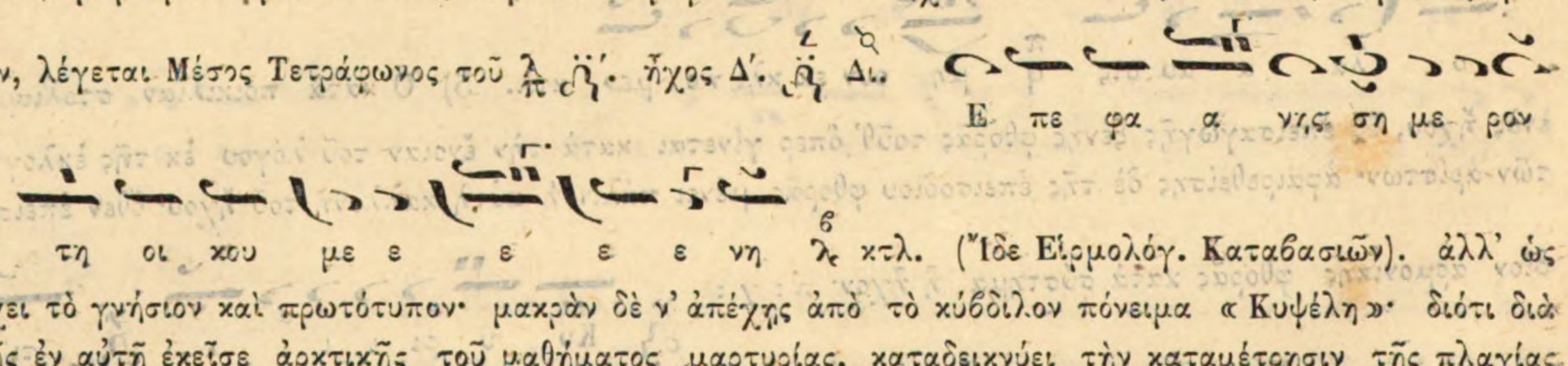
νικῆς ἀγωγῆς τοῦ βραδέως, ἐντὸς τοῦ ταχέως, καὶ τ' ἀνάπαλιν· π: χ: Πα

q. 7) Ἡ μεταξὺ τῆς ἑσπερινῆς καὶ τοῦ ὄρθρου ἀκολουθείας ψαλλομένη «Λυτὴ» καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ψαλλόμενα εἰς διαφόρους ἤχους ποικίλα Τροπάρια, ἅτινα παριστάνουσι τὰ Μεγάλα καὶ Θαυμάσια ἔργα τοῦ Θεοῦ, τῆς Θεομήτορος, καὶ τὰ ἔπαθλα τῶν Ἁγ.ων, ἀπὸ Πρώτου ἤχου εἰς Τέταρτον, ἢ ἀπὸ Τέταρτον εἰς Δεύτερον ἢ εἰς Πλάγιον Α. κτλ. 8) Τὸ μεταξὺ τοῦ Ἐπιλυχνίου καὶ τῶν Ἀποστίχων ἐκτάκτως ψαλλόμενον ἐπεισοδιῶδες ὀκτάηχον ποίημα «Θεοτόκε Παρθένε, ἡ, Ῥόδον τὸ ἀμάραντον» κτλ. (Κατὰ τὸ εἶδος τῆς Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς) ἐν τῇ Ἀρτοκλασίᾳ. Τὸ Ἐπεισόδιον εἶδος, οὕτως ὑπῆρχε καὶ παλαιῶθεν εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας μουσ. οἱ ὁποῖοι ἔψαλλον, τὸ Ἐπισόδιον, κατὰ τὰς Θρησκευτικὰς αὐτῶν τελετὰς εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, ἤτοι τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ Διονύσια, τὰ Ἀνθεστήρια, κτλ. «Ἔθος ἐπικράτει ἐν Ἀθήναις ἀνέκαθεν τὸ ἑξῆς: Ἀφ' οὗ ἐτελεῖτο ἐντὸς τοῦ Ναοῦ ἡ Θρησκευτικὴ τελετὴ καὶ ἐψάλλοντο οἱ Διθύραμβοι, ἔπειτα ὁ χορὸς τῶν ψαλτῶν ἐξερχόμενος εἰς τὸ περιαύλιον τοῦ Ναοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ περιστοιχιζόμενος, ἔψαλλεν ἐκλογάδην ἀπὸ τὰς παθητικοτέρας καὶ Ἡρωϊκοτέρας σκηνὰς τῆς Ἰλιάδος ἢ Ὀδυσσείας πρὸς πλειοτέραν εὐχαρίστησιν τοῦ λαοῦ». (Σερούϊος Γυμνασιάρχης Σύρου. Ἴδε τὴν αὐτοῦ περὶ ποιήσεως Καλλιόπην. σελ. 43).

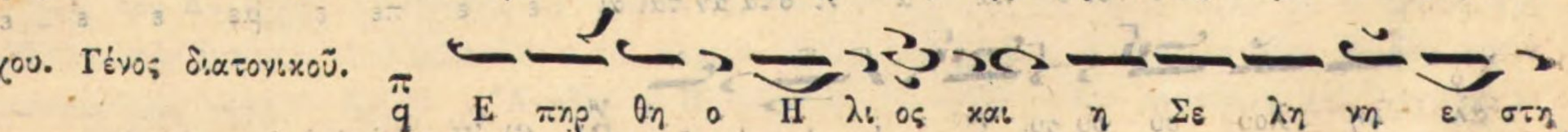
ΕΠΕΦΑΝΗΣ. σήμερον τῇ οἰκουμένῃ. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος καθίσματος Δ'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Κοντακίου Τροπαρίου Δ'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ. 4) Μάθημά τι τεχνολογικὸν ὑπερβάσιμον, καί τι Κλάδος τοῦ Δ'. ἤχου, ἐπέχει ὅρως τὴν ἀρκτικὴν καὶ βάσιμον μαρτυρίαν τοῦ κυρίου του ἤχου, ἤτοι τοῦ Δ'. 5) Κλάδος τις σημαντικὸς τῆς Ἐκκλ. μουσ. ἐκ τῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅ λέγεται «Μέσος ἦχος τοῦ λ π ♎ ἤχου» ὅταν ἡ καταμέτρησις τῆς τετρατονίας αὐτοῦ γίνεται ἀπὸ τὴν τοῦ τέλους μαρτυρίαν ἐπὶ τὸ ὀξὺ· ὅταν δὲ ἡ καταμέτρησις γίνεται ἀπὸ τὴν ἀρκτικὴν μαρτυρίαν ἐπὶ τὸ βαρὺ, λέγεται «Μέσος ἦχος τοῦ Δ'. ἤχου». 6) Θέμα μουσικὸν ἐξειδιασμένον ὑπερβάσιμον, ὅπερ ὁδηγεῖ τὴν καταμέτρησιν τῶν τόνων τῆς πλαγίας καὶ ὀρθῆς πτώσεως τοῦ Δ'. ἤχου, κατὰ τὸ Τροχαϊκὸν ἢ Πεντάχορδον σύστημα τοῦ Ἅγια Δι, Πα, Δι, Νη.

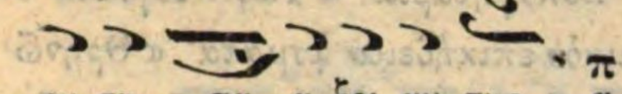
7) Μάθημα μοναδικὸν τοῦ Δ'. ἤχου, δι' οὗ παράγεται ὁ Πλάγιος ♎'· καὶ κατὰ μὲν τὴν ἐπικεφαλῆς ἀρκτικὴν μαρτυρίαν πρὸς τὸ τέλος, λέγεται Τετράφωνος τοῦ Δ'. ἤχου· κατὰ δὲ τὴν τελεικὴν πρὸς τὴν βάσιν, λέγεται Μέσος Τετράφωνος τοῦ λ π ♎'. ἦχος Δ'. ♎ Δι.

κτλ. (Ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν). ἀλλ' ὡς ἔχει τὸ γνήσιον καὶ πρωτότυπον· μακρὰν δὲ ν' ἀπέχῃς ἀπὸ τὸ κύβδιλον πόνειμα «Κυψέλη»· διότι διὰ τῆς ἐν αὐτῇ ἐκεῖσε ἀρκτικῆς τοῦ μαθήματος μαρτυρίας, καταδεικνύει τὴν καταμέτρησιν τῆς πλαγίας πτώσεως τοῦ Πρώτου ἤχου ♎, καὶ οὐχὶ τοῦ Τετάρτου ♎. Παριστᾷ τὸν Τροχὸν κατὰ τὸν Α'. ἦχον, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν Δ'. παράγει τὸν Πλάγιον τοῦ Α'., καὶ οὐχὶ τὸν Πλάγιον τοῦ Δ'.

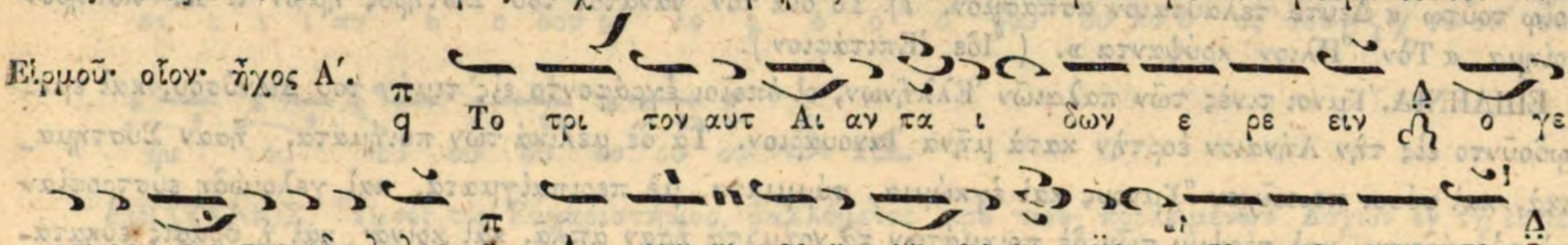
ΕΠΗΡΘΗ ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη. Στίχος ἔμμετρος μισκοσκελής. 2) Εἱρμὸς ἀσυνήθιστος Δ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου, ἐκ τῶν τοῦ Κανόνος τοῦ Ἁγ. καὶ Δικαίου Λαζάρου. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Δ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

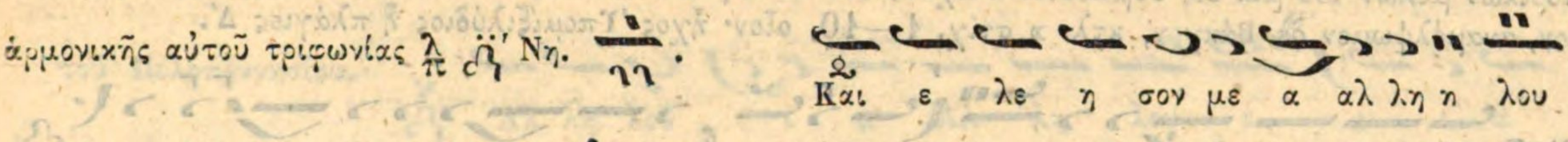

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀ. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Γ. τῆς Ἰλ. «Τὸ τρίτον αὖτ', Αἴαντα ἰδὼν ἐρέειν ὁ γεραιὸς» (στίχ. 225). Διότι καλῶς τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ

Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος Α'.

ΕΠΙΒΛΕΨΟΝ ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με. Στιχολογία πένθυμος τῆς Νεκρωσίμου ἀκολουθίας, τῆς Γ'· στάσεως (ψαλ. 118), ψαλλομένη εἰς ἦχον λ π ϟ'. ἐκ τῆς μεταθέσεως τῆς διατονικῆς φθορᾶς ϱ, ἐπὶ τῆς ἁρμονικῆς αὐτοῦ τριφωνίας λ π ϟ' Νη. η.

κτλ. (Ἰδὲ Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν ἐν τῷ τέλ.)

ΕΠΙΒΟΛΗ. (Ἴδε Ἐπίλογος).

ΕΠΙΓΟΝΟΝ ἢ ΕΠΙΓΟΝΕΙΟΝ. Ὄργανον μουσικὸν Ἀρχαῖον, τὸ ὁποῖον ἐφεῦρε ὁ Ἐπίγονος (διὸ καὶ φέρει τὸ ἐπώνημον), ἔχων 40 χορδὰς ἐκ νήματος λινοῦ καὶ ἀποτελοῦν εἴκοσι μόνον τόνους (Ἀνθ. Γαζῆς Λεξ.) 2) Ὄργανον δελτοειδὲς πολύχορδον ἐξ ὀριχαλκίνων χορδῶν, παιανιζόμενον μὲ ξύλινα πλῆκτρα ἐπὶ τῶν γονάτων «Ἐπιγόνιον» ὃ καλεῖται Περσιστὶ «Σαντοὺρ». 3) Ὄργανον πολύχορδον ἐξ ἀντερονεύρων χορδῶν, ἡδονικὸν καὶ παθητικόν, παιανιζόμενον μὲ πλῆκτρα μικρὰ, λεπτὰ, καὶ μαλακὰ, ἐσφυγμένα διὰ δακτυληδίων ἐπὶ τῶν λιχανῶν δακτύλων ἐπὶ τῶν γονάτων, «Ἐπιγόνιον» ὃ καλεῖται «Κανόνι». Ἰσθανὸν νὰ εἶναι τοῦτο, ἐκεῖνο τὸ ἀρχαῖον Τρίγωνον· (ἴδε Τρίγωνον).

ΕΠΙΔΙΜΕΡΕΣ ἢ ΕΠΙΔΙΜΟΙΡΟΣ. Διαίρεσις τις ὁλοκλήρου χορδῆς, ἥτις ποιεῖ τιναγμοὺς τόνων 5, πρὸς 3· καὶ λέγεται λόγος «Ἐπιδίμερος». (Ἴδε ἐπιμερὲς) εἰς τὸν ὁποῖον λόγον, ὁ μείζων ἀριθμὸς τῶν τιναγμῶν τῆς τετμημένης χορδῆς, περιέχει ὅλον τὸν ἐλάσσονα, καὶ 2]3 αὐτοῦ· ἐκ τούτου παράγεται ἡ Συμφωνία Διὰ ξξ μεγάλη. Βασίλειος Σ. Ἰατροφιλόσοφος. Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ μουσ. § 22. (Ἴδε Διὰ ξξ μεγάλη).

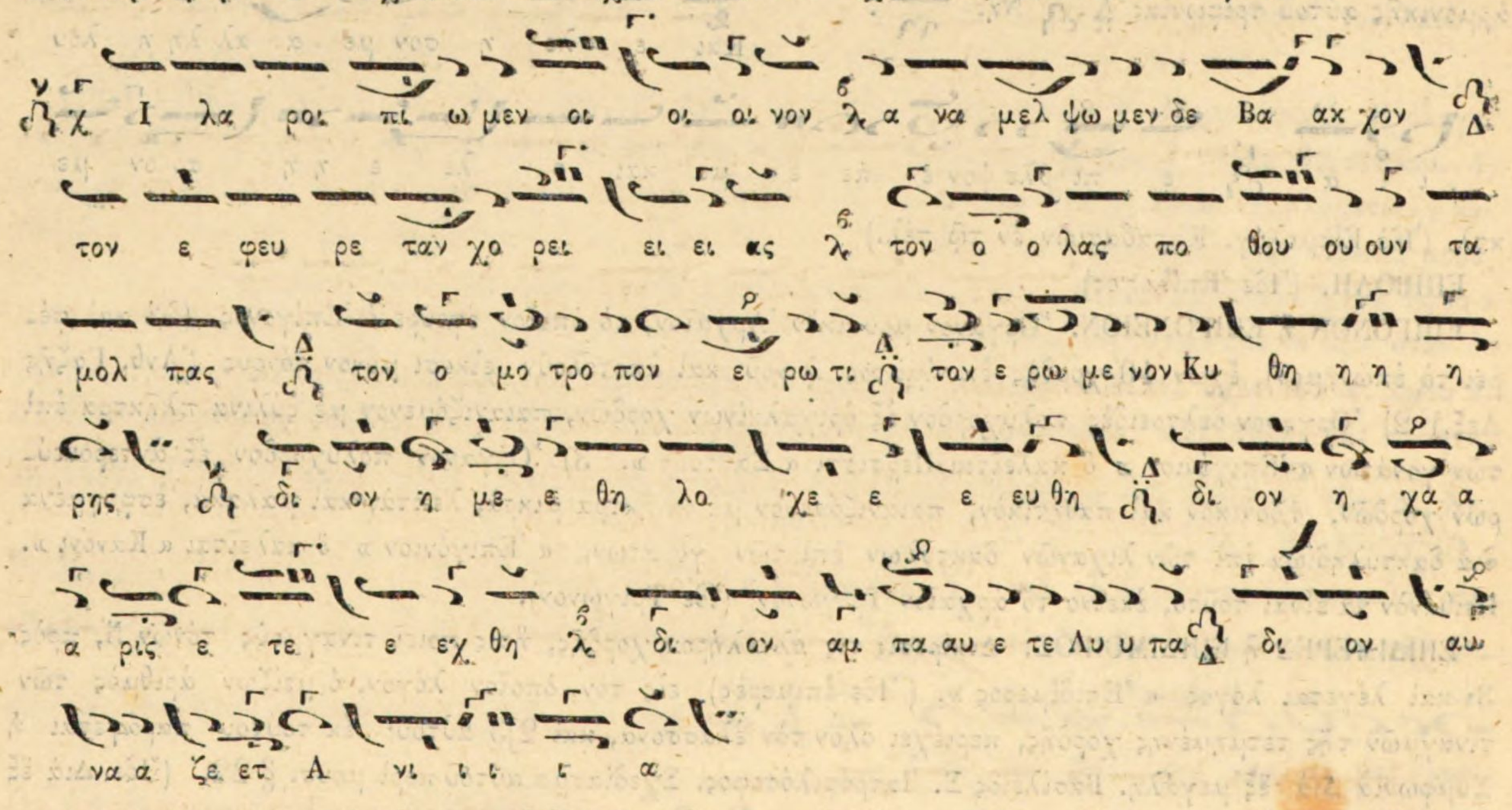
ΕΠΙΘΕΤΟΝ· Ὄνομα προσδιορισμένον εἰς μελῳδικάς τινας γραμμὰς τῆς μουσ. ἐντελῶν τινων καὶ ἀτελῶν καταλήξεων, ὁριστικῶν τινων καὶ ἀορίστων καταλήξεων ἢ θέσεων· ὧν αἱ παρακλητικαὶ γραμμαὶ καθυστερούμεναι τὰ δηλωτικὰ αὐτῶν Ἱερογλυφικὰ σημάδια, ὑστεροῦνται καὶ τὰ κύρια αὐτῶν ὀνόματα. Καὶ μία τις ὁριστικὴ ἢ ἀόριστος μελῳδικὴ γραμμὴ ἥτις παριστᾶ ὁλόκληρον θέσιν, μὴ ἔχουσα σημεῖον (ὅπερ φέρει εἰς τὴν μελῳδικὴν αὐτοῦ θέσιν καὶ τὸ κύριον αὐτοῦ ὄνομα), καθὼς π: χ· τὸ Παρακάλεσμα ʃ, τὸ Οὐράνισμα ⸗, τὸ Ἐπέγερμα ⸗, τὸ Χόρευμα ⸗, ἡ Παρακλητικὴ ⸗, τὸ Σύναγμα ⸗, κτλ.) πρὸς δήλωσιν τοῦ κυρίου αὐτῆς ὀνόματος, ἀντὶ ὀνόματος κυρίου σημαδοφώνου, παριστᾶ τὴν ἑαυτοῦ μελῳδικὴν γραμμὴν μὲ τὸ ἐπίθετον ὄνομα τῆς λέξεως· ὡς λ: χ· τὸ Σεῖρμα, τὸ Γρόνθισμα, τὸ Κροῦσμα, τὸ Κούντισμα, Κολαφισμὸς, Χαιρετισμὸς, Ἀνάπαυμα, Ἀνάβασμα, Κατάβασμα, Ὄρθιον, Βυθὸν, Ἠχάδην, Διπλοπέλαστον, κτλ.

ΕΠΙΚΗΔΙΟΝ καὶ ΕΠΙΚΗΔΙΟΣ. Ἡ κατ' ἐπιμελῴδημα ψαλλομένη πένθημος Ἱερὰ ἀκολουθία ἐπὶ φορᾶς νεκροῦ ἢ Μνημοσύνου. 2) Ἡ Νεκρώσιμος Στιχολογία τῶν τριῶν Στάσεων τοῦ ΙΖ'. Καθίσματος ἤτοι τοῦ

Ἀμώμου· (ψαλ· 118). 3) Τὰ πένθημα ᾄσματα. ἤτοι τὰ Νεκρώσιμα Εὐλογητάρια «Τῶν Ἁγίων ὁ Χορὸς εὗρε πηγὴν τῆς ζωῆς κτλ.». 4) Τὰ πρὸς τάφον ἀπάγοντα Κωμικὰ ἐπικήδεια ᾄσματα «Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι ὅταν ἐννοήσω τὸν θάνατον». 5) Τὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐπιτάφια ᾄσματα τῶν τριῶν στάσεων ἤτοι ὁ ἐπιτάφιος Ὕμνος «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ· Ἄξιον ἐστι· καὶ Αἱ γενεαὶ πᾶσαι». 6) Ὁ θρηνῳδὸς στίχος, ὅστις χαρακτηρίζει τὸ λυπηρὸν ἦθος «Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου Σε νεκρὸν» ἢ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ Προσομοίῳ τούτῳ «Δεῦτε τελαυταῖον ἀσπασμόν. 7) Τὸ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰ. Χ. λυπηρὸν ποίημα «Τὸν Ἥλιον κρύψαντα». (Ἴδε Ἐπιτάφιον).

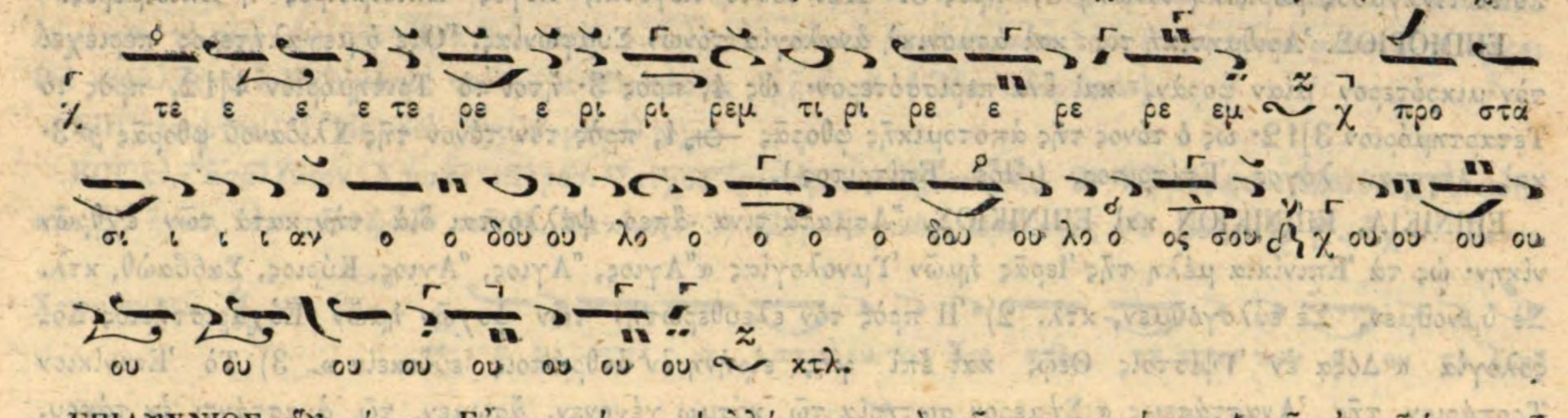
ΕΠΙΛΗΝΙΑ. Ὕμνοι τινὲς τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐγράφοντο εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου, καὶ ἐμελῳδοῦντο εἰς τὴν Λήναιον ἑορτὴν κατὰ μῆνα Ἰανουάριον. Τὰ δὲ μελικά των ποιήματα, ἦσαν Συστηματικά, καὶ φύσει περιεῖχον Ὕμνους καὶ ἐγκώμια, σύμμικτα μὲ περιπαίγματα, καὶ γελοιώδη εὐστροφίαν καὶ εὐφράδειαν, καὶ τέρψιν· τῶν δὲ ποιημάτων τὰ νοήματα ἦσαν ἁπλᾶ, καὶ κοινά· καὶ ἡ φράσις εὐκατάληπτος, καὶ οἱ στίχοι ποικιλόμετροι, οἱ ὁποῖοι ἐλέγοντο καὶ ἐμελῳδοῦντο ἀπὸ ὑποκριτὰς οἵτινες ἐπεριφέροντο ἀπὸ ἀγρὸν εἰς ἀγρὸν μὲ ἅμαξαν· προσέφερον δὲ εἰς τὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς ὄντα Ναὸν τοῦ Διονύσου, καὶ ἐθυσίαζον τοὺς πλέον γλυκεῖς καὶ εὐώδεις οἴνους, καὶ ἐπανηγύριζον εὐθυμοῦντες μὲ συμπόσια καὶ μέθην, μὲ διάφορα παιγνήδια, ἀνήκοντα εἰς τὰς εὐφραντικὰς ἐξοχάς.

Σημ. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου «Ἐπιλήνια» κατὰ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, εὑρὼν κατάλληλον τοὺς ἐκ τῶν Λυρικῶν μελῶν τοῦ μά. εἰς συμπόσιον στίχους τοῦ Ἀνακρέοντος, ἐτόνισα αὐτούς. «Ἱλαροὶ πίωμεν οἶνον, ἀναμέλψωμεν δὲ Βάκχον, κτλ.» στίχ. 1—10, οἶον· ἦχος Ὑπομιξολύδιος ἢ πλάγιος Δ΄.

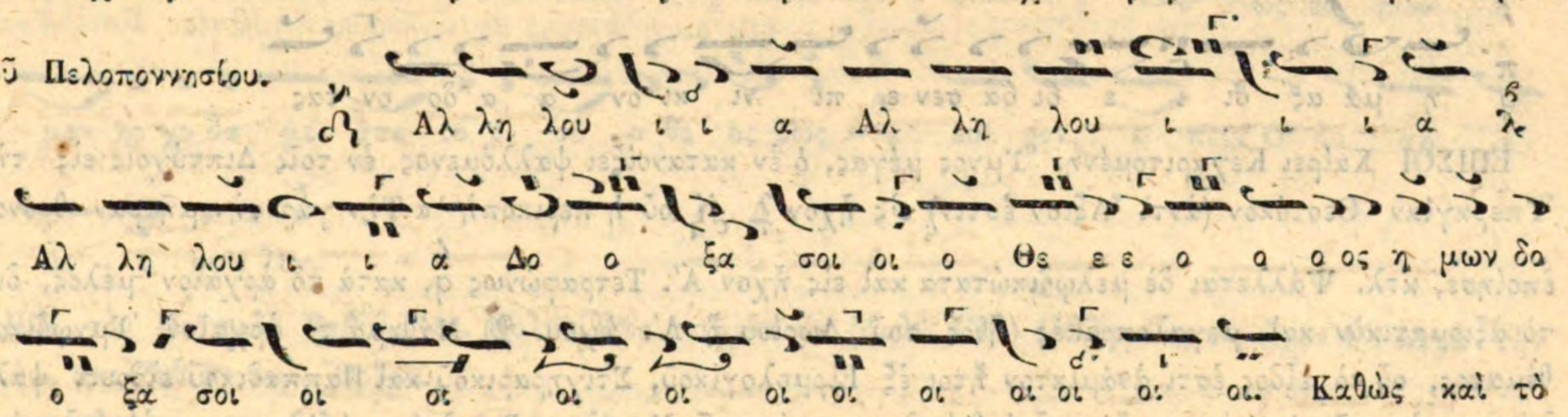
ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Τὸ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ μουσικοῦ θέματος ἤτοι Ἄσματος, Ὕμνου, Εἱρμοῦ, καὶ Κρατήματος ἐπιμελῳδούμενον (καὶ αὖθις) τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ αὐτοῦ Στίχου ἢ Τροπαρίου, ὅπερ σφραγίζει ὅλην τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ψαλλομένου, εἴτε Μαθήματος, εἴτε Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ. 2) Τὸ μετὰ τὸ κράτημα τοῦ Χερουβικοῦ μᾶλλον τοῦ Κοινωνικοῦ Ὕμνου ἐπιφωνούμενον τελευταίως «Ἀλληλούϊα». 3) Τὸ μετὰ τὸ μάθημα καὶ κράτημα κατ' ἐπανάληψιν ψαλλόμενον τέλος τοῦ τε γράμματος καὶ τοῦ μέλους τοῦ Δόξα καὶ τοῦ Καὶ νῦν, τῶν Πολυελέων, τῶν ἀργῶν Πασαπνοαρίων, κτλ. Ὁ καλεῖται καὶ «Ἐπιβολὴ» (Ἰωάννης Ματέστορ ὁ Κουκουζέλης). «Τῆς καταδίκης Ῥύσαι». — «Καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως». — «Αἰνεσάτω τὸν Κύριον». κτλ. 4) Τὸ μετὰ τὸ Κράτημα τοῦ Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ ἐπιφωνούμενον κατὰ μέλος κείμενον ἢ τοῦ αὐτοῦ Εἱρμοῦ, ἢ ἄλλου καταλλήλου στίχου, ὃ καλεῖται «Ἐπιφώνημα»· ὡς εἰς τὸ τέλος τοῦ Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ «Τὴν δέησίν μου δέξαι τὴν πενιχράν. (Γεωργίου τοῦ Κρητὸς), εἰς τὸ τέλος ἔχει καὶ τὸ Ἐπιφώνημα, τὸν κατάλληλον στίχον «Ῥοήν μου τὸν δακρύων» εἰς ἐπίλογον. Ἄλλος δὲ ποιητὴς ποιεῖ ἐπίλογον εἰς τὸν Καλοφωνικὸν Εἱρμὸν τὸ τέλος τοῦ κειμένου· ὡς ὁ Πέτρας ὁ Μπερεκέτης εἰς τὸν Καλοφωνικὸν

αὐτοῦ Εἱρμὸν « Πᾶσαν τὴν Ἐλπίδαμου » ποιεῖ ἐπίλογον τὸ τέλος τοῦ στίχου, κατ' ἐπιφώνημα· π: χ·

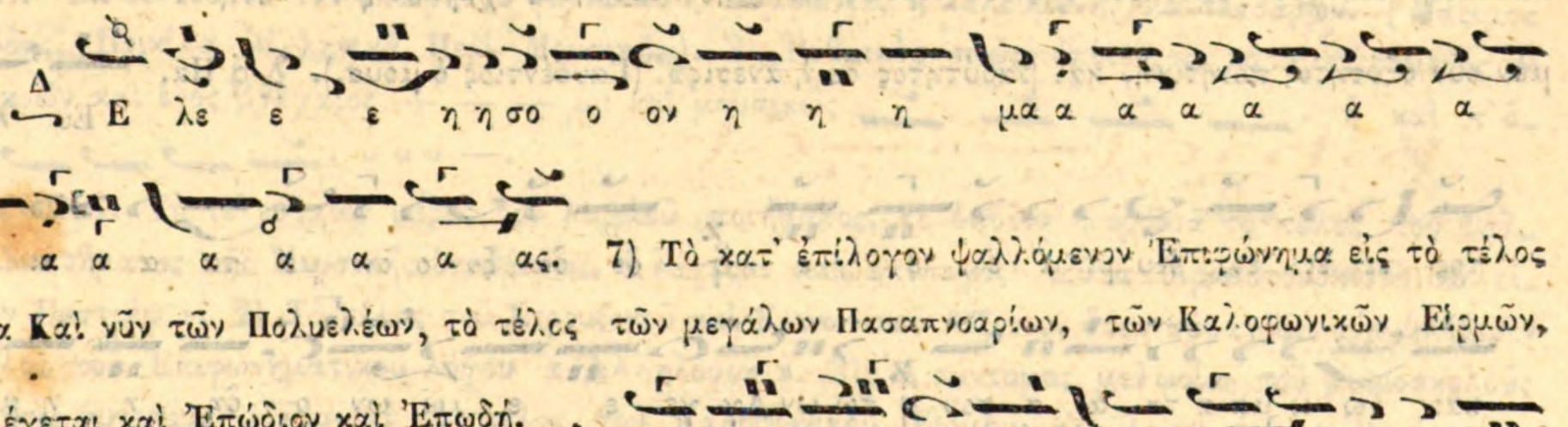

ΕΠΙΛΥΧΝΙΟΣ. Ὕμνός τις Εὐχαριστήριος, ψαλλόμενος πρὸ τῶν προκειμένων Δοχῶν ἐν τῇ ἑσπερινῇ ἀκολουθίᾳ μετὰ τὴν Εἴσοδον. (Ἴδε Φῶς Ἱλαρόν).

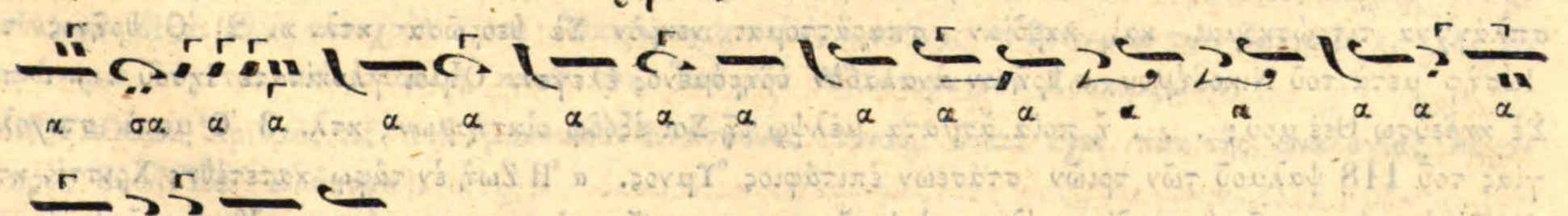
ΕΠΙΜΕΛΩΔΗΜΑ. Μέρος τοῦ λυρικοῦ ποιήματος, ὅπερ ἐψάλλετο ὅταν ἐτελείωνε τὸ μέλος. 2) Τὸ προσῳδιακὸν τέλος τῆς μαγευτικῆς ᾠδῆς, οὗπερ ἐκτείνεται ἀκόμη τὸ μέλος, καὶ παριστᾷ τὴν συμπλήρωσιν ὅλου τοῦ ποιήματος ἢ συστήματος· τοῦτο καλεῖται καὶ « Ἐπῴδιον » Ἀραβοτουρκιστὶ « Σὸν Πεστρέφ ». 3) Τὸ τέλος ἑκάστης ψαλμῳδίας τῆς τε Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς, ὡς τῆς καθ' ἡμᾶς τῶν τριῶν ψαλμῶν στιχολογίας τοῦ Α'. Καθίσματος « Μακάριος ἀνὴρ, κτλ. ». Ὡς ἔχει τὸ μέγιστον τοῦ Πέτρου Λαμπ. τοῦ Πελοποννησίου.

Καθὼς καὶ τὸ τέλος τῶν Μεγάλων Ἀνοιξανταρίων, Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη, καὶ ἄλλων ποιητῶν. 4) Τὸ τέλος ἑκάστης Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς τῶν ἀνταποκρινομένων στίχων τῶν δύο χορῶν· ὡς τὸ τοῦ Ὀκταήχου μαθήματος « Θεοτόκε Παρθένε »· τοῦ Στιχηροῦ Δοξαστικοῦ « Θεαρχίῳ νεύματι ». 5) Ἐπιμελώδημα, τὸ τέλος ἑκάστης στιχολογίας τῶν Τυπικῶν ψαλμῶν. 6) Τὸ τέλος τῆς Δοξολογίας, ὃ διακρίνεται ἀπὸ τὸ Ἀσματικὸν, κυρίως ἀπὸ τὴν τρίτην ἐκφώνησιν τῆς Στροφῆς « Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς ».

7) Τὸ κατ' ἐπίλογον ψαλλόμενον Ἐπιφώνημα εἰς τὸ τέλος τοῦ Δόξα Καὶ νῦν τῶν Πολυελέων, τὸ τέλος τῶν μεγάλων Πασαπνοαρίων, τῶν Καλοφωνικῶν Εἱρμῶν, κτλ. ὃ λέγεται καὶ Ἐπῴδιαν καὶ Ἐπῳδή.

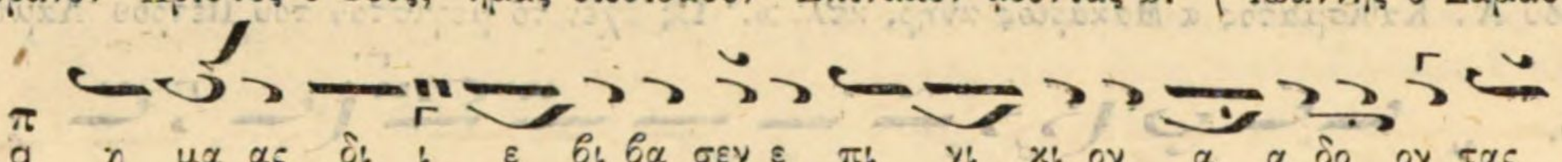
(Ἴδε Ῥοὴν μου τῶν δακρύων).

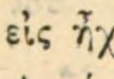
ΕΠΙΜΕΡΕΣ. Διαίρεσις τις χορδῆς τινος (ἔστω τῆς διὰ πασῶν) ἐπὶ τῶν ὀργάνων κατὰ τὰ 2]3· τῆς φυσικῆς διαιρέσεως ἡ πλῆξις μετὰ 3]5, καὶ μὲ τὴν ὁλόκληρον (τῆς ἐκ τῶν τεντομένων μὴ διηρημένης)

ποιεῖ τιναγμοὺς μορίων (τόνων) 5, πρὸς 3. Καὶ τοῦτο λέγεται, λόγος Ἐπιδίμοιρος ἢ Ἐπιδιμερές.

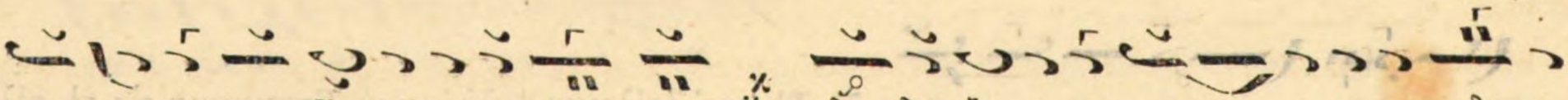
ΕΠΙΜΟΡΙΟΣ. Ἀριθμητική τις καὶ ἁρμονικὴ ἀναλογία τόνων Συμφωνίας. Ὅτε ὁ μεγαλήτερος περιέχει τὸν μικρότερον μίαν φορὰν, καὶ ἕνα περισσότερον· ὡς 4, πρὸς 3· ἤτοι τὸ Τριτημόριον 4]12, πρὸς τὸ Τεταρτημόριον 3]12· ὡς ὁ τόνος τῆς ἀποτομικῆς φθορᾶς ~~Θ~~ 4, πρὸς τὸν τόνον τῆς Χλιδανοῦ φθορᾶς ρ 3· καὶ λέγεται λόγος Ἐπίτριτος. (Ἴδε Ἐπίτριτος).

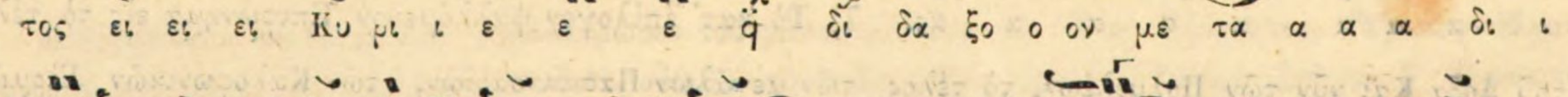
ΕΠΙΝΙΚΙΑ, ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ καὶ ΕΠΙΝΙΚΙΟΣ. Ἄσματά τινα ἅπερ ψάλλονται διὰ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκην· ὡς τὰ Ἐπινίκια μέλη τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Ὑμνολογίας « Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος, Σαβαὼθ, κτλ. Σὲ ὑμνοῦμεν, Σὲ εὐλογοῦμεν, κτλ. 2) Ἡ πρὸς τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν Εὐχαριστήριος Δοξολογία « Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκεία ». 3) Τὸ Ἐπινίκιον Τροπάριον τῆς Ἀναστάσεως « Σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ γέγονεν, ᾄσωμεν τῷ ἀναστάντι ἐκ τάφου, καὶ ἀρχιγὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν. Καθελὼν γὰρ τῷ θανάτῳ τὸν θάνατον, τὸ νίκος ἔδωκεν ἡμῖν, καὶ τὸ μέγα ἔλεος ». (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός). 4) Ὠδή τις Ἐπινίκιος, ἣν ἔψαλλεν ὁ Ἰσραηλήτης ποτὲ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ « Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐν δόξως γὰρ δεδόξασται ». (Ὠδὴ Α'. Μωϋσῆς). 5) Ἡ Ἐπινίκιος ᾠδὴ ἣν ψάλλομεν οἱ ὀρθόδοξοι εἰς τὸ καινὸν Πάσχα διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος « Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοὶ Πάσχα Κυρίου Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν, καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς, ἡμᾶς διεβίβασεν Ἐπινίκιον ᾄδοντας ». (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός).

π
q η μα ας δι ι ε βι βα σεν ε πι νι κι ον α α δο ον τας

ΕΠΙΣΟΙ Χαίρει Κεχαριτομένη. Ὕμνος μέγας, ὁ ἐν κατανοίξει ψαλλόμενος ἐν τοῖς Διπτύχοις εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον (ἀντὶ Ἄξιον ἐστιν) εἰς ἦχον οὗ ἡ περικοπὴ « Τὴν γὰρ σὴν μῆτραν θρόνον ἐποίησε, κτλ. Ψάλλεται δὲ μελῳδικώτατα καὶ εἰς ἦχον Α'. Τετραφώνως , κατὰ τὸ ἀρχαῖον μέλος, διὰ τὸ ἀξιωματικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἦθος τοῦ Δωρίου ἢ Α'. ἤχου. 2) Μάθημά τι ἀρχαῖον Ὑμνῳδικοῦ θέματος, οὗ τὸ εἶδος ἐστι ἀνάμικτον ἤτοι ἐξ Εἱρμολογικοῦ, Στιχηραρικοῦ καὶ Παππαδικοῦ εἴδους, ψαλλόμενον ἐν τοῖς Διπτύχοις, ὅταν ᾖ ἡ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. (Ἴδε μουσ. Ἀνθολογία, καὶ τὴν μουσ. Μέλισσα Θεοδώρου Φωκαέως, διὰ τὸν εἰς ἦχον.

ΕΠΙΤΑΣΙΣ. Ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ σύνθεσις τῶν ἀνιουσῶν τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος τῶν ὀξυφώνων μελῶν τῆς ὀξύτητος. 2) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ σύνθεσις τῶν κατιουσῶν φωνῶν τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος τῶν βαρυφώνων μελῶν τῆς βαρύτητος. 3) Ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων τοῦ κειμένου εἰς μέλος, κατὰ τὴν διάφορον ἐπίτασιν τῆς συνθέσεως τῶν τῆς ποσότητος χαρακτήρων τῆς μουσικῆς. « Ἐπίτασις μὲν οὖν ὀξύτητος ποιητική, καὶ βαρύτητος δὲ ἡ ἄνεσις». (Γαυδέντιος ὁ μουσ.). Ηα.
Ευ λο γη

τος ει ει ει Κυ ρι ι ε ε ε q δι δα ξο ο ον με τα α α α δι ι

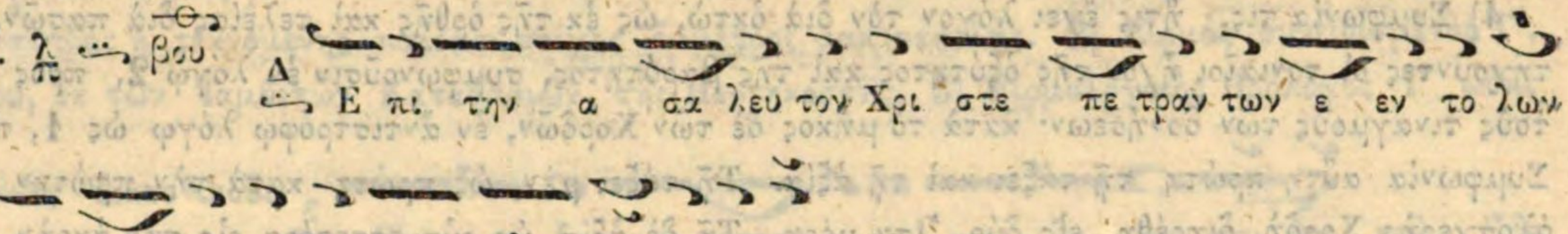

και ω ω μα α τα α α σου q τω ων Αγ γε ε ε λω ων ο δη η η μος κτλ.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ, ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ. Ἐπιτάφιος θρῆνος τῆς Θεοτόκου « Ὢ Ὑὲ καὶ Θεέ μου! εἰ καὶ τὰ σπλάγχνα τιτρώσκομαι καὶ καρδίαν σπαράττομαι νεκρὸν Σὲ θεορῶσα· κτλ. ». 2) Ὁ θρῆνος τοῦ Ἰωσὴφ μετὰ τοῦ Νικοδήμου « θρῆνον ἀναλαβὸν ὀδηρόμενος ἔλεγεν. Οἴμοι γλυκίτατε Ἰησοῦ . . . πῶς Σὲ κηδεύσω Θεέ μου; . . . ἢ ποία ἄσματα μέλψω τῇ Σοι ἐξόδῳ οἰκτήρμων; κτλ. 3 Ὁ μετὰ στιχολογίας τοῦ 118 ψαλμοῦ τῶν τριῶν στάσεων ἐπιτάφιος Ὕμνος. « Ἡ Ζωὴ ἐν τάφῳ κατετέθης Χριστέ. κτλ. 4) Τὸ ἐπιτάφιον τῆς θρηνῳδίας μέλος, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸ συγκινητικώτατον ἦθος τοῦ Λυδίου ἢ Β'. ἤχου, κατὰ τὸ Εἱρμολογικὸν εἶδος τοῦ κλάδου καὶ προλόγου « Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου Σὲ νεκρόν ». Τίνες οὖν θρηνῶδες ἁρμονίαι; Ἰαστὶ ἢ δ' ὃς, καὶ Λυδιστὶ· αἵτινες χαλαραὶ καλοῦνται ». (Πλάτων). 5) Τὸ λυπηρὸν μέλος τῆς θρινῳδίας, ὅπερ χαρακτηρίζει τὸ θρηνῶδες καὶ φιλοικτίρμονα ἦθος τοῦ Ὑπο-

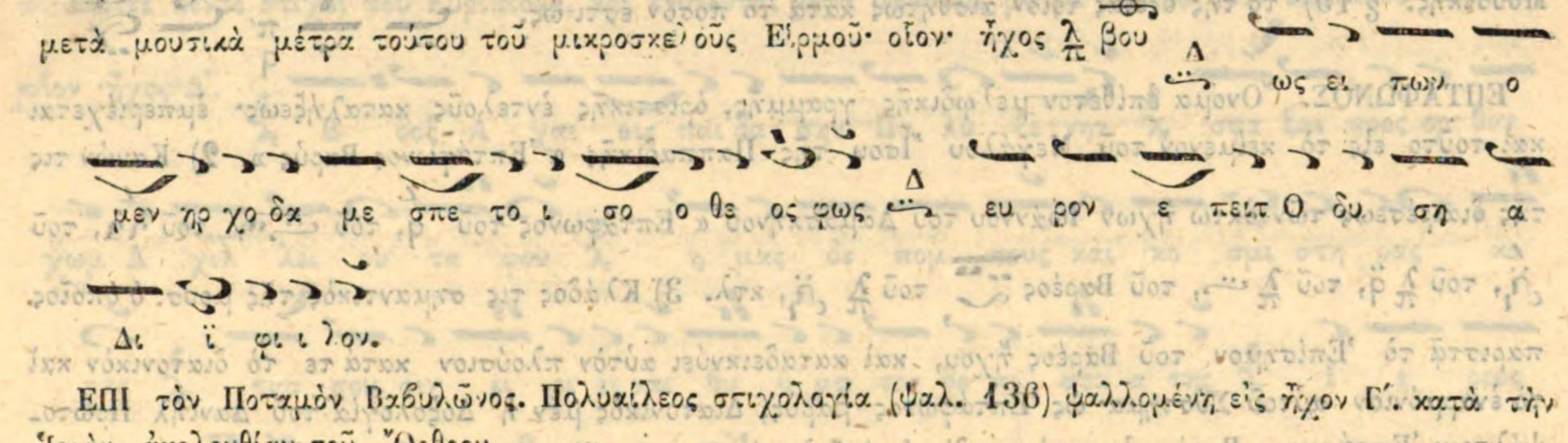
δωρίου ἢ λ Α'. ἤχου, κατὰ τὸ Στιχηραρικὸν εἶδος, τοῦ Ἐπιταφίου Μ. Ἄσματος « Τὸν ἥλιον κρύψαντα ». Γερμανοῦ Νέων Πατρῶν. 6) Τὸ λυπηρὸν Στιχηρὸν ποίημα τῆς θρηνῳδίας « Σὲ τὸν ἀναβαλλόμενον τὸ φῶς ὡς περ Ἱμάτιον, κτλ. ». εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα τῶν Βυζαντινῶν μουσικῶν, φέρει ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Μαθήματος τούτου « Ἐπιτάφιος θρῆνος ». (Ἴδε Ὀδυρτικόν).

ΕΠΙ τέταρτος. (Ἴδε διὰ τριῶν μεγάλη).

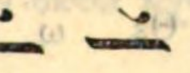
ΕΠΙ τὴν ἀσάλευτον Χριστὲ πέτραν. Στίχος ἑξάμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Γ'. ᾠδῆς πλ: β'. ἤχου, ἐκ τῶν ᾠδῶν τοῦ Μ. Κανόνος. 3) Εἱρμολογικὸς Ἱρμολογος Γ'. ᾠδῆς λ β'. ἤχου. Γένος Χρωματικοῦ. λ βου

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Ἁ. Ἀνδρέας ὁ Κρήτης ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στιχεῖον Λ. τῆς Ἰλ. « ὡς εἰπὼν, ὁ μὲν ἦρχ', ὁ δ' ἅμ' ἕσπετο Ἰσόθεος φῶς » (στίχ. 472)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε δύο (ὡς ἔγγιστα) στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουτικὰ μέτρα τούτου τοῦ μικροσκελοῦς Εἱρμοῦ· οἷον· ἦχος λ βου

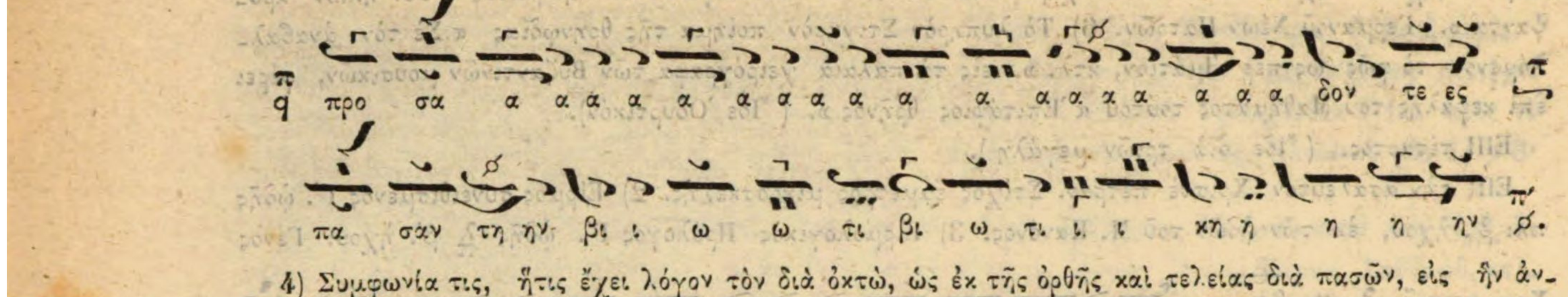
ΕΠΙ τὸν Ποταμὸν Βαβυλῶνος. Πολυαίλεος στιχολαγία (ψαλ. 136) ψαλλομένη εἰς ἦχον Γ'. κατὰ τὴν Ἱερὰν ἀκολουθίαν τοῦ Ὄρθρου.

ΕΠΙΤΡΗΤΟΣ. Ὁρισμός τις, ὅστις ἔχει λόγον τῆς Συμφωνίας διὰ Τεσσάρων. 2) Συμφωνία τις τόνων ἀριθμητικῆς καὶ ἁρμονικῆς ἀναλογίας, ἥτις ἔχει λόγον τὸν διαιρετικὸν ἐπιμόριον ἢ ἐπίτριτον. Ἡ δὲ ἀναλογία τῆς Συμφωνίας αὐτῆς εἶναι 4, πρὸς 3· ὅθεν καὶ ἡ Συμφωνία διὰ τεσσάρων. « Καὶ ἔστι μὲν ἐπίτριτος, ὁ πενίκα δύο ἀριθμῶν ὁ μείζων τὸν ἐλάττονα ὅλον ἔχει, καὶ ἔτι τὸ τρίτον αὐτοῦ, μέρος ὡς τὰ δ'. πρὸς τὰ γ'. καὶ γὰρ ἐν τοῖς τέσσαρσιν ἔνεστι τὰ τρία, καὶ τρίτον μέρος τῶν τριῶν· τοῦτο δ' ἐστιν ἓν. Ἐκ δὲ τούτου τοῦ ἐπιτρήτου γεννᾶται ἡ Συμφωνία, ἡ καλουμένη, διὰ τεσσάρων. (Μάξιμος ὁ Πλανούδης. Ποικίλα Ἑλληνικὰ. Περὶ Μουσικῆς). 3) Ῥυθμικὸς ποῦς, ἐπίτριτος, καταμετρούμενος ἐκ τριῶν μακρῶν καὶ ἑνὸς βραχέος — — — ∪· καὶ μουσικῶς . ἢ καὶ τ' ἀνάπαλιν , ∪ ∪ ∪ —.

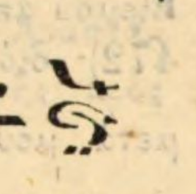
ΕΠΙΦΩΝΗΜΑ. Τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ λυρικοῦ ποιήματος, τὸ ὁποῖον παριστᾷ τὸ τέλος τοῦ ψαλλομένου Συστήματος τῆς Μουσικῆς ὑποθέσεως, ὃ λέγεται καὶ ἐπίλογος· τοῦτο Ἀραβοτουρκιστὶ καλεῖται « Σὸν Πεστρέφ ». 2) Τὸ τέλος τοῦ Χερουβικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Ὕμνου, ὅπερ σφραγίζει τὴν ὑπόθεσιν μὲ τὸ μέλος τοῦ Ἐπιφωνηματικοῦ λόγου « Ἀλληλούϊα ». 3) Ἡ σύντομος μελῳδία τοῦ μικροσκελοῦς στίχου, ἥτις συνεπιμελῳδῆται μὲ τὸ μέλος τοῦ Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ· ὡς λ: χ: τοῦ « Ἤν ἠρετίσω Δέσποτα » τὸ Ἐπιφώνημα εἶν, ὁ στίχος « Ἐπιβοώμεθα πάντες »· τοῦ δὲ Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ « Τὴν δέησίν μου δέξαι τὴν πενιχρὰν » τὸ Ἐπιφώνημα εἶν', ὁ στίχος « Ῥοήν μου τῶν δακρύων ». κτλ. Τὸ Ἐπιφώνημα λέγεται καὶ ἐπιβολὴ, κατὰ τὸν Ἰωάννην Μαΐστορα τὸν Κουκουζέλην.

ΕΠΟΓΔΟΟΣ. Ἀριθμός τις τοῦ μουσικοῦ Ἐλάσσονος τόνου, ὅστις ἔχει τὸν τῆς ἀναλογίας λόγον 9, πρὸς 8. (Ἴδε Ἐλάσσον).

ΕΠΤΑΦΩΝΙΑ. Τὸ ἐπὶ τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ Ἀντίφωνον διάστημα τῆς Ὀκταχόρδου διὰ πασῶν. 2) Ἡ συνεχὴς καὶ ἡ ὑπερβατῶς καταμέτρησις τῶν ἑπτὰ τόνων τῆς μιᾶς ἁ. διὰ πασῶν ἑκάστου ἤχου. 3) Ἡ κατὰ Κλάδον Ἑπταφωνία μελῳδικῆς γραμμῆς, κατὰ τὸ συνεχὲς καὶ ὑπερβατὸν π: χ:

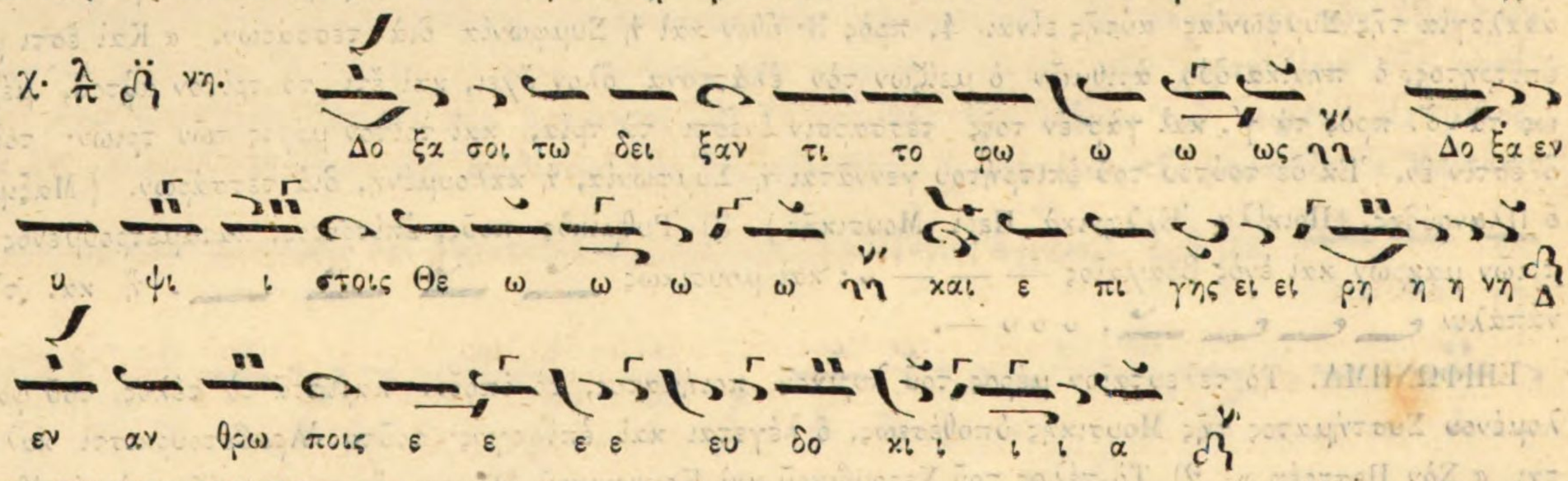

4) Συμφωνία τις, ἥτις ἔχει λόγον τὸν διὰ ὀκτὼ, ὡς ἐκ τῆς ὀρθῆς καὶ τελείας διὰ πασῶν, εἰς ἣν ἀντήχοῦντες οἱ τονιαῖοι ἦχοι τῆς ὀξύτητος καὶ τῆς βαρύτητος, συμφωνοῦσιν ἐν λόγῳ **2**, πρὸς **1**. ὡς πρὸς τοὺς τιναγμοὺς τῶν δονήσεων· κατὰ τὸ μῆκος δὲ τῶν Χορδῶν, ἐν ἀντιστρόφῳ λόγῳ ὡς **1**, πρὸς **2**. « Ἡ Συμφωνία αὕτη πρώτη τῇ τάξει καὶ τῇ ἀξίᾳ. Τῇ τάξει μὲν, ὡς πρώτη κατὰ τὴν πρώτην γὰρ τομὴν ἡ ὁλοσχερὴς Χορδὴ διηρέθη εἰς δύο Ἴσα μέρη. Τῇ δὲ ἀξίᾳ, ὡς εὐαρεστοτέρα εἰς τὴν ἀκοὴν, διὰ τὸ συγγενέστερον τῆς Συμφωνίας. Καὶ αὕτη ἡ δι' ὀκτὼ ἀντιφωνία τῶν ἤχων λέγεται Ἐκκλησιαστικώτερον, Ἑπταφωνία, μὴ μετρουμένου τοῦ πρώτου Ἴσου ». (Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος. Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς. § 19)· τὸ τῆς ὀξείας ἴδιον αἰσθητῶς κατὰ τὸ ποσόν ἐστι ὡς.

ΕΠΤΑΦΩΝΟΣ. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς, ὁριστικῆς ἐντελοῦς καταλήξεως· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς « Ἑπτάφωνος Βαρύς ». **2**) Κανών τις τῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ « Ἑπτάφωνος τοῦ ζ, τοῦ ηη, τοῦ ηη, τοῦ ζη, τοῦ λ ζ, τοῦ λ ηη, τοῦ Βαρέος ηη, τοῦ λ ζη, κτλ. 3) Κλάδος τις σημαντικὸς τῆς μουσ. ὁ ὁποῖος παριστᾷ τὸ Ἐπίσημον τοῦ Βαρέος ἤχου, καὶ καταδεικνύει αὐτὸν πλούσιον κατά τε τὸ διατονικὸν καὶ τὸ ἐναρμόνιον αὐτοῦ Σύστημα· ὡς Ἑπτάφωνος βαρὺς, Διατονικὸς μὲν ἡ Δοξολογία τοῦ Δανιὴλ Πρωτοψάλτου· Ἑπτάφωνος Βαρὺς, ἐναρμόνιος δὲ, ἡ Δοξολογία Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Ἑπτάφωνος Βαρὺς, ὁ Καλοφωνικὸς Εἱρμὸς « Πᾶσαν τὴν Ἐλπίδα μου » Πέτρου τοῦ Μπερεκέτου· « Σὲ μεγαλύνομεν » Πέτρου Λαμ. τοῦ Πελοποννησίου. κτλ. 4) Μάθημα μουσικὸν κατά Κλάδον Ἑπτάφωνος, οἱουδή ποτε ἤχου.

π: χ· λ ζη νη.

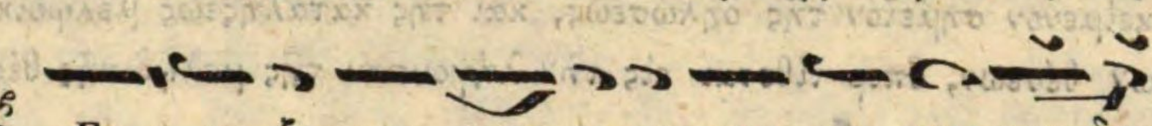
ΕΠΤΑΧΟΡΔΟΝ. Ὄργανόν τι πολύφθογγον. (Ἴδε Βιολί).

ΕΠΩΔΙΟΝ. Ὠδή τις, ἥτις ἐψάλλετο ἐπιθεραπείας ἀῤῥώστου. **2**) Μαγευτικόν τι μέλος ᾠδῆς ἥτις ἐψάλλετο πρὸς διασκέδασιν ἀθυμιῶν εἰς εὐθυμίαν, κτλ. 3) Τὸ εἶδος τῆς μελῳδίας ἥτις γίνεται κατὰ τὴν κίνησιν ἢ ἔναρξιν τῆς Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς οἱουδήποτε χοροῦ τοῦτ' ἔστιν ἡ ἀρχὴ ἑκάστης ᾠδῆς, μετὰ τὴν κίνησιν ἢ ἔναρξιν τῆς ᾠδῆς χοροῦ τοῦ προηγουμένου, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπὸ χοροῦ ἀρχομένη ᾠδὴ· δηλονότι, ἡ Α'. ᾠδὴ, ἡ Δ'. ᾠδὴ, ἡ Ε'. ἡ ς'., ἡ Ζ'., ἡ Η'. ᾠδὴ, πρὸς τὴν Θ'. ὅπου καὶ παύει ἡ Στροφή. 4) Ὁ Εἱρμὸς τῆς Θ'. ᾠδῆς, ὅστις ψάλλεται εἰς τὸ τέλος ὅλου τοῦ Κανόνος, ὡς π: χ· εἰς τὸ τέλος τοῦ Νεκρωσίμου Κανόνος τῶν Ψυχῶν « Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον »· ὡς εἰς τὸ τέλος τοῦ Κανόνος τοῦ Ἁγι. καὶ Δικαίου Λαζάρου « Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ »· ὡς εἰς τὸν Κανόνα τοῦ σώφρονος Ἰωσὴφ « Ἀλλότριον τῶν μητέρων ἡ παρθενεία, κτλ. 5) Τὸ μετὰ τὸ τέλος τοῦ Ἁγίου Εὐχελαίου καταλλήλως ψαλλόμενον Ἐπῴδιον « Πηγὴν Ἰαμάτων ἔχοντες Ἅγιοι Ἀνάργυροι,

τὰς Ἰάσεις παρέχετε πᾶσι τοῖς δερμένοις» καὶ τὸ σὺν αὐτῷ κατάλληλον Θεοτοκίον «Νεῦσον παρακλήσεσι, σῶν Ἱκετῶν Πανάμωμε, παύουσα δεινῶν ἡμῶν ἐπαναστάσεις· πάσης θλίψεως ἡμᾶς ἀπαλλάττουσα» κτλ. 6) Τὸ μετὰ τὴν Ἱκετήριον Παράκλησιν ψαλλόμενον Ἐπῴδιον «Πάντων προστατεύεις ἀγαθὴ» κυρίως τὰ πρὸ τούτου, καὶ μετὰ τὰ ᾠδὰς ψαλλόμενα Μεγαλυνάρια Ἐπῴδια. «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς, Τὴν Ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν, Πᾶσαι τῶν Ἀγγέλων αἱ Στρατιαὶ, κτλ. Ἐπῴδιον, ὃ λέγεται καὶ Ἐπῳδὴ· ὅθεν καὶ Ἐπῳδός.

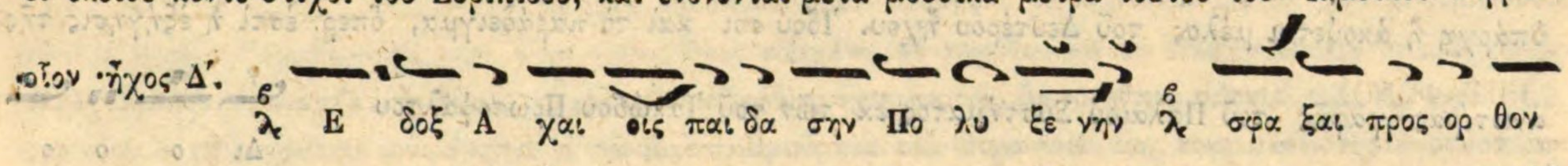
ΕΠΩΔΟΣ. (Ἴδε Ἀοιδός).

ΕΡΡΗΞΕ γαστρὸς ἡ τεκνομένης παῖδας· στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Γ'. ᾠδῆς Δ'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῆς Πεντηκοστῆς. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Γ'. ᾠδῆς Δ'. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.

κτλ. (ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι Ἰωάννης ὁ Ἀρκλᾶς, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Εὐριπίδου (Ἑκάβη) «Ἔδοξ' Ἀχαιοῖς παῖδα σὴν Πολυξένην» (στίχ. 221). Διότι πολὺ καλὰ τονίζοντα οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Εὐριπίδου, καὶ ἐνόνενται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ· οἷον ἦχος Δ'.

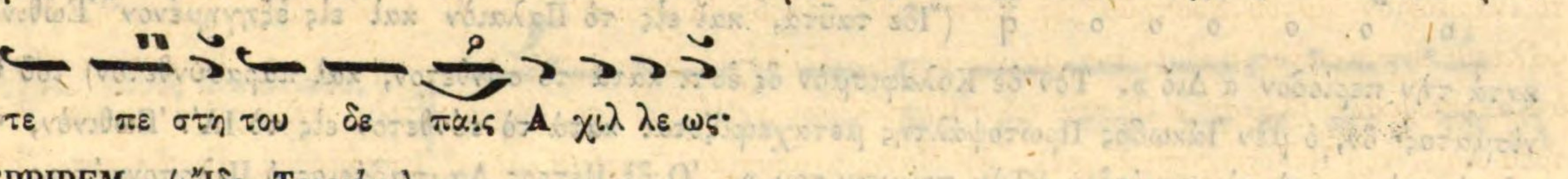
ΕΡΡΙΡΕΜ. (Ἴδε Τερερέμ).

ΕΡΡΥΘΜΟΝ. (Ἴδε Μέλος).

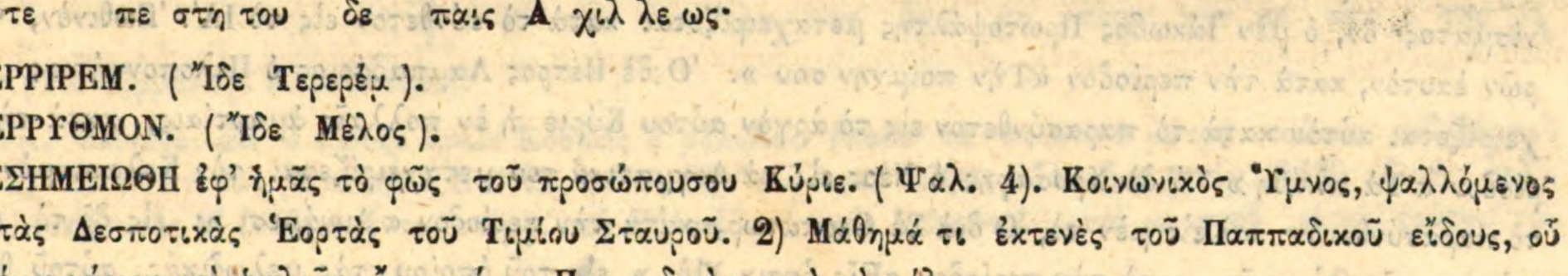
ΕΣΗΜΕΙΩΘΗ ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπουσου Κύριε. (Ψαλ. 4). Κοινωνικὸς Ὕμνος, ψαλλόμενος εἰς τὰς Δεσποτικὰς Ἑορτὰς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

ΕΣΩ. Ἁπλῶς ἐπίῤῥ. λόγος ἐπιθετικὸς κανονικῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ ἤχων, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (ἴδε Ἔξω).

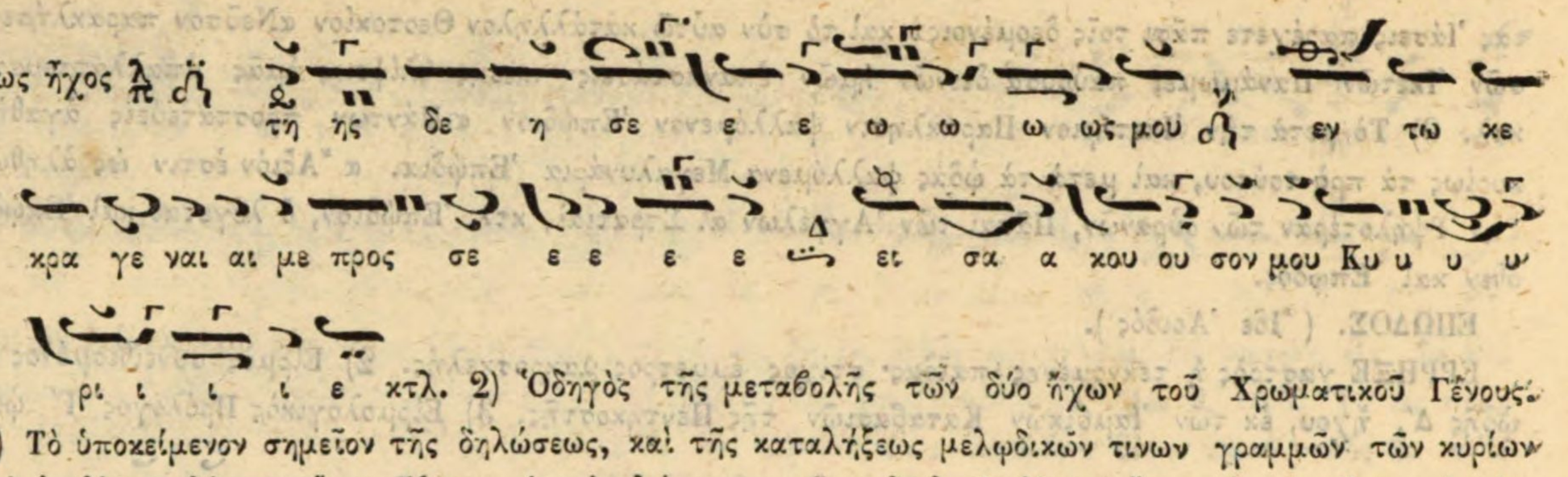
ΕΣΩ θεματισμός. Φθορικόν τι σημεῖον τῆς Μουσικῆς, μᾶλλον δὲ, Ἱερογλυφικὸν ἄφωνον ἐκ τῶν μεγάλων ὑποστάσεων, οὗ τὸ σημεῖον, ἔσω θεματισμός —θ·· ἡ δὲ ἐνέργια αὐτοῦ φέρει μελῳδικὴν γραμμὴν ὁριστικῆς καὶ ἀορίστου καταλήξεως, καὶ εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῆς ψαλμῳδίας π : χ : βου

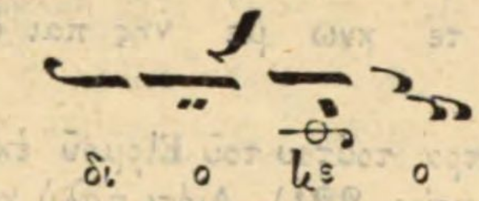
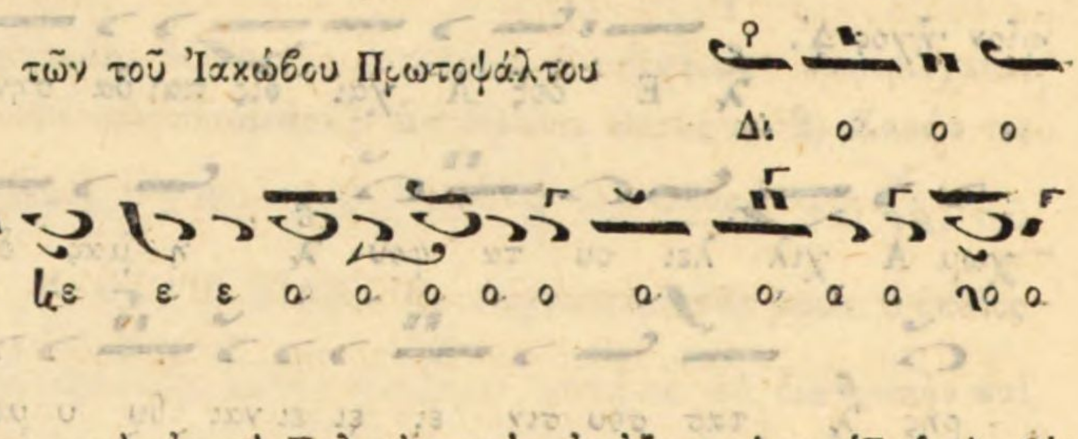

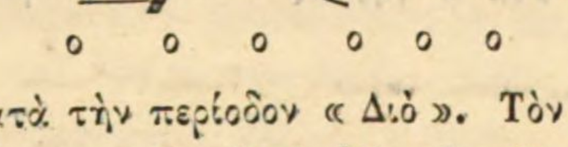
καὶ ἔσωθεν μελῳδίας ἄλλου ἤχου·

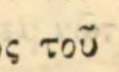

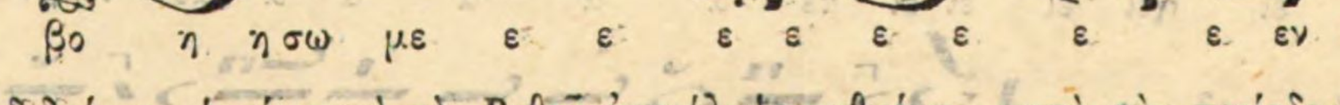
καὶ ἐπεισαγωγικῶς δὲ, οὗ-

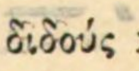

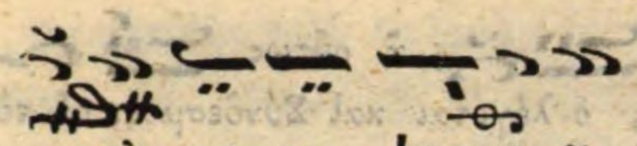
κτλ. 2) Ὁδηγὸς τῆς μεταβολῆς τῶν δύο ἤχων τοῦ Χρωματικοῦ Γένους. 3) Τὸ ὑποκείμενον σημεῖον τῆς ὀηλώσεως, καὶ τῆς καταλήξεως μελῳδικῶν τινων γραμμῶν τῶν κυρίων καὶ ἐπιθέτων θέσεων, ὅπερ τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς μελῳδικῆς θέσεως ἤτοι εἰς τὸ τέλος καὶ κάτωθεν οὕτως διὰ τὴν ἔκτασιν τῆς γραμμῆς τοῦ Γορθμοῦ « ʎε ». Καὶ ἐκ τῶν ἐπιθέτων μὲν, τοῦ Γορθμοῦ, καὶ τοῦ Κολαφισμοῦ, εἰς τῶν ὁποίων τὰς μελῳδικὰς θέσεις οὔτε κἂν ὑπάρχῃ ἢ ἀκούεται μέλος τοῦ Δευτέρου ἤχου. Ἰδού σοι καὶ τὸ παράδειγμα, ὅπερ ἐστὶ ἡ ἐξήγησις τῆς ἀνωτέρας γραφῆς τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος ἐκ τῶν τοῦ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου

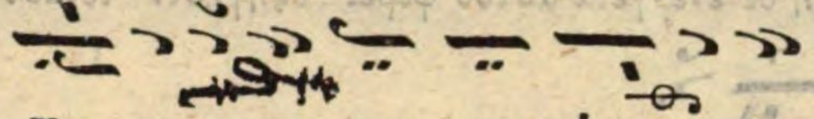

(Ἴδε ταῦτα, καὶ εἰς τὸ Παλαιὸν καὶ εἰς ἐξηγημένον Ἠχοθινὸν Θ'. κατὰ τὴν περίοδον « Διὸ ». Τὸν δὲ Κολαφισμὸν ὃς ἐστι κατὰ τὸ σύνθετον, καὶ παρασύνθετον) τοῦ Οὐρανίσματος· ὃν, ὁ μὲν Ἰάκωβος Πρωτοψάλτης μεταχειρίζεται κατὰ τὸ σύνθετον εἰς τὸ ΙΑ'. Ἠχοθινὸν, Φανερῶν ἑαυτὸν, κατὰ τὴν περίοδον «Τὴν ποίμνην σου ». Ὁ δὲ Πέτρος Λαμπαδάριος ὁ Πελοποννήσιος μεταχειρίζεται αὐτὸν κατὰ τὸ παρασύνθετον εἰς τὸ ἀργὸν αὐτου Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις, κατὰ τὴν περίοδον « Τὰ πλήθη »· ὁ δὲ Χρυσάφης ὁ Νέος εἰς τὰ Δογματικά του μεταχειρίζεται τὸν Κολαφισμὸν κατὰ τὸ παρασύνθετον· καὶ εἰς μὲν τὸ, Ὁ διὰ Σὲ Θεοπάτωρ, κατὰ τὴν περίοδον « Δυνάμεσι »· εἰς δὲ τὸ, ὁ Βασιλεὺς τῶν Οὐρανῶν, κατὰ τὴν περίοδον «Εἷς ἐστιν Υἱὸς » εἰς τοῦ ὁποίου τὰς μελῳδικὰς αὐτοῦ θέσεις, ἂν ὑπάρχῃ ἢ ἀκούεται διόλου μέλος τοῦ Δευτέρου ἤχου· Ἐκ τῶν κυρίων δὲ, τοῦ Ἔξω θεματισμοῦ , καὶ τοῦ Οὐρανίσματος , εἰς τῶν ὁποίων τὰς μελῳδικὰς θέσεις οὔτε κἂν ὑπάρχῃ ἢ ἀκούεται μέλος τοῦ Δευτέρου ἤχου. Ἰδού σοι καὶ τὸ παράδειγμα αὐτῶν. Καὶ τοῦ μὲν τοῦ Ἔξω θεματισμοῦ, ἐκ τῶν τοῦ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. , οὗ ἡ ἐξήγησις.

Ἴδε Καταβασία « Ἰσχὺν δ διδούς »· ὁμοίως καὶ τὸ, Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα, κατὰ τὴν περίοδον « ὁ Κραταιὸς»· περὶ τούτου ἴδε Πλατύτερον, εἰς ὅλους τοὺς στίχους τοῦ Κανόνος τῆς Ἁγ. καὶ Μεγάλ. Δευτέρας « Τῷ τὴν ἄβατον» (κατὰ τὸ ἀργὸν), ὁμοίως καὶ τῆς Ἁγ. καὶ Μεγ. Τρίτης, καὶ τῆς Ἁγ. καὶ Μεγ. Τετάρτης, εἰς τῶν ὁποίων τὰς μελῳδικὰς ταύτας θέσεις τοῦ Ἔξω θεματισμοῦ , ἂν ὑπάρχῃ ἢ ἀκούεται μέλος κἂν τοῦ Δευτέρου ἤχου κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ʎεαʎες. Τοῦ δὲ Οὐρανίσματος, ἐκ τῶν τοῦ Χρυσάφου τοῦ Νέου, ὅπερ μεταχειρίζεται εἰς τὸ Ἀναστάσεως ἡμέρα, κατὰ τὴν περίοδον « Ἀδελφοὶ » οὕτως.

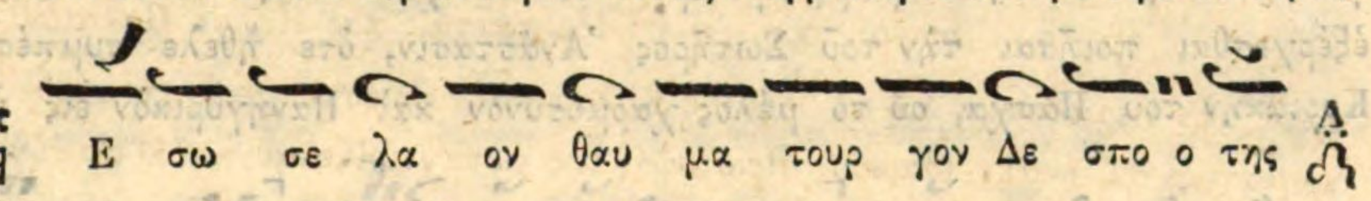

ε ελ φοι οι ιε ε οι.

Τοῦτο τὸ Θυράνισμα τὸ μεταχειρίζεται ὁ αὐτὸς τρὶς καὶ εἰς τὸ Δογματικόν του, τὴν Παγκόσμιον δόξαν, κατὰ τὴν περίοδον « Οὐρανὸς, Πύλην, καὶ, Θεοῦ » καὶ ὁ Παλαιότατος αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς μεταχειρίζεται τὸ Οὐράνισμα εἰς τὸ Ἑωθινόν του, Φανερῶν ἑαυτὸν, κατὰ τὴν περίοδον « Χριστὲ » οὕτως·
Χρι ι ι ι στε ε ιε ε ε,

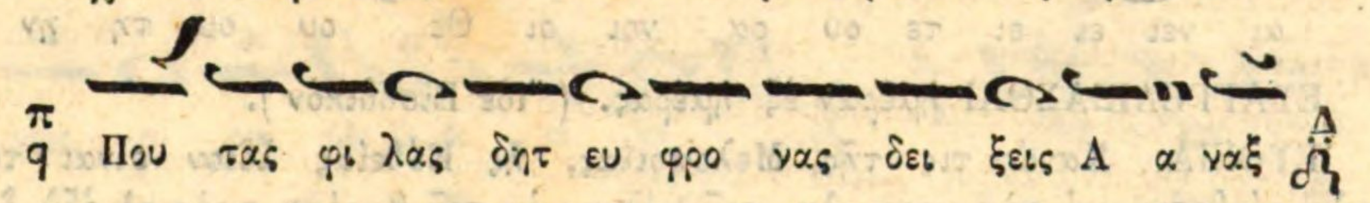
ὧν τὰς μελῳδικὰς θέσεις, ἴδε εἰς τὰ Παλαιὰ, καὶ εἰς ἐξηγημένα μαθήματα αὐτῶν εἰς ἃς, ἂν ὑπάρχῃ ἢ ἀκούεται μέλος κἂν τοῦ Δευτέρου ἤχου, κατὰ τὴν ποιότητα τῆς φθορᾶς τοῦ ιέαιες .

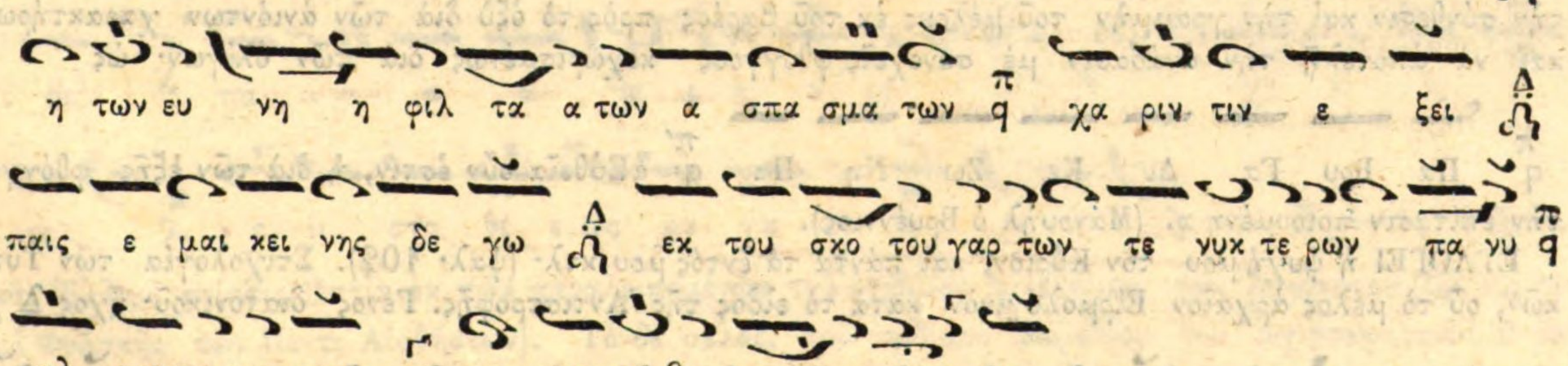
Τὸ σημεῖον τοῦ ἔσω θεματισμοῦ , ὅταν εἶναι τιθεμένον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μελῳδικῆς θέσεως, τότε δηλοῖ ὅτι γίνεται διὰ μετάβασιν τόνου καὶ χορδῆς, κατὰ μεταβολὴν ἢ παραχορδὴν, ἢ κατὰ ποικιλίαν δραστηρίου τινος μέλους, ἐπειδὴ καὶ ἐνεργεῖ τότε κατὰ τὴν ποιότητα τοῦ ιέαιες κατὰ τὸ χρωματικὸν δηλαδὴ τοῦ Στιχηραρίου εἴδους Δι, Βου, διὰ τοῦτο ὑπάγεται τότε πλέον εἰς τὸ Σύστημα τοῦ Λυδίου ἢ Δευτέρου ἤχου· ὅταν ὅμως ἦναι τιθεμένῳ τὸ σημεῖον εἰς τὸ τέλος μάλιστα κάτωθεν τῆς γραμμῆς, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὸ μέλος τοῦ ιέαιες ἤτοι τοῦ Β΄. ἤχου, παρὰ τίθεται πρὸς δήλωσιν τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων τοῦ Γορθμοῦ, τοῦ Κολαφισμοῦ, καὶ τοῦ Οὐρανίσματος, ἅπερ εἰσὶν διατονικώτατα·

Σημ. Παρακαλοῦνται οἱ γινώσκοντες πολλὰ, καὶ μηδὲν ἐπιστάμενοι, νὰ περιορίσουν ὀλίγον τὴν φαντασίαν τῆς μουσικῆς των φιλολογίας, διότι, διὰ τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας τῶν Ἱερογλυφικῶν καὶ Μεγάλων Ὑποστάσεων, ἀπαιτεῖται ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΟΧΗ.

ΕΣΩΣΕ λαὸν θαυματουργὸν Δεσπότης. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Α΄. ᾠδῆς Α΄. ἤχου ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῶν Χριστουγέννων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α΄. ᾠδῆς Α΄. ἤχου. Γένος διατονικοῦ.
π q Ε σω σε λα ον θαυ μα τουρ γον Δε σπο ο της Α ζ

κτλ. (Ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Εὐριπίδου (Ἑκάβη) « Ποῦ τὰς φίλας δῆτ' εὔφρονας δείξεις, Ἄναξ » (στίχ. 818)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Εὐριπίδου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ· οἷον ἦχος Α΄.
π q Που τας φι λας δητ ευ φρο νας δει ξεις Α α ναξ Α ζ

η των ευ νη η φιλ τα α των α σπα σμα των π q χα ριν τιν ε ξει Α ζ παις ε μαι κει νης δε γω ex του σκο του γαρ των τε νυκ τε ρων πα νυ φιλ τρων με γι στη γι γνε ται βρο τοι οις χα α ρις

ΕΤΕΡΟΝ. Συμβολικόν τι σημεῖον τῆς μουσικῆς τοῦ παλαιοῦ Συστήματος, σύνθετον ἐκ δύο ἀποστρόφων, ὃ λέγεται καὶ, Σύνδεσμος, οὗ τὸ σημεῖον ἕτερον . 2) Τὸ ἓν ἐκ τῶν τριῶν μεγάλων Ἀργίων τὸ τρίτον. 3) Ἀγωγικόν τι σημεῖον, ὅπερ ἐχρησήμευε μεγάλως εἰς τὴν συνεπτυγμένην σύνθεσιν τῆς μουσικῆς γραφῆς τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος · ἐνήργει δὲ ἀγωγικῶς κατὰ χρονικὴν ποιότητα ἐπὶ τῆς ἀργοχρονίας τῶν ἐν καταβάσει ὀλιγοσήμων μακρῶν φθόγγων· ὡς τὸ τοῦ κλάσματος , καὶ τῆς εἰς Στράγγισμα αὐτοῦ ἀναλύσεως, ὡς τῆς ἁπλῆς . ἐξηγεῖται δὲ τοῦτο συνεχῶς μὲν, κατ' ἀπόστρο-

φον ⸗, οὕτως ⸗. Ὑπερβατῶς δὲ, κατ' ἐλαφρὸν ⸗, οὕτως ⸗, ἢ οὕτως ⸗ 4) Σημεῖόν τι μουσ. τῆς τροπικῆς ποιότητος τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων, ὃ λέγεται καὶ Σύνδεσμος, οὗ τὸ σημεῖον ἕτερον ἢ Σύνδεσμος ⸗ τοῦ ὁποίου, ἡ μὲν τροπικὴ ποιότης αὐτοῦ φέρει κατὰ τὸ λεῖον ἀποτέλεσμα φωνῆς, θέλει νὰ προφέρωνται οἱ παρ' αὐτοῦ συνδεδεμένοι φθόγγοι, μὲ μαλακὴν καὶ ἀδύνατον φωνὴν ἀχωρίστως ἀπ' ἀλλήλων· ἡ δὲ ἐνέργεια αὐτοῦ φέρει ἐξήγησιν τοιαύτην. ⸗

⸗

ΕΤΕΡΟΣΤΡΟΦΑ. Μελικά τινα ποιήματα τῆς ψαλμῳδίας, ἅπερ ἔχουσι διπλῆν τὴν πρᾶξιν τῆς Στροφῆς καὶ τῆς Ἀντιστροφῆς, ἢ κατὰ τὸ ὁμογενὲς, ἢ κατὰ τὸ ἑτερογενὲς, κατὰ τὸν ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον ἦχον. Καὶ κατὰ μὲν τὸ ὁμογενὲς καὶ ὅμοιον ἦχον, εἶν' ὡς αἱ διπλαῖ Κυταβασίαι τῶν Χριστουγέννων, καὶ τῶν Θεοφανείων, αἱ ὁποῖαί εἰσιν ἐκ πρώτου ἤχου, καὶ ἐκ διατονικοῦ Γένους. Αἱ δὲ τῶν Θεοφανείων εἰσὶν ἐκ Δευτέρου ἤχου, καὶ ἐκ Χρωματικοῦ Γένους. Κατὰ δὲ τὸ ἑτερογενὲς καὶ ἀνόμοιον ἦχον, εἶν' ὡς διπλαῖ Καταβασίαι τῆς Πεντηκοστῆς, αἱ ὁποῖαί εἰσιν ἐκ Πλαγίου Γ'. ἢ Βαρέος, καὶ ἐκ Τετάρτου ἤχου, ἐξ Ἐναρμονίου δὲ καὶ ἐκ Διατονικοῦ Γένους. Ἑτερόστροφα λέγονται ὅσα μελικὰ ποιήματα εἶναι διπλᾶ κατὰ τὸν ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον ἦχον, εἰς τὴν Στροφὴν καὶ Ἀντιστροφὴν αὐτῶν, λαμβάνουσι καὶ ἕτερον ἔκτακτον σχῆμα Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς. Διαιροῦνται μὲν εἰς δύο κατὰ τὸ Σύστημα τῆς ψαλμῳδίας τῶν Καταβασιῶν, διαιροῦνται δὲ εἰς δύο καὶ κατὰ τὰ γένη. Τοῦτο δὲ εἶν' ἴδιον κανόνος τῆς Ποιητικῆς, καὶ τῆς Μελοποιΐας (ἴδε καὶ κατὰ τοὺς Παλαιοὺς, τὴν Καλλιόπην Παλινοστοῦσαν· σελ. 247).

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ γῆ χαρὰν μεγάλην. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Προφδικὴ στιχολογία τῆς Θ'. ᾠδῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. 3) Προφδικὸν Ἐφύμνιον ὅπερ ψάλλεται μετὰ τοῦ Εἱρμοῦ ἐν τοῖς Διπτίχοις ἀντὶ τοῦ Μεγαλυναρίου Ὕμνου τῆς Θεοτόκου. 4) Ἐφύμνιος στίχος χαρμόσυνος, ὅπερ ψάλλεται καὶ ἐν τῇ Λαμπρᾷ πρότερον τοῦ στίχου « Τὴν Ἀνάστασίν Σου Χριστὲ Σωτὴρ » ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι ποιῆσαι τὴν τοῦ Σωτῆρος Ἀνάστασιν, ὅτε ἤθελε συμπέσῃ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μὲ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, οὗ τὸ μέλος χαρμόσυνον καὶ Πανηγυρικὸν εἰς ἦχον Δ'.

⸗

Εὐ αγ γε λι ι ι ι ζου γη χα α α ρα αν με γα α α α α λην

⸗

αι νει ει ει τε ου ρα νοι οι Θε ου ου τη ην δο ο ο ξα αν

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΑΣΘΑΙ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας. (Ἴδε Εἰσοδικόν).

ΕΥΘΕΙΑ. Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, ἧς Εὐθείας ἴδιον εἶναι τὸ νὰ κατευθύνῃ καὶ νὰ ποιῇ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν γραμμὴν τοῦ μέλους ἐκ τοῦ βαρέος πρὸς τὸ ὀξὺ διὰ τῶν ἀνιόντων χαρακτήρων, καὶ νὰ ἀποτελῇ τὴν ἀνάβασιν μὲ συνεχεῖς φθόγγους κεχωρισμένως διὰ τῶν ὀλίγων· ὡς

⸗

Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα

«Εὐθεῖα οὖν ἐστιν, ἡ διὰ τῶν ἑξῆς φθόγγων τὴν ἐπίτασιν ποιουμένη ». (Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος).

ΕΥΛΟΓΕΙ ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου κτλ· (ψαλ· 102). Στιχολογία τῶν Τυπικῶν, οὗ τὸ μέλος ἀρχαῖον Εἱρμολογικὸν κατὰ τὸ εἶδος τῆς Ἀντιστροφῆς. Γένος διατονικοῦ· ἦχος ⸗

⸗

Ἀ μὴν Εὐ λο γει η ψυ χη μου τον Κυ ρι ον ευ λο γη τος ει

⸗

Κυ ρι ε ευ λο ο ο γει ει η ψυ χη μου τον Κυ ρι ον και παν τα τα

⸗

εν το ος μου το ο νο μα το α γι ον αυ του κτλ. (ἴδε Ἀνθολογία Μουσικῆς).

ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟΣ ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· (ψαλ· 113). Εἰσοδικὸν θέμα τῆς Δεσποτικῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων. 2) Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων. 3) Μαθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

ΕΥΛΟΓΗΣΩ τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, κτλ. Προφητικὸς στίχος· (ψαλ· 33) ὅστις ψάλλεται κατ' Ἐφύμνιον εἰς τὴν Ὕψωσιν τοῦ Ἁγίου Ποτηρίου, ἀντὶ τοῦ « Εἴδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν » κατὰ τὰς Προηγιασμένας.

ΕΥΛΟΓΗΤΑΡΙΑ. Τὰ Ἀναστάσιμα Ἄσματα « Τῶν Ἀγγέλων ὁ δῆμος » ἅτινα ψάλλονται κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν (ἐκτὸς τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος, καί τινων Δεσποτικῶν ἑορτῶν) κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐγέρσεως τοῦ Ἁγίου καὶ Δικαίου Λαζάρου, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγί. καὶ Μ. Σαββάτου. 2) Τὰ νεκρώσιμα Ἄσματα « Τῶν Ἁγίων ὁ χορὸς εὗρε πηγὴν τῆς ζωῆς, κτλ. Καὶ τὰ μὲν Ἀναστάσιμα ψάλλονται κατὰ τὸ Τροχαϊκὸν Σύστημα τοῦ Λ Α'. ὡς χαρμόσυνα, τὰ δὲ Νεκρώσιμα, κατὰ τὸ Τρίφωνον Σύστημα αὐτοῦ ὡς Πένθημα.

ΕΥΛΟΓΗΣΟΝ τὸν στέφανον. Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὴν Α'. τῆς Ἰνδίκτου ἤτοι τῇ Α'. Σεπτεμβρίου, οὗ τὸ κείμενον « Εὐλόγησον τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου Κύριε » (ψαλ. 64). 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

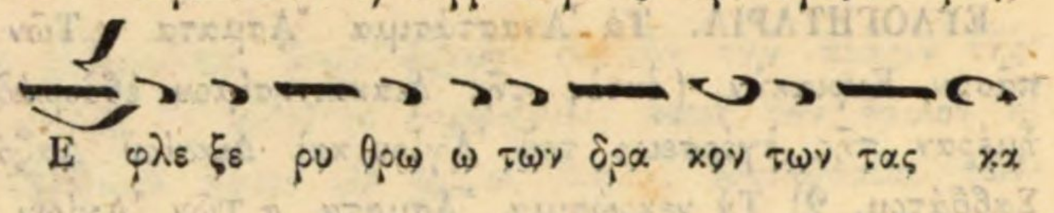
ΕΥΤΕ δὴ Ἥλιος. Τὸ τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως ἡρωϊκὸν Εὐαγγέλιον « Οὔσης ὀψίας » εἰς ἦχον Φρύγιον ἤτοι Τρίτον ἦχον, ὁδεύων Εἱρμολογὸς μὲ Τριφωνίαν κατὰ τὸ μικτὸν εἶδος, οὗ τὸ πρωτότυπον

Ἡ μὲν εἰς τὸ Ποιητικὸν Ἑλλην. ποίησις, ἐστὶν ἐκ τῶν παραλειπομένων τοῦ ἀοιδίμου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορήτου (ἴδε εἰς τὸ περὶ Φυλακῆς τῶν Πέντε Αἰσθήσεων). Τὸ δὲ μέλος, τοῦ ἀοιδίμου Δωροθέου τοῦ Ἁγιοταφήτου. Ἡ δὲ εἰς τὴν μουσικὴν γραφὴ τῆς συνθέσεως τοῦ μέλους, τοῦ Συγγραφέως καὶ ἐκδότου Κ. Φ. τὸ ὅλον δὲ σώζεται ἐν ταῖς τῆς Θεωρίας σημειώσεσιν αὐτοῦ.

ΕΥΤΕΡΠΗ. Βιβλίον τι μουσικὸν τῆς ξενικῆς ἢ ἐξωτερικῆς μελῳδίας, ἤτοι Συλλογὴ τῶν Ἀραβοτουρκικῶν Ἀσμάτων· εἰς ὃ ἐμπεριέχονται τῶν Παλαιῶν μελοποιῶν καὶ ῥυθμοποιῶν ἔμμετρα καὶ ἔντεχνα Τραγῴδια Τουρκικὰ, καί τινα ἐν τῷ τέλει Τραγῴδια Ῥωμαϊκὰ, ποιημένα μὲν παρὰ διαφόρων μουσικοδιδασκάλων τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, ἐξηγημένα δὲ τὰ (Ῥωμαϊκὰ) παρὰ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, εἰς τὴν νέαν τῆς μουσικῆς μέθοδον· ὃ ἐπιγράφεται « Εὐτέρπη κτλ. ἐξηγηθὲν μὲν εἰς

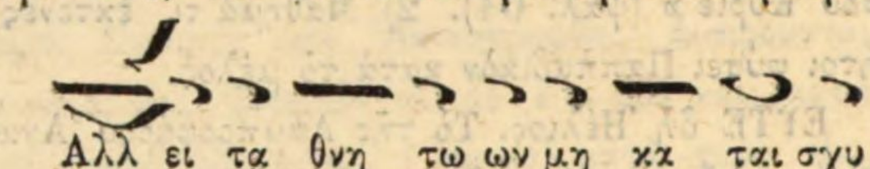
τὴν νέαν τῆς μουσικῆς μέθοδον παρὰ Θεοδώρου Φωκαέως, καὶ Σταυράκη τοῦ Βυζαντίου· ἐπιδιορθωθὲν δὲ παρὰ τοῦ διδασκάλου Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος· τύποις ἐν Γαλατᾷ 1830 ». Παρέλειψαν ὅμως τὸν κυρίως ποιητὴν τοῦ πονήματος καὶ τὸν γράψαντα τὸ πρῶτον εἰς τὸ Παλαιὸν (περὶ τὰ τέλη τοῦ 1790) καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὅστις εἶν' ὁ ἐν μουσικοῖς ἄριστος μελοποιὸς καὶ ῥυθμοποιὸς τῆς τε Ἐκκλησιαστικῆς καὶ ξενικῆς ἢ ἐξωτερικῆς μελοποιΐας, ἀοίδιμος Ζαχαρίας ὁ Χανενδές.

ΕΦΛΕΞΕ ῥύθρῳ τῶν δρακόντων τὰς κάρας. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ζ'. ᾠδῆς β'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῶν Θεοφανείων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ζ'. ᾠδῆς β'. ἤχου. Γένος χρωματικοῦ. βου.

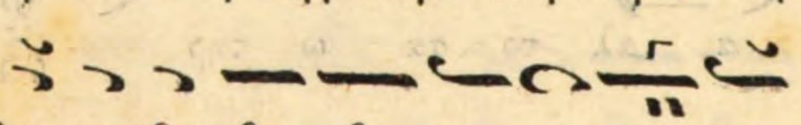
Ε φλε ξε ρυ θρω ω των δρα κον των τας κα ρας κτλ. (Ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Σοφοκλέους (Οἰδίπους Τύραννος) « Ἀλλ' εἰ τὰ θνητῶν μὴ κατεσχύνεσθ' ἔτι » (στίχ. 1424) διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Σοφοκλέως, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Β'. βου.

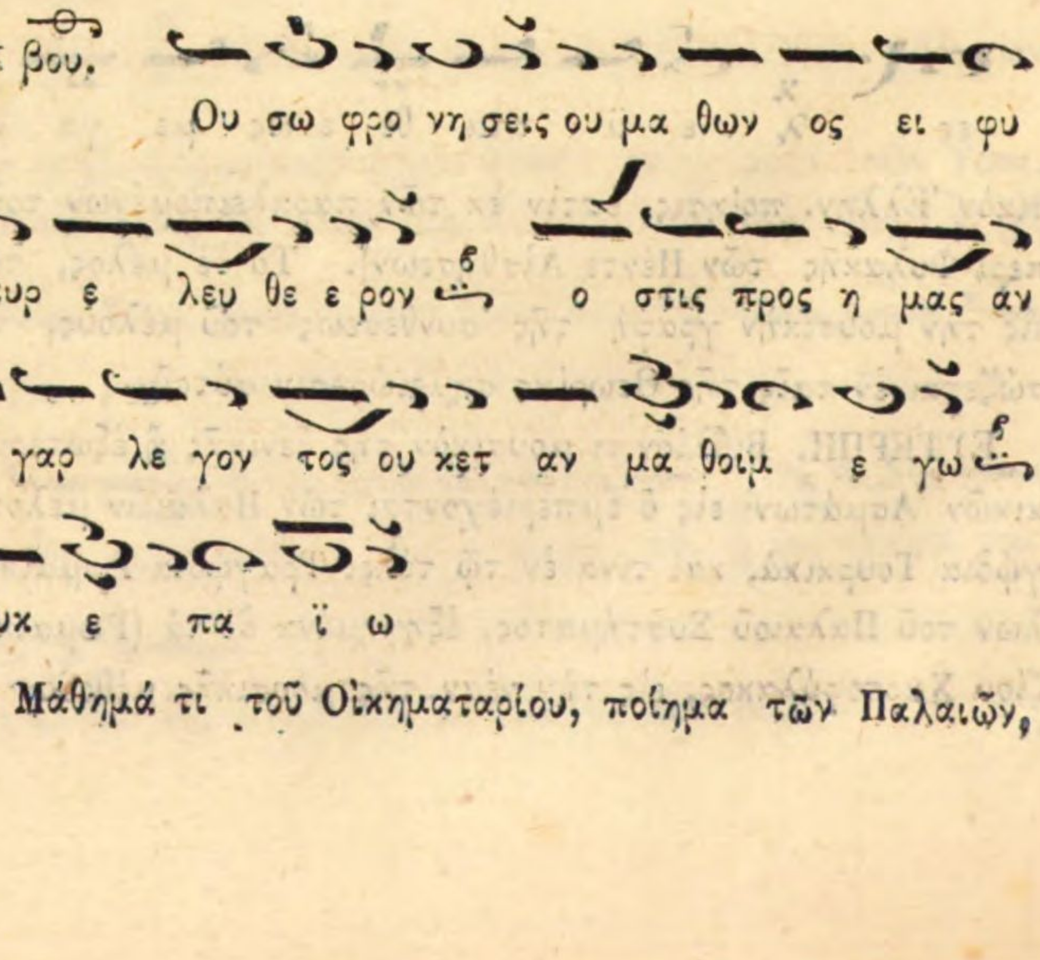
Ἀλλ ει τα θνη τω ων μη κα ται σχυ νεσθ ε ε τι γε νε θλᾶ την γουν παν τα βο σκου ου σαν φλο γα αι δεισθ α νακ τος Η λι ου τοι ον δα α γος α κα λυπ τον ου τω δει κνυ νχι το ο μη τα γη μη το μβρος ι ε ρος μη τε φως προ σδε ε ξε ται.

ΕΧΘΡΟΥ ζοφώδους, καὶ βεβορβορωμένου. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ε'. ᾠδῆς β'. ἤχου ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασ. τῶν Θεοφανείων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ε'. ᾠδῆς β'. ἤχου· Γένος χρωματικοῦ βου.

Ε χθρου ζο φώ δους και βε βορ βο ρω με ε νου κτλ. (Ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάν. ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Σοφοκλέους (Αἴας μαστιγοφόρος) « Οὐ σωφρονήσεις ; οὐ μαθὼν ὃς εἶ φύσιν » (στίχ. 1259). διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Σοφοκλέους, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Β'. βου.

Ου σω φρο νη σεις ου μα θων ος ει φυ σιν αλ λον τι να ξεις αν δρα δευρ ε λευ θε ε ρον ο στις προς η μας αν τι σου λε ξει τα α σα σου γαρ λε γον τος ου κετ αν μα θοιμ ε γω την βαρ βα ρον γαρ γλωσ σαν ουκ ε πα ϊ ω

ΕΧΟΥΣΑ Θεοδόχον ἡ Παρθένος τὴν μήτραν. Μάθημά τι τοῦ Οἰκηματαρίου, ποίημα τῶν Παλαιῶν,

οὗ ὁ ποιητὴς ὁ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάν. ὁ Κλαδᾶς· ἐξηγήθη καὶ τοῦτο, εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου· εἰς δὲ τήν Νέαν μέθοδον, παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων. Σώζεται καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς· οὗ τὸ μέλος (ἴδε Ἄγγελος πρωτοστάτης).

Z.

Z. ζ. Ζῆτα· τὸ ἕκτον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Τὸ ἐκ τῶν συμφώνων ἕκτον στοιχεῖον τὸ ἐκλεχθὲν διὰ τὸν φθόγγον Ζω τῆς μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τοῦ Νέου Συστήματος. 3) Τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τῆς βάσεως τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ Βαρέος ἤχου. 4) Τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τοῦ βαρέος καὶ ὀξέος φθόγγου Ζω, τῆς διὰ πασῶν ἑκάστου Συστήματος τῶν τριῶν γενῶν· τοῦ διατονικοῦ $\tilde{z}$, $\tilde{z}'$, τοῦ Χρωματικοῦ $\tilde{z}$, $\tilde{z}'$, $\tilde{z}$, $\tilde{z}'$, καὶ τοῦ ἐναρμονίου $\tilde{z}$, $\tilde{z}'$. 5) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ φωνήεντος ω, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Ζω.

Z, ζ. Ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον, ἀντὶ τοῦ ἑπτὰ, τὸ δηλοῦν τὸ ὑπερβατὸν μέτρον τῶν ὑπερβασίμων χαρακτήρων τῆς ποσότητος τῆς ἑπταφωνίας $\overset{Z}{—}$, $\overset{Z}{\backslash}$, $\overset{Z}{\diagup}$. 2) Ἡ ἑβδόμη μαρτυρικὴ βάσις τοῦ μονοσυλλάβου φθόγγου βαί τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων. 3) Ὡς τακτικὸν, ᾠδὴ Ζ'. στίχος Ζ': ἦχος Ζ'. Ἑωθινὸν Ζ'. κτλ.

$\tilde{z}$, Ζῆτα μικρὸν πλάγιον. Τὸ μαρτυρικὸν ποιὸν τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ Βαρέος ἤχου $\tilde{Z}$. 2) Σημεῖον μαρτυρικῆς ποιότητος τῆς μουσικῆς οὗ ὁ Πλάγιος τρόπος τῆς γραφῆς φανερόνει τὸν Ὑποφρύγιον ἢ Βαρύν, ὅτι εἶναι Πλάγιος ἦχος· τοῦτο δὲ γραφόμενον οὕτως $\tilde{z}$, φανερόνει τὴν βάσιν τοῦ ἤχου, καὶ τὰς ἐντελεῖς καὶ ἀτελεῖς μαρτυρίας τῶν κατὰ κόμμα θέσεων αὐτοῦ τῆς κάτω διὰ πασῶν, κατὰ τὸ Παλαιὸν Σύστημα· εἰς δὲ τὸ Νέον Σύσπημα, τὰ αὐτὰ κατὰ τὰ αὐτὰ πάλιν ὁμοίως, πλὴν συνυπογεγραμμένον τῷ μεγάλῳ ζῆτα Z, οὕτως $\tilde{Z}$.

Z. ζῆτα μεγάλον, τέλειον καὶ ἁπλοῦν· σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τοῦ Παραμέσου τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς ὃ συνεπιγράφετο τῷ πλαγίῳ πῖ, οὕτως· $\underset{=}{Z}$, ὅταν ἡ τάσις ἐθεωρεῖτο ἐπὶ τὴν βαρύτητα· καὶ τὸ μὲν Z, ὡς σημεῖον ποιότητος ἐτίθετο ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως, τὸ ὁποῖον Z ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Τὸ δὲ πλάγιον πῖ $\sqsubset$, ὡς σημεῖον ποιότητος, ἐτίθετο κάτωθεν, ὅπερ ἐθεώρουν, καὶ ὡς σημεῖον θέσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Z, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς Βραχὺς, ἄρσεως βραχείας, ὡς $\overset{Z}{\sqsubset}$· εἰ δὲ ἐστιγμένον Z·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς ἄρσεως μακρᾶς δυσίμου· ὡς $\overset{Z}{\sqsubset}$· ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων. 2) Σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Νήτης τῶν Συνημμένων, ὅταν ἡ τάσις ἐθεωρεῖτο ἐπὶ τὴν βαρύτητα, ὃ συνυπεγράφετο τῷ τετραγώνῳ καὶ ὑπτύῳ ὠμεγάλῳ· οὕτως $\overset{Z}{\cup}$ ἢ οὕτως $\cup Z$· σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος καὶ ἐπὶ τοῦ φθόγγου τοῦ Διατόνου τῶν Διεζευγμένων, ὃ συνυπεγράφετο ὁμοίως τῷ τετραγώνῳ καὶ ὑπτύῳ ὠμεγάλῳ $\overset{Z}{\cup}$ ἢ $\cup Z$. καὶ ὡς σημεῖον ποιότητος ἐτίθετο κάτωθεν ὅπερ ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον

θέσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Ζ, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, θέσεως βραχείας, ὡς ⸗· εἰ δὲ ἐστηγμένον Ζ·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, θέσεως μακρᾶς δυσίμου, ὡς ⸗· Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων, καὶ εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων· (ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος Ἀνώνυμον Σύγγραμμα· τύποις Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ, σελ. 78 καὶ 81.)

Ζ. Μεγάλον καὶ ἁπλοῦν· τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τῆς κάτω διὰ πασῶν τοῦ Ὑποφρυγίου ἤτοι τοῦ Πλαγίου Γ'· ἢ Βαρέος ἤχου, καὶ κατὰ τὸ διατονικὸν Ζ, καὶ κατὰ τὸ ἐναρμόνιον Ζ.

Ζ'. Μεγάλον καὶ ὀξύτονον· τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τῆς ἐπὶ τὸ ὀξὺ ἀντηχήσεως τοῦ Ὑποφρυγίου ἤτοι τοῦ Πλαγίου Γ'. ἢ βαρέος ἤχου, καὶ κατὰ τὸ διατονικὸν Ζ', καὶ κατὰ τὸ ἐναρμόνιον Ζ'. 2) Χαρακτὴρ ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Παραμέσης, ὅταν ἡ τάσης αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ἐπὶ τὴν ὀξύτητα, ὡς ιϛ'. Καὶ τούτου ὁ μουσικὸς τονισμὸς, κατὰ μὲν τὸ ποσὸν ὑπάγεται ὁμοίως εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς, κατὰ δὲ τὸ ποιὸν, καὶ εἰς τὸ Συνημμένον, καὶ εἰς τὸ Διεζευγμένον· (ἴδε τὸ περὶ Μουσικῆς Ἀνώνυμον Σύγγραμμα Βακχείου τοῦ Γέροντος σελ. 8).

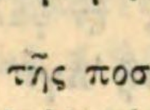
7, Ζῆτα μεγάλον ἐλλειπές· σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τοῦ προσλαμβανομένου, ὅπερ ἐστιν ἡ πρώτη χορδὴ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς ὃ συνεπιγράφετο τῷ πλαγίῳ ταῦ, οὕτως 7, ἢ οὕτως 7⊢. Καὶ τὸ μὲν ζῆτα ἐλλειπὲς 7, ὡς σημεῖον ποσότητος, ἐτίθετο ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως σὺν τῷ πλαγίῳ ταῦ ⊢, τὸ ὁποῖον ἐλλειπὲς ζῆτα 7, ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ, καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως (ἴδε Ταῦ πλάγιον). Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον 7, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, ἄρσεως βραχείας, ὡς ⸗· εἰ δὲ ἐστηγμένον 7, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς ἄρσεως μακρᾶς δυσίμου, ὡς ⸗· ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Ὑπατῶν· (ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Ἀνώνυμον Σύγγραμμα Βακχείου τοῦ Γέροντος, τύπ. Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ, σελ. 79 καὶ 89).

ΖΑΛΗΝ ἔνδοθεν ἔχων. Μάθημά τι τοῦ Οἰκιματαρίου, ποίημα τῶν Παλαιῶν, οὗ ὁ ποιητὴς ὁ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς. 2) Μάθημα μεταγενέστερον Παλαιὸν κατὰ τὸ εἶδος τοῦ Μαθηματαρίου εἰς ἦχον Δ'. ποίημα Μελετίου Συναΐτου τοῦ Κρητός. Ἀμφότερα ἐξηγημένα, εἰς μὲν τὸ Πρῶτον εἰς τὸ Παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, εἰς δὲ τὴν Νέαν μέθοδον παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων τοῦ Νέου Συστήματος. Σώζονται καὶ ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς. Τὸ δὲ μέλος αὐτοῦ γνήσιον καὶ ἀρχαῖον· (ἴδε Ὦ Πανύμνητε Μῆτερ).

ΖΩ. Μονοσύλλαβός τις φθόγγος τῆς Παραλλαγῆς τῆς Νέας μεθόδου. 2). Φθόγγος ὅστις παριστᾷ τὴν βάσιν τοῦ Ὑποφρυγίου ἤτοι τοῦ Πλαγίου Γ'. ἢ Βαρέος ἤχου, καὶ κατὰ τὸ διατονικὸν Ζ, Ζ', καὶ κατὰ τὸ ἐναρμόνιον Ζ, Ζ'. 3) Ὁ ἕβδομος ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ τελευταῖος φθόγγος τῆς βαρυτόνου διὰ πασῶν τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ Βαρέος ἤχου. 4) Φθόγγος ὅστις παριστᾷ διὰ τοῦ Ζ, ἀριθμητικῶς τὸ διὰ πασῶν Σύστημα τοῦ Βαρέος, εἶδος ἕβδομον· ἐπειδὴ ἤτε τὸ μεγάλον καὶ ὄρθιον ζῆτα Ζ, ἤτε τὸ μικρὸν καὶ πλάγιον ζῆτα ⸗, εἶν' Ἑλληνικὸς ἀριθμὸς ἕβδομος· διὰ τοῦτο καὶ ἐπροσδιορίσθησαν τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἰς τὸν ἦχον τοῦτον, ὡς ἕβδομος τῶν ἀριθμῶν τῶν ὀκτὼ ἤχων. Καὶ οἱ βάσιμοι τόνοι ὅλων τῶν Συστημάτων (ἤχων) καταμετρῶνται πρῶτον ἀπὸ τὸν φθόγγον Ζω· ὁ δὲ Ζ πρῶτος τόνος, ὅστις παριστᾷ ἀκολούθως τὸ εἶδος τοῦ διὰ πασῶν ἑκάστου ἤχου. «Ἕβδομον εἶδος τοῦ διὰ πασῶν τὸ ὑποβαρυπύκνων περιεχόμενον, οὗ ὁ πρῶτος ὁ τόνος ἐπὶ τὸ βαρύ» Εὐκλείδης.

Η.

Η, η· ἦτα. Τὸ ἕβδομον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Ἡ τρίτη προσῳδιακὴ φωνὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς. 3) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ συμφώνου Τ, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Τη, τοῦ Ἀρχαιωτάτου Συστήματος τοῦ Τροχοῦ, καὶ τῆς Τριφωνίας τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῶν Ἀρχαίων. 4) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ συμφώνου Ν, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Νη, τοῦ Νέου Συστήματος.

Η, η. Ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον, ἀντὶ τοῦ ὀκτὼ, τὸ δηλοῦν τὸ ὑπερβατὸν μέτρον τῶν ὑπερβασίμων χαρακτήρων τῆς ποσότητος ἐπὶ τῶν ὀκτὼ φωνῶν . Ὡς τακτικὸν, ἦχος Η'. στίχος Η'. Ἑωθινὸν Η'. Ὠδὴ Η'. κτλ.

Η. Ἦτα μεγάλον καὶ ἁπλοῦν· σημεῖον ὑπῆρχε μαρτυρικῆς ποσότητος ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ μέλος ἀπαιτουμένου φθόγγου τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς. Ἐτίθετο δὲ πάντοτε ἐπὶ τῆς χορδῆς τῆς ἀπὸ τοῦ προσλαμβανομένου ἀντηχουμένης κατὰ διὰ πασῶν μὲν, οὕτως Η—Η', κατὰ δὶς διὰ πασῶν δὲ, οὕτως Η'—Η''. Ἐντεῦθεν ἔλαβον τὰς αἰτίας καὶ οἱ Θεῖοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καὶ ἐποίησαν τὰς μαρτυρικὰς βάσεις τῶν φθόγγων, τῆς ἀπὸ τοῦ προσλαμβανομένου ἀντηχήσεως τῆς διὰ πασῶν, καὶ τῆς δὶς διὰ πασῶν, καθὼς ἔχει μάλιστα ἡ μονοσύλλαβος μέθοδος τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων.

Η'. Ἦτα μεγάλον καὶ ὀξύτονον· ἡ πρώτη μαρτυρικὴ βάσις τοῦ μονοσυλλάβου φθόγγου Νέ, τῆς Η' μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων. 2) Μαρτυρία, ἥτις ἐπέχει τὸ Ἴσον τοῦ προσλαμβανομένου, κατὰ τοὺς Ἀρχαίους Ἕλληνας μουσικοὺς, ἐξισοῦται δὲ τῇ τοῦ πολυσυλλάβου φθόγγου μαρτυρία «γιε » τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, καὶ τῇ τοῦ μονοσυλλάβου φθόγγου μαρτυρίᾳ Νη , τοῦ Νέου Συστήματος.

Η''. Μεγάλον διοξύτονον, μαρτυρική τις βάσις τοῦ ἀπὸ τοῦ προσλαμβανομένου ἐπὶ τῆς ἀντηχήσεως τῆς Α'. διὰ πασῶν τοῦ μονοσυλλάβου Ν'έ, Η'' ἥτις εἶναι τὸ τέλος μὲν τῆς Α'. διὰ πασῶν, ἡ ἀρχὴ δὲ τῆς Β'., καὶ ἡ μέση μαρτυρία τῆς Συζεύξεως τῶν δύο ὀκταχόρδων τῆς δὶς διὰ πασῶν Ν'έ, Η'' κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς Ἀρχαίας μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων. Τὸ σύνθετον δὲ τῆς διοξείας Η'', δηλοῖ τὴν ἀντήχησιν τῆς Α'. διὰ πασῶν· ὡς Η', πρὸς Η'', ὡς , πρὸς · καὶ κατὰ τὸ ποσὸν .

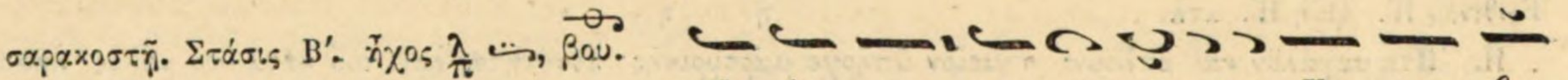
Η'''. Μεγάλον τριοξύτονον, μαρτυρική τις βάσις τοῦ ἐπὶ τὸ ὀξὺ τελευταίου μονοσυλλάβου φθόγγου τῆς δὶς διὰ πασῶν τοῦ ἀπὸ τοῦ προσλαμβανομένου καὶ ἀρκτικοῦ φθόγγου τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων. Νέ, Ν'έ, Ν'έ', κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς ἀρχαίας μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τῆς μεθόδου τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων. Τὸ σύνθετον δὲ τῆς τριοξείας Η''', δηλοῖ τὸ διπλάσιον μὲν τῆς ἀντηχήσεως τῆς διὰ πασῶν, τὴν ἀντήχησιν δὲ τῆς διοξείας, ἥτις γίνεται βάσις ἄλλης ὀξυτέρας διὰ πασῶν, ὡς Η'', πρὸς Η''', ὡς , πρὸς · ἡ ὁποία ἀντήχησις ἐπέχει τὸν ὑπερβατὸν τόνον, ὅστις καλεῖται ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους Ἕλληνας μουσικ. «Νήτη Ὑπερβολαίων»· ἧς ἡ Ἀρχαιοτέρα Ἑλληνικὴ μαρτυρία ἐστὶν αὕτη Α''' . (Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος. Ἴδε Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς ἐν γένει τῆς Ἐκκλησ. Ἀνέκδ. § 52).

Ϟ. Ἦτα μεγάλον ἐλλειπὲς, ἢ ἀμελητικὸν (κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἐκδότην τοῦ Μουσικοῦ Συγγράμματος Βακχείου τοῦ Γέροντος) σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Νήτης Διεζευγμένων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ὃ συνυπεγράφετο τῷ πλαγίῳ φῖ Θ, οὕτως , ἢ οὕτως Θ, ὅταν ἡ τάσις

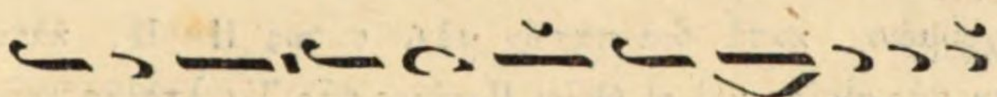
αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ἐπὶ τὴν βαρύτητα· ἐτίθετο δὲ κάτωθεν, ὡς σημεῖον χρονικῆς ποιότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοί, καὶ ὡς σημεῖον θέσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Ч, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχύς, θέσεως βραχείας, ὡς ⏑· εἰ δὲ ἐστιγμένον Ч·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρός, θέσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς ⏑̣· ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται κυρίως εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων. (Ἴδε φῖ πλάγιον Θ).

Ч', Ἦτα μεγάλον ἐλλιπὲς ἢ ἀμελητικὸν (κατὰ τὸν Ἀνώνυμον) καὶ ὀξύτονον· σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Νήτης Διεζευγμένων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλην. μουσ. Ἢ ἐπὶ τοῦ σημείου ὀξεῖα δηλοῖ τὴν ἐπὶ τὴν ὀξύτητα καταμέτρησιν τοῦ φθόγγου αὐτοῦ· ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται κυρίως εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων· « Νήτη Διεζευγμένων, φῖ πλάγιον καὶ ἦ ἀμελητικόν· Θ Ч ». (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος· σελ. 8, 78 καὶ 81).

Η Ἀσώματος φύσις τὰ Χερουβείμ. Ἱκετήριος στιχολογία Ἐφυμνίου ψαλμῳδίας, ἣν ψάλλομεν οἱ ὀρθόδοξοι ἐν κατανύξει, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀσωμάτων εἰς τοὺς Μ. Ἀποδείπνους, ἐν τῇ Ἁγ. καὶ Μ. Τεσσαρακοστῇ. Στάσις Β'. ἦχος λ, βου.

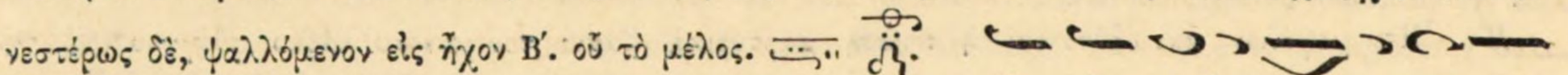

Η Α σω μα τος φυ σις τα Χε ραυ βειμ

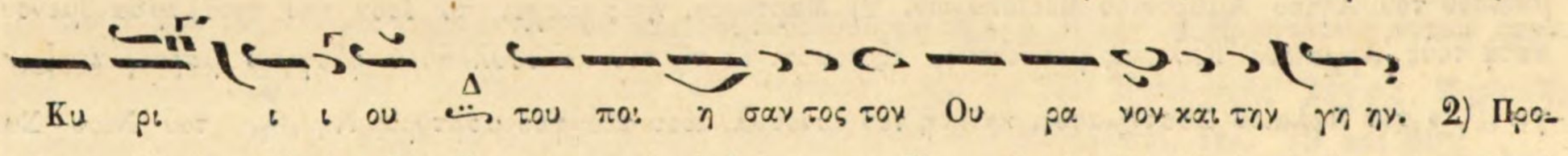

α σι γη τοις σε υ μνοις δο ξο λο γει κτλ. (Ἴδε Ἀνθολογία μουσ. κατὰ τὸ πρωτότυπον).

Η βοήθειά μου παρὰ Κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν Γῆν. (ψαλμ. 120). Προκείμενον σύντομον ἑσπερινῆς Ἀκολουθίας, ψαλλόμενον τῇ πέμπτῃ ἑσπέρας· παλαιόθεν μὲν εἰς ἦχον λ β'. μεταγενεστέρως δὲ, ψαλλόμενον εἰς ἦχον Β'. οὗ τὸ μέλος.

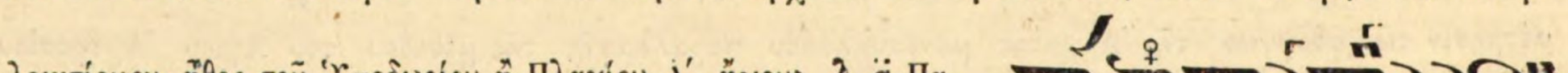

Η βο η θει α μου πα ρα

Κυ ρι ι ι ου του ποι η σαν τος τον Ου ρα νον και την γη ην. 2) Προκείμενον ἀργὸν, οὗ τὸ μέλος ἄρχεται κατὰ τὸ ἀνάμικτον εἶδος τῶν Δοχῶν. 3) Δοχὴ ἔντεχνος, ἧς τὸ θέμα λέγεται καὶ « Προκείμενον Μεγάλον » τονισμένον καὶ εἰς ὀκτὼ ἤχους, κατὰ τὸ εἶδος τῆς παραχορδῆς· ἐξηγημένον καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ σώζεται εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς.

Η Ζωὴ ἐν τάφῳ. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς ἀσυνήθιστος. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α'. Στάσεως τοῦ Ἐπιταφίου Ὕμνου· οὗ τὸ μέλος ἀρχαῖον καὶ πρωτότυπον, κατὰ τὸ θρηνῶδες καὶ φιλοικτίρμονα ἦθος τοῦ Ὑποδωρίου ἢ Πλαγίου Α'. ἤχου· λ q Πα

Η Ζω η η η η ε εν

τα α α φω ω κα τε ε τε ε ε ε ε θης Χρι ι στε q κτλ. (Ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

ΗΘΟΣ. Χαρακτηριστικόν τι σχῆμα τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως, δι' οὗ χαρακτηρίζεται μουσικῶς πως ἕκαστος ὀξὺς ἢ Βαρὺς, κύριος ἢ Πλάγιος ἦχος, καὶ ἡ κατάστασις τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὰς διαφόρους νύξεις τῶν ἠθικῶν ἢ ψυχικῶν παθῶν, τὸ ὁποῖον λαμβάνει ἐκ τοῦ Διασταλτικοῦ, Συσταλτικοῦ καὶ Ἡσυχαστικοῦ εἴδους. 2) Ἴδιον κανόνος τῆς Μουσικῆς, ὃς ὑπάγεται εἰς τὴν Μελοποιΐαν. (Ἴδε Θεωρητικὸν Μέγα § 396).

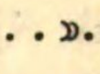
ΗΚΟΥΣΑΝ οἱ Ποιμένες τῶν Ἀγγέλων ὑμνούντων. Μάθημά τι τοῦ Οἰκηματαρίου, οὗ ὁ ποιητὴς ὁ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς. Ἐξηγήθη δὲ καὶ τοῦτο εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν, παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. Εἰς δὲ τὴν Νέαν μέθοδον παρὰ τῶν τριῶν Διδασκάλων τοῦ Νέου Συστήματος, ὅπερ σώζεται σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ ἀρχαῖον, μὲ τὴν ἔξω φθορὰν τοῦ ἡμιφθόρου. (Ἴδε Ἄγγελος πρωτοστάτης).

ΗΜΙΑΡΓΟΝ. Μουσικόν τι σημεῖον τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς, οὗ τὸ σημεῖον ἡμίαργον χ. 2) Πάθος ὑπο-

στατικὸν τῆς χρονικῆς ποιότητος, ὅπερ ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ βραδύτερον κατὰ τὸν διπλοῦν χρόνον, ἐν γένει ἐπὶ τῶν ἀναλελυμένων μελῳδικῶν γραμμῶν. (Ἴδε Διπλοῦς).

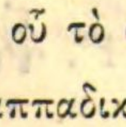
ΗΜΙΓΟΡΓΟΝ. Μουσικόν τι σημεῖον τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς, οὗ τὸ σημεῖον ἡμίγοργον χ. 2) Πάθος ὑποστατικὸν τῆς χρονικῆς ποιότητος ὅπερ ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ ταχύτερον κατὰ τὸν διπλοῦν χρόνον, ἐν γένει ἐπὶ τῶν συνεπτυγμένων μελῳδικῶν γραμμῶν, κυρίως δὲ ἐπὶ τῶν Κρατημάτων, καί τινων Συντόμων μαθημάτων τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους. (Ἴδε Διπλοῦς).

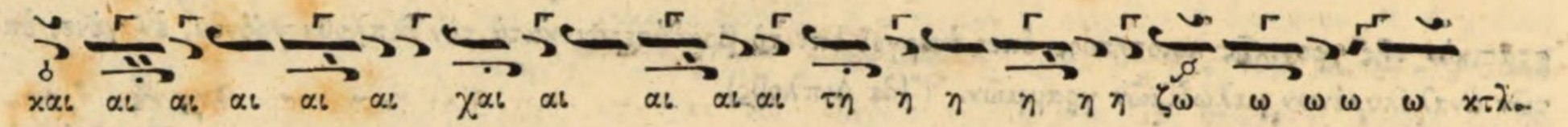
ΗΜΙΔΙΤΟΝΟΣ. Μουσικός τις τόνος ὀκτωκαιδεκατημόριος, (τοῦτο λέγεται καὶ τριημιτόνιον), ὡς ἐκ τριῶν ἡμιτόνων συγκείμενος 6, 6, 6, ὅς καὶ ἡμιόλιος καλεῖται, ὡς ἐκ τοῦ ὅλου 12, καὶ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ὅλου 6 + 12 = 18. (Βασίλειος Σ. Ἰατροφιλόσοφος. Περὶ διαιρέσεως τόνων, Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς ἀνέκδ. § 21).

ΗΜΙΣΥ ἄργια. Ῥυθμικόν τι σημεῖον τῆς χρονικῆς ποιότητος τῆς Μουσ. τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο οἱ Παλαιοὶ ἐκκλησ. μουσ. καὶ ὡς ἀγωγικὸν σημεῖον, ὃ ἐκαλεῖτο παρ' αὐτῶν « Τσάκισμα »· ἔστι δὲ τοῦτο ἓν τῶν ἐγχρόνων ὑποστάσεων, τὸ Κλάσμα, οὗ τὸ σημεῖον « Κλάσμα ⌣ », ὅπερ ἐστὶν ἡ τῆς Μουσικῆς περισπωμένη· ἐπειδὴ τοῦτο φέρει τὸ δίσημον μακρὸν τῆς χρονομετρίας. 2) Ἡ κατὰ θέσιν δύναμις τοῦ χρονικοῦ μακροῦ, ὃ σημαίνεναι διὰ τοῦ σημείου τῆς χρονικῆς ὑποστάσεως Κλάσμα ⌣· ὡς , , , .

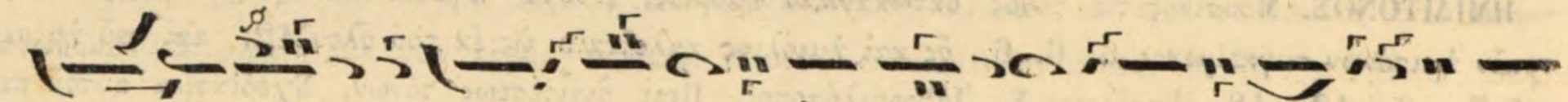
ΗΜΙΤΟΝΟΝ. Τὸ ἐκ τοῦ ὅλου κεχωρισμένον μέρος τοῦ φυσικοῦ τόνου. 2) Ὁ ἐκ τῶν φυσικῶν τόνων εἷς, ἢ ὁ μείζων 12, ἢ ὁ ἐλάσσων 9, ἢ ὁ ἐλάχιστος 7, ὅταν διαιρεθῇ ἀορίστως, τὸ δὲ διαιρεθὲν τοῦτο μέρος αὐτοῦ λέγεται ἡμίτονον. Ἀλλ' ἡμίτονον κατὰ λεῖμμα καὶ οὐχὶ ἐξίσου· διότι ὁ φυσικὸς τόνος τῆς μουσ. δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο ἴσα μέρη· π: χ: ὁ μείζων τόνος Νη, πρὸς Πα, δὲν διαιρεῖται κατὰ δίεσιν ἢ ὕφεσιν εἰς 6, καὶ 6, ἀλλ' ὁ μεταξὺ τούτων 12, διαιρεῖται ἀορίστως εἰς 7, καὶ 5· εἰς 8, καὶ 4· εἰς 9, καὶ 3. 3) Ὁ ἐλάσσων τόνος Βου, πρὸς Πα, κατὰ δεύτερον λόγον, δὲν διαιρεῖται ἐξίσου· ἀλλ' ὁ μεταξὺ τούτων 9, διαιρεῖται εἰς 5, καὶ 4· εἰς 6, καὶ 3. 4) Ὁ ἐλάχιστος Γα, πρὸς Βου, κατὰ τρίτον λόγον, δὲν διαιρεῖται ἐξίσου· ἀλλ' ὁ μεταξὺ τούτων 7, διαιρεῖται εἰς 4, καὶ 3· οἱ τόνοι οὗτοι, ὡς ὄντες φυσικοὶ τόνοι τῆς διατονικῆς Κλίμακος, ὑποκείμενοι δὲ εἰς περιττὸν ἀριθμὸν δὲν δύνανται οὐδ' αὐτοὶ νὰ διαιρεθῶσιν ἐξίσου εἰς δύο ἴσα μέρη. Ἀλλὰ τὸ ἡμίτονον τούτων διαιρεῖται ἀορίστως κατὰ τεταρτημόριον 3, καὶ οὐχὶ τριτημόριον· διότι καὶ οἱ δύω εἰσὶ μικρότεροι τοῦ μείζονος. « Τὸν δὲ τόνον εἰς ἴσα τμήματα μὴ τέμνεσθαι φασὶν οἱ κανονικοί· μηδὲ εἶναι κυρίως ἡμιτόνιον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔλασσον, τὸ δὲ χρωματικὸν μεῖζον. Τὰ δὲ ἐλάσσω τμήματα τοῦ τόνου διέσεις ἐκάλουν, μὴ δύνασθαι δὲ τμηθῆναι μηδὲ τὸ ἡμιτόνιον οἱ μουσικοί . . . . . οἷον τέμνεσθαι . . . . . χρῶνται δὲ τῇ αἰσθήσει κριτηρίῳ . . . . . ἄλλων οὕτως . . . . . ». Βακχεῖος ὁ Γέρων. Περὶ Συμφωνίας, ἐδαφ. 31· ἴδε Ἔλασσον).

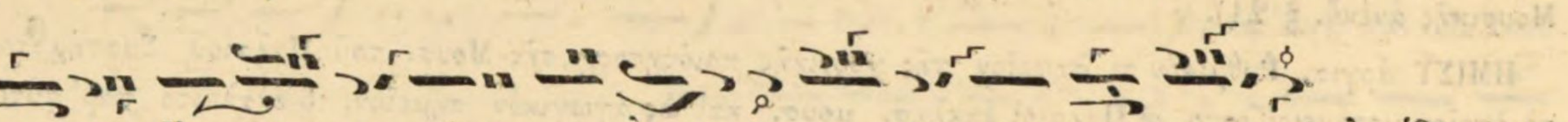
ΣΗΜ. Μουσικοί τινες, τῶν κατὰ φαντασίαν, πρέπει νὰ περιορίσωσι τὰς ἐπὶ τῶν φυσικῶν διαιρέσεων τῶν τόνων καινοτομίας καὶ τὰς ἑαυτῶν σαθρὰς ἰδέας, καὶ νὰ μὴ προσάπτωσι εἰς τοὺς ὁρισμένους ἀριθμοὺς αὐτῶν, καθὼς τὸν διημίτονον ἢ δωδεκατημόριον τόνον μείζονα 12, εἰς 14, καθὼς τὸν ἐπόγδοον τόνον ἐλάσσονα 9, εἰς 8, καὶ τὸν κατὰ λεῖμμα ἡμίτονον τόνον ἐλάχιστον 7, εἰς 6· διότι ἡ εἰς ἐξίσου ἴσα μέρη διαίρεσις τοῦ δωδεκατημορίου μείζονος τόνου 12, εἰς 6, καὶ 6, λογίζεται διαίρεσις παθητικὴ κατὰ πλῆξιν φωνῆς ὑφέσεως ἢ διέσεως, καὶ οὐχὶ ὁριστικὴ εἰς παραγωγὴν φυσικοῦ ἐλαχίστου τόνου. Ἡ δὲ παραγωγὴ τῶν φυσικῶν τόνων τῆς διατονικῆς Κλίμακος, ἥτις ἔγινεν ἀπὸ τοὺς παλμοὺς τῶν δονήσεων, καὶ ἡ διαίρεσις αὐτῶν ἀπὸ τὴν φυσικὴν διαίρεσιν τῆς χορδῆς (ἐφ' ἧς καὶ ἐπειράθησαν οἱ παλμοὶ καὶ αἱ δονήσεις τῶν τόνων) ἔγεινε λέγω πρὸ ἀμνημονεύτων αἰώνων ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς καὶ μαθηματικοὺς μουσικοὺς ἡμῶν προγόνους, οἷον Πυθαγόρας, Πλάτωνας, Εὐκλείδας, Ἀριστείδας, Ἀριστοξένους, Φιλοξένους, Βακχείους, Πλουτάρχους, καὶ ἄλλους ἀναριθμήτους ἐπιστήμονας, φυσικοὺς καὶ μαθηματικοὺς μουσικοὺς Ἀρχαίους Ἕλληνας. Ὅθεν περὶ τῶν ὡρισμένων ἀριθμῶν τῶν φυσικῶν τόνων τῆς διατονικῆς Κλίμακος καὶ τῆς φυσικῆς διαιρέσεως αὐτῶν, ἤτοι τοῦ μείζονος 12, τοῦ ἐλάσσονος 9, καὶ τοῦ ἐλαχίστου 7, δὲν χρειάζεται οὐδὲ μικρὰ παρεκτροπή, ἀλλ' ἀπαιτεῖται **ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΟΧΗ!**

ΗΜΙΦΘΟΡΟΝ. Ἱερογλυφικόν τι σημεῖον τῆς Μουσικῆς ἐκ τῶν μεγάλων Ὑποστάσεων τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, οὗ τὸ σημεῖον « Ἡμίφθορον »· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· ἡ δὲ ἐνέργεια αὐτοῦ φέρει μελῳδικὴν γραμμὴν ἀορίστου καταλήξεως π: χ:

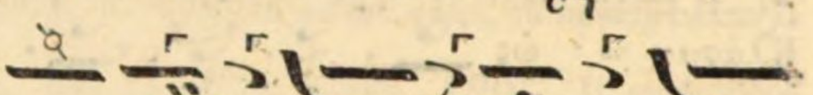

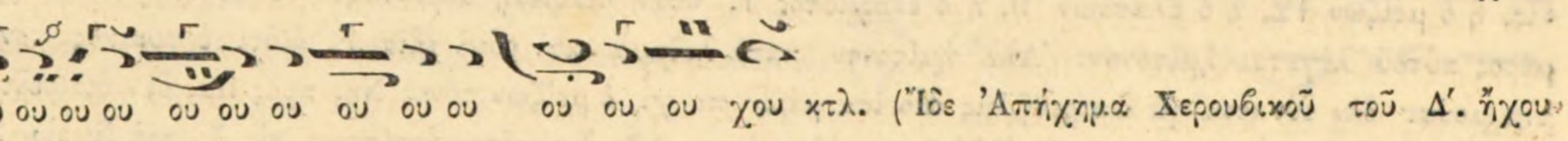
2) Δραστήριός τις κλάδος τῆς Μουσικῆς, ὅστις ὀνομάζεται «ἔξω Ἡμίφθορον» οὗ τὸ ἁρμονικὸν καὶ ποικίλον μέλος γίνεται ἐκ τῆς ἁρμονικῆς ταύτης φθορᾶς ♂, ὁ ὁποῖος Κλάδος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς Τουρκοάραβας μουσικοὺς «Νισιαπούρ». Ἔστι δ' ὁ Κλάδος οὗτος τὸ ἔκτακτον μάθημα «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα» τὸ μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς καὶ τὸ «Δόξα σοι Κύριε Δόξα Σοι»· ὡς καὶ ὁ Κλάδος οὗτος· ἦχος

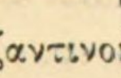

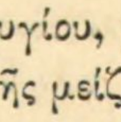
Ὁ σημαντικὸς οὗτος Κλάδος παράγει καὶ ἕτερον Κλάδον, ὅστις καλεῖται Ἀραβοτουρκιστὶ «Νισιαπουρὲκ» ἐπειδὴ καταβαίνει τὸ μέλος αὐτοῦ, κατὰ τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τῆς φθορᾶς, ἕως εἰς τὸν ♂. (Ἴδε τὰς Ἑρμηνείας τῶν Κλιμάκων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου). π : χ :

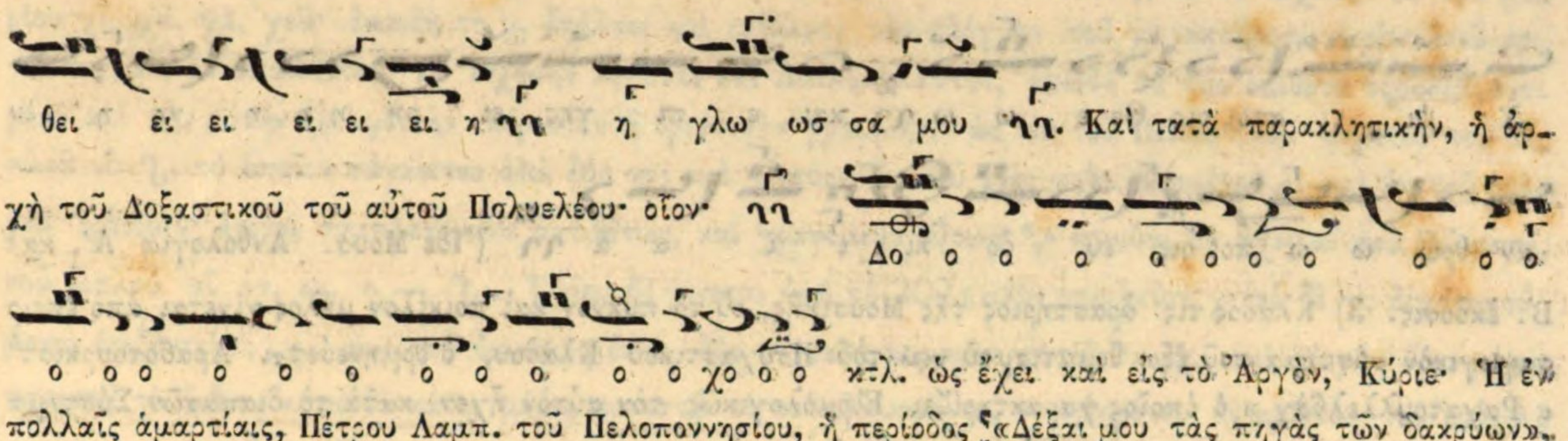

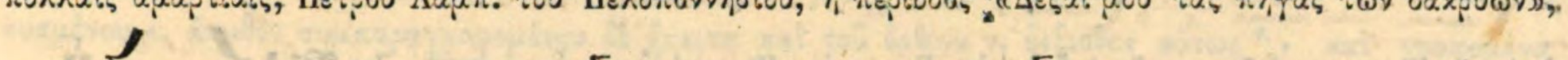
(Ἴδε Ἀπήχημα Χερουβικοῦ τοῦ Δ'. ἤχου τῆς Β'. Στάσεως τοῦ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου). 3) Τὸ δεῖγμα τῆς ἐλάσσονος διέσεως, ἥτις ἐπέχει τὸν τόνον τοῦ τεταρτημορίου $\frac{3}{12}$. 4) Ἁρμονικὴ τις φθορὰ ἐκ τῶν ἔξω φθορῶν, ἥτις καλεῖται «Ἡμίφθορον ♂». Ἐπειδὴ ἐκ διαιρέσεως φθορᾶς ἀποκαθίσταται. Τὸ Ἱερογλυφικὸν τοῦτο σημεῖον, οὕτως ὠνομάζετο καὶ ἀπὸ τοὺς Βαζαντινοὺς μουσικοὺς «ἔξω Ἡμίφθορον . (ἴδε Ἔξω ἁπλῶς). Ἔξω λέγεται καὶ τοῦτο, διότι εἶναι ἐκτὸς τῶν οἰκείων φθορῶν τῶν ὀκτὼ ἤχων· διό τινες ἐξ ἀμαθείας κινούμενοι, τὸ ἁρμονικὸν μέλος τούτου, ἐκ τοῦ ἔξω, καλοῦσιν τὸ «Ἐξωτερικὸν» ἀντὶ ξενικὸν νομίζοντες τοῦτο ξενικὸν μέλος καὶ βάρβαρον. Τὸ καθ' ἡμᾶς γνωστὸν ἁρμονικὸν Ἡμίφθορον (Νισιαποὺρ) ♂, εἶναι πάλιν τὸ αὐτό, διότι ἀφαιρεθέντος ἐκ τοῦ σημείου , τοῦ ἀλλοκότου πτερυγίου , μένει τὸ Ἡμίφθορον καθαρὸν ♂.

ΗΜΙΦΙ. Μαρτυρικόν τι σημεῖον τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικ. Μουσ. ὅπερ ἐτίθετο εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων τῆς μελῳδίας τῶν παρακλητικῶν γραμμῶν (κατὰ τὸν Γαυδέντιον), τὸ καὶ εἰς ἡμᾶς γνωστὸν ἡμιφῖ ὄρθιον q, τῆς μαρτυρικῆς ποιότητος· (ἴδε Σημεῖον q Φῖ ἡμίφι πλάγιον σ).

ΗΜΙΦΩΝΟΝ. Ἱερογλυφικόν τι σημεῖον φθορικῆς ποιότητος τῆς μερικῆς ὑφέσεως τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, οὗ τὸ σημεῖον «Ἡμίφωνον ». Ἡ δὲ ἐνέργεια αὐτοῦ φέρει μέλος φωνῆς κατ' ἀποτομὴν ὑφέσεως. Τὸ καθ' ἡμᾶς γνωστὸν σημεῖον τῆς ὑφέσεως εἶναι πάλιν τὸ αὐτό· διότι ἀφαιρεθέντος ἐκ τοῦ , τοῦ πτερυγίου, μένει καθαρὸν τὸ σημεῖον τῆς μερικῆς ὑφέσεως ρ, ὡς καὶ τὸ Ἡμίφθορον ♂. 2) Τὸ μουσικὸν δεῖγμα τῆς μείζονος διέσεως. 3) Δίεσις, ἥτις ἐπέχει τὸν τόνον τοῦ τριτημορίου $\frac{4}{12}$. 4) Τὸ μουσικὸν σημεῖον τῆς ἀποτομῆς ὃ καλεῖται, κατὰ τὸν Γρηγόριον Πρωτοψάλτην «Δίεσις Γενικὴ» ἧς τὸ σημεῖον δ, ἥτις ἀπαιτεῖ τόνον τριτημόριον, $\frac{4}{12}$ ὅταν δὲ ἐνεργῇ ἐπὶ τὸ ὀξὺ $\frac{4}{9}$. 5) Ἁρμονικὴ τις φθορὰ ἐκ τῶν ἔξω φθορῶν, ἥτις καλεῖται καθ' ἡμᾶς μὲν «Ἡμίτονον μεῖζον» κατὰ δὲ τοὺς Τουρκοάραβας μουσικοὺς «Χεϊσάρ»· ἧς τὸ σημεῖον «Ἡμίτονον μεῖζον »· ἐπειδὴ ἐκ διαιρέσεως τοῦ ἐλάσσονος τόνου ἀποκαθίσταται $\frac{4}{9}$, καθὼς ἐνεργεῖ καὶ θέλει, καὶ ἐπὶ τὸ ὀξὺ καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀνὰ τόνον ἕνα ἀπὸ τριτημορίου. Καὶ τοῦ μὲν ἐπὶ τοῦ βαρέος τόνου $\frac{4}{12}$, ἐπὶ δὲ τοῦ ὀξέος $\frac{4}{9}$. 6) Κλάδος τις μουσικῆς δραστήριος ἐκ τῶν ἔξω φθορῶν, οὗ τὸ ἁρμονικὸν καὶ ποικίλον μέλος γίνεται ἐκ τῆς ἐπεισαγωγῆς τῆς ἐναρμονίου φθορᾶς ταύτης , ὁ ὁποῖος Κλάδος ὀνομάζεται οὗτος, ὁ Ε'. στίχος τοῦ Πολυελέου «Ἐπὶ τὸν Ποταμὸν Βαβυλῶνος» Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ ὁ Ζ'. Στίχος τοῦ αὐτοῦ Πολυελέου Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος ἦχος Γ'.

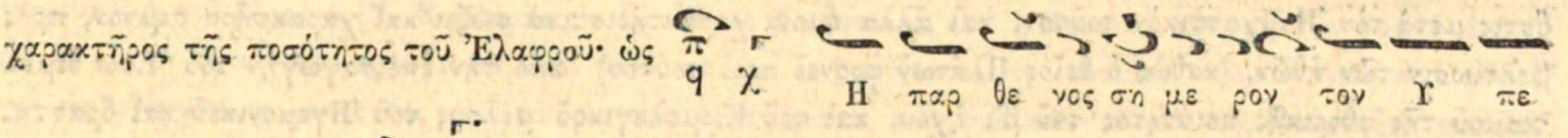
Καὶ τατὰ παρακλητικὴν, ἡ ἀρχὴ τοῦ Δοξαστικοῦ τοῦ αὐταῦ Πσλυελέου· οἷον·

κτλ. ὡς ἔχει καὶ εἰς τὸ Ἀργὸν, Κύριε· Ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις, Πέτρου Λαμπ. τοῦ Πελοποννησίου, ἡ περίοδος «Δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρύων»,

Ἡ παραγωγὴ τῆς μείζονος διέσεως τῆς ἔξω φθορᾶς ταύτης —Θ♭, γίνεται ἐκ τῆς κατὰ λεῖμμα τονικῆς φθορᾶς τοῦ ἔσω θεματισμοῦ —Θ♭, ἧς ὁ τόνος ἐπὶ τὸ ὀξὺ εἶν' ὁ φυσικὸς ἐλάχιστος τόνος 7· ὅπως καὶ τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς λαμβάνει τὸ ἔλασσον μέρος τοῦ τόνου $\frac{4}{7}$.

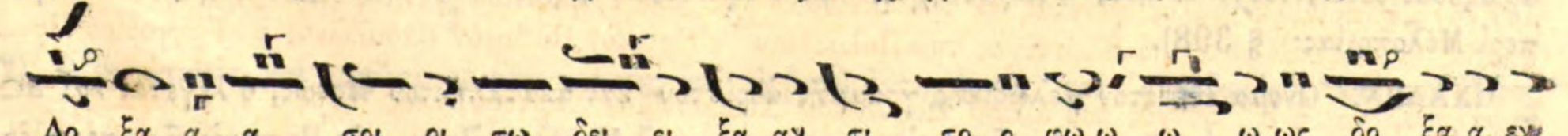
Η ΠΑΡΘΕΝΟΣ σήμεραν. Σίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Κοντακίου Τροπαρίου Γ'. ἤχου, Γένος ἐναρμονίου. 3) Πρόλογός τις Καθίσματος Τροπαρίου. 4) Μάθημα τεχνολογικὸν ὑπερβάσιμον, ἤτοι καί τοι Κλάδος τοῦ Φρυγίου ἢ Τρίτου ἤχου, ἐπέχει ὅμως τὴν ἀρκτικὴν μαρτυρίαν τοῦ κυρίου ἤχου αὐτοῦ, ἤτοι τοῦ Γ'. ἤχου (ἀδύνατον τοῦτο εἰς τοὺς Κλαδους). 5) Κλάδος τις σημαντικὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσ. ἐκ τῆς διαιρέως τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅ λέγεται «Παράμεσος». Καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ὀξὺ Παράμεσος τοῦ Πλαγίου Α'. ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ, Παράμεσος τοῦ Τρίτου ἤχου. Τοῦτο διακρίνεται ἀπὸ τὸ Προκέφαλον, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς προτιθεμένου ὑπερβασίμου διφθόγγου χαρακτῆρος τῆς ποσότητος τοῦ Ἐλαφροῦ· ὡς

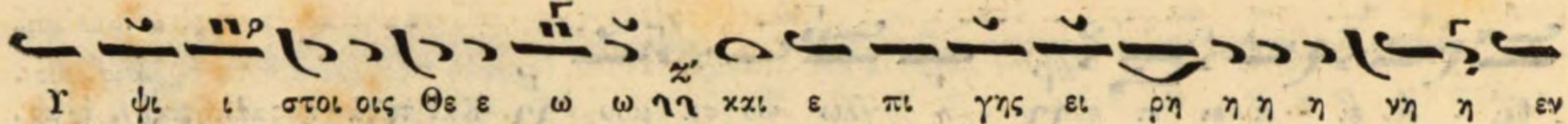

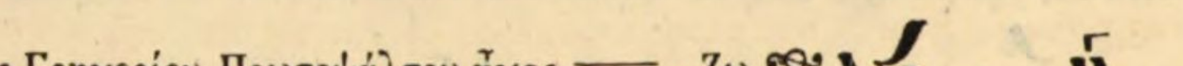
(ἴδε Εἰρ. Κατ.).

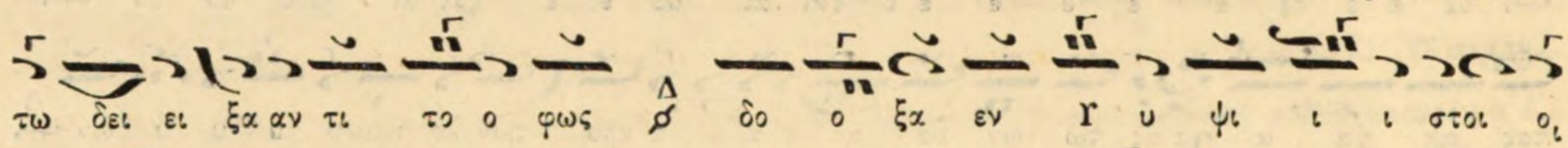
ΗΡΕΜΙΑ. Μουσικός τις κανὼν τῆς ῥυθμικῆς χειρονομίας. 2) Ἴδιον τοῦ χρονικοῦ ποιοῦ τῆς κατ' ἄρσιν βαρύτητος τοῦ διαρκοῦντος ψόφου ἐπὶ τῶν κενῶν χρόνων τῆς διπλῆς ‥, τῆς τριπλῆς ⋯, κτλ. ἄνευ προφορᾶς λόγου· ὡς τὸ πλῆκτρον ἐπὶ τοῦ τυμπάνου, καὶ ἡ χεὶρ ἐπὶ τοῦ γόνατος, ἥτις κρατεῖται εἰς στάσιν τῆς κρούσεως τόσον, ὅσον χρόνον ἀπαιτεῖ ὁ ψόφος.

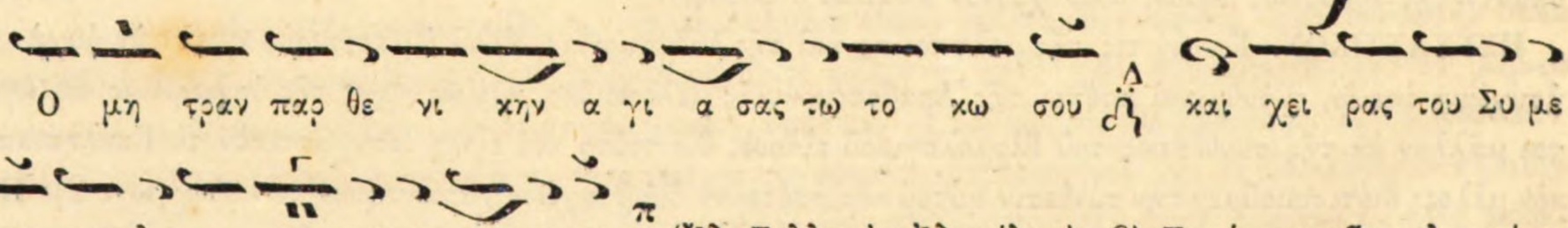
ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΟΝ. Κανών τις τῆς μελοποιΐας καὶ τῆς ῥυθμοποιΐας, δι' οὗ ὁ μελοποιὸς κινεῖ τὴν ψυχὴν εἰς ἡσυχίαν· ἐπειδὴ οἱ ῥυθμικοὶ τρόποι τῆς Ἀραβοτουρκικῆς μελοποιΐας, κυρίως ὅμως τῆς ψαλμῳδίας, παράγονται μᾶλλον ἐκ τῆς συνθέσεως τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους, διὰ τοῦτο καὶ εἶναι Ἡσυχαστικὸν τὸ Ἐκκλησιαστικὸν μέλος· διότι ποιοῦμεν τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ περισσότερον διὰ βραχέων χαρακτήρων τῶν φθόγγων. 2) Ἦθός τι τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει Εἱρμολογικῶς καὶ ἐναρμονίως τὸν Ὑποφρύγιον ἢ Βαρὺν ἦχον κατὰ τὸ Τροχαϊκὸν Σύστημα, τοῦ ὁποίου οἱ βραχεῖς φθόγγοι τοῦ Εἱρμολογικοῦ μέλους ἀναπαύουσι τὰ πνεύματα μὲν τῶν Γερόντων καὶ ἁπλῶν χυδαίων, ἄγουσι δὲ τὴν ψυχὴν εἰς ἀπάθειαν, ὡς ἀπὸ τοῦ στίχου «Τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν τοῖς Μαθηταῖς Χριστὲ, ἕως ἂν ἐνδύσησθε ἔφης, καθίσατε ἐν Ἱερουσαλήμ» κτλ. καὶ ἀπὸ τοῦ στίχου, «Τὸ διὰ τὸν φόβον σου ληφθὲν Κύριε». (Ἴδε τὸ κείμενον τοῦ Εἱρμοῦ τούτου, καὶ τὸ μέλος εἰς τὸ Εἱρμολ. τῶν Καταβ.). Καὶ ἀπὸ τῆς ἐναρμονίου Δοξολογίας χουρμουζίου Χαρτοφύλακος· ἦχος ⋯. Ζω.

(Ἴδε Μουσ. Ἀνθολογία Α΄, καὶ Β΄. ἔκδοσις. 3) Κλάδος τις δραστήριος τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ πυκνὸν καὶ ποικίλον μέλος γίνεται ἀπὸ ἐπεισαγωγικὸν σύστημα τοῦ ἔξω θεματισμοῦ ∞ τοῦ Ἡσυχαστικοῦ Κλάδου, ὃ ἑρμηνεύεται Ἀραβοτουρκιστὶ « Ραχατουλλελβὰχ » ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει Εἱρμολογικῶς τὸν αὐτὸν ἦχον κατὰ τὸ διαπασῶν Σύστημα ἀπὸ τῆς Ἐπεισαγωγῆς μικτῆς Δοξολογίας Γρηγορίου Πρωτοψάλτου ἦχος , Ζω.
Δο ξα α σοι οι

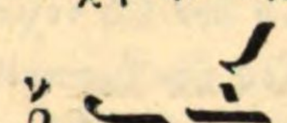
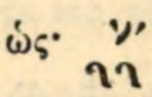

κτλ. (Ἴδε Μουσικὴ Πανδέκτη). 4) Κλάδος τις ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει ἐπεισαγωγικῶς τὸν Ὑποφρύγιον ἢ Βαρὺν ἦχον, μὲ τὸ ἀνάμικτον εἶδος κατὰ τὸ διὰ πασῶν Σύστημα, μὲ τὸ πεποικιλμένον μέλος τοῦ ἔσω θεματισμοῦ , καὶ τοῦ ἐγκωμίου Ἄσματος « Ἄνωθεν οἱ Προφῆται· τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα » (τὸ ἀργόν). Τούτου τοῦ Κλάδου τὸ μέλος προξενεῖ τὴν γαλήνην, καὶ ἡσυχάζει τὴν ψυχήν· ὀνομάζεται δὲ « Γαλήνιον », ὅπερ οἱ Τουρκοάραβες καλοῦσι « Σουζητήλ ». 5) Ἦθός τι τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει Εἱρμολογικῶς τὸν Δώριον ἢ Πρῶτον ἦχον, ὅστις μετὰ τὸν Ἡσυχαστικὸν τοῦτον, καὶ ἄλλα ὅμοια χαρακτηριστικὰ σώζει καὶ χαρακτῆρα σεμνὸν, πρὸς βελτίωσιν τῶν ἠθῶν, (καθὼς ὁ θεῖος Πλάτων φρονεῖ περὶ τούτου) ἀπὸ τὴν ἐπεισαγωγὴν τοῦ Ἔσω θεματισμοῦ τῆς φθορικῆς ποιότητος τοῦ β΄. ἤχου, καὶ τοῦ Εἱρμολογικοῦ μέλους τοῦ Ἡγεμονικοῦ καὶ δραστηρίου Κλάδου « Τὸν τάφον σου Σωτὴρ » οὗ οἱ βραχεῖς φθόγγοι τοῦ Εἱρμολογικοῦ μέλους προξενοῦσι τὸ ἀξιωματικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ἦθος, καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς. Καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν φυσικὴν τριφωνίαν τῆς Κλίμακος αὐτοῦ , ἧς οἱ βραχεῖς φθόγγοι τοῦ Εἱρμολογικοῦ μέλους προξενοῦσι τὸ Ἡσυχαστικὸν ἦθος, καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, ἐλευθέριόν τε καὶ εἰρηνικὸν, ὡς ἀπὸ τὸ ἀξιωματικὸν βάδισμα τοῦ Κοντακίου στίχου « Ὁ μήτραν Παρθενικὴν ἁγιάσας τῷ τόκῳ σου », ἦχος

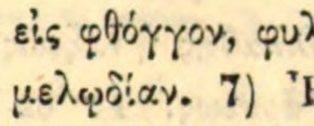
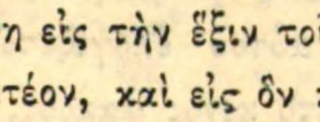
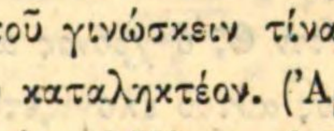
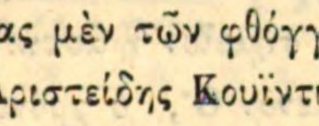
(Ἴδε Συλλογὴν Ἰδιομέλων). 6) Κανών τις τῆς μελοποιίας, ὅστις χαρακτηρίζει τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, ἦθος Ἡσυχαστικὸν, ἐλευθέριον καὶ εἰρηνικὸν, εἰς τὸ ὁποῖον, Ἡσυχαστικὸν ἦθος, ἁρμόζουσι τὰ μεγαλοπρεπέστατα ὑμνῳδικὰ καὶ ἐγκωμιαστικὰ μέλη, καὶ τὰ παρόμοια « Ἡσυχαστικὸν δὲ ἦθος εἶναι ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποίου ἀκολουθεῖ ἠρεμία ψυχῆς, καὶ κατάστιμα ἐλευθέριόν τε καὶ εἰρηνικόν· ἁρμόζουσι δὲ αὐτῷ ὕμνοι, παιᾶνες, ἐγκώμια συμβουλαὶ, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἰδιάζουσι δὲ εἰς τοῦτο τὸ ἦθος· ὁ Βαρὺς ἦχος, καὶ ὁ Πρῶτος ». Χρύσανθος Προύσης. Θεωρητικὸν Μέγα· περὶ Μελοποιίας· § 398).

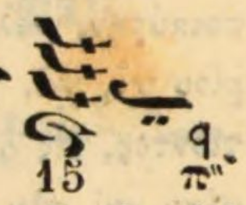
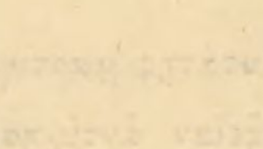
ΗΧΑΔΗΝ. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς ἀορίστου καὶ ἀκαταλήκτου θέσεως, ὃ λέγεται καὶ Διπλοπέλαστον, ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· φέρει δὲ

τοιαύτην, μελῳδικὴν θέσιν, οἵαν ἔχει τὸ Διπλοπέλαστον. (ἴδε Διπλοπέλαστον), τὸ δὲ Ἠχάδην ἐκ τοῦ μορίου χῖ, χᾶ, χὲ, χοῦ· ἐπειδὴ τὸ χ, ἐφέλκει καὶ καθέλκει τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτῆρος, κυρίως τοῦ κατιόντος, εἰς ὃν ὑποτίθεται. Τὸ Ἠχάδην λέγεται καὶ Διπλοπέλαστον, ἐπειδὴ τὰ δύο ἐπίθετα ἐξουσιάζουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μελῳδικὴν ἀόριστον ἢ ὁριστικὴν γραμμὴν, ὡς ἐκ τοῦ Πελαστικοῦ σημείου τοῦ διπλοῦ νῖ ῀, τὸ ὁποῖον σύγκειται ἀπὸ δύο νν· καὶ γίνεται ἐκ τοῦ ἑνὸς καθειλκισμένου ʌ, καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου ὀρθίου ν· ἅτινα, συμπλεκόμενα ἀντιθέτως, καὶ γραφόμενα οὕτως ʌν ποιοῦσι τὸ σχῆμα τοῦ Πελαστικοῦ διπλοῦ νῖ νν, ʌν, ʌν— -῀-. Τοῦτο δὲ γίνεται ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον χ· τὸ δὲ χ, διχοτομούμενον ὁριζοντείως -χ- παριστᾷ διακεκριμένως δύο νν κατὰ κορυφὴν ἀντίθετα -χ- καὶ τὸ μὲν ἄνω μέρος παριστᾷ τὸ ὄρθιον ν, τὸ δὲ κάτω μέρος παριστᾷ τὸ καθειλκυσμένον, ν· τιθεμένου δὲ πρῶτον τοῦ καθειλκυσμένου ʌ, ἄνωθεν συμπαραγραφομένου δὲ ἔπειτα καὶ τοῦ ὀρθίου ν, δεξιόθεν οὕτως ʌν, καὶ γραφομένα εἰς ἓν, ἀπαρτίζουσι τὸ σχῆμα τοῦ Πελαστικοῦ σημείου ῀, διὰ τοῦτο τὸ Διπλοπέλαστον λέγεται καὶ Ἠχάδην, ὡς ἐκ τῆς παραγωγῆς τοῦ σχήματος χ· (ἴδε Διπλοπέλαστον).

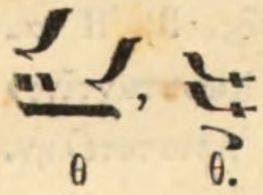
ΗΧΗΣΙΣ. Ὁ φθόγγος ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἴσον ▬, τῆς βαρυτάτης μαρτυρίας ▬ καὶ Α΄. χορδῆς τῆς διὰ πασῶν, οἱουδήποτε Συστήματος, καὶ προξενεῖ τὴν ὀξεῖαν ἀντίχησιν αὐτῆς ὡς: 2) Ὁ φθόγγος ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἴσον ▬ τῆς ὀξύτητος , καὶ προξενεῖ τὴν βαρεῖαν ἀντήχησιν αὐτῆς, ὡς· .

ΗΧΟΣ. Ὁ κατὰ ψόφου ἦχος ὁ ὁποῖος προέρχεται ὅταν πληγῇ ὁ ἀὴρ ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν δύο σωμάτων. 2) Ὁ κατὰ τόνον ἦχος ὁ ὁποῖος προέρχεται ἀπὸ τοὺς παλμοὺς τῆς τεντομένης χορδῆς. 3) Ἡ ταραχὴ καὶ παλμώδης κίνησις τοῦ ἀέρος· ,ἡ σειρὰ παλμῶν ἐκ δονήσεως χορδῆς (Κατὰ τὸν Κωνσταντῖνον Βαρδαλάχον. 4) Ὁ ψόφος ὅστις προέρχεται ἀπὸ ἔμψυχα καὶ ἄψυχα σώματα (κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην. 5) Ἦχος ἐστὶ (κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἐπιστημῶν) δόνησις ἢ κυματισμὸς αἰθαιρίου ἢ λεπτοτάτης τινος ὕλης, ἥτις θετομένη ἤτε διὰ κρούσεως, ἤτε διὰ τριβῆς προσβάλλει τὸ ἀκουστικὸν ἡμῶν ὄργανον ἀγωμένη διὰ τοῦ ἀέρος » (Ν. Κωντερίνης). 6) Ἦχος ὁ μουσικὸς, εἶν' ἡ Μουσικὴ Κλίμαξ τῶν συστημάτων, εἰς ἣν εἶν οἱ κανωνικῶς προσδιορισμένοι τόνοι καὶ ἐφ' ἧς βαδίζοντες οἱ μουσικοὶ διωρισμένως ἀπὸ φθόγγον εἰς φθόγγον, φυλάττοντες καὶ τὰ ὁρισμένα διαστήματα τῶν φυσικῶν τόνων τῆς Μουσικῆς, ποιοῦσι τὴν μελῳδίαν. 7) Ἦχος ὁ μελῳδικὸς, ὅστις ἐκτελεῖται ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς, οἱ ὁποῖοι γινώσκουσι τὸν τρόπον τῆς ἀπαγγελείας, τῶν συνεχῶν καὶ ὑπερβατῶν φθόγγων· « ἦχος εἶναι ἰδέα μελῳδίας, συνισταμένη εἰς τὴν ἕξιν τοῦ γινώσκειν τίνας μὲν τῶν φθόγγων ἀφετέον, τίνας δὲ παραληπτέον· καὶ ἀπὸ τίνος ἀρκτέον, καὶ εἰς ὃν καταληκτέον. (Ἀριστείδης Κουϊντιλιανός). 8) Ἦχος ὁ κανωνικὸς, ὁ Κύριος καὶ ὀξὺς, ὁ Πλάγιος καὶ Βαρὺς, ὁ Μέσος, ὁ Παράμεσος, καὶ ἅπας ὁ κατὰ Κλάδον ἦχος, (κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν Ἰωάννην). 9) Ἦχος ὁ Διατονικὸς, ὁ Χρωματικὸς, ὁ Ἐναρμόνιος « ἔστιν οὖν ἦχος Συλλογὴ ὅλων τῶν φθόγγων τῶν μεταξὺ δύο ὅρων, κατ' ἀντιφωνίαν συμφωνούντων ». (Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος· Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς § 74)· ὅθεν ἦχος Δώριος, ἦχος Λύδιος, Φρύγιος, Μιξολύδιος, ἦχος Ὑποδώριος, Ὑπολύδιος, Ὑποφρύγιος, Ὑπομιξολύδιος. Καὶ κατὰ τοὺς Ἀρχαιοτέρους, ἤχους Αἰόλιος, Ὑπαιόλιος, ἦχος Ἰάστιος, Ὑποϊάστιος· Καὶ κατὰ τὴν πλουσιότητα τῶν ἐκείνων Κλάδων, ἦχος Ὑπερδώριος, Ὑπερλύδιος, Ὑπερφρύγιος, Ὑπερμιξολύδιος, Ὑπεραιόλιος, κτλ·

ΗΧΩ. Ὁ βαρύτατος καὶ ἀντηχητικὸς φθόγγος τοῦ Συστήματος τῆς Β΄. διὰ πασῶν, ὅστις ἀντηχεῖ ἀπὸ τὸ Ἴσον τῆς ὀξείας μαρτυρίας τοῦ Λυδίου ἢ Δευτέρου ἤχου ἢ τῆς ὀξείας μαρτυρίας τοῦ Φρυγίου ἤχου ἢ τοῦ Συντονολυδίου, ἢ τοῦ Μέσου ἤχου 2) Ὁ βαρύτατος καὶ κατώτατος φθόγγος τῆς ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀντηχήσεως τοῦ Ὑπερδωρίου, καὶ τοῦ Ὑπο-

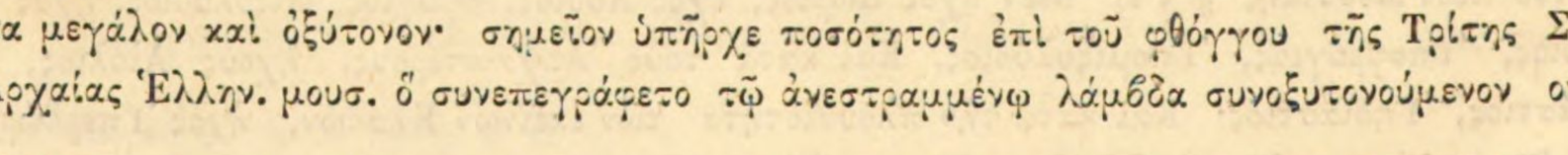
δωρίου, ὅστις ἀντηχεῖ ἀπὸ τὸ Ἴσον τῆς ὀξείας μαρτυρίας αὐτῶν κατὰ Δὶς διὰ πασῶν ἢ ἀπὸ τὸ Ἴσον τῆς ὀξείας μαρτυρίας τοῦ Ὑπερμιξολυδίου ἢ Ἐπταφωνίας τοῦ κατὰ Δὶς διὰ πασῶν ὧν οἱ ἠχητικοὶ καὶ ἀντηχητικοὶ βαρεῖς καὶ κωφώτατοι φθόγγοι διακρίνονται πρὸ πάντων ἀπὸ τὸ βαρύφθογγον ὄργανον « Βυκάνη » (Ντρόμπα), περὶ τῆς βαρείας ἀντηχήσεως, (ἴδε Βυθόν).

Θ.

Θ, θ. Θῆτα. Τὸ ὄγδοον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον, ἀντὶ τοῦ ἐννέα τὸ δηλοῦν τὸ ὑπερβατὸν μέτρον καὶ ποσὸν τῶν ὑπερβασίμων χαρακτήρων τῆς ποσότητος· . 3) Ὡς τακτικὸν, ᾠδὴ Θ΄., στίχος Θ΄., Ἑωθινὸν Θ΄. κτλ. 4) Χαρακτὴρ ποσότητος ὅστις ὑπάγεται εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς.

Θ. Θῆτα μεγάλον καὶ ἁπλοῦν σημεῖον· ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Τρίτης Συνημμένων, τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς ὁ συνεπεγράφετο τῷ ἀνεστραμμένῳ Λάμβδα V, οὕτως $\frac{\Theta}{V}$, ἢ οὕτως ΘV, ὅταν ἡ τάσις ἐθεωρεῖτο ἐπὶ τὴν βαρύρητα· ἐτίθετο δὲ τοῦτο τὸ Θ, ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως, ὡς σημεῖον ποσότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλλην. μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Τὸ δὲ ἀνεστραμμένον λάμβδα V, ὡς σημεῖον τροπικὸν τῆς χρονικῆς ποιότητος, ἐτίθετο κάτωθεν, θεωρούμενον καὶ ὡς σημεῖον θέσεως· (ἴδε λάμβδα V). Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Θ, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, ἄρσεως βραχείας, ὡς . Εἰ δ' ἐστιγμένον Θ·, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, ἄρσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς· . Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων· (ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Σύγγραμμα Βακχείου τοῦ Γέροντος σελ. 78, καὶ 89).

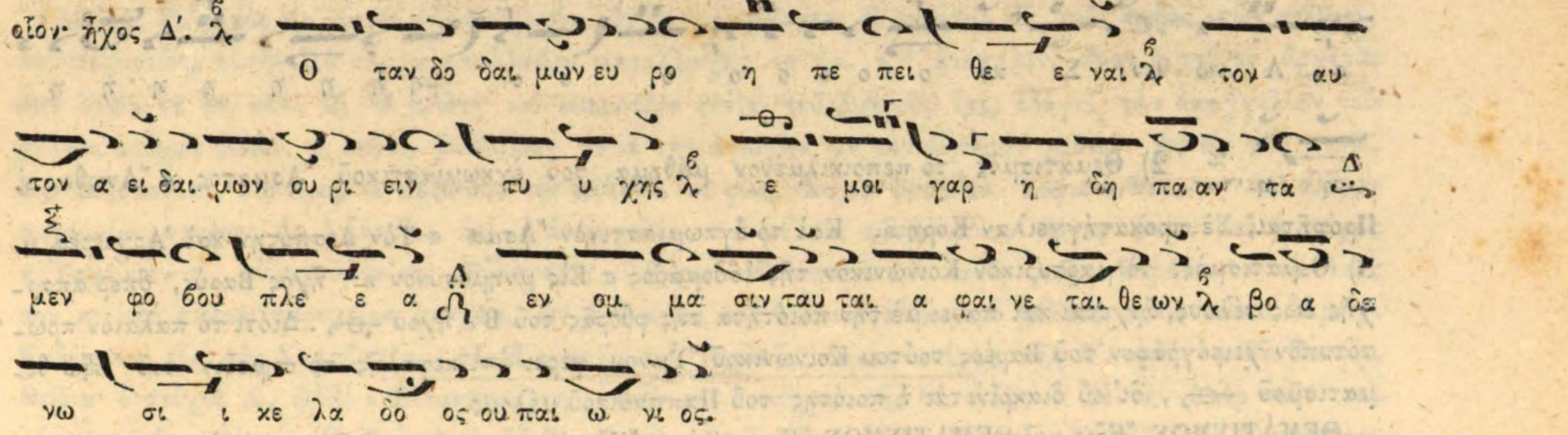
Θ΄. Θῆτα μεγάλον καὶ ὀξύτονον· σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Τρίτης Συνημμένων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλην. μουσ. ὅ συνεπεγράφετο τῷ ἀνεστραμμένῳ λάμβδα συνοξυτονούμενον οὕτως $\frac{\Theta'}{V'}$, ἢ οὕτως Θ΄V΄, ὅταν ἡ τάσις ἐθεωρεῖτο ἐπὶ τὴν ὀξύτητα, ὅπως ἡ ἐπὶ τοῦ σημείου ὀξεῖα δηλοῖ τὴν ἐπὶ τὴν ὀξύτητα καταμέτρησιν τοῦ φθόγγου αὐτοῦ· Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται κυρίως εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων· (ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσ. Βακχείου τοῦ Γέροντος σελ. 81).

ΘΕΙΩ καλυφθεὶς ὁ βραδύγλωσσος γνόφῳ. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Α΄. ᾠδῆς Δ΄. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῆς Πεντηκοστῆς. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α΄. ᾠδῆς Δ΄. ἤχου, Γένους διατονικοῦ.

Θει ω κα λυ φθεις ο βρα δυ γλωσ σος γνο ο φω λ κτλ.

(Ἴδε Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν)

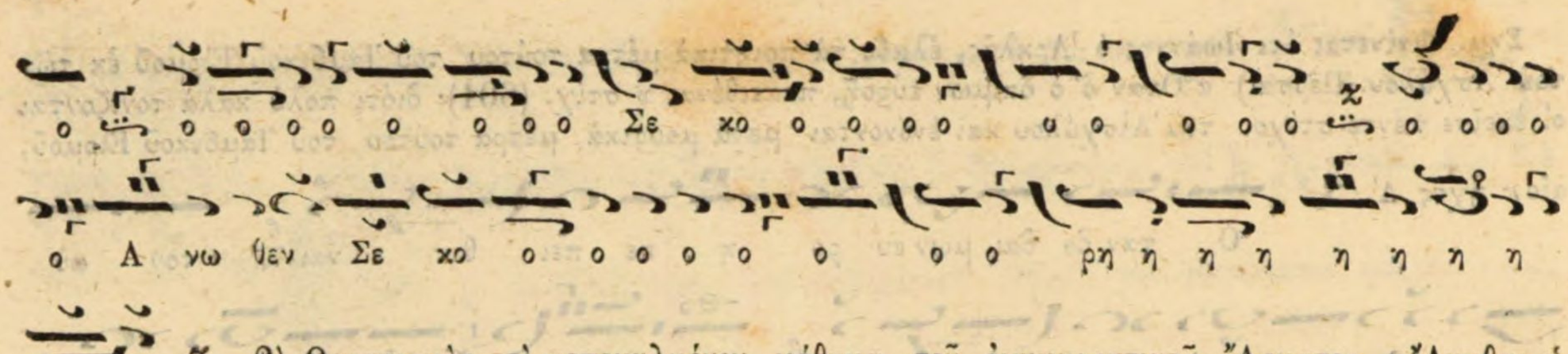
Σημ. Φαίνεται ὅτι Ἰωάννης ὁ Ἀρκλᾶς, ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Αἰσχύλου (Πέρσαι) «Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὐροῇ, πεπειθέναι» στίχ. (604)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ,

ΘΕΛΚΤΙΚΟΝ. Ἦθός τι τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ἡδονικῶς τὸν Ὑπομιξολύδιον ἢ Πλάγιον Δ'. ἦχον διὰ τοῦ ἀναμίκτου μαθήματος «Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται». Καὶ ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ ἁπλοῦ εἴδους τοῦ Παππαδικοῦ μέλους τοῦ αὐτοῦ ἤχου, ὃ παριστάνεται δι' ἑνὸς ἀποτομικοῦ σημείου τῆς ὑφέσεως ρ.

ΘΕΜΑ ἁπλοῦν· μουσικόν τι σημεῖον ἐκ τῶν Ἱερογλυφικῶν μεγάλων σημαδοφώνων, οὗ τὸ σημεῖον, Θέμα ἁπλοῦν · ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· ἡ δὲ ἐνέργεια αὐτοῦ φέρει ἀόριστον μελῳδικὴν γραμμὴν πρὸς ἐντελῆ κατάληξιν οὕτως

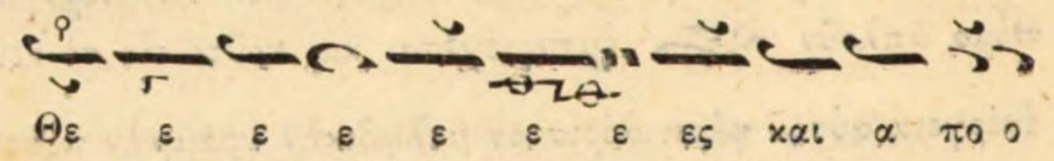
παρα τας δι ε
ξο δους ους των υ υ δα α α α α τω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω
Π: Λ: τοῦ Πελ. καὶ κατὰ τὸ Ἀργὸν στιχηραρικὸν εἶδος
ω ων
Χρι στο ο ο ο ο ο
Ἰάκωβος καὶ
ο ο ο ο ο

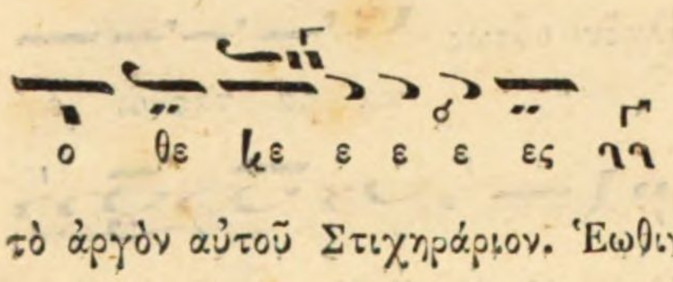

2) Θεματισμὸς, τὸ πεποικιλμένον μάθημα τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ Ἄσματος « Ἄνωθεν οἱ Προφῆται, Σὲ προκατήγγειλαν Κόρη ». Καὶ τὸ ἐγκωμιαστικὸν Ἄσμα « Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα ». 3) Θεματισμὸς, τὸ μαρτυρικὸν Κοινωνικὸν τῆς ἑβδομάδος « Εἰς μνημόσυνον »· ἦχος Βαρὺς, ὅπερ ἀπὸ ἀρχῆς ἕως τέλους, ἄρχεται καὶ παύει μὲ τὴν ποιότητα τῆς φθορᾶς τοῦ Β΄. ἤχου . Διότι τὸ παλαιὸν πρωτότυπον χειρόγραφον τοῦ Βαρέος τούτου Κοινωνικοῦ Ὕμνου, φέρει ἐπὶ κεφαλῆς τὸ σημεῖον τοῦ Ἔξω θεματισμοῦ , δι' οὗ διακρίνεται ἡ ποιότης τοῦ Παππαδικοῦ μέλους.

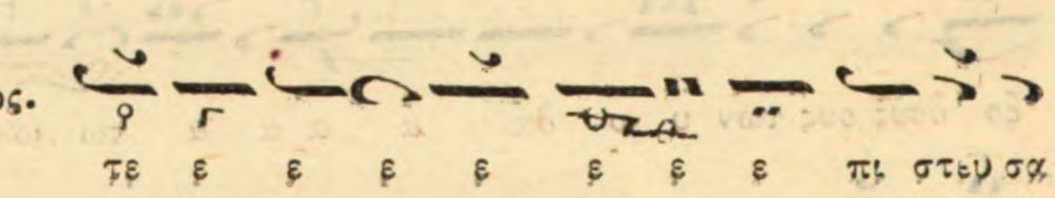
ΘΕΜΑΤΙΣΜΟΣ Ἔξω καὶ ΘΕΜΑΤΙΣΜΟΣ Ἔσω. Ζήτει Ἔξω Θεματισμὸς, καὶ Ἔσω Θεματισμός.

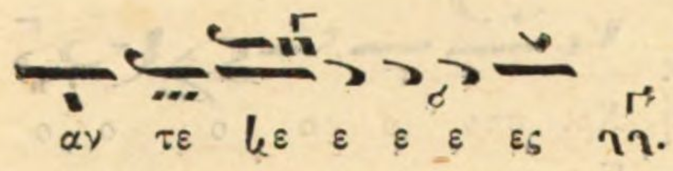
ΘΕΣ καὶ Ἀπόθες. Ἱερογλυφικόν τι σημεῖον τῆς Μουσικῆς ἐκ τῶν Παλαιῶν σημαδοφώνων καὶ μεγάλων ὑποστάσεων, οὗ τὸ σημεῖον Θὲς καὶ Ἀπόθες · ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς. Ἡ δὲ μελῳδικὴ αὐτοῦ θέσις, φέρει πάντοτε παρακλητικὴν γραμμὴν ὁριστικῆς καὶ ἁρμονικῆς καταλήξεως, ὡς·

Τοῦτο συνεπτυγμένως πως μεταχειρίζεται Ἰάκωβος Πρωτοψάλτης εἰς τὸ ἀργὸν αὐτοῦ Στιχηράριον. Ἐωθινὸν Η΄. οὕτως.

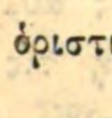

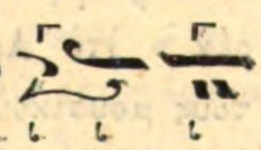
ΘΕΟΔΡΟΜΟΝ ἀστέρα, θεωρήσαντες Μάγοι. Μάθημά τι ἐκ τῶν τοῦ Οἰκηματαρίου, οὗ ὁ ποιητὴς ἐστὶ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας, Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς, ὅπερ ἐξηγήθη, εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, εἰς δὲ τὴν Νέαν μέθοδον παρὰ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Σώζεται καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ πρωτότυπον· (ἴδε Ὦ πανύμνητε Μῆτερ).

ΘΕΟΣ Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· (Ψαλ. 117). Ἀρκτικὸς χαρμόσυνος στίχος, ὅστις στιχολογεῖται εἰς τὰς Ἀκολουθίας τοῦ Ὄρθρου, ψαλλόμενος εἰς ὅλους τοὺς Ἤχους. 2) Ἀρκτικὴ στιχολογία τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου, οὗ τὸ μέλος Ἀρχαῖον καὶ Πρωτότυπον, Ἀργὸν δὲ καὶ Ἀνάμικτον, ὃ ἐπιγράφεται « Ἀνώνυμον ». Ἀλλ' ὁ Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης φανερόνει ὅτι εἶναι τοῦ Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ, ὁ ὁποῖος ἐμελοποίησε τοὺς 24 Οἴκους τῆς Παναγίας, καὶ ὅλον τὸν Ἀκάθιστον. Τὸ Θεὸς Κύριος, εἰς ἦχον Πλάγιον Δ΄. τὸ μὲν Πρῶτον δὶς ἀργῶς καὶ μετὰ μέλους, ἀπὸ βάσιν φυσικὴν . Τὸ δὲ δεύτερον καὶ αὖθις δὶς, συντομώτερον κατὰ Τριφωνίαν· . Πρωτουργὸς ὅμως τούτου τοῦ Ἀργοῦ καὶ Ἀρχαιοτάτου μέλους τοῦ, *Θεὸς Κύριος*, Φαίνεται νὰ ἦναι ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Τοῦτο μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ Πρωτότυπον Ἀργὸν «Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς » καὶ ἀπὸ τὸ Πρωτότυπον καὶ Ἀργὸν « Τῇ Ὑπερμάχῳ στρατηγῷ » (τὸ σύνηθες) ὅπερ φέρει ἐπὶ κεφαλῆς «Ἰωάννου τοῦ ἐκ Δαμασκοῦ » ὑπάρχει οὕτω γεγραμμένον ἐν τοῖς χειρογράφοις. Σώζεται δὲ ἐν τοῖς Σημειώμασι τοῦ Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ τοῦ Ἀποστόλου Κρωνστάλα τοῦ Χίου.

ΘΕΟΤΟΚΕ Παρθένε, χαῖρε κεχαριτωμένη. Ἀπολυτίκιον Τροπάριον ψαλλόμενον εἰς ἦχον Πλάγιον Α΄ εἰς τοὺς μικροὺς ἑσπερινοὺς τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, ὃ ψάλλεται καὶ κατὰ τὸ εἶδος τῆς Στροφῆς εἰς

τὴν εὐλόγησιν τῶν Ἄρτων. 2) Μάθημά τι χαρμόσυνον, Μικτὸν ἐκ Μαθηματαρίου εἴδους καὶ Κρατηματαρίου, ψολλόμενον πανηγυρικῶς ἐν τῇ Ἀρτοκλασίᾳ, εἰς Ὀκτάηχον δίχορον, κατὰ τὸ εἶδος τῆς Στροφῆς, μᾶλλον δὲ τῆς Ἀντιστροφῆς· ἐπειδὴ ὅθεν ἄρχεται ὁ ἦχος καὶ ὁ χορὸς ἐκεῖ καὶ παύει.

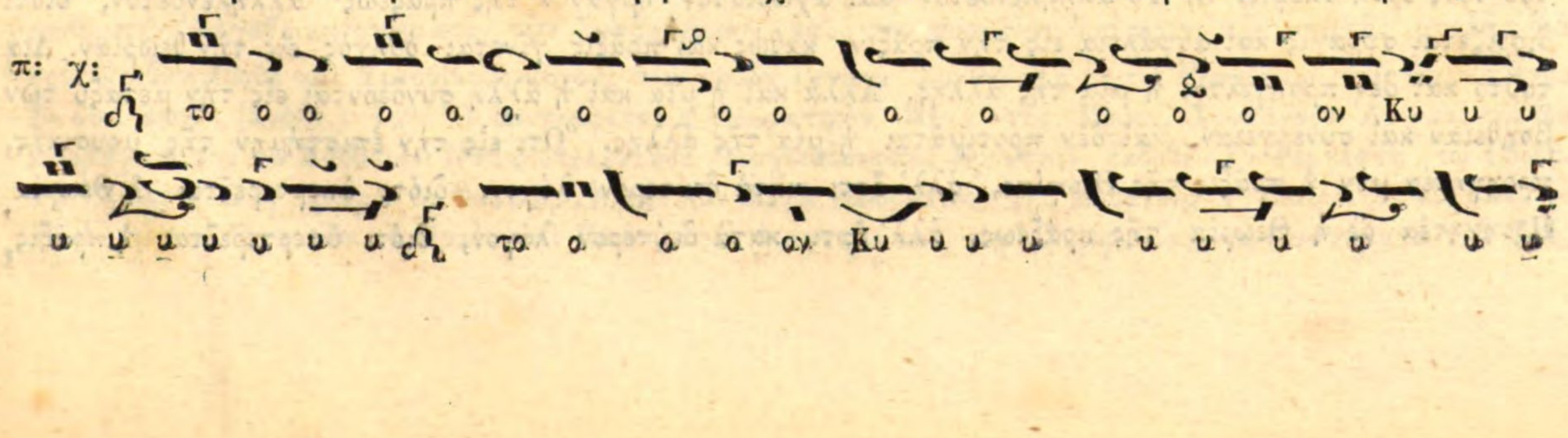
ΘΕΣΙΣ. Ῥυθμικός τις κανὼν τῆς Μετρικῆς, ὃν μεταχειρίζονται οἱ ποιηταὶ εἰς τοὺς πόδας τῶν στίχων, καὶ παριστῶσι αὐτὴν διὰ τῆς μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τε τα, ἢ τ' ἀνάπαλιν, ὅταν ὁ στίχος ἄρχεται ἀπὸ ἄρσιν τα τε, κτλ. 2) Ἡ πρώτη καὶ κυριωτέρα αἰτία τοῦ ῥυθμοῦ, ἥτις ὁδηγεῖ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ μέλους στίχων τινῶν, οἱ ὁποῖοι βαδίζουσι κατὰ τὴν ἀγωγὴν μὲ τὸν διπλοῦν χρόνον· ὡς εἰς τὴν μεγάλην Δοξολογίαν, ὁ στίχος « Δόξα σοι τῷ δείξαντι τὸ φῶς, Κύριε Βασιλεῦ, Κύριε ὁ Θεός »· καὶ ἄλλων παρομοίων στίχων, ὧν ἡ ἔναρξις καὶ ἡ ἀπαγγελία τοῦ μέλους αὐτῶν εἶναι Θέσις· ὅπως καὶ ὁ στίχος « Ὑμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, Εὐλογητὸς εἶ Κύριε· Ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, Παράτεινον τὸ ἔλεός σου »· καὶ ἄλλων παρομοίων στίχων, ὧν ἡ ἔναρξις καὶ ἡ ἀπαγγελία τοῦ μέλους αὐτῶν εἶναι Ἄρσις. Καθὼς καὶ εἰς τὰς Καταβασίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Τυφλοῦ, ὁ μὲν στίχος τῆς Α'. ᾠδῆς « Τῷ Σωτῆρι Θεῷ »· ὁ στίχος Δ'. ᾠδῆς « Εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν »· ὁ στίχος τῆς Θ'. ᾠδῆς « Σὲ τὴν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον », εἶναι Θέσις. Αἱ δὲ λοιπαὶ ᾠδαὶ, « Δυνάμει τοῦ Σταυροῦ σου Χριστὲ, Ὀρθρίζοντες βοῶμέν σοι· Κύριε, Ἐκύκλωσέ με Ἄβυσσος, Ὁ ἐν Καμίνῳ πυρὸς, Τὸν ἐκ πατρὸς πρὸ αἰώνων », εἶναι Ἄρσις. Καθὼς καὶ ἄλλαι ᾠδαὶ πολλῶν Καταβασιῶν ὧν ἡ κίνησις καὶ ἡ ἔναρξις τῆς ἀπαγγελίας τοῦ μέλους αὐτῶν, εἶναι Θέσις. Καθὼς καὶ τὸ Ἀργὸν μέλος τῶν ψαλμῶν « Ἵνα τί ἐφρίαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ, (ψαλ. 2)· Κύριε τί ἐπληθύνθησαν » (ψαλμ. 3)· εἶναι Θέσις. Ὅπως καὶ ἡ ἔναρξις τῆς ἀπαγγελίας τοῦ μέλους τοῦ Α'. ψαλμοῦ « Μακάριος ἀνήρ »· εἶναι Ἄρσις. Ὅπως ἡ κίνησις καὶ ἡ ἔναρξις τοῦ μέλους τοῦ Α'. στίχου τοῦ Πολυελέου ψαλμοῦ « Ἐπὶ τὸν Ποταμὸν Βαβυλῶνος » (ψαλμ. 136) εἶναι Ἄρσις. Ἡ δὲ ἔναρξις καὶ κίνησις τοῦ μέλους τοῦ Α'. στίχου, καὶ ἄλλων παρομοίων, τοῦ Πολυελέου ψαλμοῦ, « Δοῦλοι Κύριον· Αἰνεῖται τὸ ὄνομα Κυρίου », (ψαλ. 134)· εἶναι Θέσις· 3) Θέσις χρονικὴ, ἡ κάτω φορὰ τοῦ κινουμένου σώματος, ἥτις ἐστὶ τὸ ἀντίθετον τῆς Ἄρσεως. « Ἄρσις μὲν οὖν ἐστὶ φορὰ μέρους Σώματος ἐπὶ τὰ ἄνω. Θέσις δὲ ἐπὶ τὰ κάτω τ' αὐτοῦ μέρους ». Ἀριστείδης Κουϊντιλιανός. 4) Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ μουσικοῦ χρόνου. 5) Ἡ μακρὰ θέσις, ἥτις διακρίνεται ἀπὸ τὰς Ὑποστάσεις τῆς χρονικῆς ποιότητος, τοῦ βραδέος ἢ ἀργοῦ, ⊤, τῆς μουσικῆς περισπωμένης ἢ κλάσματος ⌣, καὶ τῆς ἁπλῆς, ˉ, ὡς· , 6) Ἡ βραχεῖα θέσις, ἥτις διακρίνεται ἀπὸ τοὺς κοινοὺς χρόνους τῶν ἁπλῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, ὡς· , , , κτλ. 7) Θέσις μουσικὴ ἢ μελῳδικὴ, οἱαδήποτε ὁριστικὴ καὶ ἀόριστος περικοπὴ Παρακλητικῆς τινος γραμμῆς. « Θέσις λέγεται ἡ τῶν σημαδίων ἕνωσις, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ μέλος. Καθὼς γὰρ ἐν τῇ Γραμματικῇ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων ἕνωσις συλλαβισθεῖσα ἀποτελεῖ τὸν λόγον, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ σημάδια τῶν φωνῶν ἑνοῦνται ἐπιστημόνως καὶ ἀποτελοῦσι τὸ μέλος, καὶ λέγεται τὸ τοιοῦτον Θέσις », (Μανουὴλ ὁ Χρυσάφης)· ὅθεν θέσις ὁριστική. π: χ:

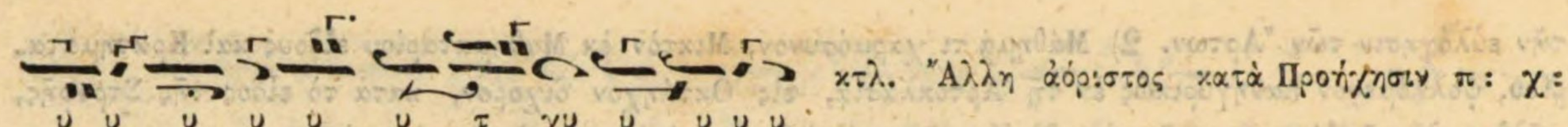

ἄλλη ὁριστική. ἄλλη ὁριστική.

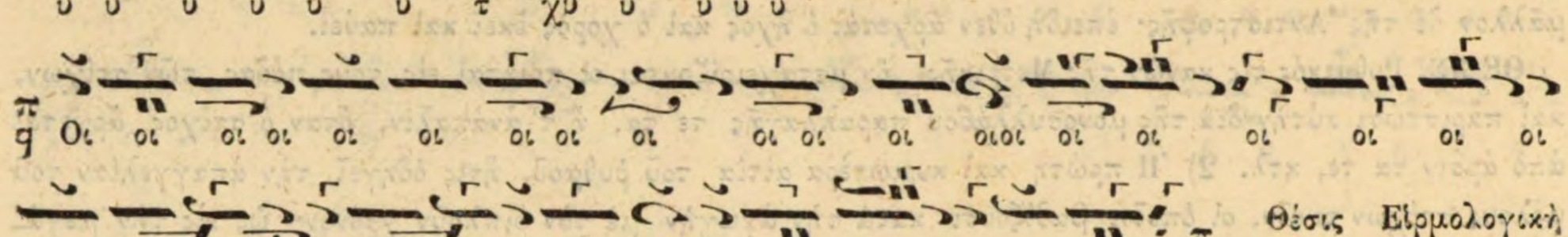
καὶ ἄλλαι ἄπειροι θέσεις ὁριστικαὶ τῶν διαφόρων Ἤχων καὶ Κλάδων. Θέσις ἀόριστος κατὰ παρακλητικήν.

π: χ:

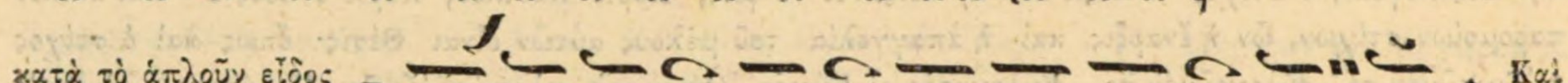

κτλ. Ἄλλη ἀόριστος κατὰ Προήχησιν π: χ:

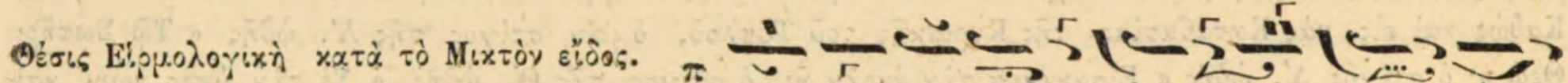

Θέσις Εἱρμολογικὴ κατὰ τὸ Ἁπλοῦν εἶδος

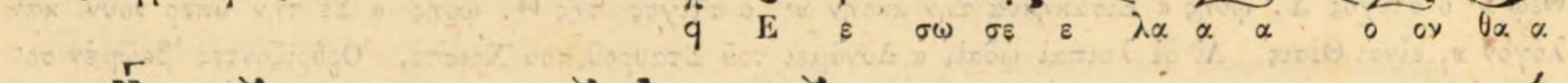

Καὶ

Θέσις Εἱρμολογικὴ κατὰ τὸ Μικτὸν εἶδος.

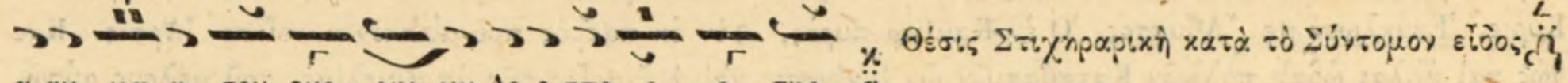

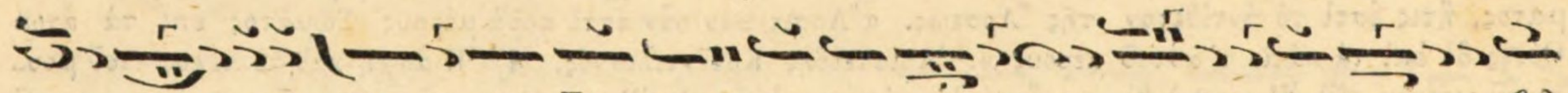
Θέσις Στιχηραρικὴ κατὰ τὸ Σύντομον εἶδος

. Καὶ

Θέσις Στιχηραρικὴ κατὰ τὸ Ἀργὸν εἶδος·

Καὶ Θέσις μὲν μελῳδικὴ ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΗ, ἡ καταλήγουσα τὸ Θέμα εἰς τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν τοῦ ἤχου· ὡς ὁ προῳδικὸς στίχος τῆς Τρίτης Ὥρας «Κύριε ὁ τὸ Πανάγιόν σου Πνεῦμα ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς Ἀποστόλοις σου καταπέμψας»· καὶ ὡς τὸ Μέγιστον ἐγκώμιον τῆς Παναγίας «Ἄνωθεν οἱ Προφῆται σὲ προκατήγγειλαν Κόρῃ». Καὶ θέσις δὲ μελῳδικὴ ΑΚΑΤΑΛΗΚΤΟΣ, ἡ καταλήγουσα τὸ θέμα τοῦ Ἤχου εἰς ἄλλην μαρτυρίαν, κατὰ Μέσον ἢ Παράμεσον ἦχον· ὡς ὁ Προῳδικὸς στίχος τῆς ἐννάτης ὥρας «Ὁ ἐν τῇ ἐννάτῃ ὥρᾳ δι' ἡμᾶς σαρκὶ τοῦ θανάτου γευσάμενος»· καὶ ὡς τὸ ἐγκώμιον «Τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα»)τὸ Ἀργὸν)· τοῦ ὁποίου ἡ λήγουσα δὲν ἔχει κατάληξιν οἰκίαν. Καὶ τὸ τοιοῦτον θέμα λέγεται ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς «ΑΚΑΤΑΛΗΚΤΟΝ».

ΘΕΩΡΙΑ. Τὸ ἐκ τῶν δύο ἰσχυρῶν μέσων τῆς Μουσικῆς ἕν. 2) Τὸ δυνατὸν μέσον τοῦ μουσικοῦ εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ τοὺς κανόνας τῆς Μουσικῆς, ἤτοι τὰ γενικὰ καὶ μερικὰ προσόντα τῆς μελοποιΐας, τὸν τρόπον τῆς ῥαψῳδίας, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν σχέσιν τῆς πράξεως· διότι ἡ Θεωρία εἰς τὸν μουσικὸν δὲν εἶν' ἄλλο, παρὰ ἡ γνῶσις τῶν κανόνων. 3) Ἡ γνώρισις τῆς ὕλης τῆς μουσικῆς, καὶ ἡ δήλωσις τοῦ δηλοῦντος αὐτὴν Μουσικοῦ. «Καὶ θεωρητικὴ μὲν εἶναι ἡ γνώρισις τῆς ὕλης τῆς μουσικῆς, δηλαδὴ τὸ νὰ γνωρίσῃ τὶς τὰς διαφόρους σχέσεις τοῦτε Βαρέος πρὸς τὸ ὀξὺ (δι' ὧν γνωρίζεται τὸ ποσὸν τοῦ μέλους) καὶ τοῦ ταχέως πρὸς τὸ βραδὺ, μετὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθογγῶν (δι' ὧν γνωρίζεται τὸ ποιὸν τοῦ μέλους), καὶ ἡ γνώρισις τῆς δυνάμεως, ἥτις δίδοται εἰς τοὺς χαρακτῆρας διὰ νὰ γράφηται τὸ μέλος». (Χρύσανθος Προύσης. Θεωρητικὸν Μέγα· § 9). 4) Θεωρία, ἡ ἀκριβὴς ἔρευνα τοῦ σκοποῦ ἐπὶ τοῦ σκοπουμένου, καὶ ἡ τοῦ νοὸς ὀρθὴ σκέψις. 5) Τὸ ἀλληλένδετον καὶ ἀχώριστον ὄργανον τῆς πράξεως· ἀλληλένδετον, διότι διορίζεται σφραγὶς καὶ ἀσφάλεια εἰς τὴν πρᾶξιν· καθὼς καὶ πρᾶξις γίνεται ὁδηγὸς εἰς τὴν θεωρίαν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν προηγεῖται ἡ μία τῆς ἄλλης. Ἀλλὰ καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη συνδέονται εἰς τὴν μεταξύ των βοήθειαν καὶ συνέργειαν, καὶ δὲν προτιμᾶται ἡ μία τῆς ἄλλης. Ὅτι εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς μουσικῆς, προηγητέα μὲν ἡ πρᾶξις τῆς Θεωρίας, ἀλλ' ἔστι κατὰ δεύτερον λόγον, διότι ὑπερτερεῖται ἡ Θεωρία. Προηγητέα δὲ ἡ Θεωρία τῆς πράξεως, ἀλλ' ἔστι κατὰ δεύτερον λόγον, διότι ὑπερτερεῖται ἡ πρᾶξις.

« Τὴν δὲ Θεωρίαν δεῖ συνδεῖσθαι καὶ συσφίγγεσθαι τῇ πράξει, καὶ μηδόλως τὴν μίαν προτιμᾶσθαι τῆς ἄλλης ». (Γρηγόριος ὁ Θεολόγος).

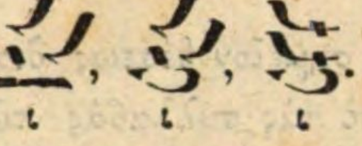
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ. Βιβλίον τί κανονικὸν τῆς Μουσικῆς, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται οἱ κανόνες τῆς πράξεως καὶ τῆς Θεωρίας κατὰ τὸ Τυπικὸν καί Τεχνολογικὸν, καὶ ἐν γένει τῆς Μελοποιΐας. 2) Θεωρητικὸν ὅ ἐπιγράφεται « Περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος· εἰς ὃ ἐμπεριέχονται οἱ χαρακτῆρες τῆς Ποσότητος, τῆς Ποιότητος, τῆς Ἀγωγῆς κτλ. διὰ τῶν Κεφαλαίων καὶ μικρῶν στοιχείων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου· ὁρισμοὶ ἐξαίρετοι περὶ Μελοποιΐας, καὶ τοῦ Μουσικοῦ τονισμοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, καὶ τὰ Συστήματα τῶν Ἤχων, καὶ τὰ παραδείγματα τῶν τῆς Μουσικῆς Κανόνων δι' Εὐρωπαϊκῶν μουσικῶν χαρακτήρων 3) Ὃ ἐπιγράφεται «Κανόνιον ἢ Γραμματικὴ τῆς Μουσικῆς, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ Μελῳδοῦ » γεγραμμένη ἐπὶ Μεμβράνων κατ' ἐρωταπόκρισιν ἀνέκδ. 4) Ὃ ἐπιγράφεται « Μανουὴλ » τοῦ Βρυεννίου »· ἐν ᾧ πραγματεύεται περὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, περὶ τῆς καταμετρήσεως τῶν φθόγγων τῶν Συστημάτων τῶν Κυρίων καὶ Πλαγίων ἤχων, περιέχον καὶ παραλληλισμὸν τῶν χορδῶν καὶ τόνων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησ. μουσ. μετὰ τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλην. μουσικῆς, δι' ἐντέχνου Σφαιρικοῦ Σχεδίου. ἐξ ὅλων δὲ τῶν περὶ Μουσικῆς Θεωρίας συγγραμμάτων ἄριστον ἐστὶ τὸ τοῦ Μανουὴλ Βρυεννίου Περὶ Μουσικῆς Σύγγραμμα· δι' οὗ ἴσως (ὡς λέγει Συγγραφεύς τις) εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἡ τῶν Παλαιῶν Ἑλλήνων Μουσική. 5) Ὃ ἐπιγράφεται « Ἰωάννου Ἱερέως τοῦ Πλουσιαδινοῦ (καὶ Κουκουμᾶ) »· ἐν ᾧ πραγματεύεται περὶ μουσικῶν Σημείων, Ἤχων, καὶ περὶ Μετροφωνίας, δι' ἐντέχνου Τροχοῦ, ὃς καλεῖται « Η ΣΟΦΩΤΑΤΗ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ»· (ἀνέκδ). 6) Ὃ ἐπιγράφεται «Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλη »· εἰς ὃ πραγματεύεται περὶ τοῦ μικροῦ καὶ μεγίστου Τροχοῦ, περὶ τῆς πλαγίας καὶ ὀρθῆς Πτώσεως, περὶ τῆς ἀντιστοιχίσεως τῶν ὀνομάτων τῶν ὀκτὼ Ἤχων τῶν καθ' ἡμᾶς μετὰ τῶν Ἀρχαίων, περὶ τῶν κυρίων καὶ ἐπιθέτων ὀνομάτων τῶν ἀφώνων καὶ Μεγάλων Ἱερογλυφικῶν σημαδίων, καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος Σημαδοφώνων, καὶ τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν τῆς Μουσικῆς μελῳδικῶν θέσεων, εἰς ὃ συνάπτει μίαν Ραψῳδίαν εἰς μέγα τι Σύστημα, ἣν ὀνομάζει « Μέγα Ἴσον τῆς Παππαδικῆς,, καὶ περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ Ἤχων, καὶ τὰ ἔσω καὶ ἔξω, λεγόμενα Συστήματα τῶν Ἤχων, ἅπερ διακρίνονται ἀπὸ τὰς σχετικὰς ἁπλᾶς, καὶ μικτὰς μαρτυρίας τῶν Τριῶν Γενῶν, κατὰ μίμησιν τοῦ Κανονίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ Μελῳδοῦ (Ἀνέκδ.). 7) Ὃ ἐπιγράφεται « Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ »· ἐν ᾧ πραγματεύεται περὶ Μετροφωνίας. περὶ τῶν τῆς Μουσικῆς Σημείων, καὶ περὶ Ἤχων. 8) Ὃ ἐπιγράφεται « Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου »· εἰς ὃ πραγματεύεται περὶ τῶν τῆς Μουσικῆς χαρακτήρων, περὶ Ἤχων, περὶ Φθορῶν, καὶ περὶ τῶν Μελῳδικῶν τῆς Μουσικῆς θέσεων· (Ἀνεκδ.) 9) Ὃ ἐπιγράφεται « Δημητρίου Καντεμήρη ». εἰς ὃ πραγματεύεται φυσικῶς, περὶ τῶν ξενικῶν ἢ ἐξωτερικῶν, τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Μουσ. Κλάδων, περὶ τόνων, χορδῶν, κυρίως δὲ περὶ τοῦ Συστήματος τοῦ Τροχοῦ· ἔστι δὲ τοῦτο γεγραμμένον Ἀραβοπερσιστὶ, μέρος τοῦ ὁποίου μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους· (Ἀνέκδ). 10) Ὃ ἐπιγράφεται «Ἐγχειρίδιον περὶ Μουσικῆς Ἐκκλησιαστικῆς τε καὶ Ἐξωτερικῆς, Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Τήνου »· ἐν ᾧ πραγματεύεται περὶ τῶν τῆς Μουσικῆς χαρακτήρων, περὶ Ἤχων, περὶ Φθορῶν, καὶ περὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Κλάδων, ἤτοι τῶν Ὀθωμανῶν Μακαμίων· (Ἀνέκδ). 11) Ὃ ἐπιγράφεται «Σχεδίασμα περὶ Μουσικῆς Ἰδιαίτερον Ἐκκλησιαστικῆς, Βασιλείου Στεφανίδου τοῦ Βυζαντίου, τοῦ ἐκ διαφόρων ἐπισήμων Ἀκαδημιῶν, Ἰατροφιλοσόφου,» κτλ. ἐν ᾧ πραγματεύεται φυσικῶς, μαθηματικῶς, καὶ ἐπιστημονικῶς, περὶ τόνων καὶ τῶν Συμφωνιῶν αὐτῶν, περὶ τῶν ἁρμονικῶν Συμφωνιῶν, περὶ διαιρέσεως τῶν Συστημάτων, περὶ τῶν κοινῶν Τετραχόρδων καὶ τῶν μαρτυριῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλην. μουσ. περὶ Ἤχων, περὶ Φθορῶν, μάλιστα δὲ περὶ τοῦ ζεηαηώ. Περὶ τῶν Ἱερογλυφικῶν μεγάλων Σημαδοφώνων, καὶ περὶ ἐκτάσεως τῶν μουσικῶν θέσεων τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν Παρακλητικῶν γραμμῶν, περὶ τοῦ ὕφους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ περὶ τῶν τριῶν τῆς Μουσικῆς Γενῶν, μὲ ἕνα πίνακα ἐν τῷ τέλει ἐπὶ τοῦ ὁποίου παριστᾷ τὰ κατὰ παραπομπὴν Ἀλγεβρικὰ σχήματα τῶν Συστημάτων, καὶ τὴν φυσικὴν διαίρεσιν τῆς γενικῆς χορδῆς διὰ τοὺς ἀριθμητικοὺς καὶ ἁρμονικοὺς τόνους τῶν τριῶν Γενῶν. Συνεγράφη ἐν τῷ Νεοχωρίῳ τοῦ Καταστένου ἐν ἔτει ᾳωιθ'. (ἀνέκδ.) 12) Ὃ ἐπιγράφεται « Θεωρητικὸν Μέγα τῆς Μουσ., Χρυσάνθου Ἀρχιεπισκόπου Δυρραχίου τοῦ ἐκ Μαδύτων· (ὅστις ἐτελεύτησε Ἀρχιεπίσκοπος Προύσης) ἐκδοθὲν ἐν Τεργέστῃ τῷ 1832. Τὸ λαμπρὸν Σύγγραμμα τὸ Φυσικομαθηματικὸν Μέγα Θεωρητικὸν τῆς Μουσικῆς » διαιρεῖται εἰς δύω, οὗ τὸ Α'. μέρος ἑρμηνεύει τὸ Ποσὸν καὶ Ποιὸν, περὶ Διαστημάτων, περὶ Συμφωνίας, τὰ Συστήματα τοῦ Τρο-

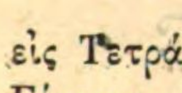
χοῦ καὶ τοῦ Διὰ πασῶν, περὶ Τριφωνίας καὶ ἄλλων Συστημάτων μὲ τὴν ἐξήγησιν τῶν μαρτυριῶν τῆς Σοφωτάτης Παραλλαγῆς Ἰωάννου Ἱερέως τοῦ Πλουσιαδινοῦ, περὶ τῶν Ἐγχρόνων καὶ Ἀχρόνων ὑποστάσεων, περὶ Μαρτυριῶν τῶν Τριῶν Γενῶν, περὶ διαφορᾶς Ἐκδοχῆς τῶν φθόγγων τῶν χαρακτήρων, περὶ Ῥυθμοῦ, περὶ Χρόνων, περὶ Ποδῶν, περὶ Μέτρων, περὶ Ῥυθμῶν, περὶ καταλλαγῆς τῶν Ὀθωμανικῶν Ῥυθμῶν, περὶ Ἐμφάσεως ῥυθμικῆς, περὶ Τρόπων τῶν ῥυθμῶν, περὶ Μεταβολῆς ἐν ῥυθμοῖς, περὶ Ῥυθμοποιΐας, περὶ Χειρονομίας, περὶ τῶν κατὰ Μουσικὴν Γενῶν, περὶ Ἡμιτόνων, περὶ Χροῶν (ἤτοι Κλάδων), περὶ Ἤχου, περὶ τῶν ὀκτὼ Ἤχων κατὰ Μανουὴλ τὸν Βρυέννιον, περὶ τῶν ὀκτὼ Ἤχων κατὰ τοὺς ψαλμῳδούς, περὶ Ἀπηχημάτων, περὶ Μεταθέσεως ἢ Φθορῶν, περὶ Μελοποιΐας, καὶ τοῦ μελίζειν τὰς ψαλμῳδίας κατὰ τοὺς Παλαιοὺς καὶ τὸν τωρινὸν τρόπον τοῦ μελίζειν, περὶ Μουσικῶν ὀργάνων, περὶ Διαθέσεως τῶν ἀκροουμένων τῆς Μουσικῆς, περὶ Χρήσεως τῆς Μουσικῆς, περὶ Ἁρμονίας, κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος ἐξήγησιν εἰς τὴν Νέαν τῆς Μουσικῆς Μέθοδον, εἰς Βιβλία πέντε, κατὰ τὸν πίνακα τῶν ἐμπεριεχομένων ὁρισμῶν τῶν Κεφαλαίων, μὲ παραδείγματα ἄπειρα, καὶ με μαθηματικὰς πράξεις. Τὸ δὲ Β'. Μέρος ἐμπεριέχει Ἱστορικῶς καὶ Ἀρχαιολογικῶς ἀπὸ Ἑβραίους, Ἕλληνας καὶ Βυζαντινοὺς, τὴν Ἀφήγησιν περὶ Ἀρχῆς καὶ Προόδου τῆς Μουσικῆς, καὶ περὶ τοῦ πῶς Προσιτέον τῇ Μουσικῇ. Τοῦτο δὲ γέγονε κτῆμα τοῦ Παναγιώτου Γ. Πελοπίδου τοῦ Πελοποννησίου, ὅστις καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸ ἐν Τεργέστῃ, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστοῦμεν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς μεγάλας περιπετείας ἃς ὑπέστη ἐν τῇ ἐκδόσει τούτου, διὰ τὴν ὠφέλειαν ἡμῶν γενόμενος θῦμα. Τοῦτο τὸ Μ. Θεωρητικὸν εἶναι ὕλη ἄφθονος, ἐξ οὗ ἀρύονται, ὅσοι ἐπεχείρησαν ἢ ἐπιχειρήσουσι περὶ Μουσικῆς Θεωρίας τῆς Ἑλλην. Ἐκκλησ. Μουσικῆς Μουσικοὶ τοῦ Νέου Συστήματος. 13) Ἐγχειρίδιον αὐτοῦ ὃ ἐπιγράφεται « Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ Θεωρητικὸν καὶ Πρακτικὸν, παρὰ Χρυσάνθου τοῦ ἐκ Μαδύτου· τύπ. ἐν Παρισίοις 1821 ». 14) Θεωρητικὸν Μεγάλον μὲ σημειώσεις, καὶ ἕτερον Μικρὸν ἢ Ἐγχειρίδιον, ὃ ἐπιγράφεται « Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος » (ἀνέκδ.) 15) Ὃ ἐπιγράφεται « Κρηπὶς τοῦ Θεωρητικοῦ καὶ Πρακτικοῦ κατ' ἐρωταπόκρησιν, παρὰ Θεοδώρου Π. Φωκαέως »· εἰς ὃ ἐμπεριέχεται καὶ ἡ Ἀφήγησις περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς Μουσικ. τύπ. ἐν Κωνσταντινουπόλει 1842. 16) Ὃ ἐπιγράφεται « Μαργαρίτου Δροβιανίτου· τύπ. ἐν Κωνσταντινουπόλει 1851 »· ὃ ἐπιγράφεται « Ὑπὸ Γεωργίου Λεσβίου· τύπ. ἐν Ἀθήναις, 1848 »· (τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λεσβιακοῦ Συστήματος)· ὃ ἐπιγράφεται « Ἀναστασίου τοῦ ἐκ Κοζάνης· τύπ. ἐν Ἀθήναις, 1851 ». 17) Ὃ ἐπιγράφεται « Θεωρητικὸν Στοιχειῶδες τῆς Μουσ. κατὰ τὸν κανονισμὸν τῶν τριῶν Διδασκάλων τοῦ Νέου Συστήματος, Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, καὶ Χρυσάνθου Προύσης. Περιέχον, τὴν Ἀνάλυσιν τῶν Μουσικῶν Κανόνων, τὴν γέννησιν τῶν τόνων, τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Κλιμάκων, τὰς Διαιρέσις τῶν Ἤχων, τὴν ἀναπλήρωσιν τῆς Κλίμακος τοῦ Β'. Ἤχου, τὸ Ποσὸν καὶ Ποιὸν, τὰ παραδείγματα τῆς Μελοποιΐας τῆς Μετροφωνίας, καὶ τὰ Σημαδόφωνα τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, κτλ. ὑπὸ Κυριακοῦ Φιλοξένους τοῦ Ἐφεσιομάγνητος, τύπ. ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1859»· εἰς ὃ ἐμπεριέχεται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ ἀνάλυσις τῶν ἐν αὐτῷ Ἱερογλυφικῶν μεγάλων Σημαδοφώνων μεθ' ἑνὸς παραδείγματος, ἡ ἀνάλυσις τῶν ἀναγκαιοτέρων Κανόνων τῆς Μουσικῆς, κυρίως τῆς Μελοποιΐας τῶν Συμφωνιῶν, καὶ τὰ παραδείγματα τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος, ἤτοι τῶν ἐγχρόνων καὶ ἀχρόνων ὑποστάσεων, κτλ.

ΘΡΗΝΩΔΙΑ. Μελῳδία τις θλιβερὰ καὶ ὀδυρτικὴ, ἥτις κατὰ τοὺς χυδαίους, καλεῖται «Μοιρολόγι» οὗ τὸ λυπηρὸν καὶ θρηνῶδες ἦθος γίνεται φυσικῶς ἀπὸ τὸν Ὑποδώριον ἢ Πλάγιον τοῦ Α'. Ἦχον, ὡς εἶναι καὶ τὸ Ἀργὸν Στιχηραρικὸν μέλος αὐτοῦ πλ. Α'. ὅπερ χαρακτηρίζει τὸ Θρηνῶδες ἦθος· « Θρηνῳδὸς εἶ σὺ, καὶ φιλοικτίρμων ἄγαν ». Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. (Ἴδε Ἐπιτάφιος Θρῆνος).

Ι.

Ι, ι. Ἰῶτα. Τὸ ἔννατον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Τὸ τέταρτον φωνῆεν τῶν ἑπτὰ φωνηέντων. 3) Ἡ τετάρτη προσῳδιακὴ φωνὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλην. Μουσ. 4) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ συμφώνου Δ, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον φθόγγον Δι, τῆς Παραλλαγῆς τῆς Νέας Μεθόδου.

Ι, ι, Ἰῶτα. ὡς ἀριθμητικὸν σημεῖον, ἀντὶ τοῦ δέκα, τὸ δηλοῦν τὸ ὑπερβατὸν μέτρον τῶν ὑπερβασίμων χαρακτήρων τῆς ποσότητος· . 2) Ὡς τακτικὸν, στίχος Ἰ΄., Ἑωθινὸν Ἰ΄. κτλ.

Ι. Ἰῶτα μεγάλον καὶ ἁπλοῦν. Σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Μέσης τῆς Ἀρχαίας Ελλην. μουσ. (ἡ ὁποία Μέση εἶναι τὸ τέλος μὲν τῆς Α΄. διὰ πασῶν, ἡ Ἀρχὴ δὲ τῆς Β΄.), ὃ συνεπεγράφετο τῷ πλαγίῳ Λάμβδα ≺, οὕτως Ι, ἢ οὕτως Ι≺, ὅταν ἡ τάσις αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ἐπὶ τὴν βαρύτητα, ἐτίθετο δὲ τοῦτο τὸ ἁπλοῦν Ἰῶτα ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως, ὡς σημεῖον ποσότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλλ. μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Ι, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, ἄρσεως βραχείας, ὡς· . Εἰδ' ἐστιγμένον Ι΄, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς ἄρσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς· . Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται κατὰ μὲν τὸ τέλος, εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Μέσων, κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν, εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων· (ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος, σελ. 78 καὶ 81· ἴδε καὶ τὰ κοινὰ Τετράχορδα τῶν Ἀρχαίων, εἰς τὸ περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα Βασιλείου τοῦ Ἰατροφιλοσόφου § 52).

Ι΄. Ἰῶτα μεγάλον καὶ ὀξύτονον· σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Νήτης Ὑπερβολαίων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. μουσ. ὃ συνεπεγράφετο τῷ ὀξυτόνῳ πλαγίῳ Λάμβδα ≺΄, οὕτως Ι΄≺, ἢ οὕτως Ι΄≺΄· ἐτίθετο δὲ τοῦτο τὸ ὀξύτονον Ἰῶτα ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως, ὡς σημεῖον ποσότητος ὅπερ ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλλ. μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Ἡ ἐπὶ τοῦ σημείου ὀξεῖα, δηλοῖ τὴν ἐπὶ τὴν ὀξύτητα καταμέτρησιν τοῦ φθόγγου αὐτου. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Ι΄, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς ἄρσεως βραχείας, ὡς· . εἰδ' ἐστιγμένον Ι΄, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, ἄρσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς· . Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εἰς Τετράχορδον τῶν Ὑπερβολαίων. (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Σύγγραμμα Βακχείου τοῦ Γέροντος, σελ. 78 καὶ 89).

Ι, Ἰῶτα μικρὸν καὶ ἁπλοῦν· ῥυθμικόν τι σημεῖον ἐλαχίστου χρόνου, ὅπερ παριστᾷ τὸ βραχὺ τῆς ἄρσεως ἢ χρόνον ἕνα ἁπλοῦν, ὅταν ὁ χρόνος γίνεται ἐν ἄρσει κατὰ τὸ σημεῖον, διὰ τὸ ὁποῖον πλήττομεν ἅπαξ τὸν ἀέρα, καὶ παριστῶμεν τὸ ἁπλοῦν τῆς χρονικῆς ἄρσεως, καὶ τὴν ὀλίγην διάρκειαν τῆς ἠρεμίας, καὶ ἔχει λόγον τὴν ἰσότητα, ὡς· $\frac{\text{Ι}}{1}$.

Ι. Ἰῶτα μικρὸν σύνθετον ἢ ἐστιγμένον· ῥυθμικόν τι σημεῖον μακροῦ χρόνου, ὅπερ παριστᾷ τὸ μακρὸν τῆς ἄρσεως. ἢ χρόνους δύο, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὸ διπλάσιον τοῦ βραχέος ποιοῦσι χρόνον μακρὸν ἕνα, διὰ τὸ ὁποῖον πλήττομεν τὸν ἀέρα ἢ ἅπαξ κατὰ τὸ μακρὸν 2, ἢ δὶς κατὰ τὸ βραχὺ 2, τοῦτ' ἔστι τὸ ἰσοδύναμον παριστῶμεν τὸ διπλάσιον τῆς χρονικῆς ἄρσεως, καὶ τὴν πλείονα διάρκειαν τῆς ἠρεμίας· καὶ ἔχει λόγον τὸν διπλάσιον, ὡς· $\frac{\text{Ι}}{2}$. ἐξισοῦνται οἱ χρόνοι οὗτοι μὲ τὸν καθ' ἡμᾶς κενὸν χρόνον τῆς ἁπλῆς $\frac{\text{Ι}}{2}$.

Ῑ, Ἰῶτα μικρὸν σύνθετον ἐκ δύο στιγμῶν· ῥυθμικόν τι σημεῖον μακροῦ χρόνου, ὅπερ παριστᾷ τὸ τρίσημον μακρὸν τῆς ἄρσεως ἢ χρόνους τρεῖς, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ διπλάσιον τοῦ βραχέος ποιοῦσι χρόνον μακρὸν τρίσημον ἕνα, διὰ τὸ ὁποῖον πλήττομεν τρὶς τὸν ἀέρα, κατὰ τὸ βραχὺ 3, καὶ παριστῶμεν τὸ τριπλάσιον τῆς χρονικῆς ἄρσεως, καὶ τὴν πλειοτέραν διάρκειαν τῆς ἠρεμίας· καὶ ἔχει λόγον τὸν ἡμιόλιον, ὡς· $\frac{\text{Ῑ}}{3}$, ἐξισοῦνται οἱ χρόνοι οὗτοι μὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς κενοὺς χρόνους τῆς διπλῆς $\frac{\cdot\cdot}{3}$.

Ἰ, Ἰῶτα μικρὸν σύνθετον ἐκ τριῶν στιγμῶν· ρυθμικόν τι σημεῖον μακροῦ χρόνου, ὅπερ παριστᾷ τὸ τετράσημον μακρὸν τῆς ἄρσεως, ἢ χρόνους τέσσαρας, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ τετραπλάσιον τοῦ βραχέος, ποιοῦσι χρόνον μακρὸν τετράσημον ἕνα, διὰ τὸ ὁποῖον πλήττομεν τετράκις τὸν ἀέρα κατὰ τὸ βραχὺ 4, καὶ παριστῶμεν τὸ τετραπλάσιον τῆς χρονικῆς ἄρσεως μὲ τὴν μεγαλειτέραν διάρκειαν τῆς ἠρεμίας· καὶ ἔχει λόγον τὸν ἐπίτριτον, ὡς· $\frac{\text{Ἰ}}{4}$, ἐξισοῦνται οἱ χρόνοι οὗτοι μὲ τοὺς καθ' ἡμᾶς κενοὺς χρόνους τῆς τριπλῆς $\frac{\text{---}}{4}$.

⊢, Ἰῶτα μικρὸν πλάγιον· ρυθμικὸν καὶ χρονικόν τι σημεῖον θέσεως δισήμου μακροῦ, ὅπερ μεταχειρίζονται οἱ ποιηταὶ εἰς τοὺς πόδας ἢ ὑποτιθῆσιν αὐτὸ ὑπὸ τὰς συλλαβὰς τῶν ἐχόντων φθόγγον φωνῆεν, ἢ συλλαβὴν μακράν· ὡς ὁ Ἰαμβικὸς ποῦς θέλω, ὡς ὁ Τροχαϊκὸς ποῦς βῆμα, ὡς ὁ Σπονδιακὸς ποῦς Ἥρως· κτλ. ἐξισοῦται δὲ ἡ δύναμις αὐτοῦ μὲ τὸν δίσημον μακρὰν χρόνον τοῦ καθ' ἡμᾶς χαρακτῆρος τῆς ποσότητος ὅταν συμπλέκηται μὲ τὸ κλάσμα ἢ μὲ τὴν ἁπλῆν, ὡς· , , , , κτλ.

ΙΑΚΧΟΣ. (Ἴδε Ἰόβακχος).

ΙΑΜΒΟΣ. Ῥυθμικὸς ποῦς δεικνύων τὰ χρονικὰ μέτρα τοῦ ῥυθμοῦ ἐξ ἑνὸς βραχέος, καὶ ἑνὸς μακροῦ υ – καὶ μουσικῶς .

ΙΑΣΤΙΟΣ. (Ἴδε Ἰώνιος).

ΙΔΙΟΜΕΛΟΝ. Τροπάριόν τι Ἐκκλησ. οὗ ἡ ποίησις, κατὰ μὲν τὸν Ἑλληνικὸν τονισμὸν πρὸς τὸ μακροσκελὲς ἢ μικροσκελὲς, ὑπάρχει διάφορος τῷ ἐμμέτρῳ, καὶ ἀνώμαλος κατὰ τὸ βάδισμα τοῦ Ἑλλ. ῥυθμοῦ, οἷον· κατὰ τὸ ὀξύτονον, παροξύτονον, καὶ προπαροξύτονον. Κατὰ δὲ τὸν μουσικὸν τονισμὸν (ὡς πρὸς τὰ κόμματα τῶν νοημάτων, καὶ τὰς τελείας τῶν περικοπῶν) φέρει ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ μέλος ἰδιαίτερον, διὸ καὶ καλεῖται «Ἰδιόμελον» 2) Ἰδιόμελον κατὰ τὸ εἶδος τῆς ψαλμῳδίας, ὃ ὑπάγεται εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ Ἀργοῦ Στιχηραρίου, ὡς ἔχει τὸ Παλαιὸν Ἀναστασιματάριον Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφου, καὶ τὸ Στιχηράριον αὐτοῦ· ὡς ἔχει τὸ Ἀργὸν Στιχηράριον (Δοξαστάριον τοῦ Ἰακώβου Πρωτοψάλτου). 3) Ἰδιόμελον, ὃ ὑπάγεται εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ Συντόμου Στιχηραρίου, ὡς ἔχει τὸ Ἀναστασιματάριον καὶ Δοξαστάριον Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, ὃ καλεῖται «Νέον ἢ Σύντομον Στιχηράριον».

ΙΔΟΥ δὴ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ δοῦλοι Κυρίου. Εἰσοδικὸν Προκείμενον σύντομον, ἑσπερινῆς Ἀκολουθίας, ἐκ τῶν Προφητικῶν στίχων τοῦ 133 ψαλμοῦ, ψαλλόμενον τῇ Κυριακῇ ἑσπέρας. Παλαιόθεν μὲν εἰς ἦχον $\frac{\pi}{\lambda}$ ϱ'. μεταγενεστέρως δὲ, ψαλλόμενον εἰς ἦχον β'. οὗ τὸ μέλος Δι.

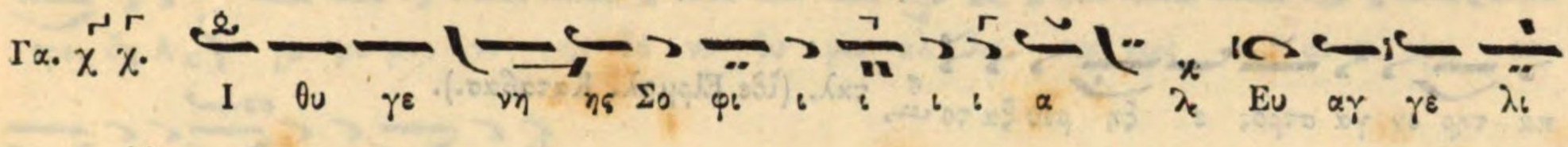
Ἰ δου δὴ ευ λο γει τε τον Κυ υ ρι ον παν τες οι δου λοι Κυ ρι ου. 2) Προκείμενον Ἀργὸν, οὗ τὸ μέλος ἀρχαῖον κατὰ τὸ ἀνάμικτον εἶδος τῶν μεγάλων Δοχῶν. 3) Δοχὴ ἔντεχνος, ἧς τὸ θέμα λέγεται καὶ «Προκείμενον Μεγάλον» τονισμένον καὶ εἰς ὀκτὼ ἤχους, κατὰ τὸ εἶδος τῆς παραχορδῆς· ἐξηγημένον καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ σώζεται εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς.

ΙΔΟΥ ὁ Νυμφίος ἔρχεται. Τροπάριον Δεσποτικῆς ἑορτῆς τῶν Ἁγίων Παθῶν, ψαλλόμενον ἁρμονικῶς ἐν τῷ Ὄρθρῳ εἰς τὸ πένθιμον «Ἀλληλούϊα» εἰς ἦχον $\frac{\pi}{\lambda}$ ϱ'. κατὰ τριφωνίαν $\frac{\text{ι}}{\gamma\gamma}$. Γένος Διατονικοῦ.

Ἔστι δὲ τὸ Τροπάριον τοῦτο Ἀργὸν καὶ Σύντομον. Καὶ τὸ μὲν Ἀργὸν τοῦ ἐντέχνου τούτου μαθήματος εἶν' ἀνάμικτον, ἐξ Εἱρμολογίου καὶ Παππαδικοῦ εἴδους· τὸ δὲ Σύντομον, φύσει Εἱρμολογικὸν, ἀπὸ βάσιν ὁμοίως τριφωνίας $\frac{\text{ι}}{\gamma\gamma}$. Ἀμφότερα δὲ φέρουσι τὸ μέλος αὐτῶν ἀρχαῖον καὶ γνήσιον.

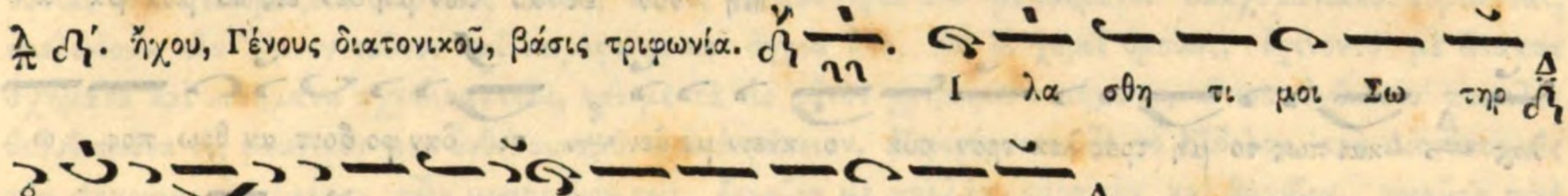
ΙΔΟΝ παῖδες Χαλδαίων. Μάθημά τι τοῦ Οἰκηματαρίου, οὗ ὁ ποιητὴς Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς· ἐξηγήθη καὶ τοῦτο εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου· εἰς δὲ τὴν Νέαν μέθοδον, παρὰ τῶν Διδασκάλων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Σώζεται καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις καὶ διατηρεῖται εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ πρωτότυπον· (ἴδε Ἄγγελος Πρωτοστάτης).

ΙΘΥΓΕΝΗΣ, Σοφία Εὐαγγελίοιο κλύομεν. Τὸ τῆς Λαμπροφόρου Ἀναστάσεως Προφδικὸν Προκείμενον τοῦ Ἡρωϊκοῦ ἢ ποιητικοῦ Εὐαγγελίου « Σοφία ὀρθὴ ἀκούσωμεν τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελίου » εἰς ἦχον Φρύγιον ἢ Γ'. ὁδεῦον Εἱρμολογικῶς μὲ τριφωνίαν, κατὰ τὸ μικτὸν εἶδος· οὗ τὸ πρωτότυπον μέλος. ἠή.

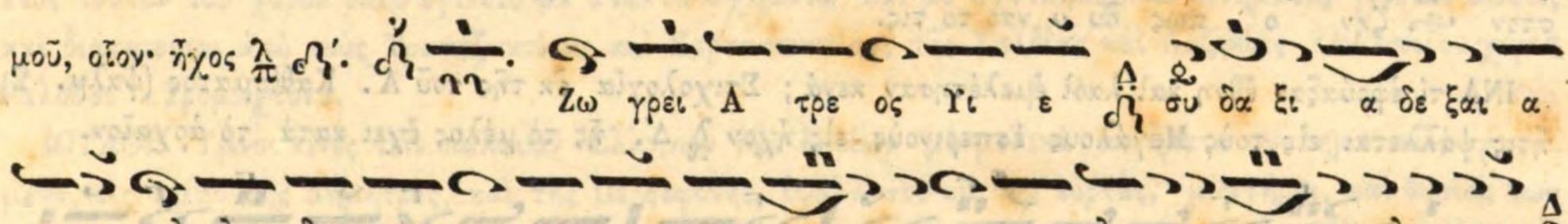
(Ἴδε Εὔτε δὴ Ἥλιος).

ΙΛΑΣΘΗΤΙ μοι Σωτήρ. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνηθισμένος ς'. ᾠδῆς λ ζ'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ Ἁγ. καὶ δικαίου Λαζάρου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς'. ᾠδῆς λ ζ'. ἤχου, Γένους διατονικοῦ, βάσις τριφωνία.

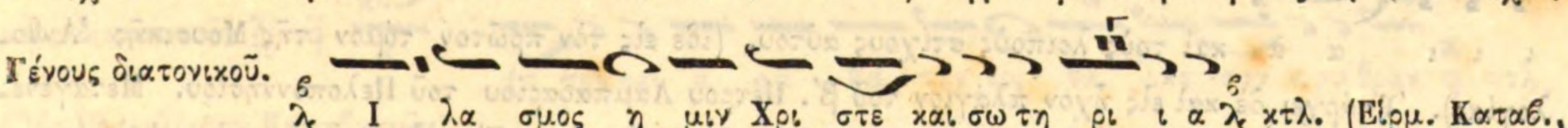

κτλ. (ἴδε Εἱρμολ Καταβασ.)

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ζ τῆς Ἰλιάδος « Ζώγρει, Ἀτρέος Υἱὲ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα » (στίχ. 46)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος λ ζ'.

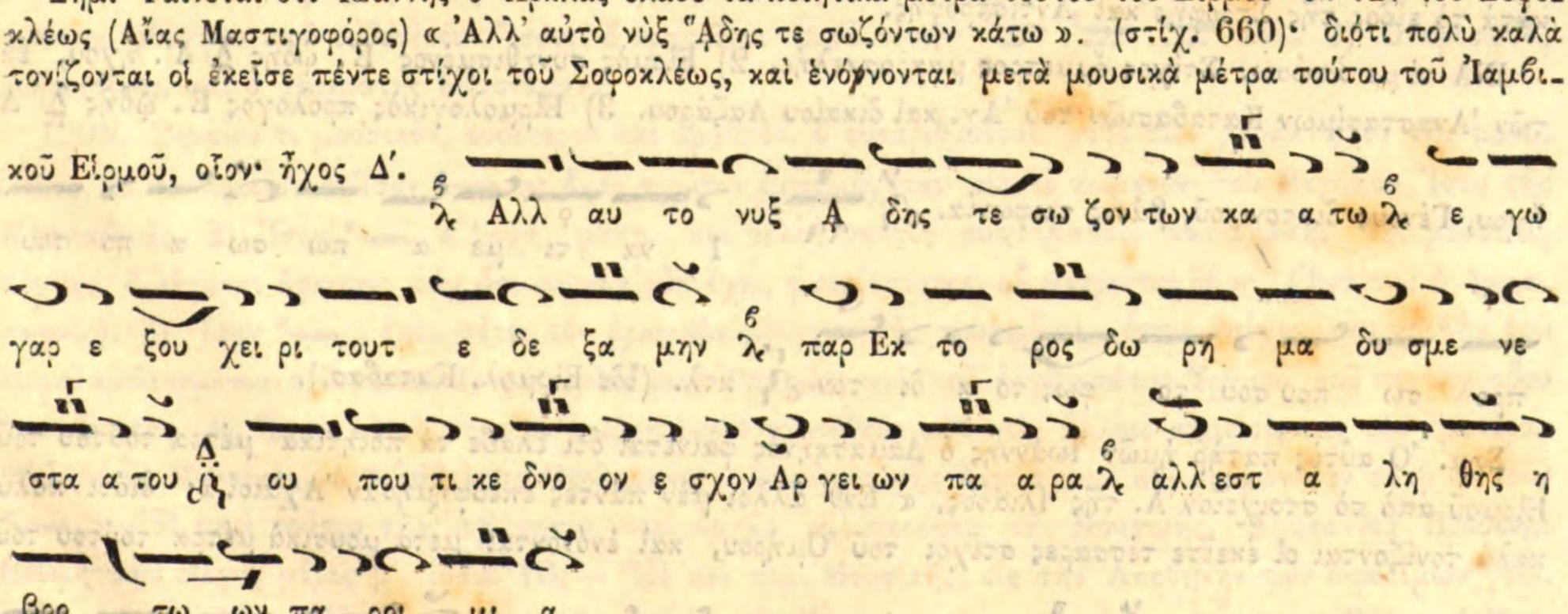

ΙΛΑΣΜΟΣ ἡμῖν Χριστὲ καὶ σωτηρία. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνηθισμένος ς'. ᾠδῆς Δ'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῆς Πεντηκοσκῆς. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς'. ᾠδῆς Δ'. ἤχου, Γένους διατονικοῦ.

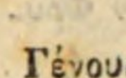

κτλ. (Εἱρμ. Καταβ.)

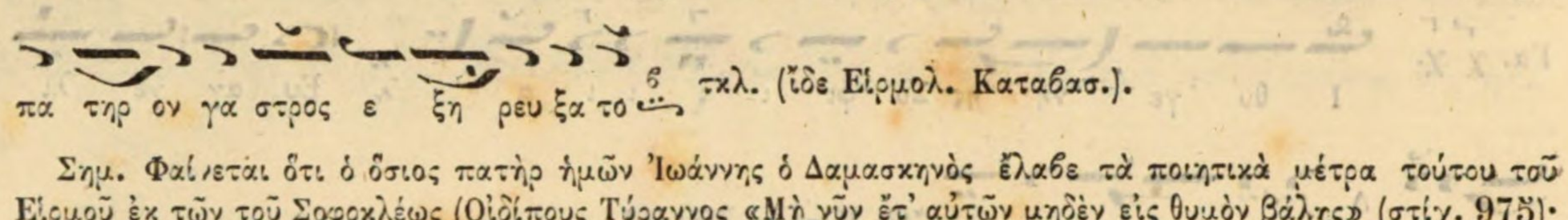
Σημ. Φαίνεται ὅτι Ἰωάννης ὁ Ἀρκλᾶς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Σοφοκλέως (Αἴας Μαστιγοφόρος) « Ἀλλ' αὐτὸ νὺξ Ἄδης τε σωζόντων κάτω ». (στίχ. 660)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Σοφοκλέως, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος Δ'.

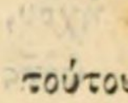
ΙΜΕΡΤΟΝ ἐξέφηνε συνπανολβίῳ. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνηθισμένος ς'. ᾠδῆς

Β΄. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῶν Θεοφανείων. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος ς΄. ᾠδῆς Β΄. ἤχου, Γένους χρωματικοῦ. βου.

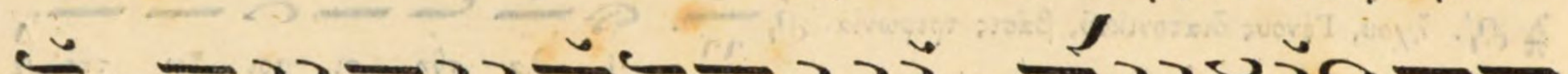
Ι μερ τον ε ξε φη νει συν πα νολ βι ι ω η χω

πα τηρ ον γα στρος ε ξη ρευ ξα το β τκλ. (ἴδε Εἱρμολ. Καταβασ.).

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Σοφοκλέως (Οἰδίπους Τύραννος «Μὴ νῦν ἔτ' αὐτῶν μηδὲν εἰς θυμὸν βάλῃς» (στίχ. 975)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Σοφοκλέως καὶ ἑνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος β΄.

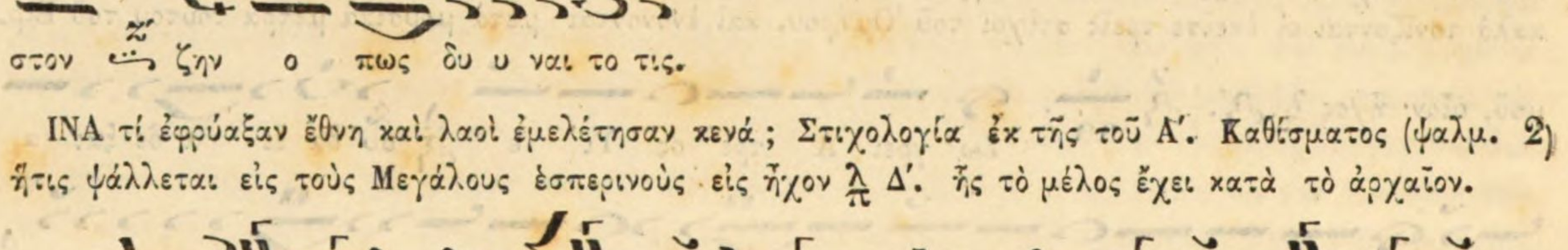
Μη νυν ετ αυ των μη δεν εις θυ μον βα α

λης β και πως το μη τρος λεκ τρον ουκ ο κνειν με δει β τι δαν φο βοιτ αν θρω πος ω

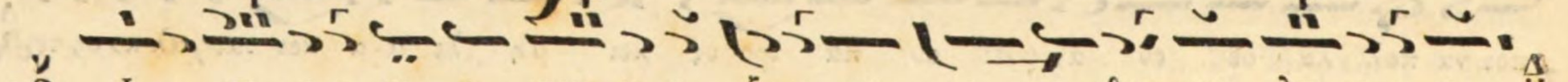

τα της τυ υ χης β κρα τει προ νοι α δε στιν ου δε νος σα φης β ει κη κρα τι.

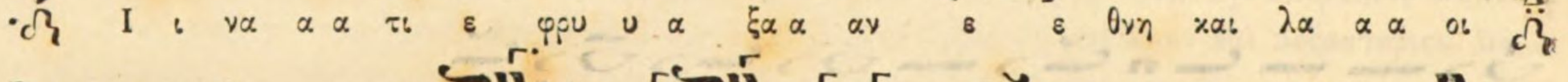

στον ζ ζην ο πως δυ υ ναι το τις.

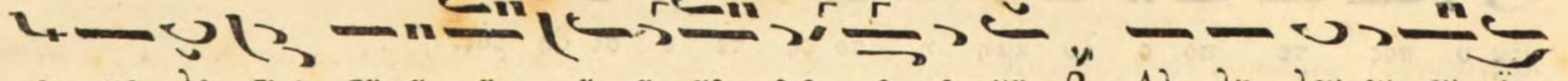
ΙΝΑ τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; Στιχολογία ἐκ τῆς τοῦ Α΄. Καθίσματος (ψαλμ. 2) ἥτις ψάλλεται εἰς τοὺς Μεγάλους ἑσπερινοὺς εἰς ἦχον λ Δ΄. ἧς τὸ μέλος ἔχει κατὰ τὸ ἀρχαῖον.

Ι ι να α α τι ε φρυ υ α ξα α αν ε ε θνη και λα α α οι

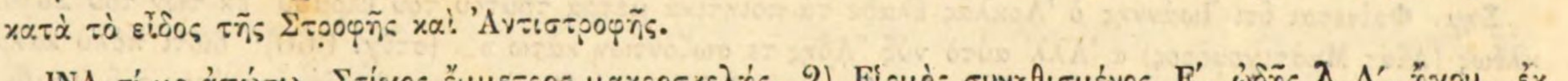

ε με λε τι ι σα α α α α κε ε ε ε να Αλ λη λου ου ου ϊ

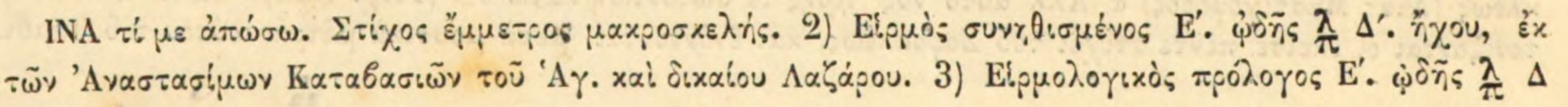

ι ι ι α α καὶ τοὺς λοιποὺς στίχους αὐτοῦ, (ἴδε εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς Μουσικῆς Ἀνθολογίας). Ὑπάρχει δὲ καὶ εἰς ἦχον πλάγιον τοῦ β΄. Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. Μεταγενέστερον δὲ καὶ εἰς ἦχον βαρὺν, Θεοδώρου Π. Φωκαέως. 2) Μάθημά τι Εἱρμολογικὸν μικτὸν, ψαλλόμενον κατὰ τὸ εἶδος τῆς Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς.

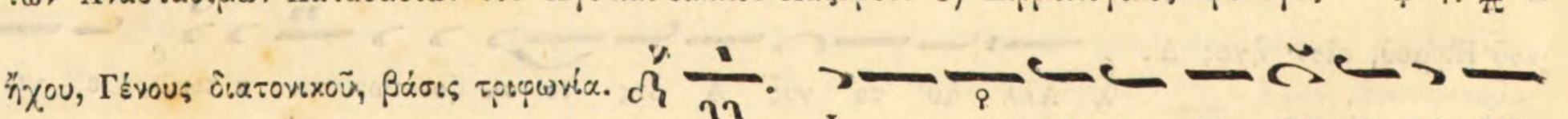
ΙΝΑ τί με ἀπώσω. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνηθισμένος Ε΄. ᾠδῆς λ Δ΄. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ Ἁγ. καὶ δικαίου Λαζάρου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ε΄. ᾠδῆς λ Δ

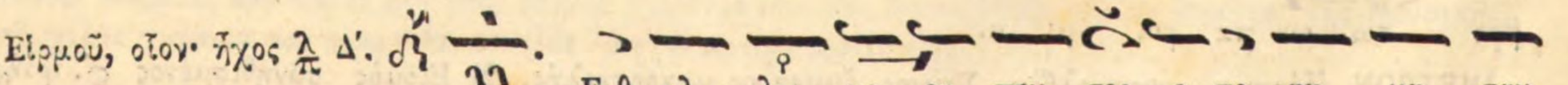
ἤχου, Γένους διατονικοῦ, βάσις τριφωνία.

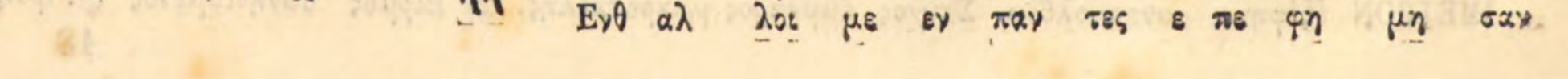

Ι να τι με α πω σω α πο του

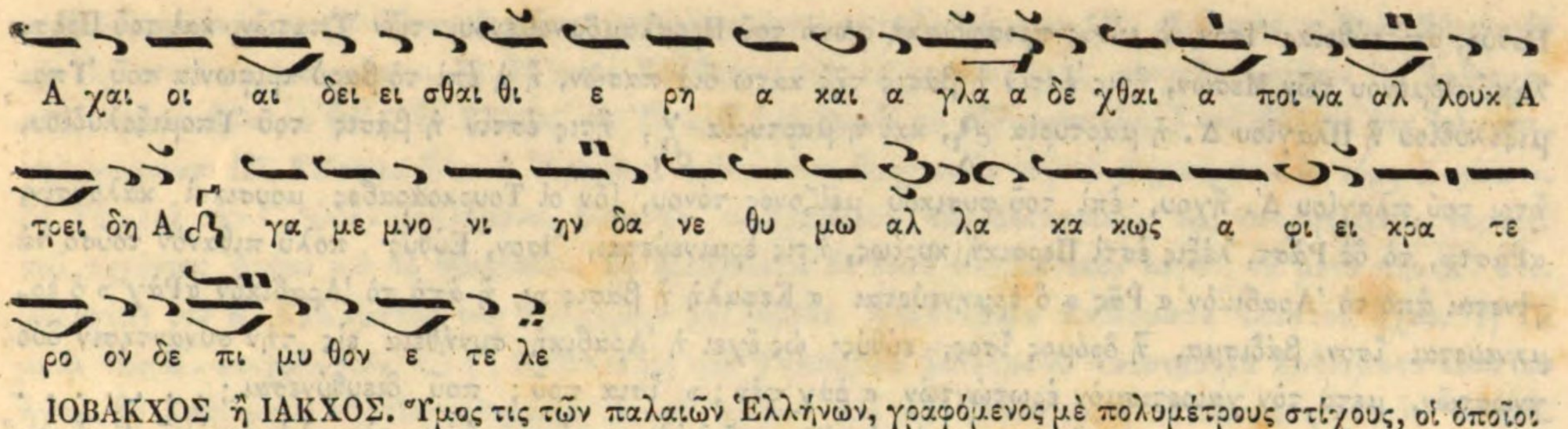

προ σω που σου το φως το α ὸι τον κτλ. (ἴδε Εἱρμολ. Καταβασ.).

Σημ. Ὁ αὐτὸς πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Α. τῆς Ἰλιάδος, « Ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοί »· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἑνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος λ Δ΄.

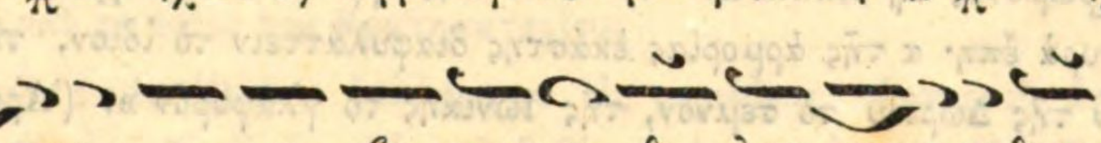
Ενθ αλ λοι με εν παν τες ε πε φη μη σαν

ΙΟΒΑΚΧΟΣ ἢ ΙΑΚΧΟΣ. Ὕμος τις τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, γραφόμενος μὲ πολυμέτρους στίχους, οἱ ὁποῖοι συνίσταντο ἀπὸ πολλὰ καὶ ποικίλα Συστήματα, κατ' ἐπανάληψιν τῶν προῤῥηθέντων ἐπιφωνημάτων· ἐγράφετο δὲ ὁ Ὕμνος οὗτος καὶ ἐπροσφέρετο εἰς τὸν Διόνυσον. Ἐμελῳδεῖτο δὲ εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ εἰς τὰς θυσίας του. Ὠνομάζετο δὲ οὕτως ἐπειδὴ οἱ εἰς τὰ μυστήριά του μεμυημένοι Βακχομανιακοὶ ἑορτασταὶ, ἐμελῴδουν τὸν Ὕμνον τοῦτον μὲ παράφωνα καὶ ἄγρια ἤθη, καὶ οἱ χοροὶ ὁμοίως, ἐγίνοντο μὲ ἄτακτα σχήματα καὶ κινήματα σχετληαστικὰ, καὶ μὲ τὰ εἰς αὐτὸν χρήσημα ποιήματα, ἅτινα ἐγίνοντο ποικιλοβεβυθισμένα εἰς μουσικόν τινα ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀκράτειαν. Περιφέροντες δὲ τὸ Εἴδολον τοῦ Διονύσου εἰς τὴν πανηγυρικὴν ἡμέραν τῶν μυστηρίων του, ἔκραζον μὲ πολλὴν ταραχὴν καὶ θόρυβον, τοιαῦτα τινὰ ἐνθουσιαστικὰ ἐπιφωνήματα, κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰὼ ἐπικαλουμένου Βάκχου. « Εὐὰν, εὖ οἶ Βάκχε ! , ὦ Ἴακχε ! , Ἰὼ Βάκχε ! , Ἰὼ Ἴακχε ! ». (Ἴδε Καλλιόπη Παλινοστοῦσα, σελ. 261)· τοῦτο ἐκφωνεῖται καὶ εἰς τὰς ἡμετέρας εὐθυμίας καὶ ἀφ' ἡμῶν, πλὴν καταχρηστικῶς· ἀντὶ τοῦ « εὖ οἶ, εὐὰν » τὸ «ἐβίβα ». Τὸ ἔθος τούτου τοῦ χοροῦ ὅπερ ἐγίνετο μὲ ἄτακτα σχήματα καὶ μὲ σχετληαστικὰ κινήματα, γίνεται εἰσέτι, καὶ διατηρεῖται ἀπὸ τοὺς Τραπεζαντίους καὶ Κερασσουντίους τῆς Χαλδίας καὶ Λαζικίας τὸν ὁποῖον χορὸν καλοῦσι «Τρομαχτόν».

ΙΟΥΛΟΙ. Ὕμνοι τινες τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων τῶν ὁποίων μὲ μελικὰ ποιήματα συστηματικῶς γραφόμενα, εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος, καὶ τῆς Περσεφόνης, ἐψάλλοντο εἰς τὰς ἑορτὰς, μυστήρια, καὶ θυσίας των ὠνομάζοντο δὲ οὕτως, ἀπὸ τὸ Οὖλος, ἤτοι χειρόβολα ἀστάχων, ἢ δεμάτια ἐν γένει τῶν γεννημάτων, ὃ ὑπάγεται ἐπιθετικῶς εἰς τὴν Ἰουλὼ Δήμητραν, ἥτις ἐστὶν ἔφορος τῶν γεννημάτων· ὅθεν καὶ Ἴουλος Ὕμνος, ὃς ἐψάλλετο εἰς τιμὴν αὐτῆς.

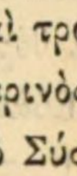
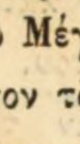
ΙΠΠΟΝ καὶ ἀναβάτην. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Α'. ᾠδῆς λ Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ λ Α'. ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Α'. ᾠδῆς λ Α'. ἤχου. Γένους διατονικοῦ. λ ϊ χε/ ϱ

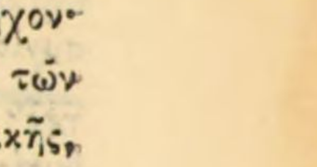
(Ἴδε Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν).

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ. Ὁ βοηθος τῆς μουσικῆς προσῳδίας. 2) Ὁ συνδυάζων τὴν ὁμόφωνον Συμφωνίαν ἐπὶ τοῦ ἀμέτρου φθόγγου τοῦ οὐδετέρου Ἴσου, ὃ κρατεῖται κατὰ τονήν· κτλ. 3) Ὁ προσῳδὸς Δομέστικος, καὶ ὁ Ἰσοκράτης Κανονάρχης.

ΙΣΟΝ. Σημεῖόν τι μουσικὸν, οὐδέτερον καὶ ἄμετρον, ὃ συναριθμεῖται μετὰ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος, οὗ τὸ σημεῖον « Ἴσον » ὅπερ πρῶτον ἐμπεριέχεται εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς. 2) Ἴσον « Ἀρχὴ, μέση, καὶ τέλος παντὸς συστήματος, καὶ ἁπάσης τῆς μουσικῆς τέχνης, ὃ λέγεται ἄφωνον· οὐχ ὅτι φωνὴν οὐκ ἔχει, φωνεῖται μὲν, οὗ μετρεῖται δέ »· (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός). 3) Ἴσον , ὅπερ φέρει τὸν ἀρκτικὸν φθόγγον τῆς προσῳδίας, ὅστις ἐπέχει τὴν χορδὴν τοῦ Προσλαμβανομένου τοῦ κοινοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, καὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου Τροχοῦ τοῦ πενταχόρδου Συστήματος. 4) Ἴσον, οὗ τὸ σημεῖον ἀνεύρηκε καὶ προσέθηκε σὺν τοῖς ἄλλοις σημείοις εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑλληνικὴν Μουσικὴν ὁ Φιλάδελφος Πτολεμαῖος, Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐξεφώνησεν αὐτὸ « Ἴσον » (ἰδὲ περὶ τούτου τὴν Ἀφήγησιν περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς Μουσικῆς, Χρύσανθος Προύσης. Θεωρητικὸν Μέγα, μέρος β'. ἐδαφ. 10.— Ἰδὲ καὶ περὶ Μουσικῆς, εἰς τὴν Ἀποθήκην τῶν ὠφελίμων γνώσεων, ἔτος 1848· φυλλάδιον Φεβρουαρίου μηνός· ἐκεῖθεν παραμέμπεται εἰς συνέχειαν.— Ἰδὲ περὶ Μουσικῆς καὶ τὴν Ἀρχαιολογίαν, Κυριακοῦ Μελιῤῥύτου τοῦ Θεσσαλονικέως). Ὠνομάσθη Ἴσον, ὡς ἀπὸ τὸ

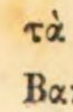
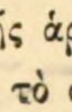
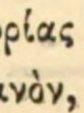
Εὐθὺς, ἀπ' εὐθείας Ἴσον, ἡ εὐθὺς προσῳδιακὴ φωνὴ τοῦ Προσλαμβανομένου, τῶν Ὑπατῶν, καὶ τοῦ Προσλαμβανομένου τῶν Μέσων, ἥτις ἐστὶν ἡ βάσις τῆς κάτω διὰ πασῶν, ἢ ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ τριφωνία τοῦ Ὑπομιξολυδίου ἢ Πλαγίου Δ'. ἢ μαρτυρία , καὶ ἡ μαρτυρία , ἥτις ἐστὶν ἡ βάσις τοῦ Ὑπομιξολυδίου, ἤτοι τοῦ πλαγίου Δ'. ἤχου, ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ μείζονος τόνου, ὃν οἱ Τουρκοάραβες μουσικοὶ καλοῦσιν, «Ῥὰστ», τὸ δὲ Ῥὰστ, λέξις ἐστὶ Περσικὴ κυρίως, ἥτις ἑρμινεύεται, Ἴσον, Εὐθύς· πολὺ πιθανὸν τοῦσο νὰ γίνεται ἀπὸ τὸ Ἀραβικὸν « Ῥᾶς » ὃ ἑρμηνεύεται « Κεφαλὴ ἢ βάσις »· ἢ ἀπὸ τὸ Ἀραβικὸν «Ῥὰχ » ὃ ἑρμηνεύεται ἴσον βάδισμα, ἢ δρόμος ἴσος, εὐθύς· ὡς ἔχει ἡ Ἀραβικὴ συνήθεια εἰς τὴν συνάντησιν δύο γνωστῶν, μετὰ τὸν χαιρετισμὸν ἐρωτώντων « ῥὰχ φέν ; » ἴσια ποῦ ; ποῦ διευθύνεσαι ; . . . . . Ῥὰστ ὀνομάζουσιν οἱ Τουρκοάραβες μουσικοὶ τὸν Ὑπομιξολύδιον τρόπον, ἤτοι τὸν πλάγιον τοῦ Δ'. ἦχον· ὁ δὲ πλάγιος τοῦ Δ'. ἐπέχει τὸν φθόγγον τῆς χορδῆς τοῦ Προσλαμβανομένου, ἥτις εἶναι ἡ βάσις τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων, καὶ πρώτη χορδὴ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἧς ἡ μαρτυρία Α'. 5) Ἴσον Μέγα, ἢ Μέγα Ἴσον, τὸ προκαταρκτικὸν (ἡ προπαίδεια) στιχηρὸν ἐκτεταμένον μάθημα, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται τονισμέναι αἱ δυνάμεις καὶ ἐνέργειαι τῶν σημαδίων τῆς μουσικῆς, τῶν ἐμφώνων χαρακτήρων τῆς ποσότητος, τῶν ἀφώνων Ἱερογλυφικῶν σημαδίων τῶν μεγάλων ὑποστάσεων, μὲ τὴν χρονικὴν καὶ τροπικὴν ποιότητα αὐτῶν. Τοῦτο τὸ Μέγα Ἴσον τῆς Παππαδικῆς φέρει ἐπὶ κεφαλῆς τὸ «Μέγας ἑσπερινὸς τοῦ Μεγάλου Ἴσου, ἢ Μέγα Ἴσον τῷ Μεγάλῳ Ἑσπερινῷ». « Ἡ ἀρχὴ, ἡ μέση, καὶ τὸ τέλος, καὶ τὸ Σύσυημα ὅλων τῶν σημαδίων τῆς Μουσικῆς τέχνης τὸ Ἴσον ἐστι· ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ μελῳδίαι αἱ διὰ τῶν σημαδίων αὐτῶν ἐμφαινόμεναι, ὅπου ἂν ποιήσωσι κατάληξιν, τὸ πρῶτον αὐτὸ Ἴσον ὡς ἀρχὴν τοῦ Συστήματος αὐτῶν θεωροῦσι· πρὸς ὃ ἡ διὰ δύο, ἢ διὰ τριῶν, καὶ αἱ λοιπαί· ἄλλως δὲ μελῳδία ἢ φωνὴ μελῳδίας οὐ κατορθοῦται· διὸ φωνεῖται μὲν τὸ Ἴσον καὶ χειρονομεῖται ὡς μέτρον χρόνου, οὐ μετρεῖται δὲ, διότι δὲν δύναται νὰ σημάνῃ μόνον ἢ ὀξύτητα ἢ βαρύτητα, ἀλλὰ φυλάττει τὴν ἰσότητα ἢ ὁμοφωνίαν ». Βασίλειος ἰατροφιλόσος (ἴδε Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς. § 141).

ΙΣΟΦΩΝΟΝ. Τὸ κατὰ τὸ Ἴσον ὅμοιον φωνῆς οἱουδήποτε προηγουμένου χαρακτῆρος. (Ἰδὲ ὁμοφωνία).

ΙΩΝΙΚΟΣ. Ῥυθμικὸς ποῦς, ὅστις δεικνύει τὴν ἐξάσημον χρονικὴν καταμέτρησιν, ἐκ δύο μακρῶν καὶ ἐκ δύο βραχέων, καὶ τ' ἀνάπαλιν. 2) Ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος – – ∪ ∪· καὶ μουσικῶς, · 3) Ἰωνικὸς ἀπὸ ἐλάσσονος· ∪ ∪ – –· καὶ μουσικῶς, .

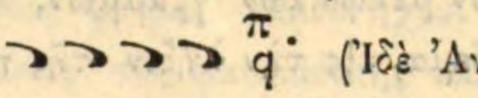
ΙΩΝΙΟΣ. ἢ ΙΑΣΤΙΟΣ. Ὁ ἑνδέκατος ἦχος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· ὑπῆρχε κύριος ἦχος, χαρίεις τὸ μέλος, χρώμενος τῇ διαπασῶν· τὸ Ἴδιον τῆς ἁρμονίας τοῦ ἤχου τούτου ἦτο ὅτι ἦν ἁρμόδιος πάντοτε εἰς τὰ γλαφυρὰ ἔπη· « τῆς ἁρμορίας ἑκάστης διαφυλάττειν τὸ ἰδιον, τῆς Φρυγίου τὸ ἔνθεον, τῆς Λυδίου τὸ Βακχικὸν τῆς Δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς Ἰωνικῆς τὸ γλαφυρόν ». (Ἀριστείδης Κουϊντιλιανός).

Κ.

Κ, κ. Κάπα. Τὸ δέκατον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Τὸ ἀριθμητικῶς σημαῖνον τὸ εἴκοσι· ὡς μάθημα Κ'. Κεφάλαιον Κ'. στίχος Κ'. κτλ. 3) Τὸ ἐκ τῶν συμφώνων, ὡς ἄφωνον ἐκλεχθὲν διὰ τὸν φθόγγον Κε τῆς μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου. 4) Τὸ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ φωνήεντος ε, καὶ ἀποτελοῦν τὸν μονοσύλλαβον τῆς παραλλαγῆς φθόγγον Κε, τῆς νέας μεθόδου. 5) Τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν τοῦ διατονικοῦ , , τοῦ χρωματικοῦ, , , , , καὶ κατὰ τὸν τροχὸν , καὶ κατὰ τὴν τριφωνίαν .

ΚΑΘΙΣΜΑ καὶ ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ. Ἐνικῶς μὲν, τὸ κατὰ Σάββατον ἑσπέρας στιχολογούμενον Α'. Κάθισμα

« Μακάριος ἀνήρ ». 2) Τὸ κατὰ πᾶσαν προηγιασμένην στιχολογούμενον ΙΗ΄. Κάθισμα « Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσταί με ἐκέκραξα ». 3) Τὸ κατὰ Σάββατον εἰς τὸ μεσονυκτικὸν στιχολογούμενον Θ΄. Καθισμα. «Σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ Θεὸς, ἐν Σιών ». 4) Τὸ καθ' ἡμέραν εἰς τὸ μεσονυκτικὸν, ἢ καὶ ἄλλοτε ὅτε δεῖ, στιχολογούμενον ΙΖ΄. Κάθισμα ἤτοι ὁ Ἄμωμος. « Μακάριοι ἄμωμοι ἐν ὁδῷ οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου ». 5) Τὸ μετὰ τὴν Γ΄. ᾠδὴν ψαλλόμενον Κάθισμα τὸ Τριαδικὸν τῆς Δεσποτικῆς καὶ Θεομητορικῆς ἑορτῆς, τοῦ τυχόντος Ἁγίου καὶ τὸ Θεοτόκιον. 6) Καθίσματα δὲ κατὰ πληθυντικὸν λόγον, τὰ μετὰ τὴν Α΄. στιχολογίαν τοῦ Β΄. Καθίσματος τοῦ Ψαλτηρίου ψαλλόμενα Ἀναστάσιμα Καθίσματα ἑκάστου ἤχου. 7) Τὰ μετὰ τὴν Β΄. στιχολογίαν τοῦ Γ΄. Καθίσματος τοῦ Ψαλτηρίου ψαλλόμενα Ἀναστάσιμα Καθίσματα ἑκάστου ἤχου. 8) Καθίσματα τῆς Παρακλητικῆς τὰ καθ' ἡμέραν καὶ τοῦ Σαββάτου, ἢ τὰ Νεκρώσιμα κτλ. Ὀνομάζονται δὲ Καθίσματα, διότι εἰς τὴν ὥραν τῆς τοῦ Ψαλτηρίου Καθίσματος στιχολογίας. Κάθηνται οἱ Ἀδελφοὶ, καὶ ἀναπαύονται ὀλίγον. « Στιχολογοῦνται εἰς τὸν ὄρθρον Καθίσματα Β΄. εἰς δὲ τὸν ἑσπερινὸν τὸ ἕτερον, διὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν τῶν ἀδελφῶν». (Τυπικὴ ἑρμηνεία τὸ πῶς δεῖ στιχολογεῖν τὸ Ψαλτήριον. ἐν ὅλῳ ἐνιαυτῷ).

ΚΑΘΟΔΟΣ· Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησις τῶν φθόγγων τῆς διατονικῆς Κλίμακος, ἢ καὶ ἄλλων Συστημάτων κατὰ τὸ διαπασῶν ἐπὶ τῆς Παραλλαγῆς τῶν ἀρχαίων, ἣ λέγεται καὶ ἄνεσις, καὶ βαρύτης Πά, Νη, Ζω, Κε, Δι, Γα, Βου, Πα. 2) Σχῆμά τι μελῳδικῆς γραμμῆς ἐκ τῶν μερικῶν κανόνων τῆς μελοποιΐας, ἐκ τῶν τῆς Ἀγωγῆς ἤδη, ὃ λέγεται « Ἀνακάμπτουσα ». ἧς ἡ μελῳδικὴ σύνθεσις (Ἰδὲ Ἀνακάμπτουσα).

ΚΑΙ ΝΥΝ, καὶ ἀεῖ. Τὸ πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου προψαλλόμενον κείμενον, πρὸ τῶν Θεοτοκίων τροπαρίων, « Καὶ νῦν καὶ ἀεῖ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν ». 2) Καὶ νῦν τοῦ Δογματικοῦ ἑκάστου ἤχου. 3) Δόξα Καὶ νῦν, τῶν Ἑσπερίνων, τῶν Ἀποστίχων, τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν. 4) Καὶ νῦν, τῶν Πολυελέων Μαθημάτων. 5) Καὶ νῦν ἡ σφραγὶς τέλος πάντων ἁπάντων τῶν στιχολογουμένων Μαθημάτων, ἁπάσης τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας.

ΚΑΛΙΦΩΝΟΣ Σειρήν. Μουσικόν τι βιβλίον, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται διάφορα τραγῴδια μεταγενέστερα Ρωμαϊκά τε καὶ Τουρκικά· ὃ ἐπιγράφεται «Χαδζὴ Παναγιώτου Προυσαέως». Τύποις, ἐν Κων]πόλει 1862.

ΚΑΛΟΦΩΝΙΚΟΝ. Ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μελεφσμάτων εἰδιέτερον μέλος ὃ λέγεται « Στιχηρὸν Καλοφωνικόν ». 2) Βιβλίον τι μουσικὸν, ὃ ἐπιγράφεται « Εἱρμολόγιον Καλοφωνικὸν εἰς ὃ ἐμπεριέχονται οἱ πρὸς εὐθυμίαν Εἱρμοὶ Καλοφωνικοὶ, ὧν ἡ μελῳδικὴ σύνθεσις ἐστὶν ἐκ μικτοῦ, μᾶλλον ἐξ ἀναμίκτου εἴδους, ὧν τὸ Σύστημα συνακολουθεῖ καὶ τὸ εἶδος τοῦ Κρατηματαρίου.

ΚΑΝΩΝ ἢ ΚΑΝΟΝΑ. Οἱ στίχοι τῶν ἐννέα Ὠδῶν, ψαλλόμενοι εἰς περιόδους τέσσαρας· ἀπὸ μὲν Α΄. ᾠδῆς, ἕως Γ΄. ἀπὸ δὲ Δ΄. ᾠδῆς, ἕως Ϛ΄. ἀπὸ Ζ΄. δὲ ἕως Η΄. καὶ ἡ Θ΄. μετὰ στιχολογίας (Ἰδὲ Κανών).

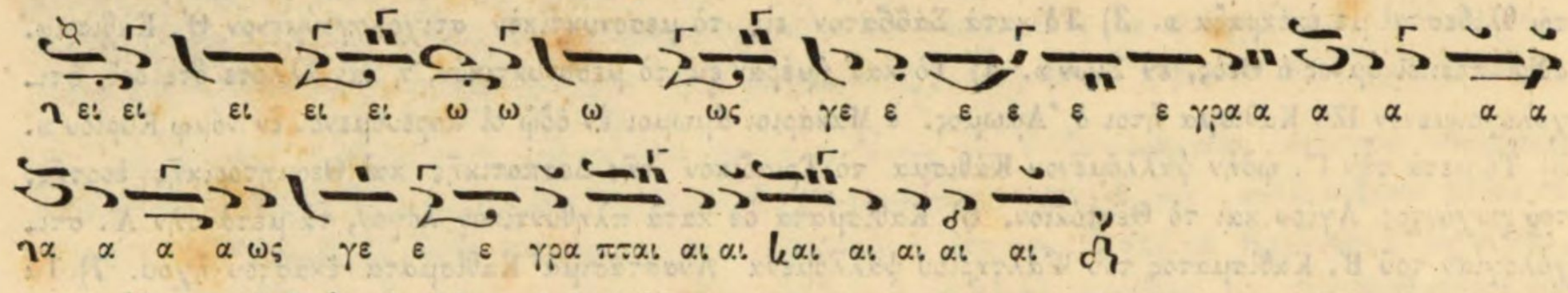
ΚΑΝΟΝΙΟΝ. Μουσικόν τι ὄργανον πολύχορδον ἐκ νεύρων· ἔχον σχῆμα πρὸς τὸ τρίγονον· ὅσον ἡ σύστασίς του ἄστατος, τόσον ἡ μελῳδία του παθητικωτάτη, ὑπερβαίνουσα παντὸς ἐντατοῦ ὀργάνου τὴν μελῳδίαν· περαίνεται δὲ διὰ δύο πλήκτρων ἐπὶ τῶν γονάτων, διὸ καὶ φέρει τὸ ὄνομα ἀπὸ τοὺς Παλαιοὺς, «Ἐπιγόνιον ».

ΚΑΝΩΝ. Ἡ κατὰ ἀλφάβητον, ἢ ἄλλως πως κατὰ στοιχεῖον λέξεως ἢ ὀνόματος τινὸς τῆς Ἀκροστιχεῖδος σύνταξις ἐπὶ τῶν ἐννέα ᾠδῶν, κατὰ τὴν ἔνοιαν ἑκάστης ὑποθέσεως, καὶ ἑκάστης περιστάσεως, κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐθημοταξίαν· ὅθεν Κανὼν, ὁ Ἀναστάσιμος· Κανὼν, ὁ Νεκρώσιμος· Κανὼν, ὁ Τριαδικός· Κανὼν, ὁ Σταυροαναστάσιμος· Κανὼν, ἑκάστης Δεσποτικῆς καὶ Θεομητορικῆς ἑρτῆς· Κανὼν, ὁ Μέγας καὶ Μικρὸς ὁ τῆς Παρακλήσεως· Κανὼν, Ἱλαστήριος ὁ Μέγας· Κανὼν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Κρίτης. (Ἰδὲ περὶ τούτου τὴν ὑποσημείωσιν 4 Ἰουλίου Ὡρολόγιον Μέγα). Κανὼν, ἱλαστήριος τοῦ Σισμοῦ· Κανὼν, ὁ Ἱλαστήριος τοῦ Ἁγιασμοῦ· Κανὼν, ὁ τῆς ἑορτῆς ἑκάστου Ἁγίου, κτλ. (Ἰδὲ Ἀκροστιχής).

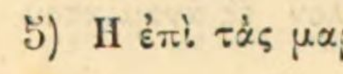
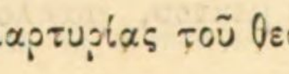
ΚΑΤΑΒΑΣΙΑ. Ὁ ἀρκτικὸς στίχος τῶν Κανόνων ἑκάστης ᾠδῆς. 2) Ὁ Εἱρμὸς τῶν Κανόνων τῆς Α΄. ᾠδῆς, τῆς Γ΄, τῆς Δ΄, τῆς Ε΄, τῆς Ϛ΄, τῆς Ζ΄, τῆς Η΄, καὶ τῆς Θ΄. ᾠδῆς. Διατὶ ὁ Εἱρμὸς ὠνομάσθη καὶ Καταβασία. (Ἰδὲ περὶ τούτου Ἑρμηνείαν εἰς τὸ τέλος τοῦ Τυπικοῦ Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου), ὅθεν Καταβασίαι.

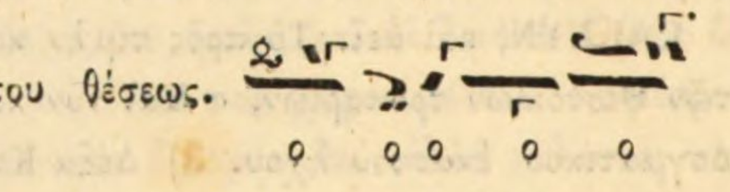
ΚΑΤΑΒΑΣΜΑ. Ἐπίθετον μελῳδικῆς τινος γραμμῆς. Ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγά-

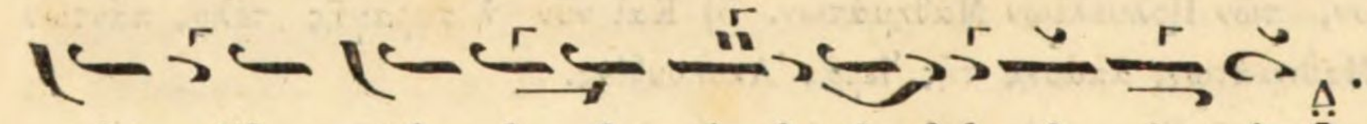
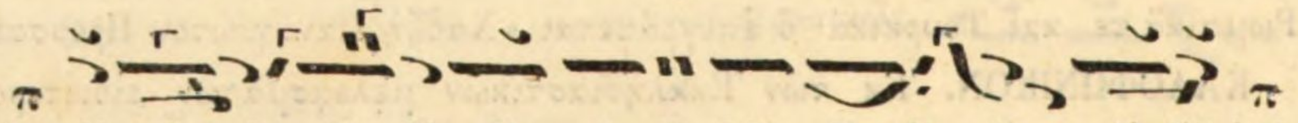
λου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· φέρει δὲ ἡ μελῳδική του γραμμὴ τοιαύτην ἐντελεῖ θέσιν ὁριστικῆς καταλήξεως.

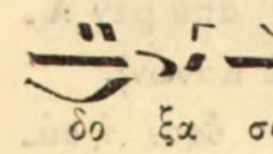
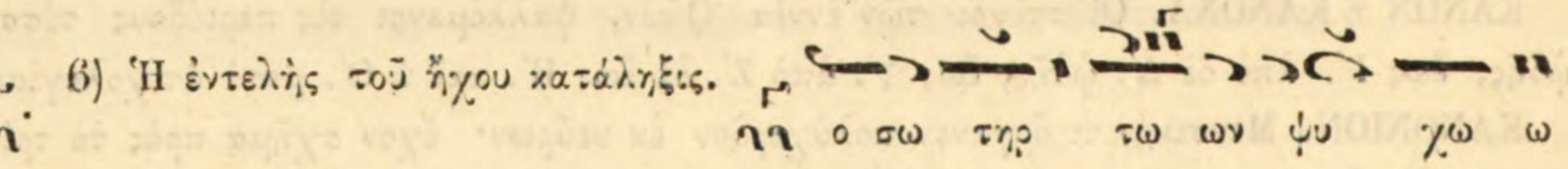
Κατάβασμα, Καὶ εἰς τὸ, Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις, Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, ἡ περίοδος « Τῇ ἀφάτῳ σου κενώσι ».

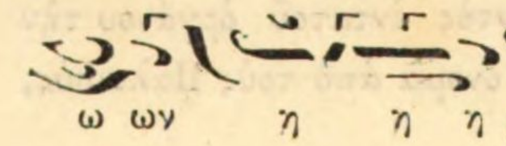
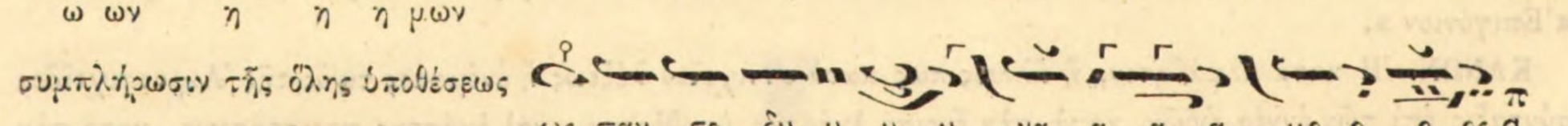
ΚΑΤΑΒΑΣΙΣ. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς φωνασκίας τοῦ ἀρχαρίου μαθητοῦ ἐπὶ τῆς διατονικῆς Κλίμακος. 2) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησις τῶν συνεχεῖ φθόγγων τῆς Παραλλαγῆς. 3) Σειρὰ φθόγγων ψαλλομένων ἀπὸ τοῦ ὀξέως πρὸς τὸ βαρὺ, διὰ τῶν ἑξῆς συλλαβῶν Πά, Νη, Ζω, Κε, Δι, Γα, Βου, Πα· κατὰ τὴν προπεδευτικὴν τῶν ἀρχαρίων τάξιν ἐπὶ τῆς διατονικῆς Κλίμακος. 4) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ προχώρησις μελῳδικῆς τινος γραμμῆς δι' ὀλίγων ἢ πολλῶν κατιόντων χαρακτήρων, κατὰ τὸν μερικὸν κανόνα τῆς μελοποιΐας «Ἀνακάμπτουσα». ἢ

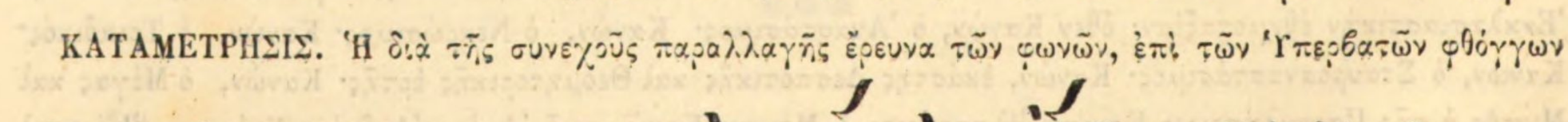
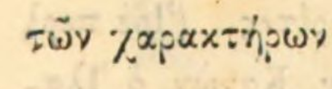
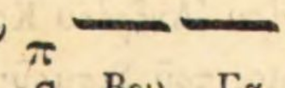
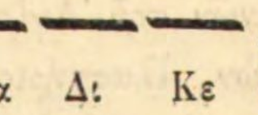
ΚΑΤΑΛΗΞΙΣ. Ἡ περὶ τὸν ἦχον κατὰ κόμμα ἢ τελείαν τῆς περικοπῆς τῆς περιόδου γινομένη κατάληξις, τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν, τῶν ὁριστικῶν καὶ ἀορίστων μελῳδικῶν γραμμῶν, ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν τῶν θεσπιζόντων φθόγγων. 2) Κατάληξις τελεικὴ, κατ' Ἀπόδομα, εἰς τὴν λῆξιν τῆς περικοπῆς, καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδου. 3) Κατάληξις ἀτελὴς κατὰ κόμμα, ἀορίστου θέσεως.

 . 4) Κατάληξις ἐντελὴς κατὰ τελείαν, περιόδου ὁριστικῆς θέσεως.

5) Ἡ ἐπὶ τὰς μαρτυρίας τοῦ θεσπίζοντος φθόγγου Κατάληξις.

 6) Ἡ ἐντελὴς τοῦ ἤχου κατάληξις.

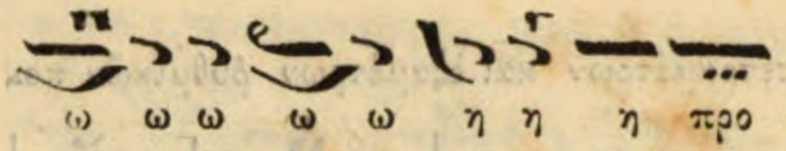
 . 7) Κατάληξις τελικὴ τῆς τελευταίας περιόδου, κατ' Ἀπόδομα, εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ὅλης ὑποθέσεως

ΚΑΤΑΜΕΤΡΗΣΙΣ. Ἡ διὰ τῆς συνεχοῦς παραλλαγῆς ἔρευνα τῶν φωνῶν, ἐπὶ τῶν Ὑπερβατῶν φθόγγων τῶν χαρακτήρων 2) Ἡ διὰ τῶν μαρτυριῶν καταμέτρησις τῶν φθόγγων τοῦ Τροχαϊκοῦ Συστήματος ἐπὶ τὸ ὀξὺ διὰ τὴν ὀρθὴν πτῶσιν τῶν Πλαγίων ἤχων πρὸς τοὺς ἑαυτῶν κυρίους ἤχους. 3) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησις τῶν μαρτυριῶν τοῦ Τροχοῦ, διὰ τὴν πλαγίαν πτῶσιν τῶν Κυρίων ἤχων, καὶ τῆς Παραγωγῆς τῶν Πλαγίων αὐτῶν ἤχων· οἷον, τοῦ πρώτου τοῦ δευτέρου ἤχου· τοῦ τρίτου ἤχου

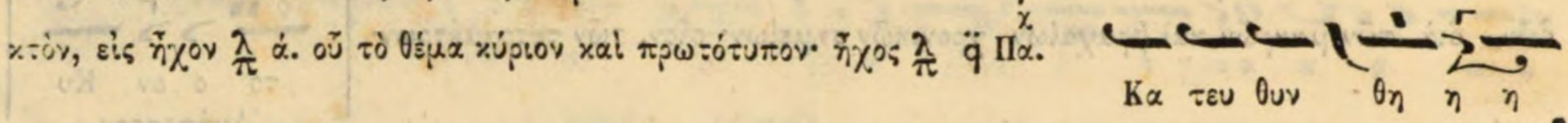
τοῦ τετάρτου ἤχου . 4) Καταμέτρησις τῶν τετραμέτρων καὶ ἑξαμέτρων ῥυθμικῶν ποδῶν, διὰ τῶν μακρῶν καὶ βραχαίων χρονικῶν σημείων· οἷον, τῶν τετραμέτρων·

το	ο	ον	Κυ		
Ἀνάπεστος					

| | | | | |

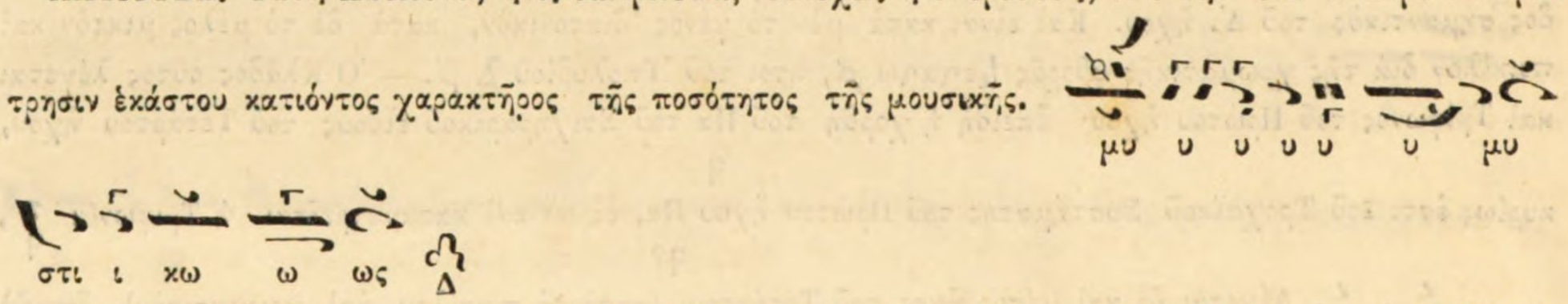
κτλ. 3) Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου· αὐτόμελον μι-

Ἀμφότερα ταῦτα, οὕτως ἔχουσι τὸ ἀρχαῖον μέλος, κατὰ τὸ ἀνέκαθεν ὕφος τῆς Μεγάλ. Ἐκκλησίας· (Ἰδὲ Ἀνθολογίαν πρωτότυπον μουσικῆς, μέχρι τρίτης ἐκδόσεως· καὶ πλέον οὔ.

ΚΑΤΙΟΝ. Ἕκαστος χαρακτὴρ ποσότητος ὁ ὁποῖος καταμετρεῖται ἐπὶ τὸ βαρὺ, συνεχῶς, ἢ ὑπερβατῶς· ὡς ὁ Κατιὸν χαρακτὴρ τῆς ἀποστρόφου, τῆς ὑπορρόης, τοῦ ἐλαφροῦ, καὶ τῆς χαμηλῆς. 2) Φθόγγος μουσικὸς, ὅστις καταμετρεῖται ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀπὸ ἕκαστον κατιόντα χαρακτῆρα.

ΚΑΤΙΟΥΣΑ. Φωνὴ Κατιοῦσα, ἥτις διακρίνεται, συνεχῶς ἢ ὑπερβατῶς, ἀπὸ τὴν ἐπὶ τὸ Βαρὺ καταμέ-

τρησιν ἑκάστου κατιόντος χαρακτῆρος τῆς ποσότητος τῆς μουσικῆς.

ΚΕ. Μονοσύλλαβός τις φθόγγος τῆς Παραλλαγῆς τῆς νέας μεθόδου. 2) Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐξηγήσεως τοῦ πολυσυλλάβου φθόγγου Ἀαἰες, τοῦ παλαιοῦ Συστήματος· ὅπερ ἔχει ἴσον τὸν τόνον Κε, κατὰ τὸ Στιχηράριον.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ. Ἡ σύνθεσις ἢ ὁ Ἑλληνικὸς τονισμὸς τοῦ στίχου ἢ τροπαρίου τοῦ μουσικοῦ μαθήματος, ἐφ' ᾧ ψάλλεται τὸ μέλος διὰ τοῦ μουσικοῦ τονισμοῦ, τονισμένων οὐσῶν τῶν συλλαβῶν ἢ λέξεων αὐτοῦ μετὰ τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος. 2) Τὰ γράμματα τοῦ Μεγάλου ἄσματος τῆς Παπαδικῆς. 3) Αἱ λέξεις τῆς ῥαψῳδίας τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς. 4) Ἡ σύνθεσις τῶν κυρίων καὶ ἐπιθέτων ὀνομάτων τῶν μελῳδικῶν γραμμῶν τῶν ἐντελῶν καὶ ἀτελῶν καταλήξεων, τῶν ὁριστικῶν καὶ ἀορίστων θέσεων τῆς Παρακλητικῆς τῶν Μεγάλων καὶ Μικρῶν Ἱερογλυφικῶν τῆς μουσικῆς συμαδοφώνων· ὅθεν «τὸ Κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς ». (Ἰδὲ Θεωρητικὸν Μέγα μέρος Β'. 65 ἐδάφιον. 5) Τὰ γράμματα τῶν Ὕμνων, τῶν Ὠδῶν, τῶν Ἀσμάτων, κτλ. π: χ: ὁ Κοινωνικὸς Ὕμνος τῆς Προηγιασμένης, οὗ τὸ κείμενον « Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος ». Τὸ Βασιλικὸν ἆσμα, οὗ τὸ Κείμενον « Ἅγιος ὁ Θεὸς, Ἅγιος ἰσχυρὸς, Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς »· Ὠδὴ πρώτη, Μωσέως ἐν τῇ ἐξόδῳ. Κεφ. ΙΣ'. Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασθαι ». Ὁ Ἐπιτάφιος θρῆνος, οὗ τὸ Κείμενον· « Σὲ τὸν ἀναβαλόμενον τὸ φῶς ὥσπερ ἱμάτιον καθελὼν Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ξύλου σὺν Νικοδήμῳ θεωρήσας νεκρὸν, γυμνὸν ἄταφον, εὐσυμπάθητον, θρῆνον ἀναλαβὼν ὀδυρόμενος ἔλεγε. Οἴμοι Γλυκύτατε Ἰησοῦ »! κτλ. (Ἰδὲ εἰς τὰ Ἀπόστιχα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς).

ΚΕΚΡΑΓΑΡΙΟΝ. Στίχος προφητικὸς προψαλλόμενος Στιχηραρικῶς, καὶ Εἱρμολογικῶς εἰς τὴν στιχολογίαν τῆς ἑσπερινῆς Ἀκολουθίας εἰς ὅλους τοὺς ἤχους, καὶ εἰς ὅλα τὰ γένη. 2) Ὁ Α'. καὶ ὁ Β'. στίχος τῆς ἑσπερινῆς στιχολογίας « Κύριε ἐκέκραξα πρὸς σὲ », κτλ. «Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου », κτλ. ψαλμ. 140· ὅθεν « Κεκραγάρια τὰ μέγιστα, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ »· ἅτινα ἐξηγήθησαν, εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν, παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, εἰς δὲ τὴν Νέαν μέθοδον, παρὰ τῶν Διδασκάλων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, ὧν τὸ μέλος, καὶ ἡ σύνθεσίς ἐστι Στιχηράριον

εἶδος, Παλαιὸν ἢ Ἀργόν. 3) Κεκραγάρια τὰ συντετμημένα, ἃ ἐπιγράφονται « Ἰακώβου Πρωτοψάλτου »· ὧν τὸ εἶδος ἐστὶ Στιχηράριον Ἀργὸν ἢ Παλαιόν· ἅτινα ἐξηγήθησαν ἐκ τοῦ Παλαιοῦ εἰς τὴν Νέαν μέθοδον, παρὰ τῶν αὐτῶν Διδασκάλων. 4) Κεκραγάρια τὰ σύντομα, τὰ συνεπτυγμένα καὶ πρωτότυπα, ἃ ἐπιγράφονται « Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, » ὧν τὸ εἶδος ἐστὶ Στιχηράριον Σύντομον ἢ Νέον, ἅτινα ἐξηγήθησαν σὺν τοῖς ἄλλοις παρὰ τῶν αὐτῶν Διδασκάλων. 5) Κεκραγάρια σύντομα τὰ ἀναλελημένα, ἃ ἐπιγράφονται « Πέτρου Πρωτοψάλτου τοῦ Βυζαντίου », ὧν τὸ εἶδος ἐστὶ Στιχηράριον Σύντομον ἢ Νέον, ἅτινα ἐξηγήθησαν παρὰ τῶν αὐτῶν Διδασκάλων εἰς τὴν Νέαν Μέθοδον.

ΚΕΝΤΗΜΑ. Μουσικόν τι σημεῖον ἐκ τῶν ἀνιόντων χαρακτήρων τῆς ποσότητος, οὗ τὸ σημεῖον Κέντημα ▾. 2) Ἐπιτακτικὸς χαρακτὴρ τῶν ἐκ τῶν ἀνιόντων Πνευματικῶν σημείων τῆς μουσικῆς ἄφωνον Κέντημα ▾. 3) Ὁ ἐν τῇ ὑποτάξει σημαντικοῦ χαρακτῆρος ὑπερβατῶς καταμετρούμενος ἐπὶ τὸ ὀξὺ χαρακτὴρ τῆς ποσότητος, ὅστις φανερόνει τὸν δεύτερον ὑπερβατῶς φθόγγον ἐκ δύο ▾, ▾, ἢ καὶ ἐκ τριῶν μετὰ ὑποτεταγμένων, ▾, ▾· καὶ πλέον οὔ. 4) Τὸ συγκρινόμενον μετὰ τῆς ὑψηλῆς ▾ εἰς νάβασιν ὑπερβατῶν (ἢ καὶ συνεχῶν μετὰ τοῦ ὀλίγου ▬) φθόγγων· « ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι εὑρεταὶ τῶν χαρακτήρων, αὐτοὺς τοὺς τρεῖς χαρακτήρας μετεχειρίζοντο εἰς ἀνάβασιν ». (Χρύσανθος Προύσης) καθὼς καὶ οἱ τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος μουσικοὶ μετεχειρίζοντο τὴν ὑψηλὴν ▾, καὶ τὸ κέντημα ▾, εἰς τὸ ἴδιον τῆς μετροφωνίας, ποτὲ μὲν συνεχῶς, ποτὲ δὲ ὑπερβατῶς. Τὸ κέντημα ὡς τονικὸν πνεῦμα, ἄνευ ὑποτακτικοῦ σώματος ἄλλου ἐμφώνου καὶ ἐμμέτρου χαρακτῆρος τῆς ποσότητος τοῦ ὀλίγου ▬, καὶ τῆς πεταστῆς ▾, δὲν δύναται μήτε νὰ γραφῇ, μήτε νὰ κάμῃ ἐνέργειαν, εἴς τε τὴν καταμέτρησιν τῶν φθόγγων τῆς ποσότητός του, καὶ εἰς τὴν ρυθμικὴν αὐτοῦ χειρονομίαν· διότι ἐλέγετο πνεῦμα, καὶ συνεχειρονομεῖτο μὲ τὸ σῶμα, ἤτοι μετὸ ὀλίγον ▾, ▬, ▾, καὶ μὲ τὴν πεταστὴν ▾. « Τὸ κέντημα ἐτοιμολογεῖται ἀπὸ τῆς χειρονομίας· διότι ὁ χειρονομῶν τὸ κέντημα ἐσχημάτιζε τὸν δάκτυλον τὸν λιχανὸν ὡσεὶ κεντῶντα » (Χρύσανθος Προύσης· Θεωρητικὸν Μέγα § 213). Τὸ κέντημα γίνεται ἀπὸ τὸ πλάγιον καὶ ἀριστερὸν μικρὸν ἰῶτα ▾.

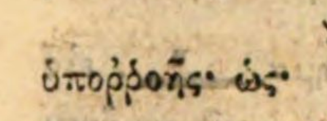
ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ, Μουσικόν τι σημεῖον ἐκ τῶν ἀνιόντων χαρακτήρων τῆς ποσότητος, ὅπερ σύγκειται ἐκ παραλλήλων δύο κεντημάτων καὶ ἀποτελεῖ σημεῖον ἕν, εἰς καταμέτρησιν ἀνιόντος χαρακτῆρος, φωνῆς μίας· οὗ τὸ σημεῖον κεντήματα ▾▾. 2) Τὸ δίχρονον σημεῖον, ἐκ τῶν ἀνιόντων χαρακτήρων τῆς ποσότητος, τὰ κεντήματα ▾▾ 2, ἅτινα ἐκλαμβάνονται, ποτὲ μὲν ὡς κεντήματα, ▾▾, ποτὲ δὲ ἐκτεινόμενα ὡς ὀλίγον ▬. 3) Τὰ ἐκ τῶν ἀνιόντων ἀμφίβολα, μεταβολικὰ καὶ ὑγρόληκτα κεντήματα ▾▾· μεταβολικὰ διότι τῶν κεντημάτων ▾▾, ἐν περιπτώσει, μὴ ὑπυδεχομένων συλλαβὴν σημαντικὴν λέξεως, μεταβάλλονται εἰς ὀλίγον ▬· ὡς καὶ ἐκ τῶν κατιόντων ἡ ὑπορροὴ ▾, ἐν ὑποδοχῇ συλλαβῆς συμφώνου μεταβάλλεται εἰς καθ' ὑποταγὴν ἀνάλυσιν, ▾. Τὰ κεντήματα ἅτινα θεωροῦνται σημεῖον ἕν, οὔτε πνεῦμα εἰσὶν, οὔτε σῶμα, διὰ τοῦτο, οὔτε ὑποτάσσονται ὡς σῶμα, οὔτε ὑποτάττουσιν ὡς πνεῦμα. Τὰ κεντήματα τῆς μουσικῆς, φαίνεται νὰ ἦναι προσθήκη μεταγενεστέρα· ἐπειδὴ δὲν συμπεριλαμβάνονται μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀνιόντων χαρακτήρων τῆς ποσότητος· Τὰ σημεῖα τῶν κεντημάτων ▾▾ (ὡς καὶ τὸ τῆς ὑπορροῆς ▾) θεωροῦνται εἰς τὴν μουσικὴν, ὡς τὰ δίχρονα φωνήεντα, α, ι, υ· διότι τὰ τῆς μουσικῆς δίχρονα σημεῖα, ἤτοι τὰ κεντήματα, ▾▾, καὶ ἡ ὑπορροὴ ▾, εἶναι πάντοτε κοινὰ, μεταβολικὰ, ὑγρὰ ἢ ὑγρόλικτα. « Τῶν δὲ φωνηέντων τρεῖς ἄγουσι διαφοράς. Δύο μὲν γὰρ αὐτῶν φύσει μακρὰ λέγουσι, τυγχάνον τὸ η, καὶ τὸ ω· ἰσάριθμα δὲ βραχέα, τὸ ε, καὶ τὸ ο· τρία δὲ κοινὰ, μήκους τε καὶ βραχύτητος, α, ι, υ· ἅπερ δίχρονα, καὶ ὑγρὰ, καὶ ἀμφίβολα, καὶ μεταβολικὰ καλοῦσιν· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν πέφυκεν ὅτε μὲν ἐκτείνεσθαι, ὅτε δὲ συστέλλεσται ». (Ἀριστείδης Κουϊντιλιανὸς, περὶ Μουσικῆς Βιβλ. Α'. σελ. 43)

ΚΗΡΥΚΕΣ Θεοφόροι, γεγονότες οἱ Μάγοι. Μάθημά τι τοῦ οἰκηματαρίου, ὅπερ ἐγράφη τὸ πρῶτον εἰς τὸ Παλαιὸν παρὰ τοῦ Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ· ἐξηγήθη καὶ τοῦτο εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου, εἰς δὲ τὴν Νέαν Μέθοδον, παρὰ τῶν Διδασκάλων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Σώζεται καὶ τοῦτο εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, καὶ διατηρεῖται σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ πρωτότυπον· (Ἰδὲ Ὦ πανύμνητε Μῆτερ).

ΚΙΘΑΡΑ. Ὄργανόν τι ἔγχορδον, περιορισμένων κατὰ τὰς χορδὰς τῶν τόνων, εἰς τὸ νὰ συνοδεύῃ μόνον τὰς συμφωνίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος καὶ τὰ Εὐρωπαϊκὰ τραγῴδια.

ΚΙΝΝΥΡΑ. Ὄργανον ἔγχορδον ὀρειχάλκινον, ὀκτάχορδον, κυρίως δὲ δεκάχορδον, ἐπέχον τὰ δευτερεῖα τῆς Πανδουρίδος (Ταμποὺρ) τοῦθ' ὅπερ καλεῖται Τουρκιστὶ « Σάζ » δι' οὗ περαίνονται καὶ οἱ δραστηριώτεροι κλάδοι ὅλων τῶν συστημάτων τῆς Μουσικῆς τῶν τριῶν γενῶν μελῳδικώτατα. Μεταχειρίζονται δὲ τὸ μουσικὸν ὄργανον τοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ Σοφισταὶ τῶν Ὀθωμανῶν (Ἀσήκιδες) εἰς τὸν τῆς στιχομανίας συναγωνισμὸν τῶν μὴ χειλεοπροφέρτων στίχων, οὓς καλοῦσι « λὲπ τεγμὲζ » καὶ εἰς τὴν διὰ στίχων λύσιν τῶν αἰνιγμάτων μετὰ μελῳδίας.

ΚΛΑΔΟΣ. Ὁ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, διακρινόμενος μουσικὸς Κλάδος· ὡς ὁ τρίφωνος ἑκάστου Κυρίου ἢ Πλαγίου ἤχου· ὡς ὁ πεντάφωνος, ὁ ἑπτάφωνος ἑκάστου ἤχου. Κλάδος, τὸ Ἀπολυτίκιον, τὸ Κάθισμα, ἡ Ὑπακοὴ, οἱ Ἀναβαθμοὶ, κτλ. Κλάδος, ἡ Δοξολογία, ὁ Πολυέλεος, κτλ.

ΚΛΑΣΜΑ. Μουσικόν τι σημεῖον ἐκ τῶν χαρακτήρων τῶν ἐγχρόνων ὑποστάσεων τῆς χρονικῆς ποιότητος, οὗ τὸ σημεῖον ⸢ · τοῦτο λέγεται κατὰ τοὺς Παλαιοὺς « Τζάκισμα », ἴσως πρὸς διαστολὴν τοῦ ξηροῦ κλάσματος· τίθεται δὲ ἐπὶ τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων χαρακτήρων, πλὴν τῶν κεντημάτων καὶ τῆς ὑπορροῆς· ὡς τὸ μουσ. Κλάσμα εἶναι ἐκ τῶν Προσῳδιακῶν τόνων ἡ τῆς Ἑλληνικῆς περισπωμένη ⸢ ~ · (Ἰδὲ Τόνος).

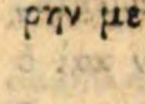
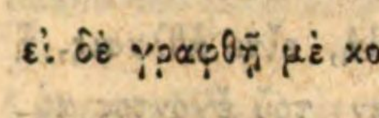
ΚΛΕΙΔΟΚΥΜΒΑΛΟΝ. Ὄργανον ἔγχορδον καὶ πολύχορδον, ἐκτεταμένον εἰς πολλὰ τετράχορδα, τὸ κοινῶς λεγόμενον « Κλαβεσὲν » ὅπερ περαίνεται κατὰ τὰς συμφωνίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος· τοῦτο τὸ ὄργανον δύναται κατά τι νὰ περάνῃ μερικὰ ὁμαλὰ τῶν Τουρκοαράβων ᾄσματα.

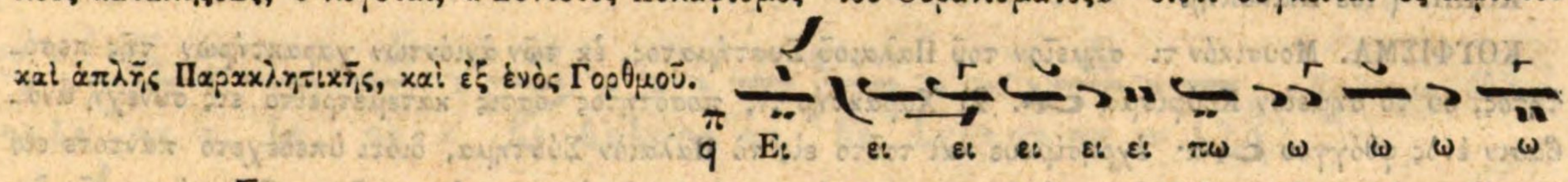
ΚΛΙΜΑΞ. Τὸ ἀπὸ τὰ γενικὰ καὶ μερικὰ προσόντα τοῦ Μουσικοῦ Συστήματος πεπληρωμένον, ἤτοι ἀπὸ τόνους, ὅρους, χορδὰς, φθόγγους, μαρτυρίας, κτλ. καθαρὸν καὶ τέλειον διάγραμμα τῆς Μουσικῆς. 2) Ἡ εἰς ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν καταμετρουμένη σειρὰ τῶν ψαλλομένων φθόγγων. 3) Τὸ Μουσικὸν σύστημα τοῦ ἀρχαιοτάτου Τροχοῦ, τῆς Συμφωνίας διὰ πέντε. 4) Τὸ Μουσικὸν σύστημα τῆς τελειοτάτης διὰ πασῶν τῆς Συμφωνίας δι' ὀκτώ. 5) Τὸ Μουσικὸν σύστημα τῆς διοξείας ἢ δὶς διὰ πασῶν τῆς Συμφωνία διὰ δεκαπέντε. 6) Τὸ Μουσικὸν σύστημα τῶν κοινῶν τετραχόρδων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς ἤτοι ἡ Κλίμαξ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν· ἡ Κλίμαξ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων· ἡ Κλίμαξ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Διεζευγμένων, (ἥτις ὑπάγεται καὶ εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων). Καὶ ἡ Κλίμαξ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων, ἥτις σχηματίζει τὴν πεντάχορδον Κλίμακα τοῦ Τροχοῦ.

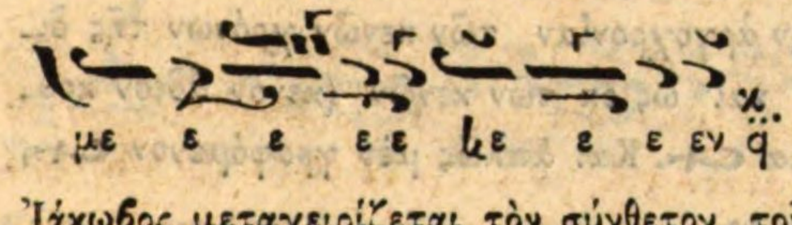
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ. Βραδύτατόν τι μάθημα τῆς Παππαδικῆς. 2) Ὕμνος Κοινωνικὸς ὃς ψάλλεται ἐν τῇ ἱερᾷ Λειτουργίᾳ, κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας Μεταλήψεως· ὅθεν τὸ καθ' ἡμέραν Κοινωνικὸν τῆς ἑβδομάδος. Κοινωνικὸν τῶν Κυριακῶν· Κοινωνικὸν τῶν διαφόρων Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν Ἑορτῶν. Κοινωνικὸν τῆς Προηγιασμένης, κτλ.

ΚΟΙΝΟΣ, κοινὴ, κοινόν. Ὁ φυσικὸς μείζων τόνος τοῦ Προσλαμβανομένου. 2) Ὁ συζεύγων καὶ διαζεύγων τὰ δύο κοινὰ Τετράχορδα τῆς διὰ πασῶν Κλίμακος μείζων τόνος. 3) Ἡ ἀμετακίνητος χορδὴ τοῦ Προσλαμβανομένου. 4) Ἡ χορδὴ τοῦ Συντονολυδίου ἢ διατονικοῦ βου⸢λ⸣τος, καὶ ἡ τοῦ Ὑποφρυγίου ἢ Ὑψηλοῦ Ζω, κατὰ τὸ διὰ πασῶν, ἀμετακίνητοι οὖσαι, φέρουσι καὶ σχέσιν στερεὰν Συμφωνίας. (Ἰδὲ Ἀμε⸢λ⸣τακίνητος). 5) Κοινὸν, τὸ Τετράχορδων τῶν Ὑπατῶν, τὸ Τετράχορδον τῶν Μέσων, τὸ Τετράχορδον τῶν Διεζευγμένων, τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων. Καὶ τὸ Κοινὸν Τετράχορδον τῶν Ὑπερβολαίων· ἅτινα καὶ λέγονται « τὰ Κοινὰ Τετράχορδα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς ». (Ἰδὲ Γενικὴ). 6) Κοινὸς ὁ ἁπλοῦς τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀργοῦ ⸢χ⸣, καὶ τοῦ γοργοῦ ⸢χ⸣. 7) Κοινὴ ἡ προπαιδευτικὴ Κλίμαξ τῶν ἀρχαρίων τῆς Μουσικῆς, ἐφ' ἧς ψάλλονται γυμναστικῶς οἱ φθόγγοι τῆς Παραλλαγῆς Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πά· κατὰ τὸ διατονικὸν Γένος. 8) Ὁ Κοινὸς καὶ Δίχρονος χαρακτὴρ τῆς Ὑπορροῆς ⸢•⸣, καὶ τῶν Κεντημάτων ⸢▪⸣· οἱ ὁποῖοι εἰσὶν ὡς τὰ Κοινὰ καὶ Δίχρονα στοιχεῖα τῶν φωνηέντων α, ι, υ. 9) Τὸ Κοινὸν ἢ τὰ Κοινὰ ποιήματα τῶν συστημάτων τῆς Μουσικῆς, ἅτινά εἰσι γνήσια κατὰ τὸ εἶδος καὶ ἁπλᾶ,

ὡς τὰ Κοινὰ ποιήματα τοῦ Συντόμου Στιχηραρίου Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου καὶ τὰ τοῦ Συντόμου Εἱρμολογίου αὐτοῦ, ὡς οἱ Μακαρισμοί, ὡς τὰ Ἐξαποστηλάρια, ὡς τὰ Προσόμοια καὶ οἱ Κανόνες ἐν γένει, κτλ.

ΚΟΚΚΙΝΟΝ, κοκκίνη. Γραφὴ κοκκίνη, ἥτις ἦτον εἰς χρῆσιν κανόνος εἰς τοὺς Παλαιοὺς μουσικοὺς καὶ οὐχὶ διὰ ποικιλίαν, καὶ ὅπου μὲν φαίνεται γεγραμμένη ὁλόκληρος λέξις τοῦ κειμένου μὲ κοκκίνην μελάνην, σημαίνει ἀλλαγὴν ποδὸς κατὰ γένος σημαίνει τὴν καὶ αὖθις ἐπανάληψιν τῆς μελῳδικῆς ἐκείνης περιόδου τοῦ μουσικοῦ ἐκείνου μαθήματος. Ὅπου δὲ φαίνεται χαρακτὴρ τις Ἱερογλυφικοῦ σημαδίου, ἢ χαρακτὴρ χρονικῆς ποιότητος γεγραμμένον διὰ κοκκίνης μελάνης, σημαίνει τὴν ἀνάλυσιν τῆς μουσικῆς συνθέσεως, καὶ τὸ ἀναλελυμένον μέλος τῆς ὁριστικῆς ἢ τῆς ἀορίστου καταλήξεως· διότι λέγει τὸ Θεωρητικὸν τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος « εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς μουσικῆς γραφῆς » εἰ μὲν γραφθῇ τὸ σημάδιον μὲ μαύρην μελάνην, ψάλλεται ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ συνεπτυγμένως καὶ μετὰ βραδύτητος· ὡς . εἰ δὲ γραφθῇ μὲ κοκκίνην, ψάλλεται τοῦτο ἀναλελυμένως· ὡς .

ΚΟΛΑΦΙΣΜΟΣ. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς, ἥτις λήγει εἰς ἐντελῆ κατάληξιν· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· φέρει δὲ ἡ μελῳδική του γραμμὴ καὶ ἐντελῆ καὶ ἀτελῆ κατάληξιν· πάντοτε ὅμως, κοινὴν θέσιν ὁριστικῆς καταλήξεως. 2) Κολαφισμὸς ἀτελοῦς καταλήξεως, ὁ λέγεται, « Σύνθετος Κολαφισμὸς τοῦ Οὐρανίσματος» διότι σύγκειται ἐξ ἀορίστου καὶ ἁπλῆς Παρακλητικῆς, καὶ ἐξ ἑνὸς Γορθμοῦ.

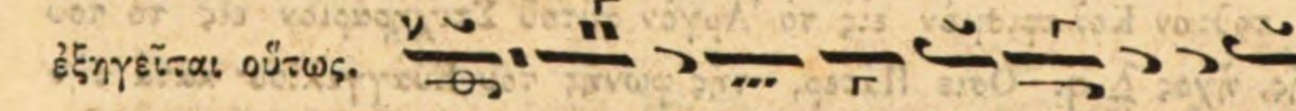
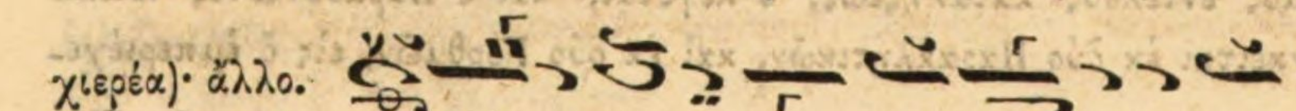
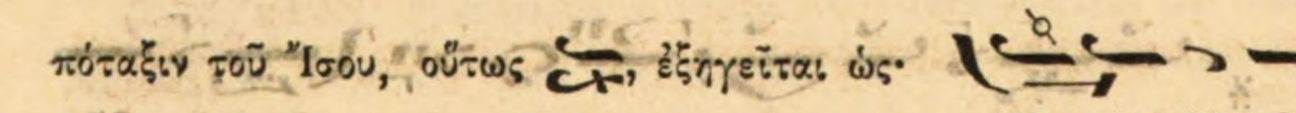
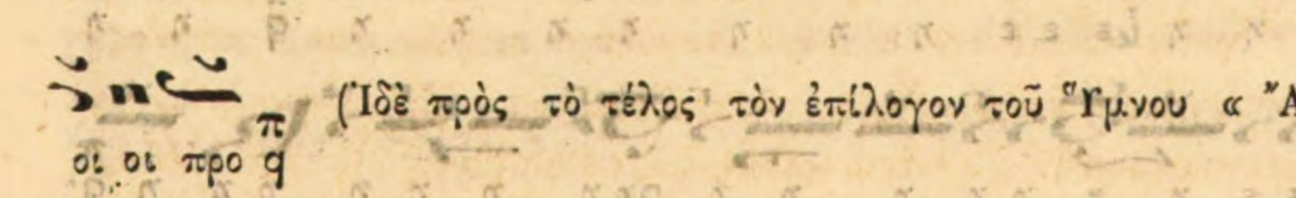

(Χρυσάφης εἰς τὸ Ἀναστάσεως ἡμέρα). Καὶ ὁ Πρωτοψάλτης Ἰάκωβος μεταχειρίζεται τὸν σύνθετον τοῦτον Κολαφισμὸν εἰς τὸ Ἀργὸν αὐτοῦ Στιχηράριον εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου Δοξαστικὸν τῆς Λιτῆς, ἦχος λ π q. Ὅσιε Πάτερ, τῆς φωνῆς τοῦ Εὐαγγελίου· κατὰ τὴν περίοδον « ὅθεν πᾶσιν ». 3) Κολαφισμὸς ἐντελοῦς καταλήξεως, ὁ λέγεται, καὶ « Παρασύνθετος Κολαφισμὸς τοῦ Οὐρανίσματος » διότι σύγκειται ἐκ δύο Παρακλητικῶν, καὶ ἐκ δύο Γορθμῶν, εἰς ὃ ἐμπεριέχεται καὶ ἡ ἀόριστος γραμμὴ τοῦ Διπλοπελάστου.
π q τα πλη η η η η η η θη η η η η
η η η η η η η η q η η η η η η η η

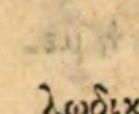
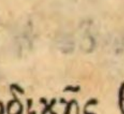
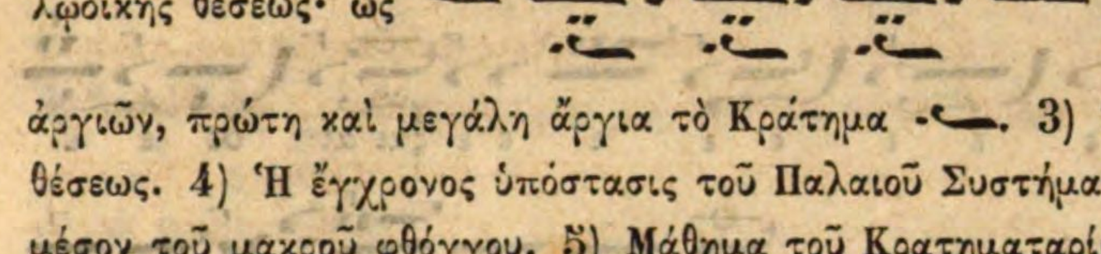
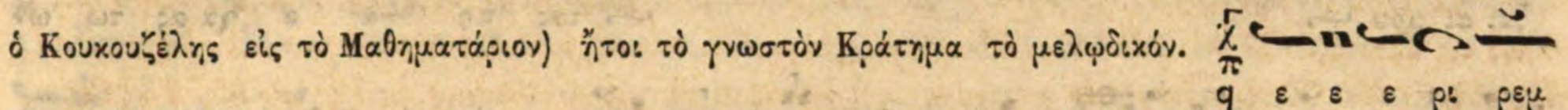
ὅθεν Κόμμα ἡ ἀτελὴς μαρτυρία τοῦ Δ, κόμμα καὶ ἡ ἀτελὴς μαρτυρία τοῦ ζ· ἀμφότεραι δὲ σχετικαὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ τέλος τοῦ ἤχου, . 2) Ἡ πρὸς σωματικὴν ἄνεσιν στάσις τοῦ μελῳδοῦ, καὶ ἡ ἀπηχηματικὴ διακοπὴ τοῦ μέλους τῆς Παρακλητικῆς. 3) Τὸ πρὸς τὴν μεσαίαν μαρτυρίαν μέλος τῆς περιόδου τῶν ἀτελῶν καταλήξεων τῶν ὁριστικῶν καὶ ἀορίστων θέσεων τῶν Παρακλητικῶν τῆς Παππαδικῆς γραμμῶν.

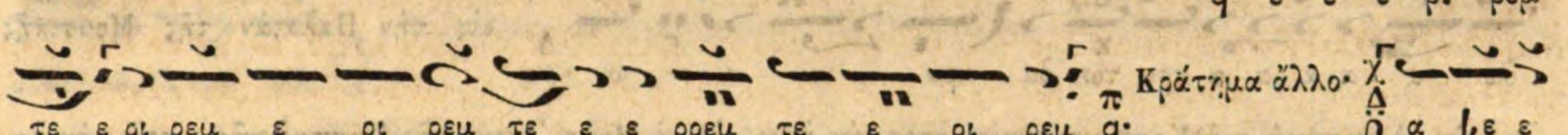
ΚΟΝΤΑΚΙΟΝ. Τροπάριόν τι, Εἱρμολογικῶς ψαλλόμενον πάντοτε μετὰ τὴν ς'. ᾠδὴν, πρὸ τοῦ ἐκτενεστέρου τροπαρίου Οἴκου. 2) Τροπάριον κατὰ προσόμοιον ψαλλόμενον ἐπὶ διαφόρων μέτρων, καὶ ἐπὶ διαφόρων προλόγων. 3) Τροπάριον ψαλλόμενον μετὰ τὸ εἰσοδικὸν, ὅ ἐστὶν ἡ δέσις τῶν εἰσοδικῶν τροπαρίων, ὃ καλεῖται « Κοντάκιον»· ὡς τὸ « Ἡ Παρθένος σήμερον· Ἐπεφάνης σήμερον κτλ. ». 4) Θέμα, τὸ ὁποῖον περιέχει ἐν συντόμῳ τὰ ὑπερφυῆ τεράστια καὶ τοὺς ἐπαίνους οἱασδήποτε Δεσποτικῆς ἢ Θεομητορικῆς ἑορτῆς· εἴτε τὴν ἄθλησιν οἱουδήποτε Ἁγίου καὶ τὸν ἔπαινον· (ἰδὲ Οἶκος). « Τὸ δὲ Κοντάκιον καὶ ὁ Οἶκος, ὡς φασίτινες συντόμως περιέχει τὸ πᾶν τῆς ἑορτῆς, ἢ τοῦ ἁγίου, εἴτε βίος εἰὴ, εἴτε ἄθλησις, ἢ ἄλλος τις ἔπαινος. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ὁ Οἶκος· ὡς γὰρ ὁ οἶκος περιέχει ἄρδην τὴν οὐσίαν τοῦ ἔχοντος αὐτὸν, οὕτω καὶ ὁ Οἶκος περιέχει ἐν συντόμῳ, καὶ δείκνυσι τὰ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἁγίου ἢ τῆς ἑορτῆς ». Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος· (ἰδὲ τὴν περὶ τῶν Ἀναβαθμῶν Ἑρμηνείαν αὐτοῦ, περὶ Κοντακίου ἐν τῷ τέλει).

ΚΟΠΗ. (Ἴδε Διακοπή).

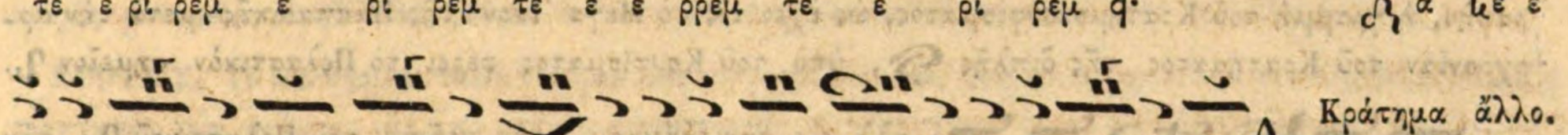
ΚΟΥΦΙΣΜΑ. Μουσικόν τι σημεῖον τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, ἐκ τῶν ἀνιόντων χαρακτήρων τῆς ποσότητος, οὗ τὸ σημεῖον Κούφισμα . 2) Χαρακτήρ τις ποσότητος ὅστις κατεμετρεῖτο εἰς συνεχῆ ἀνάβασιν ἑνὸς φθόγγου α· ἐχρησίμευε καὶ τοῦτο εἰς τὸ Παλαιὸν Σύστημα, διότι ὑπεδέχετο πάντοτε εἰς τὸ μέλος τὸ σημεῖον τοῦ Πελαστοῦ , προκατεχόμενος ἀπὸ τὴν ἀργοχρονίαν τῶν κενῶν χρόνων τῆς διπλῆς , καὶ τῆς τριπλῆς , τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρακτῆρος· καὶ ὡς ἐκ τῶν κενῶν (κενὸν ἄδιον κούφιον) χρόνων, συνετίθετο εἰς τὴν γραφὴν ἑπομένως τὸ Κούφισμα . Καὶ ἁπλῶς μὲν γραφόμενον , ἐξηγεῖται οὕτως. (Ἰδὲ Ἀργὸν τὸν Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα)· ἄλλο. (Ἰδὲ Ἀργὸν Στιχηράριον Ἰακώβου Πρωτοψάλτου, τῇ Α'. Κυριακῇ τῶν Νειστηῶν « Ἡ χάρις ἐπέλαμψεν »). Συνθέτως δὲ γραφόμενον καθ' ὑπόταξιν τοῦ Ἴσου, οὕτως , ἐξηγεῖται ὡς· (Ἰδὲ Ἑωθινὸν Δ'. Ἀργὸν τοῦ Ἰακώβου Πρωτοψ.). Συνθέτως δὲ καὶ μετὰ τοῦ Ὀλίγου , οὕτως· (Ἰδὲ πρὸς τὸ τέλος τὸν ἐπίλογον τοῦ Ὕμνου « Ἄνωθεν οἱ Προφῆται » Ἰωάννου Μ. τοῦ Κουκουζέλου· ἰδὲ καὶ πρὸς τὰ τέλη, Κύριε ἐκέκραξα, καὶ Κατευθυνθήτω, τοῦ Πλαγίου Δ'. ἤχου, τὰ Ἀργὰ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ). Τὰ παραδείγματα ταῦτα τοῦ Κουφίσματος, ἰδὲ κατὰ τὴν Παλαιὰν γραφὴν, εἰς τὰ Παλαιὰ χειρόγραφα κατὰ τὴν παραπομπὴν ἑκάστου. Τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ Κουφίσματος, φαίνεται νὰ ᾖναι μεταγενέστερον· διότι δὲν συγκρίνεται μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀνιόντων χαρακτήρων, ἤτοι τοῦ Ὀλίγου, τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς. « Κούφισμα . . . . ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Μουσικῇ, σημεῖον φωνῆς ». Ἄνθιμος Γαζῆς· (Ἰδὲ Λεξικὸν) « εἰς μὲν τὸ Κούφισμα, ἡ χειρονομία μεθ' ἧς καὶ ἡ φωνὴ ἀνέρχεται μὲ φθόγγον ἕνα, πλὴν ἡσυχότερον, τοῦτ' ἔστιν ἐλαττομένης τῆς ἐπιτάσεως τῆς φωνῆς ». Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος. (Ἰδὲ Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς § 143). Τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ Κουφίσματος , ἐφάνη περιττὸν κατὰ τὸ εἶδος τῆς ποσότητος· διὸ καὶ ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς τρεῖς Διδασκάλους εἰς τὴν ἐξή-

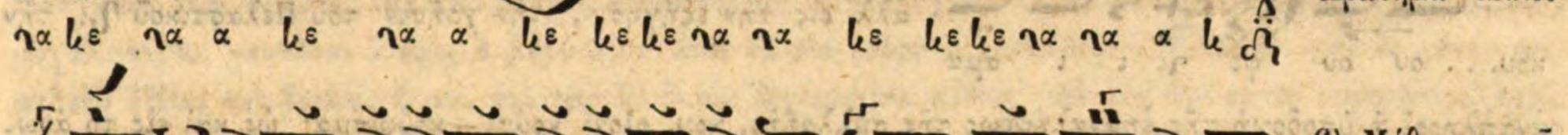
γησιν τῆς Νέας μεθόδου· ἐπειδὴ τὴν χρῆσιν τῆς ποσότητος αὐτοῦ ἀναπληροῖ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐντονότης τῆς Πεταστῆς ◡.

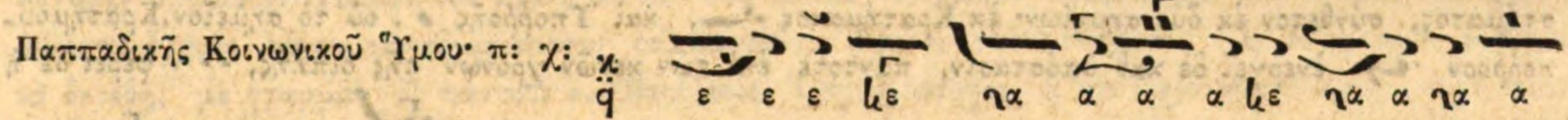
ΚΡΑΤΗΜΑ. Σημεῖον τι τῆς Μουσικῆς ἐκ τῶν συμβόλων τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, σύνθετον ἐξ ἁπλῆς, -, καὶ ἴσου ⸗, οὗ τὸ σημεῖον, Κράτημα -⸗ · ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· ἐνεργεῖ δὲ ἀγωγικῶς κατὰ χρονικὴν ποιότητα, ἐπὶ τῆς ἀργοχρονίας τῶν κενῶν χρόνων τῆς διπλῆς , τῆς τριπλῆς , καὶ ἄλλως πως ἐπὶ μακρῶν καὶ πολυσήμων φθόγγων μελῳδικῆς θέσεως· ὡς . 2) ἡ ἐκ τῶν τριῶν καὶ ἡμίσεως μεγάλων ἀργιῶν, πρώτη καὶ μεγάλη ἄργια τὸ Κράτημα -⸗. 3) Τὸ ἀγωγικὸν σημεῖον ἀορίστου Παρακλητικῆς θέσεως. 4) Ἡ ἔγχρονος ὑπόστασις τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, ὅπερ ἐδείκνυε τὸ κατ' ἀναγαίτισιν βραδὺ μέσον τοῦ μακροῦ φθόγγου. 5) Μάθημα τοῦ Κρατηματαρίου, ὃ λέγεται καὶ, Βάσταμα, (Ἰωάννης Μαΐστορ ὁ Κουκουζέλης εἰς τὸ Μαθηματάριον) ἤτοι τὸ γνωστὸν Κράτημα τὸ μελῳδικόν.

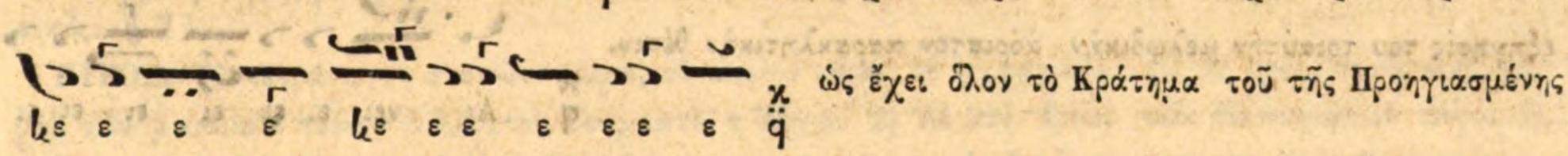

Κράτημα ἄλλο·

Κράτημα ἄλλο.

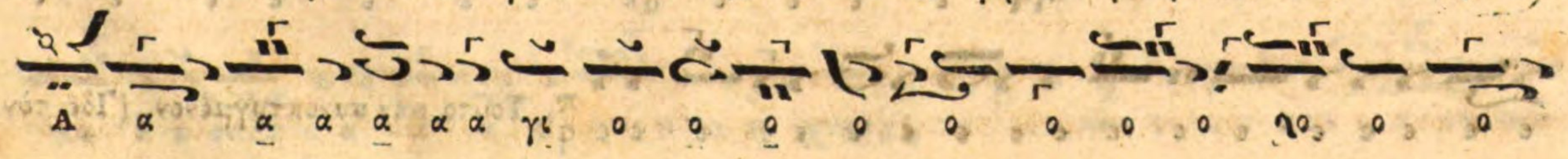
6) Μάθημα τοῦ Κρατηματαρίου, ὅπερ ἐστὶ κατὰ πρόλογον μὲν τοῦ Μαθηματαρίου Μαθήματος, κατ' ἐπίλογον δὲ τοῦ τῆς Παππαδικῆς Κοινωνικοῦ Ὕμνου· π: χ:

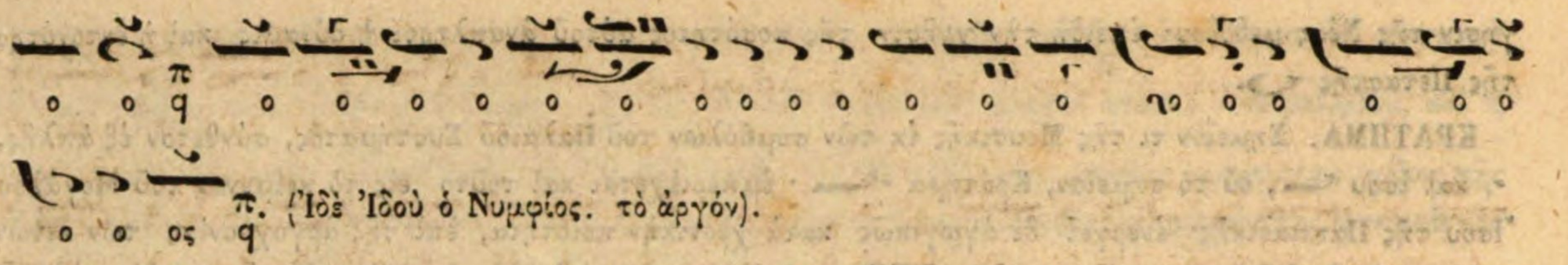

ὡς ἔχει ὅλον τὸ Κράτημα τοῦ τῆς Προηγιασμένης Κοινωνικοῦ «Γεύσασθε» τοῦ Τετραφώνου, ἄνευ μεταβολῆς τῆς ἀγωγῆς τοῦ κειμένου πρὸς τὸ Κράτημα, καὶ τ' ἀνάπαλιν.

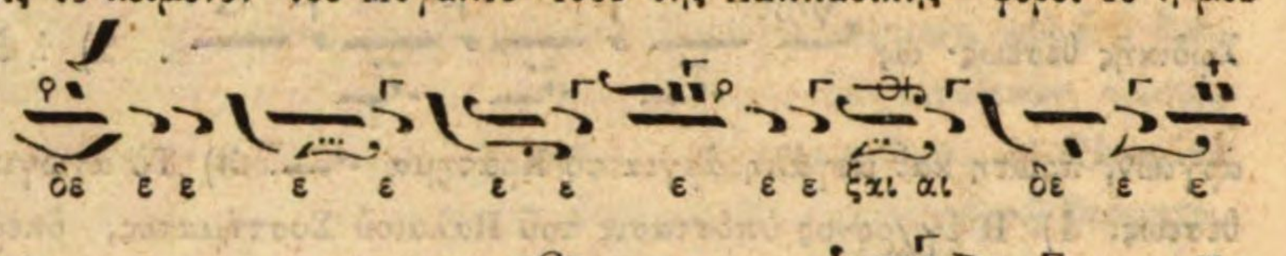
ΚΡΑΤΗΜΑΤΑΡΙΟΝ. Τὸ Ε'. ἀντικείμενον τῆς παραδόσεως τῆς ἐγκυκλίου σειρᾶς τῆς Μουσικῆς. 2) Βιβλίον μουσικὸν, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται ἐν γένει τὰ τῶν Συστημάτων Κρατήματα, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ μαθήματα κυρίως ἄρχονται ἀπὸ ἄρσεως· εἰς δὲ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ, ὑπάγονται ἐν γένει τὰ Κρατήματα· ὅθεν τὸ κατὰ προοίμιον ἢ πρόλογον συνεπτυγμένον καὶ βραδὺ Κράτημα, ὃ ὑπάγεται εἰς τὸ προοίμιον τοῦ Μαθηματαρίου Μαθήματος. Τὸ κατὰ κείμενον μικτὸν ἢ σύνθετον Κράτημα, ὃ ὑπάγεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Παππαδικοῦ Μαθήματος τοῦ Πασαπνοαρίου, τοῦ Δοξαστικοῦ, τοῦ Πολυελέου, τοῦ Χερουβικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Ὕμνου. Τὸ κατὰ Κράτημα τὸ ἀνελελυμένον, ὃ ὑπάγεται εἰς τὸ τῆς εὐθυμίας Μάθημα τοῦ Καλοφωνικοῦ Εἱρμολογίου. Τὸ κατ' ἐπίλογον μικτὸν ἢ σύνθετον τοῦ τῆς Ἀντιστροφῆς Ὀκταήχου μαθήματος, κτλ.

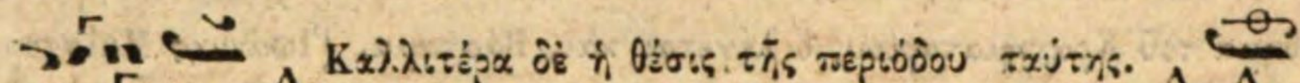
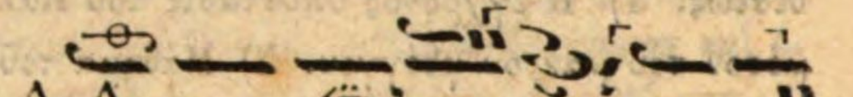
ΚΡΑΤΗΜΟΚΑΤΑΒΑΣΜΑ. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς ὁριστικῆς καταλήξεως· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· φέρει δὲ μελῳδικὴν θέσιν τοιαύτην.

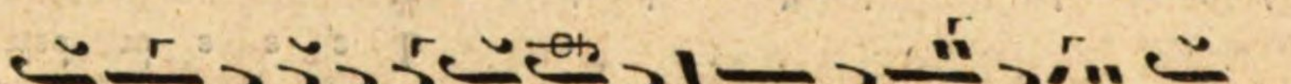

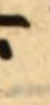

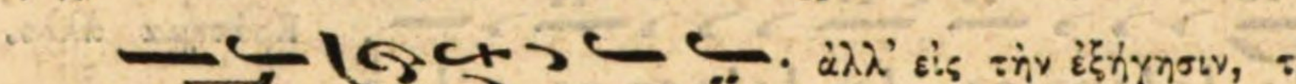
π. (Ἰδὲ Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος. τὸ ἀργόν).

ΚΡΑΤΗΜΟΚΟΥΦΙΣΜΑ. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς ὁριστικῆς θέσεως, λῆγούσης εἰς ἀτελῆ κατάληξιν· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· φέρει δὲ ἡ μελῳδικὴ του γρμαμμὴ τοιαύτην, θέσιν.

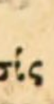
 Καλλιτέρα δὲ ἡ θέσις τῆς περιόδου ταύτης.

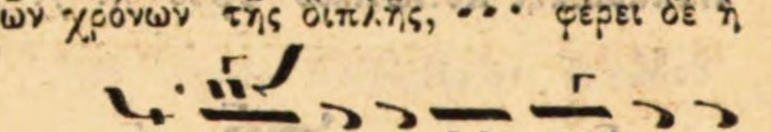
 εἰς τὴν Παλαιὰν τῆς Μουσικῆς

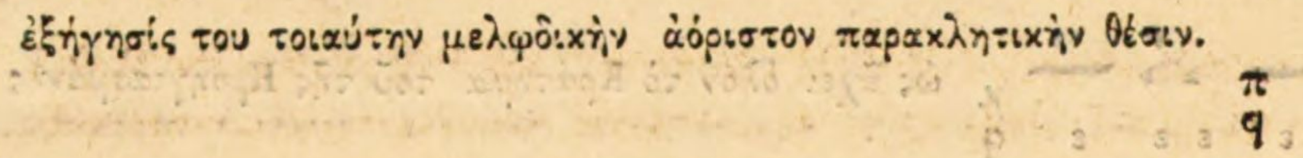
γραφὴν, ἡ γραμμὴ τοῦ Κρατημοκουφίσματος, ὡς ἔχει εἰς τὸ Μέγα Ἴσον τῆς Παππαδικῆς μετὰ τὴν ἀργοχρονίαν τοῦ Κρατήματος τῆς διπλῆς , ὑπὸ τοῦ Κουφίσματος φέρει τὸ Πελαστικὸν σημεῖον .

 . ἀλλ' εἰς τὴν ἐξήγησιν, τὴν χρῆσιν τοῦ Πελαστικοῦ , τὴν

ἀναπληροῖ ἡ ὑποδοχὴ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς συλλαβῆς, κου, οἷον· κούφι—κούφισμα· ὡς καὶ εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα, ὑποδέχεται ἡ ἐπανάληψις τῆς συλλαβῆς, δε, οἷον· δέξαι—δέξαι μου· ὡς καὶ τὸ κρυ, οἷον· δακρὺ—τῶν δακρύων.

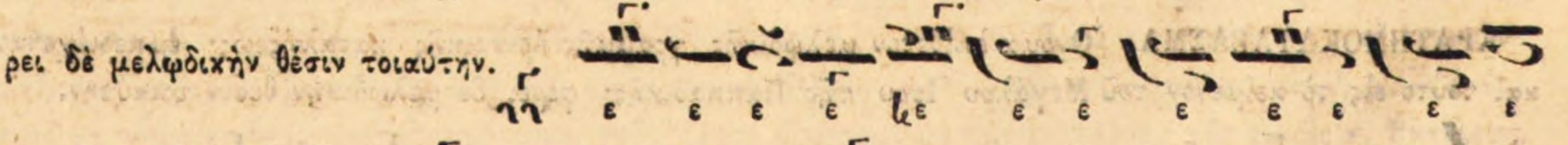
ΚΡΑΤΗΜΟΫΠΟΡΡΟΟΝ. Σημεῖόν τι τῆς Μουσικῆς ἐκ τῶν Ἱερογλυφικῶν συμβόλων τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος, σύνθετον ἐκ δύο σημείων· ἐκ Κρατήματος , καὶ Ὑπορροῆς . οὗ τὸ σημεῖον Κρατημοϋπόρροον ἐνεργεῖ δὲ καθ' ὑπόστασιν, πάντοτε ἐπὶ τῶν κενῶν χρόνων τῆς διπλῆς, φέρει δὲ ἡ

ἐξήγησίς του τοιαύτην μελῳδικὴν ἀόριστον παρακλητικὴν θέσιν.

 καὶ οὕτως καὶ κατ' ἀνάλυσιν δὲ τῆς δι-

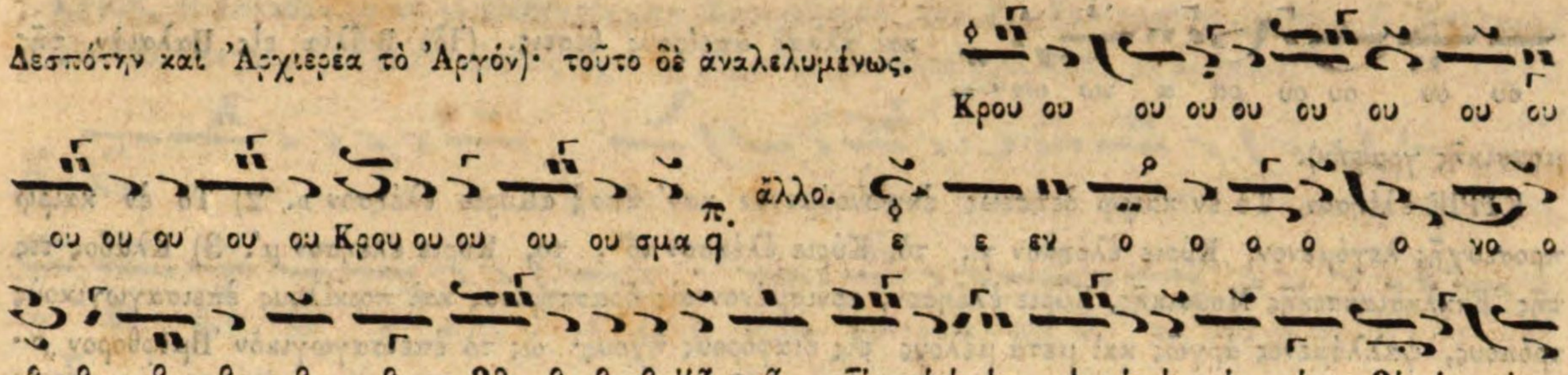
 πλῆς, οὕτως κτλ. (Ἴδε Κοινωνικὸν Αἰ-

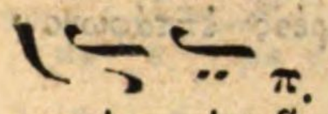
νεῖται)· ἦχος εἰς ὃ μεταχειρίζεται Δανιὴλ ὁ Πρωτοψάλτης τὸ Κρατημοϋπόρροον ἐνδεκάκις, καθὼς καὶ ὁ Λαμπαδάριος Πέτρος ὁ Πελοποννήσιος εἰς τὸ Κοινωνικὸν, « Σωτηρίαν εἰργάσω », καὶ εἰς τὸ « Μακάριοι οὓς ἐξελέξω », πολλάκις.

ΚΡΟΓΣΜΑ. Ὄνομα ἐπίθετον μελῳδικῆς γραμμῆς, ὁριστικῆς θέσεως, λῆγούσης εἰς ἐντελῆ καὶ ἀτελῆ ὁριστικὴν κατάληξιν· ἐμπεριέχεται καὶ τοῦτο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς· φέρει δὲ μελῳδικὴν θέσιν τοιαύτην.

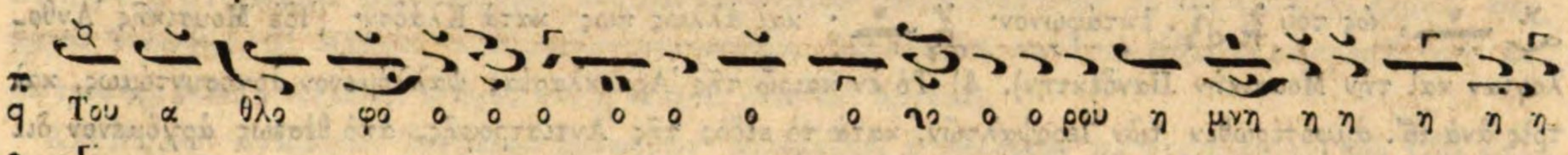
π. Τοῦτο μὲν συνεπτυγμένον, (Ἴδε τὸν

Δεσπότην καὶ Ἀρχιερέα τὸ Ἀργόν)· τοῦτο δὲ ἀναλελυμένως.

(Ἰδὲ Θεὸς Κύριος τὸ Ἀργόν). Ταῦτα μὲν εἰς ἀτελῆ κατάληξιν· εἰς ἐντελῆ δὲ οὕτως.

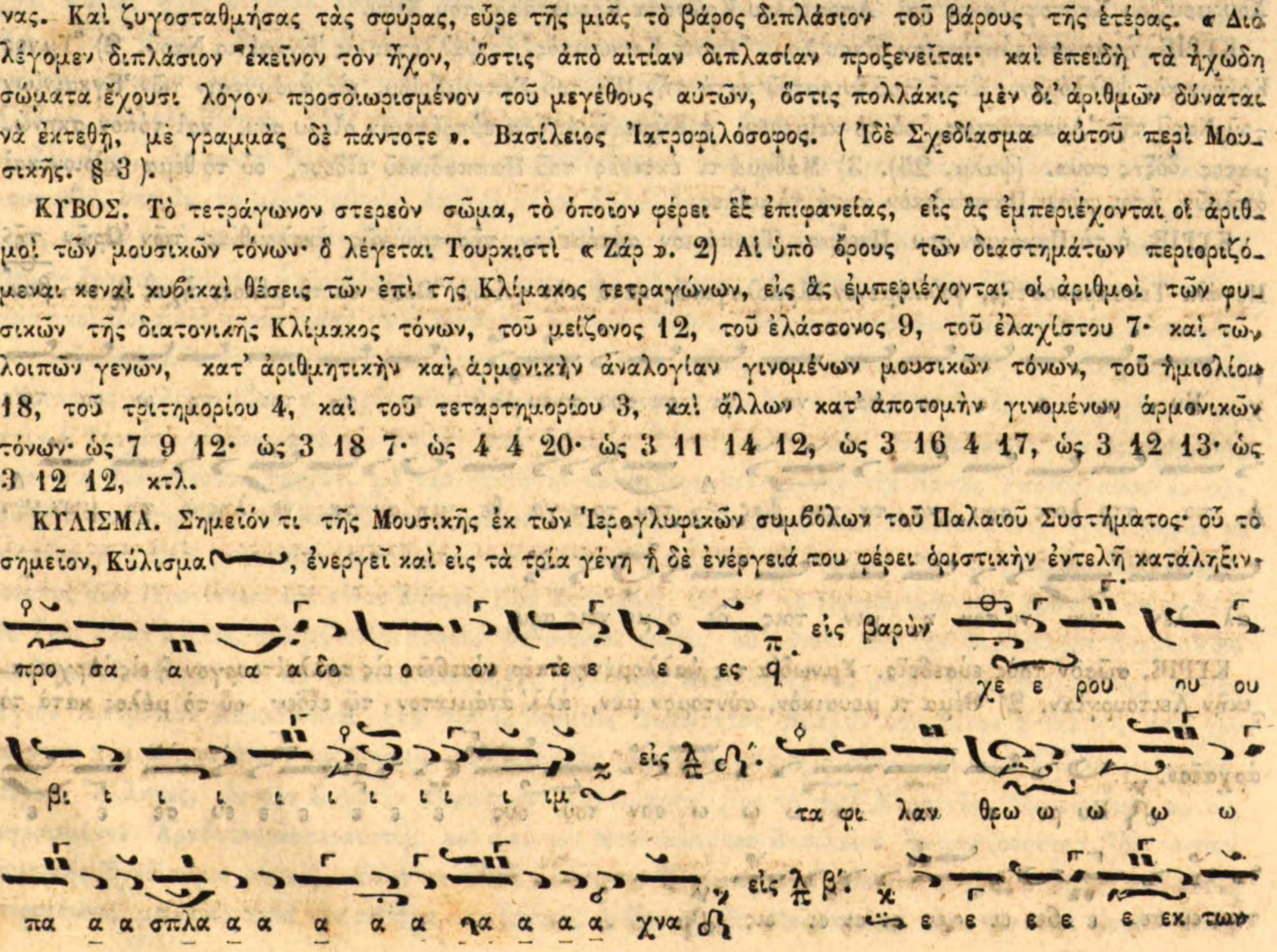

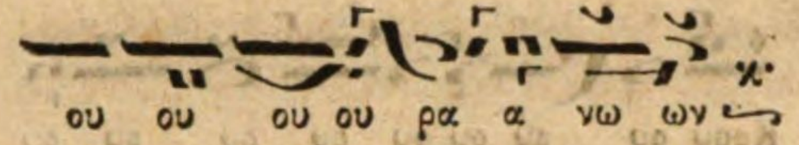
Τοῦτο μὲν συνεπτυγμένως. Ἀναλελυμένως δὲ ἡ γραμμὴ τῆς περιόδου «Ἰδοὺ καιρὸς μετανοίας». (Ἰδὲ Ἰδιόμελον· «Ἔλαμψεν ἡ χάρις σου Κύριε», Ἀργὸν Ἰακώβου Πρωτοψ).

ΚΡΟΥΣΙΣ. Τὸ κτύπημα τοῦ πλήκτρου ἐπὶ τῶν χορδῶν, τῶν ὁποίων ἡ σωματικὴ κίνησις παράγει τοὺς τιναγμοὺς τῶν παλμῶν, ὡς ἀπὸ μέτρου σώματος, ἐξ ὧν γεννᾶται ὁ ἦχος. Καὶ ἀπὸ σώματος (χορδῆς) μὲν μεγαλειτέρου, γεννᾶται ὁ ἦχος ὁ βαρύτερος· ἀπὸ δὲ μικροτέρου, γεννᾶται ὁ ὀξύτερος· τὸν δὲ λόγον τοῦ μεταξὺ ὀξέως καὶ βαρέως ἤχου, καὶ τῆς δι' ὀκτὼ Ἀντιφωνίας αὐτοῦ, καὶ τῆς διὰ πέντε Συμφωνίας, κτλ. ὡς 2, πρὸς 1· ἢ 3, πρὸς 1· διὰ τὸν ἡμιόλιον· ἢ 4, πρὸς 2· διὰ τὴν δὶς διὰ πασῶν, κτλ. Ἐφεῦρεν ὁ Σοφὸς Πυθαγόρας, μὲ τὴν ἀκρόασιν τῶν σφυροκόπων, οἵτινες ἐπληττον μὲ σηδηρᾶς σφύρας τοὺς ἄκμονας. Καὶ ζυγοσταθμήσας τὰς σφύρας, εὗρε τῆς μιᾶς τὸ βάρος διπλάσιον τοῦ βάρους τῆς ἑτέρας. «Διὸ λέγομεν διπλάσιον ἐκεῖνον τὸν ἦχον, ὅστις ἀπὸ αἰτίαν διπλασίαν προξενεῖται· καὶ ἐπειδὴ τὰ ἠχώδη σώματα ἔχουσι λόγον προσδιωρισμένον τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ὅστις πολλάκις μὲν δι' ἀριθμῶν δύναται νὰ ἐκτεθῇ, μὲ γραμμὰς δὲ πάντοτε». Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος. (Ἰδὲ Σχεδίασμα αὐτοῦ περὶ Μουσικῆς. § 3).

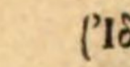
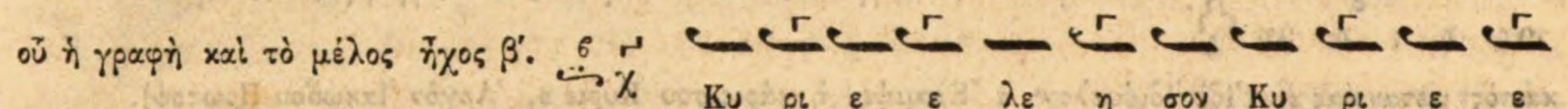
ΚΥΒΟΣ. Τὸ τετράγωνον στερεὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον φέρει ἓξ ἐπιφανείας, εἰς ἃς ἐμπεριέχονται οἱ ἀριθμοὶ τῶν μουσικῶν τόνων· ὃ λέγεται Τουρκιστὶ «Ζάρ». 2) Αἱ ὑπὸ ὄρους τῶν διαστημάτων περιοριζόμεναι κεναὶ κυβικαὶ θέσεις τῶν ἐπὶ τῆς Κλίμακος τετραγώνων, εἰς ἃς ἐμπεριέχονται οἱ ἀριθμοὶ τῶν φυσικῶν τῆς διατονικῆς Κλίμακος τόνων, τοῦ μείζονος 12, τοῦ ἐλάσσονος 9, τοῦ ἐλαχίστου 7· καὶ τῶν λοιπῶν γενῶν, κατ' ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν γινομένων μουσικῶν τόνων, τοῦ ἡμιολίου 18, τοῦ τριτημορίου 4, καὶ τοῦ τεταρτημορίου 3, καὶ ἄλλων κατ' ἀποτομὴν γινομένων ἁρμονικῶν τόνων· ὡς 7 9 12· ὡς 3 18 7· ὡς 4 4 20· ὡς 3 11 14 12, ὡς 3 16 4 17, ὡς 3 12 13· ὡς 3 12 12, κτλ.

ΚΥΛΙΣΜΑ. Σημεῖόν τι τῆς Μουσικῆς ἐκ τῶν Ἱερογλυφικῶν συμβόλων τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος· οὗ τὸ σημεῖον, Κύλισμα, ἐνεργεῖ καὶ εἰς τὰ τρία γένη ἡ δὲ ἐνέργειά του φέρει ὁριστικὴν ἐντελῆ κατάληξιν·

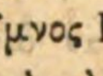

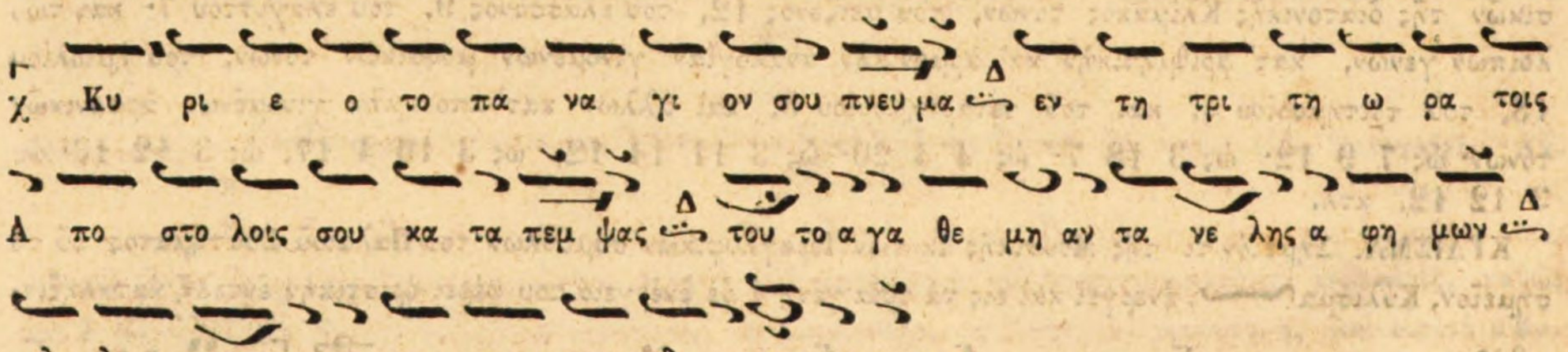
καὶ ἄλλας ἀπείρους θέσεις. (Ἰδὲ Βιβλία εἰς Παλαιὰν τῆς μουσικῆς γραφήν).

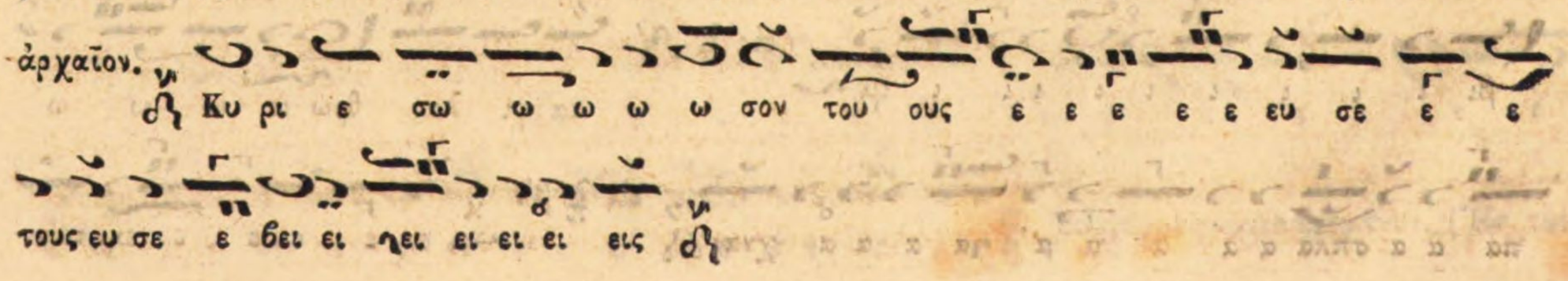
ΚΥΡΙΕ ἐλέησον. Τὸ ἐν καιρῷ δεήσεως ἐκφωνούμενον καθ' ἅπαξ «Κύριε ἐλέησον». 2) Τὸ ἐν καιρῷ προσευχῆς λεγόμενον, Κύριε ἐλέησον γ', τὸ, Κύριε ἐλέησον ιϐ', τὸ, Κύριε ἐλέησον μ'. 3) Κλάδος τις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, Κύριε ἐλέησον, τονισμένον εἰς δραστηρίους καὶ ποικίλους ἐπεισαγωγικοὺς τρόπους, ψαλλόμενος ἀργῶς καὶ μετὰ μέλους εἰς διαφόρους ἤχους· ὡς τὸ ἐπεισαγωγικὸν Ἡμίφθορον ♪· (Ἰδὲ Ἡμίφθορον)· ὡς τὸ ἐναρμόνιον ἑπτάφωνον· · ὡς τὸ διατονικὸν τοῦ βαρέος ἑπτάφωνον· , ὡς τοῦ ἑπτάφωνον· · καὶ ἄλλως πως κατὰ Κλάδον· (Ἰδὲ Μουσικῆς Ἀνθολογίαν καὶ τὴν Μουσικὴν Πανδέκτην). 4) Τὸ ἐν καιρῷ τῆς Ἀρτοκλασίας ψαλλόμενον ἀργοσυντόμως, καὶ τρὶς ἀνὰ ιϐ'. ἀμφοτέρωθεν τῶν Ἱεροψαλτῶν, κατὰ τὸ εἶδος τῆς Ἀντιστροφῆς, ἀπὸ θέσεως ἀρχόμενον διπλοταχέως, καὶ εἰς τὸ τέλος τρὶς ἀνὰ ἓν παραβραδέως (ἅπαξ δὲ καὶ τὸ παρὰ τοῦ λαοῦ «Κύριε ἐλέησον»· οὗ ἡ γραφὴ καὶ τὸ μέλος ἦχος β'.

κτλ. (Ἰδὲ Πανδέκτη τῆς Μουσικῆς)· εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς καὶ εἰς ἄλλα χειρόγραφα ὑπάρχει τὸ μάθημα τοῦτο τονισμένον εἰς τὸ ποικίλον καὶ δραστήριον εἶδος τῆς ἐπεισαγωγῆς τῶν ἔσω καὶ τῶν ἔξω φθορῶν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πλουσιότητα τῆς τέχνης, καὶ τῆς Μουσικῆς, ὧν τὰ πλεῖστά εἰσι τῶν Διδασκάλων τοῦτε Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος καὶ Ἀποστόλου Κρώνστα Κρουστάλα τοῦ Χίου.

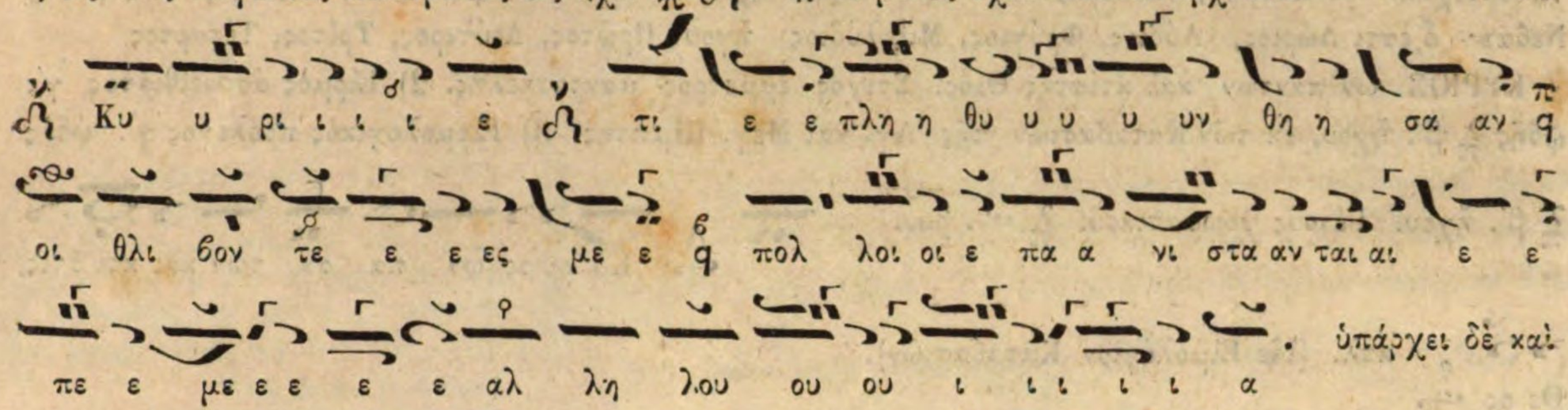
ΚΥΡΙΕ, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου Σου. Ὕμνος Κοινωνικὸς, ὃς ψάλλεται εἰς Ἐγκαίνια Ναοῦ. 2) Ὕμνος Κοινωνικὸς ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν ΙΓ'. τοῦ Σεπτεμβρίου, εἰς ἀνάμνησιν τῶν Ἐγκαινίων τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, οὗ τὸ κείμενον. «Κύριε ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου». (ψαλμ. 25). 3) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

ΚΥΡΙΕ, ὁ τὸ Πανάγιόν σου Πνεῦμα. Τροπάριον αὐτόμελον τῆς πρωϊνῆς ἀκολουθίας τῶν Ὡρῶν τῆς Μεγάλ. Τεσσαρακοστῆς, ψαλλόμενον Εἱρμολογικῶς κατὰ τὴν τρίτην Ὥραν· οὗ τὸ μέλος, ἦχος βου.

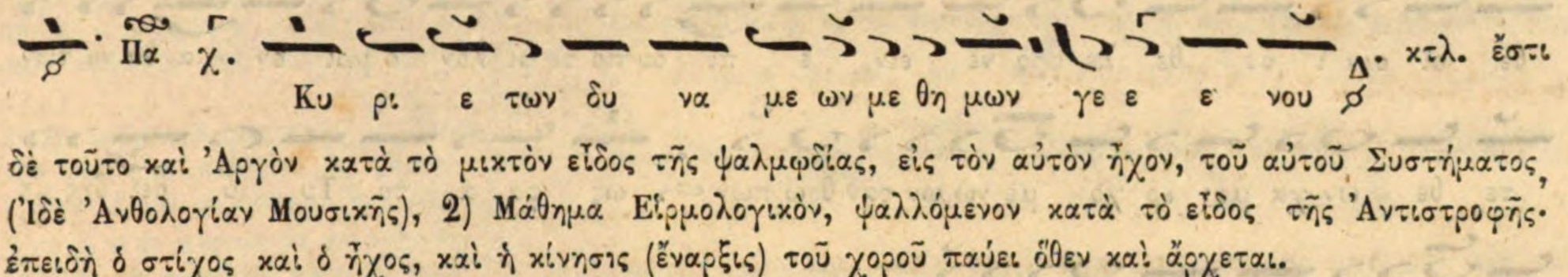
ΚΥΡΙΕ, σῶσον τοὺς εὐσεβεῖς. Ὑμνωδία τις ψαλλομένη ὑπὲρ εὐσεβῶν εἰς συλλειτουργον ἢ εἰς Ἀρχιερατικὴν Λειτουργίαν. 2) Θέμα τι μουσικὸν, σύντομον μὲν, ἀλλ' ἀνάμικτον τῷ εἴδει· οὗ τὸ μέλος κατὰ τὸ ἀρχαῖον.

ΚΥΡΙΕ, τὶ ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; Στιχολογία τοῦ Α΄. Καθίσματος (ψαλμ. 3) ψαλλομένη εἰς τοὺς Μεγάλους Ἑσπερινοὺς εἰς ἦχον λ πα΄. ἧς τὸ μέλος ἔχει κατὰ τὸ ἀρχαῖον.

ὑπάρχει δὲ καὶ εἰς ἦχον λ βα΄. Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησιου· μεταγενέστερον δὲ καὶ εἰς ἦχον βαρὺν, Θεοδώρου Φωκαέως. 2) Μάθημά τι Εἱρμολογικὸν μικτὸν, ψαλλόμενον κατὰ τὸ εἶδος τῆς Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς, ἐπειδὴ τελειόνει ὁ ἦχος καὶ ἡ κίνησις ὅθεν καὶ ἄρχεται.

ΚΥΡΙΕ, τῶν Δυνάμεων. Τροπάριον ὑμνῳδικὸν αὐτόμελον, ὃ ψάλλεται μὲ στιχολογίαν τοῦ 150 ψαλμοῦ, καθ' ἅπασαν τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴν, οὗ τὸ μέλος ἀρχαῖον γνήσιον, καθαρὸν καὶ σύντομον. Γένους χρωματικοῦ, κατὰ τὸ Σύστημα τῆς φθορᾶς τοῦ ζεηαὼ, ὃ λέγεται τριφωνία τοῦ Ὑπολυδίου, λ βα΄. Πα. Πα χ. κτλ. ἔστι

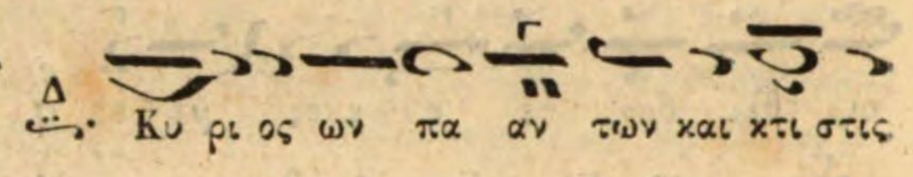

δὲ τοῦτο καὶ Ἀργὸν κατὰ τὸ μικτὸν εἶδος τῆς ψαλμῳδίας, εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον, τοῦ αὐτοῦ Συστήματος, (Ἰδὲ Ἀνθολογίαν Μουσικῆς), 2) Μάθημα Εἱρμολογικὸν, ψαλλόμενον κατὰ τὸ εἶδος τῆς Ἀντιστροφῆς· ἐπειδὴ ὁ στίχος καὶ ὁ ἦχος, καὶ ἡ κίνησις (ἔναρξις) τοῦ χοροῦ παύει ὅθεν καὶ ἄρχεται.

ΚΥΡΙΟΣ. Τὸ διακριτικὸν ὄνομα τῶν ὀξέων ἤχων, οἵτινες παρήχθησαν ἀπὸ τοῦ πενταχόρδου τοῦ Τροχοῦ. Κύριος ἦχος λέγεται ἕκαστος Πρώτιστος καὶ ὀξύς· ὡς ὁ Δώριος, ὁ Λύδιος, ὁ Φρύγιος, καὶ ὁ Μιξολύδιος· ἤτοι, ὁ Πρῶτος, ὁ Δεύτερος, ὁ Τρίτος, καὶ ὁ Τέταρτος ἦχος. Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ, καὶ τὸν ἔννατον καὶ τὸν ἐνδέκατον ἦχον αὐτῶν ἐξελάμβανον Κυρίους, οὓς ἐθεώρουν καὶ ὀξεῖς· οἷον· τὸν Αἰόλιον, καὶ τὸν Ἰώνιον. (Ἰδὲ τὸ περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα Βασιλείου Ἰατροφιλοσόφου, § 81)· οὗτοι οἱ δύο ἦχοι, ὡς καὶ οἱ Πλάγιοι αὐτῶν, παρελείφθησαν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων φιλοσόφων Ἑλλήνων μουσικῶν, ἐπειδὴ τὸ μέλος αὐτῶν ἐπεῖχε μέλος ἄλλου ἐπισήμου ἤχου. « Τὴν Ἰωνικὴν ἁρμονίαν, Αἰολίδα, αὐτὴν ἐκάλουν, ὕστερον δὲ Ὑποδώριον ». Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου. (Ἰδὲ Ὀξύς)· ἕκαστος Κύριος ἦχος λέγεται καὶ Ὀξὺς, διὰ τὸ ἔχειν τὰς βάσεις αὐτῶν ὀξυτέρας· « οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσικοὶ συνέστησαν τοὺς τέσσαρας Κυρίους ἤχους, ἀπὸ τῶν τεσσάρων τόνων ἑνὸς Πενταχόρδου, τοῦ ὁποίου, ὁ μὲν Πρῶτος τόνος ἦτον μείζων· ὁ δὲ Δεύτερος ἐλάσσον· ὁ δὲ Τρίτος ἐλάχιστος· καὶ ὁ Τέταρτος πάλιν μείζων ». Χρύσανθος ὁ Προύσης· Θεωρητικὸν Μέγα § 298). Τὸ δὲ Πεντάχορδον, ὅπερ ἐστὶν ὁ Τροχὸς, γέγονεν ἀπὸ τὸν Κοινὸν καὶ ὀξύτατον Τετράχορδον τῶν Ὑπερβολαίων, ὅστις σχηματίζεται εἰς Πεντάχορδον Τροχὸν, μὲ τὴν ὀξυτάτην καὶ τελευταίαν χορδὴν τῆς Νήτης Ὑπερβολαίων· ἐκ τῶν ὀξυτάτων μαρτυριῶν τοῦ Κοινοῦ καὶ ὀξυτάτου Τετραχόρδου τούτου τῶν Ὑπερβολαίων, ἐγεννήθησαν αἱ βάσιμαι καὶ ὀξεῖς μαρτυρίαι τῶν Ὀξέων καὶ Κυρίων ἤχων, καὶ ἐξ ἐκείνων τῶν μαρτυριῶν διακρίνεται ἕκαστος τῶν Πρωτίστων ὅτι εἶναι Κύριος. (ἴδε Μαρτυρία). Οἱ ἀπὸ τὸ Πεντάχορδον, (ἢ Τροχὸν) παρηχθέντες ἦχοι εἶναι Κύριοι, καὶ μόνον τέσσαρες· βεβαιεῖται τοῦτο, οὗ μόνον ἀπὸ τὸν Φιλάδελφον Πτολεμαῖον Βασιλέα τῆς Αἰγύπτου καὶ ἄλλους Ἀρχαίους Ἕλληνας Μουσικοὺς, οὗ μόνον ἀπὸ ψαλμῳδοὺς, ὡς τὸν Ἅγιον Ἀμβρόσιον Μεδιολάνων, ἀπὸ τὸν ἐξ Ἰταλίας Σοφώτατον Κοσμᾶν τὸν Ξένον ἢ Ἰκέτην, ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, καὶ Κοσμᾶν τὸν Μελῳδὸν, Μανουὴλ τὸν Βρυέννιον, καὶ ἀπὸ ἄλλους μεταγενεστέρους Ἕλληνας, ὡς τὸν Εὐγενῆν Δημήτριον Καντεμήρην (ἴδε τὸ περὶ Μουσικῆς Ἐγχειρίδιον αὐτοῦ, γεγραμμένον Ἀραβοτουρκοπερσιστὶ), καὶ ἀπὸ τὸν Μουσικώτατον Βασίλειον Ἰατροφιλόσοφον (ἴδε τὸ περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα αὐτοῦ), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ εἰδήμονας Τουρκοάραβας μουσικοὺς Παλαιούς τε καὶ μεταγενεστέρους μάλιστα ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς ξενικῆς ἢ ἐξωτερικῆς Μελοποιΐας, ἄριστον καὶ Σοφὸν Ντετὲ

Ἰσμαὶλάκην (ἀπέθανε περὶ τὰ μέσα τοῦ ιή. αἰῶνος) ὅστις ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ λέγει· « Τέσσαρα εἶναι τὰ στοιχεῖα τοῦ Κόσμου, τέσσαρες εἰσὶ καὶ οἱ Κύριοι ἤχοι· « Ἀνὰ Μακὰμ, Σεπὰ, Χιουζὰμ, Τζαρκιὰχ Νεβά»· ὅ ἐστι Δώριος, Λύδιος, Φρύγιος, Μιξολύδιος· ἤγουν Πρῶτος, Δεύτερος, Τρίτος, Τέταρτος.

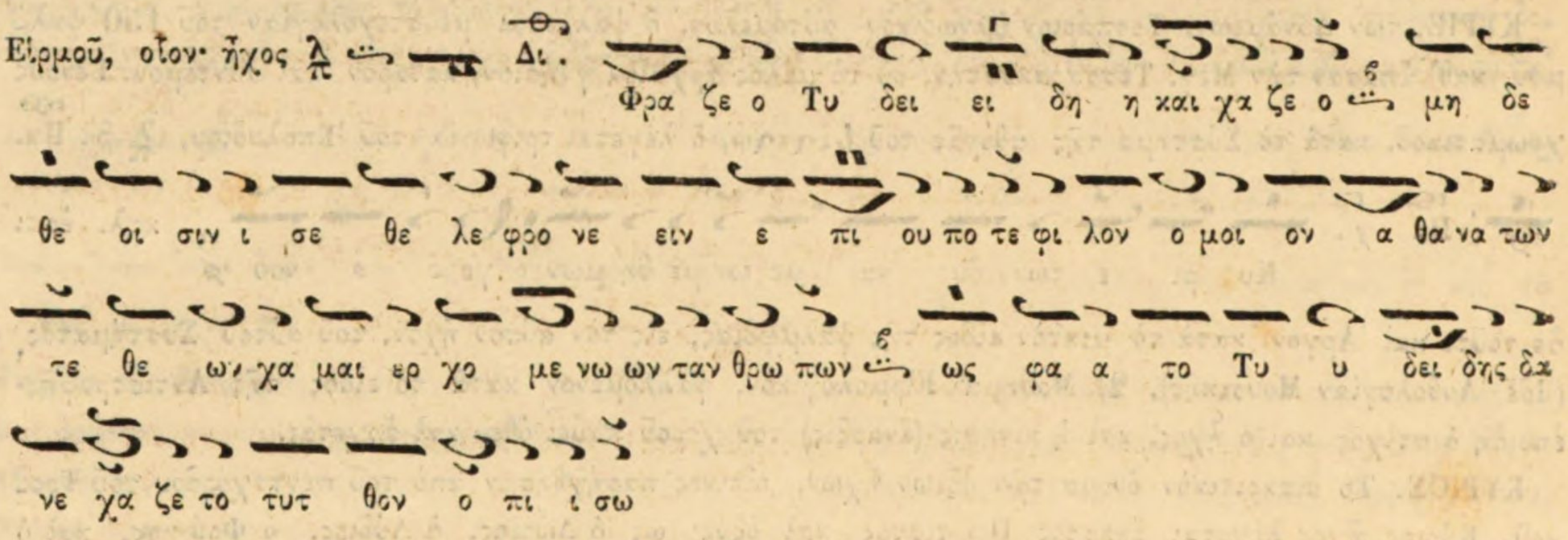
ΚΥΡΙΟΣ ὢν πάντων καὶ κτίστης Θεός. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς ἀσυνείθιστος γ΄. ᾠδῆς λ β΄. ἦχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Ἁγ. καὶ Μεγ. Πέμπτης. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος γ΄. ᾠδῆς λ β΄. ἦχου. Γένους χρωματικοῦ. λ βου.

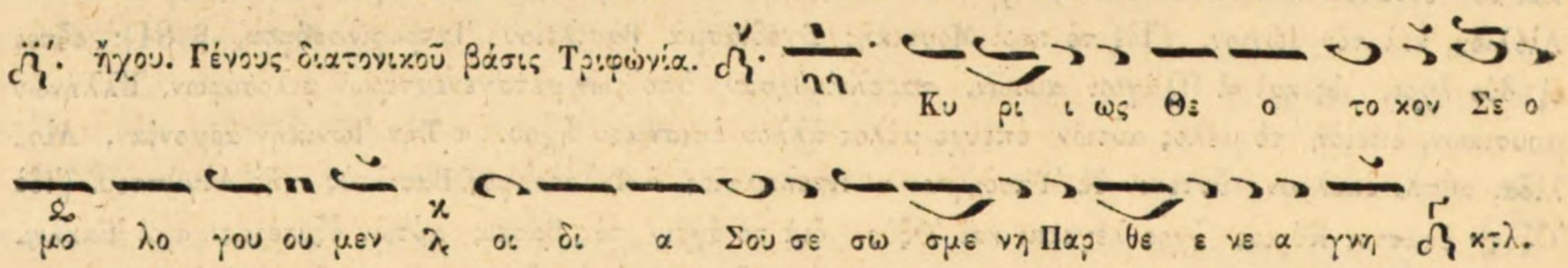
κτλ. (ἴδε Εἱμολόγιον Καταβασιῶν).

Θε ος

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Ὅσιος πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ε, τῆς Ἰλιάδ. « Φράζεο, Τυδείδη, καὶ χάζεο » (ἴδε στίχ. 440)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος λ Δι.

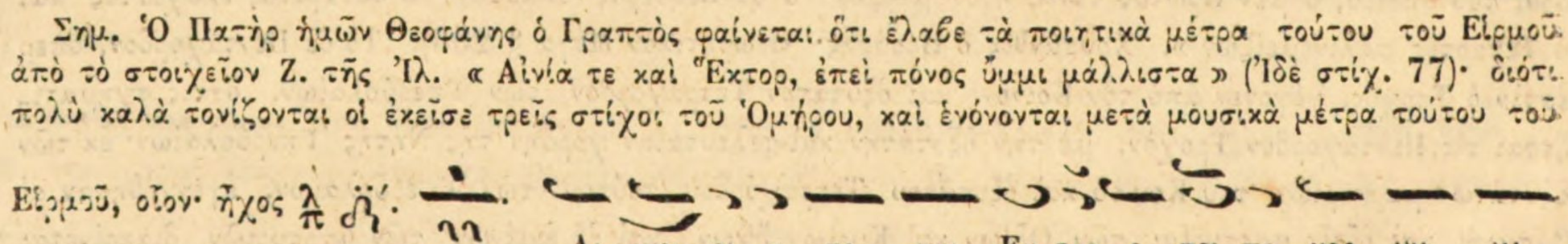

ΚΥΡΙΩΣ Θεοτόκον. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνηθισμένος Θ΄. ᾠδῆς λ ϟ΄. ἦχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ Ἁγ. καὶ Δικαίου Λαζάρου. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Θ΄. ᾠδῆς λ ϟ΄. ἦχου. Γένους διατονικοῦ βάσις Τριφωνία. ϟ.

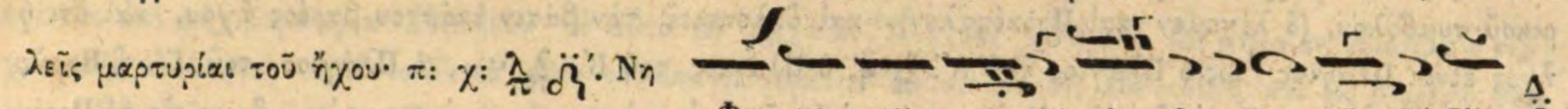
(Ἰδὲ Εἱρμολόγιον Καταβασιῶν).

Σημ. Ὁ Πατὴρ ἡμῶν Θεοφάνης ὁ Γραπτὸς φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Ζ. τῆς Ἰλ. « Αἰνία τε καὶ Ἕκτορ, ἐπεὶ πόνος ὔμμι μάλλιστα » (Ἰδὲ στίχ. 77)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ, οἷον· ἦχος λ ϟ΄.

ΚΩΛΟΝ. Ἡ περικοπὴ ἑκάστης περιόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου, ἤτοι τοῦ Στίχου ἢ Τροπαρίου. 2) Τὸ ὁηλοτικὸν σημεῖον τοῦ τροπικοῦ πάθους, ὃ λέγομεν «Κόμμα ἢ Ὑποστιγμὴ ἢ Ὑποδιαστολή». 3) Ἡ κατὰ τὴν Μουσικὴν περικοπὴ τῆς ἐκτεταμένης περιόδου τῆς ὁριστικῆς καὶ ἀορίστου καταληξεως τῆς Παρακλη-

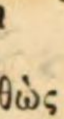
τικῆς (Ταξίμ). 4) Ἡ περικοπὴ τῶν ἀτελῶν κυρίως καταλήξεων. 5) Αἱ περὶ τῶν ἤχων θεσπήζουσαι μαρτυρίαι, αἱ ὁποῖαι εἰσὶν αἱ τῆς Μουσικῆς ὑποστιγμαὶ, καὶ τὰ τῆς Μουσικῆς Κῶλα καὶ Κόμματα. 6) Αἱ τῶν θεσπιζόντων μαρτυριῶν ἀτελεῖς μελῳδικαὶ θέσεις τῶν ἀτελῶν καταλήξεων. π: χ: τὸ κατὰ κείμενον. Φανερῶν ἑαυτῶν, τοῖς Μαθηταῖς σου Σωτὴρ, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, Σίμωνι δέδωκας τὴν τῶν προβάτων νομὴν, εἰς ἀγάπης ἀντέκτησιν τὴν τοῦ ποιμένειν φροντεῖδα αἰτῶν· εἰς ἣν καὶ ἔπεται ἡ τελεία. Ἔστι δὲ τὸ κατὰ κείμενον Κῶλον, τὰ ἐν τῇ περικοπῇ ἐμπεριεχόμενα κόμματα· ἔστι δὲ Κῶλον, τὸ κόμμα «ἑαυτὸν,—» κῶλον, τὸ κόμμα «Σωτὴρ,—» τὸ «τὴν Ἀνάστασιν,—» τὸ «νομὴν,—» τὸ «ἀντέκτησιν, » τὸ δὲ «φροντίδα αἰτῶν. » τέλος ἐστὶν ἐντελοῦς καταλήξεως. Τὸ κατὰ μουσικὸν δὲ κῶλον εἶναι, αἱ ἀτε-

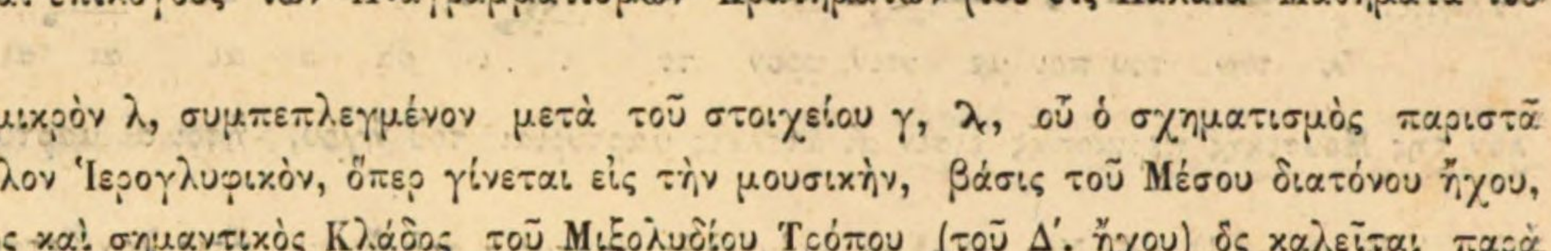
λεῖς μαρτυρίαι τοῦ ἤχου· π: χ:
Φα νε ρω ω ων ε ε α α αυ τον
τοις Μα θη ται αι αι αις σου Σω ω τηρ με τα α α α την Α να α α
α α α στα α α α σιν Σι μω νι ι ι δε δω ω κας την των προ βα α α
α τω ων νο ο μην εις α γα πης α α αν τε κτη η σιν
τάληξις. την του ποι με νειν φρον τι ι ι δα α αι αι αι των

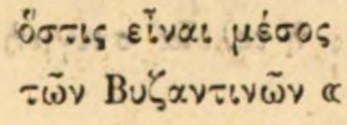
ἐνταῦθα Κῶλον τῆς Μουσικῆς περικοπῆς εἰσὶν αἱ ἀτελεῖς μαρτυρίαι τοῦ ἤχου, ἤτοι αἱ μαρτυρίαι τοῦ Δι, καὶ τοῦ Βου. ἡ δὲ μαρτυρία τοῦ Νη· ν, εἶναι ἡ ἐντελὴς μαρτυρία τοῦ ἤχου, ἥτις λογίζεται ὡς ἡ τελεία στιγμὴ τῆς περικοπῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου.

ΚΩΜΟΣ. Νικητήριός τις ᾠδὴ, ἥτις ἐψάλλετο ἐπὶ τῶν ἀθλιτικῶν ἀγώνων τῶν Ἡρώων. 2) Τὰ Κωμικὰ ἄσματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἅτινα ἐψάλλοντο εἰς διαφόρους περιστάσεις, κυρίως δὲ ἐπὶ τῶν εὐθυμιῶν· ὡς τὰ νῦν Κωμικὰ τῆς εὐθυμίας τραγῴδια (πατινάδες)· ὡς τὰ Σκολιὰ καὶ Ἀνόμαλα μέλη (μανέδες, κοτζάκια κτλ.). 3) Τὰ χαρακτηρίζοντα κυρίως τὸν Ὑπομιξολύδιον τρόπον (τὸν Πλάγιον τοῦ Δ΄.) Κωμικὰ ἄσματα, εἰς ὃν ὑπάγονται τὰ λυπηρὰ ἔποι· ὡς τὰ καθ' ἡμᾶς Νεκρώσιμα ποιήματα, καὶ μέλη. «Καὶ ἐλέησόν με Ἀλληλούϊα· ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με κτλ. » κυρίως δὲ κατὰ θρηνῳδίαν ἐπιταφίως ψαλλόμενα ἀργὰ στιχηρὰ μέλη, ὅταν συνοδεύομεν νεκρόν τινα εἰς τάφον· ὡς τὸ « Θρηνῶ καὶ ὀδήρομαι Μετὰ τῶν Ἁγίων ἀνάπαυσον Χριστὲ, κτλ. » Καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν Ἀρχαῖοι Ἕλληνες, τοιαῦτα τινὰ λυπηρὰ Κωμικὰ μέλη ἔψαλλον κατὰ τῶν Ὑπομιξολύδιον τρόπον, μετὰ σεμνότητος, εἰς κηδευτικὴν καὶ λυπηρὰν παράταξιν φορᾶς τινος, ὅταν ἐσυνοδεύετω εἰς τάφον. « Κῶμον ὁμηλήκον πρὸς τάφον ἀπάξω ». Εὐριπίδης. Ἐπειδὴ τὸ χαρακτηριστικὸν ἦθος τοῦ Ὑπομιξολυδίου (τοῦ Πλαγίου Δ΄.) ἤχου παριστᾶ κυρίως τὰ λυπηρὰ ἔπη. « Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Κῶμοι κατὰ τοῦτον τὸν ἦχον ἐμελίζοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ». Χρύσανθος Προύσης. Θεωρητικὸν Μέγα. § 375.

Λ.

Λ, λ. Λάμβδα, τὸ ἑνδέκατον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) λ, σύμφωνον γράμμα, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει εἰς τὴν Μουσικὴν διὰ τὸ μαρτυρικὸν ποσὸν, ὅπερ συμπλεκόμενον μετὰ τοῦ συμφώνου π, $\frac{\lambda}{\pi}$, διακρίνει ἕκαστον βαρὺν ἦχον ὅτι εἶναι Πλάγιος. 3) λ, λάμβδα τὸ μικρὸν, ὅπερ συμπλέκεται μετὰ τοῦ συμφώνου π, $\frac{\lambda}{\pi}$, καὶ τίθεται πρὸ τῆς ἐνάρχου μαρτυρίας, ἐπὶ κεφαλῆς Μαθήματος πρὸ τοῦ μαρτυρικοῦ συμβόλου, (ὃ λέγομεν καὶ Προκέφαλον), καὶ δηλοποιεῖ τὴν βάσιν ἑκάστου βαρέος ἤχου, καὶ ὅτι ὁ ἦχος εἶναι Πλάγιος· ὡς ὁ Πλάγιος τοῦ Α΄. $\frac{\lambda}{\pi}$, ὁ Πλάγιος τοῦ Β΄. $\frac{\lambda}{\pi}$, ὁ Πλάγιος τοῦ Γ΄. ἢ Βαρὺς , ὁ Πλάγιος τοῦ Δ΄. $\frac{\lambda}{\pi}$. 4) λ μικρὸν τὸ ὁποῖον, εἰ καὶ σπανίως, χρησιμεύει, ὅμως εἰς τὸ Ποιὸν τῆς μελῳδίας ἐπὶ τῶν Κρατημάτων, ἀντὶ τοῦ , λε, καθὼς μεταχειρίζεται αὐτὸ ὁ Λαμπαδάριος τῆς Ἁγ. Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς εἰς τὸ μαθηματάριον Κράτημα τοῦ τῆς Προηγιασμένης Κοινωνικοῦ Ὕμνου « Γεύσασθε » τόσον εἰς τὸ κατ' ἐπανάληψιν Μέγιστον, ὅσον καὶ εἰς τὸ κοινὸν γνωστὸν ἐπίτομον, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην·

καθὼς μεταχειρίζονται τοῦτο τὸ μικρὸν λ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῶν ψαλμῳδῶν, εἰς τοὺς Προλόγους καὶ ἐπιλόγους τῶν Ἀναγραμματισμῶν Κρατημάτων (ἴδε εἰς Παλαιὰ Μαθήματα τοῦ Μαθηματαρίου).

Λ, ἢ λ. Λάμβδα μικρὸν λ, συμπεπλεγμένον μετὰ τοῦ στοιχείου γ, λ, οὗ ὁ σχηματισμὸς παριστᾷ γράμμά τι ὡς σύμβουλον Ἱερογλυφικὸν, ὅπερ γίνεται εἰς τὴν μουσικὴν, βάσις τοῦ Μέσου διατόνου ἤχου, ὅστις εἶναι μέσος ἦχος καὶ σημαντικὸς Κλάδος τοῦ Μιξολυδίου Τρόπου (τοῦ Δ΄. ἤχου) ὃς καλεῖται παρὰ τῶν Βυζαντινῶν « Λέγετος ». Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων τινὲς καλοπίζοντες τὸν μουσικὸν τύπον, ἐνώθευσαν τὸ πρωτότυπον σχῆμα τοῦ μαρτυρικοῦ Ποιοῦ τοῦ μικροῦ τούτου λάμβδα, καὶ ἐκατήντησαν αὐτὸ ἀπὸ λ γ λ, εἰς λ χ λ. 2) Σύμβουλόν τι μουσικὸν μαρτυρικῆς ποιότητος τοῦ διατονικοῦ γένους, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τὸ μέσον ἦχον τοῦ Μιξολυδίου Τρόπου (τοῦ Δ΄. ἤχου), καὶ τὴν βάσιν τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους αὐτοῦ, διὰ τοῦ κατέχοντος αὐτὸν φυσικοῦ ἐλάσσονος τόνου τῆς διατονικῆς Κλίμακος, ὃς ἔχει λόγον τὸν ἐπόγδοον $9\frac{9}{12}$· ἐπειδὴ ὁ ἐλάσσων τόνος, κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν τάξιν τῶν Τριῶν φυσικῶν τόνων τῆς διατονικῆς Κλίμακος ἤτοι τοῦ μείζονος $12\frac{12}{12}$, τοῦ ἐλάσσονος $9\frac{9}{12}$, καὶ τοῦ ἐλαχίστου $7\frac{7}{12}$, ἐπέχει τὰ δευτερία· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀρκτικὴ αὕτη μαρτρία τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους « λτος » καλεῖται παρὰ τῶν μουσικῶν τοῖ Παλαιοῦ Συστήματος καὶ « ἦχος διατονικὸς δεύτερος » (ἴδε Λέγετος), Ἐπειδὴ ἐπέχει καὶ τὰς ὀξυτέρας βάσεις $\frac{\delta'}{\lambda}$ καὶ τοὺς ὀξυτέρους τόνους τοῦ Λυδίου ἢ Δευτέρου ἤχου. Ὁ σημαντικὸς οὗτος Κλάδος ἐκαλεῖτο παρὰ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων μουσικῶν « Συντονολύδιος ἢ Συντονολυδιστὶ Ἁρμονία »· ὡς ἀπὸ τὸ Εἱρμολογικὸν Σύντομον· , ἢ . Τὸ Προκέφαλον σημεῖον τῆς ἀρκτικῆς μαρτυρίας τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους τοῦ Δ΄. ἤχου, ὃ γράφεται συνεσταλμένος, καὶ ἐκφωνεῖται «Λέγετος». Γράφεται δὲ ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστου Εἱρμολογικοῦ θέματος τῶν Ἁπλῶν, Μικτῶν, καὶ Ἀναμίκτων Μαθημάτων· οἷον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Προσομοίων Στιχηρῶν τοῦ Τετάρτου ἤχου· ἐπὶ τῶν Καταβασιῶν, ἐπί τινων Δοξολογιῶν, ἐπί τινων Καλοφωνικῶν Εἱρμῶν τε καὶ Κρατημάτων, καὶ ἐπί τινων ἄλλων ἐκτάκτων Μαθημάτων, (ὅπερ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν οἰκίαν θέλησιν τοῦ ποιητοῦ)· ὡς ἔχει τὸ Προκέφαλον τοῦ β΄. στίχου « Χαῖρε κεχαριτωμένη » τοῦ τῆς Ἀρτοκλασίας Μαθήματος τοῦ Ὀκταήχου Θέματος « Θεοτόκε Παρθένε ».

V. Λάμβδα μεγάλον ἀναστραμμένον. Σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Τρίτης τῶν Συνημμένων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς ὃ συνυπεγράφετο τῷ μεγάλῳ Θῆτα οὕτως, $\frac{\Theta}{V}$, ἢ οὕτως ΘV, ὅταν ἡ τάσις αὐτοῦ ἐγίνετο ἐπὶ τὴν βαρύτητα· ὀξυτονεῖτο δὲ ὅταν ἡ τάσις αὐτοῦ ἐγίνετο ἐπὶ τὴν ὀξύτητα· ἐθεώρουν δὲ αὐτὸ τὸ V, οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ ὡς σημεῖον τροπικὸν τῆς χρονικῆς ποιό-

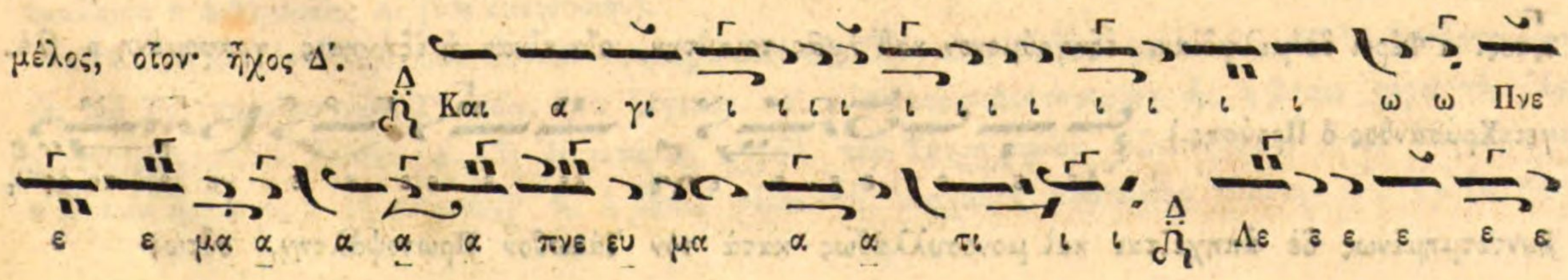
τητος· ἐτίθετο δὲ κάτωθεν τοῦ ἐπιγραφομένου χαρακτῆρος Θ, ἐπειδὴ ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς σημεῖον θέσεως (ἴδε Θῆτα μεγάλον). Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον V, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχύς, θέσεως βραχείας, ὡς ⸗· εἰ δὲ ἐστιγμένον V̇, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, θέσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς ⸗· (ἴδε Ἰῶτα). Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων· (ἰδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος. τύπ. σελ. 78 καὶ 81).

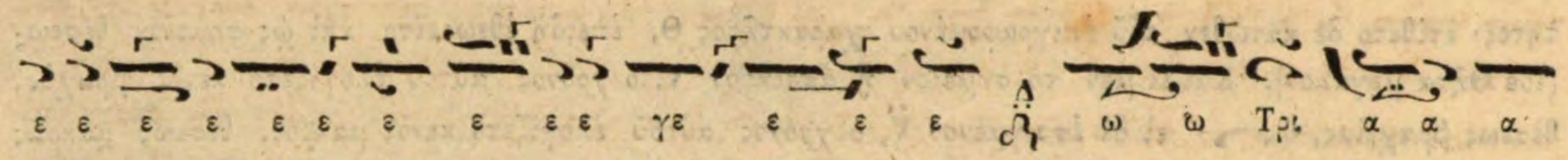
≺. Λάμβδα μεγάλον, πλάγιον καὶ ἁπλοῦν· σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Μέσης τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ὃ συνυπεγράφετο τὸ Ἰῶτα I, οὕτως I≺, ἢ I≺, ὅταν ἡ τάσις αὐτοῦ ἐγίνετο ἐπὶ τὴν βαρύτητα· ἐθεώρουν δὲ αὐτὸ οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ ὡς σημεῖον τροπικὸν τῆς χρονικῆς ποιότητος· ἐτίθετο δὲ κάτωθεν τοῦ ἐπιγραφομένου Ἰῶτα, ἐπειδὴ ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς σημεῖον θέσεως· (ἴδε Ἰῶτα ἁπλοῦν)· Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον ≺, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχύς, θέσεως βραχείας, ὡς ⸗· εἰ δὲ ἐστιγμένον ≺., ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, θέσεως μακρᾶς δισήμου ⸗. Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων. (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος τύπ. σελ. 78 καὶ 81).

≺′. Λάμβδα πλάγιον ὀξύτονον· σημεῖον ὑπῆρχε ποιότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Νήτης Ὑπερβολαίων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ὃ συνυπεγράφετο τῷ ὀξυτόνῳ Ἰῶτα Ι′, οὕτως I′, ἢ οὕτως I′≺′· ὅταν ἡ τάσις αὐτοῦ ἐγίνετο ἐπὶ τὴν ὀξύτητα· ἐθεώρουν δὲ αὐτὸ οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ, ὡς σημεῖον τροπικὸν τῆς χρονικῆς ποιότητος· ἐτίθετο δὲ κάτωθεν τοῦ ἐπιγραφομένου χαρακτῆρος ὀξυτόνου Ἰῶτα, ἐπειδὴ ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς σημεῖον θέσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον ≺′, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, θέσεως βραχείας ⸗· εἰ δὲ ἐστιγμένον ≺̇′, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, θέσεως μακρᾶς δισήμου, ὡς ⸗· (ἴδε Ἰῶτα ὀξύτονον Ι′)· ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται κυρίως εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Ὑπερβολαίων. (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος· τύπ. Σελ. 78 καὶ 81).

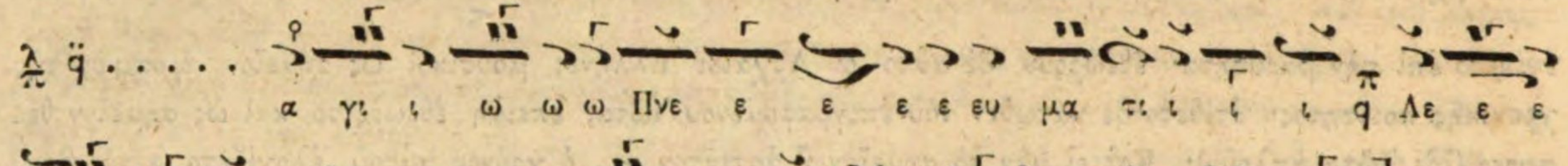
ΑΑΜΨΑΣ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ φωτισμὸν ἀληθείας. Μάθημά τι τοῦ Οἰκιματαρίου, οὗ ὁ ποιητὴς Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς· ἐξηγήθει καὶ τοῦτο εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου· εἰς δὲ τὴν Νέαν Μέθοδον παρὰ τῶν Διδασκάλων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Σώζεται καὶ τοῦτο καὶ διατηρεῖται σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς· οὗ τὸ μέλος γνήσιον, ἀρχαῖον καὶ πρωτότυπον. (Ἴδε Ἄγγελος Πρωτοστάτης).

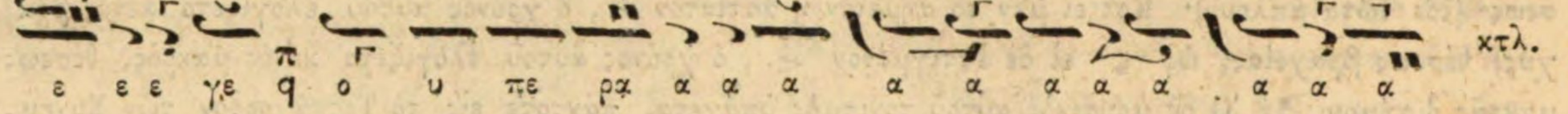
ΛΕΓΕ. Λέξις μελῳδικὴ ἥτις ἐγράφετο μελῳδικῶς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ μουσ. τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος μὲ γραφὴν Κοκκίνην. 2) Λέξις, ἥτις ἐθεωρεῖτο εἰς τὴν μελῳδικὴν σύνθεσιν θέματός τινος τοῦ Παπαδικοῦ, καὶ τοῦ Μαθηματαρίου εἴδους, κανονικόν τι μέσον τῆς Παλαιᾶς γραφῆς (τῆς Μουσικῆς) γραφομένη διὰ κοκκίνου, καὶ κατὰ τὸ μέλος, καὶ κατὰ τὸ κείμενον « Λέγε ». Δηλοῖ δὲ ἡ λέξις αὕτη ποτὲ μὲν τὴν καὶ αὖθις ἐπανάληψιν τῆς ψαλλομένης ἐκείνης περικοπῆς μὲ τὴν λέξιν «Πάλιν», ποτὲ δὲ τὴν ἀλλαγὴν ποδὸς, κατ' ἀγωγὴν μὲ τὴν λέξιν « Λέγε », καθὼς καὶ τὴν ἀλλαγὴν ποδὸς ἀπὸ συμπτύξεως εἰς ἀνάλυσιν. Καὶ τὴν μὲν λέξιν « Λέγε » τὴν μετεχειρίζοντο μελῳδικῶς εἰς τὸ Παππαδικὸν εἶδος τῶν Δοξαστικῶν, καὶ τῶν, Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ, τῶν Πολυελέων, ὅταν ἡ ἔννοια τῆς ἑπομένης περιόδου ὑπήγετο εἰς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τῆς προηγουμένης περιόδου, μὲ τὰ γράμματα τῆς Θεολογίας, καθὼς ὁ Δανιὴλ Πρωτοψάλτης μεταχειρίζεται αὐτὴν εἰς τὸ Δοξαστικὸν τοῦ εἰς ἦχον Δ′. Πολυελέου « Δοῦλοι Κύριον »· π : χ : « Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι· Λέγε· Ὦ Τριὰς ὁμοούσιε, διαιρετὴ προσώποις, ὁ Πατὴρ ὁ Προάναρχος, ὁ Συνάναρχος Λόγος, καὶ Πνεῦμα τὸ Πανάγιον, ὁ εἷς Θεὸς τῶν ὅλων· Σῶσον καὶ οἴκτιρον τοὺς Σὲ θεοπρεπῶς ὑμνοῦντας ». Ἡ ὁποία λέξις « Λέγε » κατὰ τὸν ἦχον τοῦ Μαθήματος, ἔχει καὶ τὸ μέλος, οἷον· ἦχος Δ′.

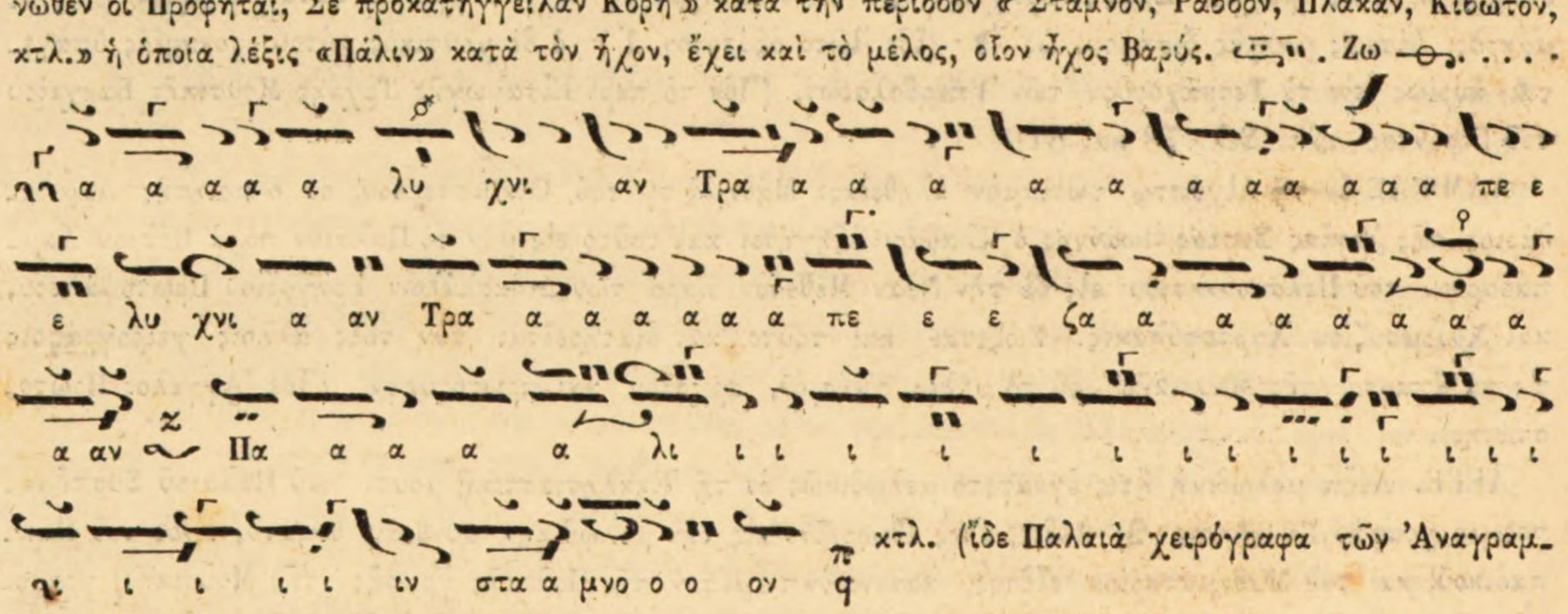

κλτ. Καὶ ὁ Πέτρος Λαμπαδάριος ὁ Πελοποννήσιος μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ταύτην «Λέγε» εἰς τὸν ἦχον Λ Α΄. Πολυέλεόν του «Δοῦλοι Κύριον» ἧς τὸ μέλος κατὰ τὸν ἦχον ἔχει οὕτως· ἦχος

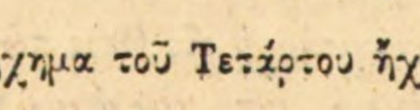

κτλ. τὴν αὐτὴν μελῳδικὴν θέσιν φέρει καὶ εἰς τὰ γράμματα τοῦ Θέματος. «Καὶ νῦν καὶ ἀεί». Τὴν λέξιν ταύτην τὴν μεταχειρίζονται καὶ ἄλλοι πολλοὶ ψαλμῳδοὶ τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος εἰς τὰ Δοξαστικὰ τῶν Πολυελέων, κατὰ τὰ Παλαιότατα χειρόγραφα.— Τὴν δὲ λέξιν «Πάλιν» μετεχειρίζοντο μελῳδικῶς, εἰς τὸ Μαθηματάριον εἶδος τῶν Ὕμνων, τῶν Ἀσμάτων, κτλ. τῶν ὁμαλῶν μαθημάτων, καὶ τῶν ἀνωμάλων, κατὰ τὸ εἶδος τῶν Ἀναγραμματισμῶν. Καὶ εἰς μὲν τὰ ὁμαλὰ Ἄσματα, μετεχειρίζοντο αὐτὴν διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς Μουσικῆς περιόδου, καὶ τὰ γράμματα τῶν αὐτῶν ὁμοίων λέξεων. Καθὼς ὁ Ἰωάννης Μαΐστορ ὁ Κουκουζέλης μεταχειρίζεται αὐτὴν εἰς τὸ ἔντεχνον Μάθημα τοῦ Θεματισμοῦ καὶ ὡραιότατον ᾆσμα «Ἄνωθεν οἱ Προφῆται, Σὲ προκατήγγειλαν Κόρη» κατὰ τὴν περιοδον «Στάμνον, Ῥάβδον, Πλάκαν, Κιβωτὸν, κτλ.» ἡ ὁποία λέξις «Πάλιν» κατὰ τὸν ἦχον, ἔχει καὶ τὸ μέλος, οἷον ἦχος Βαρύς. Ζω . . . .

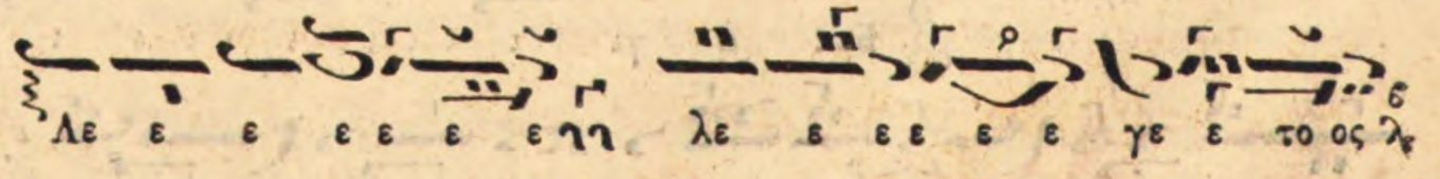

κτλ. (ἴδε Παλαιὰ χειρόγραφα τῶν Ἀναγραμματισμῶν τοῦ Μαθηματαρίου εἴδους Ἰωάννου τοῦ Γλυκέως, τοῦ Ἀνανιώτου, Χρυσάφου τοῦ Παλαιοῦ, τοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Ἁγ. Σοφίας Κωρόνη τοῦ Ξένου, τοῦ Λαμπαδαρίου τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ, καὶ ἄλλων πολλῶν ψαλμῳδῶν τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος.

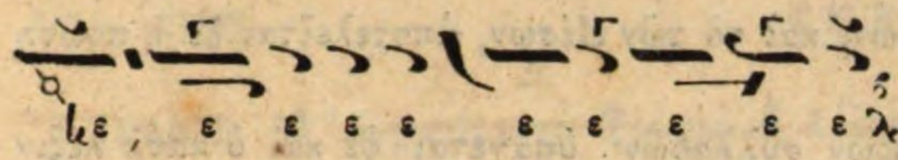
ΛΕΓΕΤΟΣ. Κλάδος τις σημαντικὸς τοῦ Τετάρτου ἤχου. 2) Ἡ ἀρκτικὴ βάσις τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους τοῦ Τετάρτου ἤχου, οὗ τὸ ἀρκτικὸν τῆς μαρτυρίας τοῦ Κλάδου σημεῖον, λτος. 3) Τὸ πολυσύλλαβον ἀπήχημα τοῦ Εἱρμολογικοῦ εἴδους τοῦ Δ΄. ἤχου οὗ τὸ ἴσον ἐκφωνεῖται καὶ ὑφ' ἡμῶν, ὅπως ἐξεφωνεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν μουσικῶν τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος «Λέγετος» τοῦθ' ὅπερ καλεῖται (κατὰ τοὺς Παλαιοὺς) «τὸ Δεύτερον Ἀπήχημα τοῦ Τετάρτου ἤχου». Καὶ γράφεται οὕτως· λτος

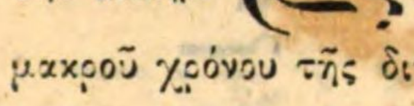
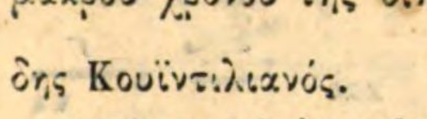
λτος. «Φέρει δὲ μελῳδίαν, ἐξηγούμενον καθ' ἡμᾶς τοιαύτην, οἵα εἶναι ἡ ἐξήγησις γραφομένη» (λέγει Χρύσανθος ὁ Προύσης.)

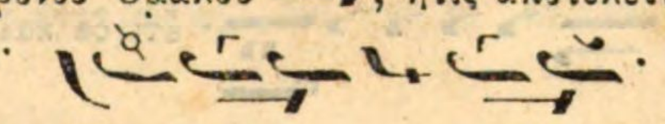

Συντετμημένως δὲ ἀπηχεῖται καὶ μονοσυλλάβως κατὰ τὸν Ἰάκωβον Πρωτοψάλτην, οὕτως·

 4) Ὁ κατὰ τὰς διαιρέσεις τῶν ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δα-

μασκηνοῦ Μέσος ἦχος τοῦ Μιξολυδίου, ἤτοι τοῦ Τετάρτου ἤχου, ὅστις ἐπέχει τὴν χορδὴν τῆς Μέσης τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων. 5) Τὸ Εἱρμολογικὸν εἶδος τοῦ Δ΄. ἤχου, ὅπερ καλεῖται ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς μουσ. «Λέγετος», ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τοὺς Παλαιοὺς, διὰ τὸ φέρειν τὸν Προκέφαλον αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῆς ἢ τὴν λέξιν τῆς Ἀπηχήσεως, μὲ συνεσταλμένην γραφὴν, ἥτις σχηματίζει τὸ μαρτυρικὸν αὐτοῦ σημεῖον, σύμβολον Ἱερογλυφικὸν οὕτως Γλτ. (Ἰδὲ Λάμβδα μικρὸν). 6) Ἦχος τις ὅστις ἐπέχει τοὺς ὑψηλοτέρους καὶ βαρυτέρους τόνους, καὶ τὰς ὑψηλοτέρας καὶ βαρυτέρας βάσεις τοῦ Λυδίου ἢ Δευτέρου ἤχου, οὗ τὸ μέλος διακρίνεται ὅτι εἶναι ἡνωμένον μὲ τὴν διατονικὴν Κλίμακα τῆς Μιξολυδιστὶ ἁρμονίας ἢ μὲ τοὺς σχετικοὺς τόνους τῆς διοτονικῆς Κλίμακος τοῦ Ὑποφρυγίου (ℷ Γ΄. ἢ Βαρέος), ἐπειδὴ τὸ Σύστημα αὐτοῦ εἶν' ὅμοιον τοῦ Συστήματος τοῦ Βαρέος ἤχου κατὰ τὸ διατονικὸν, ὅπερ λέγομεν «Πρωτόβαρον» ζ, ϛ, ϛ, ζ΄, ϛ΄· καὶ πρὸς διαστολὴν τοῦ Συστήματος ἐκείνου, ἐκλήθη τὸ Σύστημα αὐτοῦ «Λέγετος». (Ἴδε περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα Βασιλείου τοῦ Ἰατροφιλοσόφου· § 45). Τὸ Σύστημα τοῦ ἤχου ἢ τοῦ σημαντικοῦ Κλάδου τούτου τοῦ Λεγέτου, εἶναι καθὼς φαίνεται ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκάλουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ «Ἁρμονία Συντονολυδιστὶ» ἀπὸ τὸ Σύντονος, Ταχὺς, τὸ Σύντομον καὶ Ταχὺν ἢ Γοργὸν κατὰ τὴν ἀγωγὴν ὃ λέγομεν «Εἱρμολογικόν»· ὡς τὸ Εἱρμολογικὸν τοῦ Λυδίου ἢ Β΄. ἤχου, καὶ τοῦ Μιξολυδίου ἢ Δ΄. ἤχου. «Ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν ἐπανειμένην Λυδιστὶ, εἴπερ ἐναντία τῇ Μιξολυδιστὶ, παραπλησίαν οὖσαν τῇ Ἰάδῃ, κτλ.» Πλούταρχος.

ΛΕΙΜΜΑ. Ἡ κατ' ἀποτομὴν τῆς μερικῆς ἢ τῆς γενικῆς διέσεως γινομένη κανονικὴ διαίρεσις, ἥτις ἔχει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς διαιρέσεως· ὡς $\frac{4}{7}$, ἢ $\frac{5}{9}$, ἢ $\frac{7}{12}$. 2) Τὸ ἡμίτονον τοῦ μείζονος $\frac{6}{12}$, εἰς ὃ προστίθεται καὶ ὁ περιττὸς ἀριθμὸς 1, καὶ γίνεται $\frac{7}{14}$, ὁ ὑπὸ 7 ἀριθμὸν ἐλάχιστος μουσικὸς καὶ φυσικὸς τόνος τῆς διατονικῆς Κλίμακος· (ἴδε ἐλάχιστος). 3) Ὁ ῥυθμικὸς ἐλάχιστος κενὸς χρόνος ὅστις δαπανᾶται διὰ τὴν ἁπλῆν , ὃ λέγεται «Λεῖμμα ῥυθμῶν» διότι εἶν' ἐλάχιστος τοῦ διπλασίου, τοῦ κατὰ κενὸν μακροῦ χρόνου τῆς διπλῆς , κτλ. «Λεῖμμα δὲ ἐν ῥυθμῷ χρόνος κενὸς ἐλάχιστος» Ἀριστείδης Κουϊντιλιανός.

ΛΕΙΟΝ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εὐθείας φωνῆς, ὅπερ δηλοῦται διὰ τῆς τροπικῆς ποιότητος τῆς ὑποστάσεως τοῦ Ὁμαλοῦ —. 2) Ἡ τροπικὴ ποιότης τοῦ ἀχρόνου Ὁμαλοῦ —, ἥτις ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν πτῶσιν τῆς μαλακῆς φωνῆς τοῦ εὐθέως καὶ ἴσου φθόγγου· . Γνωρίζεται τοῦτο ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐξαγωγῆς τῶν φθόγγων.

ΛΗΨΙΣ. Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, δι' ἧς ἰσχύεται ὁ μελοποιὸς, καὶ εὑρίσκει τὸ μέσον τῆς ἐπιχειρίσεώς του, οἷον, ἀπὸ ποῖον τόπον τῆς φωνῆς πρέπει νὰ κάμῃ τὴν μελῳδίαν· ἂν ἀπὸ Ὑπατοειδῆ, ἢ Μεσοειδῆ, ἢ Νητοειδῆ· (ἴδε Μεσοειδῆ). 2) Κανωνική τις διαίρεσις τῆς ῥυθμοποιΐας, ἡ ὁποία Λῆψις εἶν' ἰσχυρόν τι μέσον, ἵνα γνωρίζῃ ὁ ῥυθμοποιὸς, ὁποῖον ῥυθμὸν πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ ἀπὸ τὰ ῥυθμικὰ σχήματα ἅπερ φανερόνει ἡ Λῆψις· ἂν τὸ σχῆμα τὸ ἰσοδύναμον, ἤτοι τὸ ἔχον ἴσον λόγον· ὡς 5, πρὸς 5· 00000, 00000· ἢ τὸ σχῆμα τὸ ἔχον λόγον Ἡμιόλιον· ὡς 6, πρὸς 4· 000000, 0000· ἢ ὡς 3 πρὸς 2· 000, 00. (ἴδε Σχῆμα).

ΛΙΤΗ. Κανωνική τις σειρὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας ἥτις ψάλλεται μεταξὺ τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ Ὄρθρου. 2) Ἡ κατὰ τὴν Ἐκκλησ. ἐθιμοταξίαν ψαλλομένη ἐπεισόδιος Γμνῳδία ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἐν τῷ Νάρθηκι, ὅτε ψάλλονται τὰ Τροπάρια, ἅτινα παριστάνουσι τὰ θαυμαστὰ καὶ τεράστια τοῦ Θεοῦ, τῆς Θεομήτορος, ἢ ἑορταζομένου τινὸς Ἁγίου. 3) Λιτὴ ἐπεισόδιος Γμνῳδία, ἥτις παρὰ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐκαλεῖτο «Διθύραμβος». (ἴδε ἐπεισόδιον).

ΛΙΧΑΝΟΣ. Τόνος τις τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλην. μουσικῆς. 2) Ἡ Τετάρτη χορδὴ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, ἥτις λέγεται καὶ «Ὑπατῶν Διάτονος»· ἧς ἡ βάσις φέρει τὴν Ἀρχαίαν μαρτυρίαν ταύτην Δ΄. 3) Ἡ τετάρτη χορδὴ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων, ἥτις λέγεται καὶ «Μέσων Διάτονος» (ἢ Λιχανός)· ἧς ἡ βάσις φέρει τὴν Ἀρχαίαν μαρτυρίαν ταύτην Δ΄. ἐφ' ἧς πλη-

ροῦνται μὲν τὰ δύο Κοινὰ Τετράχορδα, ἤτοι τὸ τῶν Ὑπατῶν, καὶ τὸ τῶν Μέσων, ἀποτελεῖται δὲ ἡ πρώτη Διὰ πασῶν.

ΛΟΓΟΣ. Ὁ κατὰ λέξιν λόγος, ὁ συντιθέμενος ἐκ διαφόρων συλλαβῶν· ὑπάγεται δὲ καὶ ὁ κατὰ λέξιν λόγος εἰς τοὺς μουσικοὺς Κανόνας τῆς Μελοποιΐας. Ἡ κανονικὴ ὕλη τοῦ μέλους, ἥτις κατὰ τὸ κείμενον ὑπόκειται εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῶν μουσικῶν τόνων. Καὶ ἄνευ τοῦ λόγου (λέξεως) μέλος δὲν πληροῦται. « Τὸ μέλος σύγκειται ἀπὸ Λόγον, Ρυθμὸν καὶ Ἁρμονίαν». Πλάτων. 3) Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, ὅστις μὲ τὰς ἀπαιτουμένας λέξεις ἐνδύει τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου, καὶ στολίζει τὸ νόημα τοῦ στίχου ἢ Τροπαρίου μὲ ἐνδύματα χρυσᾶ, λευκὰ, καὶ μὲ ἄλλα διάφορα χρωματικὰ εἴδη τῶν φθορῶν. 4) Ἡ θετικὴ καὶ ἐπιθετικὴ κατὰ ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν σχέσεις τῶν Συστημάτων ἑκάστης Συμφωνίας, εἰς οὓς ὑπάρχει λόγος ἰδιαίτερος· π: χ: τὸ μὲν Σύστημα τῆς Συμφωνίας διὰ τεσσάρων ἔχει λόγον τὸν ἐπίτριτον. Τὸ δὲ τῆς Συμφωνίας διὰ πέντε, ἔχει λόγον τὸν ἡμιόλιον· τὸ δὲ τῆς Συμφωνίας διὰ πασῶν, ἔχει λόγον τὸν διπλάσιον· κτλ. « Λόγον δὲ φημὶ τὴν πρὸς ἄλληλα κατ' ἀριθμὸν σχέσιν· (δηλ. τῶν Συμφωνιῶν) ὧν οὐδεὶς πρὸς ἄλληλα λόγος εὑρίσκεται· τοῦ μὲν οὖν διὰ τεσσάρων λόγος ἐστὶ ἐπίτριτος κτλ. » Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος.

ΛΥΓΙΣΜΑ. Σημεῖόν τι μουσικῆς ἐκ τῶν Ἱερογλυφικῶν συμβόλων τοῦ Παλαιοῦ Συστήμαατος, οὗ τὸ σημεῖον « Λύγισμα » ἡ δὲ φυσικὴ αὐτοῦ ἐνέργεια φέρει τὴν ἀχώριστον συμπλοκὴν δύο χαρακτήρων, ἐπί τε τῶν ἀνιόντων, καὶ ἐπὶ τῶν κατιόντων χαρακτήρων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἀνιόντων, τὴν σύνθεσιν τῆς συμπλοκῆς τῶν Κεντημάτων μετὰ τοῦ Ὀλίγου , τοιαύτης θέσεως , ἥτις λέγεται « Σεῖρμα »· ἐπὶ δὲ τῶν κατιόντων, τὴν σύνθεσιν τῆς συμπλοκῆς τῶν δύω ἀποστρόφων , ὅταν ζητῇ τὸ ἀχώριστον τῆς φωνῆς τῆς θέσεως « Κρεμάμενον ». Κυρίως ὅμως τὸ ἀχώριστον τῶν δύω φθόγγων τῆς Ὑπορρόης ὅθεν φέρει ἡ ἐνέργειά του ἀόριστον θέσιν, ὡς· ἄλλως· ἄλλως· ἄλλως· , καὶ ὅθεν ἡ θέσις . καὶ · ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν χαρακτήρων, ἀνιούσης φωνῆς μετὰ κατιούσης, ὅταν συμπλέκωνται καὶ συνδέωνται διὰ τοῦ ἑτέρου ἢ Συνδέσμου οὕτως · οἷον· . Ἡ δὲ Παλαιὰ ἐκτεταμένη Παρακλητικὴ γραμμὴ τοῦ ἐπιθέτου « Δαρτὰ » τετράκις ὑποδέχεται τὸ Λύγισμα διὰ τὸ μέλος τοῦ Σείρματος οἷον·

τα α ο ο ο πλα α α α α α ηα α α α α ο πλα α α του

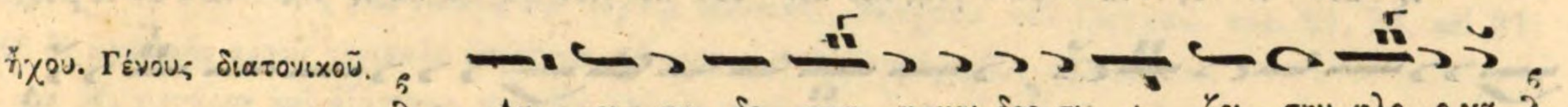
ου ου ου ου ου ου ηου ου ου ου ου ου ου φω ω ω ω ω ω ω

ηω ω ω ω ω του ου φω ω τος

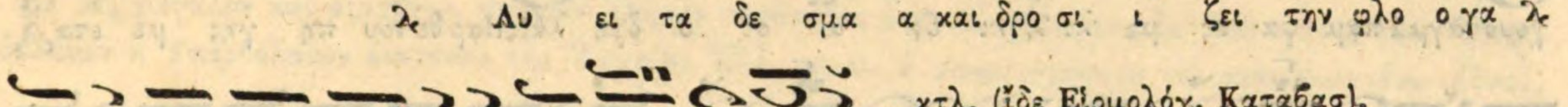
ἐν ᾧ εἰς τὴν ὁριστικὴν ταύτην θέσιν τοῦ Δαρτὰ μετὰ τῆς Παρακλητικῆς, τρὶς μόνον χωρεῖ τὸ Λύγισμα διὰ τὸν ἀνιόντα ὑγρόληκτον καὶ ἀχώριστον φθόγγον τῶν Κεντημάτων, ὅπερ φέρει τὸν συριγμὸν τοῦ Σείρματος.

ΛΥΔΙΟΣ. Ὁ Ἀρχαιότατος Τρόπος ἢ Λύδιος ἦχος, ὅστις ὑπάρχει Κύριος καὶ Ὀξύς. 2) Ὁ μετὰ τὸν Δώριον (Πρῶτον) ἦχον ἐπέχων τὰ δευτερεῖα Λύδιος ἢ Δεύτερος ἦχος, εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων Κυρίων καὶ Ὀξέων ἤχων, ὅστις ὑπάγεται εἰς τὸ χρωματικὸν γένος. 3) Ἡ Λύδιος ἢ Λυδιστὶ ἁρμονία, τὸ μέλος τοῦ Δευτέρου ἢ Ἦχος Δεύτερος)· ὁ περίφημος σοφιστὴς Δάμων ἐφεῦρε τὴν ἐπανειμένην Δυδιστί. Διὰ τοῦ μέλους τοῦ Λυδίου Τρόπου ἡμέρωνε τὰ θηρία ὁ Ὀρφεὺς, κατὰ τὴν ἀλληγορίαν τῆς Μυθολογίας· ὅ ἐστι, διὰ τοῦ μέλους τοῦ ἤχου τούτου, ἐμάλαττε τὴν σκληροκάρδιον διάθεσιν τοῦ λαοῦ τῶν Βαρβάρων· διὰ τοῦτο ἀπηγορεύετο, ὡς φαίνεται τὸ μέλος τοῦ ἤχου τούτου εἰς τοὺς γενναίους καὶ ἀνδρείους τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους Φιλοσόφους. « Τὴν Λυδιστὶ συμποτικὴν καὶ ἀνειμένην· ὅθεν καὶ παραιτεῖται αὐτὴν διὰ τὸ ἐκχαυνοῦν τὰς ψυχὰς τῶν Νέων »· Πλάτων.

ΛΥΕΙ τὰ δεσμὰ, καὶ ὀροσίζει τὴν φλόγα. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Η΄. ᾠδῆς Δ΄. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῆς Πεντηκοστῆς. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Η΄. ᾠδῆς Δ΄. ἤχου. Γένους διατονικοῦ.

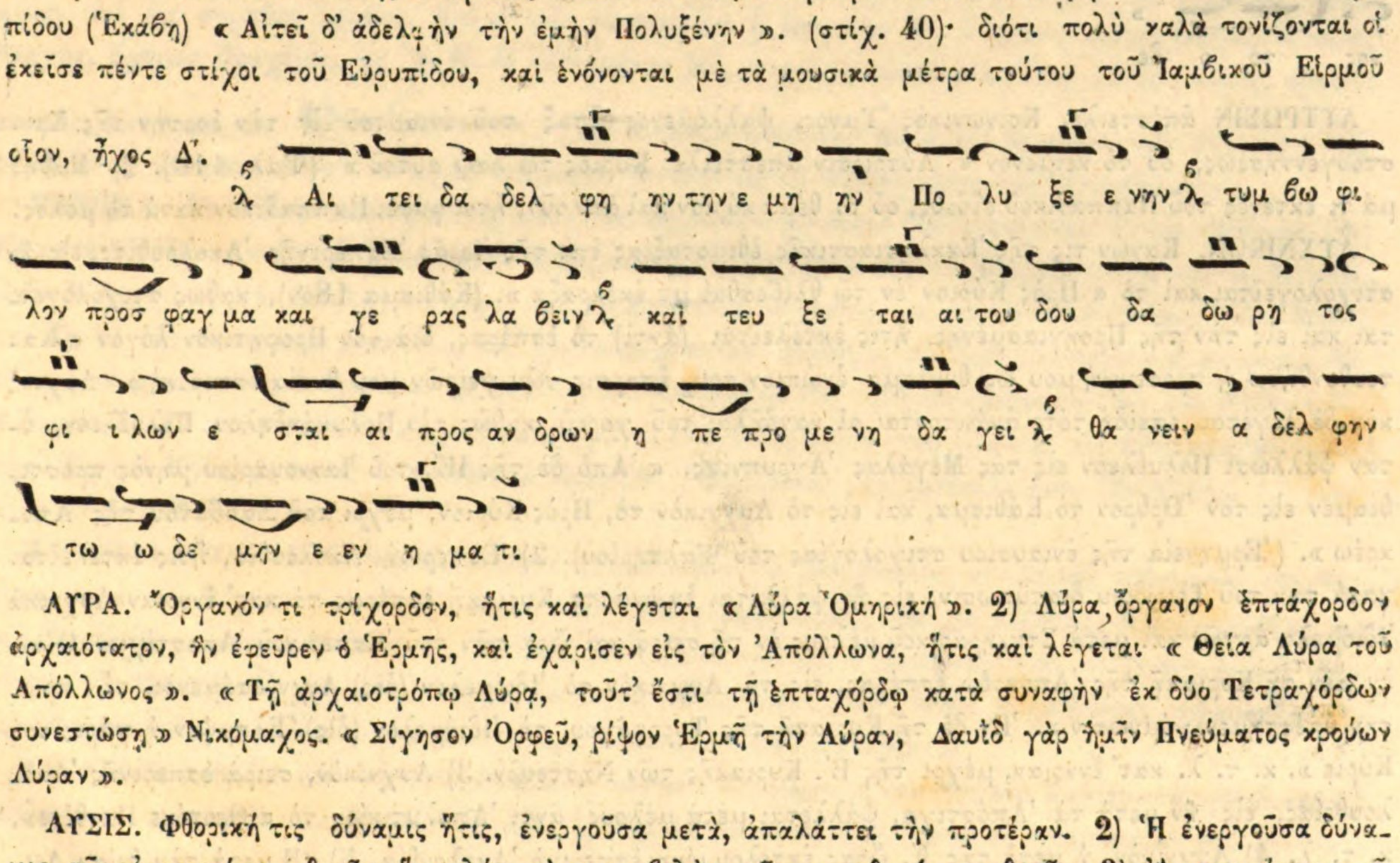

Λυ ει τα δε σμα α και δρο σι ι ζει την φλο ο γα

ο τρι σο φεγ γης της θε αρ χι ας τυ πος κτλ. (ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασ).

Σημ. Φαίνεται ὅτι Ἰωάννης ὁ Ἀρκλᾶς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἑρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Εὐριπίδου (Ἑκάβη) « Αἰτεῖ δ' ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν Πολυξένην ». (στίχ. 40)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Εὐρυπίδου, καὶ ἑνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ

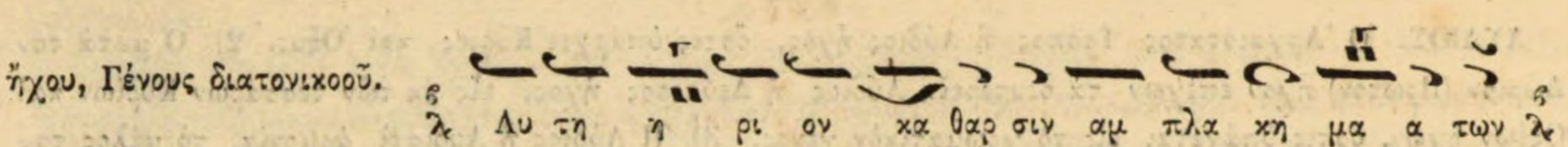

Αι τει δα δελ φη ην την ε μη ην Πο λυ ξε ε νην τυμ βω φι λον προσ φαγ μα και γε ρας λα βειν καὶ τευ ξε ται αι του δου δα δω ρή τος φι ι λων ε σται αι προς αν δρων η πε προ με νη δα γει θα νειν α δελ φην τω ω δε μὴν ε εν η μα τι

ΛΥΡΑ. Ὄργανόν τι τρίχορδον, ἥτις καὶ λέγεται « Λύρα Ὁμηρικὴ ». 2) Λύρα, ὄργανον ἑπτάχορδον ἀρχαιότατον, ἣν ἐφεῦρεν ὁ Ἑρμῆς, καὶ ἐχάρισεν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἥτις καὶ λέγεται « Θεία Λύρα τοῦ Απόλλωνος ». « Τῇ ἀρχαιοτρόπῳ Λύρᾳ, τοῦτ' ἔστι τῇ ἑπταχόρδῳ κατὰ συναφὴν ἐκ δύο Τετραχόρδων συνεστώσῃ » Νικόμαχος. « Σίγησον Ὀρφεῦ, ῥίψον Ἑρμῇ τὴν Λύραν, Δαυὶδ γὰρ ἡμῖν Πνεύματος κρούων Λύραν ».

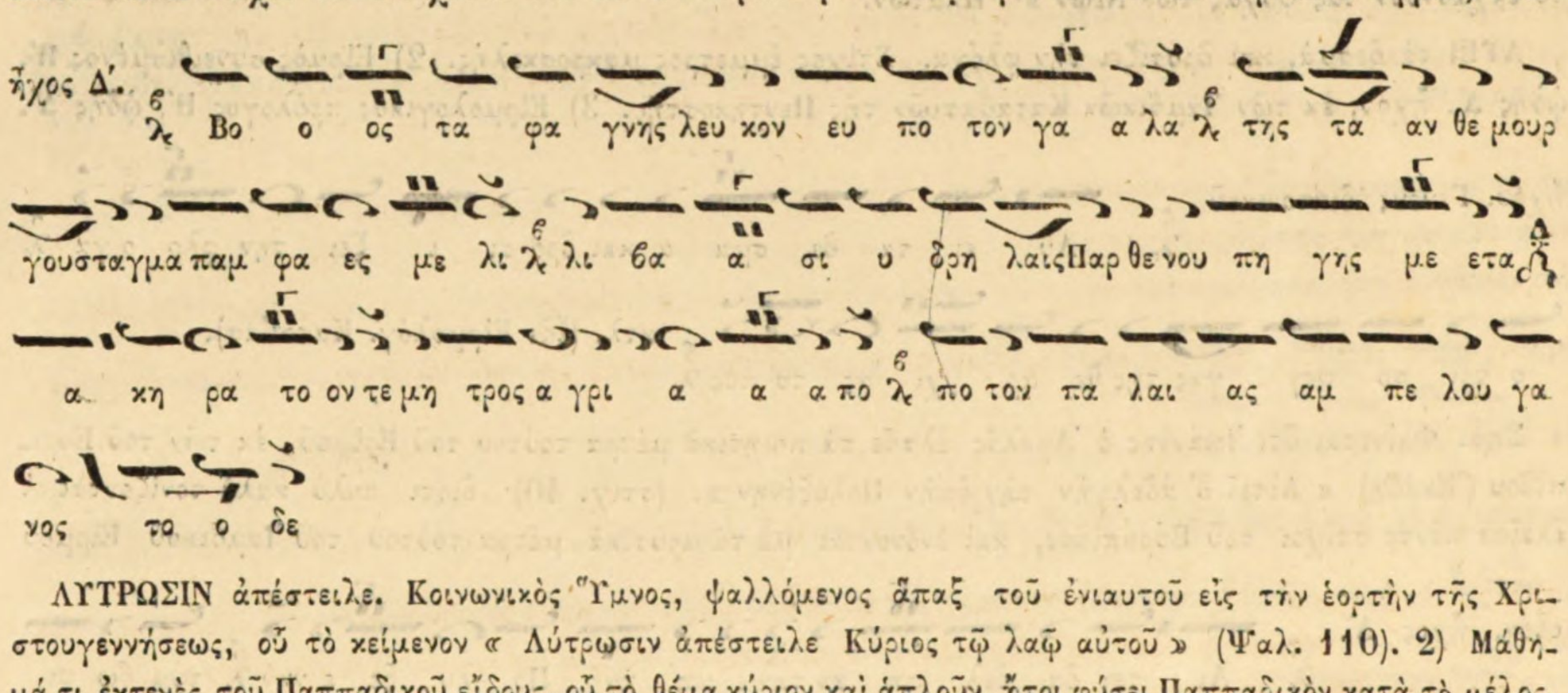
ΛΥΣΙΣ. Φθορική τις δύναμις ἥτις, ἐνεργοῦσα μετὰ, ἀπαλάττει τὴν προτέραν. 2) Ἡ ἐνεργοῦσα δύναμις τῆς εἰσαγομένης φθορᾶς, ἥτις λύει τὴν μεταβολὴν τῆς προτιθεμένης φθορᾶς. 3) Ἀφανισμός τις τοῦ μέλους τοῦ διαρκοῦντος γένους, ἐκ τῆς μετατιθεμένης φθορᾶς, ἧς ἡ φθορικὴ ποιότης ἔδεσε τὴν φαινομένην (πρώτην γραμμὴν) καὶ διέλυσε τὴν ποικιλίαν αὐτῆς· ὅθεν μέλος τι χωρὶς τῆς Λύσεως καὶ Δέσεως, ἀποκαθίσταται μονότονον, τοῦθ' ὅπερ προξενεῖ κόρον (ἴδε Δέσις). 4) Λύσις, ἧς τὸ ἴδιον εἶναι νὰ χαλᾷ τὰ φθορικὰ ἐμπόδια, καὶ νὰ διαπερᾷ τὰ χρωματικὰ προσκόμματα τοῦ κατὰ γένος ἐξακολουθοῦντος μέλους. «Δέσις δὲ (φασὶ) Λαμπροκλέα τὸν Ἀθηναῖον, συνιδόντα, ὅτι οὐκ ἐνταῦθα ἔχει τὴν διάζευξιν, ὅπου σχεδὸν ἅπαντες ᾄοντο ἐπὶ τὸ ὀξὺ, τοιοῦτον αὐτοῖς ἀπεργάζεσθαι τὸ Σχῆμα, οἷον· τὸ ἀπὸ Παραμέσης ἐπὶ Ὑπάτην Ὑπατῶν » Πλούταρχος.

ΛΥΤΗΡΙΟΝ κάθαρσιν ἀμπλακημάτων. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Ε΄. ᾠδῆς Δ΄. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῆς Πεντηκοστῆς. 3) Εἱρμολογικὸς πρόλογος Ε΄. ᾠδῆς Δ΄.

ἤχου, Γένους διατονικοῦ.

κτλ. (ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβασιῶν).

Σημ. Φαίνεται ὅτι Ἰωάννης ὁ Ἀρκλᾶς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Αἰσχύλου (Πέρσαι) « Βοὸς τ' ἀφ' ἁγνῆς λευκὸν εὔποτον γάλα » (στίχ. 611)· διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἐνόνονται μετὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ, οἷον.

Ἦχος Δ'.

ΛΥΤΡΩΣΙΝ ἀπέστειλε. Κοινωνικὸς Ὕμνος, ψαλλόμενος ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστουγεννήσεως, οὗ τὸ κείμενον « Λύτρωσιν ἀπέστειλε Κύριος τῷ λαῷ αὐτοῦ » (Ψαλ. 110). 2) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παππαδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παππαδικὸν κατὰ τὸ μέλος.

ΛΥΧΝΙΚΟΝ. Κανών τις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐθιμοταξίας ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Ἑσπερινῆς Ἀκολουθίας, εἰς ἣν στιχολογεῖται καὶ τὸ « Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα ». (Κάθισμα 18ον), καθὼς στιχολογεῖται καὶ εἰς τὴν τῆς Προηγιασμένης, ἥτις ἐκτελεῖται (ἀντὶ) τὸ ἑσπέρας, διὰ τὸν Προφητικὸν λόγον « Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου, ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἑσπερινή ». Λυχνικὸν δὲ λέγεται, ἐπειδὴ τότε ἀνάπτονται αἱ κανδῆλαι τοῦ χοροῦ, καθὼς τὸν Πολυκάνδηλον Πολυέλεον, ὅταν ψάλλωσι Πολυέλεον εἰς τὰς Μεγάλας Ἀγρυπνίας. « Ἀπὸ δὲ τῆς ΙΕ'. τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς προστιθέαμεν εἰς τὸν Ὄρθρον τὸ Κάθισμα, καὶ εἰς τὸ Λυχνικὸν τὸ, Πρὸς Κύριον, μέχρι τοῦ Σαββάτου τῆς Ἀποκρέω ». (Ἑρμηνεία τῆς ἐνιαυσίου στιχολογίας τοῦ Ψαλτηρίου). 2) Ἑσπερινὴ Ἀκολουθία, ἥτις ἐκτελεῖται κατὰ τὴν τοῦ Τριῳδίου διατύπωσιν, εἰς ἣν ψάλλεται ἐν ἑκάστῃ Κυριακῇ ἑσπέρας τὰ κατ' ἔννοιαν Λυχνικὰ Ἰδιόμελα ἀργῶς καὶ μετὰ Στιχηραρικοῦ μέλους ἐν τῇ σειρᾷ καὶ ὥρᾳ τῶν τοῦ Ἑσπερινοῦ Ἀποστίχων. Οἷον, ἐν μὲν τῇ Κυριακῇ τῆς Ἀποκρέω ἑσπέρας, εἰς τὸ Λυχνικὸν τὸ Ἰδιόμελον (δὶς) Λιχνευσάμενοι, τὴν πρώτην ὑπέστημεν γύμνωσιν ». Ἐν δὲ τῇ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου, τὸ Ἰδιόμελον (δὶς) Ἔλαμψεν ἡ χάρις σου Κύριε ». κ. τ. λ. κατ' ἔννοιαν, μέχρι τῆς Ε'. Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν. 3) Λυχνικὸν, σειρὰ ἑσπερινῆς Ἀκολουθείας, εἰς ἣν μετὰ τὰ Ἀπόστιχα, ψάλλεται μετὰ μέλους ἀντὶ Ἀπολυτικίου τὸ « Θεοτόκε Παρθένε», κ. τ. λ. 4) Λυχνικὸν, ἡ μετὰ τῆς θ'. ὥρας ἐκτελουμένη ἑσπερινὴ Ἀκολουθία. 5) Ἡ μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ψαλλομένη ἑσπερινὴ Ἀκολουθία, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Μεγάλης καὶ τελευταίας Ἑορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς.

Μ.

Μ. μ. τὸ δωδέκατον στοιχεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. 2) Τὸ ἀριθμητικῶς σημαίνων τεσσαράκοντα, ὡς τὸ Κύριε ἐλέησον μ'. Ψαλμὸς Μ'. κ. τ. λ.

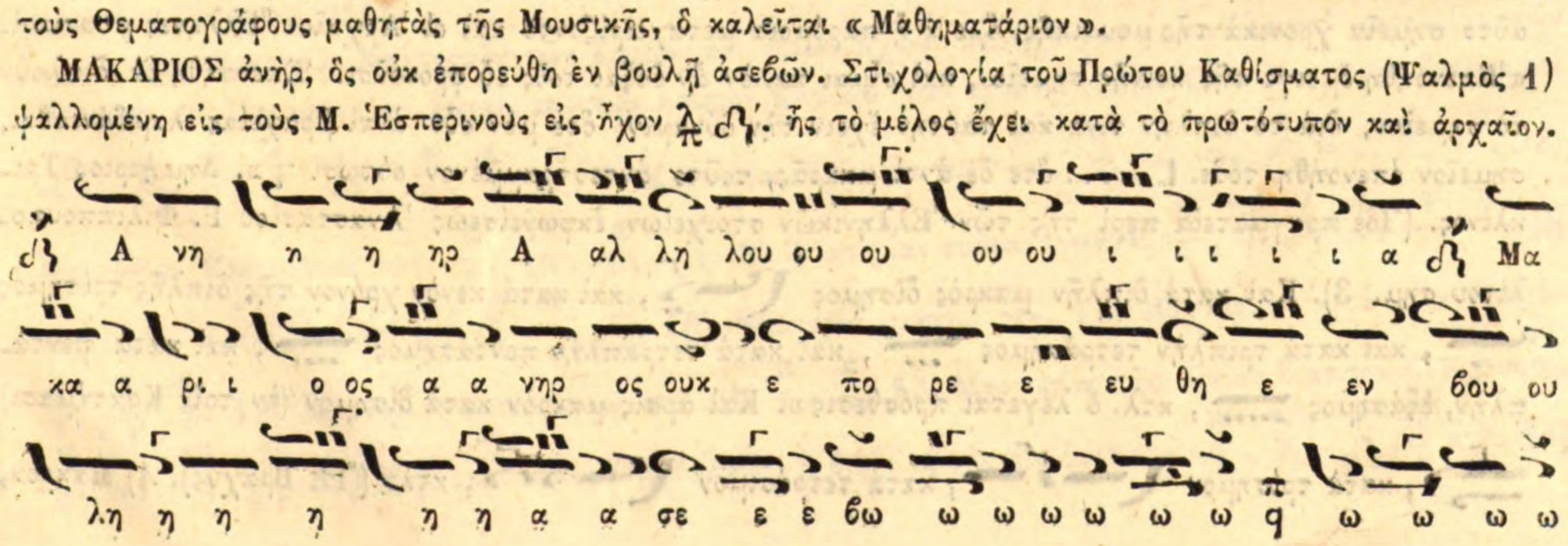
« Μ, μεγάλον καὶ ἁπλοῦν. Σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθύγγου τῆς Μέσων διατόνου ἢ λιχανοῦ τῶν Μέσων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. μουσικῆς, ὃ συνεπεγράφετο μετὰ τοῦ καθειλκυσμένου ⸢πῖ, οὕτως $\frac{\text{Μ}}{\text{Π}}$, ἢ οὕτως Μ Π, ὅταν ἡ τάσις αὐτοῦ ἐγίνετο ἐπὶ τὴν βαρύτητα. Ἐτίθετο δὲ τοῦτο τὸ ἁπλοῦν Μ, ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως, ὡς σημεῖον ποσότητος ὅπερ ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοὶ καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Μ, ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, ἄρσεως βραχείας, ὡς . Εἰ δὲ ἐστιγμένον Μ· , ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, ἄρσεως μακρᾶς διασήμου, ὡς , (ἴδε εἰσαγωγὴν τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος. σελ. 21, 78, καὶ 81) Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Μέσων.

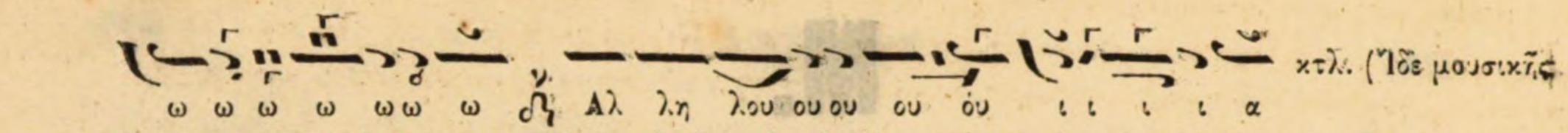
» Μ', μεγάλον καὶ ὀξύτονον, σημεῖον ὑπῆρχε ποσότητος ἐπὶ τοῦ φθόγγου τῆς Παρανήτης τῶν Ὑπερβολαίων ἢ Ὑπερβολαίων διατόνου τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. μουσ. ὃ συνεπεγράφετο τῷ καθειλκυσμένῳ ὀξυτόνῳ πῆ Π', οὕτως $\frac{\text{Μ}'}{\text{Π}'}$, ἢ οὕτως Μ' Π', ὅταν ἡ τάσις αὐτοῦ ἐγίνετο ἐπὶ τὴν ὀξύτητα. Ἐτίθετο δὲ τοῦτο τὸ ὀξύτονον Μ' ἄνωθεν τῆς συλλαβῆς ἢ λέξεως, ὡς σημεῖον ποσότητος, ὅπερ ἐθεώρουν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλλ. μουσ. καὶ ὡς σημεῖον ἄρσεως. Καὶ εἰ μὲν τὸ σημεῖον ἦ ἄστικτον Μ', ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς βραχὺς, ἄρσεως βραχείας, ὡς . Εἰ δὲ ἐστιγμένον Μ·', ὁ χρόνος αὐτοῦ ἐλογίζετο κενὸς μακρὸς, ἄρσεως μακρᾶς διασήμου, ὡς . (Ἴδε Εἰσαγωγὴ Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος· αὐτόθι). Ὁ δὲ μουσικὸς αὐτοῦ τονισμὸς ὑπάγεται πάντοτε εις τὸ Τετράχορδον τῶν Ὑπερβολαίων.

ΜΑΘΗΜΑ. Τὸ ἁπλοῦν καὶ προκαταρτικὸν τῶν ἀρχαίων μουσικὸν τοῦ διατονικοῦ Γένους Μάθημα. 2) Τὸ κατὰ Κλάδον μικτὸν καὶ δραστήριον Μάθημα. 3) Τὸ Στιχηραρικὸν, τὸ Εἱρμολογικὸν, καὶ τὸ Παπαδικὸν Μάθημα. 4) Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν, καὶ τὸ Ξενικὸν ὃ λέγομεν, καταχρηστικῶς, Ἐξωτερικὸν Μάθημα. 5) Τὸ τῆς φωνητικῆς μουσικῆς, καὶ ὀργάνων μουσικὸν Μάθημα. 6) Τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων θεμάτων, τὸ μικτὸν, καὶ ἀνάμικτον, τὸ ὁμαλὸν, καὶ ἀνώμαλον τοῦ Ἀναγραμματισμοῦ καὶ τῆς Παραχορδῆς Μάθημα. 7) Τὸ κατὰ Θέμα ὀρθῶς μελοπεποιημένον τῆς Ψαλμῳδίας, τοῦ Ὕμνου, τῆς Εὐθυμίας, Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ Μάθημα, ὡς τὸ « Ἄνωθεν οἱ Προφῆται, Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου, Ἐπίβλεψον ἐν εὐμενείᾳ, Πανάγιε Νικόλαε, κτλ ».

ΜΑΘΗΜΑΤΑΡΙΟΝ. Τὸ Ζ'. καὶ τελευταῖον ἀντικείμενον τῆς Παραδόσεως τοῦ δεινοῦ μαθήματος τῆς Ἐκκλησ. μουσ. εἰς ὃ γίνεται τὸ δεινὸν Θέμα τοῦ Ἀναγραμματισμοῦ, τῆς μεταθέσεως, ἢ Παραχορδῆς, καὶ τοῦ ἀναμίκτου μουσικοῦ Μαθήματος. 2) Βιβλίον τι μουσικὸν, εἰς ὃ ἐμπεριέχονται τὰ δεινότερα καὶ δραστήρια τῆς Παραχορδῆς καὶ τοὺ Ἀναγραμματισμοῦ Μαθήματα, τοῦθ' ὅπερ παραδίδεται τελευταῖον εἰς τοὺς Θεματογράφους μαθητὰς τῆς Μουσικῆς, ὃ καλεῖται « Μαθηματάριον ».

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Στιχολογία τοῦ Πρώτου Καθίσματος (Ψαλμὸς 1) ψαλλομένη εἰς τοὺς Μ. Ἑσπερινοὺς εἰς ἦχον $\frac{\text{λ}}{\text{π}}$ δ'. ἧς τὸ μέλος ἔχει κατὰ τὸ πρωτότυπον καὶ ἀρχαῖον.

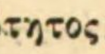
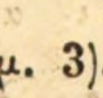

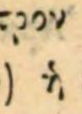
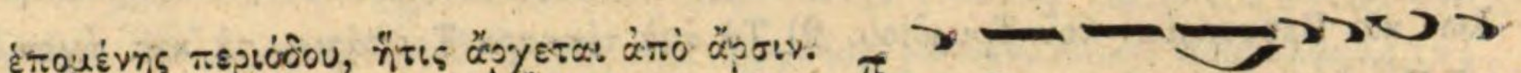

κτλ. (Ἴδε μουσικῆς Ἀνθολογία ἔκδ. Α΄.). Ὑπάρχει δὲ καὶ εἰς ἦχον Δ΄. Πέτρου Λαμπαδ. τοῦ Πελοποννησίου. Μεταγενέστερον δὲ, καὶ εἰς ἦχον Βαρὺν (κατὰ τὸ διατονικὸν Σύστημα) Θεοδώρου Π. Φωκέως. 2) Μάθημα Εἱρμολογικὸν μικτὸν, ψαλλόμενον κατὰ τὸ εἶδος τῆς Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς. Ἐπειδὴ τελειόνει ὁ ἦχος καὶ ἡ κίνησις (ἡ ἔναρξις ὅθεν καὶ ἄρχεται).

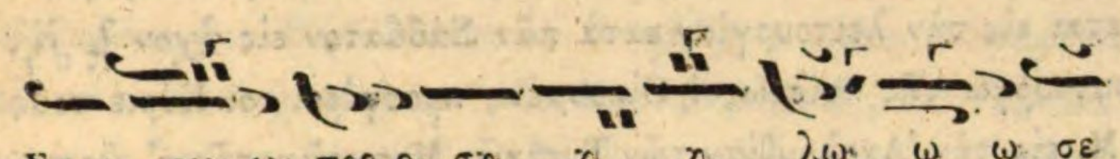
ΜΑΚΑΡΙΟΙ οὓς ἐξελέξω. Ὕμνος Κοινωνικὸς τῶν κεκοιμημένων. 2) Κοινωνικὸν τῆς ἑβδομάδος, ψαλλόμενον κατὰ πᾶν Σάββατον (ἐκτὸς τοῦ Ἁγ. καὶ Μ. Σαββάτου, καὶ τοῦ Ἁγ. καὶ δικαίου Λαζάρου), οὗ τὸ κείμενον. «Μακάριοι οὓς ἐξελέξω καὶ προσελάβου Κύριε, καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῶν, εἰς γενεὰν καὶ γενεάν». (Ψαλ. 64). 3) Μάθημά τι ἐκτενὲς τοῦ Παπποδικοῦ εἴδους, οὗ τὸ θέμα κύριον καὶ ἁπλοῦν, ἤτοι φύσει Παπποδικὸν κατὰ τὸ μέλος. Ὁ Κοινωνικὸς οὗτος Ὕμνος ὑπάρχει τονισμένος καὶ εἰς ὀκτὼ ἤχους, καὶ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς, καὶ ἀπὸ τοὺς νέους, ἤτοι ἀπὸ τοὺς προγενεστέρους, καὶ μεταγενεστέρους.

ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΙ. Κλάδος τις τῆς Ἐκκλ. μουσ. κατὰ τὰς διαιρέσεις τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὃς καλεῖται «Παράμεσος, καὶ Παραπλάγιος». 2) Τὰ ἐν τῇ Λειτουργίᾳ ψαλλόμενα κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν Τυπικὰ Τροπάρια ἢ Μακαρισμοί. Μακαρισμοὶ λέγονται, κατὰ τοὺς Ἀναστασίμους καὶ Σταυροαναστασίμους στίχους ἢ τροπάρια, διότι στιχολογεῖται προφδικῶς, καὶ ἡ περικοπὴ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου σὺν τῇ μετανοητικῇ καὶ μακαρίᾳ φωνῇ τοῦ Λῃστοῦ (ἥτις ἐκφωνεῖται καὶ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τῶν ἐν τῷ ματαίῳ βίῳ διατριβόντων «Μνήσθητί μου Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ Σου»), καὶ ἡ μακαρίᾳ φωνὴ τοῦ Κυρίου «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν». (Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος. Κεφ. Ε΄.)· ἔτι δὲ κατὰ τοὺς Νεκρωσίμους στίχους ἢ Τροπάρια, ἐπειδὴ στιχολογεῖται ὁμοίως προφδικῶς ἡ αὐτὴ περικοπὴ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου σὺν τῇ μακαρίᾳ φωνῇ τοῦ Λῃστοῦ, ἥτις ἐκφωνεῖται ἀφ' ἡμῶν, διὰ τοὺς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένους ὀρθοδόξους χριστιανοὺς κατὰ πᾶν Σάββατον, ἐν ᾧ ἐκτελεῖται τὸ Κόλυβον καὶ ἡ Μακαριὰ, κατὰ τὰς προσδιωρισμένας ἡμέρας, Σάββατα τῶν Ψυχῶν, ἐν αἷς ἐκφωνεῖται καὶ τὸ «Μνήσθητι εὔσπλαγχνε καὶ ἡμῶν, καθὼς ἐμνημόνευσας τοῦ Λῃστοῦ, ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν». Ὅθεν οἱ Ἀναστάσιμοι καὶ οἱ Σταυροαναστάσιμοι Μακαρισμοὶ, οἱ ὁποῖοι ψάλλονται κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν, καὶ οἱ Νεκρώσιμοι Μακαρισμοὶ οἱ ὁποῖοι ψάλλονται κατὰ πᾶν Σάββατον, καὶ εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Νεκροῦ «Λῃστὴν τοῦ Παραδείσου Χριστὲ πολίτην, κνλ.» (Ἴδε Εὐχολόγιον Μ. Ἀκολουθία Νεκρῶν.

ΜΑΚΡΟΝ).
ΜΑΚΡΟΣ). Ῥυθμικόν τι σημεῖον τῆς μουσικῆς ὅπερ συμπληροῖ ἐκ δύω ἐλαχίστων κενῶν χρόνων, ἕνα μείζονα, τουτέστιν ὁ διπλάσιος τοῦ ἐλαχίστου, οὗ τὸ σημεῖον μακρὸν — . 2) Τροπικόν τι σημεῖον τῆς χρονικῆς ποιότητος τῆς μουσικῆς τὸ κλάσμα ⌣, καὶ ἡ ἁπλῆ ·, ὧν ἕκαστον συντιθέμενον τῷ χαρακτῆρι τῆς ποσότητος παριστᾷ χρόνους δύο, . 3) Τὸ χρονικὸν καὶ ῥυθμικὸν σημεῖον τῆς ἀγωγῆς τοῦ βραδέως Τρόπου, ὅπερ παριστᾷ τὸν δρόμον, καὶ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως καὶ τοῦ μέλους, οὗ τὸ σημεῖον . Ὅθεν θέσις μακρὰ δίσημος , καὶ κατὰ τὸ ταχὺ, ἄρσις μακρὰ δίσημος , κτλ. Τὰ αὐτὰ σημεῖα χρονικὰ τῆς μουσικῆς, ὅμοια ἢ παρόμοια μεταχειρίζοντο καὶ οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες μουσικοί. «Ἐπενοήθη ἔμοιγε τῆς κοινῆς σημεῖον, καὶ οἶμαι καλὸν ἂν δόξαι τοῖς εὖ φρονοῦσι. Ἐπενοήθη δὲ διπλοῦν τὸ σημεῖον, διὰ τὸ διπλήν τινα καὶ ταύτην ἔχειν τὴν δύναμιν· ὅτε μὲν οὖν ἀντὶ βραχείας λαμβάνεσθαι, σημεῖον ἐπενοήθη τόδε. L..... ὅτε δὲ ἀντὶ μακρᾶς, τοῦτο ἀντεστραμμένον οὑπωσί ⅂». Δημήτριος Τρικλίνας. (Ἴδε πραγματεία περὶ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνείσεως Ἀναστασίου Γ. Φιλιππουπολίτου σημ. 3). Καὶ κατὰ διπλῆν μακρὸς δίσημος , καὶ κατὰ κενὸν χρόνον τῆς διπλῆς τρίσημος , καὶ κατὰ τριπλῆν τετράσημος , καὶ κατὰ τετραπλῆν πεντάσημος , καὶ κατὰ πενταπλῆν, ἑξάσημος , κτλ. ὃ λέγεται πρόσθεσις». Καὶ ἄρσις μακρὸν κατὰ δίσημον (ἐν τοῖς Κρατήμασι) , κατὰ τρίσημον , κατὰ τετράσιμον , κτλ. (Ἴδε Βραχύς). 4) Μακρὸν,

τὸ ῥυθμικὸν μέτρον τῆς χρονικῆς ποσότητος, τὸ ὁποῖον φέρει ὁ Σπονδιακὸς ποῦς — —, καὶ μουσικῶς . 5) ἡ ἐντονωτέρα διάρκεια τῆς πεταστῆς , ἡ ἐντονωτέρα διάρκεια τοῦ φθόγγου τοῦ ὀλί-γου μὲ τὴν σύνθεσιν τοῦ τροπικοῦ πάθους τοῦ ψιφιστοῦ , εἰς τὴν ὀπάνην τοῦ διπλοῦ χρόνου, κα-τὰ τὸν δρόμον τοῦ Συντόμου Στιχηραρίου, ἐφ' ᾧ ἐννοεῖται ἡ ἀγωγὴ αὕτη , καθὼς διακρίνεται ἀπὸ τὴν μελῳδικὴν γραμμὴν τῆς ἑπομένης περιόδου, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ ἄρσιν.

π q τας α μαρ τι ας ημωντω

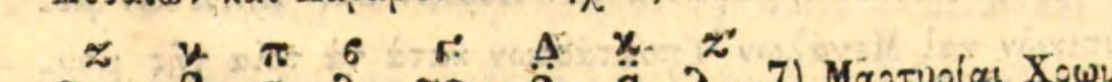
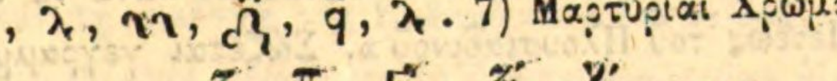
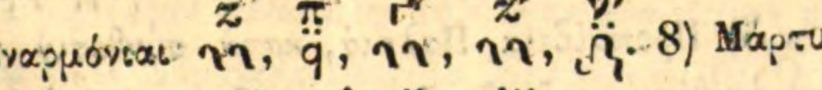
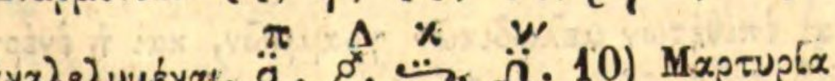
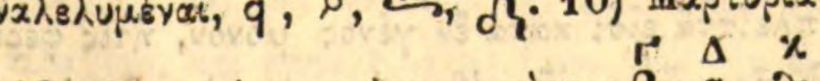
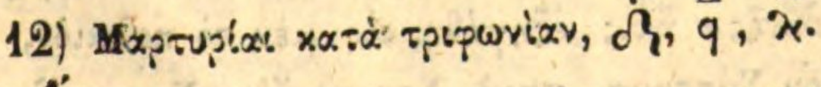
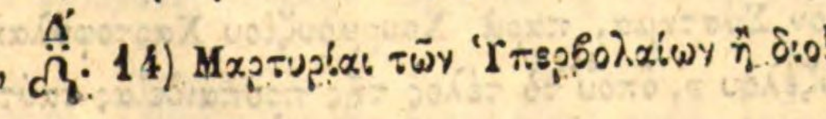
π π
Σταυ ρω ω προ ο ση η η λω ω ω σε q

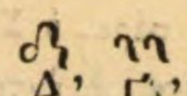
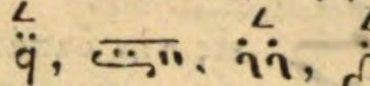
Ἀναστασιματάριον πρωτότυπον, καὶ Δοξαστάριον Σύντομον Πέτρου Λαμπαδ. τοῦ Πελοποννησίου).

ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Τὸ δηλωτικὸν μέσον τῶν φθόγγων τῶν χαρακτήρων ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῆς μελῳδίας. 2) Ἡ κλεὶς, ἡ ἀνοίγουσα τὴν ἔναρξιν τῶν φθόγγων τῆς μελῳδίας. 3) Ὁ Ἀρκτικὸς, ὁ Τελικὸς, ὁ Προκέφαλος, ὁ Ἀτελὴς καὶ Τελικὸς προσδιορισμὸς τῶν φθόγγων τῆς μελῳδίας ἑκάστου Γένους, οὗ τὸ σύμβολον καλεῖ-ται «Μαρτυρία». Ὅθεν Μαρτυρίαι τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλην. μουσ. Μαρτυρίαι τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, Α΄., Β΄., Γ΄., Δ΄. Ἐφ' ἧς γίνεται ἡ συναφὴ τῶν δύο Τετραχόρδων, ἤτοι τοῦ τῶν Ὑπατῶν μετὰ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων οὕτως. — Δ΄. Α΄. —, καὶ σχηματίζεται ἡ Πρώτη διαπα-σῶν. 4) Μαρτυρίαι τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων, Α΄΄., Β΄΄., Γ΄΄., Δ΄΄. Ἔνθα γίνεται ἡ διάζευξις τῆς Πρώτης διαπασῶν μετὰ τῆς Δευτέρας. 5) Μαρτυρίαι τοῦ Τετραχόρδου τῶν Διεζευμένων ΑΔ΄., Β΄΄΄., Γ΄΄΄., Δ΄΄΄.., ἐφ' ὧν γίνεται ἡ συναφὴ τῶν δύο Κοινῶν Τετραχόρδων, ἤτοι τὸ τῶν Διεζευγμένων, μετὰ τοῦ Τε-τραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων, οὕτως. — Δ΄΄΄. Α⁴. Αὗται αἱ Μαρτυρίαι τῶν Διζευγμένων ὑπόκεινται καὶ εἰς τὸ Τετράχορδον τῶν Συνημμένων, ὅπως καὶ αἱ καθ' ἡμᾶς συνεπτυγμέναι μαρτυρίαι τοῦ διατονικοῦ Γένους, ὑπάγονται καὶ εἰς τὸ ἐναρμόνιον Γένος Ἀναλελυμένως. 6) Μαρτυρίαι τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑ-περβολαίων, Α⁴, Β⁴, Γ⁴, Δ⁴, ΑΔ΄΄. Ἡ δὲ τελευταία μαρτυρία αὕτη ΑΔ΄΄., εἶναι τῆς ὑψηλοτάτης χορ-δῆς τῆς Νήτης Ὑπερβολαίων, ἡ ὁποία περικλείει μὲν τὰ Κοινὰ Τετράχορδα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. μουσ. ἐπὶ τῆς δὶς διαπασῶν, σχηματίζει δὲ τὸ πεντάχορδον Σύστημα τοῦ Ἀρχαιοτάτου Τροχοῦ. Ἐκ τοῦ Τετραχόρ-δου τούτου τῶν Ὑπερβολαίων, παράγονται καὶ οἱ τέσσαρες Κύριοι καὶ ὀξεῖς ἦχοι, ἤτοι ὁ Δώριος, ὁ Λύ-διος, ὁ Φρύγιος, καὶ ὁ Μιξολύδιος· οἷον ὁ Πρῶτος. ὁ Δεύτερος, ὁ Τρίτος, καὶ ὁ Τέταρτος.

Ἐκ τῶν Μαρτυριῶν τοῦ Τετραχόρδου τούτου τῶν Ὑπερβολαίων, παράγονται καὶ αἱ ἀρκτικαὶ καὶ βάσι-μαι Μαρτυρίαι τῶν Κυρίων καὶ Ὀξέων, ἐφ' ὧν κεῖται ἡ ὑψηλὴ , , , ἥτις δηλοῖ τὰ τέσσαρα. (Ζήτει Δέλτα μεγάλον σύνθετον μὲ τὸν ἀριθμὸν τέσσαρα Δ⁴. Σχεδίασμα περὶ μουσικῆς Ἐκκλησιαστικῆς. Βα-σιλείου Σ. Βυζαντίου τοῦ Ἰατροφιλοσόφου. § 52).

Ἐκ τοῦ Συστήματος τοῦ Τετραχόρδου τούτου τῶν Ὑπερβολαίων, ἐφάνη ὁ Θρίαμβος τῆς Μουσικῆς ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου Βατιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὃς προσέφερε τὸ *Μουσικὸν* καλούμενον, ὡς προῖκα εἰς τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἐκείνην Βιβλιοθήκην. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ Πτολεμαϊκοῦ Μουσικοῦ πηγάζουσι τὰ ἄρι-στα τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἑλλ. Ἐκκλησίας τῆς Παππαδικῆς, ἢ τὰ Ἀνάμικτα τοῦ Παλαιοῦ ἢ Ἄργοῦ Στι-χηραρίου Τροχαϊκὰ μέλη.

Ἐκ τῶν Ἀρκτικῶν Μαρτυριῶν τῶν Κυρίων καὶ ὀξέων ἤχων, παρήχθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ μαρτυρίαι τῶν Μεσαίων καὶ Παραμεσαίων ἤχων, καὶ τῶν λοιπῶν Κλάδων τῶν τριῶν Γενῶν. Ὅθεν Μαρτυρίαι διατονικαὶ . 7) Μαρτυρίαι Χρωματικαὶ . 8) Μαρτυρίαι Ἐναρμόνιαι . 8) Μαρτυρίαι συνεπτυγμέναι . 9) Μαρτυρίαι ἀναλελυμέναι, . 10) Μαρτυρία μικτὴ, . 11) Μαρτυρίαι κατὰ τὸν Τροχὸν . 12) Μαρτυρίαι κατὰ τριφωνίαν, . 13) Μαρτυρίαι τῆς ὀξείας διαπασῶν, . 14) Μαρτυρίαι τῶν Ὑπερβολαίων ἢ διοξείας τῆς δὶς διαπασῶν, κτλ. 14)

Μαρτυρίαι τῆς βαρείας διαπασῶν, κτλ, 15) Μαρτυρίαι Ἀρκτικαὶ ἢ βάσιμαι τῶν Κυρίων ἢ ὀξέων ἤχων, , αἱ ὁποίαι ἔχουσι τὰς ἀρχάς των ἀπὸ τὰς παλαιὰς μαρτυρίας τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπερβολαίων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς.

ΜΑΡΤΥΡΙΚΟΝ, καὶ Μαρτυρικά. Τροπάρια τινα Εἱρμολογικὰ αὐτόμελα, ἅτινα ψάλλονται πρὶν τῶν Ἰδιομέλων καὶ Προσομοίων τοῦ Τριῳδίου. 2) Τὰ ἀνὰ τέσσαρα Τροπάρια, τὰ κατ' ἦχον Εἱρμολογικῶς ψαλλόμενα τῇ Παρασκευῇ ἑσπέρας, τῷ Σαββάτῳ εἰς τὸν Ὄρθρον, καὶ εἰς τοὺς Αἴνους τῷ Σαββάτῳ. (Ἴδε Τριῳδιον ἐν τῷ τέλει). 3) Κοντάκιον Μαρτυρικὸν, ὃ ψάλλεται εἰς τὴν λειτουργίαν κατὰ πᾶν Σάββατον εἰς ἦχον , οὗ τὸ κείμενον (Ὡς ἀπαρχὰς τῆς φύσεως τῷ φυτουργῷ τῆς κτίσεως ἡ Οἰκουμένη προσφέρει σοι Κύριε τοὺς Θεοφόρους Μάρτυρας, κτλ. ». (Ἴδε Ὡρολόγιον Μ. εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Τυπικῶν Μεσωρίων τῆς ς'. ὥρας).

ΜΕΓΑ Ἄσμα. (Ἴδε Ἄσμα Μέγα).

ΜΕΓΑ Σύστημα. (Ἴδε Σύστημα).

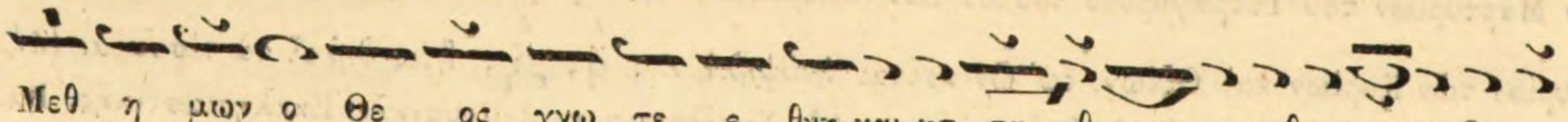
ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΕΣ. (Ἴδε Ἀξιωματικόν).

ΜΕΓΑΛΥΝΕΙ ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον. Προφδικὴ στιχολογία Θ'. ᾠδῆς τῆς Κυριακῆς Ἀκολουθίας, καὶ τῆς Λιτῆς τῶν λοιπῶν ἡμερῶν τῆς ὅλης ἑβδομάδος. 2) Ἡ πρὸς Κύριον Εὐχαριστήριος Αἴνεσις τῆς Θεοτόκου. « Αἴνεσις Ἁγνῆς Μητρὸς Παρθένου Κόρης ». (Σειρὰ ᾠδῶν, ᾠδὴ Θ'.). Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε τῷ Πνεύμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρι μου. κτλ. » (Εὐαγγ. Λουκᾶς. Κεφ. Α'.). Τοῦτο ἑρμηνεύται πλατύτερον εἰς τὸ περὶ ᾠδῶν. (Ἴδε Τυπικὸν Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου, περὶ τὰ τέλη τῆς τῆς Θ'. ᾠδῆς ἑρμηνείας). 3) Ἡ τῆς Θ'. ᾠδῆς πρὸς τὸν στίχον ἢ Εἱρμὸν « Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ » ψαλλομένη στιχολογία εἰς διαφόρους ἤχους. (Ἴδε Μουσικῆς Ἀνθολογίαν. Τόμον Α'.).

ΜΕΓΑΛΥΝΟΝ ψυχή μου. Προφδικὴ στιχολογία Θ'. ᾠδῆς, ψαλλομένη εἰς διαφόρους ἤχους, κατὰ τὴν ἔννοιαν ἑκάστης Δεσποτικῆς, καὶ Θεομητορικῆς ἑορτῆς, ἢ ἐγκωμιαζομένου τινὸς Ἁγίου ἑορτῆς, ὡς τοῦ Μ Βασιλείου, καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλων Διδασκάλων καὶ Ἱεραρχῶν.

ΜΕΓΑΣ Κανών. (Ἴδε Καών).

ΜΕΘ' ΗΜΩΝ ὁ Θεός. Ἱκετήριός τις στιχολογία, ἣν ψάλλομεν οἱ ὀρθόδοξοι εἰς τοὺς Μ. Ἀποδείπνους. ἐν τῇ Ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ. 2) Ἔκτακτον Θέμα Εἱρμολογικὸν καὶ αὐτόμελον, οὗ τὸ μέλος κατὰ τὸ ἀρχαῖον καὶ πρωτότυπον, ψαλλόμενον δὲ κατὰ τὸ εἶδος τῆς Ἀντιστροφῆς, ἐπειδὴ τελειόνει ὁ ἦχος σὺν τῷ στίχῳ, καὶ ἡ κίνησις (ἔναρξις) τοῦ χοροῦ, ὅθεν καὶ ἄρχεται. Στάσις Α'. ἦχος Πα.

Μεθ η μων ο Θε ος γνω τε ε θνη και ητ τα σθε ο τι μεθ η μων ο Θε ος. 3) Κλάδος τις τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς, ὁ ὁποῖος, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς διαιρέσεως τῶν ὀκτὼ ἤχων Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ λέγεται « Παραπλάγιος » οὗ τὸ μέλος καλεῖται « Βασιλεικὸν » ὅπερ, Ἀραβοτουρκιστὶ καλεῖται « Μακὰμ Χουμαγιούν ».

ΜΕΘΟΔΟΣ. Ὁ ἐξεταστικὸς τρόπος τοῦ ἐρευνᾶν καὶ μανθάνειν τὸ σκοτεινὸν ἀντικείμενον τῆς μουσικῆς ἐπιστήμης. 2) Τὸ προκαταρτικὸν μέσον τῶν ἀρχαρίων, τοῦ γυμνάζειν, καὶ γυμνάζεσθαι τὴν μουσικήν. 3) Η' Προπαίδεια τῆς Ἐκκλησ, μουσικῆς, ἥτις ἐστὶ κατὰ στιχηράριον σύνθεσιν, μὲ τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας τῶν Ἱερογλυφικῶν καὶ μεγάλων Ὑποστάσεων, ἥτις καλεῖται « Μέθοδος Ἁγιοριτική» . 4) Προπαίδεια παλαιὰ κατὰ σύνθεσιν τοῦ Μεγάλου Ἄσματος, ἥτις ἐστὶν ἡ ραψῳδία τῶν Κυρίων καὶ Ἐπιθέτων μελῳδικῶν γραμμῶν, καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν Ἱερογλυφικῶν καὶ Μεγάλων Ὑποστάσεων κατὰ τὰ τρία τῆς μουσικῆς γένη, ἥτις καλεῖται « Μέθοδος Ἰωάννου Ἱερέως τοῦ Πλουσιαδινοῦ ». Σώζεται γεγραμμένον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Παλαιοῦ Στιχηραρίου τοῦ Χρυσάφη. 5) Προπαίδεια Παλαιὰ, κατὰ σύνθεσιν τοῦ Μεγάλου Ἄσματος, ἥτις ἐστὶν ἡ ραψῳδία τῶν Κυρίων καὶ ἐπιθέτων μελῳδικῶν γραμμῶν, καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν Ἱερογλυφικῶν καὶ Μεγάλων Ὑποστάσεων, ὧν τὰ πλεῖστά εἰσι κατὰ ἓν γένος μόνον, ἥτις φέρει ἐπὶ κεφαλῆς « Κείμενον τοῦ Μεγάλου Ἴσου τῆς Παππαδικῆς » ἥτις ἐξηγήθη, εἰς μὲν τὸ παλαιὸν, παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου· εἰς δὲ τὸ Νέον Σύστημα, παρὰ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, ἥτις καλεῖται « Μέθοδος Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλου », ὅπου εἰς τὸ τέλος τῆς προπαιδείας ταύτης εἶναι τονι-

νισμένον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸ ἐπίθετόν του. 6) Ὁ Τρόπος τῆς Ἀρχαιοτάτης μονοσυλλάβου παραλλαγῆς τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς «τε, τα, τη, τω» ὁ ὁποῖος καλεῖται « Μέθοδος τῶν Ἀρχαίων Ἑλλ. μουσ. 7) Ὁ Τρόπος τῆς Ἀρχαίας μονοσυλλάβου Παραλλαγῆς τῆς Ἐκκλ. μουσ. « Νέ, ού, τώς, ούν, ά, νά, βαί, Νέ'»· ὁ ὁποῖος καλεῖται « Μέθοδος τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου Μεδιολάνων ». Εὑρίσκονται δὲ οἱ φθόγγοι οὗτοι τονισμένοι καὶ μὲ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ποσότητος εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα τῆς Παππαδικῆς. 8) Ὁ Τρόπος τῆς πολυσυλλάβου παραλλαγῆς τῆς Ἐκκλ. μουσ. « Ⲗεάγιε, Ἅγιαⲗες, Ⲗέαⲗες, ⲛαⲛὰ, Ἅγια κτλ.»· ὁ ὁποῖος καλεῖται «Μέθοδος τῶν Βυζαντινῶν ἢ Παλαιά ». 9) Ὁ Τρόπος τῆς μονοσυλλάβου Παραλλαγῆς τῆς Ἐκκλ. μουσ. « Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πά » ὁ ὁποῖος καλεῖται « Μέθοδος Νέα, ἢ τοῦ Νέου συστήματος » τῶν τριῶν ἐφευρετῶν καὶ Διδασκάλων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος, καὶ Χρυσάνθου Προύσης.

ΜΕΙΖΩΝ. Ὁ εἷς ἐκ τῶν τριῶν φυσικῶν τόνων τῆς Διατονικῆς Κλίμακος, μουσικὸς μείζων τόνος. 2) Ὁ μουσικὸς τόνος, ὅστις διαιρεῖται εἰς δώδεκα ἴσα τμήματα, καὶ ἔχει λόγον τὸν Τριπλασιεπίτριτον· ἔστι δὲ τὸ ἓν μέρος αὐτοῦ ὁ Ἐπίτριτος, ····4, οὗ ὁ τριπλάσιος φέρει τὸν ἀριθμὸν 12· 3 × 4 = 12 ·····, ἐξ ὧν ἀριθμῶν γίνονται ὅλοι οἱ κατ' ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν ἐν διαστήμασι μουσικοὶ τόνοι. 2) Ὁ παράγων μείζων τόνος, ὅστις ἔχει λόγον πρὸς μὲν τὸν Ἐλάσσονα τόνον, ὃν τὰ 12, πρὸς τὰ 9· πρὸς δὲ τὸν Ἐλάχιστον τόνον, ὃν τὰ 12, πρὸς τὰ 7· καὶ τούτων πάλιν πρὸς ἀλλήλους ὁμοίως. 4) Ὁ ἐκ 12 ἀριθμῶν ἢ ἴσων τμημάτων συγκείμενος μουσικὸς μείζων τόνος ·····, τοὺς ὁποίους ἀριθμοὺς ὥρισεν ἀπὸ τὰ βάρη τῶν σφυρῶν ὁ ἄριστος καὶ σοφώτατος Πυθαγόρας. Ὁ μείζων δὲ τόνος τῆς μουσικῆς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἐν τῷ κύβῳ αὐτοῦ φέρει ἀριθμὸν τὸν 12, καὶ οὐχὶ ἄλλον. Οἱ φυσικοὶ τόνοι τῆς Μουσικῆς εἶναι τρεῖς· καὶ οἱ ἀριθμοὶ τῶν τόνων μέχρι τριάδος· ἡ δὲ Τριὰς, εἷς ἐστὶν ἀριθμὸς συγκείμενος ἐκ μονάδος καὶ δυάδος· ἥτις δυὰς μετὰ τῆς μονάδος φέρει τὴν Τριάδα· αὕτη δὲ ἡ Τριὰς παρίστησι τὸν ἀριθμὸν τρία ···3, ὅστις σύγκειται ἐξ ἀρτίου (··) καὶ περττοῦ (·) ἀριθμοῦ. Οὗτος ὁ περιττὸς ἀριθμὸς προστιθέμενος τῷ ἀρτίῳ φέρει τὸν ἀριθμὸν τρία· 2, καὶ 1, = 3· ὁ δὲ 3, εἶν' ὁ αἰτιατὸς τῆς παραγωγῆς τόνος τοῦ τεταρτημορίου $\frac{3}{12}$. Αἰτιατὸς αὐτὸς καὶ παργόμενος ὢν, αὐτὸς μετὰ τῆς τετρασήμου στερεότητος τοῦ ἐπιτρίτου |∷|, βεβαιοῖ τὸ γνήσιον τῆς ἀκεραιότητος τοῦ φυσικοῦ μείζονος τόνου· ὅτι, μείζων τόνος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις, ἐκ τῶν δεκαδικῶν ἀρτίων ἀριθμῶν, ἐν τῷ κύβῳ αὐτοῦ φέρει τὸν ἀριθμὸν |12|. Αὐτὸς δὲ ὁ αἰτιατὸς (ὅστις ἐστὶν ὁ τριδικὸς (⁂) ὅστις εἰς τοὺς δεκαδικοὺς ἀρτίους ἀριθμοὺς, δηλαδὴ 10, 12, 14, 16, καὶ 18, εἰσχωρεῖ τετράκις· προσέτι δὲ διαιρουμένης τῆς ἀκεραίας ποσότητος τοῦ δεκαδικοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ εἰς δύο ἴσα μέρη, νὰ ὑποδιαιρῆται πάλιν ἀμφοτέροθεν ἐξίσου, κατὰ σύζυγον ἀναλογίαν· ὁ τοιοῦτος ἀριθμὸς εἶν' ὁ ζητούμενος μουσικὸς μείζων τόνος.

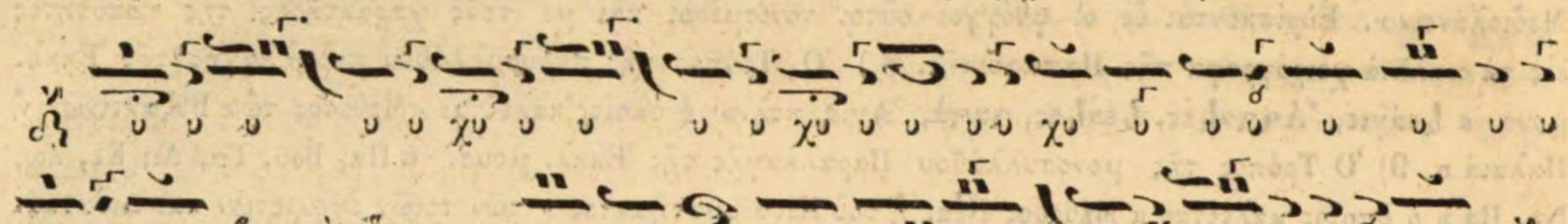
Κατὰ ἀριθμητικὸν δὲ λόγον ὅτι, ἐκ τῶν δεκαδικῶν ἀρτίων ἀριθμῶν, τετράκις τὸν τριαδικὸν, μόνον ὁ 12 ἐμπεριέχει, καὶ εἰς τὸν 12 τετράκις, μόνον ὁ τριαδικὸς ἀριθμὸς εἰσχωρεῖ, ∴ × :: = ⁘ ἤτοι 3 × 4 = 12.

Καθ' ἁπλὴν δὲ διαίρεσιν ὅτι, ἐκ τῶν δεκαδικῶν ἀρτίων ἀριθμῶν οὐδεὶς πλὴν τοῦ 12 δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο ἴσα μέρη, καὶ νὰ ὑποδιαιρεθῇ ἀμφοτέροθεν ὁμοίως, κατὰ σύζυγον ἀναλογίαν, καὶ ἡ ὑποδιαίρεσίς του νὰ παράξῃ τὸ τεταρτημόριον $\frac{3}{12}$· διότι $\frac{12}{2} = 6$ καὶ $\frac{6}{2} = 3$ — ···,···|···,···— ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Πλάτων, ἐπειδὴ καὶ τῇ διαδοχῇ τῆς Πυθαγόρου διδασκαλίας, καὶ τῷ τῆς ἑαυτοῦ ἀγχινοίας θειοτέρῳ βάθει ἔγνω (λέγει) « μηδεμίαν δυναμένην (σύζηγον ἀναλογίαν εἶναι) τῶν ἀριθμῶν δίχα τούτων ·····», ἤτοι τῶν 12. (Ἴδε περὶ Μουσικῆς Ποικίλα Ἑλληνικά). 5) Ὁ Κοινὸς καὶ φυσικὸς μείζων τόνος, ὅστις συζεύγει δύο ὅμοια Τετράχορδα, καὶ παριστᾷ τὴν Διαπασῶν εἰς ὁμαλὸν ὀκτάχορδον Σύστημα ἢ Κλίμακα ἑκάστου Κυρίου, Πλαγίου, καὶ κατὰ Κλάδον ἤχου τῶν τριῶν Γενῶν τῆς Μουσικῆς (ἴδε Κοινός). Μείζων δὲ λέγεται, διότι φανερόνει γενικὴν ἰδιότητα, ἢ γενικὸν ποσὸν τοῦ ὑποκειμένου τονιαίου μουσιοῦ διαστήματος.

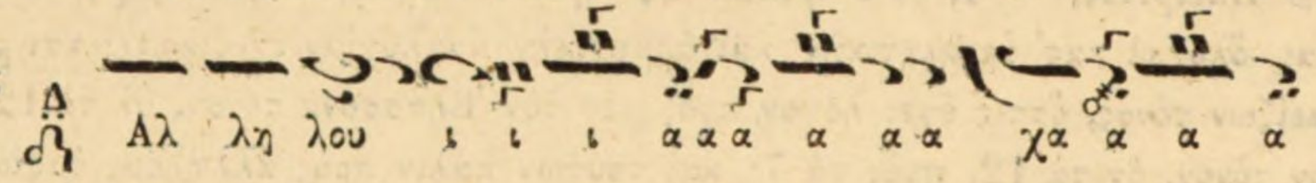
ΜΕΙΖΩΝ ἡμιτόνιον. Τόνος μουσικὸς ὅστις εἶναι κατὰ λεῖμμα μεγαλήτερος τοῦ ἡμίσεως τοῦ ὅλου· ὡς τὰ 4 πρὸς τὰ 3, ἐκ τοῦ ὅλου 7. 2) Ὁ φυσικὸς Ἐλάχιστος μουσικὸς τόνος, ὅστις εἶναι λεῖμμα, καὶ κατὰ λεῖμμα μεγαλήτερος ἀπὸ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου· ὡς τὰ 7 πρὸς τὰ 6· ὡς ἐκ τοῦ ἡμιτόνου (τοῦ μείζονος 12)

6, καὶ ἔτι πρὸς ἓν· ὅ ἐστι 6 καὶ $\frac{1}{6}$· ὡς τὰ 6 πρὸς 5 καὶ 5 $\frac{1}{5}$. 3) Τὸ φθορικὸν σημεῖον τῆς Ενάρμονίου μείζονος διέσεως —Θ, ὅπερ καλεῖται παρὰ τῶν Τουρκοαράβων μουσικῶν « Χεϊσάρ ».

ΜΕΙΟΝΕΞΙΑ. Ἐλάττωσις φωνῆς τόνου μείζονος, Ἐλάσσονος, καὶ Ἐλαχίστου. 2) Ἡ κατ' ἀποτομὴν πλῆξις φωνῆς, ἢ διαίρεσις ἡμιτόνου, τριτημορίου, καὶ τεταρτημορίου, ἥτις γίνεται ἀπὸ διέσεως, ὡς

ἢ ἀπὸ Ὕφεσιν, ὡς καὶ μειονεξία ἀπὸ μείζονος, οὕτως

ΜΕΛΕΑΖΩ. Ἑνόνω τὸν Ἑλληνικὸν τονισμὸν λέξεως ἢ στίχου τινὸς μετὰ τοῦ μουσικοῦ τονισμοῦ, καὶ σχηματίζω μέλος ψάλλων, ἢ τονίζω ψαλμῳδίαν, ἢ σείρω τὸν λόγον τοῦ στίχου εἰς τὰς τάσεις τῶν φθόγγων, καὶ ποιῶ τὸν ἀναγινωσκόμενον διὰ τοῦ μουσικοῦ τονισμοῦ διὰ συνεχοῦς ἢ ὑπερβατοῦ τρόπου εἰς μελῳδίαν. Τὸν δὲ στίχον πλέον οὐκ ἀναγινώσκω, ἀλλὰ ψάλλω. « Εἰ γάρ τις ἢ διαλεγόμενος ἢ ἀπολογούμενος τινί, ἢ ἀναγινώσκων γε, ἔκδηλα μεταξὺ καθέκαστον φθόγγον ποιεῖ τὰ μεγέθη, διϊστάνων καὶ μεταβάλλων τὴν φωνὴν ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλον, οὐκέτι λέγειν ὁ τοιοῦτος, οὐδὲ ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ μελεάζειν λέγεται ». (Νικόμαχος Γερασινός. Ἁρμον. Ἐγχειρ. Βιβλ. Α'. σελ. 4).

ΜΕΛΕΑΣΜΑ. Ἡ τάσις καὶ ἡ ἕνωσις τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων εἰς μέλος, διὰ τῶν μουσικῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Μελοποιΐας. (Ἴδε Μελεάζω).

ΜΕΛΙΣΣΑ. Ἡ Μουσικὴ Μέλισσα. Βιβλίον τι μουικὸν εἰς ὃ ἐμπεριέχονται Μελικά τινα ποιήματα ἐκλεκτὰ, οὗ τὸ Σύστημα κατὰ Συλλογὴν Ἰδιομέλων, Ἀπολυτικίων, Κοντακίων, καί τινων Μικτῶν καὶ Ἀναμίκτων Μαθημάτων· ἐξ ὧν εἰσι ἄξια μελέτης καὶ τοῦ ψάλλειν τὰ συντετμημένα τῶν Τριαδικῶν Ὕμνων σύντομα Ἀνοιξαντάρια, εἷς Πολυέλεος «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ ὅτι Ἀγαθὸς» καλῶς πεποιημένον μετὰ τοῦ Κρατήματός του. Τὰ Ἰδιόμελα στιχηρὰ τῶν Αἴνων τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, εἷς Χερουβικὸς Ὕμνος τῆς Προηγιασμένης « Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν Οὐρανῶν » ἐξαίσιον κατὰ τὸ Τετράφωνον Σύστημα, κτλ· ὃ ἐπιγράφεται « Θεοδώρου Π. Φωκέως, εἰς τόμους τρεῖς· τύπ. ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1843.

ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ. (Ἴδε Χορῳδία).

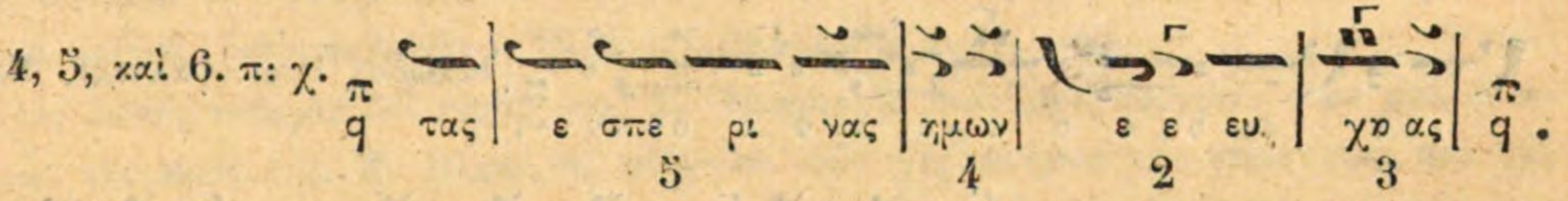
ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ Συμεῶνος τοῦ παρόντος αἰῶνος. Μάθημά τι ἐκ τῶν τοῦ Οἰκηματαρίου, οὗ ὁ ποιητὴς Λαμπαδάριος τῆς Ἁγίας Σοφίας Ἰωάννης ὁ Κλαδᾶς· ἐξηγήθη καὶ τοῦτο εἰς μὲν τὸ Παλαιὸν, παρὰ Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου· εἰς δὲ τὴν Νέαν Μέθοδον, ἐξηγήθη παρὰ τῶν Δασκάλων Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος. Σώζεται καὶ τοῦτο καὶ διατηρεῖται σὺν τοῖς ἄλλοις Χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ μέλος γνήσιον καὶ ἀρχαῖον. (Ἴδε Ἄγγελος πρωτοστάτης).

ΜΕΛΟΠΟΙΙΑ. Τὸ ἓν ἐκ τῶν ὀκτὼ μερῶν τοῦ λόγου τῆς Μουσικῆς Γλώσσης μέρος, ὡς τὸ Ῥῆμα ἢ Ἀντωνυμία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης (ἴδε Μουσική). 2) Ἡ σύνθεσις τῶν Χαρακτήρων τῆς ποσότητος, καὶ τῆς ποιότητος τῆς Μουσικῆς, καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν ἐπὶ τῶν συλλαβῶν τῶν λέξεων, καὶ τὸ βαλεῖν τὸ κείμενον εἰς Μουσικὴν ἢ Μέλος, καὶ ποιεῖν τὸν στίχον ἢ Τροπάριον μελῳδικὸν καὶ ἁρμονικὸν ἐξ ἧς Μελοποιΐα γίνεται τὸ Μέλος. 3) Ἡ ἕνωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ τονισμοῦ μετὰ τοῦ μουσικοῦ, καὶ τὸ ποιεῖν τὸν στίχον εἰς μελῳδίαν. 4) Ἡ ποιητικὴ ἕξις, καὶ ἡ κατασκευαστικὴ δύναμις τοῦ Μέλους. 5) Ἡ τεχνικὴ δύναμις τοῦ μελοποιοῦ, ὅστις ἔχει ὄργανα εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς Μελοποιΐας τοὺς γενικοὺς καὶ μερικοὺς κανόνας αὐτῆς, σὺν τούτοις δὲ καὶ τοὺς μερικωτέρους τῶν μερικῶν κανόνας. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ Κανόνες Λῆψις, Μίξις, Χρῆσις, Εὐθεῖα, Ἀνακάμπτουσα, Περιφερὴς, Μονὴ, Τονὴ, Πλοκὴ, Πετεῖα, Λόγος, Ῥυθμὸς, Ἁρμονία, Ἐκλογὴ, Σχηματισμὸς, Μετροφωνία, Χρόνος, Ἀγωγὴ, Μεταβολὴ, κτλ. τὰ ὁποῖά εἰσι

βοηθητικὰ μέσα τοῦ Μελοποιοῦ, καὶ τῆς Μελοποιΐας. Ἡ Μελοποιΐα ἔχει ὁρισμοὺς πολοὺς καὶ καλοὺς τῶν Ἀρχάιων Ἑλλ. Φιλοσόφων, οἷον· Εὐκλείδου, Ἀριστείδου, Φιλοξένους Πυθαγόρου, Πλάτωνος καὶ ἄλλων. ἐξ ὧν διακρίνεται, ὅτι ἡ Μουσικὴ ἶναι μία ἀπὸ τὰς Ἀρχαίας καὶ ὡραίας ἐπιστήμας τῶν Ἑλλήνων. « Μελοποιΐα δ' ἐστὶ, ἡ διὰ μουσικῆς μελωδία, μέγιστον οὖσα τῶν ἡδυσμάτων » (Στέφανος Κομητᾶς). « Μελοποιΐα δὲ ἔστι ποιὰ χρῆσις τῶν Ὑποκειμένων τῆς Μουσικῆς ἐπιστήμης, πολυμεροὺς ὑπαρχούσης, ἧς μέρος ἐστιν ἡ ἁρμονικὴ, διαιρεθεῖσα εἰς τρόπους πεντεκαίδεκα ». Μάρκος Μεϊβώμιος. (Ἴδε τὸ περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος. ἐδάφ. 66).

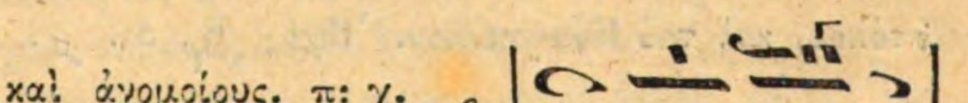
ΜΕΛΟΣ. Ἡ ἡδύτης ζώου τε καὶ ἀνθρωπίνης φωνῆς, καὶ τῶν διαφόρων ἐμπνευστῶν καὶ ἐντατῶν ὀργάνων. 2) Ὁ προσδιορισμὸς τῶν μουτικῶν τόνων εἰς διαφόρους στροφὰς καὶ τάσεις. 3) Τὸ συγκείμενον ἀπὸ τὰ διάφορα εἴδη τῆς μουσικῆς, καὶ ἀπὸ τὰ γενικὰ καὶ μερικὰ προσόντα τῆς Μελοποιΐας, ἤτοι ἐκ Λέξεως, Ῥυθμοῦ, καὶ Ἁρμονίας, ἐκ μελῳδουμένων διαστημάτων τῶν μουσικῶν τόνων, ἐκ τῶν μαρτυριῶν καὶ φθόγγων. « Μέλος δὲ εἶναι σειρὰ φθόγγων διαδεχομένων ἀλλήλων, καὶ ἀρεσκόντων τῇ ἀκοῇ ». Χρύσανθος Προύσης. 4) Τὸ κατὰ γένος τῆς μουσ. Μέλος τὸ διατονικὸν, τὸ χρωματικὸν, καὶ τὸ ἐναρμόνιον. 5) Τὸ κατὰ Σύστημα Μέλος τῶν διαφόρων ἤχων· ἐκ τῶν ὀξέων, τὸ Μέλος ἑκάστου Κυρίου ἤχου· ἐκ τῶν βαρέων, τὸ Μέλος ἑκάστου Πλαγίου ἤχου· ἐκ τῶν χροῶν, τὸ Μέλος ἑκάστου Κλάδου τῆς μουσικῆς. Ὀνομάζονται δὲ Μέλη, διότι μελίζονται καὶ διαιροῦνται οἱ τόνοι κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Μελοποιΐας, εἰς διαφόρους Στροφὰς, κατὰ τὴν διάφορ σύνθεσιν καὶ συμπλοκὴν τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος εἰς μακροσκελεῖς καὶ μικροσκελεῖς στίχους, εἰς Πόδας Ῥύθμοῦ, εἰς Συλλαβὰς λόγου. « Μέλος ..... Ἐκλήθη δὲ οὕτω παρὰ τὸ μελίζεσθαι καὶ διαιρεῖσθαι τοὺς τόνους αὐτοῦ εἰς Στροφὰς, εἰς Στίχους, Πόδας, Συλλαβὰς κτλ. (Ἄνθιμος Γαζῆς). Ὁ θεῖος Πλάτων λέγει. « Τὸ μέλος σύγκειται ἀπὸ Λόγον, Ῥυθμὸν, καὶ Ἁρμονίαν ». Ὁ δὲ Χρύσανθος Προύσης λέγει. « Μέλος δὲ ἦν τὸ νὰ ψάλλωσι τὸ μεμελεασμένον τροπάριον, καθὼς ζητοῦσιν αἱ θέσις τῶν χαρακτήρων μετὰ τῶν ὑποστάσεων, δι' ὧν γράφεται ὄχι μόνον τὸ ποσὸν τῆς μελῳδίας, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιὸν, χωρὶς νὰ παρατρέχηται καὶ τὸ κείμενον τῶν λέξεων ». (Ἴδε Ψαλμῳδία). Ὅθεν Μέλος ἔμμετρον, οἱ συνθεμένοι χαρακτῆρες οἱασδήποτε μελῳδίας, οἱ ὁποῖοι χωρίζονται μὲ κατὰ καθέτους γραμμὰς, αἵτινες περικλείουσι μελῳδίαν τόσον χρόνον, ὅσους περιέχει τὸ μέτρον· τὰ ὁποῖα μέτρα συγκροτοῦνται μὲν διὰ τῶν ριθμικῶν σημείων τῆς ἄρσεως καὶ θέσεως, σημειώνονται δὲ διὰ

τῶν ἀριθμῶν 2, 3, 4, 5, καὶ 6. π: χ.

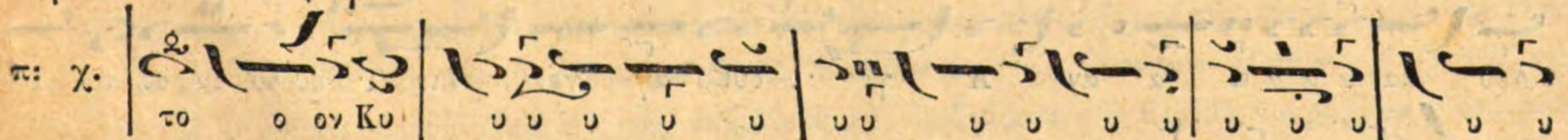
Καὶ Μέλος Ἐῤῥυθμον, λέγεται ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου οἱ φθόγγοι τῆς μελῳδίας φυλάττουσι τὴν αὐτὴν τάξιν ἣν ἔχουσιν οἱ χρόνοι τοῦ ῥυθμοῦ· διὸ καὶ χωρίζωνται μὲν οἱ χαρακτῆρες τῆς μελῳδίας μὲ κατὰ καθέτους γραμμὰς, περικλείουσι δὲ μέλος τόσων χρόνων, ὅσους περιέχει ὁ ῥυθμὸς ἑκάστου ποδός. Ἕκαστος δὲ ποῦς συντίθεται κατὰ Συζυγίαν, καὶ περίοδον. (Ἴδε Θεωρητικὸν Μέγα. § 173). Καὶ κατὰ μὲν Συζυγίαν,

ὅταν ἦναι ἡ σύνθεσίς του ἀπὸ δύο πόδας ἁπλοῦς καὶ ἀνομοίους. π: χ.

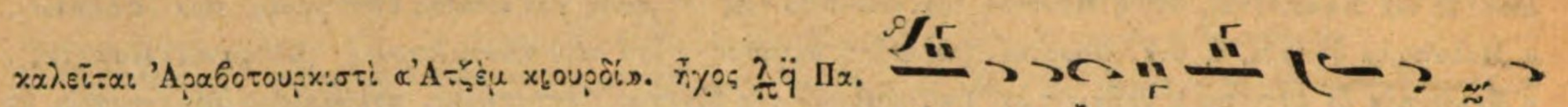
Κατὰ δὲ περίοδον, ὅταν ἦναι ἡ σύνθεσίς του ἀπὸ πόδας πολλοὺς καὶ ἀνομίους

6) Μέλος

πὸ ἁπλοῦν, κατὰ τὰ εἴδη τῆς ψαλμῳδίας, ὅπερ ἐστὶ τὸ Στιχηραρικὸν (τὸ Σύντομον)· τὸ Στιχηραρικὸν

(τὸ Ἀργόν)· τὸ Παππαδικόν, καὶ τὸ Εἱμολογικόν. 7) Μέλος λεπτὸν ἢ μαλακόν, ὅπερ λέγεται καὶ «Χλιδανόν». Εἶναι δὲ ὁ κατὰ ἀριθμητικὴν καὶ ἁρμονικὴν ἀναλογίαν Πεντάφωνος Κλάδος τοῦ ἐναρμονίου, ὃς

(Γρηγόριος Πρωτοψάλτης). Μέλος δραστήριον ἢ πικνόν. Ἦχος Πα.

(Χουρμούζιος Χαρτοφύλαξ). Μέλος ἐπισαγωγικὸν καὶ ποικίλον τῶν ἔσω καὶ ἔξω φθορῶν τῶν θεματισμῶν, τοῦ ἡμιφθόρου, κτλ. Μέλος τοῦ ἔσω θεματισμοῦ Δ

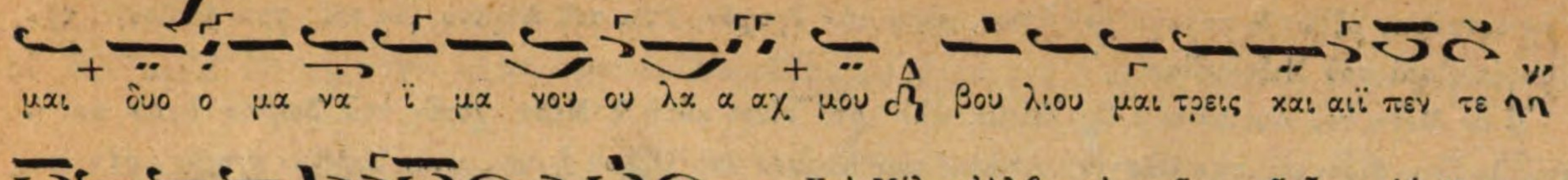
(Ἰάκωβος Πρωτοψάλτης). Μέλος τοῦ ἔξω θεματισμοῦ.

(Πέτρος Λαμπαδάριος ὁ Πελοποννήσιος). Μέλος τοῦ ἡμιφθόρου· ὅπερ ἐστὶ τὸ Ἀρχαῖον μέλος τοῦ Ἀποστόλου, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἦχος Δι. σ.

Καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ὁμοίως. Ἦχος Δ'. Δι σ. Δ

Μέλος καὶ τοῦ Ἡρωϊκοῦ ἢ Ποιητικοῦ Εὐαγγελίου. (Ἴδε Εὖ-

πε δι' ἡέλιος). Μέλος Ἑλλ. Ἐθνικοῦ Ἄσματος. Ἦχος Α'.

Καὶ Μέλος τὸ Πανηγυρικὸν, πὸ Πολεμικὸν, τὸ Ἡσυχαστικὸν, τὸ Γαλήνιον, τὸ Ὑπνωτικόν. Μέλος τὸ κατὰ θρῆνον (μοιρολόγι) καὶ ἐγκώμιον. Μέλος τῆς Ὠδῆς καὶ τοῦ Ὕμνου, καὶ ἐν γένει τῆς Ψαλμῳδίας.

Κατὰ δὲ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἑκάστου ἔθνους καὶ ἑκάστου τόπου, καὶ κατὰ τὴν Μουσικὴν ἑκάστου ἔθνους καὶ τόπου, ἥτις ἀρέσκει εἰς μόνους τοὺς ἐκεῖ ἐντοπίους. ὅθεν Μέλος τῶν ξενικῶν ἢ ἐθνικῶν Ἀσμάτων ὅπερ διακρίνεται ἀπὸ τὸ ὕφος ἑκάστου ἔθνους ἑκάστου γένους, ἑκάστου τόπου, ὡς τὸ Ἑλληνικὸν, Τουρκικὸν Εὐρωπαϊκὸν, Ῥωμαϊκὸν, Ῥωσσικὸν, Ἀρμενικὸν, Ἑβραϊκὸν, κτλ. Μέλος Κωνσταντινουπολίτικον, Ἀσπροθαλασσίτικον Ἀνατολίτικον, τῶν Ὀθωμανῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Μεγάλης Ἀσίας. Μέλος Βαβυλώνιον, Περσικὸν, Συριακὸν, Ἀλγέριον Συριοδρούσων, Αἰγίπτιον, Αἰθιόπιον, κτλ. Μέλος Τρασυλβανίας, Βλαχίας, Ἰλιροκροατίας, Κουτζοβλαχικὸν, Κρητικὸν, Κυπριακὸν, Χῖον, συν τούτοις πᾶσι καὶ Μέλος Ἀθιγγανικὸν ἢ Κατζιβελικόν.

Σημ. Ἀπάντων τῶν μερῶν τούτων ἑνὸς ἑκάστου τόπου ὁμαλὰ καὶ ἀνόμαλα τοῦ χοροῦ, καὶ ἄλλα πολλὰ τραγῴδια (ὅσα ἐδινήθην νὰ γράψῳ) εἰσὶ τονισμένα παρ' ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως καὶ ἐκδώτου, εἰς Βιβλίον δίτομον (Ἀνέκδωτον). ὅπερ καλεῖται « Ἑλληνικὴ Ποικιλῳδία ».

ΜΕΛΩΔΙΑ. Ἡδύτης φωνῆς καθαρᾶς καὶ εὐστρόφου. 2) Ἐφαρμογὴ ἐνάρθρων φθόγγων τῶν συλλαβῶν ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τῆς Μουσικῆς. 3) Πλοκή τις φθόγγων τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος τῆς μουσ. οὓς ψάλλων ὁ μελῳδὸς διὰ φυσικῆς καὶ καθαρᾶς φωνῆς μὲ τὴν διατήρησιν τῶν διαστημάτων, παριστᾷ μουσικῶς τὴν μελῳδίαν. Κατὰ δὲ τὴν Μυθολογίαν, ἐφευρετὴς αὐτῆς εἶν' ἡ Μοῦσα Μελπομένη. (ἴδε Μυθολογίαν Κ. Κοντογόνη. σελ. 71).

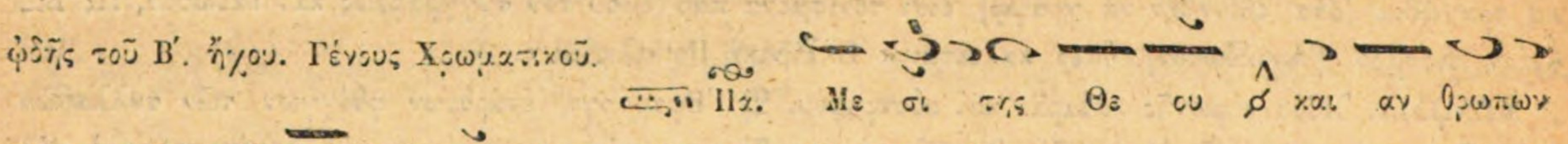
ΜΕΡΙΚΗ. Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀξὺ καταμετρουμένη ἀνόμαλος Κλίμαξ τοῦ Τροχοῦ ἑκάστου Κυρίου καὶ Ὀξέως ἤχου. 2) Ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησις τῆς Πλαγίας Πτώσεως τῶν Ὀξέων ἤτοι τῶν Παραγώγων ἤχων ἐκ τοῦ Πενταχόρδου Συστήματος τοῦ Τροχοῦ, εἰς δεῖξιν τῶν θεμελίων τῶν παραγομένων. 3) Ἡ ἐπὶ τὸ ὀξὺ καταμέτρησις τῆς ὀρθῆς πτώσεως τῶν Βαρέων ἤτοι τῶν παραγομένων ἤχων, ἐκ τοῦ Πενταχόρδου Συστήματος τοῦ Τροχοῦ, εἰς δεῖξιν τῶν θεμελίων τῶν Παραγώγων· 4) Τὸ ἀποτομικὸν σειμεῖον τῆς ὑφέσεως ρ, καὶ τὸ τῆς διέσεως σ. ἕκαστον τούτων λέγεται Μερικὴ, πρὸς διάκρισιν τοῦ ὀνόματος τῆς Γενικῆς Ὑφέσεως ϱ, καὶ τῆ, διέσεως ♭. (Ἴδε Γενική.)

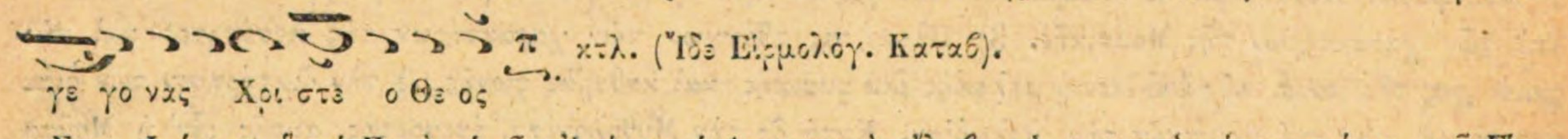
ΜΕΣΗ. κανονική τις ἐπιχείρησις τοῦ μελοποιοῦ ἐπὶ τῆς μελοποιΐας, ἥτις ἐστὶ, θέσις κοινὴ τῆς ὅλης διαπασῶν καὶ τῆς δὶς διαπασῶν, κατὰ μέσον Νήτης Ὑπερβολαίων καὶ Ὑπατῶν Ὑπάτης, ἢ Νήτης καὶ Ὑπάτης. 2) Χορδή τις κοινοῦ τόνου ἐπὶ τῆς συζεύξεως καὶ διαζεύξεως τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τοῦ τῶν Μέσων, καὶ τοῦ τῶν Διεζευγμένων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ἥτις συζεύγει τὴν Α'. διαπασῶν μετὰ τῆς Β'. καὶ παριστᾷ τὴν δὶς διαπασῶν. 3) Μέση χορδὴ τῶν Ὑπερτάτων Κλάδων (τῶν Ἤχων) τῆς δὶς διαπασῶν τοῦ Ὑπερδωρίου, τοῦ Ὑπερλιδίου τοῦ Ὑπερφρυγίου, καὶ τοῦ Ὑπερμιξολυδίου ἤχου. 4) Μέση χορδὴ τῆς διαπασῶν τῶν Κυρίων καὶ Πλαγίων ἤχων τοῦ Δωρίου, τοῦ Λυδίου τοῦ Φρυγίου, τοῦ Μυξολυδίου, τοῦ Ὑποδωρίου, τοῦ Ὑπολυδίου, τοῦ Ὑποφρυγίου, καὶ τοῦ Ὑπομιξολυδίου. 5) Μέση χορδὴ

τῶν τεσσάρων ὀξέων ἢ παραγώγων ἤχων, κατὰ τὸν Τροχόν, ἤτοι τοῦ Δωρίου (ὡς καὶ τοῦ Λυδίου), τοῦ Φρυγίου, καὶ τοῦ Μιξολυδίου·

Ἡ δὲ Μέση τοῦ Λυδίου οὐχ ὅτι λείπει, ἀλλ' ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ Μέση χορδὴ τοῦ Δωρίου ἤχου καὶ ἡ τοῦ Λυδίου. Διότι εἰς τὴν Πλαγίαν πτῶσιν τῶν Κυρίων καὶ Ὀξέων ἤχων, μίαν βαρεῖαν χορδὴν τὴν κατέχουσι δύο Πλάγιοι ἦχοι, ὁ Ὑποδώριος καὶ ὁ Ὑπολύδιος Πα q , Πα ⤻. Καθὼς καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν Πτῶσιν τῶν Πλαγίων καὶ βαρέων ἤχων, μίαν ὀξεῖαν χορδὴν τὴν κατέχουσι δύο Κύριοι Ἦχοι ὁ Δώριος, καὶ ὁ Λύδιος. Κε q̈ , Κε ⤻. ἡ ἐπὶ τὸ βαρὺ καταμέτρησις τῶν τόνων τῆς Πλαγίας Πτώσεως τῶν Κυρίων καὶ Ὀξέων ἤχων, γίνεται Τροχαϊκῶς μέχρι πενταχόρδου. « Ἐπειδὴ δὲ οἱ φθόγγοι τοῦ διαπασῶν ἔχουσι τόνους ἑπτὰ, καὶ δὲν δύνανται νὰ δώσωσι Ἴσα εἰς ὀκτὼ ἤχους, διὰ τοῦτο ὁ Πα γίνεται Ἴσον τοῦ Πλαγίου πρώτου ἤχου, καὶ τοῦ Πλαγίου δευτέρου· Καὶ ἂν δὲν εὑρίσκεται φυλαττομένη ἡ τάξις τῶν Πλαγίων πρὸς τοὺς Κυρίους, τοῦτο εἶναι, διότι συνέστισαν οἱ ὀκτὼ Ἦχοι τῆς ψαλμῳδίας κατὰ τὸν Τροχὸν, καὶ ὄχι κατὰ τὸ διαπασῶν ». (Χρύσανθος Προύσης· Θεωρητικὸν Μέγα. § 376). Τοῦτο γίνεται κατὰ τὴν καταμέτρησιν τῶν τόνων τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων, δηλονότι τοῦ Τετραχόρδου τῶν Διεζευγμένων, καὶ τοῦ Συνημμένων. «Ἡ μέση χορδὴ τοῦ Ἑλλ. ἀρχαιοτάτου ἐκ τριῶν τόνων συνισταμένου μουσικοῦ Συστήματος, Νήτη καὶ Ὑπάτη». Ἄνθιμος Γαζῆς. Ταύτην τὴν διαίρεσιν παριστᾷ τεχνικῶς Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος εἰς τὰ ὀνόματα τῶν Ἤχων, καὶ εἰς τὴν διαίρσιν τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. μουσικῆς. (Ἴδε Θεωρητικὸν Μέγα. § 295). Κατὰ ταύτην δὲ τὴν Μέσην διαίρεσιν τῆς διαπασῶν (καὶ τοῦ Τροχοῦ) ἑκάστου Κυρίου καὶ Πλαγίου ἤχου ἀπαραλλάκτως ἔχει καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς, εἰς τὸ Κανόνιόν των, ὡς ἐκ τῆς διαιρέσεως τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. μουσικῆς, καθὼς ἐδιδάχθησαν παρὰ τοῦ Σοφωτάτου αὐτῶν Διδασκάλου τοῦ ἐξ Ἰταλίας Κοσμᾶ τοῦ Ξένου ἢ Ἱκέτου. 6) Μέση, ἡ ψαλμῳδία « Σός εἰμι ἐγὼ σῶσόν με », ἥτις ἐστὶ Μέσων Μέση τῆς Δευτέρας καὶ Τρίτης Στάσεως τοῦ 118 ψαλμοῦ τοῦ Ἀμώμου, κατὰ τοὺς Κανόνας Ἀρχαίας Ἑβραϊκῆς μουσικῆς. « Μέση δὲ φαμὲν εἶναι ὅρου, ἥτις τριῶν Συνημμένων Τετραχόρδων, τοῦ Μέσου ὀξυτάτη ἐστίν». (Βακχεῖος ὁ Γέρων. Σελ. 15).

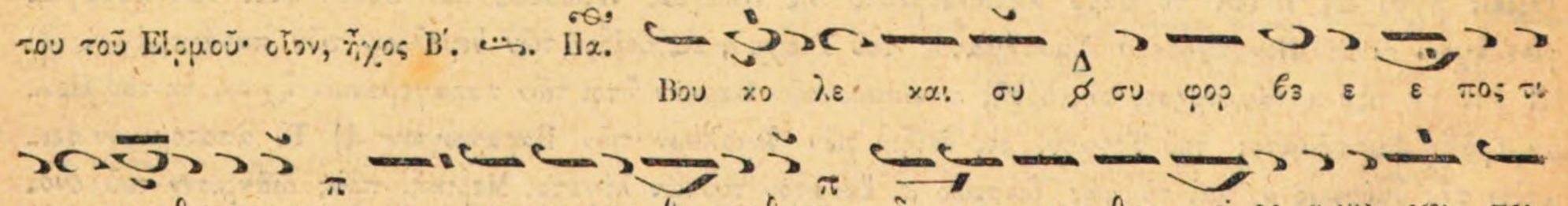
ΜΕΣΙΤΗΣ Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων. Στίχος ἔμμετρος μικροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος τῆς Ε'. φδῆς τοῦ Β'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἀναστασίμων Καταβασιῶν τοῦ Δευτέρου ἤχου. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Ε'. φδῆς τοῦ Β'. ἤχου. Γένους Χρωματικοῦ.

κτλ. (Ἴδε Εἱρμολόγ. Καταβ).

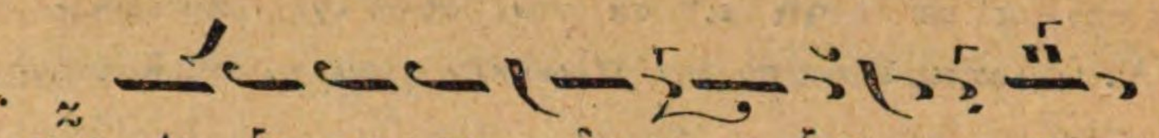
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον Φ. τῆς Ὀδυσ. « Βουκόλε καὶ σὺ, συφορβὲ, ἔπος τίκε μυθησαίμην». (στιχ. 193). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τρεῖς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ· οἷον, ἦχος Β'. ⤻. Πα.

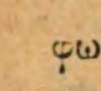

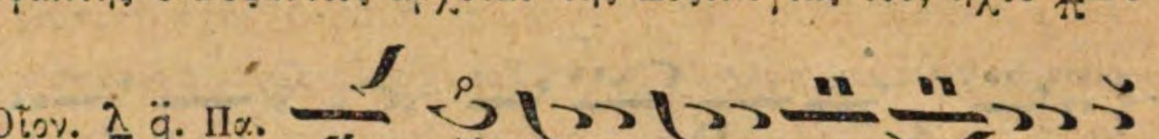
ΜΕΣΟΕΙΔΗ, Κανονικόν τι μέσον τῆς Λήψεως τοῦ μελοποιοῦ ἐπὶ τῆς Μελοποποιΐας, ὅταν θέλῃ νὰ λάβῃ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς Ηράξεως ἀπὸ τὴν θέσιν τὴν Μεσοειδῆ, ἤτοι ἀπὸ τὴν μέσην φωνὴν τοῦ Συστήματος. π: χ. Ὁ μὲν Δανιὴλ Πρωτοψάλτης, ἐπιχειρίζεται τὴν Δοξολογίαν του, ἤχου βαρέος, ἀπὸ τῆς Νη-

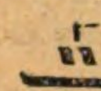

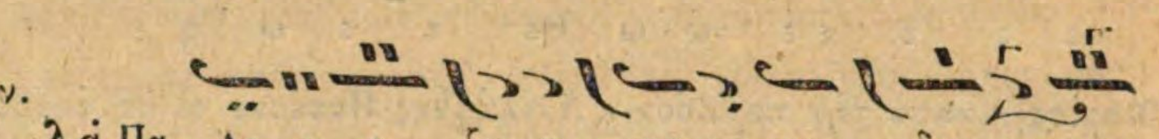

ω ω ως λ

κτλ. Ὁ δὲ Ἰάκωβος Πρωτοψάλτης ἄρχεται τῆς Δοξολογίας του, ἤχου βαρέος, ἀπὸ τῆς Μεσοειδοῦς φωνῆς τῆς Κλίμακος. Οἷον.
Δο ξα σοι τω δει ει ει ξαν τι ι το ο

φω ω ως ηη

κτλ. Ὁ δὲ Πέτρος Πρωτοψάλτης ὁ Βυζάντιος ἄρχεται τῆς Δοξολογίας του, ἤχου λ Α΄. ἀπὸ τῆς Μεσοειδοῦς φωνῆς τῆς Κλίμακος. Οἷον.
Δο ξα α σοι οι τω δει ξα αν τι

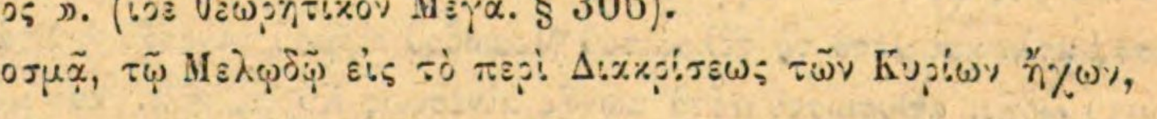

το ο φω ως ἀ

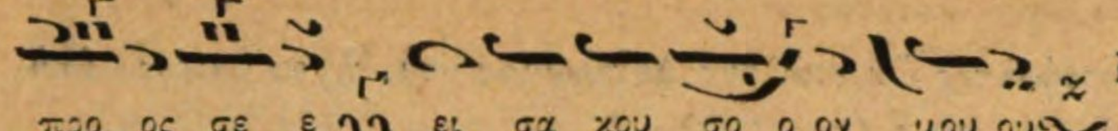
κτλ.. Ὁ δὲ Ἰάκωβος Πρωτοψάλτης εἰς τὴν Δοξολογίαν του, ἤχου λ Α΄., ἄρχεται ἀπὸ Ὑπατοειδοῦς φωνῆς τῆς Κλίμακος. Οἷον.
λ ἀ Πα. Δο ο ο ξα α σοι οι τω δει ει ει

ξα αν τι ι το ο φως ἂ

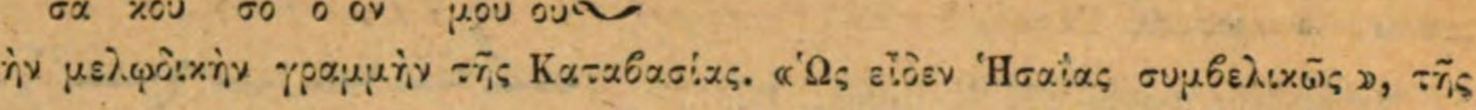
κτλ. Ἡ δὲ κανονικὴ ἐπιχείρησις αὕτη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς οἰκείας θελήσεως τοῦ Ποιητοῦ.

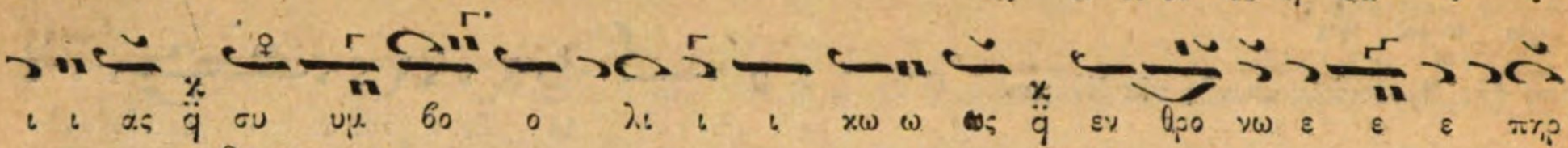
ΜΕΣΟΣ. Ἦχός τις κατὰ Κλάδον, διηρημένος κατὰ τὰς χορδὰς καὶ Συστήματα τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς Μουσικῆς τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. (Ἴδε Μέση). 2) Κλάδος τις σημαντικὸς ὅστις διακρίνεται ἀπὸ τὴν καταμέτρησιν τῶν τόνων τοῦ ὀκταχόρδου Συστήματος τοῦ Διαπασῶν, καὶ τοῦ Πενταχόρδου Συστήματος τοῦ Τροχοῦ. 3) Ἀρχαιότατός τις καὶ φυσικὸς τόνος τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων, ὁ ὁποῖος εἶναι, τέλος μὲν τῆς πρώτης Διαπασῶν, ἀρχὴ δὲ τῆς δευτέρας. Ἐπειδὴ κεῖται μέσων τῶν δύο Τετραχόρδων, τοῦ Τετραχόρδου τῶν Μέσων, καὶ τοῦ Τετραχόρδου τῶν Διεζευγμένων· καὶ διὰ τῆς παρακειμένης αὐτῶν συναφῆς παριστᾷ τὴν δὶς Διαπασῶν. « Τὴν δὲ διφωνίαν ὅπου ἦτο μέσον τῆς ἀρχῆς τοῦ ἤχου, καὶ τοῦ τετραφώνου, ἀπὸ μὲν τὴν ἀρχὴν ἀνερχόμενοι, ἔλεγον αὐτὴν διφωνίαν, ἀπὸ δὲ τὸν τετράφωνον κατερχόμενοι ἔλεγον αὐτὴν, Μέσον τοῦ Τετραφώνου ἐκείνου· ὅθεν εὑρίσκομεν εἰς τὴν Προπαίδειαν τῆς Παππαδικῆς, ὅτι ὁ Μέσος τοῦ πρώτου ἐστὶν ὁ Ἄαμες, (ἐπειδὴ κατερχόμεθα ἀπὸ τοῦ Τετραχόρδου). Ὁ Μέσος τοῦ Δευτέρου ἐστὶν ὁ Ⱡεάγιε· ὁ Μέσος τοῦ Τρίτου ἐστὶν ὁ Ἀⱡέαⱡες· καὶ ὁ Μέσος τοῦ Τετάρτου ἐστὶν ὁ Ⱡεχέαⱡες, ἢ ὁ Λέγετος ». (Βασίλειος Ἰατροφιλόσοφος. ἴδε τὸ Περὶ Μουσικῆς Σχεδίασμα αὐτοῦ. § 84). Καὶ Ὁ Χρύσανθος Προύσης περὶ τούσου οὕτως λέγει. «Κοινόν ἐστι τοὺς Ὀκτὼ ἤχους εἶναι, τὸ νὰ παράγωσιν ὁ Κύριος καὶ ὁ Πλάγιος τοὺς τέσσαρας λεγομένου Μέσους ἤχους· οἵτινες οὕτως ὠνομάσθησαν, διότι εὑρίκονται μέσων τῶν Κυρίων καὶ τῶν Πλαγίων. Καὶ τοῦ μὲν ἀ, ἤγουν τοῦ Πρώτου ἤχου, εἶναι Μέσος ὁ ηη ἤγουν ὁ Τρίτος. διότι Εὑρίσκεται μέσον τοῦ ἀ καὶ τοῦ λἀ, τοῦ δὲ , ἤγουν τοῦ Δευτέρου εἶναι Μέσος ὁ . Τοῦ δὲ ηη, ἤγουν τοῦ Τρίτου εἶναι Μέσος ὁ ἀ. καὶ τοῦ ἂ, ἤγουν τοῦ Τετάρτου εἶναι Μέσος ὁ λτος, ἤγουν Λέγετος ». (ἴδε Θεωρητικὸν Μέγα. § 306).

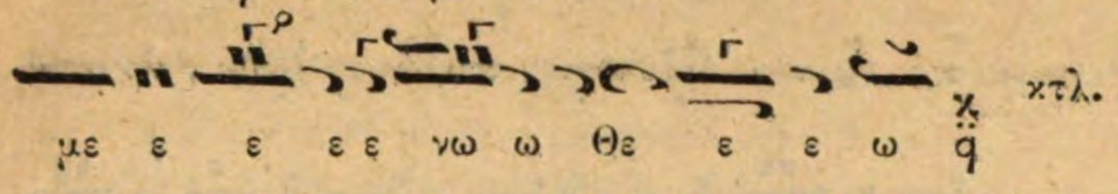
Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, σὺν τῷ Κοσμᾷ, τῷ Μελῳδῷ εἰς τὸ περὶ Διακρίσεως τῶν Κυρίων ἤχων, Μέσων τε καὶ Παραμέσων λέγει. «Πρόσχες οὖν, ὅτι ὁ Μέσος τοῦ ἀ ἐστὶν ὁ Βαρὺς . Ὁ Μέσος τοῦ ἐστὶν ὁ λἂ. Μέσος τοῦ ηη. ἐστὶν ὁ λ ἀ. Μέσος τοῦ ἐστὶν ὁ λ . Μέσος τοῦ λ ἀ. ἐστὶν ὁ ηη. Μέσος τοῦ λ ἐστὶν ὁ . Μέσος τοῦ ἐστὶν ὁ ἀ. Μέσος τοῦ λἂ ἐστὶν ὁ κτλ. (Ἴδε εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς Παππαδικῆς ἢ εἰς τὸ Κανόνιον τῆς Μουσικῆς. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ Μελῳδοῦ). Ὅθεν Μέσος τοῦ Πρώτου εἶναι ὁ βαρὺς, ὃς διακρίνεται ἀπὸ τὴν Μελῳδικὴν γραμμὴν τοῦ Κεκραγαρίου τῆς περιόδου «εἰσάκουσόν μου », Οἷον ἦχος Πρῶτος.
π ἀ Πα, Κυ ρι ε ε κε ε κραξα

προ ος σε ε ηη ει σα κου σο ο ον μου ου

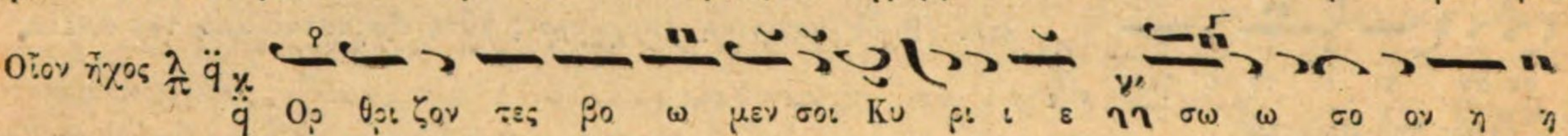
Καὶ μέσος τοῦ Τρίτου εἶναι ὁ Πλάγιος τοῦ Α΄. ὡς διακρίνεται ἀπὸ τὴν μελῳδικὴν γραμμὴν τῆς Καταβασίας. «Ὡς εἶδεν Ἡσαΐας συμβελικῶς», τῆς περιόδου «ἐν θρόνῳ ἐπηρμένῳ Θεῷ». Οἷον ἦχος Τρίτος ηη

Ως ει δε εν Η η σα ι ι

ι ι ας ἀ συ υμ βο ο λι ι ι κω ω ως ἀ εν θρο νω ε ε ε πηρ

με ε ε ε ε νω ω Θε ε ε ω ἀ

κτλ. (Ἴδε καὶ τὸ Ἑωθινὸν Γ΄. Τῆς Μαγδαλινῆς Μαρίας), κατὰ τὴν περίοδον «Ἀνελήφθης Πατέρα, οἱ δὲ ἐκήρυττον»· καθὼς καὶ Μέσος ἦχος τοῦ Πλαγίου Α΄. εἶν' ὁ Τρίτος, ὃς διακρίνεται ἀπὸ τὰς μελῳδικὰς γραμμὰς τῶν Καταβασιῶν. «Τῷ Σωτῆρι Θεῷ». Οἷον ἦχος λ ἀ

Ορ θρι ζον τες βο ω μεν σοι Κυ ρι ι ε ηη σω ω σο ον η η

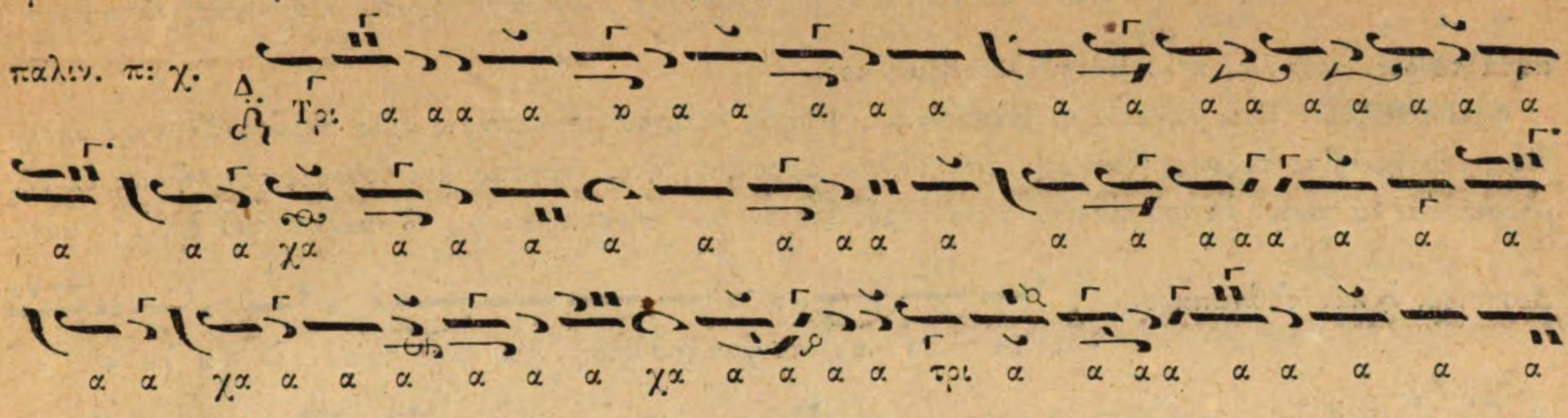
μας ηη κτλ. Αὕτη ἡ κατὰ μέσων διαίρεσις τῶν ὀκτὼ ἤχων εὑρίσκεται εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν παλαιῶν χειρογράφων τῆς Παππαδικῆς. Γίνεται δὲ ὁ Μέσος ἐκ κοινῆς παραγωγῆς τῶν Κυρίων καὶ Πλαγίων ἤχων, ὡς ἐκ τῶν Κοινῶν Τετραχόρδων τῆς μουσικῆς τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. (Ἴδε Μέση).

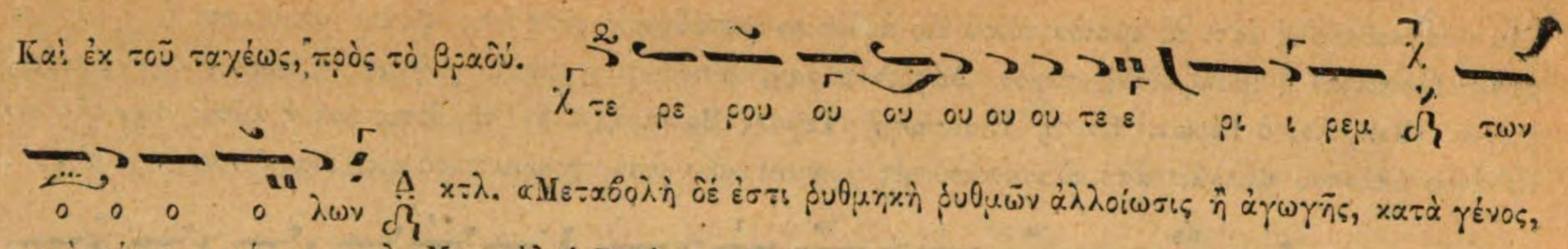
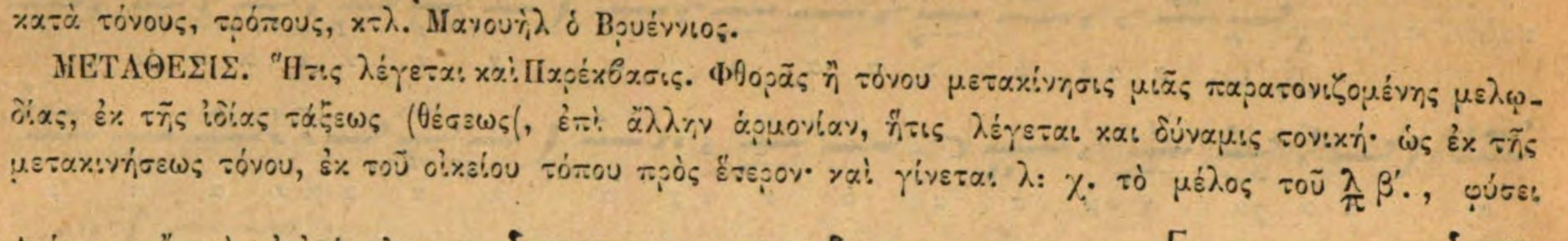
ΜΕΣΩΔΙΚΑ. Μελικά τινα ποιήματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἅτινα ἐψάλλοντο εἰς τὴν σειρὰν τῆς Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς, καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν ὁποίων ἐτίθετο ἡ στάσιμος ᾠδή. «Μεσῳδικὰ δὲ, εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν ὁποίων τίθενται τὰ Ὅμοια καὶ εἰς τὸ Μέσον τὸ Ἀνόμοιον, οἷον μεταξὺ τῆς Στροφῆς καὶ Ἀντιστροφῆς τίθεται ἡ στάσιμος ᾠδὴ, ἥτις καὶ Μεσῳδὸς λέγεται». (Χαρίσιος Μεγδάνος Περὶ μουσικῆς τῶν Παλαιῶν. Ἴδε τὴν αὐτοῦ Καλλιόπην Παλινοστοῦσα. σελ. 248). ὡς καὶ τῶν μεταγενεστέρων ὀρθοδόξων Ἑλλ. μελικά τινα ποιήματα ἅπερ ψάλλονται κατὰ Στροφὴν καὶ Ἀντιστροφὴν, καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν ὁποίων τίθεται ἡ στάσιμος ᾠδὴ, κατὰ τὸ ὁμογενὲς ἢ ἑτερογενές. ὡς ἡ στιχολογία τῶν ψαλμῶν τοῦ 17. Καθίσματος τοῦ Ἀμώμου, Μακάριοι ἄμωμοι, καὶ τὸ Ἐπίβλεψων ἐπεμὲ καὶ ἐλεησόν με, μέσον τῶν ὁποίων τίθεται ἡ στάσιμος ᾠδὴ ἢ οἱ Μεσαῖοι ψαλμοὶ «Αἱ χεῖρές σου ἐποιησάν με καὶ ἔπλασάν με, Σὸς εἰμι ἐγὼ σῶσόν με» οὗ τὸ μέλος καὶ τὸ σχῆμα διαφέρει ἀπὸ τὸ μέλος τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ τοῦ τελευταίου ψαλμοῦ, καὶ εἶναι ἀνόμοιον. ὡς τὰ μελικὰ ποιήματα τῶν Καθισμάτων, ἅπερ τίθενται καὶ ψάλλονται ὡς στάσιμοι ᾠδαὶ μέσον τῶν δύο Καθισμάτων, «Ἐξομολογήσομαί σοι Κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου. καὶ τοῦ, Ἀγαπήσωσε Κύριε ἡ Ἰσχύς μου. ὡς εἰς τὸν χύμα Κανόνα τῶν Ἐννέα ᾠδῶν, εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν ὁποίων τίθεται ἢ ψάλλεται μέσον ἡ στάσιμος ᾠδή. ὡς ὁ εἱρμὸς τῆς Στασίμου Γ΄. ᾠδῆς. «Εὐφραίνεται ἐπισοὶ ἡ Ἐκκλησίασου Χριστὲ κράζουσα, κτλ. καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ Μεσῳδοῦ εἱρμοῦ γίνεται ἡ Στάσις καὶ ἡ αἴτησις. ὡς ὁ εἱρμὸς τῆς Στασίμου ᾠδῆς. «Θύσωσοι μετὰ φωνῆς αἰνέσεως Κύριε, κτλ. καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ Μεσῳδοῦ εἱρμοῦ γίνεται ἡ στάσις καὶ ἡ αἴτισις· ὡς καὶ ὁ εἱρμὸς τῆς Στασίμου Η! ὃς ἄρχεται μὲ τὸν προῳδικὸν στίχον «Αἰνοῦμεν Εὐλογοῦμεν καὶ Προσκυνοῦμεν τὸν Κύριον· Χεῖρας ἐκπετάσας Δανιὴλ λεόντων χάσματα, κτλ. καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ Μεσῳδοῦ Εἱρμοῦ γίνεται ἡ στάσις καὶ ἡ εὐφύμνιος ἔτισις «Τὴν θεοτόκον καὶ Μητέρα τοῦ φωτὸς ἐν ὕμνοις τιμῶντες μεγαλύνομεν» κτλ.

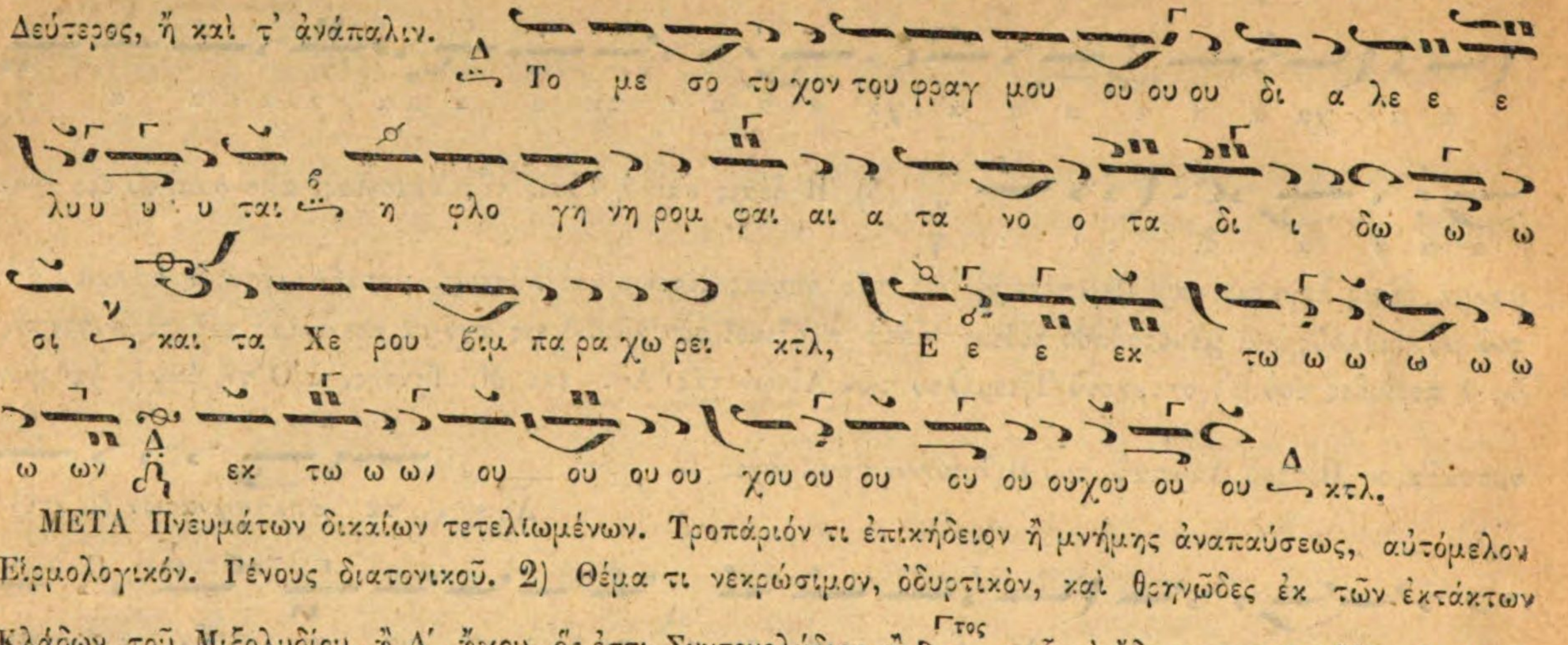
ΜΕΤΑΒΣΙΣ. (Ἴδε Μετάθεσις).

ΜΕΤΑΒΟΛΗ. Ἡ περιπετὴς ἀλλαγὴ παντὸς εἴδους τῆς μουσικῆς ἐν γένει, τῆς τε Ἐκκλησιαστικῆς, καὶ τῆς ξενικῆς ἢ ἐξωτερικῆς Μελοποιΐας. 2(Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, δι' οὗ εὑρύνεται ποικιλοτρόπως ἡ τέχνη τῆς Μουσικῆς, ἢ καὶ αὐτὴ ἡ Μλοποιΐα. 3) Κανών τις τῆς Μελῳποιΐας, ὃν ἔχει περὶ αὐτὸν ὁ μελοποιὸς, ὡς ἕν τι ὄργανον ἰσχυρὸν, δι' οὗ ὀξύνεται ἡ φαντασία καὶ ἡ ἀντίληψις τοῦ μελοποιοῦ. «Ἡ

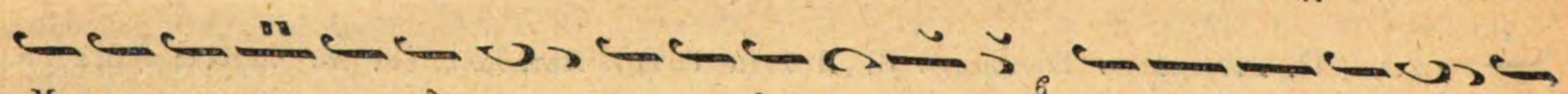
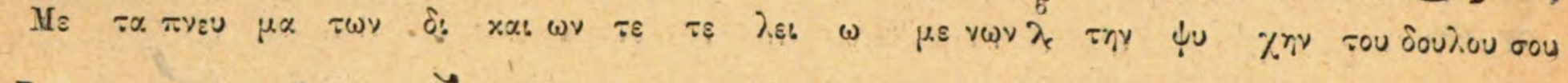
μὲν γὰρ μεταβολή ἐστι ἐξ ὁμοίου τόνου εἰς ἀνόμοιον μετάβασιν· οἷον ἥτις ἐν ἑνὶ ποιήματι ἢ κρούματι τὴν μελοποιΐαν ἤ (μελῳδίαν) τυχὸν Δώριον οὖσαν, Ὑποδώριον ποιεῖ, μιγνὺς τῇ Δωρίῳ τὴν Ὑποδώριον ». (Βακχεῖος ὁ Γέρων. Ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ Τέχνης Μουσικῆς). 4) Ἡ δέσις καὶ ἡ λύσις τῶν φθορῶν ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου μέλους· ἀπὸ διατονικοῦ εἰς χρωματικόν· ἀπὸ χρωματικοῦ εἰς ἐναρμόνιον· καὶ τ' ἀνάπαλιν. π: χ.

Τρι α α α

Καὶ ἐκ τοῦ ταχέως, πρὸς τὸ βραδύ.
χ τε ρε ρου ου ου ου ου ου τε ε ρι ι ρεμ των

ο ο ο ο λων κτλ. «Μεταβολὴ δέ ἐστι ῥυθμικὴ ῥυθμῶν ἀλλοίωσις ἢ ἀγωγῆς, κατὰ γένος, κατὰ τόνους, τρόπους, κτλ. Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος.

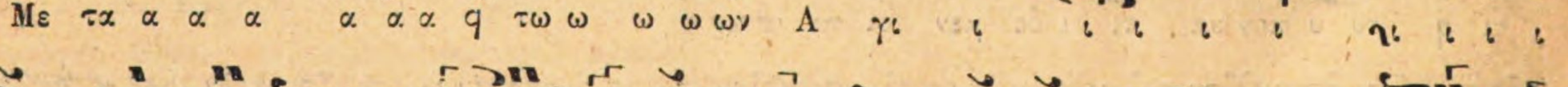
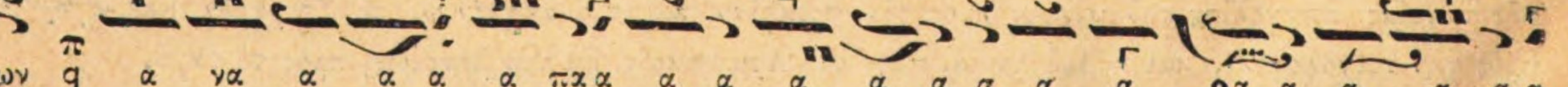
ΜΕΤΑΘΕΣΙΣ. Ἥτις λέγεται καὶ Παρέκβασις. Φθορᾶς ἢ τόνου μετακίνησις μιᾶς παρατονιζομένης μελῳδίας, ἐκ τῆς ἰδίας τάξεως (θέσεως(, ἐπὶ ἄλλην ἁρμονίαν, ἥτις λέγεται καὶ δύναμις τονική· ὡς ἐκ τῆς μετακινήσεως τόνου, ἐκ τοῦ οἰκείου τόπου πρὸς ἕτερον· καὶ γίνεται λ: χ. τὸ μέλος τοῦ Πβ΄., φύσει Δεύτερος, ἢ καὶ τ' ἀνάπαλιν.
Δ Το με σο τυ χον του φραγ μου ου ου ου δι α λε ε ε
λυ υ υ ται η φλο γη νη ρομ φαι αι α τα νο ο τα δι ι δω ω ω
σι και τα Χε ρου βιμ πα ρα χω ρει κτλ, Ε ε ε εκ τω ω ω ω ω ω
ω ων εκ τω ω ων ου ου ου ου χου ου ου ου ου ου χου ου ου κτλ.

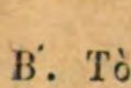
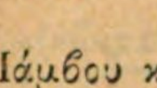
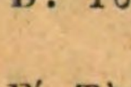
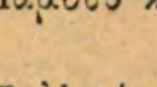
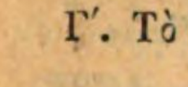
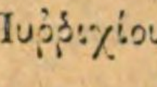
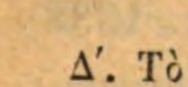
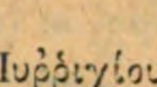
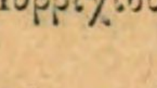
ΜΕΤΑ Πνευμάτων δικαίων τετελιωμένων. Τροπάριόν τι ἐπικήδειον ἢ μνήμης ἀναπαύσεως, αὐτόμελον Εἱρμολογικόν. Γένους διατονικοῦ. 2) Θέμα τι νεκρώσιμον, ὀδυρτικόν, καὶ θρηνῶδες ἐκ τῶν ἐκτάκτων Κλάδων τοῦ Μιξολυδίου, ἢ Δ΄. ἤχου, ὅς ἐστι Συντονολύδιος ἢ λ^Γτος· οὗ τὸ ἴδιον χαρακτηρίζει τὸ πένθιμον ἦθος καὶ τὸ θρηνῶδες· διὸ καὶ ψάλλεται ἐπὶ νεκρῶν καὶ μνημάπων. «Τίνες οὖν θρνῶδεις ἁρμονίαι; Μιξολυδιστί, ἔφη. καὶ Συντονολυδιστί· τοιαῦταί τινες» (Πλάτων) οὗ τὸ μέλος ἦχος Δ΄. λ^β.

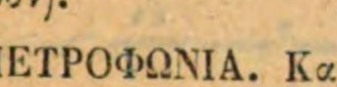

Με τα πνευ μα των δι και ων τε τε λει ω με νων λ^β την ψυ χην του δουλου σου

Σω ω τερ α ναπαυσον λ^β κτλ. (Ἴδε Εἱρμολ. Καταβασιῶν),

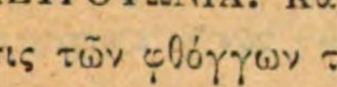
ΜΕΤΑ Τὸ πάθος πορευθεῖσαι ἐν τῷ μνήματι. (Ἴδε Ὑπακοή).

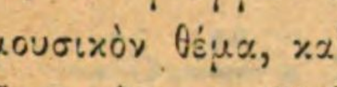
ΜΕΤΑ τῶν Ἁγίων ἀνάπαυσον Χριστέ. Κοντάκιον Νεκρώσιμον, ὅπερ ψάλλεται εἰς μνήμην τεθνεῶτων, κατὰ τὸ Σάββατον τῶν ψυχῶν, εἰς ἦχον Ὑπομιξολύδιον ἤτοι Πβ τοῦ ϛ. Οὗ τὸ ἴδιον χαρακτηρίζει τὸ πένθιμον ἦθος καὶ θρηνῶδες. 3) Ἄσμά τι Κωμικὸν ὅπερ ψάλλεται εἰς ἐκφορὰν νεκροῦ ὅταν ἄγηται εἰς τὸν τάφον. «Κῶμον ὁμηλίκων πρὸς τάφον ἀπάξω». (Εὐριπίδης). 4) Μάθημα Νεκρώσιμον, ὅπερ ψάλλεται εἰς ἐκφορὰν νεκροῦ, ὅταν συνοδεύωμεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον, κατὰ τὸ εἶδος τοῦ Παλαιοῦ ἢ Ἀργοῦ Στιχηραρίου, ἀντὶ τοῦ «Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι». Ποίημα Γεωργίου τοῦ Κρητὸς, σωζόμενον ἐξηγημένον καὶ τοῦτο σὺν τοῖς ἄλλοις χειρογράφοις εἰς τὰ ἅπαντα τῆς Μουσικῆς, οὗ τὸ ἀργὸν μέλος ἦχος Πϛ΄, Νη.

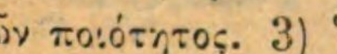

Με τα α α α α α α q τω ω ω ω ων Α γι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

ων q α να α α α α πα α α α α α α α α α α α α α

α α α λ^β κτλ.

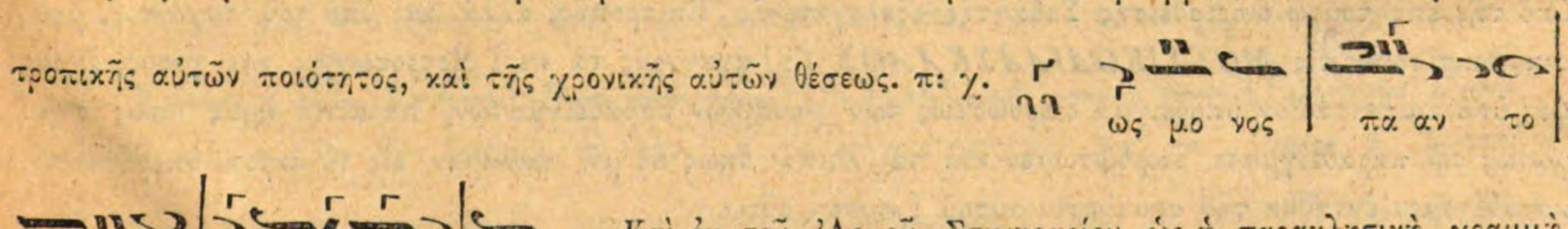
ΜΕΤΡΟΝ. Ἡ ὡρισμένη συμπλοκὴ τῶν Ποδῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκτίθενται εἰς ἀριθμόν τινα, ὡς τὰ μέτρα τῶν συλλαβῶν τῶν στίχων. 2) Μέτρον ἢ μέτρα ποδῶν, κατὰ τὸ μουσικὸν, ἅτινά εἰσιν ὅμοια τῷ ποιητικῷ, κατὰ τὸ δίσημον, τρίσημον, τετράσημον, πεντάσημον, καὶ ἑξάσημον, τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς πόδας ρυθμικοὺς, εἰς ἁπλοῦς καὶ εἰς συνθέτους, κατὰ συζυγίαν καὶ περίοδον. (Ἴδε μέλος 8. Μέλος ἔμμμετρον). Ὅθεν Μέτρον δακτυλικὸν — υ υ, καὶ μουσικῶς . Μέτρον Ἀναπαιστικὸν, υ υ —, . Μέτρον Ἰαμβικὸν, υ —, . Μέτρον Τροχαϊκὸν, — υ, . Μέτρον Χοριαμβικὸν — υ υ —, . Μέτρον Ἀντισπαστικὸν, υ — — υ, . Μέτρον Ἰωνικὸν, ὃς καὶ κρητικὸς καλεῖται, — υ —, . Μέτρον Ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος — — υ υ, . Καὶ Ἰωνικὸν ἀπὸ ἐλάσσωνος, υ υ — —, . Καὶ Μέτρον Παιωνικὸν ἑξάσημον ἐκ συνθέτου.

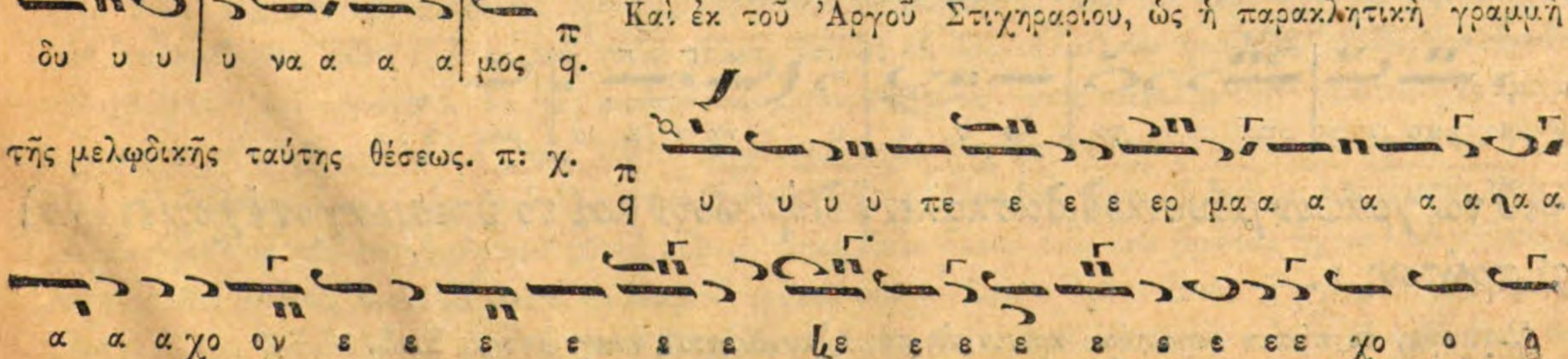
Α΄. Τὸ ἐκ Τροχαίου καὶ Πυρριχίου, — υ υ υ, .

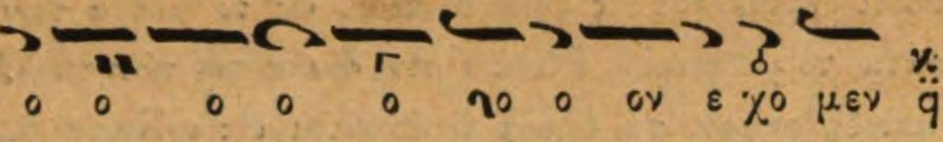
Β΄. Τὸ ἐξ Ἰάμβου καὶ Πυρριχίου, υ — υ υ, .

Γ΄. Τὸ ἐκ Πυρριχίου καὶ Τροχαίου, υ υ — υ, .

Δ΄. Τὸ ἐκ Πυρριχίου καὶ Ἰάμβου, υ υ υ —, . (Ἴδε Τετράμετρον καὶ ἑξάμετρον).

ΜΕΤΡΟΦΩΝΙΑ. Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, κυρίως ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. 2) Ἡ καταμέτρησις τῶν φθόγγων τῶν Χαρακτήρων τῆς ποσότητος, ὅταν ἐδοκίμαζον οἱ Παλαιοὶ Ἐκκλησιαστικοὶ μουσ. τὸ μουσικὸν θέμα, καὶ ἔψαλλον αὐτὸ μόνον μὲ τὰ ἔμφωνα σημεῖα τῆς ποσότητος, ἄνευ τῆς τροπικῆς αὐτῶν ποιότητος. 3) Ἡ Καταμέτρησις τῶν συλλαβῶν τῶν λέξεων, ὑπὸ τὴν σύνθεσιν τῶν Χαρακτήρων τῆς ποσότητος, καὶ ἡ ἕνωσις αὐτῶν, ἤτοι τῶν μέτρων τῆς ποιητικῆς μετὰ τῆς μουσικῆς. Τὸ τῆς μετροφωνίας ταύτης τῶν Συλλαβῶν τῶν στίχων παράδειμα εἶναι τὸ κείμενον τοῦ Καλοφωνικοῦ Εἱρμοῦ «Χαῖρε πύλη Κυρίου ἡ ἀδιόδευτος. Χαῖρε τεῖχος καὶ σκέπη τῶν προστρεχόντων εἰς Σέ». Καὶ τοῦ μὲν Α΄. στίχου αἱ συλλαβαί εἰσι 13· τοῦ δὲ Β΄. , 14, διὰ νὰ πληρωθῇ δὲ τὸ ἴδιον τῆς Μετροφωνίας ἐπὶ τῶν στίχων, ἤτοι ἐπὶ τῆς Συλλαβομετρίας λίαν τεχνιέντως, ἐπλήρωσε καὶ τὸν Α΄. στίχον ἀπὸ συλλαβὰς 14, ὁ σοφὸς μελῳδὸς Π. ὁ Μπερεκέτης, μὲ τὴν εἰς τὸ μέλος προσθήκην τοῦ ⸗ες, τῆς μονοσυλλάβου ἀπηχήσεως τοῦ ⸗λ Α΄. ἤχου, καὶ ἑνώσας τὸ μουσικὸν μέτρον μὲ τὸ ποιητικὸν, κατὰ τὸ ἴδιον τῆς Μετροφωνίας, καὶ τὸ τῆς Συλλαβομετρίας, ἐποίησε τὰ μέτρα τῶν τε συλλαβῶν καὶ τῶν φθόγγων τοῦ πρώτου στίχου ὅμοια τοῖς τοῦ δευτέρου. (Ἴδε Εἱρμὸν Καλοφωνικόν. Χαῖρε πύλη Κυρίου ἡ ἀδιόδευτος). 5) Ἡ καταμέτρησις μιᾶς μελῳδικῆς γραμμῆς, οἱασδήποτε ὁριστικῆς θέσεως ἑνὸς Ἱερογλυφικοῦ σημαδοφώνου, ἥτις ἐψάλλετο διακεκριμένως κατὰ δοκιμὴν μόνον μὲ τοὺς ἀπαιτουμένους χαρακτῆρας τῆς ποσότητος, χωρὶς νὰ συμπεριλαμβάνωνται εἰς τὸ ψαλλόμενον καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν φθόγγων, ἤτοι τὰ σημεῖα τῆς τροπικῆς αὐτῶν ποιότητος, καὶ τῆς χρονικῆς αὐτῶν θέσεως. π: χ.

Καὶ ἐκ τοῦ Ἀργοῦ Στιχηραρίου, ὡς ἡ παρακλητικὴ γραμμὴ τῆς μελῳδικῆς ταύτης θέσεως. π: χ.

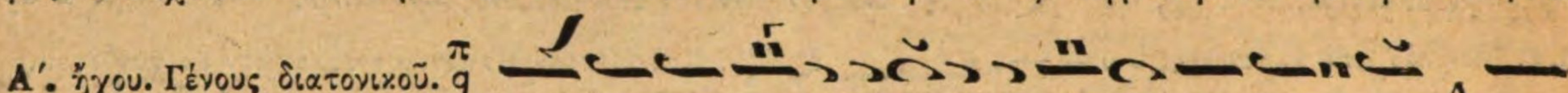

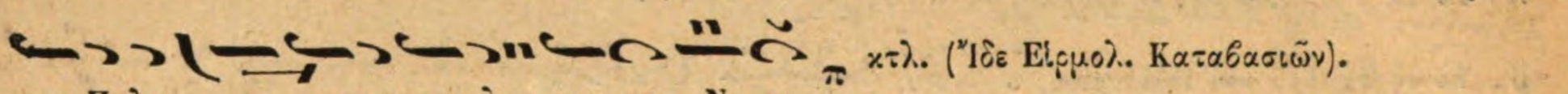
(Ἴδε ψαλμῳδία). «Μετροφωνία δὲ ἦν, τὸ νὰ ψάλ-

λωσι τὸ μεμελισμένον Τροπάριον, καθὼς ζητοῦσι μόνον οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες. γράφουσι τὸ ποσὸν τῆς μελῳδίας, χωρὶς νὰ παρατηρῆται τὸ ζητούμενον ἀπὸ τὰς ὑποστάσεις καὶ θέσεις ». (Χρύσανθος Προύσης. Θεωρητικὸν Μέγα. Μέρος Β'. Ἐδάφ. 7). (α).

ΜΗ Ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδός σου. (Ψαλμ. 68). Προκείμενον Μέγα ψαλλόμενον κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστὴν τῇ Κυριακῇ ἑσπέρας, ὃ λέγεται «Δοχή». (Ἴδο Δοχαί).

ΜΗΤΡΑΝ ἀφλέκτως εἰκονίζουσι Κόρῃ. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Η'. ᾠδῆς Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Ἰαμβικῶν Καταβασιῶν τῶν Χριστουγέννων. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Η'. ᾠδῆς

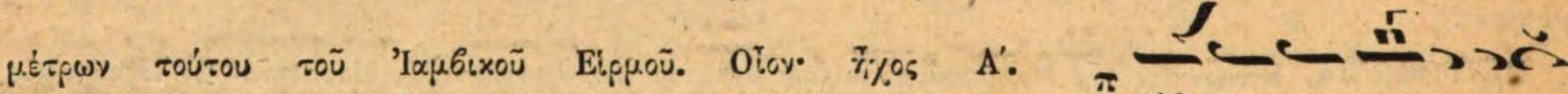

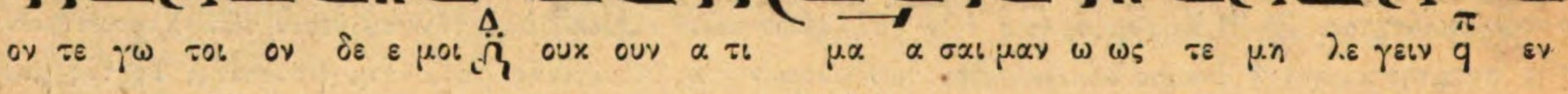

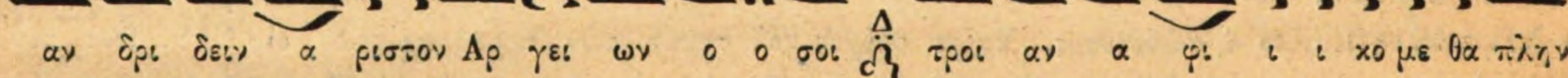
Α'. ἤχου. Γένους διατονικοῦ. κτλ. (Ἴδε Εἱρμολ. Καταβασιῶν).

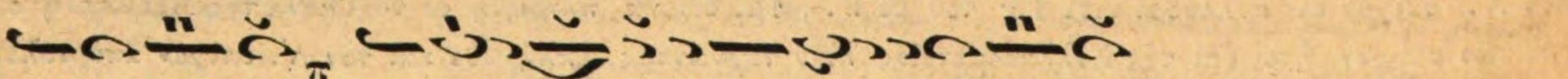
Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἐκ τῶν τοῦ Σοφοκλέως. (Αἴας μαστιγοφόρος). «Ἀλλ' αὐτὸν ἔμπας ὄν τ' ἐγὼ τοιὸν δ' ἐμοί ». (στιχ. 1338). Διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε πέντε στίχοι τοῦ Σοφοκλέως, καὶ ἑνοῦνται μετὰ τῶν μουσικῶν

μέτρων τούτου τοῦ Ἰαμβικοῦ Εἱρμοῦ. Οἷον· Ἦχος Α'.

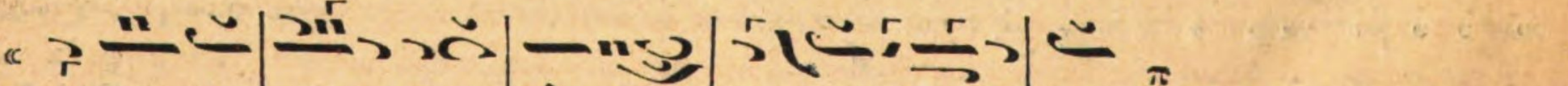

ΜΙΚΤΟΝ, Μικτὸς, Μικτή. Ὁ μερικὸς τρόπος τῆς Μελοποιΐας ἐπὶ τῶν Κλάδων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. 2) Μαθήματά τινα ἐκ τῶν Κλάδων τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς, ὧν τὸ εἶδος τῆς ῥαψῳδίας γίνεται

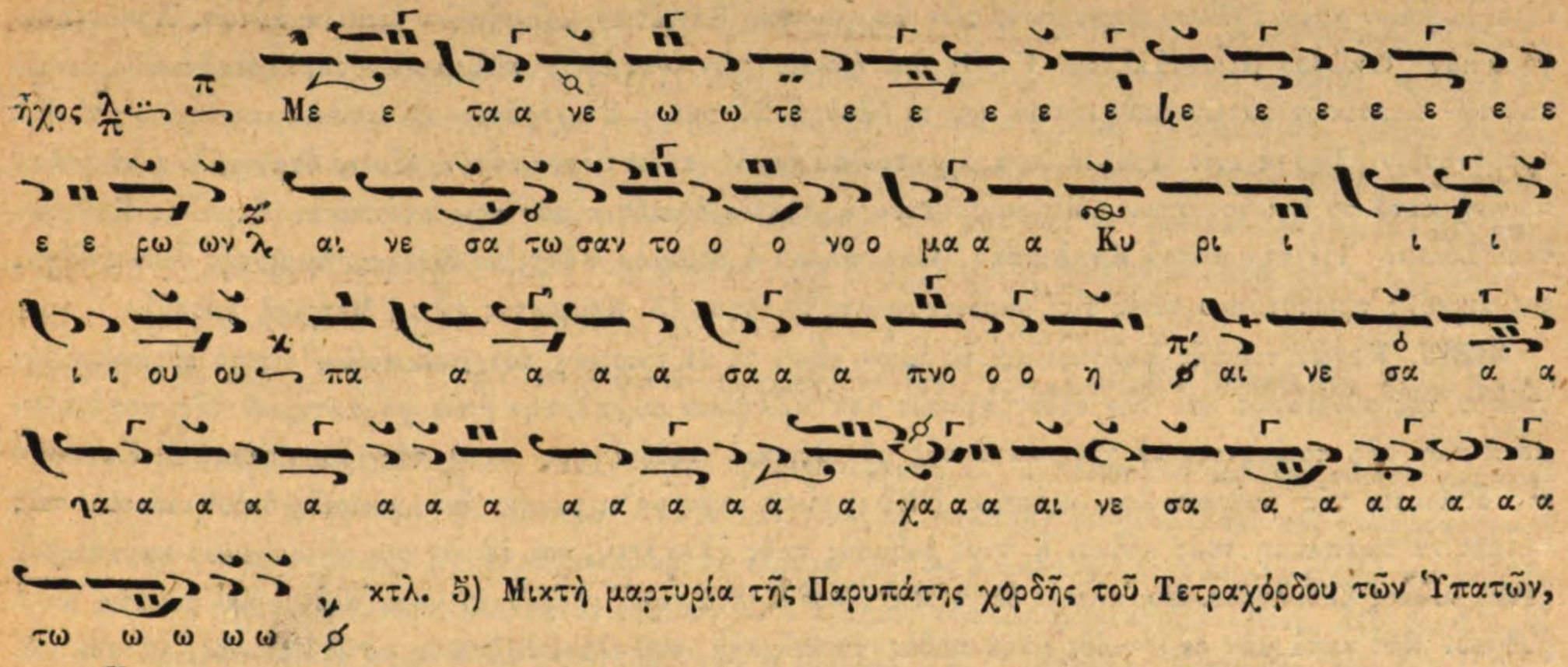
(α) Ὅτε τὰ τετράδια τοῦ παρόντος ΛΕΞΙΚΟΥ περιεφέροντο δίκην ἀλητῶν, καὶ ὡς περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου πέρατος τοῦ Φαναρίου, κρινόμενα καὶ ἐπικρινόμενα οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ διορισθείσης Σεβαστῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ τυχόντος, μουσικοδοκισίσοφός τις *ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ* (;) ἀναγνοὺς τὰ περὶ Μετροφωνίας καὶ γνούς, ἔγραψεν ὑπὸ τὸ τετράδιον ὑπόδειγμα διορθώσεως τῶν μουσικῶν παραδειγμάτων, παραινεῖ ἡμᾶς ὅπως συμφώνως τῷ παραδείγματι διορθώσωμεν καὶ τὰ λοιπά· ὅπως δὲ μὴ φανῶμεν εἰς τὸ ἄκρον ὑπερβολικοί, παραθέτομεν ἐνταῦθα τὴν σημείωσιν αὐτοῦ ἔχουσαν οὕτω.

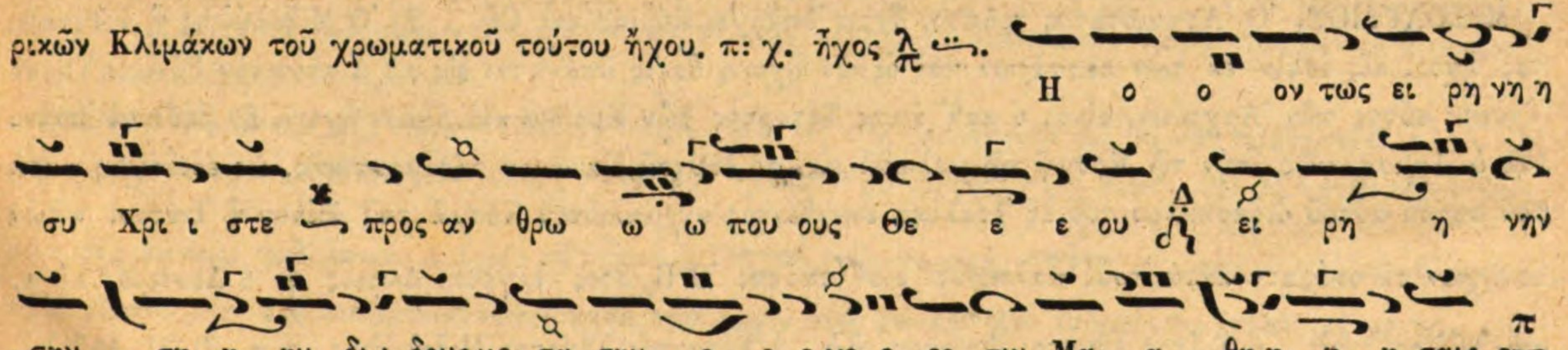
«οὕτω γράφον μουσικοδιδάσκαλε. | διόρθωσον καὶ τὸ ὑπέρμαχον ἔχομεν. καὶ τὶ πρώτον; ».

Ἀφίνομεν δὲ πᾶσαν περαιτέρω κρίσιν εἰς τὸν εὐσυνείδητον ἀναγνώστην. Σ. Σ.

μικτὸν ἀπὸ στιχηραρικοῦ καὶ εἱρμολογικοῦ εἴδους· ὡς τὸ εἶδος τῶν Καταβασιῶν ἐν γένει, τῶν ἀργῶν Δοξολογιῶν, τῶν Πολυελέων, τῆς στιχολογίας τοῦ Μακάριος ἀνὴρ, κτλ. 3) Μικτὸν Σύστημα, οὗ τὸ μουσικὸν σχῆμα συνίσταται ἐκ χρωματικοῦ καὶ διατονικοῦ, καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὡς αἱ μικταὶ Κλίμακες (αἵτινες λέγονται καὶ Μερικαὶ) τοῦ Ὑπολυδίου ἤτοι τοῦ ℟ δ'. ἤχου, αἱ ὁποῖαι εἰσὶν ἐκ χρωματικοῦ καὶ διατονικοῦ, καὶ τ' ἀνάπαλιν· ὡς αἱ μικταὶ, ἢ μερικαὶ Κλίμακες τοῦ Φρυγίου καὶ τοῦ Ὑποφρυγίου, ἤτοι τοῦ Τρίτου καὶ τοῦ ℟ Γ'. ἢ Βαρέος ἤχου, αἱ ὁποῖαι σύγκεινται ἀπὸ διατονικοῦ καὶ ἐναρμονίου, διὰ τοὺς Χλιδανοὺς Κλάδους « Ἀτζὲμ κιουρδὶ, καὶ Ἀτζὲμ πουσελὴκ », καὶ τ' ἀνάπαλιν, περὶ ὧν διαπραγματεύεται Μανουὴλ ὁ Βρυέννιος. (Ἴδε Θεωρητικὸν Μέγα. § 297). 4) Κλάδος ὁραστήριος ἢ σημαντικὸς ἑκάστου Κυρίου καὶ Πλαγίου ἤχου, ὅς ἐστι Μέσος, καὶ Παράμεσος, Πλάγιος, καὶ Παραπλάγιος ἦχος, οὗ τὸ Γένος καὶ εἶδος διακρίνεται ἀπὸ τὰς μελῳδικὰς γραμμὰς τοῦ Στιχηραρικοῦ καὶ Παππαδικοῦ εἴδους. Οἷον,

κτλ. 5) Μικτὴ μαρτυρία τῆς Παρυπάτης χορδῆς τοῦ Τετραχόρδου τῶν Ὑπατῶν, αὕτη ℱ· ἥτις σύγκειται ἀπὸ τὸ ἡμίφι ὄρθιον q, καὶ ἀπὸ τὸ τελικὸν σῖγμα πλάγιον ⸗. Ἐπειδὴ ἡ μελῳδικὴ θέσις αὐτῆς δεσπόζεται καὶ ὑπὸ τοῦ διατονικοῦ γένους, ὡς q, καὶ ὑπὸ τοῦ χρωματικοῦ, ⸗. 6) Μικτὸν Σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ἦχος, κατὰ κλάδον, Μέσος, ἢ Παράμεσος, οὗ τὸ εἶδος τῆς ποικιλίας γίνεται ἐξ ἀνάγκης τοῦ ἤχου, διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ γένους τε καὶ μέλους, τῶν ὀξέων τόνων τοῦ Ὑπολυδίου (℟ Β'. ἤχου) διὰ τὸ εἶναι κατάπυκνον τὸ Στιχηραρικὸν μέλος αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῆς Συντόνου περιστροφῆς τῶν συνημμοσμένων δύο τόνων τοῦ ἡμιολίου καὶ τοῦ τεταρτημορίου, ὡς ἔχουσι τὰ γένη τῶν μικτῶν ἢ μερικῶν Κλιμάκων τοῦ χρωματικοῦ τούτου ἤχου. π: χ. ἦχος ℟ ⸗.

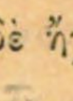
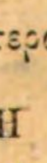

κτλ. « Καὶ τῆς μὲν ἁρμονικῆς εἰς τρόπους δεκαπέντε διαιρουμένης, ἴδιον τὸ περὶ τῶν τῆς μελῳδίας γενῶν διαλαμβάνειν, πόσα τέ ἐστι, καὶ ποῖα ταῦτα, καὶ ὡς οὐ δυνατὸν πλείω γενέσθαι τριῶν, διατόνου τε καὶ χρώματος καὶ ἁρμονίας. Τὸ γὰρ μικτὸν καλούμενον οὐχ ὡς γένος παραληπτέον· γίνεται γὰρ ἐκ τῶν προειρημένων ». (Βακχεῖος ὁ Γέρων. Ἴδε τὸ περὶ εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς αὐτοῦ, Ἐδάφ. 14). 7) Μικτὸς καὶ ὁ Μιξολύδιος ἦχος τῶν Ἀρχαίων ἢ ὁ καθ' ἡμᾶς Τέταρτος ἦχος, ὁ ὁποῖος διακρίνεται ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Στιχηραρικοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἅπερ εἰσὶν ὅμοια τοῖς τοῦ Πρώτου ἤχου· διὰ τοῦτο καὶ λέγεται Μιξολύδιος, διότι μέμικται ἐκ Δωρίου τρόπου καὶ Λυδίου. «Ἀριστόξενος δέ φησι, Σαπφὼ πρώτην εὕρασθαι τὴν Μιξολυδιστὶ, παρ' ἧς τοὺς Τραγῳδοποιοὺς μαθεῖν. Λαβόντες γοῦν αὐτοὺς συζεῦξαι τῇ Δω-

ριστί. Ἐπεὶ ἡ μὲν τὸ Μεγαλοπρεπὲς καὶ Ἀξιωματικὸν ἀποδίδωσιν, ἡ δὲ τὸ Παθητικόν· μέμικται δὲ διὰ τούτων Τραγῳδία » (Πλούταρχος).

ΜΙΜΗΣΙΣ. Κανών τις τῆς Μελοποιΐας κυριώτερος ἐπὶ τῆς κυρίας πράξεως. 2) Ἡ ὀρθὴ καὶ τελεία παράστασις τοῦ πρωτοτύπου, ἥτις γίνεται ἐπὶ τῆς παραδόσεως διὰ ζώσης φωνῆς, ἢ δι' ἀκοῆς καὶ μεγάλης προσοχῆς ἐν περιπτώσει, ἢ ἐπ' ἐκκλησίας, ἧς οἱ φυσικοὶ ὅροι εἰσὶ τρεῖς· Α'. ἡ διατήρησις τῶν ἐγγράφως σωζομένων πρωτοτύπων μαθημάτων τῶν ἀρχαίων μελῶν τῆς παλαιᾶς γραφῆς (τῆς Μουσικῆς), ὡς τὰ Μέγιστα Κεκραγάρια Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ τὰ Μεγάλα Ἀνοιξαντάρια Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλου, καὶ ἄλλων παρομοίων. Β'. Ἡ διατήρησις τῶν ἐγγράφως σῳζομένων ἐκκλησιαστικῶν μελῶν καὶ τῶν μουσικῶν αὐτῶν μαθημάτων, ὡς τὸ Παλαιὸν ἢ Ἀργὸν Στιχηράριον Μανουὴλ τοῦ Χρυσάφη, μάλιστα δὲ τὸ ἐντέχνως συντετμημένον καὶ κατ' ἔννοιαν συντεθειμένον, κατὰ τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας τῶν Ἱερογλυφικῶν καὶ μεγάλων Σημαδίων, τῶν Κυρίων καὶ Ἐπιθέτων μελῳδικῶν θέσεων αὐτῶν, Ἀργὸν Στιχηράριον Ἰακώβου Πρωτοψάλτου. Γ'. Ἡ διατήρησις τῶν ἐγγράφως σωζομένων ἐκκλησιαστικῶν μελῶν καὶ τῶν μουσικῶν αὐτῶν μαθημάτων, ὡς τὸ Νέον ἢ Σύντομον Στιχηράριον Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου. Ταῦτά εἰσι θεμέλια τοῦ μιμητοῦ τὰ ὁποῖα καθιστῶσιν αὐτὸν ἄξιον, ὅταν μέλλῃ νὰ μελοποιήσῃ κατὰ τὸ πρωτότυπον. «Μίμησίς ἐστιν ἡ τελεία ὁμοιότης τοῦ πρωτοτύπου ». (Σερούϊος Καθηγεῖτης Σύρου. Ἴδε τὴν αὐτοῦ Καλλιόπην. Κατ' ἄλλον δ' ὁρισμὸν « ἔστι δὲ Μίμησις ὁμοιότης ὅσον ἐνδέχεται ἀκριβὴς πρωτοτύπου τινὸς εἰς ὑπόδειγμα ληφθέντος ». (Σ. Κομμητᾶς ἐν τῇ Μετρικῇ αὐτοῦ).

ΜΙΞΙΣ. Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, ἧς ἴδιον εἶναι τὸ νὰ ἐνισχύῃ τὸν μελοποιὸν, εἰς τὸ εὑρίσκειν τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως καὶ τὴν ὀρθογραφικῶς μετ' ἀλλήλων συμπλοκὴν τῶν χαρακτήρων τῆς ποσότητος μετὰ τῶν τῆς ποιότητος, τὰ γένη κατὰ τὰς φθορὰς, καὶ τοὺς ἤχους κατὰ τὰς μαρτυρίας. 2) Κανονική τις διαίρεσις τῆς ῥυθμοποιΐας, ἡ ὁποία (Μίξις) εἶναι ἰσχυρόν τι μέσον, ἵνα γνωρίζῃ ὁ ῥυθμοποιὸς, πῶς πρέπει νὰ συμπλέκῃ τοὺς πόδας, ἢ τοὺς ῥυθμοὺς πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐξ ὧν συμπλεκομένων κατασκευάζεται ῥυθμὸς ὁλόκληρος. Συμπλέκει δὲ ἡ Μίξις πόδα μετὰ ποδὸς, ῥυθμὸν μετὰ ποδὸς, καὶ ῥυθμὸν μετὰ ῥυθμοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὴν ποδὸς μετὰ ποδὸς συμπλοκὴν, συμπλέκων Παίωνα μετὰ Παίωνος, κατασκευάζει τὸν Προσῳδιακὸν δεκάσημον ῥυθμὸν ΟΟΙΟΟΙ. Κατὰ δὲ τὴν ποδὸς μετὰ ῥυθμοῦ, συμπλέκων πόδα Προκελευσματικὸν καὶ ῥυθμὸν Βακχεῖον, κατασκευάζει τὸν Προσῳδιακὸν ὀκτάσημον ῥυθμὸν, ΟΠΟΟΙ. Κατὰ δὲ τὴν ῥυθμοῦ μετὰ ῥυθμοῦ συμπλοκὴν, συμπλέκων ῥυθμὸν Βακχεῖον, καὶ ῥυθμὸν Ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος, κατασκευάζει τὸν Προσῳδιακὸν δωδεκάσημον ῥυθμὸν, ΙΟΟΙΟΙΟΙ. Καθὼς καὶ ὅταν συμπλέξῃ Σπονδεῖον μετὰ Προκελευσματικοῦ (ὡς ἐξ ἑνὸς Πυρριχίου) παράγει ῥυθμὸν τὸν Ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος, καὶ κατασκευάζει ῥυθμὸν τὸν ἑξάσημον ΟΙΟΙ. κτλ. (Ἴδε Θεωρητικὸν Μέγα. § 205—207).

ΜΙΞΟΛΥΔΙΟΣ. Ὁ Ἀρχαιότατος τρόπος, ὅστις ὑπάρχει Κύριος καὶ Ὀξύς. 2) Ὁ Μιξολύδιος ἢ ὁ Τέταρτος ἦχος, εἷς ἐστὶν ἐκ τῶν τεσσάρων καὶ ὀξέων ἤχων, ὅστις ὑπάγεται εἰς τὸ Διατονικὸν Γένος. Ὁ δὲ Τρόπος οὗτος τῶν Ἀρχαίων, εἶναι ὁ καθ' ἡμᾶς Τέταρτος τῶν Κυρίων καὶ ὀξέων ἤχων, ὃν βεβαιοῖ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς, σὺν τῷ Κοσμᾷ τῷ μελῳδῷ εἰς τὸ ἑαυτοῦ Κανόνιον τῆς μουσικῆς, ὡς ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ διδασκάλου τοῦ ἐξ Ἰταλίας ἐνεχθέντος αἰχμαλώτου Κοσμᾶ τοῦ Ξένου ἢ Ἰκέτου. «Τῶν δὲ ἤχων τὰ ὀνόματα κατὰ τοὺς παλαιοὺς εἰσὶ ταῦτα. Ὁ Πρῶτος λέγεται Δώριος , ὁ Δεύτερος λέγεται Λύδιος , ὁ Τρίτος λέγεται Φρύγιος , ὁ Τέταρτος λέγεται Μιξολύδιος ». 3) Ἡ Μιξολύδιος, ἡ Μιξολυδιστὶ ἁρμονία (τὸ μέλος τοῦ Δ'. ἤχου) ἣν ἐφεῦρεν ἡ δεκάτη Μοῦσα Σαπφώ. Λέγεται δὲ Μιξολύδιος, ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι μεμιγμένος ἐκ Δωρίου καὶ Λυδίου, ἤτοι ἐκ τοῦ Πρώτου ἤχου καὶ τοῦ Δευτέρου. Διακρίνεται δὲ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστηκὰ τοῦ Στιχηραρικοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἅπερ εἰσὶν ὅμοια τοῖς τοῦ Πρώτου ἤχου, ἤτοι ἀπὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀξιωματικὸν ἦθος. « Ἡ Μιξολυδιστὶ δὲ παθητική τις ἐστὶ, Τραγῳδίαις ἁρμόζουσα. Ἀριστόξενος δέ φησι, Σαπφὼ πρώτην εὕρασθαι τὴν Μιξολυδιστὶ, παρ' ἧς τοὺς τραγῳδοποιοὺς μαθεῖν. Λαβόντας γοῦν αὐτοὺς, συζεῦξαι τῇ Δωριστί· ἐπεὶ ἡ μὲν τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ ἀξιωματικὸν ἀποδίδουσιν, ἡ δὲ τὸ παθητικόν· μέμικται δὲ διὰ τούτων τραγῳδία ». (Πλούταρχος).

ΜΟΛΟΣΟΣ. Ῥυθμικὸς ποῦς δεικνύων τὰ χρονικὰ μέτρα τοῦ ῥυθμοῦ ἐκ τριῶν μακρῶν — — —, καὶ μουσικῶς .

ΜΟΝΑΣ. Ὁ περιττὸς ἀριθμὸς, ἐξ οὗ γεννᾶται τὸ πᾶν τῆς Μουσικῆς. 2) Ὁ ἐπὶ τοῦ κώδου (ταυτιστὶ ζὰρ) πρῶτος ἀριθμὸς ἕν. 3) Ἡ μονὰς, . , ἥτις δὲν ἀριθμεῖται, ἀλλὰ λογίζεται ὡς βάσιμον στίγμα ἢ κέντρον τῆς γενέσεως τῶν μουσικῶν τονιαίων ἀριθμῶν. Περὶ τούτου δὲ Μάξιμος ὁ Πλανούδης συνδιαλεγόμενος μετὰ τοῦ Σχολιαστοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης περὶ Μουσικῆς, λέγει. «Κἀντεῦθεν ἡ μὲν μονὰς, κέντρον νομίζεται, ὡς γὰρ τὸ σημεῖον οὐκ ἔστι στερεὸν σῶμα, ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ ποιεῖ τὰ σώματα, οὕτω καὶ ἡ μονὰς, ἀριθμὸς εἶναι οὐ λέγεται, ἀλλὰ τῶν ἀριθμῶν γένεσις κτλ. . . . . Νυνὶ δὲ δεῖ σκοπῆσαι, τίνα τρόπον, καὶ ἐκ περιττοῦ ἀριθμοῦ τὸ αὐτὸ γίνοιτ' ἄν· καὶ ἐπειδὴ καὶ ἀρτίου καὶ περιττοῦ ἡ μονὰς ἐστι γένεσις, καὶ ὁ τριαδικὸς ἀριθμὸς πρώτη γραμμὴ εἶναι πιστεύεται», (Ποικίλα Ἑλληνικά. Σελ. 68—69). 4) Ἀριθμὸς μονὰς, . , ὅττις διπλασιαζόμενος μὲ τὴν προσθήκην τοῦ περιττοῦ ἀριθμοῦ (. ἕν) παράγει τὸν ἄρτιον ἀριθμὸν, . . , προσθεττομένης δὲ καὶ αὖθις τῆς μονάδος ἐπὶ τοῦ ἀρτίου ἀριθμοῦ, περιορίζεται ὁ λόγος μέχρι τριάδος. Τοῦτο μᾶς παριστᾷ θεολογικώτατα Νικηφόρος Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Γ'. Τριαδικοῦ Ἀντιφώνου τοῦ Δ'. ἤχου, Ἁγίῳ Πνεύματι, Θεογνωσίας πλοῦτος θεωρίας καὶ Σοφίας, «ἔγνωμεν πάλιν ὅτι μονὰς ἀπ' ἀρχῆς εἰς δυάδα κινηθεῖσα, ἤτοι γνωρισθεῖσα, μέχρι τριάδος ἐστί». 5) Μονὰς, ἡ ἐπὶ τοῦ κανόνος ἢ πήχεως τοῦ φθογγομέτρου τεταμένη χορδὴ, ἥτις πληττομένη καθολοκληρίαν, παράγει τὸ ἴσον —, ὅταν δὲ ὑποθέσῃς τὸν ὑπαγώγιον (τὸν καβαλάρην τοῦ ὀργάνου) κατὰ μέσον τῆς χορδῆς, καὶ πλήξῃς τὸ ἓν μέρος αὐτῆς παράγεις τὴν διαπασῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀντήχησις τοῦ ἴσου· ὡς Δ —— Δ, ὡς ἡ μονὰς, . , πρὸς τὸν ἄρτιον, . . , . 6) Μονὰς ἐστι τὸ πᾶν. Ἐφ' ᾧ προστεθεὶς ὁ περιττὸς ἀριθμὸς, . , παράγει τὸν ἀριθμὸν ἄρτιον, . . , . Ὅθεν ἀπὸ τὸν ἄρτιον καὶ περιττὸν ἀριθμὸν εἶναι καὶ ἡ ἁρμονία τοῦ Παντός. Ἀπὸ τὸν ἄρτιον καὶ περιττὸν ἀριθμὸν εἶναι καὶ ἡ ἁρμονικὴ καὶ ἡ ἀριθμητικὴ ἀναλογία τῶν Συστημάτων ἑκάστης Συμφωνίας· ὡς ὁ ἀριθμὸς τῆς Συμφωνίας διὰ τριῶν, 19· ὡς ὁ ἀριθμὸς τῆς Συμφωνίας διὰ τεσσάρων, 28· ὡς ὁ ἀριθμὸς τῆς Συμφωνίας διὰ πέντε, 40· ὡς ὁ ἀριθμὸς τῆς Συμφωνίας διὰ ὀκτὼ ἢ διαπασῶν, 68· ὡς ὁ ἀριθμὸς τῆς Συμφωνίας διαπασῶν καὶ διὰ πέντε, 108· ὡς ὁ ἀριθμὸς τῆς Συμφωνίας δὶς διαπασῶν, 136· ὡς ὁ ἀριθμὸς τοῦ τεταρτημορίου τόνου 3 ἢ $\frac{3}{12}$· ὡς ὁ ἀριθμὸς τοῦ τριτημορίου τόνου, 4 ἢ $\frac{4}{12}$· ὡς ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐλαχίστου, 7· ὡς ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐπογδόου ἢ ἐλάσσονος τόνου, 9· ὡς ὁ ἀριθμὸς τοῦ διημιτόνου ἢ μείζονος τόνου, 12· ὡς ὁ ἀριθμὸς τοῦ τριημιτόνου ἢ ἡμιολίου τόνου, 18. κτλ. Οὗτοι εἶναι οἱ ἀριθμοὶ τοὺς ὁποίους ἐξήγαγεν ἀπὸ τὰ βάρη τῶν σφυρῶν ὁ ἄριστος καὶ Σοφώτατος Πυθαγόρας, καὶ συναθροίσας αὐτοὺς, ἀναλόγους ὄντας πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν βαρῶν τῶν σφυρῶν, μετεἰνεγκεν εἰς τὰς χορδάς. «Λαβόντες οὖν δύο χορδὰς, ἀπὸ μονάδος ἀρξάμενοι, συνετίθεσαν τοὺς ἀριθμοὺς, ἐκ μὲν τῆς ἑτέρας μίαν ὁλκὴν ἐξαρτήσαντες, ἐκ τῆς λοιπῆς δύο· καὶ τὰς ἀμφοτέρας πλήξαντες τὴν διαπασῶν Συμφωνίαν εὗρον, καὶ τοὐτην ἐν διπλασίονι λόγῳ τυγχάνειν ἀπεφήναντο». Ἀριστείδης Κουϊντιλιανός.

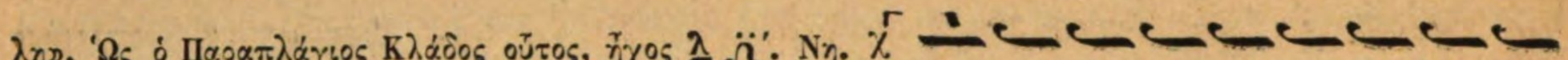
ΜΟΝΗ. Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ τὸν μελοποιὸν εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὴν τάσιν τοῦ φθόγγου, καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ μέλους κατὰ τὸν τρόπον τῆς Τονῆς. (Ἴδε Τονή). 2) Ἡ τατὰ κόρον διάρκεια τῆς τάσεως τῶν κενῶν Χρόνων τῆς διπλῆς —, τῆς τριπλῆς —, εἰς τὴν μελῳδικὴν θέσιν τῆς ἀπὸ φθορᾶς εἰς φθορὰν μεταβάσεως, κατὰ τὴν τάσιν τῆς Τονῆς. 3) Ἡ μελῳδικὴ καὶ μακρὰ τάσις τοῦ σημαντικοῦ τρισήμου καὶ τετρασήμου μακροῦ τόνου —, —, ἐφ' ᾧ μελῳδοῦνται πολλοὶ φθόγγοι.

«Μονὶ δὲ τί ἐστιν; ὅταν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγου πλείονες λέξεις (φωναὶ) μελῳδοῦνται». Βακχεῖος ὁ Γέρων.

ΜΟΝΟΣΤΡΟΦΙΚΑ. Μελικά τινα ποιήματα τῆς ψαλμῳδίας, ἅπερ ἐτάχθησαν νὰ ψάλλωνται ἐκ μιᾶς μόνης Στροφῆς, ἤτοι ἀπὸ ἕνα καὶ μόνον χορόν· ὡς τὸ ἴδιον τοῦ Χερουβικοῦ Ὕμνου τῆς Προηγιασμένης «Νῦν αἱ Δυνάμεις τῶν Οὐρανῶν». Τοῦ Χερουβικοῦ Ὕμνου τῆς Ἁγ. καὶ Μ. Πέμπτης «Τοῦ Δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ». Τοῦ Χερουβικοῦ Ὕμνου τοῦ Ἁγ. καὶ Μ. Σαββάτου». Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία» ὡς τὸ ἰδιον ἐν γένει ἁπάντων τῶν Κοινωνικῶν Ὑμνων· ὡς τὸ ἴδιον τῶν Δογματικῶν, τῶν Ἑωθινῶν, καὶ ἄλλων παρομοίων Δοξαστικῶν Ἀσμάτων· ὡς τὸ ἴδιον τοῦ Ὕμνου «Ἀγαπήσω σε Κύριε ἡ ἰσχύς μου». (Τὸ ἔργον)· τοῦ Ὕμνου «Τὴν γὰρ σὴν μήτραν θρόνον ἐποίησε». Τοῦ ἐπιλυχνίου Ὕμνου «Φῶς ἱλαρόν». καὶ

ἄλλων παρομοίων Μονοστροφικῶν ποιημάτων. « Μονοστοφικὰ λέγονται ὅσα ποιήματα ψάλλονται ἐκ μιᾶς μόνης Στροφῆς. Ἐπειδὴ ὑπάγονται εἰς ἕνα μόνον χορὸν ἐκ τῶν δύο· ἢ εἰς τὸν Δεξιὸν, ἢ εἰς τὸν Ἀριστερόν. Τοῦτο εἶναι ἴδιον τοῦ κανόνος καὶ τῆς ποιητικῆς ». (Ἴδε Καλλιόπη Παλινοστοῦσα. σελ. 147).

ΜΟΝΟΤΟΝΙΑ. Κανών τις τῆς Μελοποιΐας, οὗ τὸ ἴδιον εἶναι νὰ ποιῇ μελούργημα, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ σκυθρωποῦ νὰ ἐγείρῃ κατάνοιξιν, κυρίως κατά τινα μέλη τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ψαλμῳδίας, ἅτινα ψάλλονται κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστήν. Κλάδοι τινὲς τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς, ὧν ἡ σύνθεσις τοῦ μέλους αὐτῶν γίνονται ἀπὸ ἁπλοῦς καὶ βραχεῖς φθόγγους, μὲ τὴν εἰς αὐτοὺς ἀπαιτουμένην ἀγωγὴν τοῦ Γοργοῦ χ, καί τινων μὲ ταχυτέραν ἀγωγὴν, μὲ τὴν τοῦ Διγόργου χ. Ὡς λέγομεν « Τὰ ἐκκλησιαστικὰ μονότονα μέλη». Ὡς ὁ Παραπλάγιος Κλάδος οὗτος, ἦχος πλ δ'. Νη. χ

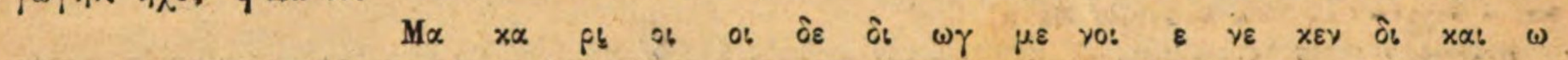

καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἰδού σοι καὶ μὲ ταχυτέραν ἀ-

γωγήν. ἦχος δ Πα χ.

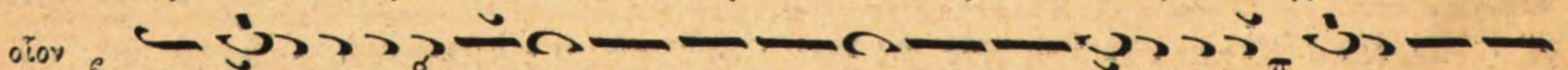

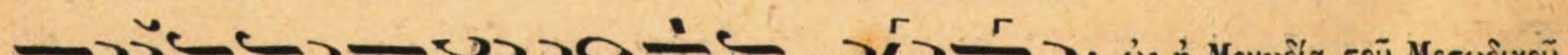

· ὡς καὶ ἡ στιχολογία ἐν γένει τῶν Μακαρισμῶν, τῶν Τυπικῶν ψαλμῶν. κτλ. 3) Μονοτονία λέγεται καὶ τὸ μέλος ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ τῆς μονοχόρδου Λύρας τῶν Κροατῶν Χηρβατῶν). 4) Μονοτονία, τὸ μέλος τοῦ Τυμπάνου, ὅπερ εἶν' ὑποκείμενον εἰς μόνον τὸν ἴσον ρυθμὸν τοῦ Χρόνου. 5) Μονοτονία δὲ, καὶ τὸ μέλος ὅπερ γίνεται ἐκ τοῦ μονοχόρδου φθογγομέτρου, εἰς τὴν δοκιμὴν τῆς Μελοποιΐας.

ΜΟΝΟΧΟΡΔΟΝ. Ὄργανόν τι μουσικὸν, ἐφ' ᾧ τείνεται μία μόνη χορδὴ, καὶ αὕτη ἐσχηματισμένη ἐκ τριχῶν ἵππου, ὡς ἔχει καὶ τὸ πλῆττον αὐτὸ σῶμα, ἤτοι τὸ τόξον του. Τοῦτο τὸ ὄργανον, κατὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς Ἰλλυρίας, εἶναι χρήσιμον πολὺ τοῖς Κροάταις. 2) Τὸ μουσικὸν φθογγόμετρον, ὅπερ ἐστὶ χρησιμώτατον τοῖς μουσικοῖς εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς Μελοποιΐας, ὅταν ἤθελε τύχει μετάθεσις τόνου τινὸς κατὰ παραχορδὴν, ἢ ἔκλυσις φθόγγου τινὸς, ἥτις γίνεται ἀπὸ τὰ ἀποτομικὰ σημεῖα τῶν ὑφέσεων καὶ διέσεων ♭, ♭, ♮, ♯, ♯. 3) Ἡ κοινὴ καὶ ἁπλὴ χορδὴ, ἐξ ἧς διαιροῦνται, φυσικῶς καὶ μαθηματικῶς, καὶ σχηματίζονται τὰ Κοινὰ Τετράχορδα διὰ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. Μουσικῆς. (Ἴδε Χορδή).

ΜΟΝΩΔΙΑ. Τὸ εἶδος τοῦ κατὰ Καταβασίαν συντόμου Μεσῳδικοῦ Εἱρμοῦ, ψαλλομένου κατὰ μίαν καὶ μόνην ᾠδὴν, εἰς τὴν κατὰ χῦμα ἀνάγνωσιν τοῦ Κανόνος, ἐπὶ τῆς καθημερινῆς καὶ λυτῆς ἀκολουθίας, δι' οὗ καὶ γίνεται τέλος πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ Ἱερέως· ὡς ἡ Μονῳδία τοῦ Μεσῳδικοῦ Εἱρμοῦ τῆς Γ'. ᾠδῆς, οἷον

· ὡς ἡ Μονῳδία τοῦ Μεσῳδικοῦ Εἱρμοῦ τῆς ς'. ᾠδῆς, οἷον.

κτλ.

ὡς καὶ ἡ μονῳδία τοῦ Μεσῳδικοῦ Εἱρμοῦ τῆς Η'. ᾠδῆς, πρὸς τήν Θ'. τῶν Μεγαλυναρίων στιχολογίαν, ὧν τὸ μέλος ψάλλεται μὲν κατὰ τὸ ἁπλοῦν καὶ γνήσιον ποιεῖ δὲ τέλος εἰς τελικὴν κατάληξιν. 2) Τὸ κατὰ τὸ αὐτὸ μόνον Γένος ψαλλόμενον μακροσκελὲς καὶ ἐκτεταμένον μουσικὸν θέμα, οὗ τὸ μέλος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ποιεῖ τὰς ἐντελεῖς καὶ ἀτελεῖς καταλήξεις ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θέσιν. Τοιαῦτα τινὰ ποιήματα εἰσὶ τὰ σύντομα τῆς ἑβδομάδος χερουβικὰ τῶν Βυζαντινῶν μουσικῶν τοῦ Παλαιοῦ Συστήματος· ὡς τὰ Σύντομα χερουβικὰ Ἰωάννου Μαΐστορος τοῦ Κουκουζέλου, καὶ ἄλλων Παλαιῶν τῆς ἐποχῆς του Μουσικῶν, τὰ ὁποῖα προξενοῦσι πλησμονὴν καὶ κόρον. « Μονῳδία γὰρ ἐν ἅπασίν ἐστι πλήσμιόν τε καὶ πρόσαντες ». Πλούταρχος).

ΜΟΥΣΑ. Ἑκάστη ἔφορος τῶν ὡραίων Τεχνῶν, κυρίως ἡ τοῦ Θέματος τούτου Μοῦσα Καλλιόπη, τῆς Ποιητικῆς. Μοῦσα Μελπομένη, τῆς ᾠδῆς. Μοῦσα Ἐρατώ, τοῦ ψαλτηρίου κτλ. 2) Ἐγχειρίδιόν τι ἡμιτελὲς, ὅπερ Ἑρμηνεύει τὰ Συστήματα τῶν Ἤχων, καὶ μερικῶν ὁμαλῶν, καί τινων Ποικίλων καὶ δραστηρίων Κλάδων, ὧν τὰ ὀνόματα ἀναφέρονται μελωδικῶς, διὰ στίχων μιξοβαρβαριστί. Ἐξεδόθη ὑπὸ Στεφάνου Α'. Δομεστίκου τῆς Μ. Ἐκκλησίας. (τυπ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1843.) 3) Ἡ Ῥαψῳδία τῶν Ἤχων μετὰ τῶν Κλάδων αὐτῶν, ὧν τὰ ὀνόματα μελῳδοῦνται διὰ στίχων, μὲ λέξεις Ἑλληνοπερσοαραβοτουρκικάς. Ἄρχεται δὲ, ἀπὸ μὲν τῶν στίχων, ἐκ τοῦ « Μοῦσα ἄραγε τὶ τρόπος εἶναι ράστι νὰ σὲ πῶ; Σ' τὸ Σχολεῖον τὸ δικόν σου νὰ βρεθῶ πῶς ἠμπορῶ; — Μουχαλὶφ ἀρὰκ νομίζω, Εὔκολα πολλὰ σχεδὸν ὁμοῦ μὲ τὸ Μουχαγέρι τὸ ὡραῖον κ' ἐκλεκτόν· κτλ. » Ἐποιήθη ἡ ραψῳδία αὕτη πρῶτον εἰς τὸ Παλαιὸν, παρὰ τῶν Ἐκλαμπροτάτων Εὐγενῶν τοῦ ἡμετέρου Γένους· καλεῖται δὲ ἡ ραψῳδία τοῦ Ἐκτεταμένου τούτου Μαθήματος, Ἑλληνιστὶ μὲν, « Μέγα Σύστημα ». Τουρκιστὶ δὲ « Κιαάρ ». Ἀραβικώτερον δὲ λέγεται καὶ « Φιχρίστ ». (Ἴδε Σύστημα Μέγα).

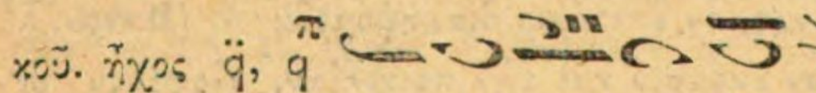
ΜΟΥΣΙΚΗ. Ἡ Ἀρχαιοτάτη καὶ ὡραιοτάτη τέχνη τῶν Τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν· γνησία ἀδελφὴ τῆς Μούσης Καλλιόπης, ἐφόρου τῆς Ποιητικῆς, καὶ θηγάτηρ γνησία Μητρὸς τῆς Ἑλληνικῆς. 2) Ἡ ὡραιοτάτη καὶ γλυκυτάτη φωνὴ ὅλων ὁμοῦ τῶν Μουσῶν, ἥτις κατέχει τὸ πᾶν, ἔχουσα ἀφ' ἑαυτῆς τὴν μετρικὴν καὶ ῥυθμικὴν σχέσιν, καὶ τὴν Προσῳδικὴν καὶ Ἁρμονικὴν ἀναλογίαν. «Μουσικὴν οἱ Παλαιοὶ συνέχειν εἶπον τὸ πᾶν. Οὐ δὲν γὰρ τῶν ὄντων συμμετρίας ἄτερ καὶ ἀναλογίας ἐστίν. Ἀλλ' οὐδέ τι τῶν γινομένων, μὴ μετὰ συμμετρίας καὶ ἀναλογίας τῆς προσηκούσης γινόμενον, καλῶς ἄν ποτε γένοιτο· κἄν τεχνητόν εἴη, κἄν φυσικὸν, κἄν αἰσθήσει ληπτὸν, κἄν περὶ μόνην νόησιν θεωρούμενον. Ἡ δὲ Μουσικὴ αὐτοσυμμετρία τις ἐστὶ καὶ ἀναλογία τὸ πᾶν, οἷα τοῦ παντὸς ἁρμονία τυγχάνουσα. Τάχα δ' ἄν τις καὶ τὸ θεῖον αὐτὸ οὐκ ἀπεικότως ἁρμονίαν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ παντὸς ὀνομάσειε, ἐν ᾧ τὸ πᾶν ἁρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον. εὖτε καὶ ὡς ἄριστα διαφαίνεται ἔχον· τοσοῦτον τὴν Μουσικὴν ἠξίωσαν θαύματος. Ἧς ἐν ἅπασιν οὕτω θεωρουμένης, καὶ πάντα διεπούσης καὶ κοσμούσης, καὶ ἡδονὴν μὲν τῇ ἀσθήσει, ἁρμονίαν δὲ τῇ φύσει, μακαριότητα δὲ τῇ νοήσει χαριζομένης, περὶ τῆς ἐν ἀσθήσει μουσικῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐν μιᾷ τῶν αἰσθήσεων τῇ ἀκοῇ θεωρουμένης, ἐν ἐπιτόμῳ διαληψόμεθα ». (Μανουὴλ ὁ Ψελλὸς). 3) Μουσικὴ, ἥτις ἔχει στάδιον ὅλην τὴν τῶν τόνων ἔκτασιν καὶ τὴν ποικιλίαν, ὥστε ἐν ᾧ θεῖοι νόμοι διέπουν μόνην αὐτήν. « Μουσικὴ θεῶν μὲν εἶναι δῶρον ὁμολογεῖται ». Πλούταρχος ἐκ Πλάτωνος περὶ Δεισιδαιμονίας. (Τομ. ς. σελ. 638). 4) Μουσικὴ, ἡ γλυκυτάτη τροφὴ τῆς ψυχῆς, ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἰδεῶν, πρόσθεσις ὑγείας, διόρθωσις ἠθῶν, θεραπεία πάθους. « Μουσικὴ, πασῶν τῶν ἰδεῶν τὸ Μέγιστον ἐστιν ἐν τῷ Βίῳ » (Σ. Κομμητᾶς· ἐν τῇ Μετρικῇ αὐτοῦ). 5) Μουσικὴ, ἥτις περαίνεται κατὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου ἑκάστου ἔθνους. « Τὶς γὰρ ἀγνοεῖ, ὡς ὁ Γρη. Μαρτῖνος φησὶν, ἔμφυτον εἶναι ἑκάσῳ ἔθνει Ἰδιαιτέραν τινὰ προφορὰν, μηδὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διατίθεσθαι τὰ πάντων τῶν ἐθνῶν ὄργανα καί τὴν τῆς φωνῆς μόρφωσιν; » Ἰώσηπος. (Ἀρχ. Ἰουδ. Β'. Κ'.) Ὅθεν, Μουσικὴ Ἑλληνικὴ, μουσικὴ Εὐρωπαϊκὴ, Ἀραβοτουρκικὴ, κτλ. « Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Ἰουδαίων Κριτῶν, καὶ Μαρσίας ἐγένετο σοφός· ὅστις ἐφεῦρε διὰ μουσικῆς αὐλοὺς ἀπὸ καλάμης καὶ χαλκοῦ, οὗτος γὰρ εὑρὼν αὐλοὺς, οὓς ἔῤῥιψεν Ἀθηνᾶ διὰ τὸ τὴν ὄψιν αὐτῆς ποιεῖν ἄμορφον, ἦλθεν εἰς ἔριν περὶ μουσικῆς Ἀπόλλωνι, ... » (Σουΐδας). Καὶ κατὰ διαφόρους ἄλλους ὁρισμοὺς « Μουσικὴ, τέχνη ἡ δεικνύουσα τὰ Ἰδιώματα τῶν φωνῶν, τὰ Ἱκανὰ πρὸς ἀποτέλεσιν μελῳδικῆς Ἁρμονίας ». Χαρίσιος Μεγδάνος. (Καλλιόπη Παλινοστοῦσα, περὶ Μουσικῆς). « Μουσικὴ γάρ τις ἦν καὶ τῶν πολιτικῶν λόγων ἐπιστήμη, τῷ ποσῷ διαφέρουσα τῆς ἐν ᾠδαῖς καὶ ὀργάνοις, οὐχὶ τῷ ποιῷ. Καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ καὶ μέλος ἔχουσιν αἱ λέξεις, καὶ ῥυθμὸν, καὶ μεταβολὴν, καὶ

πρέπον καὶ ἐπὶ ταύτης ἡ ἀκοὴ τέρπεται τοῖς μέλεσιν, ἄγεται δὲ τοῖς ῥυθμοῖς, ἀσπάζεται δὲ τὰς μεταβολὰς, ποθεῖ δὲ ἐπὶ πάντων τὸ οἰκεῖον· ἡ δὲ μεταβολὴ κατὰ τὸ μᾶλον καὶ ἧττον ». Διονύσιος Ἁλικαρνασεύς· Κατὰ δὲ τὴν Μυθολογίαν, ἐφευρετῆς αὐτῆς εἶν' ἡ Μοῦσα Ἐρατώ. (Ἴδε Μυθολογίαν Κ. Κοντογόνη, σελ. 71). 6) Μουσικὴ, ἥτις ἔχει περὶ αὐτὴν τὰ ὀκτὼ μέρη, καὶ οὖσα περὶ τῶν μερῶν ὡς λόγος, ἤτοι τὸ ἀντικείμενον τῶν ὀκτὼ μερῶν, ὧν ἡ σύνθεσις δεικνύει τὸ μέλος τέλειον καὶ ἁρμονικὸν ἀπὸ τὰ περὶ αὐτὴν γενικὰ καὶ μερικὰ Προσόντα· καθὼς καὶ ὁ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσις λόγος, εἶναι σύνθεσις συλλαβῶν ἢ λέξεων, ἥτις φανερόνει τὴν αὐτοτελεῖ διάνοιαν, κατὰ τὸν Λάσκαριν. Εἶναι δὲ τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου τῆς Μουσικῆς γλώσσης, Σύστημα, Διάστημα, Τόνος, Φθόγγος, Μεταβολὴ, Γένος, Ἀγωγὴ, καὶ Μελοποιΐα· ἅπερ εἰσὶ τὰ Πρῶτα καὶ κυριώτερα ὄντα Ταῦτα τὰ ὀκτὸ μέρη τοῦ λόγου τῆς Μουσικῆς, Μάρκος ὁ Μεϊβώμιος ἐπαριθμεῖ εἰς ἑπτὰ παραλείπων τὴν « Ἀγωγήν. » (Ἴδε τὸ Περὶ Εἰσαγωγῆς Τέχνης Μουσικῆς Βακχείου τοῦ Γέροντος. ἐδάφ. 31).

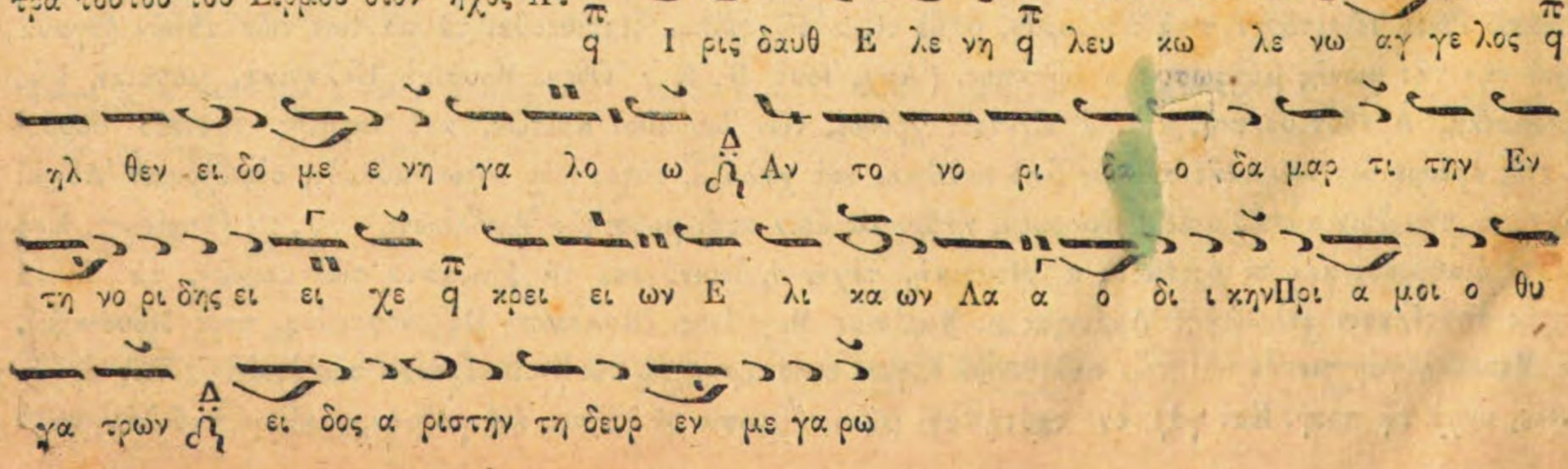
Κατὰ δὲ τὰς Σημειώσεις τοῦ Χρυσάνθου Προύσης (Θεωρητικὸν Μέγα· § 1) τί καλόν ἐστι Μουσική. « Οἱ δὲ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα ἔλεγον, ὅτι τὸ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστι Μουσική. Λέγουσι δὲ καὶ οἱ φιλόσοφοι. Μουσικὴ θεία, Μουσικὴ κοσμικὴ, Μουσικὴ οὐρανία, Μουσικὴ ἀνθρωπίνη, Μουσικὴ ἐνεργητικὴ, σκεπτικὴ, ἐκφαντορικὴ, ὀργανικὴ, ᾠδικὴ, κτλ. ».

ΜΟΥΣΙΚΟΝ. ὅ,τι ὑπόκειται εἰς τὴν Μουσικὴν, ἢ διὰ φωνῆς, ἢ δι' ὀργάνου· ὡς τὸ Μουσικὸν Ὄργανον, τὸ μουσικὸν θέμα, τὸ μουσικὸν Συμαδόφωνον, τὸ μουσικὸν Βιβλίον, κτλ. 2) Τὸ περὶ Μουσικῆς Βιβλίον τὸ συλλεχθὲν παρὰ τῶν Ο'. μεταφραστῶν τῆς Παλαιᾶς, ὃ ἐποιήθει κατὰ προτροπὴν τοῦ τῆς Αἰγίπτου Βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, τὸ ὁποῖον προσέφερον εἰς τὴν Ἀλεξανδρεινὴν ἐκείνην Βιβλιοθήκην, ὀνομάσας αὐτὸ « ΜΟΥΣΙΚΟΝ ». ἀλλὰ καὶ τοῦτο (Φεῦ ! ! !) ἀπολέσθη σὺν τοῖς ἄλλοις .... — 3). Τὸ Μουσικὸν Βιβλίον τῶν ψαλμῳδιῶν, τὸ Μουσικὸν Βιβλίον τῶν Τραγῳδιῶν, τὸ Μουσικὸν Βιβλίων τῶν κανόνων τῆς Πράξεως καὶ τῆς θεωρίας, κτλ.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ. ὅστις γυμνάζεται τὴν φωνητικὴν μουσικὴν διὰ τὸ ψάλλειν, ἢ Τραγῳδεῖν. 2) ὅστις γυμνάζεται τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν εἰς τὸ παίζειν ὄργανα ἐμπνευστὰ, ἢ ἐντατὰ, ἢ κρουστά. Μουσικὸς δὲ λογίζεται ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μετέχει καὶ τῆς πράξεως τῆς Μουσικῆς τέχνης καὶ τῆς θεωρίας· διὰ νὰ μάθῃ δέ τις τὴν τέχνην τῆς Μουσικῆς καὶ νὰ λέγηται ΜΟΥΣΙΚΟΣ, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐννοήσῃ καλῶς τὴν θεωρίαν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποκτείσῃ καλῶς τὴν Πρᾶξιν· διότι ἡ θεωρία εἰς τὸν Μουσικὸν δὲν εἶναι ἄλλο, ἢ γνῶσις τῶν κανόνων· Καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ τις κανονικὸς τεχνίτης μόνον μὲ αὐτὰς τὰς θεωρητικὰς γνώσεις τῶν τῆς Μουσικῆς κανόνων, ἐὰν δὲν κέκτηται καὶ τὸ ὄργανον τῆς Πράξεως. ΜΟΥΣΙΚΟΣ δὲ ἐστὶν ὁ ἔμπειρος τοῦ τελείου μέλους, καὶ δυνάμενος ἐπ' ἀκριβείας τὸ πρέπον τηρῆσαί τε καὶ κρίναι ». Μάρκος ὁ Μεϊβώμιος.

ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ Ξένον. Στίχος ἔμμετρος μακροσκελής. 2) Εἱρμὸς συνειθισμένος Θ', ᾠδῆς Α'. ἤχου, ἐκ τῶν Καταβασιῶν τῆς Χριστουγεννήσεως. 3) Εἱρμολογικὸς Πρόλογος Θ'. ᾠδῆς Α'. ἤχου. Γένους διατονικοῦ. ἦχος ἅ, κτλ. (Ἴδε Εἱρ. Καταβ).

Μυ στη ρι ον ξε νον ο ρω και πα ρα δοξον

Σημ. Φαίνεται ὅτι ὁ Πατὴρ ἡμῶν Κοσμᾶς ὁ Μελῳδὸς ἔλαβε τὰ ποιητικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ ἀπὸ τὸ Στοιχεῖον Γ. τῆς Ἰλ. « Ἶρις δ' αὖθ' Ἑλένῃ λευκωλένῳ ἄγγελος ἦλθεν ». (Στιχ. 121). διότι πολὺ καλὰ τονίζονται οἱ ἐκεῖσε τέσσαρες, καὶ ἔτι πρὸς στίχοι τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐνόνονται μὲ τὰ μουσικὰ μέτρα τούτου τοῦ Εἱρμοῦ οἷον· ἦχος Α'.

Ἰ ρις δαυθ Ε λε νη λευ κω λε νω αγ γε λος

ηλ θεν ει δο με ε νη γα λο ω Αν το νο ρι δα ο δα μαρ τι την Εν

τη νο ρι δης ει ει χε κρει ει ων Ε λι κα ων Λα α ο δι ι κηνΠρι α μοι ο θυ

γα τρων ει δος α ριστην τη δευρ εν με γα ρω

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Αἱ συνδρομαὶ γίνονται ἐν μὲν **Κωνσταντινουπόλει**, ἐν τῷ τυπογραφείῳ τῆς «Ἀνατολῆς» τοῦ **Κυρ. Εὐαγγελινοῦ Μισαηλίδου**· καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τοῦ **Κυρ. Γεωργίου Α Κοπανάρη**, ἔσωθεν τοῦ **Ζιντὰν καπουσού**. **Καὶ ἔξωθεν τοῦ Κ. Γ. Σεϊτανίδου.**

Ἐν δὲ **Γαλατᾷ**, ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τοῦ **Κυρ. Σ. Ἀνδρεάδου**. **Καὶ** τοῖς ἀδελφοῖς **Κ. Δ. Δεπάστα.**

Ἐν **Σμύρνῃ**, παρὰ τῷ **Κυρίῳ Μισαὴλ. Μισαηλίδῃ.**

Ἐν **Ἀθήναις**, παρὰ τῷ **Κυρίῳ Ἰωάννῃ Α. Συνεσίῳ** ὡρολογοποιῷ.

Ἐν **Ἱερουσαλὴμ** δὲ, παρὰ τῷ **Πανοσιολογιωτάτῳ Κ. Παρθενίῳ Ἱεροδιακόνῳ τῆς Α. Θ. Μακαριότητος.**

Ἐν δὲ τῷ **Ἁγίῳ Ὄρει**, παρὰ τῷ **Πανοσιολογιωτάτῳ Κ. Διονυσίῳ ἐν Καριαῖς.**

Καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ τοῖς ἐπιφορτισθησομένοις φίλοις.

Τὰ ταχυδρομικὰ ἔξοδα τῶν ἔξω μερῶν εἶναι εἰς βάρος τῶν Συνδρομητῶν.

J. N. Bögl.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Philoxenes, Cyriac.

Lexicon der griechischen Kirchenmusik [Nichtlateinische Schriftzeichen]

Bd.: 1

Constantinopel 1869
4 Mus.th. 1228-1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10527663-6